

ספר המצות

להנשר הגדול רבינו משה בן מיימון ז"ל

והחונים עליו

(א) השגות הרמב"ן (רבינו משה בר נחמן) ז"ל, אשר השיג ב"ד השרשים ובמנין המצות, ומציל את הבה"נ מההשגות שהשיגו הרמב"ם במנין המצות.

ואחריו יאירו נתנב המהפכים בזכותו של הרמב"ם ומקיימים דבריו:

(ב) ספר מגלת אסתר להרב הגאון כמוהר"ר יצחק די ליאון ז"ל.

(ג) ספר מרגניתא טבא להרב הגאון כמוהר"ר אריה ליב זימל סג"ל הורוויץ זצ"ל.

(ד) ספר לב שמח להרב הגאון כמוהר"ר אברהם אליגרי זצ"ל, נדפס פעם ראשונה בקוסטאנטינא שנת ת"ב, ולא נראה במדינותינו, אך הובאו דבריו בתשובות מה שמעתיקים איש מפי איש, כי יקר נמצא אך בבתי אוצר הספרים (ביבליאטעקע).

(ה) ספר קנאת סופרים להרב הכולל הגאון גזע ישישים כמוהר"ר הנניה קוים זצ"ל, נדפס פעם ראשונה בליוורנו שנת ת"ק, וגם הוא יקר נמצא.

(ו) נדפס (בראש הספר) כל המצות שבאו עליהן השגות הראב"ד, וגם תשובות מהר"י קארו ז"ל, על ההשגות, לקיים דברי הרמב"ם ז"ל.

(ז) ספר דרך מצותיך להרב הגאון הגדול המפורסם בשערים המצויינים בהלכה, כמוהר"ר יהודה רוזאניס זצ"ל, בעל ספר משנה למלך על הרמב"ם, וספר פרשת דרכים.

ולשלמות המלאכה נדפסו גם דברי חידושים מספר זוהר הרקיע להגאון הרשב"ץ ז"ל, ומספר מעין החכמה להגאון מוהר"ר חיים נח צבי ז"ל, אבדק"ק אה"ו.

(חלק ראשון, י"ד השרשים)

ווארשא

בדפוס ר' יצחק נאלדמאן נ"י

שנת ואלה הנה מצות ה' לפ"ק

СЕФЕРЪ ГАМИЦВОТЪ Часть I.

ВАРШАВА

Въ Типографіи И. Гольдмана Мурановская № 16.

1883.

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ
Варшава, 16 Декабря 1882 года.

כפי כדבש למתוק. וחלו פני קצת מאוהבי להעתיקו, עם דעתי קוצר ידי בדיעת הלשונות ובשמושיהם ומעוט צחות לשוני ומליצתי, עד אין ראוי לקראה מליצה כי אם דבור, וחסרון שמושי בחכמת התלמוד:

ואחרי אשר העתקתי קודם שהשלמתי לבדוק אותו ולחפש אחריו, ואשמע מדבר כי העתיקו הנשיא הנכבד החכם בשתי לשונות בקי ובקי בדם וצה בדבור ובמליצה, אשר הגדול רבי אברהם הלוי בן חסדאי נר"ו, אמרתי בלבי להעביר העתקתי מפני רעותה הטובה ממנה, ואין טוב מהיות כל איש מכיר ערכו ומעלתו בחכמה ודעת וידבר כפיהם, וישלח ידו במה שהיא מנעת, והאדם מתקנא בחבירו לא בידוע ומפורסם במעלה גדולה בכל ענין, וגדול ממנו בחכמה ובמנין. ואחר הימים הובאה אלי ההעתקה הצחה ההיא, ושכחתי עצמי בראותי צחות לשונה ונועם מליצתה על טוב עצתי בהעלימי העתקתי, ונחמתי כי נמלכתי לעשותה:

עוד עיינתי בדברי המאמר ואבינה בו, כי הועתק מטופס ראשון היו בו סברות רבות חזר בו הרב ושנה בו דברים והחליף בו מאמרים, לפי מה שנמצא בספר שהובא לי משם, שהוא מסכים בכל דבריו וחולך בדרך חבורו הגדול ובסדורו, על כן קיימתי העתקתי ואשימה עיני עליה לדקדק אותה ולחזק בדקה כפי השגתי יד שכלי, והמתקן אחרי, נכור בארץ יהיה זרעו, ישא ברכה מאת ה' וצדקה מאלהי ישעו:

הנאמר הזה הנכבד חברו הרב המובהק המאור הגדול המאיר עיני הנולה מרנא ורבנא משה עבד האלהים בן הרב הנכבד ר' מיימון ז"ל, ויסדו ליסוד קיים והעמידו לעמוד חזק לבנות עליו הבנין הטוב הבנוי לתלפיות שהכל פונין אליו, הוא חבורו השלם המכונה משנה תורה, הכולל משפטי הדת בלשון קצר ובשפה ברורה. וחבר זה בלשון הנרי, למען לא יחובר עם חבורו הגדול אע"פ שהוא כפתיחה אליו, כי לא בחר להזכיר בו התלות פסקי מצותיו ודיניו בסברות חכמי התלמוד, אבל יקח כל דרך קבלה ופירוש מקובל על כתובי תורה מפי משה רבינו מהר סיני, לא שנבחרו מדעות אנשים וחבורו דרך סברא והקש, או שהיו דברים היה מחלוקת בהם בין החכמים ויצטרך לחזק דבריו בסברא והכרעה, כדי שלא יספק אחד באמתתם, עד שלא יצטרך עם ספרו לדבר מעניני התורה זולת ספר תורת השם, הוא ספר משה רבינו, וכל זמן שיתעסקו אנשי אומתנו בתלמוד ובספרים המהוברים עליו יהיה המאמר הזה לעדות נאמנה על יושר דרכיו ואמתת דבריו:

ואני שמעתי שמע ספר זה ונכספה נפשי אליו, וחליתי אחד ממשיכילי ארצנו החולך לאלכסנדריא שיבקשחו שם, ואם לא ימצאוהו שיחלה בשמי בכתב פני הנגיד הגדול בן הרב המחבר לצוות אחד מסופרי ארצו לכתבו ולשלחו אליו, והנגיד הנכבד לנעם מוסרו ומשמרו האהבה הקדומה שלח לו ספרו שיעתיקו ממנו, והתנצל אליו, כי אילו היה אצלו זולתו מדויק היה שולח אותו אליו. ובחניע המאמר אלי שמחתי שמחה גדולה ואקרא בו ויהי

הקדמת הרב רבינו משה בן מיימון ז"ל לספר המצות

אמר הרב מרנא ורבנא משה עבד האלהים בן כבוד מרנא ורבנא הרב ר' מיימון ז"ל.

הנאונים המתאחרים ובארו ופירשו מאסור ומותר. ממא ומיהור פסול וכשר חייב ופטור משלם ואינו משלם נשבע ופטור מלישבע, ובכלל שלא יצטרך עמו אחר התורה ספר אחר זולתו לדעת ממנו דבר שיצטרך בכל התורה בין מדאורייתא בין מדרבנן:

וכאשר כוונתי בדעתי התכלית הזאת, שמתי מחשבתי באיזה פנים אחלק החבור ושערי, איך ראוי שיהיה, אם אחלקה, כמו חלוק המשנה ויספיק לו דרכו, או אם אחלקהו חלוק אחר ואקדים מה שיחייב העיון שהוא היותר ראוי והיותר נקל ללמוד. ונראה לי שהטוב שתהיה חלוקתו שיושם הלכות הלכות מקום מסכתות המשנה, עד שיאמר בו הלכות סוכה הלכות לולב הלכות תפילין הלכות ציצית הלכות מזוזה, ושאלחלק הכלל לפרקים והלכות כמו שתעשה המשנה, עד שיהיה דרך משל בהלכות תפילין פרק ראשון ושני ושלישי, וכל פרק נחלק להלכות כדי שיהיה נקל לדעת אותו על פה למי שירצה או לזכור דבר ממנו, והוא מבואר כי בהיות החלוקה כן, שהמצות אחת עשה או לא תעשה אין ראוי לחלק דיניה בשני ענינים, אבל כל מה שיצטרך בה מן החלוקה יהיה בפרקים שבאותו הכלל, ופעמים יהיה בכלל האחד מספר כמה מן המצות, אם בעבור שיהיה להם ענין אחד שיכללם, או שיהיו המצות בכוונה אחת, ואומר דרך משל כי כשאדבר בע"א ואזכיר בזה הכלל הלכות ע"א, הנה אחבר בו דיני מצות רבות מסית ומדיח ומעביר למוֹלֵךְ ומתנבא בשמה ועובד אותה וזולת אלו ממה שהוא מן המצות בענין ע"א לבד, וכן כשאומר הלכות אסורי מזבח אדבר בכלל ההוא על שאור ודבש ובעלי מומין ואתנן וזנה ומחיר

מפני שקדם לנו החבור המפורסם אשר קראנו אותו פירוש המשנה, והיתה כוונתנו בחבור ההוא לקצר ביאור ההלכה מן המשנה, ולא היתה בו כוונתנו להשלים דין כל מצוה ולהביא כל מה שיצטרך מאסור ומותר וחייב ופטור, כמו שיתבאר למי שישתדל באותו החבור. ראיתי ג"כ שאחבר חבור יכלול כל דיני התורה ומשפטיה עד שלא יהיה דבר חסר ממנו, ושאעשה בו דבר שהוא מנהגי לעשותו, לעזוב זכרון המחלוקת והמאמרים הנדחים, ושלא אביא בו כי אם הלכה פסוקה, ושיהיה החבור ההוא כולל כל דיני תורת משה מה שצריך בזמן הגלות ומה שאיננו צריך. והיה הנאות אצלי להפיל ממנו האריכות והסמיכות בזכרון בעל הקבלה, עד שלא אומר דברי ר' פלוני ולא ר' פלוני אומר כך וכך בכל מאמר, אבל אזכיר חכמי המשנה וחכמי התלמוד ע"ה זכרון כולל בתחלת החבור, ואומר כי דיני התורה כלם והיא תורה שבעל פה מקובלים מפלוני ומפלוני עד עזרא עד משה רבינו, ואזכור עם כל אחד ואחד מי שמקבלים ממנו, כל זה לבקשת הקצור. וכן ראיתי שלא אחברוהו בלשון ספרי הנבואה לפי שהלשון ההוא קצר בידינו מהשלים עניני הדינים בו. וכן לא אחברוהו בלשון התלמוד לפי שלא יבינוהו מאנשי אומתנו כי אם יחידים, ומלות ממנו זרות וקשות אפילו לבקיאים בתלמוד, אבל אחברוהו בלשון המשנה כדי שיקל זה לרוב, ואשלים בו כל מה שהתאמת והתברר ממאמרי התורה עד שלא יחסר שום שאלה צריכה שלא אזכרה, או אזכור שרש תצא ממנו השאלה ההיא מהר מבלתי עיון דק, כי כוונתי בו גם כן הקצור עם הכללות, עד שימצא בו כל מה שימצא במשנה ובתלמוד וספרא וספרי ותוספתא, וכל מה שהוציאו

הקדמת הרמב"ם

שיש בו ספק. ואין כוונתי בזה המאמר לבאר דין מצוה סך המצוות אבל מספרם לבד, ואם אבאר מהם בעת שאזכרם אבאר אותו על צד באור השם, עד שידע זה הצווי או האזהרה על אי זה דבר הוא נופל, וכשתניע ידיעת מספרם בראיה מזה המאמר או אזכרם זכרון מוחלט בתחלת החבור הכולל במה שזכרנו:

ואני עתה מתחיל בזכרון השרשים שראוי לסמוך עליהם במספר המצוות, והם י"ד שרשים. אחר שאקדים: כל המצוות שיכללם ספר התורה אשר נתן לנו האל יתע' הם תרי"ג מצוות, מהן מצוות עשה רמ"ח מספר איברי האדם, ומהן מצוות לא תעשה שם"ה מספר ימי השנה השמשית. וזה המספר נזכר במצוות בתלמוד בסוף גמרא מכות (דף כ"ג:) אמרו תרי"ג מצוות נאמרו לו למשה בסיני, שם"ה כנגד ימות החמה רמ"ח כנגד איבריו של אדם. ואמרו גם כן (מנחםא פסוק תל"א) על דרך הדרש, כי היות מצוות עשה מספר כל האיברים, כלומר כל אבר ואבר אומר לו עשה בי מצוה, והיות מצוות לא תעשה מספר ימי השנה, כלומר כל יום ויום אומר לו לאדם אל תעשה בי עבירה. וזה מה שלא יסכל בו אחד ממי שמנה המצוות, רוצה לומר שזהו מספרם, ואמנם נשתבשו בו שבוש גדול בזכרון הדברים המנויין כמו שיתבאר במאמר הזה, וזה מפני שנעלם מהם עניניו אלו השרשים הי"ד:

השרש הראשון מהם שאין ראוי למנות בכלל הזה המצוות שהם מדרבנן:

השרש השני שאין ראוי למנות כל מה שלמדין באחת משלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן או ברבוי:

השרש השלישי שאין ראוי למנות מצוות שאין נוהגות לדורות:

השרש הרביעי שאין ראוי למנות הצוויין הכוללים כל התורה:

השרש החמישי שאין ראוי למנות מעם המצוה מצוה בפני עצמה:

השרש השישי שהמצוה שיהיה בה עשה ולא תעשה, ראוי שימנה עשה שבה עם מצוות עשה ולא תעשה שבה עם מצוות לא תעשה:

השרש השביעי שאין ראוי למנות דקדוקי משפטי התורה:

השרש השמיני שאין ראוי למנות שלילות החיוב עם האזהרה:

השרש התשיעי שאין ראוי למנות הלאוין והעשה, אבל הדברים המוזכר מהן והמצווה בהם:

השרש העשירי שאין ראוי למנות ההקדמות שהן לתכלית אחת מן התכליות:

השרש האחד עשר שאין ראוי למנות חלקי המצוה בפרט חלק חלק בפ"ע כשיהיה המקובץ מהם מצוה אחת:

השרש השנים עשר שאין ראוי למנות חלקי מלאכה מן המלאכות שבא הצווי בעשייתם כל חלק וחלק בפני עצמו:

השרש השלשה עשר שהמצוות לא ירבה מספרם כמספר הימים שתחייב בהן המצוה ההיא:

השרש הארבעה עשר שאין ראוי למנות העמדת הגדרים* במצוות עשה:

*העונשים:

ומחיר כלב והדומה להם, כי אלו המצוות כלם יש להם ענין אחד יכללם, והוא שהם דברים שנאסרה הקרבתם:

ומפני זאת הכוונה באיתי וראיתי שהוא ראוי שאשים תחלה בפתיחת הספר מספר המצוות כלם עשה ולא תעשה עד שתבוא חלוקת הספר על כללם, ולא תמלט מצוה שלא נשלים הדבור בדיניה, אם בפרט כמו סוכה ולולב וציצית, כי כל אחת מהן סובלת הדבור בפרט, או על כלל מצוות מהם כמו שזכרנו אחר שנמנה אותם, ונאמר שהלכות ע"א אלו יש להם כך וכך מצוות עשה והם אלו ואלו, וכך וכך מצוות לא תעשה והם אלו ואלו, זה כלו להשמר שלא יעדר ממנו דבר שלא אדבר בו, ובזכרי כל המצוות במספר הייתי בטוח מזה:

ואחר שנשלם לי זה הענין והשתדלתי לעשות הספר ולזכור המצוות כלם זכרון מוחלט ומספרם בפתיחת הספר, התעוררתי אל השרש שכבר עלה בדעתי זה שנים רבות, והוא במה שמונין מנין המצוות הנה נשתבשו בו רבים בענינם לא אוכל ספר גודל גנותם, כי כל מי שהשתדל למנותם או לחבר ספר מדבר מהכוונה הזאת, נמשכו כלם אחר דברי בעל הלכות גדולות ולא נמו מכוונתו במספרם כי אם נמיה קמנה, כאילו הם כולם עמדו אצל מאמר האיש, עד שבעל ספר המצוות המפורסם ראיתי שהרגיש על חלק קטן משבושי בעל הלכות גדולות והרחיק שימנה בקור חולים ונחום אבליים כמו שמנה בעל הלכות, ומה שהרחיק הוא רחוק אבל הביא יותר רחוק ממנו ונמשך אחריו במה שהוא יותר מגונה כמו שהתבאר למי שיעיין במאמרנו זה. ויודע האל יתברך ודי בו עדות כי אני כל מה שהשתכלתי בשבושם במה שימנו והיותם מונים מה שנראה בתחלת המחשבה שאין ראוי למנותו, נמשכו קצתם אחר קצתם בזה מבילתי השתכלות גדול, וזה אצלי קשי מזלנו. ונתאמת אצלי חיוב יעוד אשר יעדנו ותהי לכם חזות הכל כדברי הספר החתום אשר יתנו אותו אל יודע ספר לאמר קרא נא זה ואמר לא אוכל כי חתום הוא:

וכן כל מה ששמעתי האזהרות רבות המספר המחוברות אצלנו בארץ ספרד, נהפכו עלי צירי למה שאראה אותו מפרסום הענין והגלותו, ואם אין להאשימם כי מחבריהם היו משוררים לא רבנים והראוי להם מצד מלאכתם השלימה מערכות המאמר ויופי הסדור, אבל במובן מהדברים נמשכו בו אחר בעל הלכות גדולות וזולתו מהרבנים המתאחרים. וכאשר התבוננתי בזה וידעתי פרסום הענין הזה בידי ההמון, ידעתי כי אם אזכור אני המנין האמתי שראוי שימנה זכרון מוחלט מבילתי ראיה, הנה הקורא הראשון שיקראהו יחייב במחשבתו שזה טעות, ותהיה ראית הטעות אצלו ראיות בחלוקה מה שזכר פלוני ופלוני, כי זהו בכל רוב אנשי הסגולה בזמננו זה כי לא יבחנו המאמר בענינו אבל בהסכימו למאמר מי שקדם בלתי בחינת המאמר הקודם, כל שכן ההמון:

ולכן ראיתי שאקדים לפני החבור שזכרתי מאמר, והוא הספר הזה, שאבאר בו ענין המצוות ואיך ראוי שימנו, ואביא ראיה על זה מכתובי התורה וממאמרי החכמים בפירוש, ואקדים שרשים ראויים לסמוך עליהם במצוות ובמספרם, וכשיתאמת מספרם במאמר הזה בראיה מבוארת אין ספק בה, אז יתבאר למי שיקראהו טעות כל מי שמנה חלוקה מה שמנינו אנחנו. ואין אנחנו צריכין להשיב על כל אחד בפרט ולא לבאר טעותו, כי התועלת והתכלית המכוונת בזה המאמר תניע למבקשה בזולת זה. וזה כי אני אבאר המצוות כלם ומספרם מצוה מצוה, ואביא ראיה על כל מה

הקדמת הרב רבינו משה בר נחמן ז"ל להשגות שהשיג על מנין המצות

והיום כאשר זרחו על פני כוכבי זקוני, הראוי ה' והנה לפני, מאמר וספר, נחמן אמרי שפר, אגרת מקושרת, מר וקדש, יקר מכל כלי המדה. עבור לרב הגדול, מברר ומגדול, בין צענין, אין לו חקר ומנין, עמוק עמוק מי ימלאנו, ורחוק רחוק מי יראנו. וגם הרב על הראשונים יתמרמר, שאגה לו כלביא, ראיות להביא, כי בעל הלכות רב שמואל, הביט לר שמואל, לא עמדו במרחק גליו, וענה השבון עליו, צענים סגורות וידים אסורות. ספר המצות ומנה התורות, שנה בששפות טעה בצורות, והיה ארז בלבנון בכבוד ובגדול עני עדן לא דמוה, מים גדלוהו, תהומות רוממוהו, כל סמום לא עממוהו. ותשאל רוח ללמד עליו זכות, ולבי ערב, לאדע אל הרב, שלא בא עד התכלית ואל המופת לא קרב, ובמקום אשר חשב, לא עמד ולא יבא: והנה ענין חפזי ותשקי להיות לראשונים תלמיד, לקיים דברייהם ולהעמיד, לעשות אותם לזכרתי רבינו, ועל ידי תמיד, לא היה להם חמור נושא ספרים תמיד, אלא רב רבס ואדע ערכם. אך כאשר לא יכילו רעיוני, אדון לפיהם בקרקע, אשפות למראה עיני, ובחלכה ברורה, לא אשא פנים לתורה, כי ה' ימן חכמה בכל הזמנים ובכל הימים, לא ימנע טוב להולכים בתמים:

אמר משה בר נחמן ז"ל, מעשתי גדלי כלב ומבטן אמי אנהיה, וגם עד זקנה ושיבה לא אינחה, במדתי החזקתי ולא אינחה, כי לב כל נבון יקחנה, והנה באמור ישבנה, ללמד זכות על הראשונים ולפרש דברי הגאונים. כי הם לא בלמוד התלמוד פנה ועמד, הם אשר הורונו ולמדנו, הם שהמדידונו על דרכי התורה ושבילם, והם שאלנו להחיות עולם, אי זה דרך הטובה ללכת בה. והנה בדורות האחרונים, המונים המונים, כולם תחכמונים, שאגה אריה וקול לנאים באים בקושיות והיות, להפיל חכמות בנזיות לתלפיות, ובידם הרב טיפוס, להמית ולהחיות, להמית חכמות אשר לא תמותנה, ולהחיות דברים אשר לא תחיינה, ויחזקו ידים רפות בהלכות רפופות, ויחזקו אה האבנים מערמות העפר והמה שרופות: ואני הקטן בשבטי הדל באפני, הייתי בימי חרפי, ואשמעה אחד קדוש מדבר, וזה רב פנינים מחבר, והנה אחד השירים הראשונים מתגבר, לנחש ולנחון להביא ולשבר. לשמי קנאת ה' אלהים אבאות, נחן לי אהים לשמוע וענים ואהות, בנזיות בספרים אשר חברו, הקשבתי ואשמע לא כן ידברו, ורוח בעני הדיקאני, לדקדקו היא סמכתי, עד אשר החזרתי התורה לאכסניה שלה, ונבנתה על תלה.

הקדמת הרב במהר"ר יצחק די ליאון ז"ל לספר מגלת אסתר

יד שרשים בסמ"ק שלו, ובס נחן כללים כוללים על הגמרא, פיו הפיק פנינים ומרגליות, ובמגל דוד בנוי לתלפיות, והתנגד לדעת בה"ג וזולתו, אשר נסמרה מהם דרכם בנזיות המצות. ואחרי כן קם הרמב"ן והשיגו, אמר כי טעה ברורה פקק פליאה, השמיד שריו מחמת פשוט ממעל, השליך שמיים ארץ כל יסודותיו חיל וחומה יחדיו אומללו, הרבה עליו השבועות ומצלות בראיות וסברות נכוחות וישרות לפי שכלו, והלץ והגין בעד בה"ג ואמר כי טוב פתר לנו התורה והמורה. והנה אשר יעיין בשני ספרים האלה, ראוי מהרב וממרמז"ן, לבבו יבין ושב להיות בריה חדשה מאשר היה בראשונה בידיעת דרכי הגמרא, כאשר כתב בעל זוהר הרקיע בהקדמת פירושו לאזהרות אשר חבר החכם ר' שלמה ג' גבירול, וז"ל, והנה אלו שני הספרים הם תחומים מזהב, כל אחד מהם הראה צו כחו ומעשה תקפו וגבורתו בבקיות הגמרא על ידיהם צלילים כשלהן ערוך. ואני ציוני בספרים האלה וראשית ונחיתם לנחלים ערמה, ומי הוא חכם בעיניו ובקי בגמרא כראותו הספרים האלה יראה בעיניו ולבבו יבין כי ידיעתו קודם ראותו אותם כנגד בים הגדול כנגד מה שידע אחר קריאתו אותם, וכל שכן אם יעמיק טעיון בכל אותם הלכות שהביא כל אחד מהם בספרו במקומותיהם בגמרא ובשאר המקומות אשר מהם הוציאו, יראה עמום כאלו הוא בריה חדשה, עקב שהיה רוח אחרת עמו מהרוב הנאצל עליו מהרוב אשר עליהם, ויחשוב עמו ראוי להמנות עם היושבים בשבת תחכומי וישליכו יסודותיו וישליש, ואשריו ואשריו מי שזכה לשמוע תורה מפיהם, הלא במעט הדבש הזה אשר הנחילנו אורו עינינו, אם זכינו לדבר פה אל פה אולי יהיה עלינו רוח עברה, וזכינו לכתב שם טוב להקרא, לעיר תלמידי צעירי תלמידים, עכ"ל:

ובכן גם אחרי נחתי אל לבי לקרא גם את זה לעומת זה, להסיר מסוה העורון מעל פני ולהאיר את עיני בהלכה. וגם כי בהם לבי ראה הרבה מאשר בתחלה עדיין לא נחה גם לא שקטה, אחרי כי חלוקים הם זה מזה בסברת, לאחד דרך דעת הוא ישר ולאחר עקלתון היא צעניו, אחד בוס ואחד הורס, עד כי לא ידע האדם על מי להשען. ובכן נבוכו רעיוני מאז עברו אל עבר שני הספרים האלה. ואחרי אני אל לבי כי טוב היה לבי השלישי להעמיק טעיון בדבריהם לראות מי בהם כיון אל הנכון ודעת שפתיו ברור מללו. ואז העירוני רעיוני ומורשי לבני יעצוני ועשתומני סבני גם סבני דחקוני לנחלי היותי יושב דומם מחוות דעי כאשר עס לבני. בדבריהם פתוני ואפת, והכנסתי ראשי בין שני ההרים הגדולים האלה לרעות בגני דבריהם וללקוט שושני אמרויהם. ואחרי שהתל עיוני גם והעמיק סברתי בדעותיהם ימים רבים, וראה לעניות דעתי כי מזה הרב פרה ויץ לין בסברות נכוחות אל לבי, ובהשגות הרמב"ן לא נחה דעתי ואחרי ללמד זכות על הרב ולגלות את לבי עד השגות הרמב"ן. ואז יתמיה ממיה עלי חוק מלאני לבי לבא ולספור דבר מדברי קראשונים והמה חכמים מחוכמים, כי על זה אשיב ואומר מה שכתב החכם הרופא רבי שלמה אלומו"י בסוף ספרו הקטן אשר קרא, מאסף לכל החכמות, וז"ל אפשר שידעו האחרונים ושיגו יותר מהראשונים משתי בחינות. הבחינה האחת המעט שכתב אפשר שגשם מי מהאחרונים לקח לעמו טעיון בדרוש אחד מיוחד והשתדל והעמיק וסב בו כל שכלו ועיונו והשתדלותו, באופן שהשיג בו יותר מדברי הראשונים. והבחינה השנית שהיה אחרון האחרונים עם המעט שהתמדנו בעיון, השגו הרבה יותר בזמן מועט ממה שהשיגו הם בזמן רב, והם לפי צמיחהם היו כל החכמות נעלמות ובלתי נשלמות והיו לריבין להוציא מדעתם בהשתדלות ומרץ, אבל אנהו מלאנו הכל בשלחן ערוך לפנינו, כל דבריהם וראיותיהם מסודרים ובאור חכמתם נראה אור והיו לנו לעינים, כאשר הביא זה הרב רבי דקדק ברבי אברהם בתחלתו שער שבולי הלשק שלו בשם הרב רבי יעשיהו מערלין, שחבר אחד שאלהו אין יעלה על לב איש להשיב ולהלוק על דברי הגאונים ז"ל אחר שהיה לבס כפתחו של אולם. והמשיל הוא משל עליו, משל אחד אשר שמע אותו מהכני העמים, שהפילוסופים שאלו לגדול שבהם ואמרו הלא אנהו מודים שהראשונים חכמו והשכילו יותר ממנו, והנה אנהו מדברים עליהם וסותרים את דבריהם והאמת אנהו ואין יבין הדבר הזה. השיב הפילוסוף ואמר מי אופה יותר מרחוק הנגס או הענק, הוי אומר הענק שטינו עומדת במקום גבוה מאל מעיני הנגס. ואם תרביץ הנגס בלואר הענק מי יראה יותר, הוי אומר הנגס לפי שטעניו עיני הנגס יותר גבוהות מעיני הענק. כן אנהו נגסיו רובצים על אורחי ענקים מפני שראיו חכמתם, ואנהו ששעמיקים ומכח חכמתם חכמו לומר כל מה שאנהו אומרים ולא שאלו גדולים מהם, עכ"ל:

ומלבר

מימי חרפי נחתי אל לבי לדרוש ולחזר בעיון הגמרא לדעת איזה מקום בינה ואיוז היא דרך ישרה שיבור בה האדם לרדת לסוף דעתה של הלכה, וימים רבים נסמרה מעיני ולא ידעתי מקומה היה. ואמנם עם כל זה לא נתיי לבי מלקוד על דלתותיה ומתהרפק בפנותיה, מששתי מקפת כלים, יגעתי ומלאתי מעט מזער ולא הסרתי ממנו אפילו ככלב המלקק מן הים. ובחשבי אחרי כן בגדול חכמת דרכי הגמרא ועומק מהלכיה, ראיתי כי כל מה שקניתי הכל הבלים הוא אין צו ממש, כי רבו מעשרות ראשי דרכים וכללים שיטתך האדם לדעת על נכון, להבנת סוגיות ובעיות תוריות והיות, מהדרכים אשר דרכו בס חכמי המשנה וגם חכמי הגמרא. ובעונותיו חבנות האדם - הלכה ודלה מיומתי ר"ה הנשיא הוא רבינו הקדוש אשר היה הראשון שהתחיל לכתוב כל דבר הלכה ולפרסמה. כי בתחלה היו כותבים אורז הלכה כדי שלא תשכח מהם, וגם היו מסתריה אותה לפי שלא יתמה לכתב, וזו היא מגלת ספרים המכרת בריש פ"ק דשבת ובריש פרק הזורק ובשאר מקומות בגמרא, וכראות רבינו הקדוש כי לרוב רבות תמיד בכל יום היו מתוספות ובאות על ישראל והיו מודדים להם ואה ונס גזרות רבות לבטלם מתלמוד תורה, וזל ויירא שלא תשתח תורה מישראל וקבץ החכמים אשר היו בימיו לאמר לו קבלתם במורח משה, ודרש עת לעשות לה' הפרו תויפק, והכל העלה בככת על ספר, והוא עבור המשיגות בחר היטב לפי שכלו בהביר כאור מחזיר ונעטם השמים לטוהר, ולא הוסיף ולא גרע בכתיבתו אפילו אות אחת מאשר קבל מרבותיו ואשר חכמו ועבדו שאלמו לו קבלתם בלשונם ממש העלה בככת, כי חייב אדם לומר כלשון רבו. וראיה שלשון המשנה לא הברה מדעתו מאמרם בפ"ק דב"ק על המשנה הראשונה שאמרה כשהזיק חב המזיק והקפו חייב המזיק מבני ליה, פירוש כי חב הוא פועל עומד, והשיבו היא חב יושלמה הוא דוקק לישנא קלילא. הרי מבואר כי בלשון שקבלה ככתב בלי תוספת וגרעון, וכן כתב מהרי"ק בשורש קפ"ו. ואחרי כן נחמטנו הלבבות ובעלו השקדים וגם המשמשים כל לרכם, ובסבת זה חלץ מהם הצנה לשון המשנה וכל אחד פירש לפי חכמתו וטובותו, רבו צו דעות חלוקות ופנים מפנים שונים בכל דור ודור, בה חלקו חכמים ונבונים. עד עת בוא רבינו ורב אשי אשר הם סוף האמוראים וקבלו כל החכמים אשר היו בזמנם למען תהדרר משנתם וכל אחד אומר בהם סברתו או אשר קבל מרבו, ומאז שמוע את דעותם העלה בככת, וזו היא הגמרא. אמנם הם לא הספיקו להשלים לכתוב הגמרא בזמנם, ומרימר ומר בר רב אשי וחבריהם הם סימו את הגמרא, במבואר בספר הקבלה לרבינו אברהם הלוי ז"ל. ואחריהם קמו רבין סבורא, ואחריהם הגאונים, והגאונים האלה התחילו לחבר לנו פסקים בגמרא והברו חבורים קצרים להאיר לארץ ולדריס, פסק ההלכה ופירושה על מתכותה, כי ראו חכמת החכמים בזמנם מתמעטת וכפרי ההג הולכת. ואחריהם קמו חכמים ונבונים בכל דור ופירשו לנו הגמרא, כרש"י והרמב"ם והרמב"ן ואשר חכמים גם כן, כי ראו כי קצר חלע שכלו מלהבין אפי' דרכי הגמרא טעמית לפירוש המשנה והוארך פירוש לפירושה, לכן אורז גם גברו חיל לעשות שלא תשתח התורה מפי זרענו, והרחיבו בלשונם האריכו בפירושה לא היתו דבר גדול ודבר קטן אשר לא פתחו לנו, ועליהם בודאי נוכל לומר מאמר הירושלמי בתוספת שקלים פרק אלו הן הממונים אמר רבי חני בשם שמואל בר נחמן הראשונים חרשו וחרשו. ויכשכו וכיסחו ועדרו וקלרו ועמדו ודשו וזרו ובררו וטחנו והקרידו ולשו וקטפו וכו', ועם כל פירושם וביאורם עוד היו צעני דברי הגמרא כספר חתום וסחוס, גם כי יעקו וישועו בפירושיהם נסמחו דרכיו לפני מלכת בס, ואז אחריי איך אפשר כי אחרי הערכת שלחן עם בשר וסכין אין לי ללכול. וכן חשבתי כי זה לא היה רק מרוע הסדר ומקלקול הדרכ אשר דרכתי בעיון הגמרא לבתי עיון. בראשונה דברתי אמר המשנה והגמרא לדעת דרכיהם והבין אחרותיהם, כאשר בחרם בספר בעל הכריתות וגם בעל הליכות עולם התומך ידו. גם רש"י פירשם במקומות מפורשים בגמרא. ומאז חשבי כי זאת היתה סבת קלור ידיעתי והבנתי בגמרא, קריתי שנית גם שלשתי שני הספרים האלה, ראוי הכריתות והליכות עולם, ובכן התחילו להפקח עיני התורות ולראות קאת במאורות התורה והמורה החקוקה בגמרא. ואמנם עם כל זה גם הלום ראיתי כי בשני ספרים אלה לא יוכל האדם להשיג כל העמוקות מדרכי הגמרא, כי יש דרכים רבים סתומים ותחומים אשר לא נתפרשו בספרים, אבל שאלו בגלליהם ראיתי שמבארים מן הדרך דברי שני המאורות הגדולים, הרב המובהק החכם הכולל הרמב"ם ז"ל בשרשיו, והרב המקובל קדוש הרמב"ן ז"ל בהשגותיו. כי הם הרב כאשר בא למנות תהי"ג מנות הקדים

הקדמת הרב בעל מגלת אסתר

ואמלכר זה ארבעה הם מציבי ספר, הנה הרהיבנו חוקנו לקרב אל המלכה הזאת הסעורה, גם כי ידעתי מן ערכי ודעתי בטלה אלא כל אדם בששים. האחד כי ראיתי אחר שהצונותי בחבורו בשנה הרורה, כי הלמה ה' לבאות היתה צו עס יושר העיון וזכות הסברה, כאשר הוא מפורסם מתוך דבריו בחבור ההוא, כי כלו מסודר, בלי קון ודדד, בסדור נאה אשר כמוהו לא היה מימות רבינו ורב אשי, לכן נפלאה היא בעיני כי אש כזה ישנם בשמים הקדומים לעלים ולעופות. השני כי ראיתי כל האנשים אשר באו להפיל דבריו מחבורו הגדול ולעקר אמרו, כהרצ"ד וחבריו, לללו צמים אדירים ולא העלו בידם אלא חרס, כי אחריהם קמו עליהם משיגים כמגדל עוז ומגיד משה, אשר הוכיחו בין שיהיה כי דעת הרב הוא הקדוש ועליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע. השלישי כי כבר קדמני חד מדברין ה"ה הרב המובהק רבי שמעון ברבי נח"ל, אשר התחיל לסקל לפני את הדרך בפירושו על האזהרות, כי קרם אשר התחיל לפרסם שם לו לעבר פניו ה"ד שרשים אשר השריש הרב בחמלת סמ"ק שלו, ואמר כי דעתו היה להסחפק בהם איזה ספק בסברה דעותיו, וכן בסברות הרמב"ן אשר השיג גליו, ולבדד לו האוכל אשר ייעב בעיניו, וגם כי לפעמים יקום מדעת שיהיה לא יקפיד. וס' ראיתי כי בהרבה דברים החזיק מנן ואנה בעד הרב ומהי לו למשה החלמו המפוארה למנה, וגם כי במקום נס, על זה חכמת הרב לא משה. הרביעי כי אחרי היות מלכתי מלכתי שמים, בה' בעמתי לא

ואמלכר זה ארבעה הם מציבי ספר, הנה הרהיבנו חוקנו לקרב אל המלכה הזאת הסעורה, גם כי ידעתי מן ערכי ודעתי בטלה אלא כל אדם בששים. האחד כי ראיתי אחר שהצונותי בחבורו בשנה הרורה, כי הלמה ה' לבאות היתה צו עס יושר העיון וזכות הסברה, כאשר הוא מפורסם מתוך דבריו בחבור ההוא, כי כלו מסודר, בלי קון ודדד, בסדור נאה אשר כמוהו לא היה מימות רבינו ורב אשי, לכן נפלאה היא בעיני כי אש כזה ישנם בשמים הקדומים לעלים ולעופות. השני כי ראיתי כל האנשים אשר באו להפיל דבריו מחבורו הגדול ולעקר אמרו, כהרצ"ד וחבריו, לללו צמים אדירים ולא העלו בידם אלא חרס, כי אחריהם קמו עליהם משיגים כמגדל עוז ומגיד משה, אשר הוכיחו בין שיהיה כי דעת הרב הוא הקדוש ועליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע. השלישי כי כבר קדמני חד מדברין ה"ה הרב המובהק רבי שמעון ברבי נח"ל, אשר התחיל לסקל לפני את הדרך בפירושו על האזהרות, כי קרם אשר התחיל לפרסם שם לו לעבר פניו ה"ד שרשים אשר השריש הרב בחמלת סמ"ק שלו, ואמר כי דעתו היה להסחפק בהם איזה ספק בסברה דעותיו, וכן בסברות הרמב"ן אשר השיג גליו, ולבדד לו האוכל אשר ייעב בעיניו, וגם כי לפעמים יקום מדעת שיהיה לא יקפיד. וס' ראיתי כי בהרבה דברים החזיק מנן ואנה בעד הרב ומהי לו למשה החלמו המפוארה למנה, וגם כי במקום נס, על זה חכמת הרב לא משה. הרביעי כי אחרי היות מלכתי מלכתי שמים, בה' בעמתי לא

הקדמת הרב בעל לב שמה

אוסף נופך משלי מדה טובה מרובה, ומשך חכמה טובה סוגיות התלמוד ודברי חכמים כדרכונם, ובכל פניות אפנה על ימין, זה ספר תולדות אדם אחד מאלף רב ורס הר"מ, ואשימה עיני עליו, כי מיום דעתי אחרו ואכלתי יערו עס דבשו, ובא אל קרבי, אהבת נפש אהבתי, והוא כלבני, אי לואת ביאורי זה עליו לב שמה קראתי בשמו, כי על לבי אכתבנו, עשרות לי אענדנו, בשמי אקראנו*, ועל ראש שמחתי אעלנו. פי המדבר, ולא לאו ממעל קאר, רוחו עליו יערה:

אברהם אליגרי

מרוע לב רוח כחה,
ארשו ארש ברזל קחה,
לא מצא אל שברו כחה,
לב שמה ייטיב נחה.

איש לא ייכך שמן שישון,
כי שכלו לא פנים קלקל,
ייגע למצוא דברי חפץ,
יקח עמו ספר בשמו,

הקדמת הרב בעל קנאת סופרים

לכם פתוח כפתחו של אולם, הנה הגם אימתי החורה אשר להם המשרה, על חכמי ורבי האומה הנבחרה, הנה הגבורים אשר מעולם אנשי השם אחרים שבהורה, לפני זמנם מי יעמוד, ומקול שאגתם מי לא יירא, הלא להם עשר ידות צמוצלות, הספרות והסגלות, תמימי דעים ועיניהם משוטטות, בכל חדרי התלמוד והשיטות, ולא לנו ההדיוטות, ולנבי דידה כעטות, לרחק או לקרב בכל אחת מהנה ולהטות אל אשר יפנה לבבו, ולא לסמוך על שיקול דעתו, כי אם כמסתפקים החוששים, ויראים לעצמן משיבושים, וכעורים הממששים, לא ידעו כמה יכשלו, ולא מרגישים, כאשר הם נוקשים:

ואני האעיר כאשר האצתי לקודיו יחצקו ונטיח לבי להשתעשע בעיוניהם, ולהטות בלמא מי מושכלים, נחשורתי ונחאזרתי להפס אלא המהגרים הקדומים להם והמאחרים, המאחרים כספירים, וכעלם השמים לעורר מהירים, וגם רעיוני סליקו לחור בעיניהם העמוקים, כפטים יפוצן סלע לכמה ניאותות מתחלקים, ולערוך מערכה לקראת מערכה, כדי להראות פנים בהלכה, כפי שכלי הדל והקצר. ובטחתי בקווי כי זממי ממני לא יבצר, ויראני מחורתי נפלאות על דרך האמת ולא על דד ההרפות, ויילני משגיאות. ובה המופת והאות, כי כמעט שעברתי על שרשי הרב ז"ל הקרה ה' לפני בהשאלה ע"י אחד מחשובי המעיינים בעיר ליוורנו יע"א, חיבור לאחד מהאחרונים לא ראיתי עד הנה ולא שמעתי את שמעו, נקרא בשמו לב שמה, ופשוטו כמשמעו על שם מחבורו כמורה"ר אברהם אליגרי ז"ל*, נדפס בקוסטאנטינא שנת ה'ת"צ, וכאשר קראתי בו והצונותי בדבריו, שמחתי עליו כמואל של רב, יען מלאחי הון לי בכמה עינים אשר כוונתי בהם לדעתו ממש כאילו השתקתי ממנו במלין שונות, וזה לדעתי יורה על אמונתו הלימודים, היואלים לפי תומן מפי שנים עדים. וכאשר חזרתי על תלמודי במהדורה אחרת, כחבתי הדברים בשם אומנם למזכרה, כמה שזכיתי להסכים עמו, למען יהיו שפתותיו דובבות בקבר ועל עוז יזכר שמו. ומהם שלא אודה לו ולא אבחר דרכו, לא חקל תשיבותו אלא ולא מן הוא מערכו:

ויען כי הקונטרס הזה אשר יסדתי עיינו סובב על מספר המלות כאשר יעדתי, ועל ההבנתו בהן בין הנכנסות בזמני לשאין נכנסות, ימשך מזה להתלמד בלופי העיון בכמה סוגיות אל הנושא מתחכמות, ועוד רבות ג"כ מובאות אגב גררר לראיה ערוכה

הנה נא הוואלתי לכתוב זכרון בספר מה שנתחדש אלי בעזרת החוקן לאדם דעה, בלמדי משפטי דקו יחצקו מתוך חיבור הנחמד ספר בנין המצות להרמב"ם ז"ל, אין ערוך אלו בשאר חיבורים אשר בזה הנושא קדמוני, ואחריו לא קם כמוהו, משמין בשרשי המנין, ומפליא לעשות ביסודות הבנין, אשר בנה בחכמה נפלאה על מספרן של מלות להר"ג מנויות, הנה מקובל אלאו משנים קדמוניות, ובלי ספק כבר היו כלן אחת לאחת לחשוב ידועות וגלויות, עד שהעון גרם וסכנה גברה ונשארו במהלוקת שטיות, מחמת עניות ודלות ועלפול הגלויות, ולא ידעו בירור כי אם הסכום לבד, אחס מהסכסכות במנין נחשלו כמה וכמה וזכרון אד ימים רבים לישראל בכמו אלה המצבות. עד שקם רבינו נר ישראל מאור גלוהו אשר הופיע זיו יקרו במהשכות, ימשה נגש אל הערפל, ונונה לו סביב בכל מקום מאפל, וזה נוסע אילף ששרשו מרובים, והגלית ושה פרי למעלה לזכות את הרבים. וקאת מהכחמים הבלים אחריו בחבילות של טענות הקיפוח, ולעומת מהבנתו בכמה תשובות כהרוב, ועס כל זה לדעת גדולים אחרים ממקומו לא יזוירו, באמנם כי אוחס עני עדן אשר קאואו, לפי הרוב החליפו כונתו, לא עמדו על סוף דעתו ולא השיגוה כמה שהשיגוה, ובחור בן אלהים ארזים לא עממוהו. ועל לבאות החייר הגדול דרב הרמב"ם, פטים החזק עמוד הימני, בקאלו את קאלתו על הראשונים, ערך מלחמתו לנגד הרב ז"ל, און וחצר גס הוא חיבור נחמד בזמני המלות להלין בעדס, החזיק מנן ואנה לתומכס ולסעדס, אלף המנן חלוי עליו כל שלטי הגבורים, כלביא יקום להקור על דברי הרב במהקרים, וכארי יתנשא שקול וערי לאידך גיסא וללמד זכות עליהם יעיה דברים, לל צמים אדירים, לפי רוחב בינתו, ולפי עולם הקפתו, בהיות התלמודיות, העלה בידו מרגליות, והמשיכיל המהפון בשתי הסברות, ימלא סמוכות לכל אחד מהלדדן ישרות וצרות, יש פנים לכתן ולכאן, פנים שכלים לא דמיוניים, אלו ואלו דברי אלהים חיים, אשרי מי שזכה להתלמד בדברי שיהם, בהיותיהם קשיותיהם ופירוקיהם, לעמוד עליהם ולירד לעמקן, להבין ולהבחין בעמקן ונימוקן, ומאן דשפיר חזי בפלפולי השמועות הסן ודקדוקן, מובטח לו שלא יאמרו עליו קנקן ריקן. אך ישמור נלפשו מאד לבלתי יבנה לבבו, לערוך הגיוני וויבו, עד שיהרס ללכס בנפלאות ממנו וגדלות, לשקול במאזני שכלו להכריע אז לעלות, באופן מחלוקות אשר נחלקו בהן גדולי עולם, אשר

(* סוונתו כי אליגרי"א בשון אטעליקס, נעים, אהוב, משמח הלב, ורמו בו שם משתתו אליגרי:

הקדמת הרב בעל קנאת סופרים

ולמען הקורא בקונטרס הזה לא יחשוב לי עון מנוצה לב והתפארות יחר, במה שלא זמתי ואירא מחוזה דעי הנקל והנצה על עינים עמוקים אשר נחנכו בהן גדולי הרבנים, מלבד מה שהרחבתי והעמקתי דבורי בזה בפתיחתי הקודמת באופן מספיק כפי לצדי, הנני כמזכיר מוסף לו עוד כלל אחר רגיל וידוע אלל המהברים המובהקים, שלא כל מה שנמא אללס מהטענות והשנויות מה לזה ביוכוחים התורניים יחשב אללס כאילו דנו ושפטו בטענות והשנויות ההנה בדרך מופתי שאין להרהר אחריו, דלא ודאי ליחא, שגם לפי מהשנן חיון אללס בזכות שיש לכל אחד מהחלקים דרך נסיה או דחיה בעלמא, ולדידו נמי שערי החילוקים וההשנויות לא נעלו, וישוין בדברי הרמב"ן ז"ל בפתיחתו לספר המלחמות שלו, עד שיתן רשות לכל מעיין ותלמיד לעמוד עליהן כדי לדקדק בדבריהם כפי כחו ויענה גם הוא חלקו כפי הנראה בעיניו להגדיל תורה ולהאדיר. ואם יראה סימן יפה במשנתו ואפילו בדבר אחד מכל עיוניו שמתחדש אללו לעמוד על דבר אמת שלא שער מקדם, די לו וזה חלקו מכל עמלו, כי דק יקראוהו לרגלו, וישמח חי לפני ה' לקן הימין לרגלו:

דברי הצעיר חנניה קוים בכמהר"ר מנחם זל"ה.

לספר מרגניתא טבא

המבטא אב ובנו ה"ה אדוננו מוריני ורבינו הרב הנאון הגדול המפורסם רשכבה"ג פ"ה ע"ה נ"י מוהר"ר יעקב יושע נצלה"ה אב"ד ור"מ דק"ק פ"פ דמיין יע"א בעל פני יהושע. וברא כרעא דאבותי ה"ה הרב הנאון המפורסם כמהר"ר נתן זצ"ל אב"ד דק"ק דאברמיל ואנפיה:

עלי לקנות ממנו שיש או שלשה ספרים ולשלם במיטב כסף ובדמים הראויים, כי הוא ספר יקר הערך ורבים לריבים לו:

ולראיה התמתי היום יום ב' י"א אלול תקמ"ל:

נאום הצעיר יעקב יושע מקראקא.

שהוא צווי על אדני האמת. וצויתר להיות שכבר ילא הדבר מפה קדוש אלא מארי נשא ישראל הגאון האמיתי המפורסם ז"ל בעודו בחיים חייתו והבטיחו ליתן לו הסכמה ובהסכמתו העלה הדברים על מזבח הדפוס, וגם קלסיה לחיבורו כאשר הוא נכתובים ה"ן בן הרב המהגר הנ"ל, וערס כלות הדפוס נלקח ארון אלהים בעו"ה ונערפה השעה. לזאת באתי למלאות דברי אמת"ו הגאון ז"ל, וידי הכון עמו שיפלו מעיינותיו חולס כו':

הב"ד היום יום ב' י"ב ניסן תקמ"ל פה ק"ק פ"פ דמיין יע"א.

הק' נתן בהנאון האמתי מוהר"ר יעקב יושע זצ"ל הכ"ם החפ"ק דאברמיל יצ"ו.

פרוכה, מן הכתמים המנחמים זה את זה בהלכה, עד כי זאת הקנאה הייתה כיבה ופלאה לפקוד עינים עורות בדרכי הגמרא, ולגלות מסתורן להויתרן מאפלה לאורה, לכן **קנאת סופרים** קראתי, מנורה מספר הלכות, ונ"ד אמרס ז"ל למה נקראו שם סופרים שהיו סופרים כל אותיות שבהורה, ונ"ש שהיו סופרים מאותיה ליטול שבר על הדרישה ועל החקירה, מאבד ומפז רב יקרה, לא יוחן בגור תחתיה ולא יסקל כסף מהירה, יען כי בכל אחד ואחד מהן צורה מן שברה, להגשים בה ע"מ ללמוד וללמד לשמור ולעשות זמן ועיון, לעולם שכלו מוצ ועולם שכלו ארוך, כמו ששינוי בפרק קמא דקידושין כל העושה מאזה אחת וכו' וכמו שגא בפירוש הרב בשליה מסכת מכות דכל המקיים מאזה אחת כחיקונה דהיינו מאהבה, וזכה בה לחיי העוה"ב. ועוד דסימנא מילחא היא **קנאת סופרים** עולה במ"ק עם הכולל חנניה קוים. יעורר כעשר לקחי חזל כמ"ל אמרתי, כי שרשי פתוח אלי מים ומל ילין בקצירי. ובפתחתי בחדש ה' שיעיל זה הקונטרס למתחילים בעיון, לתת לפתחים ערמה, לנער דעת ומחמה, ישמע חכם ויוסף לקח ונכון יקנה עמלה. ובאמת אמרו קנאת סופרים מרכה חכמה:

למראה עיני היה חיבורו של המנוח הרב המא"ג המפורסם מוהר"ר אריה ליב מק"ק זיטל שהיה אב"ד דק"ק מינסק, מה שחיבר על ספר המצות לרמב"ם ז"ל, מרגניתא טבא, והשקפתי בו שמים ושלש פעמים, וראיתי שכלל בהכמה ומיוחד על אדני אמת. ובהיום ראה בנו הרבני מוהר"ר צבי הירש נר"ו להביא הספר הנחמד הנ"ל לבית הדפוס, לזאת אם יזילא מתשננו לפועל שיוציא הספר לאורה, אזי

הן היום הקרינו לפני מנחת אומר אמרי נועם, חבור נחמד ונעים, שחיבר המנוח הרב המא"ג המפורסם החריף ובקי כמ"ה מוהר"ר אריה ליב מויתל שהיה אב"ד דק"ק מינסק, שחיבר על ה"ד שרשים מהגרס הגדול הרמב"ם ז"ל להליל מהשנוות הרמב"ן ז"ל, ועיינתי בו בכמה מקומות וראיתי שכולו מתקיים, דבריו נעימים ומתוקים, דולה מים מנצרות עמוקים, והעלה בידו. **מרגניתא טבא** כלפלא חריפא מנא מלא ספרי. ובהיום עלה על דעת בנו ה"ה התורני הרבני מוהר"ר צבי הירש נר"ו להעלות הדברים על מכשם הדפוס. ואם אמנם שאין דרכי ליתן הסכמה על ספרים חדשים אשר מקרוב נאו, והלואי נעמוד בראשונים, אמנם לא כן החבור הזה

הקדמת בן הרב המחבר, אשר לכבוד אביו הגאון ז"ל מדבר.

ואמרתו יעבור עלי מה, לא אעבור עוד בכל האחר ואולי אח"כ אצנח גם אנכי ממנה שיכיר ה' חזון אפי ממני. ופתיחתי א"ע מכל עסקי למללל א"ע בעלמול הקשה, עד שבאתי לבאן ק"ק פ"פ היה העיר הגדולה לאלהים, בכדי להויתר מחשבותי אל הפועל. וה' נתני לחן בעיני אדמ"ו נשא ישראל הגאון המפורסם רשכבה"ג מוהר"ר יעקב יושע זצ"ל שקירב אותי בכל מיני קירוב, והראיתי לו את חיבורי א"א הגאון ז"ל והעבט מאד בעיניו כאשר עיינים תחזינה ביקר הסדוהא אשר ילא מפיו הקדוש דקלסיה מאד בשנח המגיע לכתבים:

והנה אם אמנם שיש בידי חבילות חבילות כתבים וחידושים נפלאים מחיבורי א"א זצ"ל. אמנם לסיבת הוצאת הדפוס כי רצה היה מאד, ואין לכסף מוצא, ולולא שגלה פורחא היחה לי שהקרה ה' לפני מקרה פבור, ה"ה התורני המופלא כמהר"ר מאניש מרגליות נר"ו שהיה לי להנא דמסייע בכל הני מילי מעלייתא, לא היחה באפשרי להויתר לאור תעלומה. וזכרה לו אלהים לעוזה, וזכות א"א הרב המהגר יעמוד לו ולזרעו לעולמי עולמים נס"ו. לכן הפסתי במעט המחזיק את המרובה בחיבורו על ה"ד שרשים שחיבר על הרמב"ם ז"ל. והוא מעט הכמות ורב האכות, אמרתי הלא מלער היה ותמי נפשו, להיות שפתוחי דובבות בקבר. ולפת מלוא ידי די הוצאת הדפסת שאר החיבורים עוד חזון למועד, להויתרם לאורה בנרות ה' דרכי: **והנני** נותן לאל ב"ה שנה ויודים לשעבר ומשעבד על העתיד, כסם שזכני שהוצאת לאור זה החיבור, כן אצנח להויתר שאר חיבורי א"א הגאון ז"ל לאור. כה עתירת חולעת ולא איש:

הק' צבי הירש בן הרב הגאון המנוח מוהר"ר אריה ליב זיטל סג"ל הורוויץ זצ"ל.

ישמחו הלוהמים וירינוו דהריפים, כי אור גדול נראה באורו, מגדול מחברת **מרגניתא טבא** על ספר שרשי המצות לרמב"ם ז"ל, שחיבר כבוד אדוני אמי מ"ו הרב הגאון המפורסם המנוח מוהר"ר אריה ליב סג"ל הורוויץ, אשר הרבין תורה והעמיד תלמידים הרבה בכמה קהלות קדושות מפורסמות שבמדינת אשכנז, ולבסוף ימיו נחקל לאב"ד ור"מ בק"ק מינסק ה"י. ותוכן החיבור הנ"ל מיוחד על אדני פז אשר שם נפשו בכפו להליל הרמב"ם ז"ל מהשנוות רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל שהשיג עליו:

וידוע ומפורסם לכל שכל ימי א"א מ"ו הגאון ז"ל היחה תורתו אומנותו עם תלמידים המתקשים לקולו, וחיבר כמה חיבורים בסוגיות הש"ס ופוסקים, ובלשונות הרמב"ם ז"ל, ליישב דבריו במקום שלא מלאו כל אנשי חיל את ידיהם, וקרא שם החיבור על ספר ה"ד, אלה המגן, ע"ש שחייב דברי הרמב"ם מאלף השגות שהשיגו הראב"ד ז"ל, בעלפוליס עמוקים ואמיתים. ועד הנה היחה תורה מונחת בקרן זיית שהיו מונחים בבית גזי כמה מאות קונטרסים ממה שחיבר במחברתו הקודש, ומשנות מדרותי שהייתי כרוד בעבודתי על הממיה ועל הכלכלה לעסוק בפרקמטיא. ומה היחה הסיבה שהפך עלי נללל החור וירדתי פלאים מכל העוזה, שליז הייתי צביתי ורענן בסיכלי ופתח פתאום פסיד עיסקא הון רב ועלום, ועמד עלי נחשול למועצתי וטבעתי ספינתי עם כל אשר לי, אמרתי וכי עבד קו"ה דינא וכו', אין זה אלא בעון כל האחר שהתרשלות לקיים מילי דאבא שזוני קודם פותח, שאעלה דבריו על מכשם הדפוס. ומלא נחתי אל לבי לתקן את אשר עייתי ולא יאה העון הזה ממון ח"י עוד,

השגות הראב"ד ותשובות מהר"י קארו ז"ל

לשלמות הספר הצגנו בזה השגות הראב"ד ז"ל על מנין המצות הקצר הבא בפתיחת הרמב"ם (יד החזקה). גם תשובות מהר"י קארו ז"ל, על ההשגות:

מצות עשה

קמט לבדוק בסימני בהמה וכו'. ח"א כל לבדוק אין להם טעם אלא משום לאו הבא מכלל עשה עשה:

קצח להלוות וכו'. ח"א זה לא נמצא בספרי לנכרי תשיך זו מצות עשה אלא משום לאו הבא מכלל עשה לנכרי ולא לישראל:

רלט לדון לגנב בתשלומין וכו'. ח"א ולמה לא יחשבו לשחית ולשגשג:

מצות לא תעשה

מג שלא להקיף פאת ראש וכו'. ח"א לאו למקיף ולא לניקף לאו למשחית ולא לנשחית:

נח שלא ייראו אנשי המלחמה וכו'. ח"א הבהמה היא ואינה אזהרה:

רפג שלא ילמד חובש וכו'. ח"א אין זה כלום שהרי בגמר דין חוזר:

ז להשבע בשמו וכו'. ח"א אינה מן המנין אלא בא להזהיר שלא ישבע באל אחר, ואולי אמר זה דלאו הבא מכלל עשה עשה:

ב לבנות בית הבחירה וכו'. ח"א ולמה היתה לבנות מזבח אבנים שלמות: **בו** להסדיר לחם ולבונה וכו'. ח"א ולמה לא חשב הקטרת הבזיכין דכתיב אשה לה ואכילה לחם דכתיב ואכלוהו במקום קדוש:

ם להיות כל קרבנות וכו'. ח"א אין להם טעם, ואולי לאו הבא מכלל עשה עשה:

קח להיות מי נדה וכו'. ח"א ולמה לא יחשבו לשחית העומאה והטערה:

קמו לשחוט בהמה וכו'. ח"א זו אין לו טעם, ואולי לאו הבא מכלל עשה עשה:

תשובות הנאון מהר"ר יוסף קארו זצ"ל בעל כסף משנה במנין המצות של הרמב"ם ז"ל

קמו לשחוט בהמה חיה ועוף: בתב הראב"ד ז"ל אין לו טעם ואולי לאו הבא מכלל עשה עשה עכ"ל. נראה שטעמו מפי שאין זו מצוה מחוייבת שאם יראה שלא לאכול בשר או אם יראה שלא לשחוט הוא צעמו רשאי אצל הוא לאו הבא מכלל עשה לא חאכל אבר מן החי ולא נבלה הא שחטה אכול. וי"ל לדעת רבינו שהיה עשה למי שיראה לאכול בשר שיחשבו או ישחוט לו אחר:

קמט לבדוק בסימני וכו': בתב הראב"ד כל לבדוק אין להם טעם אלא משום לאו הבא מכלל עשה עכ"ל. טעמו כטעם ההשגה הקודמת ועל פי מה שיישגחי אותה מחייב גם זו:

קצח להלוות וכו': בתב הראב"ד זה לא נמצא בספרי תשיך זו מצוה עשה אלא משום לאו הבא מכלל עשה ולא לישראל עכ"ל. וגם בפרק ה' מהל' מצוה כח על דברי רבינו ח"א אינו לא מצאנו שמועט זו ואולי עשה נמצא בספרי תשיך זו מצוה עשה אלא משום לאו הבא מכלל עשה ולא לישראל עכ"ל. וכח ה"ה שכן נחבז הרמב"ן והרב רבי שלמה בן אדרת ואף הסוגיא שפ' איזהו נשך מוכחא בן עכ"ל. והר"ן כתב שם וי"ל כדברי הרמב"ם דכיון דמסקנא דשמעון דרביה דעכו"ם מדאורייתא שרי הדרינן למאי דס"ד דרבא מאי תשיך בו ואם איחא דקרא להחיר רביה אטריך מידהיא ברייתא דספרי לגמרי דמנא לן דללאו הבא מכלל עשה אחא דילמא למישרי אטריך אלא ע"כ כי כ"ל דרביה דעכו"ם שרי נקטין תשיך כפשיטא דלמנא הוא דחא וידינו דחאיה בספרי תשיך הרי זה מצוה עשה וכיון דמסקנא דסוגין דרביה דעכו"ם מדאורייתא שרי נקטין על כרחך ברייתא דספרי כפשיטא עכ"ל:

רלט לדון לגנב בתשלומין וכו': בתב הראב"ד ולמה לא יחשבו לשחית ולשגשג עכ"ל*:

מג שלא להקיף פאת וכו': בתב הראב"ד אמר אברהם לאו למקיף ולא לניקף לאו למשחית ולא לנשחית עכ"ל. ואני אומר שיש לתמוה למה כתב בן על דברי רבינו פה שרבינו לא נחא הכא אלא למנוח המצוה לבד לא לומר אם הניקף חייב או פטור. ובפ' וי"ב מהלכות עכו"ם כתב רבינו שהניקף הוא פטור אלא"כ סייע. וכתב שם הראב"ד אע"פ שאינו לוקה כיון שמדעתו עשה עובר בלאו עכ"ל. ויש לתמוה כיון שכשייע לוקה וכשאינו מסייע לדעת הראב"ד אע"פ שאינו לוקה עובר בלאו למה כתב כאן ולא לניקף*:

נח שלא ייראו אנשי המלחמה וכו' לא חערון מפניהם לא חיראוס: בתב הראב"ד אמר אברהם הבהמה היא ואינה אזהרה עכ"ל. ורבינו מפרש קרא כפשיטא שהיה אזהרה ואדרבה על הראב"ד יש לתמוה למה הוציא הפסוק מפשטו כדי להשיג על רבינו:

רפג שלא ילמד חובש וכו': בתב הראב"ד אין זה כלום שהרי בגמר דין חוזר עכ"ל. איני יודע למה כתב בן כיון שקודם גמר דין אינו יכול לחזור בו והוא מהדברים שבין דיני ממונות לדיני נפשות למה לא ימנה מצוה: בתב רבינו במנין מצוה ל"ח ק"ה שלא לאכול ולשחוט דרך זולל וסובא שאמר בגמ' זה זולל וסובא. ויש לתמוה דפסוק זה אינו לאו ויחאבר בהלכות ממרים פ"ז:

ז להשבע בשמו שנאמר ושמעו חשבע: בתב הרב רבי אברהם בן דוד אמר אברהם אינה מן המנין אלא בא להזהיר שלא ישבע באל אחר ואולי על זה אמרו דלאו הבא מכלל עשה עשה עכ"ל. ולפי דבריו יש לתמוה למה אמרו בלשון חולי. ולכן י"ל לפרש שעל רבינו נחבזו לומר שמה הטעם שנמצא במצוה עשה משום דלאו הבא מכלל עשה עשה. ולמנין מה שכתב אינה מן המנין גם הרמב"ן ז"ל סבור כן והאריך בזה בהשגותיו לספר המצוות של רבינו ודחה מה שהביא רבינו ראייה מדאמרינן בריש חמורה מנין שנשבעים לקיים את המצוות שנאמר נשבעתי ואקיימה וכו' והביא ראייה לומר שאינה מן המנין ממה שאמרו במדרש ר' תנחומא אמר הקב"ה לישראל אל תהיו סבורים שחותר לכם להשבע בשמי אפילו באתם אלא אם יהיו כך כל המדות את ה' אלהיך חירא שחא כאוהם יראי אלהים אברהם איוב ויוסף. ולע"ד נראה שרבינו חשש לו לדחות ראייה זו ולומר שיראי אלהים מצוה להם לישראל כל אדם אסור. ורבינו בספר המצוות שלו הביא ראייה לדבריו ממה שאמרו אמרה חורה השבע בשמו ואמרה חורה אל השבע, רוצה לומר כמו שהשבעה אשר אינו ליריך אליה מזהיר ממנה והיא לא העשה כן השבעה בעת היריך מצוה בה והיא מצוה עשה. ובעל הלכות גדולות סבור כדעת רבינו שם הוא מנחה במנין המצוות: **יב** יג בתב רבינו בספר המצוות שלו טעם למה מנה הפילין של יד וחפילין של ראש שתי מצוות מפני שאמרו בפרק ההכלת להקשות על מי שאמר שהפלה של יד ושל ראש משכבות זו את זו אטו מאן דליה ליה שתי מצוות חדא מצוה לא לעבד. ואע"פ שהכלת והלבן אין מעכבין זה את זה לא מנאן אלא למנוח אחת מפני שאמרו בספרי יכול שהם שתי מצוות הכלת ולבן ח"ל והיה לכם ללית מצוה אחת היא ואינה שתי מצוות. וכתב הר"ב שם בתשובה שהטעם מפני שהם מעשה אחד לביטול ההכלת והלבן יחד וראוי שימנו אחת אע"פ שאינם מעכבים זה את זה אלא הפילין של ראש ושל יד הם שני מעשים וראוי שימנו שתי מצוות כיון שאינם מעכבים זה את זה:

ב לבנות בית הבחירה וכו': בתב הראב"ד ולמה היתה לבנות מזבח אבנים שלמות עכ"ל. ואני אומר שרבינו נח טעם לדבר בספר המצוות שלו וכתב שועטו לי מקדש כולל מינים רבים שם השלחן והמזבח והולחם מחלקי המקדש והכל יקרא מקדש:

בו להסדיר לחם ולבונה וכו': בתב הראב"ד אמר אברהם ולמה לא חשב הקטרת הבזיכין דכתיב אשה לה ואכילה לחם דכתיב ואכלוהו במקום קדוש עכ"ל. וי"ל לדעת רבינו שאשה לה אינו לשון מצוה, וכן ואכלוהו אינו לשון מצוה אלא ה"ק כשיאכלוהו לא יהא אלא במקום קדוש:

ם להיות כל קרבנות בהמה מיום ח' והלאה וכו': בתב הראב"ד אין להם טעם ואולי משום לאו הבא מכלל עשה עכ"ל. וי"ל שם דעת רבינו לומר שהוא לאו הבא מכלל עשה עשה, וכ"כ בפירוש בטה"מ שלו:

קח להיות מי נדה משהאין אדם סבור ומטהרים אדם טמא מטומאת מת בלבד: בתב הראב"ד ולמה לא יחשבו לשחית העומאה והטערה עכ"ל. לדעת רבינו י"ל שהטעם מפני שדבר אחד הוא המטמא והמטהר:

(*) [עין בשרשים שם י"ד שהרמב"ם השריש שאין ראוי למנות קיום הגדרים [סעונוס] כ"א מצוה כפ"ט, והזכיר בהמשך דבריו בפירוש ז"ל, עד שיסיר דין תשלומי גנב מ"ע כו'].

(*) [הדבר נכוח שז"ל לאו למקיף לאו למשחית לאו לנשחית (ע"י חוב' כ"מ י'), וכתבתי המהות ככ"מ]:

מורשת

וצא הרמב"ן מזה כי וסבירא ליה להרמב"ן כי מאחר שר"ש דרש כל מחמח לא חתלו לגמחון ע"י דבר אחר וזה שלום איסור חתן ולא יבא במנין, וכן כתב בהשגות על הלכות שכתב הרב בלאו ק"ח. וגם לא יוכל חתן מאחר שדרשו על פסח מזרים שהמזל לא נהג אלא יום אחד לא יבא במנין כאשר יסד הרב בשורש השלישי, וגם הרמב"ן מזה כי שאין ראוי למנות מזל שאין נהגות לדורות. (ב) ועתה אבוא לפרש לך מדרש של שיר השירים שהיה למנות יקל למעין כי רבי יהושע אמר שתי דברות שמעו ישראל מפי הקב"ה אנוכי ולא יהיה לך ה"ד וכו' עד דאמר שעמון דרבני דכתיב ויאמרו אל משה דבר אלה עמנו ונשמעה, פירושו לפי הנראה בעיני רבנין כשרי כי מאחר שהפסוק של דבר אלה עמנו נכתב אחר עשרת הדברות מכלל כי אחר עשרת הדברות אמרו למשה כן וא"כ כל הדברות הקב"ה אמרם. מה עבד ליה ריב"ל פירוש מזל הרמ"ה של רבנין שהרי כתוב הוא אחר הדברות שנהגה כי בסוף הדברות אמרו למשה שידבר עמם ומשי פליג שאין מוקדם ומאוחר פירוש מקומו הוא להכתב אחר שתי דברות הראשונות כי אז אמרו למשה דבר אלה עמנו ונשמעה אצל אין מוקדם ומאוחר בחזרה, או אינו מדבר אלא לאחר שנים או שלשה דברות פירוש כי שאל לאחר שנים גס שלשה דברות אמרו דבר אלה עמנו ומי"ל לומר אחר שנים דוקא ומשי דרבי עזריה וכו' הפסי שפסח ואמרו כי ראיתו שפסוק זה נאמר אחר שתי דברות ולא אחר שלשה הוא משום שהרי כתוב תורה לזה לנו משה שפירשו במנין תורה אחר לנו משה ואם אמרו דבר אלה עמנו אחר שלשה ח"כ במנין תרי"ו לזה לנו משה ולא במנין תורה. (ג) אמנם תמיהתי ממה שכתב הרמב"ן בזה המדרש כי לא נחביר לו אם רבנין חלוקים אף על מנין המזל או לא שהרי לפי דעתי אין מקום להסתפק כלל שרבנין אינם חלוקים רק במזל ששמענו מפי הקב"ה בסיוע כמה הם אצל במנין תרי"ג לא נחלקו. ואם בחזית ספק חלוקה אלו היה מפי שאלו שחשבו שיהיה ריב"ל הביאו פסוק של תורה לזה לנו ודרשוהו בגימטריא, שנהגה שרבנין לא סבירא להו דרש'ו, על זה לא היה לו להסתפק כלל שהרי שם לא באו לחקור מנין המזל רק באו בתקירה סכום המזל שאמר הקב"ה, כי לדעת רבנין הם עשר ולדעת ריב"ל הם ששים ולכן רבנין לא דרשו תורה לזה לנו בגימטריא מפני כי זה יהיה הפך כוונתם שאמרו כי כל עשרת הדברות שמענו מפי ה' וא"כ יהיה מן הספק לומר שמפי משה שמענו במנין תורה"ה של שמענו כי אם במנין תרי"ג. אצל במחלוקת מנין כל המזל לא באו וע"כ נאמר כי מנין תרי"ג הוא מוסכם מכל דלי ספק:

ונראה

כזה היה לדברי הכל והשניה נאמרה לדעתו של רבי שמלאי לפי שלא הוזכר בנ"מ מנין אחר, ובשבת פרק אחר רבי עקיבא (דף כ"ז) שזר את הלוחות מאי דרש ביה אחר ומה פסח שהיה חתן חמרי"ג מזל אחרת תורה כל כן נכר לא יאכל בו כל התורה כולה וישראל מומרים של אלה כמה וכמה. ובגמרא יבמות (דף מ"ה) אמרו בנעמי דאמרה לרות מפקדין חרי"ג מזל. ועוד נחפשו המנין הזה מאלו בלדות כמו שאמרו בגמרא רבה אחר רבי יודן ברבי סימון ראו היה אדם הראשון שהתן תורה על ידו מה עשה זה ספר תולדות אדם אחר הקב"ה יייר כפי ואינו נותן לו חזר ואמר שש מזל נחתי לו ולא יכול לעמוד בזה מן והואך אינו נותן לו מחמח וארבעים ושמנוה מזל עשה וס"ה מזל לא חששה. וכן במדרש רבי החומה ובמדרשי אגדה אחרים הורגלו להזכיר הסכום הזה. אצל ראיתי במדרש חיות (ב) ריב"ל אמר שתי דברות שמעו ישראל מפי הקב"ה אנוכי ולא יהיה לך ה"ד יסקני משקיות פיהו ולא כל הנשיות ורבנן אמרי כל הדברות שמעו ישראל מפי הקב"ה רבי יהושע דסכנין בשם ר' לוי טעמון דרבנין אחר כל הדברות כתיב דבר אלה עמנו ונשמעה מה עבד לה רבי יהושע בן לוי פליג שאין מוקדם ומאוחר בחזרה או אינו מדבר דבר עמנו ונשמעה אלא לאחר שנים ושלשה דברות ר' עזריה ורבי יהודה ברבי סימון וריב"ל הפסי שפסח אחר כתיב תורה לזה לנו משה כל התורה כולה שש מזל ושלש עשרה היו תורה בגימטריא עולה במנין תרי"ג מזל דבר משה עמנו כי אנוכי ולא יהיה לך לא שמענו ממשה אלא מפי הגבורה היו יסקני משקיות פיהו, עד כאן דברי אגדה זו. והנה מדרשו של רב המנוח שמה תורה לזה לנו משה תורה בגימטריא הכי הוי בכלן דברי יחיד ורבנן חלוקין עליו (ג) ולא נחביר שם אם הם חלוקים על הכל לגמרי כלומר על מדרשו של ר' שמלאי עמנו שאמר חרי"ג מזל נחתי לו למשה בסיוע אף שהם מסורה בידם והכל מודים שכן הוא סכום המזל ששם שם במדרש חיות תורה חזרו הסכום הזה פעמים רבות ומפי החפשויות החשבון הזה שם ובכל מקום נאמר שהוא מסור בידם מפי משה בסיוע וע"כ אין נמנעין מחלוקותיהם במזל מן המזל שזה יאמר רשות וזה יאמר חובה כי יודע האומר רשות שיש מזל מחלוקת החשבון ולא יקפידו לשלול עליו ולמנוחה מפי עומק הענין וירחוקו שיבארו כל המדרש וימנו מחזיקה כמו שאמרו בדבר נקל מזה ויחסי ספר תורה ומני לא בקיאות אצל מן הסתם יסמכו על זה המנין כי הוא המקובל בידם. אצל בה"ג ז"ל סבור שזו המימרה וכל כיוצא בה במספר כל החפץ בחשבון כל המלות המהירות בישראל לדורות ועשו להם סימן במנין איבריו של אדם ובמנין ימות החמה ולא היה כוונתו של רבי שמלאי במימרה הזו אלא לדרוש מה שהוא משלים עליה בא דוד והעמידן על אקומות בתלמוד נאמר על כלל האסמכתאות בעיניהם שהם מדברי סופרים, ולשונם השגור ברמזים הוא זה מאי קראה, ועל העיקרים אומרים שנאמר או מנא לו או מנא הוי מילי, ולא תמנא שואמר בעל המימרה עמנו מאי קראה אצל חכם אחר מסמךין אחריו הדבר לקראי רוב דבריהם יבואו בזה בלשון מאי קראה מן פסוקי קבלה ומהן מן התורה הספק, כמו שאמרו בגמרא בסנהדרין (דף כ"ז) אמר רבי יתחק און בן דוד כה עד שהספק כל המלות כולה למינות אחר רבה מאי קראה לכן הפך לבן טעור הוא, וכן לבן ההספק ברות ונעמי חפשו להם כל המלות שאין הכוונה שם אלא שאמרה לה סכום המלות כולן כדי שיהיו שואמרה לה ברות הקדש אפילו מלות המהירות להחיות כמו שאמרו מפקדין חחוס שבה ויהי מזל מדבריהם ואני חושב שהוא תקון שלמה וזית דינו מכלל עירובין. ואחרי זה אומר כי הרב השיב על בעל ההלכות ארבע תשובות יפות ועוצות מעוררות הלבבות ומולידות מחשבות לאשר להם עינים פקוחות ואזנים קשובות:

בראשונה

מרגיאת מביא

מפי משה במנין תורה, א"כ הדין נותן לחייב בני נח משה אצל תרי"ג מזל שנתמיהם בחיבת תורה. לזה לנו משה מורשה לנן ירושה אחרית תורה קאי ובחיבת תורה נמיהם תרי"ג מזל ואצל אלה ואחת מנול קא גזיל. ולמה לא חייבו לכן נח אלא אחתה לומר ושאר מלות התורה הכהם להם לעשות אותם כהלכתן כדי לקבל שכר. אלא ודאי דגם הרמב"ם ס"ל דאז דתורה גמטרי' תרי"ג אינה אלא אסמכתא בעלמא. ואע"כ דבשרש ג' בהבוא ראיה דאין למנות מזל שאין נהגות לדורות כתב ז"ל ובביתא אמרו מאי קראה תורה לזה לנו משה ר"ל מספר תרי"ג שהוא תורה ואנוכי ולא יהיה לך מני הנהגה שפעמים וס"ה נשלמו תרי"ג מזל, ילכס בוס סמיון שהדבר ששמענו מפי משה הוא כמספר תורה וקראה מורשה ומזה שאינה נהגת לדורות אינו מורשה לנו וכו' ע"כ. סיני דמביא ראיה מדאמריהם אהאי קרא ובבאי קרא כתיב מורשה ש"מ דהיינו להם קבלה דתרי"ג מזל דקחשיב היינו שנהגין לדורות. דאי לאו לדורות לא היה להם למסמך אהאי קרא דקחשיב ביה מורשה ודוק:

עוד

לב שמה

תורה שכן אשר נאמרו למשה בסיון כן ז"ל דלענו ישראל הוא על אותן שנלשו ע"י משה בסיון דכתיב קאמרינן כמה וימני יגיד עליו ריעו וזה מוציא, וזמן מזה הלשון עמנו דתרי"ג מזל נלשו ישראל וסמךין שפסוקי הוא מזל תורה שנכתב שכן היה שכן מזל בכל זמן ואף מקמי דליתו רבנן: והוא הפסוק עמנו כי ראש בחולשת הסיון הוא מחילוף הסמך דר' לטין על כס"ג טעם אחר וז"ל ומ"א אף לפי הטעמות שכתבו בזה נאמנו למשה בסיון אינו בדוק ונשלל להביא בכללן מיעוט מזל מדבריהם מנ' טעמים, הא' שסמךין נוסבין תמיד לקראו הענין של דבריהם לנן תורה ולחוקן וכמ"ס אמרם תורה נסכו מים בנה, אמר הקב"ה נסכו מים לפני בנה כדי שיתבדלו לכם נשמים ואמרו לפני גר"ם מלכויות וזכרונות ושפלות וכו' וסדר ידוע בנ"מ שאין אלא מדרבנן. ושם עוד אם אינו חוקק למלכויות למע מוכיז רחמנא אמר לידבר בו' ואע"כ שכן מדרבנן בלא ספק ע"כ: ואני אומר לנן תורה אינו שום אל לנן נאמר למשה בסיון, כי שם תורה יכולה יפה ד"ס כי גם כן תורה וכן בסיון שגור תמיד תורה שנכתב וסמךין שפסוק ובמדרש דורשים תורה וסב על שתי הסמכות וכן בדיון כי ד"ס אף שאינם בכתב מ"מ נאמנו משה עליהם בע"פ ועל פי הדברים האלה כרתי אחר כרית דרשו רז"ל על תורה שבע"פ כי הכל תורה כן ושם זה נהא לנן כמו לאותן שנכתב וא"כ אין זו אמתה אם בנ"מ כתבו אמרם תורה על ד"ס ויהיה נראה לומר אמרם תורה שבע"פ וכן אמרם אמר הקב"ה וכו' רחמנא אמר וכו' לר"ס אינו קשה כי כן כל דבריהם פיו ית' הוא לזה ורבותו הוא קבלה וסב בכלל לא הסור מן הדבר אשר יגידו בו' ומ"מ לא יוכלו לנכות עליהם נאמרו למשה בסיון כי כן טעמן בפרט לא נאמרו למשה בסיון. זאת טעמנו של רמב"ם ועוד אחרין בה לקמן בע"כ: ובר מן דין אף אם נודה לו להרמב"ם שם תורה לא יכון על ד"ס ושכיון אותן כן בשם זה לחוקן וכו' מ"מ מה שיהיה לנמנו משה לר' שמלאי שגם הוא נסב כן בנאמרו נאמרו למשה בסיון בכלל בזה הלשון אף ד"ס כדי לחוקן, אינו לומר דודאי לא דמו אהדי ובעלי יונו אינו בא עליו, שהנה הוא אומר וסדר ידוע שאין אלא דרבנן וכו' וזאת עמדה הסוגיה לנעמנו וזהו הסביל שבין העיקר שנקראו תורה לר"ס ובין העיקר שאמרו עינין נאמרו למשה בסיון כי בכל המקום שהזכירו שם זה דתורה ויזנו כי תורה שנכתב כמו שהרמב"ן אומר ויכלול בו גם ד"ס הנה אינו אלא לידברם פריעם שידעונו מקודם שכן מדרבנן וזאת הידיעה היא אשר נאמרו לנו לומר שאף שדברים שבע"פ כן כינו אותן בשם תורה שנכתב להסמךין

קנאות סופרים

מורשה או שהוא אסמכתא בעלמא מן הגימטריא הוה שוה החכם ר' שמלאי הדרוש זה מצא המצות כן לפי המנין שמה בהן ובהן סימנים בהן וכו' ע"כ, דאיר יתכן להסתפק בזה והלא קי"ל בכל המצות כלין נאמרו כללותיהן ופרשותיהן וקדושתיהן מסיני וכיון שכלו פירוש כל המצות ודאי דידעו ג' מנייני מבלי שיצטרכו לדקדק זה המנין מהלכה למשה מסיני דנימא ליחשבו להו מעצמן ומנייניא בסמורה למה ליה ודכוותה מקשינן במ"ק דקדושין (דף ל') לגבי מנין אותיות שבתורה גי' ס"ה ונימניהו והבא נמי הלכה למ"מ על מנין תרי"ג למה לי ליתו ס"ה ולימניהו: ותו קשיא על הצד השני שנסתפק בו הרמב"ן ז"ל שמה ר' שמלאי דרש באותו המנין שמצא הוא בעצמו כי למה אשתמיה צד אחר שיש עוד מקום לספק בו דרלמא דרש המנין שקבל מרבותיו שהיה ג"כ במסורת אצלם איש מפי איש עד מרע"ה שבזמנו שהיו כל ישראל יודעים פירוש התורה ע"פ מפי מרע"ה שקבל מפי הגבורה עמנו הם מעצמן ומנו אותן ואחר כך גמשה זאת הידיעה לדורות שלאחריהן ועמד ר' שמלאי ובהן סימנין בהן ואח"כ בא רב המנונא והוציאו דרך אסמכתא מן הכתוב באותה גימטריא, והתמה מהרמב"ן ז"ל למה השמיט זה המציאות אם לא נאמר יצירה הוא ז"ל להדש שיטה מתחלפת משיטת הרב ז"ל ולכן לא כתב זה המציאות הג' שהוא האמיתי לדעת הרב וכבר כתבתי הרוחקים הנמשכים לפי הספקות שנסתפק בהן הרמב"ן דאין לחוש להן כלל ודרך הרב סלולה לפי המציאות האחרון דלעיל עד שהרמב"ן עצמו בחר בה והחזיקה אחר כך שיהא מנין תרי"ג דבר מוסכם אצל רז"ל אין חולק עליו. וכן הוא דעת בעלי התוס' ז"ל במ"ק דסוטה (דף ג') כתבו ז"ל שם ר' ישמעאל אומר רשות תימיה לר"י וכו' לית להו הא דאמרינן בשלחי מס' מכות (דף כ"ג) תרי"ג מצות נאמרו למשה מסיני וכו' לר' ישמעאל דאמר רשות בצר להו או לר"ע מפי להו ונראה דבשאר מצות דמסי' ר"י מקרא עביר ליה ר"ע אסמכתא ודריש ליה לדרשא אחריית ע"כ, הרי דלא עלה על דעתן ז"ל להטיל שום מחלוקת או ספק באותו המנין שדרש בו ר' שמלאי דאלו הוה מספקי ביה אלא היה מקום לתמיהתם כלל: יעוד איכא לאתמורי טובא על הרמב"ן ז"ל איך ייחס אל הרב בעל הלכות גדולות סברא

(א) ונראה לי שהגנון הוא בדברי הרב לבלתי הכנים בזה המספר מזה דרבנן , ואפי' תהיה הגירסה חרי"ג מזה נלפון ישראל כמו שאמר הרמב"ם מכל מקום לא יבאו במנין , לפי שלא מאתנו מזה דרבנן יקראו חכמי הגמרא מזה או זווי רק תקנה או גזרה, וכמו שאמר בב"ק סוף פרק מרובה (דף פ"ב) עשר תקנות הקן עזרה שקורין במנהג בשבת וקורין בחמישי ובשני כו', ועל כרחק כל אלו מזה הן ואפילו הכי לא קאמר שער מזה זרה שאלו , וכן צע"ז פרק אין ממעדין (דף לו"ב) במהמיתין שאל רבי ישמעאל את רבי יוסי כשהיו מהלכים בדרך מפני מה אמרו גביות הנכרים וכו' ומכיון הסו והשווא לדבר אחר ולא פירש

[illegible]

בראשונה אמר נשיהם לשון ה"ס נאמרו
מדרכנן שהוא בכלל המניין הזה.
בנוסחא שלו מתאפי כחוב דרש רבי שמלאי שז'
היה לשון זה יכלול כל מה שלטוו אפי' מדרכנן
קדשו במצותיו וכו'. ומכל מקום אפילו לפי
הנוסחאות שכחוב בהן נאמרו למשה בסיני אינו
דבר רחוק ונפלאל להביא בכללן מיעוט מצוה
ומדבריהם משלהם עמימים. (ב) הלמוד מפני
הסתכמות מנהגין זה תמיד להביא זעוניים של
דבריהם לשון חורבה ולחוסס, כמו (ר"ה)
דף ט"ז מפני מה אמרה חורבה (ג) נסבו
מצות צ"ח דה"ל וכו' וכו'.

[illegible]

לא שייך אלא במלות דאורייתא ונעילה ידיים אינה מן התורה, ומשני אמר אבוי מלוא מלוא דהוי דרבנן אלא משום דהוי מלוא מן התורה לשמוע לאחר יגורו ההכמים עליו סופרים וקא צבי התם נמי אמאי קרי ליה איסור מלוא אמר אבוי מלוא לשמוע דבן ואמרה בני אם חכם לבך וכו' ולא קאמר בשעה שזוה שלמה על עירובין ונעילה ידיים ומלוא לא מיקרי שאלה הוא שכל מלוא דרבנן תורה יאמר עליהם לפי שהתורה נזתה ההיא בפירומה רק דרך כלל לשמוע דבריהם. וצנינו יפלא כי הכנים במלות דרבנן כתבו ג"כ ההוא' צוצחים סוף פרק השוחט ומעלה (דף ק"ו) דנאוך המים הוי דאורייתא רמז קאמר התא תניא רבי יהודה ב"ב אמר נאמר בשני ונסכייהו ונאמר בשני ונסכייהו התורה, ועל זה הסב כי הוא מדרבנן שאם לא כן הוה לנו לגמלא לומר משאן לנאון לן שכן אמר בריש פרק ראשון דמכות (דף ב"ג) אמר עולא רמז לעדים וזומיני שגלוקין עליו היבא רמיאז ופירושו היבא רמיאז שהיה דעת מחקני המגילה כך, הרי כי לשון רמז רק משום סופו שאמר אמרו לפני מלכיות זכרונות ושופרות ועליהן אמר שהדבר ידוע כי נאוך המים הלכה למשה מסיני ויש לו רמזים נסמרים בתורה. וקשה צנינו איך קרי שאין לו רמז במקרא ואינו נקשר בו ואי אפשר להוציאו בדרך מדרבי הסבא עליו היה לו לקרואו הלכה למשה מסיני. רק היה לו לומר כי הוא מן התורה. וגם בריש מסעי וקשה בזה אל כללו. ולפי דעתי שלכן האריך בלשונו שם צני' המשנה לכחוד ההכמים ההם נסמרים יקרא הלכה למשה מסיני. ומה שכתב בהקדמתו צני' כי שם וסגני כובע לך כוננו בקצור על ענין זה למען תשכיל. אמר שם בהקדמתו כי גם שכל מסעי רק על אוחם המלות שאין בהם רמז בתורה ולא נובל להוציאם מדרך סבא כגון יחיל עלם לא מלאנו לעולם שחקרו בהן סברות או שהביאו עליהן ראיות אלא לקחום הפירושים בדרך מדרבי הסבא לא נאמר היוסם הלכה למשה מסיני כי אם היוסם תורה. נרמזים בפסוק ארץ חמדה ושעורה, שהרי הקשוה שם ואמר שיעורין דאורייתא נינהו המנוגע וכו' ומירא הלכתא נינהו וקרא המסכתא צעלתא מעין. ופי' זה הוא כי אין לנו זאת המלה לזה הפסוק לסימן כדי שיהא נודע ואינו מלאכה הכחוד, וזה ענין מן גם כי לא היה צריך לכלל זה כגון מ"מ הטליתות בספרי כי טובה היא לגלות כל דרך וגם החכמים לדבר על הכוזב, הנה קדם השיבי עליו אביא לך קלמה מהמקומות אשר

מרג'יתא פבא

דבקה כ' פרשיות בצורה ובכח מלות רבות ולא נאמרו למשה בסיוי אלא לאהרן נאמרו, והמה פרשת
 תחיו יין ופ' מהרות כסודו ושמרתה כסודו ולוויז, ומלות רבים לא נאמרו בסיוי אלא בשעת המעשה
 נאמרו דיון בנות לפחד ומקושש וכו'. וכבר דחה בעל מגילת אסתר וז"ל. איני אומר דכל המלות
 בצורה כשהם בסיוי והכי איתא בנבוכדנז כפי' בנחלת תנאי ר"י אומר כללות נאמרו בסיוי ופרטות
 בנחלת מועד ר"ע אומר כללות ופרטות נאמרו בסיוי ונשנו בצאשל מועד ושנחלו עשרכות מואב וכו'.
 נסה כי כל המותר כולה נאמרה מסיוי ודרך כלל לר"י וגם דרך פרט לר"ע ע"ל. ונראה

[illegible]

לב שמח

קנאת סופרים

במא דלפי הנראה לא דמה אותה ולא עלתה על לבו ואחרי המחילה הראויה יש
יאמר שיאמר שהוא ז"ל ההלוי הכוונה בדעתו של בה"ג כדי להכילו מתפיסת הרב
נאמרו להדיריה מיסרת ר' שמלאי וכל כיוצא בה בספסר הזה תפסו לה בחשבונם כל
המצות והנהגות בישראל לדורות ועשו להם סימן כמנין אבריו של אדם ומנין ימות החמה
לא היתה כוונתו של ר' שמלאי פירוש מלא אלא לדרוש מה שהוא משלים עליה
במקום והעמידו על אחר וזהו ע"כ פירוש מלא נחית ר' שמלאי למנין תרי"ג בדוקא
לא דנקמה לדגומא בעלמא כלומר הוא וכל כיוצא בו כאלו יאמר כל המצות הנהגות
בישראל ולפום קושטא דמלתא מדברי בה"ג משמע איפכא שהרי אחר שמנה המצות
פ"י דרכי סיים סיים בזה הלשון הרי כאן תרי"ג מצות שקבלו ישראל מסיני ית"י שזכרה
קיימין כחלבה ע"כ למדנו מהו בדעתו ז"ל דמנין תרי"ג הוסיכם בו על המצות בדוקא
לא על דרך אם כן: ועוד מדבריו למדנו ג"כ דאית ליה שצדקם כלן מסיני דהיינו
מדאורייתא ביניה ומה שכלל בתוכן קצת מצות דרבנן ואחר הדחק שהלצו להמציא
זמנין מכון לזוה הזכרה לכלול בהן קצת מצות דרבנן ואחשביננה כדאורייתא מלאו דלא
תסרו או שמצא לרז"ל שהסמיכו אותן אל הכהובים דרך אסמכתא:

אָב אַרױן אינאַ למידק באַי דעכט הרמב"ן ז'ל גבי הויא דס' החולץ (דף מ"ז)
דאָמערט ענין לרוע אמיר לן תהוֹש שבת וכתב הוא ז'ל עליו שיחשו שם סמרת
ז' ברוך הקדש א"ל מצות התמידות להתחוש כמו שמאר פסקדין אַתחוס שבת והיא
צוה מדבריהם ע"כ, נמשך הוא ז'ל לשמור דתהומין מדרבנן ולית להו עיקר מדאורייתא
כמו שהאיך בזה בספר המלחמות ספ"ק דעירובין ולפ"ז אפשר ג"כ לוטר דאמיר לן
ייחוד

להשכיבן ולתת כבוד לשמן אבל שחשבונו חרי"ג מאות גמרא ונשלים עם מלואותיו של סופרים זה לא נודע בפירושו ולא נהבדנו לנו כן משום מקום ולמה נדחוק עליהם וענינו מלא בקופא יתחטא לומר שר' שמלאי גם עליהן כיון וכללן במספר החרי"ג ושארם עליהן ג"כ נאמרו למשה בביתו כדי לחקון וכו'. וענינהו של הרמב"ם ענינה הגונה וחוקה בסגנונו זה וכל דוחות שבעולם אין מניין אותם ממקומה: עוד ארין וחקר הרמב"ם להפילו לבשר' מזה אר"ל טעם שיש כי מיהם הכהנים גם כהנים אר' ונביאיהם אל תשאל להוילא דבר אחד מן הכלל ודברו על הרוב כענין שכתוב אליה בני יעקב אשר יולד לו כפדן ארם והנה חשב בנימין שלא מולד לו כפדן ארם רק על הרוב ידבר וכן כל הנפש הבאה ליעקב מלמדת ואפריים ומנשה הם בלא גם יוסף שם היה וכן אלה בני עדם ועמלק ארין בזה וכן מושב בני ישרא' אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה ארם מעת גלות אברהם מארץ כנען פעמים ארבעה ומנשה בשאר הארצות רק עיקר המושב בלחץ המצרים היה וכן גם כ' עשרה בנימין נאמרו הכתוב בעולי גולה וכו' וכחזו אחר המספרם כל הקהל כאחד ארבע רבוא וכו' ושנו כהנים כ'ע"כ נפרט אינם אלא שלשים אלק ושנים עשר אלק היכן הם אלא אלו שעלו משאר שבטים והנה אלא חשב הכתוב להזכירם למיעוטן מכל שבט ומספרו על אלו ודבריהם כהנים רבות בתלמוד עכ"ל: יבד' שכתבתי אל העטם הראשון יספיק גם אל העטם הדיק שני, כי מן המצוות שכל אחד מהם שהוא מוצי' שדברו בזה על הרוב וגם אל תשאל להוילא המיעוט מעללו בדור הדבר בכלל ממקומם זה ממקום אחר שאותו המיעוט אינו מעלל הרוב ומסבירהו היה אנו נאמרו שגלמיעוטו הבליעוהו ונענימהו הרוב. והנה במספר הגוללים ליעקב כפדן ארם אשר בנימין כהנים והוא לא מולד שם, זה ונבואר ככתוב ויסעו מיתת אל וישי עוד בכרת הארץ לבוא לארצתה ומלך רחל וגו', ואפריים ומנשה גם יוסף שאינם בכלל השבטים נפש שכלו מלמדת פשוט ככתוב שמתחלה היו הם שם במצרים, וכן פשוט נפרטה

רבים ומנו נר חנוכה ומקרא מגילה מכלל מצות עשה, וכן מאה ברכות בכל יום ונחום אבלים ובקור חולים וקבורת

ההו' ב'מס' ב'יהא פ' ח'ין נ'דון (כ"ה). ח"כ הכא נמי ישי לנו עומר שרבי שמלאי שאמר חרי"ג מ'מ'ת נאמרו למשה בסיוי לא היתה דעמו רק על מ'מ'ת דאורייתא דוקא ולא על מ'מ'ת דרבנן, שהו' ח'ינו חנא שיוכל לסמוך דבריו ולדבר על הרוב רק אמורה היה אשר דרך האמוראים לפרש ולכן לא נוסף ולא נגרע בחממ'ס רק פשוטם כפתחונם. ומה שאמר עוד כי רבי שמלאי כלל מ'מ'ת רבות בזה המספ'ר ולא נאמרו למשה חלל לאהרן וגם לא נאמרו בסיוי והס' (ד') פ'מ'ת שהיוי יין ופרשת שממורה כהונה ולויה. ח'ני אמר שכל המ'מ'ת נאמרו למשה בסיוי והכי יח'ת'א ב'צחסי' פרק ב'תרל' (דף קס"ו:) ח'ני ד'בי' ש'מעט'ל אמר כללות נאמרו בסיוי ופרשט'ר ב'זה'ל מועד רבי עקיבא ב'מ'ת' כללות ואלו נאמרין (דף ל"ז) פ'רש"י ס' ח"ל כללות נאמרו בסיוי שס'ס' נאמרה חורה בסיוי

ונראה דלא הוה'ך לכל זה ליישב קושיה הרמב"ן בדלתו הכי נמי לא קסם מידי. דאפילו לא חס'מ
 'עד' שחיי'ו ויו' ופרשה המתנות לאהרן נאמרו לא קסם מידי למטנו של הרמב"ם. ד"צ דהא דהתיחד
 הדבור אל אהרן היינו בשעתו ב'אולם מועד' אבל ב'כינוי נאמרו' למשם. שכרי ל'שעת' ר"ע
 המצוה ומאחר נאמרו ל'אוליות' ו'פסוקים' חסיני. וכ'נני' ב'אולם מועד'. וכ'נני' שכן שיתקנה על מיתת
 חיי'ו וזה אולי ו'שע' אלו' ב' פסוקים ד'רנו' לומר פרשה שחיי'ו ויו' ופרשה המתנות אלו'. ולא ה'ה'ך
 ר"ל בעל מגילת אסתר אלא לכרר האמת דבס' אלו' ב' פסוקים לא לאהרן נאמרו אלא למשה נאמרו
 ש'יבאר' אל אהרן לבד ואלו לכל ישראל ומבטנו ככל הסוחר. וזה קורא נתיחד אלו' הדבור כ'מ'
 התוספות ה'ל': א'תנן קשה ל' הרי פרשה פסח שני ע"כ לא נאמרה ב'כינוי'. ש'רי כשקראו אנשים
 ו'פסוקים' לנפש אדם אמר ל'סם משה עמדו וא'שמעו מה יאמר' ל'כס'. ו'הרמב"ם' מנה משה פסח
 למאור ב'כינוי' ע'תה ב'מאות' עשה ל'ו' ו'ל' שמלאי נקט ב'לישנה' ה'רי'ג מ'ות נאמרו למשה ב'כינוי'
 ב'כינוי' דיוקא. וא' מ'ד' ד' שמלאי לא על ה'כר' ו'דבר' הקשה על הרמב"ם ש'תפרש' פסח שני שלא
 נאמרה ב'כינוי' אלא מני ב'כינוי' ב'מאות'. ו'הנראה' ב'ישוב' קושיה זאת ע"פ מה שכתבו ה'תוס'
 ב'קידושין' ל'ו' ב'ד' ה'אולי' ו'אמרה' מ'ות ב'לש' הסס. ו'ל' ח'ל'ד'. ר"ל למע' לא הקרינו ר"ל פסח כל
 ה'ארכיב'ים ש'ה' ו'י'ל' ד'ס'ל כ'תנא' דהכא דאמר כל מקום שנאמר ב'יאה' ח'ינה' אלא לאחר י'ושב'ם
 כ'ספס'ת' נאמרה ב'לש'. וא'ת' ה'אין' הקרינו ב'ס' פסח זה. ר"ל ד'פ' כ'ס'ת'נ'ן ב'שנה' השני'ת' ל'א'ת'ם
 מ'א'ר'ן מ'א'רים. ו'י'ל' ד'ע'ש' על פי הדבור ע'כ'ל'. ולפ'ו' י'ל' פ'רש'ת' פסח שני י'ד'ע' מ'כיו'י' ו'אל'
 כ'ס'ת'נ'ן מ'ש' ב'כ'ך' אלא מ'ש'ס' דפסח זה ע'ש' על פי הדבור כ'ס'ר'ת'ל'ת' ש'ש' ו'אל' י'ד'ע' מ'כיו'י' ו'אל'
 ש'ש' ע'ש'ו' ב'מ'ת'ל'ת' ש'ש' או'ל'. ו'י'ינו' ד'יוק' קרא' מה יאמר' ל'כס' ד'יוק'א. כ'לומר' ד'ל'ר'ו'ת' ו'י'ד'ע'ו'
 ד'ע'מ'א'ין' ע'ו'ש'ין' פסח שני א'כל' ל'כס' ד'ס'ת'ת'ל'ת' ה'וא' ס'ור'ת'ל'ת' ש'ש' לא י'ד'ע'ו' וא'שמעו' מה יאמר' ל'כס'. ל'כס'.
 ו'ס'ת'ל'ת' ד'כ'ר' א'ל' כ'ני' י'ס'ר'א'ל' א'י'ס' א'י'ס' כ'י' י'ה'יה' ע'ת'ה' ו'גו' ל'כס' או' ל'ר'ו'ר'ו'ת'ים'. ד'ש'מ'ע' ד'ג'ס' על
 ש'ש' ש'ני' ד'ל'ר'ו'ת' ו'ל'ט'וס' ב'ש'ע'ת' מ'ע'ש'ה'. ו'ל' ד'ו' ש'ני'ת' ב'א'ולם' מועד' כ'לל' מ'ע'ש'ה' ד'ק'ר'ב'ת' א'ע'י'
 ד'ג'ל'מ'ר'ה'

נפרש שמעלן איזו בנה של עדה, וכן מובאר מן הכתובים שמושב בני ישראל בנצרות עממה לא היה
תל סה, ומיין עזי גולי נעורא בכללן מנזרח סס שפרטן לא היו כן, וא"כ צאלס כלס הענין מוכיח
ואמורו שמיטעו נבלע ברוב ומה לא? שמלאי עס אלו שנים סום גילוי וסוכסה ממוס מקוס ש"ס
ומיין עס ד"ה עד שנאמר סחא כללן נאמאר עמקן, וא"ס וזו לעמו סיה לו לאמרו פצירוס
יאלמו ודאי אוסכא שמעמ לפי דברו דקארמא תרי"ג מלות נאמרו למסח כסיני. ובוה א"כ גילוי יאלמו
די חוכס מה שטען עור הרמב"ן ד' פרכיות צחורס ובסן מלות רבות ולא נאמרו למסח אלא
לאחרן ולא כסיני ס' שטויין ויון ופרשט שממרות כסוסס ולויס וסמחות כסוסס ולא נאמרו כסוסס
והסחטיון סיה וסמות רבות לא נאמרו כסיני אלא בשעס מעסח דיין מקושט וסנוס לשחור וסנוס חסו
ס' ובענין ס' אמרו בגי' דגני מערבר צא' אלא לענין מות מלכותס דיין דוד יסורס צ' אומר
שסנו מרובס בולע אה המושע ע"ל. ומאי דקלין מיניס דסייו מנין שנות מלכות דוד זס ספוט כסחוב
והסחטיון המפורס פערטן סליון מכוון עס מה שצא ממנו בכללן וזס ס' שירייע לומר ס' צמנין
לעילוי בלע המפורס אה המושע כמו שצא עס בגי' וזס כלו דרך אחר לו עס כל אותס שסכסוסס לעיל
ספרכיטס שנאמרו לאחרן אה המושע וצחורס שנאמרו בשעס מלכותס ולא כסיני ס' לומר סחא כל
עורס כסחוב עליסן פצירוס שכן סן וזס יציא אותנו לומר שלמיטעון בענינון ר' שמלאי צחוק הכרות
נאמרו למסח כסיני ופיכרן און מכל אלה רחיס לומר ששעס כן צמנות של סופרים סחא הסובר לנו
שסום מקוס שמנין התרי"ג און עמקן וא"ס שמעס סחא מאה כס"ג להסליס המנין מכלענדן על ס' יטעון
הרמב"ן יפס כ' און יטעון סייט קנ"ל :

אֲחֵרֵי שִׁכְתָּנִי וְהוֹמַת נֶכֶן הִדְרָג גַּם לִפִּי דַעְתּוֹ דִּהְרַמְכִּין שִׁחְתָּה חוֹרֶה בְּעֻמּוּדָיו שְׁלָלָה הַפְּרִשְׁתּוֹ
לְהִסָּן וְלֹא לִמְשֶׁה נֶאֱמָרוּ בְּשִׁשְׁמֵעוֹת דִּקְרָא דְּכִיבִי וַיִּדְבֵּר ה' אֶל אֲהֵרֹן וְכִי וְזֹמֶם מִזֶּה הִרְמִיז
יִקְוֶה לִטְעוֹן עַל הִרְמִיזִים מֵה שֶׁטָּעַן בְּקִבּוּר לְעוֹלָם אֲלֵא אֲמַנְתָּ מִהֵיטֵב עַד-עוֹד עַל דְּבַר נִתְחַדֵּשׁ לוֹ בְּעִנְיָן
הַיְשָׁר כִּי לֹא דְבַר רִיק הָיָה וְהוֹמֵר לְכַוֵּן חֻסִּים הִרְמִיזָן שִׁמְעֵה וּפְשָׁטָה דְּמֵילָתָה כִּי הוּא שְׁלָלָה
וְהַפְּרִשְׁתּוֹ לִבְדּוֹ נֶאֱמָרוּ כְּמוֹ שֶׁשָּׂאֵר הַפְּרִשְׁתּוֹת נֶאֱמָרוּ לִמְשֶׁה וְכִי מִזְכֵּה הַכִּיבִי רִשִׁי בְּפִי
וְהוֹמֵם בְּפִרְשָׁה שְׁמִי וְיִזְלֵ יוֹדֹם אֲהֵרֹן וְקָבֵל שָׂכָר עַל שִׁחְיָתוֹ וְזֶה שָׂכָר קָבֵל מִתִּיחָד לֹא הִדְבּוֹר
נֶאֱמָרָה לוֹ לְבַדּוֹ פֶּרֶשָׁה שְׁמִי יוֹן עִ"כּ וְכַכּ עֲלֵיו הִרְמִיז ז"ל שֶׁ אֲעִפֵּי שִׁמְעֵשׁוֹ כִּסְחוֹב מִלֵּל הַדְּבָרִים
וְנִשְׁתַּקֵּף בָּהֶם עַד מִשֶּׁה דְּכִתְבֵי בְּפִי ז"ל דְּכִרְתּוֹ נֶאֱמָרוּ בְּתִבְרוֹם לְבָשָׁה וְאֲהֵרֹן וְכַכּוֹנֵן וְכַכּוֹנֵן וְכַכּוֹנֵן וְכַכּוֹנֵן וְכַכּוֹנֵן וְכַכּוֹנֵן
וְכַכּוֹנֵן לְנִלְמֹד שֶׁלֹּא לְהִסָּן נֶאֱמָרוּ אֲלֵא לִמְשֶׁה שִׁימְרָה אֲהֵרֹן וְכִי בָשָׂה מִנִּי שִׁחְיָתוֹ וְכִי שִׁמְעֵה
וְכַכּוֹנֵן מִפִּי ה' אֲעִפֵּי שְׂעֵד עֵתָה לֹא זֶכֶה לִשְׁמֹעַ הִדְבּוֹר אֲלֵא מִפִּי מִשֶּׁה אֲבָל מִלִּשְׁוֹן מִתִּיחָד עֲמוֹ
וְכַכּוֹנֵן שִׁמְרָתָה לוֹ לְבַדּוֹ עַל מִשְׁתַּחֲפֵה כִּי אֲלֵא הַמְּוֹן מִזֶּה הוּא שְׂעֵד עֵתָה הִיב מִשְׁתַּחֲפֵה דְּכַכּוֹנֵן עַם
לִמְשֶׁה וְלֹא מִתִּיחָד עֲמוֹ הִדְבּוֹר בְּשֹׁם מִקּוֹם וְכִיבִי מִתִּיחָד עַד מִשֶּׁה לִבְדּוֹ עֵתָה שָׂכָר מִפִּי שִׁחְיָתוֹ וְכִי
עֲמוֹ מִתִּיחָד לִבְדּוֹ וְזֶה חֻסֵּר הַכִּיבִיטָה דִּכְפִּי וְכַכּוֹנֵן יִזְלֵ חֲרָתִי קָבֵל בָּשָׂה וְכַכּוֹנֵן הִדְבּוֹר מִפִּי ה' אֲעִפֵּי
לֹא זֶכֶה עַד עֵתָה וְגַם נִשְׁמָרָה לוֹ לְבַדּוֹ וְלֹא נִשְׁתַּחֲפֵה עַם מִשֶּׁה עַד שִׁירָאָה שְׁמִי וְכַכּוֹנֵן מִפִּי ה' אֲעִפֵּי
זֶה הוּא וְשִׁמְעֵה מִפִּי ה' וְכַכּוֹנֵן נֶאֱמָרָה לוֹ לְבַדּוֹ מְוֹן מִמֶּנּוּ יִזְלֵ שִׁמְעֵה דְּכַכּוֹנֵן מִפִּי ה' כִּי אִי
אֲשֶׁר בְּפִי אֲחֵר לְפִדְלוֹ מִזֶּה חֲרָתִי וְשִׁמְעֵה הִדְבּוֹר מִפִּי ה' וְשִׁמְעֵה אֲחֵר לְבַדּוֹ עִכְלִי
בְּבִרְיָלָה מִמִּשְׁכָּן אֲנִי לֹא וְדַעְתּוֹ כִּי הוּעִיל בִּזֶּה שְׂחָא מִפְּרָט לְפִדְלוֹ חֲרָתִי דִּמְלֵי הַדְּיוֹק הַיִּזְאָה
מִכָּל הוּא הֵא קוּדֵשׁ זֶה לֹא זֶכֶה לְחֲרָתִי דִּהֵינִי שִׁיבִיהַ דְּהִיבֹר לוֹ לִעֲמֹל מִפִּי ה' וְשִׁבִּיָּה

יחידוד דקאמרה היינו אפילו יחידוד דפנויה אע"פ שהוא דבר הנאמר א"כ בימי דוד כדאיתא בפי' אין מעמידין (דף ל"ו) וכבר נשמר מזה רש"י ז"ל דפירש חתם יחידוד להתייחד עם אשת איש לאפוקי יחידוד דפנויה שנתקן א"כ אימורו בימי דוד ולדידהו מני תחום שבת דהתם אתי אליבא דרע"ע כמ"ש המדכין בשם רבא"ה ספ"א דעירובין ודלא כפרשו התוס' דלאו דוקא נקט תתם תבטלין אלא ירצו בו ההוצאה שהיו מוליכין עמיהן כל אשר להן. ונמצא ג"כ לרש"י ז"ל פסקי' עקיבא (דף פ"ו) בההיא דמר סבר אשבת אפיקוד האתונוני לא אפיקוד ז"ל הלכך כשנאמרו פסידים נאמנו בשבת שלא הוזהרו ליתך יותר מאתאלימם אמה ע"כ, והכא נמי כרע' אמה אבל בפ' ביצד מוכרין (דף כ"ט) משמע ולענין הלכתא ס"ל כרבנן ודלא כרע' שהרי תבת התם כל מה שגזרו דכרמס עירובין להחמיר על ד"ת באו דמדאורייתא לא מיחסר מידי ואינהו גזרו הלכך אולינן בהו לקולא דהא תרומין עצמן מדרבנן ע"כ, הרי דעם כל סברתו לענין הלכה בתחומין מכוונת לדעתו ול' דרבנן ז"ל מ"מ לא עלה על לבו לפרש בההיא דפ' תולעין דלעיל כמו שנדחק בו הרמב"ן ששאמרנו בעמי ברוח הקדש גם המצות העתידות להתחדש ואולי גם לדידהו אפשר דלא אמרו ז"ל הכי אלא להסדנן דבכלל המצות שמדויעים אל הבא להתניין איבא נמי מצות דרבנן דרשי שיקבל עליו גזל עול מצות של דבריהם דהיינו מצות קלות תחומות וקלות ליל דכרמיס כדכתיבם דרך אסמכתא בעלמא אמנא לפי שיטת הרב"ם ב"ז מהל' שבת וסמ"ג לאוין ס"ו ור' יהונתן על מתני' דעירובין דלעיל והסכמת הגאונים בנותיותיהו כמ"ש הרב המ"מ שם אתו שפיר כל הנך סוגיות דלעיל אליבא דהלכתא כבלשון הירושלמי המובא בהרי"ף ספ"א דעירובין ודחום ז"ל כולי דאורייתא ולא אצטריכנא לדרבנן נשקין ולאוקמינהו על דלא תכלתא ואוליב דרע"ע כרש"י ז"ל או לידחק עוד שפ"פ לומימר נדעמי דברה על העתיד כהרמב"ן ז"ל. עוד הוסיף הרמב"ן ז"ל לדקדק בהחלוקה עסקא בין בה"ג והרב שלא מצא כתוב בסוגי' בנסחתו של בה"ג והרב ז"ל נראה בעינינו שיש קמח שהיה כתוב בלשון התלמוד מלבי בסוגי' ולפי האמת לא דקדק בזה ערב ז"ל אלא לפשוטא יותר מרורה דמלת בסוגי' מוכחא להויא כדבריו אבל בלא הכי נמי לא היה מקום להבין בלשון המימרא דהרי"ג מצות שנצטוו ישראל אלא באותן מצות שהן מדאורייתא דוקא דאילו מינין בהו מצות דרבנן פשוט בלשון וטוב ממנין הרי"ג. ועוד דמסוגי' דקאמר לאו דוקא את לדעת הרב כמ"ש לקמן פשוט ג' ו' ואמנם כוונתו ידוע בסוגי' לפי שיעקר התורה היה בסוגי' ז"ל, ועוד דאילו הוה בכלל מצות דרבנן לא היה ליתם להן מנין קבוע והלא במשך הזמנים ישנתה בפחות יותר ולעתיד לבא מי יתוספו עליהן מצות חדשות מדרבנן ומה שחשבינו ג"כ זה האמנין לגימטריא של תורה שכתבה לאו שהיא מורשה על מצות של תורה לחוד משממע; ועוד מלשון המימרא עצמה דבא דוד והועמידן על י"א וכו' לא יתיישב דוד המאמר אלא על הרי"ג המוזכר לעיל מיניה שהא העמידן על י"א וכינוי דהעמידן שב לאותן הרי"ג דלעיל בימי דוד לא היו בעולם עדיין כמה מצות שמנה בה"ג בכלל הרי"ג, ולא עוד אלא יצראה משום דבה"ג עצמו הבין לפי נסחתו דמצות שנצטוו ישראל היינו אותן דאורייתא דוקא

למנוח: כי כל החבורה נאמרה למנוח מחייו ודקר כלל לה' ישמעאל וכן דרך פרט לה' עקיבא. ומה שכתוב בפרשת שמיי וידבר ה' אל אהרן לאחר יין ושכר אל תשא חין פירושו שדבר אל אהרן אלא שדבר למנוח שדבר אל אהרן דהכי אמר בפרק פרס השטא (דף קפ"ו:) כיון שמתו בני אהרן אשר לו אהרן אחיך בלא מהו צריך אדם לקדש שמו של הקדוש ברוך הוא כיון שיש

וקבורת מתים והלבשת ערומים וחשוב תקופות ושמונה עשר ימים לגמור את ההלל. והשתכל ממי שישמע לשונם נאמרו לו למשה בסני וימנה קריאת ההלל ששבה בו דוד עליו השלום את האל יתברך שצוה בה משה וכן נר חנוכה שקבעוה חכמים בבית שני וכן קריאת

השְׂרֹפִים הָאֵל לַמִּדְּוָה שֶׁהִדְּוָה לַמֶּשֶׁה, ע"כ"ל. פ"י
לַעֲשׂוֹת לֹא הָיָה מְדַבֵּר רַק עִם מֹשֶׁה. וְחִדְּשׁ דִּמְשָׁא זֶה קוֹרֵא נְחִיידָה הָאֵל דְּכַתִּיב אֵל אֲחֶרֶן
וְלֹא שִׁימָר לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל, פ"י דְּבַר לַמֶּשֶׁה שִׁידְּבַר לְאַחֶרֶן לֵבָד וְלֹא לְיִשְׂרָאֵל, הָרִי מְבוֹאֵר
שֶׁפִּרְשָׁת שְׁחִוּי יוֹן וְגַם פִּרְשָׁת הַמַּהֲבֹת שֶׁהֵם בְּפִרְשָׁת קֶרֶת לַמֶּשֶׁה וְחִמְרוֹ שִׁימָרֵם לְאַחֶרֶן.
וְזֶה שֶׁהִקְדָּם (ו') מִמְקוֹשֵׁשׁ כִּי לֹא נִמְאָר בְּסִינֵי רַק בְּשַׁעַת מַעֲשֶׂה, זֶהוּ אֵינָה קוֹשִׁיָא
מִינָא יוֹדֵעַ הִיָּה מֹשֶׁה רַבִּינוֹ שֶׁמִּמְקוֹשֵׁשׁ בְּמִיתָה נִמְאָר מַחֲלִיָּה מוֹת יוֹמָת אֵלֶּךְ לֹא הִיָּה
שֶׁבַח שֶׁהוּא בְּמִיתָה אִם לֹא מִסִּינֵי, וְא"כ לִמָּה יִגְרַע מִהִיּוֹת נִמְנָה כֻּלָּל חֲרִי"צ מִצֹּת
לְהֵלֵן (דָּף קי"ט) אֲחִירוֹ יוֹדֵעַ הִיָּה מֹשֶׁה רַבִּינוֹ שֶׁבָּנוֹת לְפִלְחָד יוֹרְשׁוֹת הֵן אֵלֶּךְ לֹא הִיָּה יוֹדֵעַ
זֶכֶר בָּנוֹת לְפִלְחָד וְכַתְּבָה עַל יָדָן. וְחִמְרָה מִקּוֹם בָּהֶם לִי הִידִיעָה הַזֹּאת מִסִּינֵי כִי
נִמְאָר

בְּסוֹיֵי, פֶּרֶשׁ שְׁהוּי יֵין וּפְרֶשֶׁת מִשְׁמֵרוֹת כְּהוֹנֵה וְלוֹיִשׁ וּמִתְנוֹת כְּהוֹנֵה, וְלֹא חֶסֶם לְהוֹלִיֵּאִם מִן הַחֶשְׁבֹן הַזֶּה, וּמִזֹּת רַבּוֹת לֹא נִאֲמְרוּ בְּסוֹיֵי אֵלֶּה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה כְּגוֹן (ו) (ג) דִּין מִקּוֹשֶׁשׁ (ז) וְכוּנֹת לִלְחַד וְלֹא חֶסֶם לֶךְ, וּבַעֲיֵין הַזֶּה אֲמָרוּ בְּגִמ' דְּבִי מַעֲרַבָּ בְּרִאשׁוֹן שֶׁל ר"ה לַעֲיֵין שֶׁי מַלְכוּתוֹ שֶׁל דוד יְהוּדָה ב"ר אֲמִיר חֶשְׁבֹן מְרֻבֶּה בִּזְלַת חֶשְׁבֹן מוֹעֵד. וְהַשְׁלִישׁ. שְׂכִינֹן שְׁתֵּאמַר לְמַשֶּׁה בְּסוֹיֵי שִׁיקְבֹלו עֲלֵיהֶם יִשְׂרָאֵל מִזֹּת ב"ד הַגְּדוֹל וְכֵאלֹהִי הֵם וְחִקְמוּ אֵת אֵלֹהֵי כְכֵר נִאֲמְרוּ כֻלָּם לְמַשֶּׁה בְּסוֹיֵי אֵת הַפֶּרֶשׁ בְּיִזְיָהֻשׁ בְּחִמְרֵיהֶם סוּי אֵלֶּה שָׁה בְּפֶרֶס וְזֶה כֻּלָּל, וְכֵאלֹהִי הֵרֵאֵת דַּעַת מַדְבְּרֵי הָרֶבֶץ שֶׁמֶה שְׁחֻכְמִים הַדְּשׁוֹם בְּמִזֹּת הַעֲתִידוֹת לְהַתְחַדֵּשׁ שִׁקְבֹלו אֹרֶן עֲלֵיהֶם בְּסוֹיֵי, כְּלוֹמַר שֶׁהַזִּכִּיר מִפְּרָק שְׁבוּעוֹת הַדִּיּוּיִין (דף ל"ט) וְכֵן מִלִּיּוֹ כֶּשֶׁהַשְּׂבִיעַ מַשֶּׁה אֵת יִשְׂרָאֵל אֲמַר לָהֶם הוּא יוֹדְעֵין שֶׁלֹּא עַל דַּעַתְכֶם אֵינִי מַשְׂבִּיעַ אֲתֶכֶם אֵלֶּה עַל דַּעֲתִי וְעַל דַּעַת הַמָּקוֹם שְׁתֵּאמַר וְלֹא אֲתֶכֶם לְבַדְכֶם אֲנִי כּוֹרֵם אֵת הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֵת הָאֵלֶּה הַזֹּאת אֵין לִי אֵלֶּה מִזֹּת שְׁנִנְנוּ בְּסוֹיֵי מִזֹּת הַעֲתִידוֹת

שהרי עיקר הדין היה יודע מרע"ה ממה שנאמר לו בסיני כדאמר בהנשרפין (דף ע"ה): יודע באיזו מידה נהרג שנאמר כי לא פורש וגו'. ומיהוין היה יודע עיקר דין מחלל שנאמר למשה בסיני. ומפרשה (י) צוות ללפחד גם כן לא קשה מידי שהרי בפרק יש אס ונפלות חלק בכורה אס לאו וראויה היתה פרשת נחלות להכתוב על ידי משה אלא

מרגניתא פבא

פסח ראשון כמנואר בכופרי הנ"ל מק"ו דמטת. ועל זה שאל משה את פי ה'. והשיבו דאין שותטין וזורקים על טבול ויום דמטת מת אלף ויזהר לפסח שני, כמו שפסק הרמב"ם בה"ל קרבן פסח כן. וזמא שנאמר לו בשעת מעשה פ' פסח שני היינו בשנתיים בסיני וכמו שכתבתי בדרך הראשון. ומ"ד שחל שני שלש עשר פסח תי"ד א"ל לומר דמשה שני שלומיין דראשון ובנ"ל. ולר"ז להלשין תי"ג מזה שנאמר בסיני במזל אחרת שנאמר בסיני, ויבסור לתתם מן המזל דפ"ל להא מ"ד דפסח שני נמנית בתי"ג מזה שנאמר בסיני שהיו רשות שהיו חוצה וכמו שפנינו דכרס שנחלקו התנאים במזל מן המזל אם כן חוצה לא רשות. וכבר ביאר כל זה כרמזי"ן בתחילת ספר זה ודע:

[ג] **שוב** מה שהקדש הרמב"ן ממקושה לא ידענו מאי קושיא לשיטת הרמב"ם שמונה כל הנסקליון מזה אחד, וא"כ אף אם נאמר ששנים חילול שבת בסקילה לא נאמר כלל בסמיך, אכתי יבול למנות מזה לסקול כל מי שחייב סקילה כי נאמר למשה בסמיך כן לסקול כל מי שחייב סקילה

דנאמרס לוי כסיוי שטן באהל מועד כדכתיב: בפרשת ויקרא וגו' מאהל מועד דבר אל בני ישראל ששנו
אחר שנאמרו כסיוי ודוק. ומ"ד דלא ס"ל כל מקום שנאמר ביה פסח אינו אלא אחר ירושה וישיבה,
י"ל דס"ל דפסח שני תלומדין דראשון הוא וא"כ אין להבדיל פסח שני במזבח כסיוי עמיה. ועיין
במה למה שהם כסיוי במזבח פסח י"ז ה"ל ותבין זה, והאי חנא נר"י דשליש מניין חרי"ג מזה
שנאמרו לכה כסיוי במזבח פסח שנאמר: כסיוי לכה לעיל בשם הימנ"כ שכתב בתחילת ספרו ז'
אי נמי ית לייבש כסיוי שכל שבעי עמיה ר"ל דמ"ד קדשים נלפס דרום עבר פסח. וישאל:
היכה למה נגרע דיוק הדם על הטמאין והבשר יוכל לאכול הפסח. כדאיתא
בספרי וז"ל. ולמה נגרע. אמר לם אין קדשים קריבין ביומיה אחרו לו יורק דם על הטמאין
זיאלהו הבשר לטהרין והדין נותן ומה הטמא שהיא קדשי קדשים דמה נזרק על הטמאין ובשרה ואל
לטהרם פסח קריב קלין כו' אמר להו' עמיה עמדו ואלאמנה מה יזום ה' לכם כו' כדאיתא
מזה"ר מורק. ולפ"י ג"כ דכבר ידע מהו מפרש פסח שני ומסני וישאלהו היכה לכהריב

לב שמח

לו לבדו ולא למשפּע עמו אך אפשר לומר כי זהו לחדש שהיה שומע גם הוא מפי ה' כמשפּע שו
היה הסתירה מתח' שהקשם לו ממנה ועדיין היה במקומה . ולע"ד אני אומר שלפי דרכו ז"ל שהוא
עשה הדיוק האחרון מניין וניסו מהסביל אשר בו באהרן בין אל הדבור אל שכל הדבורים הקודמים
אין ספק דלפי זה יש הסתירה בין הכריתיות הכרז' אליו מעלה לה ארוכה כנוסף, אבל יש
לי לומר כי הדיוק הזה מזהר למשפּע בין אל הדבורים האחרים וכן אל הדבור הנחמד
לו לאהרן לבדו הא קודם היה הדבור מיוחד למשפּע לבדו וממילא משמע דאזתם שאר הדבורים
לא היה אהרן שומע כלל מפי ה' אלא מפי משה וסבאח אהרן כך שפיר כנריותא דה"כ שכל
הדבורים וזאת לו לא לאהרן נאמרו אלא למשפּע שיאמר לאהרן ואין כאן כהנים כלל . וזה אליו נוסף
שפיר לפי מה שהוא ז"ל הניח עתה שם כהונה שני שני אלה המאמרים :

ברם אַזויקרא דיינא פֿורכא ונדעני און כאָן כּתורה דברייטא דת"כ לאַ שללאַ וואָ פֿורכנע לטויל
שטייעט זי אַכרן הדבור מצי ה' אלא דוקא באַזאָן דכּיבי בּויל למשע וואַכרן מוּזש דעשמעטא
הוא למשע וואַכרן שטייט יעדו ונישטא דברייטא זייקא דקא אַמכּה י"ג דברות נאכר בצורה למשע
וואַכרן ונכּנרד אַמכּה י"ג מעיטען לנכּד שאל לאַכרן נאכר וכו' וא"כ חץ לוו דברייטא און כאָן
אלא י"ג כּננד י"ג נכּדן דכּיבי בּויל למשע וואַכרן שאַזאן האַרצות דכּיבי בּויל לאַכרן כּננד לאַ כאָ
כּננדן שום מיטעט וא"כ זאָס דברייטא לאַ חלוקה על דברייטא האַרצת שוכרע רש"י כּשחיי יין
שיאָ סייא לאַכרן וואָ למשע מוּזש דאָס לאַכרן כּבּויל וזיינע כּמו שזאָט דת"כ מורד לאַזת
דברייטאן כּן אַזאָס דברייטא מורד לוו דכל און דכּרונות דכּיבי בּויל למשע וואַכרן נאכר נאכר וואָ
לאַכרן מוּזש דאָס בּויל י"ג מעיטען כּראַזאָן ודך כלל און כּרתי דברייטאן כּן חדא וחדא קיימא
אדוכּתא וואָ פֿליגן אַהרדד חדא קמ"ל דייבא דכּיבי למשע וואַכרן פֿי' למשע שיאמך לאַכרן וחדא
קמ"ל דייבא דכּיבי לאַכרן לאַכרן כּבּויל הויס דברות וואָ למשע אַנשטיק וואָ ליידיקא אַז
שאַר דכּרונות הויס לאַכרן ונלמּשע ענלע דכּסיא אַרצייטא פֿי' אַרציי דת"כ מעיטען ונעיינע וואָ
זאָס מנזאָר אַזש שאלו שום אַכּוּרע ציון אַלס שטאָס דברייטות וואָ קיינא אַרציי: אַרציי:

ואי קשיא הא קשיא לי דהא סליק לן מהבא דכ"ע מודו דפרשת שחויי יין משום דקמיב וידבר ה' אל אהרן להסיר לבדו נאחמה ואלא למשם ופליגא ארביינא אחרייתא דספרי דהמן חתינא בפשטא קמא וידבר ה' אל אהרן שומע אני שמים נאחמה ונאחמה לאהרן ת"ל וזכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרבו שום זר למדנו שהסביר למשם שיאמר לאהרן ונפסקתא מהמין דה סבי דקמיב ואלא כחש דבר כי משם לו לא למשם אי הדרוב שיאמר לאהרן ע"כ. ופליגא דר"י דלפי' הוהא דקמיב אל אהרן בלחוד אחרינא שהסביר למשם שיאמר לאהרן. ורש"י ענומא כן כתב בפשטא קמא ויאמר ה' אל אהרן למשם שיאמר לאהרן להסביר על תקות ויבא שאל יבטלו למקדש ע"כ. ורמב"ם דל"ה כתב על שמו דז' חטיו בפסרי אבל היא שניה בפשטא של אהרין וכו'. ורמב"ם שרש"י סובר שמכיוון שלימדנו דה' פשטא וידבר ה' אל אהרן בזהא אחרינא לא לאהרן נאחמה ואלא למשם שיאמר לאהרן למדנו שגם פרשת ויאמר ה' אל אהרן שלפנינו לא לאהרן נאחמה ואלא למשם שיאמר לאהרן אך קשה למא לא שנו זה בפשטא ויאמר ה' אל אהרן כקדמת לה אם האמר מפני שרמייתא מוכרין לבני ישראל למען אשר לא יקרבו שום זר אינו רק על הפשטא של אחרינא אדרבא אינו רק על הפשטא הראשונה שנאמר כי ויבא ויבין תתאז אה עון הכותכטם שיש אחרינא לכהניס שיהיו כהנים שלא יגזרו איהם בעונותם שיש איהם בהנאמה לכהנא במאמר למען אשר לא יקרבו שום זר והפשטא של אחרינא לא הוזכר בה מעינין זה עכ"ל. ואנ"י חמה בלשוננו זה שכתב למא לא שנו זה בפשטא ויאמר ה' אל אהרן וכו' כי לא היה לו לומר אלא הו"א שנו זה בפשטא של אחרינא כיון שרמייתא היא מוכרין לבני ישראל שאינה ענין אלא לפרשת שלפנינו דכדרי' דל"ה וכן הוא ודאי מוצאנו בעמנו. ב' מה שכתב ויבין מליך על שרש"י שמהם שלימדנו דה' אל בפשטא של אחרינא למד ויאמר ויבין לפרשת שלפנינו וכו' דלא שנו הוא שרש"י וידבר שמוכיח מדעתנו שחז"ל לא דרשו:

זמרים

קנאת מופרים

דוקא כמ"ש אחרי מניינו לשון דלעיל הרי לך הרי"ג מצות וכו' שקבלו וכו'. עוד הוסיף רמב"ן ז"ל להליץ בעד בה"ג וזה לשונו ועוד אפי' לפי הנוסחאות שכתבו בהן נאמרו למשה כסיני אינו דבר רחוק ונפלא להביא בכללן מיעוט מצות מדבריהן וכו'. ואני העניר שמעתי ולא אכזב בדשמואל אילו הכניס אלה כל מצות דרבנן במנין הרי"ג עוד שישליכו אותו הסכום בתשלום ובצמצום ניהא למיור לפי דעתו ששנאמרו מסיני מפני שלא חששו לאורו המיעוט שהוא מדרבנן על דרך אין למדין מן הכללות אבל השתא דאיכא מיגייהו מובא דע"ג דמצות דרבנן ניהו לא הכניסום באותו מנין של תרי"ג ונמצא דהיי מביינא לאו בדוקא נקט ליה למיה תזכירי לכך ומה תועלת לאותה גימטריא של תורה דלא לאגמורי מינה מיד קא תאית:

עוד כתב הוא ז"ל דחז"ל נוהגים להביא בענינים של דבריהם לשון תורה ולחזקת כבוד אמרה תורה נסכו מים בחג אמר הקב"ה נסכו מים לפני בחג כדי שיתברכו לכם גשמים ואמרו לפני בר"ה מלכיות וזכרונות ושפורות וכו' והדבר ידוע שאינן אלא דרבנן גשמים עוד אם אינן נותקע למלכות למה הוא מזכיר רחמנא אמר אדכר ואע"פ שהן דרבנן בלא ספק ומפורש אמרו הולכין למקום שתקועים ואין הולכים למקום שמבכרין פשיטא אמר דאורייתא הא דרבנן עכ"ל. וגם באלה המונחים איכא מגומי טובא, חדא דאמאי קאי חשיב לניסוך המים במידה דרבניהם והלא ק"ל דהויא הלכה למ"מ הויא ואפי' נסכול הדוחק של מחר"ל ד"ל דתריך דאמור הכי משום סופו דהיינו אמרו לפני בר"ה מלכיות וזכרונות ושפורות וכו' דמרבנן גינהו עייני יקשה לוח מה שבא בדבריהם ה"חוס' בפ"י דהגיגה דף י"ז ע"ב וכו' דמנחות דף ס"ה ע"ב דלא שייך למימר אמרת תורה אלא בדבר שהצדוקים מודים בו ובהניא דלעיל נסכו מים לפני בחג וכו' שאינו דבר שהצדוקים מודים בו שחרי גרמזיה באחרוניו וכתבו דיש להקט משום דהתם קאמר מפני מה אמרת תורה. ונראה לי להסביר זה החלוק דהיינא דאמרי תורה בניהוהוה דייק בלישניה מפני מהביא דנעשה כשאלו וקאמר בלשון קאמר מפני מה וכו' ואע"פ דאח"כ הביאו הם ז"ל עוד ראיא מההיא דפ"ב דמגילה דף כ"ט ע"ב עולת חדש בחדשו אמרה תורה חדש והבא קרבן מתורומה חדשה דייני צדוקים מודים בו מ"מ עדיין לא הורוהוה אלא שיאמר זה הלשון אף במדרש תכמים דהיינו מדרש גמור אבל בדבר שלא דרשו בו אלא דרך אכמכאה בלמלא ולוא לדרשה גמורה אין לנו, ואגב אורחין מזכירין אל המעיין אמינא אלא דבעל יבין שמועה אגב שפסיה לא דק בכללא שהביא בענין זה בפ"י חקב"א דכתב דהא דאמרין דלא שייך למימר מפני מה אמרה תורה אלא בדבר שהצדוקים מודים בו היינו כשאומר מפני מה אמרה תורה אבל כשאומר אמרה תורה ולא מפני מה היינו אף שאין צדוקים מודים בו ע"כ. במחילה ממנו עינו הטעתו דאיפכא כתבו ה"חוס' ז"ל:

וְתוֹ אֶצְטְרִיכָנָא לְמוֹדְעֵי בְרַעַת הַרְמַבֿ"ן וְז"ל דְּמָנָא לִיָּה בְּהָיָא דְאִמְרוּ לִפְנֵי בְרָהּ דְּהוּ
מִיָּלִי דְמוֹדְבָנָן לְגַמְרֵי וְהָלֵא יוֹתֵר קְרוֹב לְמוֹר דְּמִרְקֵי קְרֵא לְהֵוּא יוֹמָא יוֹם וְזִכְרוֹן
מִשְׁמַע שְׁצִיר לְחֹזֶקֶר בּוֹ הִזְכִּיר דְּהֵיִינוּ עֵינֵינוּ שֶׁל מַלְכוּת וְזִכְרוֹנֹת וְשׁוּפְרוֹת וְנִפְקֵי
לָהּ בְּמִדְרַשׁ חֲכָמִים וְהֵם ז"ל בָּחֲרוּ בְּנוֹסָא אוֹתָן פְּסֻקִים מִפְּנֵי שְׁנֵאמְרוּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ
וְהוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶן נֹסֶחַ הַבְּרִית וְדַמִּי לְמֵאֵי דִכְתָּב רַמְבַּ"ן עֲצִימוֹ מִלְּפָנֵי בְּעֵינֵי הָלֵל שְׁנִצְמוֹ
לְמַשֶּׁה בְּסִינֵי שִׂיאֵמְרוּ יִשְׂרָאֵל שִׁירָה בְּמוֹעֲדֵיהֶם וְבֹא דוֹד וְתָקַן לָהֶם אֶת הַלֵּל הַזֶּה וְהִנֵּה
נָמִי דְכוּתִּיהָ וְכֵן נִרְאָה שׁוֹהַ דַּעַת הַרִב בִּפְ' הַמִּשְׁנָה דְּסִדְרַ בְּרִכּוֹת וְכו' בִּפְ' דְּרַה"ו וְז"ל
אִמְרֵי ה' בְּרַה"ו זִכְרוֹן הַרְעוּעָה וּבֹאֵה הַקִּבְלָה זִכְרוֹן אֱלֹ וְזִכְרוֹנֹת הַרְעוּעָה אֱלֹ שׁוּפְרוֹת וְעוֹד
אִמְרֵי הָיִי לָכֵן לְזִכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהִים אֲנִי ה' אֱלֹהִים וּבֹאֵה הַקִּבְלָה כִּי מֵהַשְׁהוּיִר אֱלֹהִים
בְּנֵי

באמר אליו, ואף לפי מה שפירש שם רש"ם דקאמ"ר שרי דינין נטונו צמרה כדאמרין בטהריהן (דף י"ז) יוהא שרי נאמרו פסם אחרת צביי כמו שאמר הפסוק ואלה המצפטים אשר תשים לפניהם, וצפירוס אחריו בצורות כהנים מה ענין שמיטה להר סיני והלא כל ההנחה כלם מסיני ואחריו אלא מה שמיטה נאמרו כללותיהם ופרטותיהם ודקדוקיה מסיני אף כלן נאמרו כללותיהן ופרטותיהן

קריאת המגילה. אמנם היות נאמר למשה בסיני שיצונו

כִּי בִשְׂמֵיחָהּ בְּאַחֲרִית מַמְלַכְתָּנוּ וַיִּקְרָה לָנוּ עִם הַיּוֹנִים כֵּךְ
וּבִכֵּךְ יִתְחַיֵּב לָנוּ לְהַדְלִיק נֵר חֲנוּכָה, הִנֵּה אֵינִי רוֹאֶה
שֶׁאֶחָד יִדְמֶה זֶה אִם יֵעָלֶה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ. וְמֵה שִׁירָאָה לִי

שהביאם

נאמרה להם בסיני: הֲיָה לָכֶם לומר חַן לִי אֵלֹה מִצֻּת שְׁקֵלוֹ עֲלֵיהֶם מִדֶּר סִינֵי מִצֻּת הַעֲשִׂידוֹת לְהַחֲדָשׁ מִיָּין וְאַחַן לוֹרֶךְ לומר כִּגוֹן מִקְרָא מִגִּילָה שֶׁדִּבֶּר יְדוּעַ כִּי הָיָה מִן הַמִּצְוֹת הַעֲשִׂידוֹת: לְהַחֲדָשׁ, אֵלֹה כְּוֹנֵם לומר שֶׁכָּל קֶבֶל עֲלֵיהֶם בָּהֶם לַעֲשׂוֹת מִצֻּת הַעֲשִׂידוֹת לְהַחֲדָשׁ וּבְהִמָּרָא מִפְרָשָׁא וְאוֹמַרְתָּ כִּגוֹן מִקְרָא מִגִּילָה וכו' וְלא יֵאמָר עֲלֵיהֶם נִסְיוֹן לְמַשָּׁה בְּסִינֵי:

מרגניתא פבא

מיתה וכו' עכ"ל. ולפי' אע"פ שנתחבץ משה את מקושר חייב סקילה או לא מפני שהתרו לו סתם ושחט לא קבל על עמו ולא הבלה אהרי ידע דחייב עכ"פ מיתה הקלה. ואע"פ שעיקר מיתה בהכרחבדכחבד במהלל שבת היא סקילה. אם דכתיב מות יומת ודרשנין מכפילות הלשון שחט אי אהרי מיתה להמיתו במיתה הכתובה שחטם יכול להמיתו בכל יומת. ובזמא הוא פירט בכרייתא. וידי' הים שחטם שהמקושש במיתה שנאמר מהללים מות יומת ר"ל וכיון דכתיב מות יומת ודרשנין שחט אי אהרי יכול להמיתו במיתה הכתובה בו וכו' וכו"ל. ובדרך זה ים לומר ג"כ בני מקל. שכבר ידע משה שחטו ואי שחטו שחטו במהלל במיתה סקילה. אלא שעדיין לא אחר זין ום ישראל שהמקל במיתה. וכיון דישאלו וי' דעו ום דמקל במיתה שמתחיל לא התרו כלל במיתה. ואפי' מן הדין פטור המקל ממיטה ידיו שלא התרו בו במיתה כלל. ולכך לא ידע שחט אם המקל חייב מיתה לו כפי עיקר. ולכך כתיב נפשות להם ע"פ ה'. ועיין בדרך ג"ח בסודריו ובזמא מקל הוראת שם היום לנ"ע. ובזה נחשבה ופזות החוט' בדרך ע"פ ע"כ בסודריו דהם לא היה יודע בזהו מיתה. והכסף בחוט' היום לו לרזו נהגך דמיטה כחם וכו'. וקאשו ום דקל בבזא כחצא חייב כחצור. ולדכנו היום. שםשם שחטלל שחט במיתה סקילה והכסף מקושש משה שהתרו בו כחם ודוק. ואם נפדו היום כיני כחצאנא יכול דהא ידע משה שהמקושש במיתה היינו משום דכתיב מות יומת ודרשנין מיניה שחט איין אהרי יכול להמיתו במיתה הכתובה בו וכו'. הא קאמרין פירט דמות ומה להמיתו מלאכות ועיין בשבת ע"פ ע"ש בחוט'. ים לומר דכרייתא דקתי יודע היום משה שהמקושש במיתה אחרי כמ"ד דאפי' יקומו מלאכות מזה תפנוי דהלוקי יא. והאי מ"ד דמשיק חילוק מלאכות ממות ממהלל כחצאנא לא ידע משה שמקושש חייב מיתה כמו שזריבין לומר ל' יהודה דס"ל דמקושש הוראת שם היום היטה עיניו בבזא כחצאנא כחצור דכרייתא יודע משה שחט שהמקושש במיתה לא אחרי כר' יהודה דל' יהודה דס"ל הוראת שם היום לא היה יודע משה שהמקושש במיתה. ובכלל לא דכתיבנא ויהיה לו הא הדיק לרע דס"ל דכלות ופרעות נאמרו כסוי. בזמא נהם נאמר מהללים מות יומת וכך כלל כסוי ולא פרט שחייב סקילה. ומה נהגתה מהלל שבת מפל פטיות שנאמר כסוי. אחמם שחט היל' ויהי. שחטתא נאמר נאמר דכתיב שחט במקולה עכ"ל. ואם דלא נאמר לו כסוי שחט ום דכשמתרין במיתה כחם דכין קלה ידיו מזהרם במשמה. י"ל שחט דלא ידע מיתה ומכרה לא דמשה לא קבל על עמרו כיון שחט יכול לשלול את פי ה' ודוק:

סקולס ומי הוא שחייב סקולס נתפרש אחר כן. ודברי הרמב"ם אינו מונה אלא מזה לקיים דין סקולס בסקולין. ועיין בשורש י"ד וזמות עשה כ"ט. ואיכא לימור דובקולס אוחס באיניס נאמר בסיוי ועוש שדרי חייבי סקולס א"כ נאמר במקום אחר לויכא קיידא. ודוק: וסניי מוסרי בה דבריה דין לומר לשלם נאמר לשלם בסיוי במהלל בעת סקולס. וכן מקבל דבסקולס נאמר לו בסיוי. והא דהבז במקושט ויניחו אוחס במשמר כי לא פורש מה ישעיה לו. ויינו משום דמשה לא פירש להם לישראל עדיין דהא דכתיב מהלליו מות וימות שיהא בסקולס. כמו שפנינו ברכס פרשיות א"ע"ש שנאמר לו למשה בסיוי לא אמר להם לישראל אלא בשעת מעשה שהולכנו לאוחס פרש. ויזין דובקולס לא היו וידעין דמשה דהיולל שבת אהא סקולס. ע"כ כשהיה לנקושם הכתוב במימיה סתם. ונתפסק משא א"כ מקושט חייב סקולס א"ע"ש כשהתור סתם. משום דנמיתה סתם קלה והמורה במשמע ומסתמא קיבל עליו אפי' מישה הסמורה כשהמורה ונדמשינ' ו' וימיה כן כבסידרין דף פ' ע"ב. או כיין דלא הכתוב אלא בנמיתה סתם שאל לא קיבל עליו אלא מישה סתם שהיו חזק הקהל. והיינו פירוש דלא פורש מה ישעיה לו ר"ל שאל תפסק למש דין במי שמחירין לו בנמיתה סתם אם מקבל על עצמו כל מיתות בדין קלות וביין המורות סתם דר' יוסהר כבסידרין דף ה"ה וז"ל מקושט חייב סקולס, או אם מחירין לו בנמיתה סתם אינו מקבל על עצמו אלא מישה הקהל, והמקושט אינו סקולס. ואין לסקבות לפי זה דלא היה יודע אם מקושט חייב סקולס מפני שהתור בו סתם. אינו שאל מהלל שבת שהתור בו לא לסקולס ידע. משום שחייב סקולס. אי"כ היה לו ג"כ לבספקא חייב מישה כלל א"כ דבעיין קרא דכתיב. ודלאו דהא חמיניו שזין לסקולס מפני שהיה התור בו בסקולס. אי"כ מן הדין שיפסור לגמרי משום דבעיין קרא דכתיב. ואלמא פניא יודע היה משא שהמקושט בנמיתה שאלמר מהלליו מות וימות אלא לא היה יודע אימיה מישה שאלמר כי לא פורש מה ישעיה י"ש לומר דכין דכתיב מהלליו מות וימות דרשניין מנייה שזין או א"כ יכול להמיתו בנמיתה הסמורה שאלמר יכול להמיתו כלל בנמיה א"כ מות וימות. ועיין כבסידרין דף מ"ב ע"כ דמשיי הגמ' כן על קושיה הש"ס דפריך על שמואל דאמר נקטעה יד עדים פסור מהאי דבייחא. ומשני שאני הכה דכתיב מות וימות וימות. כהרפוסות דמי משום דהיו רוחא וגואל כדב"ז וז"ל וא"ח בפקר הגשרפין דהני חייבי מיתות שנתעברו זו בזה ויזנו בבל. ואמר בגמרא ש"מ מותרת לדבר מפור סוי מותרת לדבר הקל וסכי דייק מנייה שאני הכה דמיתיה כדמיתיה כדמיתיה שזולו דין דחייבי

שוב

לב שימח

מורס שאלה ליישב כל זה כפי מה שנלמד' אדוקים מ"ס הסוּפוטס פו"ד מוֹחִיחַ (קט"ו:) וז"ל וקב"ל
 שכל ענין שתיקוה מניח בת"כ שנשכר זה נתיחד לו הדבור דכתיב בפרשת יין ושכר אל תשת
 וידבר ה' אל אהרן ולא כתיב אל משה ותימא דכספרי דריש בפרשת קרח דתמידי וידבר ה' אל אהרן
 ומוע ח"י שדבור אל אהרן ח"ל כאשר דבר ה' ביד משה לו למדנו שדבור למשה שואמר לאהרן ושמה
 קורא נתיחד דא דכתיב אל אהרן כן שואמר לבני ישראל עכ"ל. ויבטחתי יריבתי תלמוד ממי
 יצא לכו מההיא דכספרי להאיא דת"כ דשאלני הויה דפרשת קרח שדרשו וידבר ה' אל אהרן שדבור
 משה שואמר לאהרן שטעמא דקרא דאחריני כאשר דבר ה' ביד משה לו מ"מ שם כדריהו ענין
 ח"ל אלל וידבר ה' אל אהרן דשתיי יין שאין גלוי בן ממזקס אחר לכוולאי ממשמשטוס, ועוד קשה
 ויאלץ כותה לבס' לתוס' ז"ס שם כספרי והקשו ממנה לת"כ כי אמרו שם כספרי ח"ל כאשר דבר ה' ביד
 משה לו וזה סוף פסוק דוכרין לבני ישראל אשר הוא ענין לפרשה האחרת דוויאמר ה' אל אהרן כוכר
 ענין ואינו ענין כלל לפרשה זו דוידבר ה' ויאלץ למדנו לה ממנו. ונ"ל דפירושה דברייתא דכספרי
 יעשה של חוס' כן הוא ח"ל כאשר דבר ה' ביד משה לו שהוא ה"ל דוכרין לבני ישראל כמור שזאמרה
 היא הנאמרת בקרא לדמנן אשר לא יקרא איש אז ואל אהרן ויאלץ ה' אל אהרן וא"כ הוא קרא
 דוכרין לבני ישראל גלי דפירושה ויאלץ ה' אל אהרן שם שדבור למשה שואמר לאהרן וממנו
 יצא לפרשת וידבר ה' אל אהרן שכל"ג ג"כ אל משה שוידבר אל אהרן וזו מדה בנין אז שכלל התלמוד
 ככה נמי מה מנינו בויאמר ה' אל אהרן דלע"ג דכתיב אל אהרן פירושו הוא אל משה שואמר
 לאהרן מכה אותו ה' דוכרין לבני ישראל אל וידבר ה' אל אהרן פירושו כן, ותינה גסם וידבר ה'
 אל אהרן דין ושכר הכי נמי אל משה שואמר אל אהרן כי אל חלם דספרייתו למדנו וזו מזה
 ה' אל אהרן דת"כ בפרשת שמיי דדוק: ל"א זו ק"ו זו רש"י ג"כ שכתב בפרשת קרח ויאמר ה' אל
 אהרן תאמר למשה שואמר לאהרן וכו' וכתב הר"ם כי שנינו בספרי אבל היא שנויה בפרשה של
 הדבור וכו'. לא קשה דלע"ג ספרי שנויה בפרשה של אחריה עקבה היא בפרשה שלפניה ממנה
 תבטו שם ח"ל זכרין לבני ישראל שהוא הענין ללוחם פרשה ולא לפרשם של אחריה אלא שייסור
 בדיניהם בפרשה של אחריה לרבותא שאף היא כהנדרתה מטעם בנין אז כדאמרינן. וכלל הדברים
 שייסור הדברים בפרשה הראשונה ושם כתבה רש"י וזו שדקדק וכתב למשה אמר שואמר לאהרן
 שייסור דאסורוהי ענין תיקתה ישראל סלה יכנסו למקדש, כלומר וכו' האוהרם היא בלחוס' ה' דוכרין לבני ישראל
 כן משה למדו וזהו לוחם האוהרם נמשבם ואלהם וכו' לאהרן: אב"ל עדיין יש לשום שכל וספרי דיינין
 רש"י בזה הויה ברייתא גריד אח"י לא זכר בה זה דלמשה נאמרה וכו' גם בפרשה שאחרי זאת
 וזו שזכרנו שם כדריהו דכספרי וזה ודאי רש"י הוא לר"ך ליה לאדוועי מחנה שאין בה סברה מזה
 דהוא אל מזה הפרשה האחרת ענין כיון שזאת בברייתא דכספרי שטעמיהו כיון דוידבר ה' אל
 אהרן כן פרשה האחרת ר"ל אל משה שידבר אל אהרן כמו ויאמר ה' אל אהרן כל פרשה הראשונה ונמנה
 ענין אז ק"ו ילף לה דאמרינן א"כ מחליו נשמע דוידבר ה' אל אהרן דפרשת שתיי יין הכי נמי הוא
 אל משה שואמר לאהרן וזו ודאי בכלל הכוונה הנזכרת דניין אז וכן נראה מדברי הסו"ם דאמרינן
 עכ"ל. וא"כ לרש"י שכתב שם בפרשת שמיי שתיחד הדבור עם אהרן שזאמרה לו לבדו דפרשת
 שתיי יין שזאת הויה ברייתא דת"כ ובפרשת קרח פירש בלמשה אמר שואמר לאהרן וכו' ברייתא דכספרי
 אלא שמיין בסדרות הלוקות בסתם' דחקו ולהסביר בדיניהם אמרו נתיחד הדבור הוא דכתיב אל

קנאת סופרים

בנין אב כל מקום שנאמר זכרונות ושופרות יהיו מלכיות עמהן ע"כ, ורבינו מה שאמר בגמרא הם עלה רחמנא אמר אדכר שיכונו בזה למאי דילפינן להו מקראי לבתר הכי במתניהא דאייתא להם וכן משמע מפ"ש"י שם הרמנא אמר אדכר כרתיא בכריתא לקמן ובפי' על התורה כ"ב אמר כהב זכרון תרועה זכרון פסקים זכרון מלכיות זכרונות ושופרות לזכור להם עקדת יצחק שקרב תחתיו א"ל ע"כ, מלשון כגון אקמאר משמע דדעתו ז"ל כמו שכתבתי דמן התורה דכתיב בה זכרון תרועה נצטוו בהזכרת דברים מעניינא דיומא והם ז"ל תקנו לה פסקים זה כלכיות זכרונות ושופרות וכו' ועם שהדמב'ן ז"ל בפי' התורה כתב עליו דכל זה אסמכתא מדפריהם ומפורש אמרו הולכין למקום שתוקעים ואין הולכין למקום שמברכין פשיטא דא דאורייתא ווא דרבנן כבר השיב הרב מוריה באופן נאות לקיים דברי רש"י ז"ל עינין שם ומתוך דבריו ג"כ למדנו דמה שהוכיחו מן הכתובים, הוא לזכור מלכיות זכרונות ושופרות אבל הברכות שתקנו ודאי שהן מברכין לגמרי והיינו מאי דאמרין התם הולכין למקום שתוקעים ואין הולכין למקום שמברכין דאכרות דקא קאי אבל ההכרח מדאורייתא היא וכומו שנראה כן מאותה ברייתא אשר הובאה ר"י דה"ל שהודיע לו הרמב"ן ז"ל בזה שלא כדרכו ולא רש"י והרב ז"ל ודלא כמהר"י דה"ל שהודיע לו הרמב"ן ז"ל בזה שלא כדרכו ולא ידעתי מאין נתברר לו זה. עוד על הטעם הב' שהביא הוא ז"ל להתנצלות כה"ג נלמד" דלא סלקא ליה כל עיקר דלא דמו אותן מקומות שהאז מביא לסימנעו שדברו הוא לפי הרוב להדגם כלל שהיו מן אותן המקומות למדנו תשובו מודוק בצמצום כה"ג ששקר הכתוב מלבאר באיזה ענין מיוחד ~~אל~~ אחד מפרשיו לפי שלא היה להאריך בדבר שאינו של עיקר כגון דקא חשיב כל בני יעקב אקמאר כגולתו ויחד לו יולד לו בשרן ארס אע"ג דאיכא מינייהו שלא גולדו שם וכן ח"ל שנה של גלות מצרים ומנין עולי גולה אימי' עזרא הוא מודוק בצמצום אלא שהפך בכניעתו שהיו בהן משאר שבטים להחליקו בשם ויחוסן אבל הכא גבי מנין המצות יהיה לפי סכרא זו מנין תרי"ג לא בדוקא וגם לא קרוב למנין האמיתי המצומצם דאיכא טובא מדרבנן להכניס במנין ומה הועילו חכמים במנין זה שאינו מודיע כל המצות הנחוגות בישראל ומה יתן ומה יוסיף להסמיכו אל גימט' של תורה ולתת בהן סימנים לאיירוי של אדם וליטות להסמיכו .

וְעוֹד הָבִיא כַּמָּה מִצּוֹת שֶׁלֹּא נִאֲמְרוּ בִּסְנִי וְרָצָה לְהַסְתִּיעַ מוֹד דְּבִסְנִי לֹא דוֹקָא וְכִיּוֹן שֶׁכֵּן אֵל יֵהָא כִּכְ הָרוֹק שִׁיבְלִלּוֹ גִּבְּ בָּאוּת מִינן קִצֵּת מִצּוֹת דְּרִבְבִּין. וְכִיל שְׁדִּרֵי הָרֵב ז"ל לִקְמֵן בִּשְׁרֵשׁ ג' וְסִפְקוֹ הָשִׁיב עֲלֵיו ז"ל וְאִמְנָם כּוּוֹן לִשְׁמֵר לִפִּי שְׁעִיקֵי הַתּוֹרָה הִיָּה בִּסְנִי ע"כ, רִדְקֵס דְּרִבְבֵי לִמּוּר עִיקֵר הַתּוֹרָה דִּמְלִי דְּרִבְבִּין לֹא הוּוּ כִּבְלָל תּוֹרָה וְאִכְּ מַלְת בִּסְנִי לֹא דוֹקָא הִיא לִעֲנִין הַמָּקוֹם שֶׁנִּאֲמְרוּ בּוּ אֲבָל הַכֶּסֶּמֶת מִשְׁמַעוֹת וְדִאֵי דַעַל מִלִּי דִּאֲרִייתָא לְהוֹדֵא בָּהּ כִּיּוֹן שְׁעִיקֵר הַתּוֹרָה מִכִּיּוֹן הִיָּנַחַה לֵךְ כִּמְךָ דַּעַל אֹתָהּ מִיָּבֵה דְּבִסְנִי לִרְמוֹעַ עַל כָּל הַתּוֹרָה אֲבָל שִׁימוּנָא ז"ל לִמַּח שְׂאִינֵי תּוֹרָה דִּמְלִי וְדִאֵי לֹא

עוד כתב הרמ"ן ז"ל והנה בכאן הביא אותנו משך הענין וכו' הוא ז"ל סבור וכו'. אחרי ההשקפה במה שכתב הרב כהיבורו בהלכות ממרים וכאן בספר המצות יתברר למעיין דאין להבין לפי דעתו ז"ל שכל מי שיעבור על דבר מדבריהם

ישיבה

אחרון

ונראה לי שהכונן הוא כדברי הרב שכל העובר על דברי חכמים בין צורתיים על חכמים בין מצוותיים או מצוותיים (א) עובר על לאו דלא חסור, והרמב"ם סהרי בפרק המצות (דף כ"ז) כשצו למחלוקת ר"מ ור' יהודה ור' שמעון בענין זקן ממרא לא נחלקו אלא על איזו הוראה יתחייב מיסה שכן אמרו שם ח"ר זקן ממרא אינו חייב אלא על דבר שזדונו כרת וזנבו חטאת

דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר וכו' מחלל שלטון לעובר על לאו דלא חסור הוא עובר בכל דבר מצוותיים ששם לא כן אדמפלגי בעל חיוב דבר חייב ליפלו בעל חיוב דבר פטור לנמרי אפילו בלאו. ואין לומר שכלי

עלמא מודו בזה שאינו עובר כלל בדבר שהוא חקתם או גזרתם ולכן לא נחלקו עליו, שא"כ היה להם להשיעור כלם יחד שאין בעובר על דבריהם לאו כלל. אמנם בעל זיכר הקיע כתב בשורש זה שהביא בספרו כי יש לחמוס מסכרת הרב שסובר כי העובר על מצוה דרבנן עובר על לאו דלא חסור שזה הוא הפך ממה שכתבו ב"ג' משפוטות (כ"א) ורמ"ב ב' בחרה דיומא (דף ע"ג) שם אמרו מי ששבע שם לא כן אדמפלגי וטרפות חייב (ק"ס דיומא) והקשו והא מושבע ועומד מהר סיני הוא פי' וכן שבעה בגמרא שמתאחר שחי' שיעור אינו אלא מדרבנן לאו מושבע ועומד מהר סיני הוא וקא חייל עליה שבעה. וא"כ איך יאמר הרב שמתן דרבנן הם בכלל לא חסור והלא יהיה מושבע גם על מצוותיהם שהרי מושבעים הם על כל מה שצא בחורס, וזה כחוב לא חסור. ועוד

והנה כנאן הביא אותנו מן הענין לדבר כמה שהרב מתחמם אוחמו. הוא ז"ל סבור (א) שיש בכלל לאו דלא חסור כל מה שהוא מדברי חכמים בין שכן מצוה כגון מקרה מגילה וכן חנוכה או שכן מן התקנות והסיגין כגון בשר עוף בחלב ושניות לעריות בין שהם בקום עשה כגון שלש חלות בכל יום ומאס צרכות ולולב שבעה בגבולין ובין שהם בלא חטאת כגון כל שהוא משום שבות בשבת ויום טוב שני בגולה והשעה בלא כל מה שיאסור אורח ההלמוד או ילוה עליה אלו מזהרים להחמיר בדבריהם מאלו דלא חסור. וזאת הדעה רמזה במאמר ההוא שכתב כל מה שהחכמים

לא לעשותו והוא אמרו יתעלה על פי החורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך השעה כי ממנו ית' שלל מזה את דבריהם בכל מה שיסדרוהו או יעשו בו היקף ואמר לא חסור מן המנהל אשר יגידו לך ימין ושמאל. וכן כתב עוד במאמר הזה בסי' קע"ד אמר שלקחנו לשמוע בקול בית דין הגדול ולעשות כל מה שילוו ואין הפרט בזה בין הדבר

חלה על שבעה, והשיבו בחלי שיעור שכל זה אינו מושבע מהר סיני וכך היה המסקנה חייל עליה שבעה. וא"כ איך יאמר הרב שמתן דרבנן הם בכלל לא חסור והלא יהיה מושבע גם על מצוותיהם שהרי מושבעים הם על כל מה שצא בחורס, וזה כחוב לא חסור. ועוד

מרגניתא מביא

נכון כי כל מה ששם ודרש בו הרב אינו אמת וכו' ח"ר כי יפלא וכו' כמו שדרשו חורתי א' בכתב וא' בעל פה ולזה הוסיפו נחמנוני כסאריכי כנאן מפני שטעו רבים בזה עכ"ל הרמב"ן ז"ל. והנה קצת לי במאמר מאל. הלא כשחגגה רב פאז ברייתא דפי יפלא אלוהי דרמ"ל חירג ממך זה יועץ שידע לעבר שנים. כדלן סן העידו שבערין את השנה כל אדר. שהיו אומרים עד הפורים. דלי להאי גיטא קא שרי חמן נפסח ולי להאי גיטא קא שרי חמן נפסח ע"ש בפוסק"י. הקד רחל דאע"פ דהמחלוקת דוקן ממרא עם ב"ד הגדול הוא מתמת של דבריהם. דהא דלן מענין

קנאת סופרים

יקרא עובר במ"ע של תורה דעל פי החורה אשר יורוך וכו' ועל מ"ל דלא חסור מן הדבר וכו' אלא משיעור לשונו אין לנו אלא דעובר על ר"ה מי שאינו בשמיע להוראת ב"ד מחמת שהוא סומך על דעת עצמו ובזמנא בשיקול דעתו לעובר בשמיעתו ולא ישוב מפני כל ואם הוא יורה לעצמו או לאחרים כך ועם שפני התנאים שבידיו ר"ל יתחייב מיתה או א"ל יעבור מחמת מדר והמראה אלא שפני שיעור תקפו ועל דעת שהוא עושה איסור לא יתא וזה עברין במצות התורה לדעת הרב ודלא כמו שהבין ממנו הרמב"ן ז"ל ומבואר זה ממה שכתב בפ"א מהל' ממים שאין לוקין על לאו זה מפני שניתן לאזהרת מיתה ב"ד מכאן מוכח דלדרייה מדרגת האיסור שזה בשניהם פי' בין העובר על לאו של לא חסור גרידא מבלי חיוב מיתה לפי שאינו בדבר שיש בו כרת בין כי חיוב מיתה לפי שהורה על דבר שיש בו כרת לא יתחלפו בענין זה דבריהם וכמו בממרא על הוראת ב"ד ביניהם ובמחלוקת במחלוקת כנגדם ואינו בעינו כעובר עבירה לפי שאינו מורה אליהם והחילוק בין הממרא שיש בו חיוב מיתה לאותו שאין בו עונש של מיתה הוא נחלה בחומרת הנושא דהיינו שיהיה על דבר שזדונו כרת או לאו אבל דרייהו בחמראם ביניהם וכן מוכח משמעות דברי הרב שם בריש פ"ק דהל' ממים שכתב ז"ל ב"ד הגדול שבידיו שלם הם עיקר תורה שבע"פ וכו' וכל המאמין במשה רבינו ותורתו חייב לסמוך מעשה הרת עליהן וכו' כל מי שאינו עושה כהוראתן עובר ב"ל"ת וכו'. דוראי דעתו לומר שאינו עושה כהוראתן מפני שלא האמין בהן דאדמויך לעיל מבינה קאי ודקדק לומר מי שאינו עושה וכו' דבעינן מעשה דוקא דהיינו לעשות לעצמו או לאחרים ובלאו הכי אינו נעשה זקן ממרא שיהא בו חיוב מיתה וכן לשון הרב יורה על זאת הכוונה בלי ספק שכתב כאן ז"ל אין לי אלא מצות שנעשו על הר סיני מצות שעתידין להתחדש כגון מקרא מגילה מנין ח"ל קיימו וקבלו קיימו מה שקבלו כבר והוא האמין בתקנותיהן ומי שאינו מאמין דוקא הוא העובר על מה שקבלו דהיינו לאו דלא חסור ועשה דעל פי התורה וגו' אבל העובר על דבריהם על דעת שהוא עושה איסור לא יתא בכלל זה לפי דעת הרב וכן במ"ע לקמן סי' קע"ד כתב ז"ל שנעשו עושה לעשות אל ה"ב הגדול וכו' דהיינו ודאי שלא להיות סרבן מכלל דבריהם נמצא לפי זה שהחילוק מבורר בדעת הרב בין העובר דרך סרבנות והמראה לא העובר מפני שלא כבש את יצרו באותה עבירה וע"ד שהוא עושה איסור כמבואר לעיל דלא ראי זה כראי זה כלל:

ולא געלם מבינתו של הרמב"ן ז"ל להלוק בזה כמו שניכר מבחלי דבריו במ"ש ז"ל אבל הגזרות והתקנות שעשו חכמים למשמרת התורה ולגדר שלה אין להם בלאו הזה אלא סמך בעלמא ואין בהן דין המראה כלל וכו' שהממרה בהן ועובר בא' מהן ע"ד שהוא עושה איסור שאינו עובר בלאו הזה ואינו בכלל דין פרשה זו כלל לפי שהיא כלה עונש הממרים לא החומרים עכ"ל. הרי שהרגיש באותו החילוק שכתבנו דאיכא לאפלוגי בין העובר דרך המראה או ע"ד שהוא עושה איסור שהוא שמש החילוק דלעיל ומה שלא הרחיב הדיוק בזה לפי דעת הרב הוא משום דלפי דעת הרמב"ן ואינו אמת כי הוא סבור דאף אם יעבור דרך המראה על של דבריהם אינו נעשה זקן ממרא אפי' שיהא באותו הדבר אפשרות לבא לידו דבר שיש בו חיוב כרת וכו' לא יתא בו משום לאו דלא חסור אלא סמך בעלמא ועם זה האמור לעיל ממילא רוחא שמעתא לפי שיטת הרב ז"ל ונסתלקו טענות הרמב"ן ז"ל דוראי כשאמרו על תקנות דרבנן דא"ל דלא חסור אסמכיהו היינו בעובר עליהן שלא בהמראה ומשום אסמכתא בעלמא אמרו לדמות זה העברין אל אותו החומר שמעצם חלוק עליהם וניהא לפי זה להקל בספק של דבריהם או לפי הצורך כגון גבי הרבין חלוק בתנור וכו' וכן במה שאמרה אחי עשה דאורייתא ומבשל עשה דרבנן. ואין צורך לדחוקי נפשין ולומר שתנאי היו דבריהם לילך בהו לקולא משום היכרא בין דבר תורה לשל דבריהם כמו שכבר דחה והרחיק זה רמב"ן ז"ל וכתב שאינו דבר מתיישב על הדעת הנכון ולא דברים הגזים וז"ל של עיקר. ונהי דלע"ד לא היה כ"ב רחוק לתרץ ח"ל דהרי מבינה כיצא בו בפ"ק דמ"ק דף ג' ע"ב דקא משיני ליה ר' יוחנן לר"ל אימור כך התנו ביניהם כל הרצוה לבטל יבא ויבטל ח"ג נימא דכוחה דרך התנו לאקילי באיסורין דדבריהם והסתכל בזה הלשון דקאס אימור כלומר באפשר לדחות ולומר כך מ"מ אפי' נודה לו להרמב"ן ז"ל שאין זה השעם מספיק לקיים דברי הרב ז"ל התירין האמרי דאזהרת לא חסור

ר' שוב כתב הרמב"ן והנה כנאן הביא אותנו מן הענין לדבר כמה שהרב מתחמם אוחמו. הוא ז"ל סבור (א) שיש בכלל לאו דלא חסור כל מה שהוא מדברי חכמים בין שכן מצוה כגון מקרה מגילה וכן חנוכה או שכן מן התקנות והסיגין כגון בשר עוף בחלב ושניות לעריות בין שהם בקום עשה כגון שלש חלות בכל יום ומאס צרכות ולולב שבעה בגבולין ובין שהם בלא חטאת כגון כל שהוא משום שבות בשבת ויום טוב שני בגולה והשעה בלא כל מה שיאסור אורח ההלמוד או ילוה עליה אלו מזהרים להחמיר בדבריהם מאלו דלא חסור. וזאת הדעה רמזה במאמר ההוא שכתב כל מה שהחכמים

לא לעשותו והוא אמרו יתעלה על פי החורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך השעה כי ממנו ית' שלל מזה את דבריהם בכל מה שיסדרוהו או יעשו בו היקף ואמר לא חסור מן המנהל אשר יגידו לך ימין ושמאל. וכן כתב עוד במאמר הזה בסי' קע"ד אמר שלקחנו לשמוע בקול בית דין הגדול ולעשות כל מה שילוו ואין הפרט בזה בין הדבר חלה על שבעה, והשיבו בחלי שיעור שכל זה אינו מושבע מהר סיני וכך היה המסקנה חייל עליה שבעה. וא"כ איך יאמר הרב שמתן דרבנן הם בכלל לא חסור והלא יהיה מושבע גם על מצוותיהם שהרי מושבעים הם על כל מה שצא בחורס, וזה כחוב לא חסור. ועוד

והנה כנאן הביא אותנו מן הענין לדבר כמה שהרב מתחמם אוחמו. הוא ז"ל סבור (א) שיש בכלל לאו דלא חסור כל מה שהוא מדברי חכמים בין שכן מצוה כגון מקרה מגילה וכן חנוכה או שכן מן התקנות והסיגין כגון בשר עוף בחלב ושניות לעריות בין שהם בקום עשה כגון שלש חלות בכל יום ומאס צרכות ולולב שבעה בגבולין ובין שהם בלא חטאת כגון כל שהוא משום שבות בשבת ויום טוב שני בגולה והשעה בלא כל מה שיאסור אורח ההלמוד או ילוה עליה אלו מזהרים להחמיר בדבריהם מאלו דלא חסור. וזאת הדעה רמזה במאמר ההוא שכתב כל מה שהחכמים לא לעשותו והוא אמרו יתעלה על פי החורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך השעה כי ממנו ית' שלל מזה את דבריהם בכל מה שיסדרוהו או יעשו בו היקף ואמר לא חסור מן המנהל אשר יגידו לך ימין ושמאל. וכן כתב עוד במאמר הזה בסי' קע"ד אמר שלקחנו לשמוע בקול בית דין הגדול ולעשות כל מה שילוו ואין הפרט בזה בין הדבר חלה על שבעה, והשיבו בחלי שיעור שכל זה אינו מושבע מהר סיני וכך היה המסקנה חייל עליה שבעה. וא"כ איך יאמר הרב שמתן דרבנן הם בכלל לא חסור והלא יהיה מושבע גם על מצוותיהם שהרי מושבעים הם על כל מה שצא בחורס, וזה כחוב לא חסור. ועוד

הָיוּ מִשְׁעוֹד הָרָאשִׁים ז'ל שֶׁהָאוֹכֵל נִכְלָה מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ כְּפֹף בְּמֵה שֶׁכָּתוּב בְּתוֹרָה מִיתָהּ בְּסִיף מִדְּבַר הָרֵב ז'ל הַעֲתִיקוֹ שֶׁכָּתַב כֵּן בְּפֶד' מוֹ' רֹצֵחַ הוֹבֵא לְשׁוֹנוֹ גִּב' בְּשִׁע' ז'מ' סִימֵן הִנֵּה וְצִיֵּע' מֵנָּה לִיָּה לְהָרֵב ז'ל הָא וְלֹא -נִיָּהָ לִי בְּמֵה שֶׁנֶּתַן מַעַם זֶה בַּעַל הַלְכוּשִׁים כְּשׁוֹשׁ דְּהוּי דְּמוֹיָא דְּאֲנָשִׁי עִיר הַנִּדְחָת דְּמִיתֶתָן בְּסִיף וְגַם לֹא מִסְכֵּל מ"ש בַּעַל

שהוא צונו לעשותו והוא אמרו על פי התורה אשר יורוך
ונג' והזהירנו יתברך מעבור דבר מכל מה שתקנו אותו

אשר יאמרו לך אלו דברים שלמדו אוקן מן הדין באתה מן המדות שהמורה נדרכה
בין מכל הדבר אשר יגידו לך זו הקבלה שקבלו איש מפי איש, כל אלו דברי הרב. ונחמייב
עוד לפי זאת השיטה לומר שנעשה זקן ממרא על הגזירות וההקנות לפי שכל העובר
על לא תסור אם הורה בזדון נעשה זקן ממרא ויחייב מיתה שנאמר והאיש אשר יעשה
בזדון וגו' וראה הרב בדעתו כל זה שהוא
כן וכחצו מפורש (ב) וכן אם חלק בגזירה
מן הגזירות שנזרו בדבר שיש בו בשגגה
הטאה וזדונו ברת כגון שהסיר את החמץ ביום
ארבעה עשר בשש שעות או אחרו בשאלה
בשעה חמישית הרי זה חייב מיתה וכן כל

כיוצא בזה, והנה הרב בנה חומה גבוהה לסיב לדברי חכמים אבל הוא כפזר ונפל נבדע בחומה השגבה אשר פתאום לפתע יבוא שברה לפי שהיא סבבה נפסדה ברוב מקומות בהלמוד, כי הנה לדעתו המשתמש במחובר כגון שנאמר על האילן או שמלטל פתח מחמה ללל בשבת או שאמר לנכרי ועשה וחפילו הפסיע פסיעה גסה עובר הוא על עשה ועל לא תעשה מן החמורה וראוי אלא לקנות מלקות ארבעים אלא שפטרנו הרב שם בספר שופטים מפני שניתן לאזהרה מיתח ב"ד שכל הכס שממרה על דבריהם מיתחו בהק, והנה לדבריו (ג) לוקה הוא לדעת האומר בהלמוד לאו שניתן לאזהרה מיתח ב"ד

דבר שזדונו כרת ושגגתו הטאת דברי רבי מאיר מאי טעמא דל"מ גמר דבר דבר
על זדונו כרת ועל שגגתו הטאת חף כן דבר וכו' הרי כי לשון הגמרא משמע כדבריו
זקן ממלא ליו חייב אלא על דבר שזדונו כרת וכו' דמשמע שיהיה בלתי ענין כר
בדבורא זאת אין בו כענין חמץ בשעה ששים בהכוראה היא בדבר שיש בזדונו
שלא יעשה שם מערס אלא כשיהיה בדבורא חמץ דבר שיש בזדונו כרת הרי לו לומר
בביתו על דבר שיש בזדונו כרת כלוול על ענין שיהיה בו כרת בזמן מן הזמנים.

הגדול אם רשאי לעבר בלתי רשות ולמה ליה להגות דמחולק אם מעבדין אחר הפורים או לא הלא בלא חילוק זה המחולק אם רשאי לעבר בלתי רשות או לא פירושו דרכ פסא אינו עולה כהוגן לשיטת הרשב"א דפ"ל דאם המחולקם מחמת דרכין אינו נעשה זקן ממרא . ואין לומר דבמחמת אינו מחולק בדין או אם רשאי לעבר בלתי רשות והא דנשא מעשה הדיבור וזהו כסבורים וסיינו שלא כרשותו כינוי טעם שגוג . וצוהם לו דאין מעבדין לא כרשות ב"ד אלא ומויד כסבורים מעבדין אחר הפורים , דאם אינו דלשיטתם דהרשב"א שאין נעשה זקן ממרא על מחלוקת בבה מחמת דרכין וכו דמחלוקתם אינו מעובר כיון דיעבר שלא כרשות ב"ד אחיזא בדין זה לא הים חומרה בדין .

אלא שגוג הים וצמם סהמיה דדורו לא מחלוקת בדרכין ואחאזי והא חייב מיסא לשיטת הרשב"א .

הלא שגוג לשיטת הרשב"א שפיר י"ל דהים שגוג בדין דאין מחלוקת בלתי רשות ב"ד הגדול ומויד כסבורים מעבדין אחר הפורים . ואפ"ם נהרג דלשיטתו אף על מחלוקת בדרכין נהרג . ואין להקשות על ג"כ דמחמת למא לא חייבם דמחולקין אם רשאי לעבר כהם בלתי רשות ב"ד הגדול או לא , דהא דר"ס נקט דמחולקין סגולתא שמינו בגמ' דפלגי בכו תנאי או אמוראי . ובדין זה לא מלא סגולתא

כ"ו

ממלא את השנה אחר פורים עיבר שלא כדרכו ב"ד הגדול שהרי ב"ד הגדול אומרים אין מעבירין אחר פורים. ודבר זה שהוא משבר שלא כדרכו הוא עובר על דלוריתיהא ממש ועיבורו אינו עיבור שהרי מן התורה אינו ראוי לעבר שלא כדרכו ב"ד הגדול. ואע"פ שכתבם שאין נותנין רשות לעבר בימי מזה גזירה דרבנן, ע"פ כיון שאין נותנין רשות חוץ מזה חייב אינו ראוי לעבר בלתי רשות מן התורה. וזהו כפי האפשר ליישב תמיהת התוס' הנ"ל דלע"פ דאין רשות מעבירין את השנה אחר הפורים אין חלל מרבנן אלא עיבורם מעבדת הוי"א אם ב"ד הגדול עצמם טעו ולא ידעו גזירה זו דלין מעבירין אחר הפורים ועיבורו את השנה אחר פורים הוא דמועצת בדיעבד, אבל אם ב"ד הגדול יודעין דלין מעבירין את השנה אחר הפורים בודאי אין נותנין רשות לעבר אחר הפורים והטעם בלתי רשות ב"ד הגדול אין עיבור עובר. אמנם דבר זה לא ניתן להאמר, דהיינו ע"כ צ"ל כהרגומו דבר פסל הנ"ל דאין הוקן ממלא מחולל עליו ב"ד הגדול נמי בדין זה דב"ד מעבירין מורים להאכר לעבר פסל רשות וסוקן מורה דמותר לעבר בלתי רשות דלע"פ חלל דמחולל נמי בדין זה תפסי להם לא חיתגם דרש פסל ממך זו וינן שיועד לעבר שנים ומחולל את ב"ד

קנאת סופרים

שביעית מוצרין לכריי חלב שחלבו נכרי וגבינה של נכרים וכל איסורין דרנךן . ופסקה לזו הרמב"ם
 פרק ח' ממאכלות אסורות ובתו זה הכלל כל שאסורין מן האורס אסור לעשות בתו כסורה וכל
 איסורו מדבריהם מותר . י"ג כהני קי"ל לרפול לעדות לא ענין שרע דהמס ואפילו הכי הכתו
 ראוונים שהעורבים של אין ב חימוד ממון לא פסלו לעדות אפילו מדרנךן וכחזו עשירור
 איסור מדרנךן כנון גביהם הכריסו לו חילול לזי טוב שני העורב של אין פסול לעדות אפילו
 מדבריהם ואיכא מ"ד פסול מדרנךן ולא נכירא לו דלא אשכחן פסולין דרנךן אלא בחימוד ממון
 ע"כ . וזה ג"כ דעת התוספות עיין בד"י סי' י"ד מהל' עדות . י"ד הר"ן ריש מסכת וינא מוכיח
 מן במדבר דקטן שהגיע לחינוך אפילו בידים מאכילין אותו איסור מדיעם ובאיסור תורה א"ל מאוין
 להכרישו בלדא בלא מאכילין לא . הא דסופסי מים דסופסי קומת ודמס עליה סי' ה' בקולות
 נ"ד"ם מ"ד"ם וזאת אותן שהביא הרמב"ם ז"ל ועוד רבות בתלמוד אוכירי מסן לקמן אלא מה שאבי
 על הרמב"ם שכתב שלא הכדיל הרמב"ם ז"ל ד"ס מ"ד"ם אלא בענין המנין בלדא וכל זה חיווק למה
 שערך הרמב"ם שלא היו לאוייב ע"כ לכל אלה בקולות א"ל עשה וזאת מן תורה : כן דעתו של הרמב"ם
 ונענוהו ודלא חזרה וכו' הרמב"ם חזר עוד עליו :

וזכתב אזלי תפאקע לדעת הרב כי מ"ש בכל מקום להקל בדם" הוא במחילה ובחנוי מאתם שם
התנו בגזרות ובסיגויים שעשו למדע וכן במאות שלכן שגלן צדן לקולא כדי לתקן והספיק
צ"ן מה שהוא מר"ה וצ"ן מה שהוא מדעיהם אע"פ שכלל אתו מוויין מן התורה ולא היו ספקות
שכדעיהם ראויין להסיר אלא מפני התנאי הים שעשו במחלקת ואין אלו דברים הגונים ולא של עיקר
העני כלא לזנוי :

ובאמת כפי הפירוש שהוא מפרש בדברי הרב וכפי הסברה שהוא מייחס אותה לו השגותיו עליו כגון ימות ובריות בלי ספק. אבל לפי הפירוש שהוא הכריז כיוון אליו ובכרחו המיושרת בדבריו כפי אמתתן הסה הוא מוצא מכולן ויותר מהנה כמו שאמרנו הכל ורחיבו הכל בדבור לקמן בעזרת הכל. והמחילה והסנאלי שסברמכ"ט ויכר דוחה לא לנרץ ולא אורח אבקע אבקע עמם דבר הכי ז"ל ומכל מקום עמם אלה לבדי ואחרי כן מעט כי הוא רבינו משם רב נחמן, וכן עמם פתן והטעימן, ואח"כ השיג את טעמן, ערכבן והממן, והמאגונים ועיקר אותן עקר בעבור הכשימן, ואינו כניו דואה את עממן גנוים וזהם בתלמוד סיקר עיקר אות ושימן, ויקראלו את שמו מן. בדברות ש' י' שטמו (י'): אמרו כי גדול כבוד הכניות שדוהת את ל"ח בעבור כל מיני דרכן אלהו דלא תסור למאכיסיו ומשם כבוד הכניות שבו רבנן ע"כ. ומשעמו ודאי דשרי כי רבנן דקמאריו חוו רבנן גופייהו דאכרי מעיקרא ומשום כבוד הכניות עקר שרו. דליכא לנימיר רבנן בעהלי אינוו דשרי מאי דאכרי קמאי דהא קר"ל אין כ"ד רשאי לנעול דברי כ"ד תנינו אלהו א"כ גדול ממנו בתחמה יצמינן וכ"ש לכדור מה שאכרי ע"כ תנינו. ורש"י כתב שם רבנן שאלו ליקרייהו לעבור על דבריהם ביכא דליכא כבוד הכניות ע"כ. ונפיקא ודאי שלא ידיר כל אדם למחול כבוד הכניות ואין לרסון כל אלה שם מחלו כבוד עממן ובמקום הכניות שם עממן מפני כבוד הכניות. ושם עוד נבי שטנול אנשים מקורולות לבית הכסא נשבת אמרו מפני כבוד הכניות לא גזרו כהו רבנן וכן אמרו במקום אחר מילקא דלא שכיחא לא גזרי ביה רבנן. ואלה כלם דרך אחר להם שהגונים עממן לא גזרו באלו ויכולו בהם. ומתאמתה קטנים בדביקת המן עממן שסברמכ"ט הקשה ממנה שאמרו שם סימנינו רבנן דרבנן. וכן אמרו בפ"ה דתעובות כיון דקיום שטרות דרבנן סימנינו

ובספר לב שמו גם כן שבא לידי מחדש רדתי שאחרי שהאריך ללפלל בכל אותן מענות של הרמב"ן ז"ל ותירצן לפי דרכו הלך גם הוא בזאת השיטה ברעת הרב וקייסם בראיות אשר קצתן נזכרו לעיל :

והרשב"א ז"ל בספר זהר הרקיע שלו אחרי שנעשה סינוגר לשיטתו של הרב ז"ל וביתר שאת דחה מענות רמב"ן ז"ל חזר וכתר אותה כברא המיוחסת אל הרב ז"ל במענות אשר נחחדשו אצלו כאלו יאמר דאי מהנהו פרכי דהרמב"ן ז"ל לא איריא כלל אבל אי קשיא דבך ודאי קשו ליה להרב דאייך יתכן לומר דאיכורי דרבנן בכלל לאו דלא תכור נינהו והלא איתא ברפ"ב דיומא דחצי שיעור לאו מושבע מהר סיני הוא לרשב"ל דסבר דאיסורי ערבבן וכן בירש מס' נזיר אמרינן יין מצוה ומאי קדושא ואבדהלא

ב"ד לוקין עליו כמו שהזכר בפרק מי שהשיך (ק"ד) וראוי לפי הדעת (ד) הוא להחמיר
מחד דבדברי סופרים שכולן חזקה הם אין צויהם שום הפרש ואין בחזרה דבר חמור
יותר מן השבות של דבריהם אלא במחוייבי כריהות או מיהות לא בחייבי לאוין שכל
דבריהם חייבי לאוין ועשה הם, ודבריהם בכל החלמוד אומרים הפך מזה שהרי הם
דין כל דברי סופרים להקל כן באיסורין כמו שאמר ספיקא דאורייתא לחומרא וספיקא
דרבנן לקולא והקלו בהם איסורין דדבריהם לומר שאני אומר בפרק ראשון של פסחים
(דף ט"ז) אימור דאמרינן שאני אומר דרבנן דאורייתא מי אמרינן שאני אומר, והאמינו
הקטנים שאין ראויין להעיד כמו שאמרו שם (דף ד') בדיקת התן דרבנן והימנינו
רבנן דרבנן, וכן בענין חומין נאמן הקטן לומר עד כאן תהום שבת קטנה חומין
רבנן והימנינו רבנן דרבנן כדליתא בעירובין (דף ל"ב) ובכחובות (דף כ"ה) ומהם
עוד במלוא שלם הקלו (ברכות כ"ה) אמרו ספק קרא קריאה שמה שפיקא דאורייתא
חזר וקורא ק"ס ספק אמר אמת ויציב ספק לא אמר חזר וקורא אמת ויציב מאי
עמא ק"ס דרבנן אמת ויציב דאורייתא, ולא עוד אלא אפילו דברים הסותרים זה
את זה הקלו אמרו בפרק במה מדליקין (דף ל"ד) אמרו לו שנים לא וערב עליו לאחד
ערב עליו מצעוד יום ולאחר ערב עליו בין השמשות זה שערב עליו מצעוד יום נאכל
עירובין בין השמשות זה שערב עליו בין השמשות נאכל עירובין משעריה שיהיה קנו
עירובין ושאלו מה נפסק אי בין השמשות ימאם הוא בחרה ליקני קמא לא ליקני אי בין
השמשות ליליא הוא קמא ליקני בחרה לא ליקני בין השמשות שמה שפיקא דאורייתא דרבנן
לקולא כלומר זיל הכא לקולא וזיל הכא לקולא. ועוד עוקרין דבריהם חמיר כמו שאמרו
(שבת ד') הדבוק פת בחמור החמיר לו לרדוה קודם שיבא לידי איסור סקילה ואמרו
(שם ק"ה) ביטול כלי מהיכנו דרבנן ועבר בעלי חיים דאורייתא ואחי דאורייתא ודחי
(ומבטל) דרבנן ואפ"ם שהעבר הזה לא עשה אדם זה ולא גרם אורו אלא בזהמה היא
שנפלה מאלה לאמה המים והנה ביטול כלי מהיכנו קל בעיניהם מחד מפני שאינו מן
החמור ודמו אורו בידיהם, וזה רב מאד בחלמוד לומר אחי עשה דאורייתא ודחי ומבטל
עשה דרבנן. וכן במחלוקת שבין החכמים ההלכו זה כמו שאמרו בגמרא ע"ז (דף ז')

אחד אומר ואחד מחמיר אס הוא היה אחד גדול בהכמה ובמנין הלך אחריו ואם לאו בשל
הורה הלך אחר המחמיר בשל סופרים הלך אחר המיקל וגדולה מזו שאמרו עוד (עירובין
ס"ז) בשל סופרים עושין מעשה ואחר כך דנין ובפרק מי שהשיך (דף ק"ד) אמרו
דברי סופרים אפילו משום הפסד מועט (ברכות י"ט) ומעמלן כהנים את עמלן בשומאם

האומר לאו שיתן להחמיר מיהת ב"ד לוקין עליו, הכי נמי הוא שלדעתו לוקא ומה בכך.
ומה שאמר עוד שם כן (ד') ראוי היה להחמיר מאד ב"ד"ם ולא להקל בזה ונמלא
ההפך לרבותינו שהלכו בזה לקולא, לדעתי כי אין זה עקשות מה וגם לא לזות שפחים
לומר שכן הורשו מאת מחקרי ההקנות וגזרי הגזרות ההמה ללכת בזה לקולא כדי
להפריש צויהם לר"ם וכן כהן ג"כ בעל זכר הרקיע בשורש זה בלמוד זכות על
הרב. ויש בידי להביא ראיה על זה ממה שאמר בפ"ק דפסחים (דף ד') הכל נאמינים
על בעור חמץ אפי' נשים אפי' עבדים אפילו קטנים והטעם אומר שם אה"כ דכיון
בדיקה המן מדרבנן היא דמלאורייתא צביטול בעלמא סגי הימנינו רבנן דרבנן.
ופירושו שהראשונים שהקנו הבדיקה הקלו בה להאמין אפילו קטן, שאין לפרש שהחכמים
הבאים אחריהם אמרו להאמין לקטן שהרי אמרו (עדות פ"ק) אין ב"ד יכול לבטל
דברי ב"ד חזירו אלא אם כן גדול הימנו בהכמה ובמנין. ואם אמר אין זה בטול כי
אם חוספת על חקתה זה אינו דודאי בטול גמור הוא לפי שהראשונים הקנו לבדוק
ופשיטא שלא יהיה נאמן רק גדול הראוי להעיד דאי לא תימא הכי מאן לימא לן שנתקיימה
מלכות ואין יעמדו הבאים אחריהם להאמין אפילו קטן. וכן נראה דעת רש"י שם
שהפך הלשון שכתב בגמרא הימנינו רבנן דרבנן שהיה נראה מזה הלשון שרבנן הבאים
אחרי מחקרי התקנה הזאת הימנינו בזה שהקנו הראשונים וזהו בלתי אפשר מן הטעם
שכתבו, וכזה דרבנן הימנינו רבנן דמשה שהקנו שלהם הם משה הימנינו, וכן
נראה מפירושו שכתב וז"ל בדרבנן הימנינו רבנן דמשה שהקנו שלהם מדרבנן דהם
האריכו וזה החמיר לסמוך באמירתם של אלו וכה בידם להאמינם וכו'. ועוד ראיה
מהבא דפרק מי שמתו (דף י"ט) מדלגין היינו ע"ג ארונות ללכת לקראת מלכים וכו'
ואמר רבא דבר תורה אכל כל שיש בו הלל פתח חוץ בפני הטומאה ואין בו הלל
טפה אינו חוץ בפני הטומאה ורוב ארונות יש בהם הלל טפה וגזרו על שיש בהם משום
שאין בהם ומשום כבוד מלכים לא גזרו בהן רבנן. ומדקאמר לא גזרו בהן רבנן ולא
קאמר לא גזרינן משמע שם לא כי הראשונים לא גזרו בהם לא היינו מקילים בו.
א"כ מכלל משמע שכל מה שהקלו חכמים באיסורים אשר תקנו הקדמונים לא היה רק
גרשומה ורלוס שכן אמרו הם והרשו להקל בכל דבריהם כדי להפריש צויהם לר"ם.

לענין שבת מהו דמימא להפסד מועט נמי חששו קמ"ל, שקוד חזקו אולם כשאנים דוחים

מרגניתא

וכמ"ס הרמב"ן עצמו לעיל וז"ל ונחמייב עוד לפי שיטה זאת (ר"ל לשיטת הרמב"ם) לומר ששעשע וקן
ממא על הגזירות והתקנות לפי שלל העובר על לא תסור אס סודו בודון נעשה וקן ממא וחיוב
מיתה, הרי שסודו הרמב"ם אס נעשה וקן ממא על התקנות וגזירות מוכרח שיהא דוקא בכלל לאו
דלא תסור ולא אסמכתא בעלמא כדדייקא לשיטת הרמב"ם דנקט ונחמייב עוד לפי שיטה זאת ודוק שיטת
אבנאם חל עליונו חובת ביאור לשיטת הרמב"ם ז"ל בלאר הכרייתא שהביא הרמב"ם ויהא שניהם כסברי
בסוף ברייתא שטויה בסנהדרין ומפורשת אליבא דר"מ. וז"ל על דברי תורה הם חייבים
ואין חייבים על דברי סופרים וכמו שכתב והביאה הרמב"ן לעיל. והנראה בזה הוא על פי מ"ס
הרמב"ם שם מהל' טומאת מת הלכה ט"ו וז"ל. כלים הנוגעים במת ואדם כלים וכלים באדם
ששמן טמאין טומאת שבעה הרכיבי בין אדם בין כלים טמא טומאת ערב. ב"ר"ל לענין טומאת
וקדשים אכל יחייב כרת על ביה מקדש או על אילנות קדשים אינו חייב אלא על השני בלבד, הראשון
שנעבד במת והשני שנעבד בו כדון חורה שאלו וכל אשר יגע בו חמא יטמא, אכל הנוגע בכלים
שנעבד באדם או הנוגע באדם שנעבד בכלים שנעבד במת פטור כמו שביארנו ב"ר"ל ביה מקדש שהדברים
הלו אפ"ס שכן קבלה אינן דין חורה שלא תפסדו בחורה אלא זה שנעמא במת שואו אב וסני
הנוגע בו שואו ראשון בין אדם בין כלים. וידוע דהרמב"ם קורא לדבר שואו קבלה מפי משה ולא
מפוסד בחורה דברי סופרים וכמו שביארנו כל נושאי כליו וגם אני עתיד לבאר אי"ם שערב ב'.
ולפ"ז הכי פירוש על דברי תורה הם חייבים ר"ל אס מחולקים הוקן ממא וכו' הגדול בטומאה
שהיא מפורשת בחורה הם חייבין. משום דעל טומאה זו חייבים כרת על טומאת מקדש וקדשיו
ולא על ד"ס אס הם מחולקין על טומאה שואו מקבלה ולא מפורש בחורה אין חייבין. משום דעל
במה שאין שלם מיד יד ששקת וזאת, ולשונו של הרמב"ן מוכיח שזו ראונו כי כתב אולי תפסד
וכו' כי מה שאמרו להקל ב"ס הוא במחילה מאותם אף על פי שכלל אנו מוזהרין מן החמור וכו'
כלומר כפי הנחה זו שכלל דבריהם אנו מוזהרין מן החמור עקשות הוא שאלמר שם יסיו מוחלן על
מה שאינו שלם כי זה זר מאד מן הסדיות ק"ו משל גבוה יתבאר שמו, זה ניתן להכתב בעירובין דברי
הרמב"ן ומקום לעמנו:

לב שמה

רבנן דרבנן. וכזה רש"י הם אמרו וזה אמרו הם הריכו קיום העדות וזה הריכו בו את אלה.
ולא יתכן לפרש כאן אלא דרבנן מאירי הקיום הם עצמם המכריזים בו את אלה כי כן התנו מעיקרא
כשהריכו הקיום להכריז בו וכן מהל' גס בשאר המקומות כמו שזכרנו, והא קמן מהחילה והתנאי
שדחאן הרמב"ן מקיימים ומאשרים מצעלי התלמוד בכל ה"באים ומי שיאמר אותם בספקות ג"כ שם
ראויין להסיר מפני התנאי הוא למע יקראו הרמב"ן מהעקש ויואל מן הדיקס. ועוד שגם בספקות
עלמם מלאו ראיו התנאי הוא מפורש בגמ' דכתיב איתא בקדושת פ"ק אמר רב אשי ערלה בחו"ל
הלכה לאתא מסיני א"ל ר' זיקא וזה תניא ספק ערלה בחו"ל יורד גזירה. ופ"י רש"י ואי וזה
בחו"ל הלכה הכי מולגין בספקא א"ל אימור כך נאמרה וזהא אסור ספק מותר ע"כ, והפירוש שכן
נאמרה מתחלה והוא התנאי העשוי בתחלה שהרמב"ן דוחה אותו, וזה כה"ל, גם בשאר ספקות
של ד"ס אמרו כפ' מי שיתן ספק נזאם בזית מותר באשפה אסור ספק מי רגלים אפי' באשפה נמי
מותר ס"ל כרב המנוח דאמר מי רגלים לא אסור חורה אלא כנגד עמוד ראשון בלבד הא נפלי
לכו לארעא משרא שרי רבנן הוא דגזרו בכו וכו' גזרו בודאן אכל בספקן לא, הא קמן בסדאי שהגזירה
בודאן הם עצמם לא גזרו על ספקן רק הסתו בו להחמיר ומחלו עליו ומכאן מודעא רבה להרמב"ן

ואפשר לתת לו ז"ל מקום שכוונתו היא לומר שבלמא ד"ס אפי' זכר לא אסרה ולא זוי מן
החורה אלא מהל' לנדס נוחא שם ג"כ יהיו עושים סתנאי והמחולקין ופסיר שייך למימר
בכך הם אמרו וזה אמרו אף הם הענין הוא כמו שהרמב"ם אומר שכל ד"ס אסרה מן הסורים כן
כלל תסור א"כ מיד ולאין להם לתחול בספקות ולהקל בזהם דברים מי תסיר להם לפשר ולחזון
במה שאינו שלם מיד יד ששקת וזאת, ולשונו של הרמב"ן מוכיח שזו ראונו כי כתב אולי תפסד
וכו' כי מה שאמרו להקל ב"ס הוא במחילה מאותם אף על פי שכלל אנו מוזהרין מן החמור וכו'
כלומר כפי הנחה זו שכלל דבריהם אנו מוזהרין מן החמור עקשות הוא שאלמר שם יסיו מוחלן על
מה שאינו שלם כי זה זר מאד מן הסדיות ק"ו משל גבוה יתבאר שמו, זה ניתן להכתב בעירובין דברי
הרמב"ן ומקום לעמנו:

קנאת סופרים

ואבדלתא מושבע ועומד מהר סיני היא, ורבני צרפת פירשוהו בתמיהא כלומר כיון
דמרבנן הוא לקדש על היין לאו מושבע ועומד מהר סיני הוא, ופ"י דשבעות ופ"ד
בדבריהם מוכח דתמיהא באיסורי תורה לא היא התפסה ומתפס באיסורי דרבנן היא
התפסה ובפסולי עדות דרבנן בסתפק הדבר לראשונים אם נתקדשה האשה לפניהם אם
צריכה גט או לאו מפני שנסתפקו אם נאמר על כיוצא בזה כל המקדש אדעתא דרבנן
מקדש ורבנן אפקעינהו לקדושי מיניה ע"כ, וכבר עמד עליהן מהר"י ד"ל ועלה בידו
לחרץ מוכח דלא אמרו בהן שבוב טעם ודעת בעל ספר הזכרונות בפ"ב מספרי
וגם בעל לב שמה מלא את ידו בזה והמעניין באותן חיבורים ימצא נחת רוח לעצמו
ממה שנסתפק בו הרשב"א ז"ל. וכל זה לפי שיטתן של אלו הרבנים השלמים דנקיט
לפי דעת הרב ז"ל הגזירות והקנות על דבריהם כוליהו מדאורייתא וניהו מלאו דלא תסור
אפילו בעובר עליהן על דעה שהוא עושה איסור:

אבנאם ליריין כל התורה הוה למה אחרי שביארנו לעיל בדעת הרב מה שיש לחלק
לפוס קושטא דמלתא בין העובר מוחמת המראה והתנגדות אל ה"ב"ד ובין העובר
ע"ד שהוא עושה איסור ומצאו לפי זה כל הקושיות דלעיל בשלות מאלהן ונקטנין
דבמילי דרבנן לא אמרו בהן מושבע ועומד מהר סיני ומתפסים ויהא עצמה פקדון באיסורין ורבנן לבד
הנדר וכן בשאר קולות שאמרו בהן החכמים:

עוד כתב רמב"ן ז"ל ומדין הוקן עצמו מתבדר הענין ביאור נכון כי כל מה שחשב
ודרש בו הרב אינו אמת אלא דבר ברור הוא שאיני נעשה וקן ממא על דבריהם
כלל וכו' הנה ריצה הרמב"ן ז"ל דמה שדרש בו הרב בפ"א מהל' ספרי דקרא דעל
פי התורה אשר יורוך וגו' לצוות על השמיעה אל ה"ב"ד בגזירות ותקנות של דבריהם
הוא דאמא לאו מלתא הוא כלל דל"מ לר"י דרד"ש ביה עד דאיכא תורה ויורוך דהיינו
דבר שיעקור מיד"ה ופירושו מ"ס דודאי לירייה לא מירדש על מירדש דרבנן אלא אף לר"מ
ליבא למירדש ביה כי האי דרש"ה ממה שבא בספרי אוחה ברייתא עצמה דפרק הנחנקין ת"ר
כי

ואף זה לפ"ד יש לו תירוצ' דמ"מ מה שנטוינו מן החורס על ד"ס אינו רק לעשות מה שהם יאוו
או יזהירו ממנו וא"כ כאשר הם יאוו לאכור מקנת ולהחיר מקנת וכן להייב במקום אחד
ולפטור במקום אחר כל זה שלם הוא וכדידכו תלה רהמנא ואמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו
וגו' וזה שאט מלויין בו לעשותו וממילא כשאוסרין או גוזרין בשום דבר על הודאי גזרו ואסרוהו
לא על הספק וגם אנו לא נתחייב בו כי אינו הוא אשר הם הגידו וז"ש בערלה אימור כך נאמרה
ודאה אסור וכו' וכן כשיפול לנו הספק בדבר אם הוא אשר הם גזרו בו או לאו כל זה לא בא עליו כצווי
דלא תסור מן הדבר אשר יגידו כי אין בכלל זה דאשר יגידו אלא במה שברור שבדאי הגידו לא
במה שהוא ספק אם הגידו או לא וכשתבונן יפה קולי מילי דרבנן כלן על קוטב זה הם סובבים
וזה מעט נכון להם אף אם עיקרם בכלל הלאו דלא תסור :

שחיונו עליו מן התורה והעובר עליה וסומך על דעתו שאינו כמו שהסכימו הם ונשה
גוד מן העובד והעובד וזו היא כח הלקחים ששם צמחה קרואים כי התורה נמנה לנו
בין ששמה לבד הדגול בכל מה שיאמרו בין שקבלו פירושו ממנו או שיאמרו כך ממשמעות
מה שאמרו (כפרי) אפילו אומרים לך על שמאל שהוא ימין ועל ימין שהוא שמאל שכן
הוא

מרגניתא פבא

מנח' דיש בו לכוסיף ואס' הוסיף גורע ביימי מוילא יומת מסימלין וסווא דהתום' סקשו בנסדרינ' דף פ"ח ע"ב נד"ס אי ס"ל דלוגל נריך אנד וו"ל אנל קסס דמשמע דמסיק לר' יוסודס דלא אמר סאי לחודים קאי ונ"ס לרנען וסכא משמע דלרנען אמר סאי לחודים קאי וסירא דהסס מדרנען אסור

קנאת סופרים

קנאת סופרים

מאיוה

למנין רבו הממחל'ן כמה רבו המטכרים ספור ומה שהסכימו עליו רובם הוא הדבר ש
זקן ממרח בזמן דיני הנפשות והוא שנאמר אשר יעשה בזדון לבשתו שמוע אל הכהן ושנאו
פ"י מרע"ה כבשה וגליו הוא שלא יסחור הדעות בכל השיקרים הנולדים ומתקן לנו ימנלה
החורה וכוונתה לפי דעתם, כי על המשמעות שלהם הוא מזהר וטוען לנו החורה, וזהו

ללמוד מן הכתוב ולא מפי הקבלה. אלא ממכרתי יש לומר כן דאמתי יבא שאל"ס שטעניר אוקס
בבב' הוסיף אכתי הא בעשה מתקיים. וסא דקאמר ואין לנו אלא תשלין ואלעבא דר' יהודה ע"ז
פירש הראב"ד דזו אינו דברי ר' אבשיא אלא ר' אבשיא אמר ויש בו כדי להוסיף ואם הוסיף

לב שמוח

לב שמח

ממש ובענין המהות של המעשה של ה' אלהים ושל כל
עוד

לִיה אֲבִי וּלְגַדִּיה מֵר עַד, אָמַר לִיה עֲדִיפָא לִיה דְּבַמְעַרְבָא מִיִּמְנֹו אֲנִגְדָא דְּבַר בִּי תַמּוּרָה, הִרִי כִי עֹנָשׁ בְּמַלְּטָהִיהָ תַמּוּר מִשָּׁל מַלְּטָה הַחֹרֶה אֲשֶׁר אֵין בָּהֶם כֶּרֶח אִו

דברי ר"מ דרריש יורוך לגזירות ותקנות חכמים דזוק היטב. ונפ"ז יש ליישב שיטת הרמב"ם
בדרך זו. ודוריא אליבא דר"ע כתיב: זה דקדמך ר' אושעיא ויש בו לכוסין ואם כוסין גביע הוא
הכלם מפי סקבלם משום דתנאי זה אין להוילע ממשכמותו ככתוב, אלך דלחך ר' לזכר נקט דלני
רבי במגני' דחומר בד"ם מנד"ם וכו' דאין לנו אלף תפילין כמו שאוכחתי לעיל, נקט נקט דאין
כתיב אלף עד דבר שיעקרו מד"ם ופירושו מד"ם ויש בו לכוסין ואם כוסין גביע, גביע דאין לנו אלף
תפילין ואליבא דר' יהודה דלר"מ דררש יורוך לגזירות ותקנות חכמים משכחת לה גמי גבי תפילת
מדרכין מר"ם לעיל. משום דסבר ר' אושעיא דהא דתן כסם שפין פוחתין מוסב כך אין מוסיפין
ואסיקא מר"ם א"ע דלר"מ לחודים קאי סיניו מדרכין ופסלי רבנן אפי' בדיעבד. אבל כתיב דאחוריא
דקסמי עיקר כתיב דרריש יורוך לגזירות ותקנות חכמים פסירא לכו דאס דתנאי רבי במגני' דחומר
בד"ם מנד"ם דאין לנו אלף תפילין מני אחיא נמי כר"מ. וסברא דהאי לחודים קאי וסאי לחודים
קאי אוט מוטייל אלף לוא הוי מוסף גורע אלף עובר בכל חוסין ומקיים השעש. וא"כ אפילו
אליבא דר"מ דמתייב כתיב גזירות ותקנות חכמים לא משכחת לה לתנאי זה דואם כוסין גורע אלף
בתפילין דלגזירות חייב מוסף גורע דלר"מ דעבר על כל חוסין קיים השעש דזוק היטב. ויולא
מכל ה"ן דהא דכתיב הרמב"ם על פי הסבורא אשר יורוך אלו הגזירות והתקנות סיניו אליבא דר"מ
דלא דרש יורוך ע"ד שיעקרו מד"ם ופירושם מד"ם אבל לר' יהודה דס"ל על דבר שיעקרו מד"ם
ופירושם מד"ם ומפשי עמאל לר' יהודה דרריש על פי הסבורא אשר יורוך עד דליכא חורס ויורוך,
לא תכון דרשמו של הרמב"ם דרריש על פי הסבורא אשר יורוך אלו הגזירות והתקנות וכו' דהא ר'
יהודה דרש מעל פי הסבורא אשר יורוך כיס מוטע דהא דליכא חורס ויורוך שהוא דרש אפילו מד"ם
ופירושם מד"ם. ונפ"ז י"ל לשיטת ר' יהודה דלא דרש יורוך לגזירות ותקנות חכמים שאלך לדבר
שיעקרו מד"ם ופירושם מד"ם בהתם דכל גזירות חכמים אינם אלף אסמכתא בעלמא אלאו דלא תסור
אלף לשיטת ר"מ דרריש יורוך לגזירות ותקנות חכמים וכמו שהוכחתי לעיל מדתרגם ר"פ ממך זה
ענין לשמוע לעבר ששים מעבירים בהם מעבירין אחר הפורים או לא יש ככל מה שיורוצו חכמים
ויולא יעמוד דבריהם עשה דעל פי הסבורא אשר יורוך אלו דלא תסור גמורא מדאורייתא. ונפ"ז
י"ל הא דלמך רב כסנא לא תחייב עליה כל מיני דרבנן אלאו דלא תסור אסמכתא דמשמע אסמכתא
בעלמא היינו לר' יהודה. ומוקי ברייתא דגדול כבוד הכריות שדוחה ל"ם בחורס כר' יהודה משני
עשים. חדא גמורא דתקני גדול כבוד הכריות שדוחה ל"ם כשחורס ש"מ דלחתי כר' יהודה דלא
כר"מ אלא איכא בעיות דקדמי עשה ול"ם גמורא מן הסבור, א"כ בקי' אחאי לא נקט
ותני גדול כבוד הכריות שדוחה עשה ול"ם כשחורס כמו שהקשיתי לעיל. ועוד דאי כר"מ ואיכא
ל"ם גמורא מס"ם לשמוע בכל דבריהם וע"כ י"ל הא דכבוד הכריות דוחה אותה סיניו משום
התקנתה מעיקרא אהיו דלא יחול גזירתם במקום כבוד הכריות כמ"ם לעיל כסם בעל זוסר דקדקו,
דשקטתו מאי דוחה ל"ם כשחורס דקדמך הא ליכא כלל ל"ם כיון דבכרסו כבוד הכריות לא גזרו כלל
וכמו שהכתינו לעיל לעיל. אבל לר"מ דפסין לא מדאורייתא לעיקר רבנן ונא"ם ספקי הרמב"ם כוותיה
כמ"ם בשם הגהות מיימוניות ובעל ספך משנה יש בכל גזירותיהם ותקנותיהם עשה ול"ם גמורא
מס"ם: וי"ל נמי דהא דרפולגו רב אחי ורב נחמיה במס' שבת דף כ"ג גבי הא דפריך הש"ס היכן
זאנו רב אחי אמר מלא תסור ורב נחמיה אמר שאל אצל ויגדך. סיניו דרב נחמיה ס"ל כר'
אושעיא דקדמי ומתיקין דחומר בד"ם מנד"ם דכוכחתי לעיל מהא תנאי דאין לנו אלף תפילין כר'
יהודה וקמו שכתבתי לעיל. ותסם לעיקר כר' יהודה דדרש עד דליכא חורס ויורוך משום דרבי

דאזיגן אומד בו דער דאס נאך וועלכע. דאזאז ממש דאס סליק אדעטין דאז לינקייס עברין בל
אטערין אשטעטין דערי דאז וואז פטיטא דערי למקרייס עבריינא על שטער על דערי
הכמייס אלז דאס סליק אדעטין דלינקייס בדייא עברין על ד"ח לא עברין סחם דממע עברין
על ד"ח ווערי קמ"ל דערי למקרייס עבריינא בלי שום שם ליווי כלל. ווערמ"ן על הרמב"ם הי
קאק טריק בשלמא לירי שטערער על ד"ס אינא חסור ואינו עובר לאז על חורא ויחא דרנא
עוברא קמ"ל דאז שטעט עובר לאז ממש על חורא עבריינא בשם מוחלל עברין
אטערין על ד"ח דאז שטעט, אלז הרמב"ם שכל ד"ס לא וועט על חורא סחם א"כ מוחלל דערי
למקרייס עבריינא סחם הא וואז עברין ממש על ד"ס הא ואינו אריך שם ליווי. ואף שטעט על
הרמב"ן דרך זה טעם טעם הא ויש לס פוסק ל"ל דאז ע"כ מחורא וסחם עס הסבדל הנזכר דמ"מ
ד"ס אינא בחורא בירוש ואל שטעט לכו לאונטי שטערער עליהן עובר על ד"ח וליפקי הא אפשר
דאז ליטרי למקרייס עברין בשם מוחלל דממעטו עברין על חורא ואל שטעט לן רנא דאז
ש"י. ונאז סחם מוכר כל שטעט הרמב"ן על הרמב"ם :

ב' יוסף לנחן בר אסאי וקאמר מאי דעדיפא עבדי ליה פירש"י ז"ל החמורה ממה שעשיתי לו, ולדידי הצעיר לא נחא לי דרכו ז"ל בכונת רמב"ן ז"ל, שהוא לא הזכיר גמול ולא מלקות אדרבה השווה להמין משש שעות ולמעלה ענישה עליו וכן מומא דיגדי ליהרג כפס רב דלעיל ועור אפילו גימא שיעור הרמב"ן ז"ל להביא ראיה ממה שלא הלך אלא עד לא היה לו להמיר ד"ל להבין זה במכת מרדות דרבנן על עניש של אלעזר בן הניך דומיא דההוה ראיות שהביא מרב פפא ומועבדה דרב שון על עניש הנשים שעבר עליה מקודם אלא לדבריו דלעיל הוה ק"ף רמב"ן ז"ל ובמקומות אחרים מכת מרדות והוא לא שערב על המצות של בדיהם שחן כעין של תורה והם כל התורה שגזרו בהן מדבריהם שמכין אותו עד שינקט אוחן או עד שתצא נפשו כמו שפירשנו בחוספא דמנהרין לא כמו שהחמיר הרב שכתב בכל עבירות דבריהם עד שתצא נפשו ע"כ, וקאמר הוה על דעת הרב דלעיל ממה שביא דנו להלכות העובר נד' שיאמר רוצה אני או עד שתצא נפשו כי זהו מה שהיה ראוי לגבי אלעזר בן הניך שכתבו עד שינקט עליו לישראל ידיו אילו היה דברב מ"ע של תורה שיש לו זמן לקיימה ביכוד מתירין לו לקיימה ואם מעיז אפילו ואינו רוצה מכין אותו עד שיאמר רוצה אני או עד שתצא נפשו דר' ור'א' פניו מכדו ושמתא שהרי וירידו לו עד לחייו מדי:

במילי דרבנן דהרב בעל הערוך ערך מרד כתב דמי שעובר על מ"ע דאורייתא
יש בידו לוקים מכין אותו עד שיאמר רצות אני או עד שתצא נפשו וכן מי שעובר
על דברי החכמים מכין אותו בלי מספר ובלי זמן וז"ל אומר ולמה קורין אותו מכת
מרדות שמרד בדת ה' וכו' ע"כ, והריב"ז ז"ל סי' כ"ג השיב לבני שחשפן לשון
לעיל דמכת מרדות הוא שמכין לעובר על מידי דרבנן לפי דעות הב"ד אבל לא נמצא
בשום מקום שיאמר בהן מכין אותו עד שתצא נפשו והיינו דהרב בעל הערוך הזכיר
כן בסוכה וכלול ובעובר על דברי החכמים הזכיר בלא אומר ולא מספר ואמר עד שתצא
נפשו ע"כ, וכן רש"י ז"ל בס' מי שהיה נשוי דף צ"א ע"ג גבי קטין אדענא כתב
מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן משום כבוד אביהן אלא שבדין לב"ד לכוון על
כך דלאו מ"ע מפורשת היא כסוכה וכלול אלא מצוה בעלמא דרבנן ע"כ, משמע
לדלידיה אין לכוון כסוכה וכלול ושאר מצות דאורייתא ואין להכותן עד שיפרעו או
עד שתצא נפשם, והתוס' ז"ל בס' הכותב דף ס"ו ע"א כתבו על דברי רש"י ז"ל דאינו
נראה

הרשב"ץ ז"ל טען עליו עוד דפס"ח דיומא הקדו אי חיי שיעור אסור מדרבנן מושבט ועומד
הוא מזה סיני ופירש רש"י בללו דלג תסבור ואסיקנא כיון דלית ליה סיבה מן התורה ללא
מושבט מהר סיני הוא ובריש שני אמרינן אין מלוה מאי קדושא ואכדלתא הוא מושבט מהר סיני
תמימי כלומר כיון דקדוש לא הווי מדרבנן ולא מושבט מהר סיני מיעוד ועוד בג' משניות ובר'
מנדרים מוציא דמתנים בלתיכור חורה לא הויה התפסה ובליכורין דרבנן הוי התפסה דלאו דבר
האסור הוא . והראשונים נקטקין בלשה שתיקדש בשני פסולי עדות דרבנן אם יתייבש גט או לא
יכל דמקדש דרבנן קאמקדש ואפקעינאו רבנן קדושים מיינים וכו' ולא על עובר על דם
עובר הוא על לאו דלא תבור מהם הם ירשינו לטעם זו סא לא פסולי דרבנן ודארויתא שוין, דם
הוא כלל דברי הרשב"ץ ובסופן כתב מפני קושיית הרמב"ם לא היו מתעבלין דברי הרמב"ם אם לא
מפני העולם מהביא לשניות ויומא וניזר וגדרים שזכרתי עד כאן :

ל'מח ששקס מהתפסה דשניות ונדריס הוי קרוב לומר דהם בנז' אינא כתיב נוסחי, חדא
היא מזה דיתמא כיון דכי לא נדר גמי אסור לאו מתנים בידה קמ"ל דרבינו דרבינו דמדרבנן
הוא דלאורי כי נדר חיל עליה איכור נדר גמי מתנים קרי בלל' איין דברו ע"כ, וזו נוסחת הוס'
שם ויומא ממנה זה אכתב הרשב"ץ שכל הגדר מהסא יינא או מגבינות הנכרים וכיונא בהם איכורין
דרבנן לאו מתנים בידה האכור והויה תפסה וזה דעת הרבה מהאחרונים וכן כתב הר"ן וכן כתב
שעור בסי' עז"ר מיותר דעם אכל לרש"י שם נסחא אחרת סד"א כיון דכי לא נדר אסור כי נדר גמי
לא

בְּרַבִּי הָרַב ז"ל כָּל מֵה שֶׁנִּשְׁמָר הַחֲמִישִׁים לַעֲשׂוֹתוֹ וְכָל מֵה שֶׁהוֹסִירוּ מִמֶּנּוּ כִּדְבַר לֹוֹה מִרְעָה בְּסִינֵי שִׁנּוּ לַעֲשׂוֹת וְהָיָה עַל כֵּי הַפִּסְקָה אֲשֶׁר יוֹדֵן וְכו' וְהוֹסִירוּ יִתְבָּרַךְ מֵעֲבוֹר מִלֵּל מֵה שֶׁחִקְנוּ לָאוֹתוֹ אִם גִּזְרוּ וְאָמַר לֹא תִסְבֹּר וְכו' ע"פ. וְהִסְמִיךְ ז"ל תַּסֵּם זֶה הַשִּׁנּוּן כִּשְׁמָרוֹ וְהוֹלִיאוּ מִמֶּנּוּ שֶׁכָּל זֶה

[ספר המצות]

אמת הוא שאמרנו משה שאין למנוח. ומה שאמר כי בפרק בחרת דתענית (דף כ"ה): אמרו (ג) הלילה דרים ירחל לאו דאורייתא דמשמע הא דמועדים הי דאורייתא, כבר פירש לנו רש"י שם זה הלשון שכתב וז"ל, אבל הלל דמועדיה כגון בחדש בטבת ודאי דהי דכיון דנביאים תקנוהו שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל ירח של חגב עליהן, כשנאמרו היו אומרים אותו על גאולתם כדאורייתא דמי ע"ל. הנה שבגמרא הכתיר פירש לנו שני דברים. האחד כי מה שאנו קוראים ההלל במועדים הוא תקנת נביאים, וזה רמזו בלשונם דנביאים תקנוהו על כל פרק ופרק, שלשון פרק ר"ל רגל, וכן פירש רש"י ב"פ ערבי פסחים, וכן פירש"י לשון זה גבי תפלת פרכים בסוף ר"ה (דף ל"ה) שכתב ושל פרכים מועדות. אבל בתפלת ר"ה כתוב שם בגמרא כפרקים דמי, אבל לא נכללה בשם פרכים, דל"כ הוה ליה למימר הא נמי דפרקים היא. השני כי גם הלל דמועדיה הוא תקנת נביאים ולא דאורייתא כאשר היה נראה מהסוגיא שם. וזה רמזו בלשונם ועל כל ירח של חגב, שהלל הוא תקנוהו על צד היותו שנגאלו ממנה. ומה שהביא ראיה מהבית דערכין פ"ב (דף דהסיר יהיה לכס כליל התקדש חג שאמר להם הנביא שיעורו על מפתח סנהדרין כאשר רגלים לשורר כליל פסח, ים לומר רגלים היו מתקנת מועד"ה ולא ממונת התורה. ומה שאמר עוד שאם אמת הוא שקריית ההלל מדבריהם (דף) למה תמה רבי יוסי ואמר אפשר ישראל שחטו את פסחיהם ולא אמרו שירה, ים לומר שהמיהו היה היותם לא נעצמו לא היו מתקנים לומר ההלל או אילו שירה אחרת. ומה שאמר עוד שמתחיל שמינו (ו) כי השירה נקראת שמה וציו"ט נחתיבנו למנוח בכל מיני שמחות שאפשר אם כן נאמר שנתחייבנו זו מן התורה כדי ששמחת. הני אומר כי לא נחתיבנו בכל מיני שמחות בעולם, שפ"כ יסיו מושאין נשים במועד ואמר בזה"ק (דף מ"ה) אין מושאין נשים במועד משום שאין מערבין בשמחה. ומה שחנן היה דפ"ב דברכות שאמר (ו) הלל דרבנן, דבהלל דמועדיה ודימים שאין גומרים בהן את ההלל קא מיירי. נראה לי שמתקומו הוא מוכרח לומר שכל זמן שקורא בו ההלל קאמר מדקאמר כהם הלל דרבנן משמע שכל קריאת הלל היא דרבנן. ועוד מדקאמר אח"כ או דילמא פרכומו רגלים לבד ים לנו. לומר פרכומו ניסא, כי אז אנו קוראים אותו זכר לגאולת מלכים,

ניסא עדיף וזה שייך כ"כ בהלל דר"ה כמו בהלל דג' רגלים, ואדרבה כי על אותו של חמס ב"ה מנהג בעלמא הוא וכדאיתא בפרק בחרת דתענית (דף כ"ה). ומה שאמר עוד

מרגניתא טבא

דף ה' ד"ל דמשה אמר את ההלל מודים דלאו כל ההלל אמר שברי צית אחרן וצית הלוי ברכו את ה' א"ל לומר שאמר משה וישראל בשבע שנים מן הים או בשבע ששחטו פסחיהם בגלגלים דהיינו עדיין לא ניתנה הסכנה להסכן. וכן הקשה מהרש"א בזה"ש שלו. א"י א"ע ד"ל משה אמר בשבע שנים מן הים ובשבע ששחטו פסחיהם כינוי הללו ענדי ה', ולא לנו, אבל פסוקים בציט

לב שמח

ואמרנו וכן חיינו כיון דאית ליה סיהר מס"ת מייחביו עליה קרבן שבעה והסכן אינו נוסחא אלא בראיוס לטעור וכוון בה לטעור מאי רב פסא אמר לטעור מלך רב אהא אמר לטעור משחק בקוביא דהא משחק בקוביא דמדאורייתא מיוחא חזי ורבנן הוא דגזור עליה ולא חייבא עליה שבעה ויחא מוס שפילוי אוסורי דרבנן לא חייבא עליה שבעה ולכן אלו העדים אשר הם פסולין מדרבנן לא חשבו ונשבעו פטורים משבעה שבעה א"ע"ס כהם ראויין וכשחייב מדאורייתא. והבית התלמוד שאין הים דל"כ לא יגיד ושא עוט כהגדה תלמי מילא והא לא בר הגדה הוא דהיינו כי אמר לא משגיח ביה אבל הכא מושבע עליו מהר סיני וכי קא מייחביו קרבן על פחות דמסא קא מיירי, ומתפאר בזהא התשובה שהלמוד ביאר לנו שהוא לעולם אינו מושבע מהר סיני אלא על צד שחור הוא אסור מדאורייתא אבל פחות מזה לא א"פ שהוא אסור מדאורייתא אינו מושבע עליו מהר סיני ולכן פטור משבעה על פחות מזה חל לא דם ואם נשבע עליו שלא יאכלנו ואכלנו מזה קרבן וכן כל אוסורי דרבנן שבעה חלם עליהם ומה שחייב להיות משחק בקוביא פטור משבעה שבעה תלמי כהגדה אפי' שהוא ראוי מהסוכה לפי שהדבר בחיוב שבעה שבעה תלמי כהגדה שבעה כיון שהסוד שם נחתיב וזו וכל עדות שמוציאין בה מוון אס הכהים רוחם ונשבע עליהם פטור משבעה שבעה שבעה ענין אומרים חל לא דם הגדה הוא דל"כ כי אמר לא משגיח ביה וכבר נתבאר לכה תכלית הניאור שחיי שיעור אינו מושבע מהר סיני ואפי' לר' ויחנן כמו שכתבנו משניות ושהוא אינו מושבע אלא על צד שחור וכן כל אוסורי דרבנן אינו מושבע עליהם מהר סיני ולכן שבעה בינוי חלם עליהם ומה שחייב היות פסול דרבנן פטור משבעה שבעה תלמי כהגדה שבעה שבעה חל חלול עליו מאחר שאינו ראוי מדרבנן אלא מצד היות שפ"ה בגיד לא תועיל בגדתו מלואה כמו שביארנו. ומכאן משה ע"ל:

ואתם קרבו הנה בני עליה תקויו ארעא והכימויא הכינוי וראו את אחרי תשובה זו נשאר עוד מקום אל מה שדנו במשיגים מדעת הרב וז' וסבירו כי שסובר שכל ד"ס לאו גמור של חורה ים כהם בלא תסור וכו'אל תשובה מבורר שזה הים דעת השולל שאמר מי ימנענו מלומר כן מושבע עליהם מלא תסור וכו' והרב אומרנו שהם שכל אלוסורין דרבנן אין אדם מושבע עליהם מהר סיני ונ"מ ממילא שאין כהן לאו ועשה של תורה כלל. וספלה הנורא דמהסא דיומא שהקשה ממנה הרמב"ן וכתב שמתחמת מתבטל דברי הרב מאותה עמם הוא הרב וז' ביאר ראיה לדבריו וזה היות והמפתח שהוא לא היה כוננו אל מס שבינו כי ואם יאמר אומר שחור היות לא לא יאמרו דבריו ואין זה נר"ך עוד לפנים. ומ"מ ידעתי אני ידעתי לא יתלמו מבקרי מווצין ורכים מעמי הארץ מתחברים ואלי יתשבו רע יציעו ודברו מי אתה קראת אל המלך האדיר אביר הרעוים הרמב"ן וז' לחלוק עליו ולבטל את דבריו, וזהא אפי' ואלי את נפשי כי לא אל המהלוקת והקניגוריא מווצי ח"ו כי אם אל פסולס והסניגוריא על הרמב"ם וז' כי זה אשר אנו חייבין בו ומווצין מן כרסאפוס והוי דן את כל האדם לקץ ומוט וכל שכן באלו גדול ומשוררס בחכמה כהרמב"ם וז' שראוי לתפס אחר זכויות אפילו בטעות אחד קל ויותר ברכים וחמורים מאד שבעים עליו הרמב"ן ולכן לא לעשות יתשבי לי אם אלו נפשי אשא אעשה שלום לו שלום אעשה לו וממנו הרמב"ן עלא למדיח כמה כרכוים ככר להלן כי בעל הלכות גדולות להליל כחזי מיד הרמב"ם והוא יחנני ויכרני ויחשבה לי נדקס את דבריו אלן ג"ס אפי' על הרמב"ם מאר"ש ורש"י:

ורבנני שז עוד אל דברי הרמב"ן שכתב ונתחייב עוד לפי שטת הרב לומר שגשע זקן ממרא על סגורות והתקנות לפי שכל העובר על לא תסור אל הורס הורס בודון נעשה זקן ממרא וחייב מיתה שנאמר וכו'ש אשר יעשה בודון וכו' ורש"י דרשנו כל זה וכתבו מפוסרם וכו' ע"כ, כלומר כיון דכלל לא תסור ים גזרות ותקנות דרבנן והעובר על לא תסור דרבנן נעשה זקן ממרא א"כ גם עובר על גזרות ותקנות נעשה זקן ממרא וחייב מיתה. ולכן כתב אחרי זה אבל הרב האמיתי כמקום מכל שיכוס הוא שגודע שאין בלאו דלא תסור אלא כהם שיאמרו בפירוש התורה כגון סדכים סדכרשס ג"ס ושאר י"ג מדות וכו' אלא כהגדה והתקנות שבעה חמשים למשמרת הסוכה

אמרנו כמ"ס הרמב"ן. ולי נראה שפסח הרמב"ם לעיקר כמו שחנן פרכומו של ר"ה בר' יוסי על ר"ה ואמר דודו אמר מה דרש רבא כינמות פ' הערל מאי דכתיב פתחת למוסרי אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע ב' מוסרות שהיו עלי פתחת רות המואביה ונעמה העמונית. וכיון דרבא קאי צעטעטיסו דתכיוו החולקים על ר"ה דודו אמר ש"מ דהיי הלכתא וק"ל: ועוד ר"ל יותר ברור

קנאת סופרים

וכן מדרקאמר י"ה ימים וכו' משמע דעל ימי חנוכה נמי קאי בכלל שאר מועדים המצויים מן התורה ואיך אפשר שיהמנה זה בכלל מצות שנאמרו מסיני ואף שדניק מזההיא דפ"ד דתענית המובא להרמב"ן וז' הלל דר"ה לאו דאורייתא הוא דשאר מועדים דאורייתא עדיין לא מצינו אלא שיהא הלל עיקרו דאורייתא אבל הנוסח הנהגו והימים שתקנו בהם לגמור את ההלל לא יאמר עליהן אלא שהן מדרבנן דומיא דתפלת דכתב הרב בפ"ה מלה חלה שהמצוה היא מה"ת אבל המטבע שקבעו לנו וזמנה אינה אלא דרבנן ואילו ימנה למ"ע להתפלת י"ה ברכות ג"פ בכל יום היה מקום לחמיה על זה כמו שחמה הרב בענין הלל וכו'ש דלפי דעת הרב מצות ההלל עיקרה דרבנן כמ"ש בפ"ג מלה מוגילה והנוכח וז' ולא הלל של חנוכה בלבד הוא שמר"ס אלא קריאת ההלל לעולם מר"ס ע"כ, והוא דפ"ד דתענית דלעיל הלל דר"ה לאו דאורייתא היא ההבנה היא שאינה מתקנת נביאים כמו הלל של שאר מועדות וכן כיון רש"י וז' עלה דההיא וז' והלל דשמונת ימי חנוכה נמי דכוותיהו שתקנו הנביאים לאומרו על כל צרה שנגאליס ממונה ע"כ. וקרא דררשי ביה בערכין השיר יהיה לכם כליל התקדש חג לילה המוקדש להם שיעון שירה חגיגה מוקדש להם אינו שיעון שירה יוכן לדעת אחרת שהוא שיעון שירה מתקנת נביאים דמחייב תיחי שתהא מסני וכן מוכח מההיא דפ"ב דברכות שהביא הרמב"ן וז' בהלל ובמגילה מהו שיפסוק מי אמרינן ק"ש דאורייתא פוסק הלל דרבנן לא כ"ש או דלמא פרכומו ניסא עדיף. ולא יתפרש זה כמו שדדקן בו הרמב"ן וז' לפי ששעל ימי חנוכה דתענית דלעיל הלל דר"ה לאו דאורייתא היא נאמר דהיי חול' לעשות צדי הבעיא דאכילה פסחים ונטייל לולב לא קא מבטיא לי דמאורייתא נינהו וגם איכא פרכומו ניסא כי קא מבטיא לי בק"ש והלל דחנוכה וימים שאין יחיד גומר בהן את ההלל כלל אמרינן וכו' וכן פירש"י וז' חתם ימים ויהייד גומר בהן את ההלל שהיא חובלה לכל אדם והם ב"א יום בשנה כדאיתא במ"ס ערכין. ומה שנתעורר עוד הרמב"ן וז' דלמה יתמה ר' יוסי למימר אפשר שחטו ישראל את פסחיהם ונטלו את לולביהם ולא אמרו הלל והלא דוד אמרו כדברי הרב והוא וב"ד תקנתו או ב"ד שלאחיהו וכו', י"ל אמו מפני שר"י אומר דדברי ר' אלעזר בנו נראין יותר מוכרחין אנו לומר דמן התורה היא בהלכה למ"מ והלא יוכן לדעת אחרת ברי"מ משה וישראל אמרוהו בשעה שעלו מן הים ובאותו זמן עדיין לא ניתנה תורה לישראל ולישנא דאמרוהו לא משמע שנצטוו בה אלא שאמרוהו מעצמן כמו שאמרו שירת הים ור"י דמקלס לר"א בנו משום דלדידיה מסתבר מפי שתקנתו ג"כ לדורות בכל עת שיהו ישראל נגאלין מכל צרה שאל תבא עליהן ואם היא תקנת שקבלו עליהן באותו זמן נפקא לן נמי דלאו מצות שניתנה למשה מסיני הוא וממה שאמר ר' יוסי דדברי ר"א בנו נראין יותר ליכא לאוכוחי דהלכתא היא שהרי דכוותה מצינו דלאו הלכתא היא בספרא פ' מצורע בפלוגתא דחנאי בוב ובה שדקן את עצמן כיום ראשון ומצאו בהורין וביום השביעי ומצאו שחוריה ושאר כל הימים לא בדקן ר"א אוכר הרי אלו בחזקת מהרה ר"א אומר אין להם אלא יום ראשון ויום שביעי בלבד ר"ע אומר אין להם אלא יום בלבד ר"י ור"ש אומרים נראין דברי ר"א מדברי ר"י ודברי ר"ע מדברי שניהם אבל הלכה כדברי ר"א, ובכ"ה הרי"ף וז' בפ"ק דקדושין דלא אמרינן הלכה כדברי המבטיא אלא במבטיאין אבל בברייתא לא

ואחרי שגורמן ליד ס' לב שמת ראיתי שגם הוא דקדק בלשון בה"ג לענין מצות ההלל באמרו י"ה ימים לגמור בהן את ההלל ולא קאמר י"ה ימים לומר שירה משמע ודאי דעל ההלל שתקן דוד קא מני לה למצוה מסני. ולדידי מניינא ד"ה ימים הוא הוכחה מפי מרגניתא למניינא ד"ה מצות ההלל אומרה בכל עת שיהיו נגאלין משמע דעל אותו ההלל הנהגו הוא דקא מני לה למצוה שניתנה מסני וזהו לראשון יתר לקושייתו

עוד (ח) מדסמכו אליה מיומרה לחלק בין ימים שגומרים לימים שאין גומרים, אדרבה משם ראיה שבמיומרה הראשונה כלל כל זמני קריאת ההלל מדבריהו כאן מאמר רבא החולק עליו, שאין לומר שבה לפרשה שא"ל הוה ליה למימר כמה דברים אמורים או אימתי או איזה לשון דמשמע שיפרש, וכן כתב רבינו יונה כי רבא חולק על מאמר רבי חייה, וכן נראה ממה שכתב הרמב"ם שהלכה כרבא:

נראה לי כי תמימה הרב על כ"ג במקומה עומדת, כי אחרי מנחתו מלכות דרבנן היה לו להביא ג"כ עירוב ונ"י, ומה שהביא הרמב"ם (א) שכבר נכלל באיסור מלאכות של דבריהם, אין תשובה לכאן, כי תמימה הרב איננה על כי לא מנה איסור ההולאה בראש המסופק רק כי לא מנה שמא לא לעשות עירוב באופן אשר יזכירו בעירובין לערב כל אחד מאכל יחד ולבדך על מלכות עירוב כדי להתיר להם ההולאה וההכנסה בראשית המעורב. ומה שהביא על נ"י (ב) כי מאחר שלא גזרו זה כי אם מפני הקוממא דהי הוא בכלל לאו שלא לאכול תרומה בקוממא, אינו נראה בעיני שאיסור דרבנן יכנס בכלל לאו של תורה. ועוד דלאו משום קוממא נגעו בה שא"ל הבא

לאכול יתקד עבילה אלא משום נקיות דתורה כדי שלא יהיה נמשאם לאוכליה, וכמו שהבאתי לעיל בשם רש"י שכתב בפ"ק דשבת (דף י"ד). אבל אם נאמר שאין מדריך בזה"ג

ואין ספק על פני המים וכל שאסרו חכמים משום שבות אלא כולן בכלל עשה ו"ל"ת של שבת הן כמו שאסרו מלאכות לולן לאו אחד בשבת וכן הליכת יותר מאלפים הוא הדיו והוא העטם. אבל ענין נטילת עטם עוד יש בו עטם על דעת בעל ההלכות (ב) שאין נטילת ידים לחולין משום מלכות וזכרון מלכות לאו אחד בשבת וכן הליכת יותר מאלפים הוא הדיו והוא העטם. אבל ענין נטילת ידים לחולין אלא משום שבות אלא כולן בכלל עשה ו"ל"ת של שבת הן כמו שאסרו מלאכות לולן לאו אחד בשבת וכן הליכת יותר מאלפים הוא הדיו והוא העטם. אבל ענין נטילת ידים לחולין אלא משום שבות אלא כולן בכלל עשה ו"ל"ת של שבת הן כמו שאסרו מלאכות לולן לאו אחד בשבת וכן הליכת יותר מאלפים הוא הדיו והוא העטם.

לעולם ידיו ואם רוצה להוסיף אינו רשאי בלא עירוב. ומדע מוסר הכרעה שאין מצדיקין וקדשו במאמרו וזונו על נ"י ועירוב וכמ"ס בעל מגילת אסתר וא"ל לקמן אחריו כוס ביומרה. ומס שהביא הרמב"ם ראה ממנו דמשני ש"ס לא סגי דלא שמיט לא זכיתי לטבין דהסם הכי פירוש לא סגי דלאו אינו שמיט. וכן הוא בגיטת ש"ס שפליטו וסוף עטם למה שאינו מצדק לשחוט. דמשמעות לשחוט משמע שעליו דוקא נשחוט וזו בלחמה אינו מלכות שהוא יסחוט דוקא בעליו אבל השמיטת מלכות על כל פנים וס"ל העירוב ונ"י מלכות עכ"ל אם ירצה לאכול ולהוסיף בשבת: ג

קנאת סופרים

לקושיהו הוא דנקט לה הרב דבלאו הכי ק"ל בבירור שעיקרה מדרבנן היא ודלא בבה"ג כמ"ס לעיל:

עוד כתב הרב ואם ימנה כל מה שהוא מדרבנן בכלל תרי"ג מצות מפני שהכל נכנס תחת אמרו יתברך לא תסור מפני מה מנו בפרש אלו ולא מנו זולתן וכו' ע"כ. הנה הכונה היא למען לא לפרש דבריו כמו שרש"י לחקשור ולעמיק או לדרוך מי ניהא וכך היא העלת הפרכא אם תאמר שיש למנות מקרא מגילה ונ"ח במנין הרי"ג מחמת שהן בכלל לאו דלא תסור והיינו נמי שחקנו במסבב הברכות לשון וצונו אי"כ לפי דבריו נמצאנו למדין כן בכל מצות דרבנן דכלהו בלאו דלא תסור איתנהו ותקנו לומר בברכה שלהן וצונו שראוי ג"כ למנות בכלל המצות כגון נ"י ועירובין וכיוצא בהן, וא"ל דשאני הנך ודכוותיה דמשום סייג גזרו בהן, היא הנהגת דכל מה שנכלל בלאו דלא תסור לא יתמנו שום אחר מהן ביחוד למצות ואי משמעא שהן בלאו דלא תסור לא איריא כלל להכניסן במנין ועוד שאף במצות ל"ת דרבנן כגון שניות והדומין להן היה ראוי ג"כ למנות כיון שהן תחת לאו תסור וכיון שלא מנה אותן למדנו שאין להכניסן באותו הלאו גורם כלל ואינו ענין למנין המצות, והו המובן מדרבי הרב והוסף ג"כ לבאר כונתו בזה האופן במ"ס עור ז"ל ואמנם היותם מונין קצת הדברים שהן מדרבנן ועובדין קצתן בבחינת מהם הוא ענין אי אפשר לקבל בשום פנים אמרו מי שאמרו ע"כ, ונמצאו דבריו מבוררין ונקיים ממה שהתפלל בהן רמב"ן ז"ל. והתחמם ממהר"י ד"ל שכתב דאין מקום לתפוסה הרב על כ"ג. שלא להכניס במנין השניות והצלת הרמב"ן טובה היא מאד ע"כ. ואחרי המחילה שבהכנת המצות כונת הרב אין מקום לכל השבח הזה שהוא משבח וגם ג"ל שלא נעלה מבינת הרמב"ן ז"ל הרהבה חלשת התצלה היות בעד כ"ג ע"כ שהוסף עוד טענה אחרת והתנצלות חדשה לב"ה"ג שלא מנה בכלל מ"ע העירוב ונ"י אע"פ שאנו מברכין עליהן אקב"ו כמו שאנו מברכין על מקרא מגילה ונ"ח, וא"ל שראוי למנות מצות מפני שהעירוב עצמו יקרא מצות מדרבניה שחרי אנו מברכין עליו אקב"ו וכן נ"י תרע וחשכיל שאין זה אצל כ"ג מצות שהמנה לפי שאין אדם מצווה לעשות העירוב או שלא לעשות ואינו בכלל קום עשה וכן נ"י אין מצוה בחיוב כלל ולא השילו חכמים על אדם שישל ידיו כלל ולאכול והנחיל עשר פעמים ביום ואוכל אין לוה מצוה יותר מזה וכו' עד והוא לא מנה החשיבה עכ"ל. והאמת הוא שדעת הרב מתחלה מבה"ג לענין שלא נמנע מלמנות במנין המצות אף אותן שאין בהם חיוב גמור בקום עשה כמו שביאר במ"ע סימן צ"ח וז"ל שצונו לרין בהפרת גדרים כלומר שצונו לרין בריבין ההם ואין הענין שנתחייב להפר על כל פנים, וזה הענין בעצמו הן במסנו כל זמן שחששנו מורה דין אחד מהדין כי אין ציווי בפעולה מן הפעולות בהכרח ואמנם המצוה היא בהיותו מצוין שגדן

שאין היחיד גומר בהם את ההלל ואמר (ח) כיון שהלכו אחר כך צמימרה הסמוכה לא ודומיה דמגילה שאלו אבל הלל באכילה פסחים ונטילת לולב יהיה מן התורה כמו שרש"י מפרש שמעונו הללו שהזכירו. ומכל מקום בעל ההלכות פקוד מכל הדיעות וספרות הללו:

ויא' ובתשובה ב' חסם תכנית חדש על בעל ההלכות האריך למענית, אמר ז"ל חס מנה כל מה שהוא דרבנן מפני שהוא בכלל לא תסור לחיזה דבר פקדו אלו יותר מזהלם כמו שמונו נר חנוכה ומקרא מגילה היה להם למנות נטילת ידים ועירוב נכדך אשר קדשו במלכותו וזונו על נ"י, ועירוב על מלכות עירוב, כמו שכתב על מקרא מגילה ולהלך נר של חנוכה והכל מדרבנן ובציור אמרו (חולין ק"ו) מים ראשונים מלכות אמר אביי מלכות לשמוע דברי חכמים כמו שאמר במגילה ונר חנוכה היכן לנו מלא חסור, וזאת התשובה החמירה בה הרב מלך ואמר כי היותם מונים קלת הדברים שהם מדרבנן ומימין קלם בבחינת מהם זה דבר לא יסמעהו ולא יקבלו בשום פנים אמרו מי שחמרו:

ואני תמיה על הרב בפליאה הזאת שהתפלל. כי העטם לבעל ההלכות בעירוב דבר הוא לפי שאין ענין העירוב מלכות אלא משום שבות (א) אלא אם אמרו צמנות העירוב לאו כלומר שיהא חסור להוסיף מלכות היחיד להאר המסופק בלא עירוב הרי העובר עליו עבר על לא תעשה מלאכה מדרבניה. ואם אמרו בעירוב שבות המלכות זו הרי הוא בכלל שבות. דשבות מדרבניה מלאכה אחת היא מכמה מלאכות של שבת וכן נ"י וזונו על נ"י ועירוב וכמ"ס בעל מגילת אסתר וא"ל לקמן אחריו כוס ביומרה. ומס שהביא הרמב"ם ראה ממנו דמשני ש"ס לא סגי דלא שמיט לא זכיתי לטבין דהסם הכי פירוש לא סגי דלאו אינו שמיט. וכן הוא בגיטת ש"ס שפליטו וסוף עטם למה שאינו מצדק לשחוט. דמשמעות לשחוט משמע שעליו דוקא נשחוט וזו בלחמה אינו מלכות שהוא יסחוט דוקא בעליו אבל השמיטת מלכות על כל פנים וס"ל העירוב ונ"י מלכות עכ"ל אם ירצה לאכול ולהוסיף בשבת: ג

מרגינתא טבא

כבית אסרן וביה הלוי ופתחת למוסרי ואני עבדך בן אמתך עיין בחידושי אגדות גס אינו מודו דדוד הוסף על הלל שאמר משם וישראל ודוק: ונ"י השגת הרמב"ם על כ"ג דנקט במנין תרי"ג מלכות וגמור ההלל, ואלא משם לא אמר כל נוסח ההלל:

[יא'] שוב ברמב"ן ז"ל ובתשובה ב' חסם תכנית חדש על כ"ג והאריך למענית אמר ז"ל אם מנה כל מה שהוא דרבנן וכו' ומשני לא סגי דלא שמיט כו' עכ"ל. לכוור הוא שכתב הרמב"ם על כ"ג דבאמת למה לא ימנה עירוב ונ"י למנות דברי אם רוצה לאכול חיוב עליו

לב שמה

התורה ולגדר שלה אין להם בלאו כוס אלא סמך בעלמא ואין בהם דין המראה כלל וכ"ס שהמורה בסן ועובר על אחת מהן על דעת שהוא עושה איסור אינו עובר בלאו כוס ואינו בכלל פרשה זו שהיא כלה עונש הממרים לא הכותלים עכ"ל:

ורדך כלל רומז הוא ז"ל שחולק על הרב בשני דברים, א' בלאומרו וכו' שהמורה ועובר על דעת שהוא עושה איסור אינו עובר וכו' כלומר ולא כדעת הרב שא"ל על דעת איסור עובר בלאו, ב' בלאומרו אכל הגזרות וכו' אין להם אלא סמך בעלמא ואין בהם דין המראה וכו' כלומר ולא כדעת הרב שא"ל על הגזרות נעשה זקן ממרה. וכבר אני כותבי וזכרתי כנסת הרב ז"ל כי העטם על דעת איסור לא בגזרות ותקנות בלבד אלא גם בכל עשר ד"ס אינו עובר בלאו דלא חסור כלל ואין להם בלאומרו פסוק אלא אסמכתא בעלמא אבל העטם בדרך המראה ודאי שדעת הרב הוא כן שלא בדברים ודבריהם ודומיהם בלבד אלא אף בתקנות וגזרות העובר עליהם נעשה זקן ממרה כמו שכתב בשו"ת ריש כל' ממרים אחד דברים שלמדו מפי השמועה וכו' ואחד דברים שלמדו מעצמם וכו' וזה הגזרות והתקנות וכו' ואחד דברים ששעו אותם כיון לתורה וכו' בכל אחד מה דברים אלו מ"ע וכו' והעובר וכו' עובר בל"ת וכו'. וכתב עוד הכי הוא אומר על פי התורה אשר יורוך אלו הגזרות והתקנות וכו' וז"ל המשפט אלו דברים שלמדו וכו' מכל הדבר אשר יגידו זאת הקבלה וכו' ע"כ, ודרש"י ז"ל לא משמע שמדעתו הוא דורש אותם אלא שכן מלאה לה"ל וא"כ לא על הרב תלונתו ובלאמת דבריו כוס יש לכן יכוד שכוין שטעם גורם זו על תורה לשמוע אל ב"ד הגדול הוא לקיים הדם שלא יכנס מחלוקת בישראל א"כ אין להשגיח בגזירותיהם ותקנותיהם אם אינן משיקרי הדין והמשפט אלא גדר וסייג בלבד אבל ראוי להביע אל מה שכן מפי ב"ד הגדול וא"ל ילמדו לשקך בהם ולהמנות את פיהם:

כתב אין נעשה זקן ממרה על של דבריהם כלל וכך אמרו בהנחמין לדברי ר"מ שאינו חייב אלא על דבר שזדונו כרת וסגירתו חטאת וגמרי לה מפר העלם דבר של כבוד והסם אין חייבין על שום איסור של דבריהם ולא על של תורה נמי אלא בדבר שהוא מתחייב ממש על זדונו כרת וכו' ולפי שאמר בגמרא שם הכריתתו מתפרשת לדעת ר"מ אינו אומר שיש קידוש אדם צמחן משם שעות ולמעלה וכו' אחר וקדש קדושין גמורין וסודר זקן שהיא מותרת לראשון ואסורה לשני ולכל אדם וסם סודר שהיא אשת סמי אע"פ שהיה דבר שזדונו כרת וסגירתו חטאת ממש כיון שאין מחלוקת אלא מחמת של דבריהם אינו נעשה זקן ממרה דלא קריין ביה על פי התורה אבל סג"מ תורה היא כמו שזכרו תורתיה שתי תורות אחת תורה שכתב ואחת תורה שכתב עכ"ל:

וראיתו מפרק הנחמין לאו מלחא הוא כפי דעת הרב ש"ס וכל הנדרש מן שמונת ד"ס הן וסם בהנחמין אמרו כסדיה שנעשה זקן ממרה על כנו מלכותו וסדיה אחיה מנורה שוס דסם כנס וסם וסם. וכן אמרו שם שנעשה זקן ממרה על כלת אחד עשר וכו' פירוש אחד עשר יום שני נדס לנדס וכו' וזו הל"מ היא כמ"ס שם רש"י. ולדעת הרב סל"מ גם היא על שדס ד"ס תחשק

בה"ג להכניס בזמניו (ג) רק המאות שהן בקום ועשה כאשר השיב הרמב"ן אחר כך עליו אז חבטל התמיהה הזאת מעליו. למה לא הכניס אלה בזמניו. אמנם עדיין נשאל לנו מקום לחמזה עליו, מדוע דרך דרך זה לבלתי הכניס אותם כאלה בזה הזמן, שהרי גם אלו יצאו עליו לידי חיוב בקום ועשה וזה צבאו להוציא מרשות לרשות וצבאו לאכול כי על כרחו אז מותר הוא ללכת לשנות עירוב קודם הוציאו ויטילו ידיו קודם אכלו, וכן הוא ענין השחיטה כי צבאו לאכול בשר ב"ה נקום להטמן בראשונה ואל"כ יאכלנו והיה לו להכניס בזמניו:

עירוב קודם האו"ל ולעול ידיו קודם אכלו, וכן הוא ענין השמיטה כי צבאו לאכול צמר ב"ה ולעול לשמרו בראשונה ואח"כ יאכלנו והיה לו להכניסן בזמן :

ג"ל שהנכון כדברי הרב לללתי הכנים בזה המנין הדברים שמדעו בדרשת חובה או מלה. ומ"ש הרמב"ן (א) כי כללו זה עוקר עקרים גדולים ועמיד הוא להתוכח עליו, והוא בהשגות השורש השני, גם אנכי בהגישי שם אכתוב את אשר עש לבני בהלל הרב ואהיה עליו הסתר. ומ"ש עוד (ב) כי בה"ג האו"ל אלו המלות מהדרשה שעשו בצפוק והודעת להם את הדרך וגו', ח"כ הוא אין עליו קושי כלל שפירש גם הרב האו"ל המלות מזהלגת בדרבנו ששמיטה דהאי הרב צדוקי האו"ל לעשות

גם כן מדרבנן. ובבאור אמר שלמה ידים ועירובין יצאו ושמח לבי. ובארו במקום דרבנן וידים מדברי סופרים שתקנו אחר משה נקרא זה לך זה שלא תחשוב ב תקון נביאים יקרא דאורי שהוא תקון שלמה ובית ז ומנה הלבשת ערומים בעב ערום ובסיתו ולא ידע שזה

כל אלה המלות כדרך שזאת מתנהג עם בריותיו ברחמים. אמנם צ"י מהלכות אלה
אמר שכל אלה המלות הם מדבריהם, שכח וז"ל, מלות עשה של דבריהם לבקר חולים
ולגמול אלהים ולהיות המה ולהקים הכל וללוות האורחים ולהעמק בכל ארצי הקבורה
לשאת על הכף וליקר לפניו ולספור ולחפור ולקבור, וכן לשמח הכל והחזן ולסעוד
בבכל ארציהם, ואלו הן גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור אף ע"פ שכל מלות
אלו מדבריהם הרי הן בכלל ואהבת לרעה כמך, כל הדברים שאתה כולל עשה שישעור אותם
לפי חמרים עשה אותם לחזק בחבור ובחבולת ע"כ. ויש לתמוה על דבריו אלה דמאחר
שהוא מודה כי הם בכלל ואהבת לרעה כמך למה אמר שהם מדבריהם והלא אם
ההכמרים יפרשו לנו אחת ממלות הכתובות בחבורה על זה לא נאמר כי הם גם כן
דרכן. ולפי דעתי כי העם שאמר בהם שהם גם כן מדרכן הוא לפי שדרשו אחת
ללחמה למלוא חשבון מפסוק והודעת להם את הדרך וגו' ולא מפסוק ואהבת לרעה
כמך, ולכן אמר בהם שהם מדרכן, כי פשט הפסוק הוא חיינו כולל על אם שדרשו

קצובר מתים אף אחת קצור מתים מה הקצ"ה מנחם אבלים אף אחת נחם אבלים, מכאן והלכת דבריו והביא מ"ט מה הוא נקרא רחום אף אחת היה רחום אחר וכפל זמ"ל הקצוברים, וא"כ למה יחמה על זה"ג הוא חפץ הלשון השני בספרי במדבר הלא הוא זעל ואחריהם קצוור הם נכנסים וכל שנחברות בגמילות החסד צדק ואינה לפי צדקו וזאת עוד כי אין ראוי למנות שום מנהג (מפסוק והודעת להם וגו') משום כי אחרת המהיר כדי לשכן צדיקים האלה ואחריהם שלום ורעות כי כך יחממוהו התרעמות והדיבור יבא בשלום כמו שהזכיר והודעת להם זו בית חייהם ופירושוו שילמדו אומנות יחיו ממנו

מרגניתא פבא

[illegible]

קנאת סופרים

קנאת סופרים

לחם שמה

התחבט כמו שאבאר זה באורך בשרש השני בע"ה והרמז"ן חולק הוא עליו בזה וסובר שכל"מ חורב
כמו שהאריך לפרשו בט בלוחו שרש השני . ואמנם רמזו ככל נמי כי הוכרח לו מפני מה שפסוק
שלאינו נעשה זקן ממרה על דבר של סופרים וראה כי יש להשיב עליו מהל"מ שאמרו שם שנעשה עליה
זקן ממרה לכן הויל את עמו באמרו שהל"מ אינה כי אם חורב ודי כי יהיה זה לו סעד לדעתו
אכל אינו כדאי לעשות קשיא על הרב שסובר שד"ס הוא כדאמרינן , וזה פסוק :

כתב עוד הרמז"ן ונכנס' בכתוב את מי כדל לאלעזר בן חנן שפקק בנטי' והסג זה לא
קבל עליו גזרה שגזרו בידים לחולין ועשה מעשה שהבשרמחז בדרך שמביא לירי חיווב כרת
של דבריהם כענין חמץ משש שעות ולא נתיחייב אלא בנדוי וסוף על כבוד הרב כלומר על כבוד
הסנהדרין בעלי התקנה והיה זה בנזק ד"ר יומי שקיבא בן מהללאל עכ"ל :

אמר הנהיר כל זה לפי מה שהוא מפרש בלשון גמ' שאמר שפקק בנטי' שהוא סובר כי שפירשו
שחלק על ב"ד הגדול בכל חמאי זקן ממרה וז"ל ועשה מעשה שהבשרמחז ודבסיו זה כי הסג
היה חייב מיתה כדניו של זקן ממרה ולא ראינו שדטונו אלא בנדוי אף שיהיה בזמן שסיו דנין דניי
נפשות , וזו ממנו ז"ל קשיא על הרב שכתב שאף הגזרות יש בסן דין זקן ממרה ואם בן אלעזר
שלא קבל עליו גזרה וכו' הריא לא דטורו שיהיה כדל ממרה אלא בנדוי . ומ"מ אין שפירוש זה מוכרח
והרב שפקק בנטי' הוא שולל וכומו שדדק רש"י והסוכנו שאלו בדרך מחלוקת והמראה של
ב"ד היה אלא שולל בנטי'ש עמם בלבד בדרך איסור ותועל כדל נדונו בנדוי כל שאר הסוכרים
על איסור מדבריהם וז"ל אם לאמר שחולק ממש היה על ב"ד הגדול אפשר שסבר לו אחד מהסתאים
שכתב הרב ז"ל וזה זקן ממרה והסתאים וכו' ולפיכך לא היה חייב מיתה וכן כתב הרב שם אין
זקן ממרה חייב מיתה עד שיהא וכו' ולבסוף כתב אלו ויפוא כהם שפעורים מן המיתא יש לב"ד
לנדותם וכו' נתבאר בזה סייע עמנו על דבר כמה שדנו לאלעזר בן חנן בנדוי ולא בזימה מפני
שלא היה זה זקן ממרה גמור :

והרבה ז"ל חוזר וטוען עוד על בעל ה"צ ח"ל הכחל ממי שישמע לשונם נאמרו למשה מסיני וימנה קריאת ההלל ששיבח בו דוד לבי"ת שהוא בו משה עב"ל. וכתב עליו הרמב"ן והפליאה שהפלאה הרב איך נחשוב קריאת הלל וכו' גם בעיני יפלא מאמר הרב שהוא עמוס מונס

ג'שנ

לא רציתי חבורו, אלא כי הויה חכמה הנמשכה מאת, ואם היה דעת בעל ההלכות כן היה מזכיר כי זו היא כוונתו ועליו ידידה קא סמיכנא :

נראה לי כי הלה הרמב"ן את כה"ג שלא הכניס שניות במנין עובד היה מאלד ואין מקום להפסיק הרב כלל (א) כי מאחר שהשניות נקדמו לגדר וסייג על העריות

של חורה הרי הן כחלק מהמאמר ואין למנותם. והנה הרב משה אשר הוא רגיל למנות מאות דרכין ולומר עליהם אלה הם מאות דרכין ולא יבא זה המנין, מ"מ כשנמנה השניות בחבורו הגדול כריש הלכות אישות לא כחז בראשונה עליהן יש כחן מאות אחת מד"ס אשר לא חזא במנין והם השניות, ובאיסור ההמין בערב פסח בשעה ששית ג"כ לא כחז בראשונה בספרו שיש מאות אחת מד"ס בחמין בע"פ, ובהלכות שבת ג"כ יש הרבה מאות מד"ס כהדלקת הנר כמו שכתב הוא בפ"ה, וכבוד ועונג כמו שכתב בפ"ו ל', ומכל מקום לא כחז עליהן ויש כחן קר וקר מאות מד"ס, והטעם הוא כי הלך בשעה זו שלא למנות מאות בפני עמלם אותם הדברים שמתקופו במאמר אחרת רק יש לנו להשגיח בחלק ממנה, וכן בהלכות שבת י"ח כשהביא דיון חול המועד בפרק שביעי לא כחז יש כחן מאות אחת מדברי סופרים שלא חזא במנין והיא איסור מלאכה בחול המועד, זו היא הדרכ אשר דרך שם בספרו. אבל בהלכות מגילה והנוהג כחז על ההלכות שם וז"ל, הלכות מגילה והנוהג שם כחן מאות עשר מדברי סופרים ואין מן המנין עכ"ל. וכן עשה גם כן בהלכות עירובין ובאשר מקלם מאות דרכין, והטעם לפי שאלו אינם חלק ממאמר אחרת

ולכן יש למנותם לעצמם. ואחרי המעיין זכור ואל תשכח את אשר העירתיך פה מה המנהג אשר נהג בחבורו הגדול למען לא יקשה בעיניך חלוק דרכיו והשמות אורחותיו שם בחבורו כי לא דבר ריק הוא. ומה שאמר עוד (ב) שאלו השניות לא נסמכו לאלו של לא הסור, אני לומר שגודלי כל הגזירות והאמרות שם מד"ס נלמנו מאלו לא הסור לקבלם, וכן כחז הרב בהלכות ממרים פ"א. אמנם שם ביצמות כשהשינו שדרתו לשניות מן החורה הוא משמרתם את משמרתו, היה מפני שאלו הם יש להן לחכמים המתקנים ח"כ היו להם דאורייתא, ובסוף משני שעל זה הפסוק אין לשניות רק סמך אבל לא שפסע הפסוק יהיה כך. והנה לא היו יכולים להביא שם פסוק לא הסור לפי שלא באו להקורר את אלו הייבום לקבלם רק חקרו את החכמים אשר גזרו זאת הגזירה הסמיכות בפסוק ושמרתם את משמרתו האמור בפרשת עריות. ואחרי המעיין אל החשוב מפני שאמר שם ביצמות שפסוק ושמרתם שפירושם עשו משמרת למשמרתו הוא אסמכתא בעלמא, שיהיו ח"כ החכמים המתקנים התקנות וגזרי הגזירות עושים הדבר הזה מדעתם מבלי שבה אליהם צווי מאת ה' בחורה לעשותם, לא יצאו זה הפסוק היה עליהם ללוי שגזרו גזרות ויגדלו בדרים לסייג לחורה. וכן פירש הרב בהקדמת זרעים בחלק רביעי מהדפוסים הנזכרים במשנה. אמנם מה שאמר שם כי פסוק זה אסמכתא בעלמא הוא היינו שיהיו השניות יולאים ממנו זה אינו אלא אסמכתא, לפי שפסוק ושמרתם את משמרתו לא נאמר על

מצע וכסות למי שאין לו כסות ונשיא הפנוי שאין לו יכולת להנשא ונרכיב מי שדרכו לרכוב כמו שהוא מפורסם בתלמוד (כתובות ס"ז): שזה כלו נכנס תחת אמרו די מחסורו. והיה לשון התלמוד אצלם מחובר בלעני שפה ובלשון אחרת ולולא זה לא מנו מקרא מגילה והדומה לו עם המצות שנאמרו למשה בסיני. ובגמרא שבוועות (ל"ט) אין לי אלא מצות שנצטוו על הר סיני מצות שעתידין להתחדש כגון מקרא מגילה מנין תלמוד לומר קיימו וקבלו קיימו מה שקבלו והוא שיאמינו בכל מצוה שתקנו הנביאים והחכמים אחר כך. והתמה מפני מה מנו מצות עשה שהם מדרבנן כמו שזכרנו ולא מנו גם כן מצות לא תעשה שהם מדרבנן וכמו שמנו במצות עשה מקרא מגילה ונר חנוכה ומאה ברכות בכל יום והלל היה להם למנות גם כן בכלל לא תעשה דאורייתא כך כל שניה ושניה לא תעשה מדרבנן כמו שבארו ואמרו. (יבמות כ') שניות מדברי סופרים, וכבר התבאר בתלמוד שמאמר המשנה איסור מצוה רוצה

ואם כן הויה חכמה הנמשכה מאת, ואם היה דעת בעל ההלכות כן היה מזכיר הקופות ומזלות :

[יג] והתשובה ד' לבי אליה אשית והנה נבנתה רוח קדים חרישית, אמרו ז"ל והפליאה הגדולה לא היה ענין מנו מאות עשה שכן מדרבנן ולא מנו

כמו כן מאות לא תעשה שכן מדרבנן וכמו שמנו במאות עשה מקרא מגילה ונר חנוכה ומאה ברכות והלה היה להם למנות כמו כן בכלל לא תעשה אחת ועשרים שניות בלחם ועשרים ל"ח ואחות חלול. ודעת בעל ההלכות בזה לא נפלאה היא ולא רחוקה היא (א) שכל גזירה שגזרו חכמים לעשות סייג לחורה דלא ליגע באיסורא דאורייתא אינה בלחם בלחם בחשבון הזה כענין שפסע בחמין דעבדו דבין הרחקה יתירה כי היכי דלא ליגע באיסורא דאורייתא זו אינה מאות בעלמא שחזא ראויה להמנות אבל הוא גדר למנות של חורה וחלק ממנה, והשניות כולן משום סרך הם ומטעם גזירה אסרו אותן כמו שאמרו בגמרא יבמות (דף כ"ה) הכא הו לאו שניות קא פגע בערוה, ושם אמרו עוד (שם ע"ב) הו גופא גזירה ואין ניקוס וגזירה גזירה לגזירה אמר רבא אטו כוליה לאו גזירה לגזירה נינהו, הרי שכולן גזירה הן, אבל מקרא מגילה ונר חנוכה והלל ומאה ברכות וכל שמנאן בעל ההלכות מאות בפני עמלם הן שנלמנו בן מד"ג הגדול ואין בן משום גזירה והרחקה משום איסורי החורה, (ב) ואלו השניות ג"כ לא נסמכו לאלו דלא חסור שאין להם ענין במשמעות החורה ואין חכמים יכולין לכלול אותם באיסור חורה אלא הן וכיוצא בהן נסמכו למאות עשה ושמרתם את משמרתו ודרשו במשנה יבמות (שם ע"א) עשו משמרת למשמרתו והקשו הא דאורייתא הוא דאורייתא ופירשוהו דבן כל החורה נמי דבן פירשוהו אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא כמו שזכרנו השאר ללא הסור

חורה אלא הן וכיוצא בהן נסמכו למאות עשה ושמרתם את משמרתו ודרשו במשנה יבמות (שם ע"א) עשו משמרת למשמרתו והקשו הא דאורייתא הוא דאורייתא ופירשוהו דבן כל החורה נמי דבן פירשוהו אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא כמו שזכרנו השאר ללא הסור

מרגינתא טבא

חמן בערב פסח בשעה ששית ג"כ לא כחז בראשונה בספרו שיש מאות אחת מד"ס וכו' וטעם הוא כי הלך בשיטת זו שלא למנות מאות בפני עמלם אותן הדברים שנוסבין במאות אחת וכו' עכ"ל וע"ס. והנה בעל מגילת אסתר חסידך המה על תמה. ח"כ שהרמב"ם נהג ג"כ שחזר הרמב"ן קושיות על כה"ג קשה למה יתפלא על כה"ג כשהוא דוחק לומר שחזר בו בחיבורו הגדול. והו קשה לי לפי הנהגת הרמב"ם על כה"ג למה דחק הרמב"ם ותלה קושיותיו במה שנהג בעל כה"ג מטעם היותו מדרבנן וזונו ומשני שהם מלא חסור כמו שדקדק וכתב ואם מטעם זה מנו אותם הנה ראו שישנו כל דבר שהוא דרכין וכו'. ושוב שנית ככל דקדק לתלות קושיותיו במה שנהג כה"ג משני שהכל נכנס תחת אמרו יתבדך לא חסור כמו שדקדק וכתב כה"ג הלשון ואם ימנע כל מה שהוא דרכין בכלל תרי"ג. מאות משני שהכל נכנס תחת אמרו יתבדך לא חסור משני מה מנו בפרט אלו ולא מנו וזלמם וכו', קיטור ופשיטות הוה ליה להרמב"ם להקשות קושיותיו כיון שמה מקרא מגילה ונר חנוכה שהם מדרבנן הוה לו למנות כל מה שהוא דרכין דמאי

לב שטח

דמי וז"ל דמשמע לא יתחיל אפילו בהסבור מאל קאמר יקרא בדבור וכו' ע"כ. ואי לא יתחיל אפילו בהסבור משמע כל שכן דמשמע לא יתחיל בדבור כלל ואפילו שיקרא וכו' דבור : ואשוב אל דברי הרמב"ן שכתב עוד (מ"ט ס') מי שנאמר ולא תפגל שחית ובמנהג נסתפק אם תפגל לא לא לפי דברי הרב הריהו וס' פסקו שלעולם בכל ספק תפגל אינו חוזר ומתפגל משני שהוא מדרבנן ע"כ. וזה אולי קל הסודין לדעת הרב ז"ל דודאי לא אמרו אלא כספק כלומר שנסתפק באינו תפגל וכיון שאין לתפגל זמן קבוע מן הסודים אמרו אינו חוזר ומתפגל פירוש אותם תפגל עומה בשעה שנסתפק בה משום שאם טעוהו הוא תפגל מנהג כבד יא ידי חוכמו מן הסודים תפגל שכתב תפגל שחית ואם טעוהו הוא תפגל שחית ויכול לנאח עוד תפגל המנהג וכו' כלבד הוא שאמרו אינו חוזר ומתפגל אלא מי שדאי לא תפגל שחית ובמנהג נסתפק בשעה שפגם היום ומפסיד תפגל לגמרי איש אשר כח חוזר ומתפגל דעיקר תפגל שהוא מדאורייתא אינו רשאי לנעול :

כתב עוד (שם) ואם תפגל אינם מאוס בכל יום מתי תפגל סחובס הוא מוטלת עלינו מן הסודים שיתפגל יום נשנא או כל ימיו פסע אחת וכבר אמרו ברכ ויבדע המלחין לתלחין וימנע הוה מלני לפי שהיו עוסק בחסור וסמך על מה שאמר חכמים שהיו עוסקים בחסור אין מסיקין לתפגל שהיו מדרבנן לעולם, אלא ודאי כל ענין תפגל אינם חוסים. ומה שנאמר בספרי לעבדו זו תפגל אסמכתא הוא עכ"ל. נראה שכוונתו לומר לא יוכל הרב להפגל כי מה שכתב שאין לתפגל זמן קבוע מן הסודים היינו שאין לס קביעות כלל אלא שיתפגל אימתי שירצה כי זה ודאי אין טעם לו שאלם לא תפגל במאות בכל יום מתי תפגל וכו', ובאמת יש לתמוה מה הולך הרמב"ן לומר והרמב"ם עלמו כתב כדור פ"א מהל' תפגל מ"ע להפגל בכל יום שנאמר ועבדת את ה' אלהיך וכו' וי"ל להרמב"ן להקשות לו לרוב מדרבנן עמלם. ואנכי ארחיק נדקדק בזה הלשון אמאי לא הייתי סמכותם הוא מקרא לעבדו בכל נכנס כיון דסוף סוף נריך לו שאמרו כי חכמים ועבדו זו תפגל. וכבר

קנאת סופרים

שאיננו ניסן יכול תהא מעוברת ת"ל אשר תקראו אותם מועדי קראתם אתם מועדי ואם לאו אינם מועדי ע"כ, הרי דבהספיקו לומר מעוברת היינו קידוש מועדות בזמן הראוי וכשלא הספיקו לומר מעוברת עד שאיננו ניסן כבר נקדשו המועדות בקידוש חדש ניסן שהמועדים תלויים בו ובעיבור שנים נמצא דאף שהיו נכנסים למצוה אחת שייך שפיר למימר בהו מצות לשון רבים דהיינו אינהו וכל אבירייהו :

וב"ל סיוע עוד לדעת הרב סמאי דאיתא פרק הנהנין (דף פ"ו). בסאי דרדריש קרא דכי יפלא סמך וגו' סמך זה יועץ שיועד לעבר שנים ולקבוע חדשים דמשמע דכולא הוא מלחא היא מלחא קאמר שיועד לעבר שנים גרידא ומכיליל תרתייהו ביועץ משמע דמצוה אחת היא. ואל מה שהוסיף עוד הרמב"ן ז"ל בהצלת כה"ג להלך לפי דעתו ז"ל בין מה שתקנו לגדר ולסייג דלא ליגע באיסורא דאורייתא כגון שניות ואחות חלוצה ודכוותיהו דהני דביתר מצוה דאורייתא כריכי ואין למנותן בפני עצמן אבל מה שתקנו מדרבנן ודאי משום גזרה והרחקה ניגהו כגון נר חנוכה ומקרא מגילה כגון ב"ג משום דלא סריכי למצוה אחת שהיא מדאורייתא כה"ג כשר כתבתי לעיל דאין זה החילוק שיה בהצלתו דהרב ז"ל לפי דרכו של כה"ג הוא כוונת דאם מנה מצות דרבנן משום שהן בכלל לאו דלא חסור הרי גם הסייגים והגדרים בכלל לאו דלא חסור ניגהו ואע"פ שהרמב"ן ז"ל ימאן זה באמרו שהשניות לא נסמכו לאלו חסור שאין להם ענין במשמעות החורה ואין חכמים יכולין לכלול אותן באיסור תורה אלא הן וכיוצא בהן נסמכו למ"ע ושמרתם את משמרתו ודרשו שם במס' יבמות עשו משמרת למשמרתו וכו' עד וקרא אסמכתא בעלמא כמו שזכרנו השאר ללא חסור נמי אסמכתא בעלמא עכ"ל. כל זה לא יגרום שום סתירה למה שטען הרב דהוא לא אמר אלא כמסתפק בדרך חששא דאולי כונת כה"ג למנותן משום שתקנו לברך וצונו אלאו דלא חסור ולפי

על השניות בצדד רק על כל הגזירות אשר יראו ההכמים לעשות לגדש וסיג על התורה ולכן חזן לשניות זו כי אם אסמכתא בעלמא . ומה שאמר (ג) כי פטר בה"ג מהיות טועה בשגיאות אשר האשים אותו הרב , אנכי הנעיר "ג"כ כחבתי את אשר עם לבבי בחזק דברי הרב, ולא אומר קבלו דעתי רק כל אחד למראה עיניו יתפוט, ובסוף הכבים הרמב"ן (ד) שלא להכנים בזה המנין מאת דרבנן אם יעלה בידו החשבון וזולת, ובדואי כן הוא מן המר , אחרי אשר מרס תר"ג מאת נאמרן למשה בסניי

ל אם נמנה כל עשה דרבנן
ה עולה לאלפים רבים וזה
ה שהוא מדרבנן לא ימנה
הוא כלו כתוב בתורה
מו שנבאר. ואמנם היותם
מונים
ורה מתנו, ואמרם לאו הבא מכלל עשה עשה, פירוש י' זו איסור כעובר על הכשה שאין
(א) לפי שאם באת למנוחו בעשה מלבד הלאו אשר בא בו בלאוין א"כ ק' היה לנו למנות
מפני טעם זה היה מונים הלאו הבא מכלל עשה בעשה, ולא ידעתי איך יתחשב
ביונים

הסוד נמי אסמכתא בעלמא. (ג) והנה פטרנו בעל ההלכות מהיות עושה בשניות הגדולות אשר האשים אוחז בהן הרב. ועכ"ל יוהר דברי הרב קרובים לנו (ד) ונראים בעינינו שלא ימנו במנין הזה חלף מאז שהן מן התורה בלבד אם יהיה החשבון עולה בדינו, אבל היא אלול חכמה ועלמה מכמה ספקות אשר בעיני, וכמה מחלוקות במנין:

וכבר עוררתיך (א) על הלואין הבאים מכלל עשה שאין צלל ההלכות מזה וזה כלל וכן נראה הדברים (ב) כי למה נמנה מיעה שיש בה לאו ופגש ולאו הבא מכלל עשה בשמים ולחשוב זו האוואה מכלל הלואין וזו בכלל העשה ולא נחשוב מיעה שיש בה שמים ושלה לאוין לשמים ושם, אם נלך אחר המעשה שאנחנו עושים אינה לנו אלא אזכרה אחת שממנו מדבר פלוני, ואם נלך אחר אוואה הקב"ה לנו הרי הם כמספר הפסוקים אשר אזכרנו בהם. ואם ידענו כי מין הרב הוא

אִינוֹ לֹא מְפֹרֵשׁ בְּחֹרֶה, וּבַעֲשֵׂה לִפִּי שְׂאִין זֶה מֵאוֹת עֵשֶׂה לַעֲשׂוֹת הַפּוֹעֵל הָהוּא כ"א מוֹיֶשֶׁה
בְּמִלְקוֹת. אֲמַנֵּס תַּחֲמִיתִי עַל דְּבָרֵי הַרְמִז"ץ שֶׁאֲמַר הַעֲנֵם שְׂאִין לִמְנוּחַ בַּעֲשֵׂה הָאֵל ()
מוֹיֶשֶׁה שִׁשׁ בֶּה שְׁנֵים וְשִׁלְשָׁה לְאִיּוֹן שְׁחִים וְשִׁלֵּם מֵאוֹת. וְהִנֵּה נִרְאָה מְדַבְּרִין שֶׁאֵל לֹא הֵ

מרגניתא פבא

אמרו ויתכרך לא תסור, ר"ל ולכן שייך על תקנות דרבנן לומר נאמרו לו בסמיני כיון דכל מה שדקוק
רבנן י"ש עליהם מזהו של סמיני והיא לא תסור, תפני מה מנו בפרט אלו ולא מנו זולתם. וכמו
שמנו ר"ח ומגילה היה להם למנות עירובין ונטי', זו היא קושיתו השניה. וגם היה להם למנות
כל המינות כל אחת ואחת למזהו בפני עצמה כשרי על כל גזירה וגזירה י"ש עינינו מזהו משם
שנמנו בסמיני לא תסור בע"כ. והשאלה לא יספיק חירונו של הרמב"ם לפי ששמינו נתקנו לגדר
וסביב על העניות של תורה הרי הן כהלך מהמזהו ואין למנותם וכן עירובין ונטי', דמינחא א"ס
היינו יכולין למנות המזהו דרבנן בכלל תרי"ג מזהו מפאת זיווים של הכתובים היה עולה חירונו של
הרמב"ם בסוגי, דכל מה שלא תקנו רבנן מזהו חדשם שאינם נוגעם בחיבורי תורה אין למנותם
למזהו כפני עצמה לפי שהיא אינה מזהו שלמה אלא חלק מהמזהו. אמנם לפום הלשון דנקט ר'
שמנאי תרי"ג מזהו נאמרו למשה בסמיני דר"א לנו למנות מזהו דרבנן מפאת זיווים של הכתובים
עינינו דר"א לא יכון הלשון דנקט ר' שמנאי נאמרו למשה בסמיני כמו ששעור וזוהו הרמב"ם, וע"כ
לא ראו מונים תקנות דרבנן בכלל תרי"ג מזהו אלא לפום הלשון דנקט ר' שמנאי נאמרו למשה
בסמיני משום דעל כל תקנה דרבנן י"ש מזהו משם לא תסור ולא תסור בסמיני נאמרה, קושיתו
הרמב"ם חוקק דקיון שמינן תקנות דרבנן בכלל תרי"ג מזהו שנאמרו למשה בסמיני הוא מחמת
זיווין י"ש תסור והיא היא ר"ל לא תסור שנמנית כמה פעמים לפי כל תקנה ותקנה מאחר שכך תקנות
נכנסים תחתו אמרו ויתכרך לא תסור, א"כ היה להם למנות נטי' ועירובין וזיווים לא אחת ואחת
למזהו בפני עצמה. ומה תאמר שהם חלק מן המזהו הלא אין אלו מונים תקנות הכתובים בדרך
התרי"ג מזהו. משאלת. תקנות הכתובים כ"ל אלא מפאת לא תסור שזונו משם, ולא תסור הוא מזהו על
כל שיווא תתקן ולגזור כן רב הן מעט כן כולו הן חלק ורובין וכן דודק, ולמה מנו המזהו
המחדשם מפאת לא תסור ולא מנו הגזירות שם חלקם מפאת לא תסור, הלא שמינ' ר' המזהו
חדשם והגזירה שהיא חלק מהמזהו שווים בכתיבתם תחת אמרו ויתכרך לא תסור. ודוק:

אמנם הרמב"ם שמה המזהו דרבנן בפני עצמן ולא בכלל תרי"ג מזהו שנאמרו למשה בסמיני.
אלא מנה מזהו שחדשם חכמים ומנה מפאת זיווים לא מנה למזהו מדברי סופרים אלא מזהו

[illegible]

לב שמח

דבר הקשה בן הרב בכסף משנה וחידושי י"ע. אצל אפשר לי לומר עם מה שנדקדק זה שכתב הרב י"ע להשתלל בכל יום מנ"ל הא כי אין רמז לכל יום בשום פסוק מאלו, ונראה לומר שזה כיוון דבר בזה שהביא פ' דוונדמה מזה דמקור לים ובכך את להמן ואת מימיו דיוון דתלה ברכת יצאה בתפלה ממילא משמע דכמו שהלום וסוים ירכיבו יום יין הן התפלה בכל יום. ויש לי לזה אלה גמור מזה שאמר כי יצא פ' יו"כ מפני מה לא ידעו לישלל פעם אחת בשנה משל ומלך בשם יום זה לן פסוק לן מונוחיו פני אחת בשנה ולא היה מקביל פני אציו אלא פעם אחת בשנה פסק מונוחיו בכל יום והיה מקביל פני אציו בכל יום אף ישרא' וכו'. אחרי זמן רב נחלתי בספר להם משה שכתב משם ספר קרית ספר שנים לזה שאמר הרב להשתלל בכל יום שהוא בשום סיבות ובכך את להמן וכו' כמו שכתבתי אני ומ"מ י"ש כשלי תוספת עקבך בראיה שהבאתי מהבית דיווני :

[illegible]

קנאת מופרים

זה המונח קאמר הרב דוד מהא לא איריא שהרי גם בל"ה הו"ל למימני דאיניהו נמי קיימי בלאו דלא תסור דכי היכי דמילי דרבנן דקיימי בקום עשה ראוי למנותן משום לאו דלא תסור דלא נמי מילי דשב ואל תעשה היה ראוי למנותן מאותו הפעם עצמו ולא הכנת מאין יצא לו להרמב"ן ז"ל הדשניתי דב לא נסמכו ללאו דלא תסור אלא לקרא דושמרתם מאן משמרת דזה הפסוק נדרש אצלם בענין אחר ממה שנדרש לאו דלא תסור שהיא אזהרה כללית לכל האומה שלא יסרכו מלמקבל עליהם מה שזורו ויגזרו הב"ד אבל בשמרתם מאן משמרת לא ידרשו אלא עשו משמרת למשמרתה שהוא ציווי מיוחד אל הב"ד שיעשו סייג לתורה כפי הנראה בעניניהם ואין זה מעין. הלאו של לא תסור שהוא לכל ישראל להשמע אל הב"ד, ולפי' איכא למימר דאיתיה להא ואיתא לתא שבכחינת ציווי אל הב"ד שיתקנו ויגזרו כפי הצורך הוציאוהו סקרא דושמרתם ומצד מה שהוא מן החיוב לכל דבריהם ולהשמע אליו היה הוא נכלם מלא תסור. וכל משמע מדברי הרב בפתיחתו ל"ה היר ז"ל גם יתבאר מהם המנהגות והתקנות ונביאים שבכל דור ודור לעשות סייג לתורה כמו ששמעו ממשה בפירוש שנאמר ושמרתם את משמרתה עשו משמרתה למשמרתה וכן יתבאר מהם המנהגות והתקנות שתתקינו או שנהגו בכל דור ודור כמו שראו ב"ד של אותו הדור לפי שאסור לסור מהם שנהגו לא תסור מן הדבר אשר יגזרו כל ימין ושמאל וכן משפטים ודינים מופלאים וכו' עכ"ל. ויתכן ג"כ לומר דדרשה עשו משמרת למשמרתה היא דרשה גמורה לגבי גזרות הראיוות לתקן כדי לעשות סייג לתורה שהיא אזהרה אל הב"ד על כך ועל דרך שפירש"י ז"ל בפירושו החומש וכמו שכתב ש"ת ד"ה ר"ה דאי להויתא אישראל ע"ל כך הרי כבר אמרו ושמרתם את חקותי וגו' ולפי' אתי שפיר למימר דלגבי שירת או דרשה אחרת שדרשו בפ"ק דמ"ק שירמזו לציון קברות כאילו יאמר עשו משמרת לאוכלי תרומה דרש בה משמרת תרומותי שלא יהיו כמשפטים אל הויין אלא אסמכתות בעלמא משום דאצמירך ההוא קרא לדרשא אחיתרי להויתרי ב"ד שכל דור ודור שיגזרו ויתקנו כמוב בעניניהם לסייג שלא יבואו ליגע באיסורא דאורייתא כדלעיל:

עוד כתב הרמב"ן ז"ל וכבר עוררתיך על הלאוין הבאין מכלל עשה שאין בה' מונה אותן כלל וכן נראים הדברים כי למה נמנה מניעה שיש בה לא עשה מפורש ולא הבא מכלל עשה בנתיים ולחשוב וזו הצוואה מכלל הלאוין וזו בכלל העשה ולא נחשום במניעה שיש בה שנים וג' לאוין שלשה ושלוש אם נלך אחר המעשה שאנו עושים איננו לנו אלא אזהרה אחת שנמנענו מדבר פלוני ואם נלך אחר צוואת הקב"ה לנו הרי הם כמספר המסוקים אשר הוזהרנו בהן וכו' ע"כ. ושענתו זאת היא מתקיימת גם לרעת חרב

ראגב אחרי חקיקה כזו כוונתו שחבר רש"י משום ביונה שלא יתחבר לעיר של שיראזו מה נקב ונקבע ע"כ. ומשמע לכאורה דלכיוונה דידים דמת הוא דקדידין וא"כ קשה מאי קאמר מו למחל' נ"מ דאמר לא תקברו וכו' אי משום ביונה לאו כל כמינה, דכיון דביונה הוא ואילו לא איכסא ליה מינה וקאמר לא תקברו מ"מ לאו כל כמינה. וראייה לרש"י שכתב לאו כל כמינה

לֹא מִנו כִּיבּוּד בְּעַל הָאֵם וְאֵשֶׁת הָאָב מֵאֵל
בְּפִי עַמָּה וְכֹמוּ כֵן כִּיבּוּד אַחֲיוּ שְׁלֹמֹדוּ אִוֹתָן
כֹּמוּ כֵן בְּרִיבּוֹי אֲמֹרוּ אֵת אֲבִיךָ לְרִבּוֹת אֵשֶׁת
אֲבִיךָ וְאֵת אֲמִיךָ לְרִבּוֹת בְּעַל אֲמִיךָ וְיִתְּרֶהָ
לְרִבּוֹת

כתב הרב שכל מה שנמצא בתלמוד שהוציא אותו ב"ג מרות אם בארו הם עצמם שהוא גוף תורה או שהוא דאורייתא ראוי למנותו אחר שקבלו עליו כך ואם לא יבארו זה ולא דברו בו הנה הוא דרבנן, ולפיכך תמה על בה"ג שמנה יראת חכמים עם מ"ע ה הענין כמו שחשבו למה לא מנו כבוד בעל האם או אשת האב מצוה בפני עצמה

אחריו שנתברר מדברי הרב דלעיל דמה שנמצא אצל רז"ל באיזה ענין שיאמרו בו
שהוא מן התורה אפשר שיוכן ג"כ ספי הקבלה בפירושו המצות או בדינין
ומשטרותיה דהיינו תורה שבכ"פ ואפשר ג"כ שיהא חשבו ככתבו להדיא, כאן הבן שואל
במה יודע אפוא מה היא הכוונה באמרם ז"ל, דכשנזכר במה שהוא קראו גוף תורה כמו
בזהו דפ"ק ברכיות פניגול ונותר וכו' דאייתא להם שהם גופי תורה ולא למדם הכתוב
אלא מג"ש ניהא שיהיו נחשבים כמו תורה שבכתב להטנות במנין המצות הם וכל
יוצא בהן והיינו דקאמר למדם הכתוב פירוש ששכחון היה מן המצוות באותן למודים
לכך קראו גופי תורה, אמנם בהנך לשיני אחריני דמן התורה או מדאורייתא דמשטתיה
לפי אנפי הדלעיל איכה נדע הדבר אשר דברו ז"ל העתיקין לרבות שיאח נחשב
בכתבו להדיא או מה שלא ניתן ליכתב אלא ישאר על פה כענפים היוצאים מן העיקרים
שלא יכנסו במנין. ואמינא דלע"ד בכונת הרב היכא שנמצא בו כמבאר שהוא מ"ע או
אזהרת ל"ח או שדנו בו לפרושי קרא וגילוי מלחא בעלמא הוא או שהייחב בו עונשי
וייחד לאותה מצוה ככאר עונשים שבאו בביאור בתורה באלו אמרו דחשיבי בכתובים
להדיא וגם מהן בקא להכניסו במנין המצוות וכמו ש"ה החילוק ביאור הרב ז"ל בתלחת
ובירוי בזה השרש וז"ל רוב דיני התורה יצאו ב"ג סרות שהתורה נדרשת בהן ושהדין
יוצא במדה מאותן סרות הנה פעמים תפול בו המחלוקת ויש שם דינין הם פירושים
המקובלים ממשא אין מחלוקת בהם אבל הם במיאן ראייה עליהם באחת מי"ג מדות כי
המכילת הכתוב שהוא אמר שישמצא בו ריבוי מורה על הפירוש ההוא המקובל או היקש
וזה עליו עכ"ל. אמנם בדינין המחודשין אצלנו במדרש חכמים שדנו בהן מעצמן או
בנבחרו מן הקבלה מסיני באופן שלא יתא שם כתוב וידה עליו כלל שיקרא בסתם
הלל"ם באלו קאמר הרב שזה ענפים דוקא ולא יכנסו במדרגת העיקרים למנותן במנין
המצוות. ומכל זה ימשך ישוב נכון לכל מה שהקשה הרמב"ן ז"ל וגם יתברר שגם נוסף

דענה ים לקיים סקון פאר הרבנים שפאן דונט באדאס און בכלים שנגעט במה דמיוני כרת על ביאת מקדש אחי' לפי פירושו של הר"ם בירושלמי ד"ל דיש לנסוק בן מדאחזקת ר' חילא שרפה בלחץ בין וועט באדאס במה לאדאס שנגעט בכלים שנגעט במה מחא דכלי שהיו מן החלמא הא

ובזה רגיל אני ליישב הקושיא החזקה שהקשו לשטת הרמב"ם ולדקלוי בשיטתיו דלדבר כחלל לאו דוקא אלא ה"ל כלי שטף מהירוצלמו דפסחים גבי מחני' הוסיף ר"ע מויעהם של כהנים לא נמנעו לשדוף השמן שפסלם בטבול יום כנר שנעמא טמא מה אית הניי' חני טמא מה ואית חניי' חני בטמא מה ח"ד טמא מה כלי שטף ח"ד בטמא מה כלי מסכות, ופירוש דמאן דפני טמא מה דכנר שנגע במת וכו' וכו'

ר'ו הקשיתי בחיודי הלכות אשר לא חקר סוכותה דע"כ ל' עדיין לא גזרס גזרס דימי הנני
 חגי דהמסקין ועשו תחילה, דאי גזרס חקשי מנ"ל לרב אפי' לפי האמת דתי רב בית
 מעבדתי ולא מדרבא? דרבינוי בקדס ואשכנשו הכניסו למה לעולם ידעו דרבינוי בקדס פסול
 גנס ידעו ומקמי מבדחיה אינם כול וספורוס דואל היין ואל השמן דיינו נעם בשמן וקדש השמן
 חמשי ועשו ולא ידעו דמשק נעש תחילה ולכן סברו לא כל השמן ובועתא דתס דהס היין שלישי
 והשמן רביעי אפי' דלא ידעו דמשק נעש תחילה עמאווה משום ידעו דרבינוי בקדס פסול
 ותוסס לא דלא ידעו דהמשק נעש תחילה איקדש. עלייהו הנביא וקאמר לכו עמא, א"ו דל' לרב
 דלא גזרס גזרס ו דעיון ואשכנשו המסקין תחילה ואל א"י כ"ד דפס' דאל היין ואל השמן
 דיינו נעם בשמן והס השמן חמשי א"ל כל עשו כלום בין בשאלה לראשון בין בשאלה שני,
 דבשאלה שני הס השמן רק רביעי משום דשאלה שנים סיוס בעתא חס חקשי אמיא איקדש עליהו
 הנביא וקאמר עמא, ומנ"ס פירש דואל היין ואל השמן או כל היין או אל השמן וגם בשאלה שנים
 רביעי בקדס בעת מנייהו ואשכנשו לא וסינו דקאמר לו עמא. א"ל קסע ע"ג מנ"ס הרעב"ס
 בפירוש לשמעתין וז'ל ושלל מזה הנידו אשר הוא שלישי כאשר נגע היין ונגע בשמן ונגע
 במאכל מה דלא ידעו ואל השמן ואל היין אם כל וי עמא זה לא, ואין ספק שיינו וסמנ
 והמאכל כל אחד מהם רביעי אבל היין וסמנ עשו תחילה כמו שנבארל וסמנל פסול ואינו עמא
 וסל עמא ויהס וסמנל בוס. אל יקדש כסן קטעו, וס דעת רב בשאר אמר איקדש כסו. כסו
 מדכריו אלס משמע שכבר גזרס גזרס דימי חגי דהמשק נעשים תחילה לעולם, ובאמת חיקו בזה
 סרס דבוס מיושב קושים התוספות שפוק לשמית ר"י וז' ד"ס רבינוי בקדס ועוד למה דחק.
 שמואל לתר במה שנגע בכסו לומר אל כל מאכל דוק, וקופשו וז' קושים נמי לשמית הרעב"ס דמאי
 דוקא? שמואל לתר במה שנגע בכסו לומר אל השמן דוקא ר"ל דנגע היין בשמן. א"ל במס' אלס
 דתכ דהמשק נעשים תחילה לעולם סרס מעליו קושים התוספות דוכרס לתר במה שנגע בכסו
 דשכח אלס היין חמשי וסרי עמאוו רביעי משא"כ אלו הס היין רביעי וסמנ חמשי אלס
 עמאוו פירל אל יקדש דיינוי אפי' שסור רביעי נעש תחילה וגם השמן נעש תחילה וסמנ אלס
 חגי ודור. אלא דקסע שכבר יסוכתיא משמית רב דעיון לא גזרס גזרס ו דימי חגי דעשו

וגזירותיהם, אבל קראם דרבנן מפני שהם פירשוהו לנו ולא בא בפירוש בחורה. ולמנן חדע ומשכיל כל רחמינו צדקו, הני מעשיך לך לשון אור בלתי זל, ואני למדתי זכות על רבניו ז"ל להכמי אשכנז בשבועה אחת אחר שהקרינו ודרשתי בדעתו של רבניו ז"ל שכן הוא, והוא, מעולם לא סבר רבניו ז"ל בדבר הנלמד מהדורות שיהיה דיון בדבר שהוא מדרבנן לכתב בספקו להקל ולא תשמה סברתו מסבדת זולתו כהן בשם דין מדיניות ולא קראם דרבנן אלא לענין שאינו צדקו בחורה וכיון שאינו צדקו בחורה ולא בא אלא מדרשה ח"כ לענין מנין המלות אין ראוי שיכנס דבר הנלמד מ"כ

חכמים, אם כן מפני מה מנו ולא מנו אלו. וכבר הגיעו בזה הסכלות אל יותר קשה מזה, וזה כשמצאו דרש

הדבר הנדרש, כמו שהזכיר ממאמרם אין מקרא יוצא מידי פשוטו, ועקרו שורש קבלתו ב"ג מדות שהחורה נדרשה, ורוב התלמוד אשר יוסד בהן. והרב חזקוני ומועד שאין הסבה מפני שאין אמתיות, ואם אמתיות הן מה בין המקום שהן מזכירין זה בפירוש או בסתם שאם נאמר כיון שלא נכתב הדבר בחורה אין בכלל המלות אף המזכרות מן התלמוד לומר בהן. דלדוריהם הוא מ"ג או מריבוי אף הן לא נכתבו, ומה שאומר מפני שהוא נודע בקבלה לא צדיק, אם המדות אמתיות לכל מושג בקבלה מאתו יתבאר, ועוד שהלכה נלמד מסיני אלא הרב דברי סופרים היא וז"ל הדבר המקובל לא יקרא דבר חורה מלך הקבלה אלא מלך היותו נדרש מן המדות והוא דבר חורה, והנה הרב מערבב דבריו וחזר ונחן טעם אחר וסבב אחרת. והסבב שאמר מפני היות כל מה שיוצא אדם ענינים מן העיקרים אשר נאמרו למשה בסיני צדיקור והם חרי"ג מלות ואפילו היה המוציא משה רבינו ע"ה בעצמו לא ימנו. ואם הם ענינים מן העיקרים כגון שיהיו חלק מהם אפי' היו חכמים בפירוש לא ימנו לעצמן ורואי הוא לקרואם ד"ת אלא שלא ימנו בחשבון חרי"ג לא לומר עליהן שכן מדרבנן, אבל אם יוצאו ב"ג או צדדי דבר מיוחד כגון ערל בתרומה וערומה מן העריות כגון ג' דורות למעלה למה לא ימנו ואין אלו ענינים אלא עיקרים וראוי לקרואם עוד ד"ת ולמנותם כמו שהוא מונה אותם שהזכיר בהם בתלמוד שזה דלדוריהם או גוף חורה אין בהם הפרש ולא מלך שיהיו מסופקות באמתהן. ואולי יסבור שהדין הנדרש במדה מן המדות עם היותו אמת אבל אין לו רמז בכתוב ולא נכתב המקרא אלא לפשוטו ולא להוציא ממנו הדין שהוא ודאי הוא נקרא דרבנן, וכשנשמע אותם אומרים שהוא מדלדוריהם או שאלמנו שהוא גוף חורה נמנה אותו מפני שהוא נודע בקבלה כי הרבני או ה"ג כפסוק ההוא נכתבו

וכן דבר דרש, וכל דבר דרש, של קראם דרבנן

מרגניתא מביא

וכן ע"כ. והנה כבר נתבאר דעת רבניו הרמב"ם שכל דבר שהוציא חכמינו ז"ל ב"ג מדות שהחורה נדרשה בדין חורה ממש יש לו אלא שכל מה שאלה הקבלה למשה בסיני מפי הגבורה סב"ג או שאר המדות אלו לאמורן כך קראו נקרא גוף חורה וכוונתו שדקדק רבניו מלשון סב"ג כפי מה שכתבנו מפי הגבורה ולא למדו חורה ולא למדו חכמים אלא למדו חורה כפולו לשון ע"כ שם גופי החורה והנה שכל הקבלה מסיני מפי הגבורה סב"ג אפי' לאמורן דבר זה אלא מה שלמדו חז"ל מ"ג או שאר מדות שהחורה אפי' שניתנו לנו ב"ג מדות לרבות כפי מה שהחורה מלמד שאלה הקבלה בפירוש למשה מה אלו המדות הללו לאמורן כמו שפירש בנפשו מאותה גזירה חכמתו יתכן שיהיו אלו ענינים שיוצאים מגוף ושרשי החורה אפי' שדין חורה יש להם כפול החורה אין ראוי למנותם במנין המלות כמו שהביא רבניו הרמב"ם

קנאת סופרים

הרב ז"ל ממנו בהחשיב המדות שהחורה נדרשה בהן היבא שהלימודים התם מיוסדים על אדני פו של הקבלה הנאמנה המעירה עליהן שנכתבו בפסוק כדי להוציא ממנו הענין הנהגה הנלמד באופן שהיה ולימודיו מסיני אסחידו עליהן ולאפוקי אותן שדרשו בהן מעצמו אף כי הענין מקובל וחדשו בו חכמי הדורות להוציאן מן הכתוב והרי הן בכלל ד"ס שלא יכנסו במנין המצות ודרייתם דיני תורה שבע"פ יחשבו וכו' בדינים המהודשים שהוציאו מן הכתובים באותן מדות ושאר לימודים כמבואר בדברי הרב בפתחתיו לפירוש המשנה באר היטב דלדעתו לא שלטה בהן עינו של הרמב"ן ז"ל לפי שביטוי לא היו עדיין מועתקות מלשון הגרי ללשון הקדש דאילו בא לידו אין ספק אצלי שלא היה אצלו מקום להסתפק ולהמיה במה שנסתפק והריבה להפליא ברעת הרב ז"ל. ואחרי שראו לירי ס' לב שמה מצאתי שכתב גם הוא בהבנת דברי הרב דלעיל בדברי באופן שיתחלקו מעליו הפיהות הרמב"ן ז"ל:

ואני בעניי וקוצר השגתי לא זכיתי לעמוד על גימקו של הרמב"ן ז"ל איך יתכן לירידה להחליט ולומר על המדות דלעיל בדבר ספורש בחורה ניהו מבלי הבחנה והפרש ביניהן כלל והלא לישנא דפ"ק דכריתות המובא לעיל יוכיח דלא כוותיה דאיתא התם א"ר ינאי לעולם אל תהי ג"ש קלה בעיניך שהרי פיגול אחד מגופי תורה ולא למדו הכתוב אלא מ"ג שכן ר' סימאי ואבוי ורב אשי זה דרכם שכל למו לדקדק ולמימר בתי לישנא דאל תהי ג"ש קלה בעיניך וכו' דהמשמעות הוא לפום ריהמא אל תהי קלה בעיניך ג"ש דעלמא שהסמיכו בה חז"ל איזה ענין מהענינים שדרשו בה מעצמן שהרי הכתוב עצמו מזה מזה חורה בג"ש ודיקא נמי דקאמר לא למד הכתוב אלא בג"ש ואילו היו כל דרשות של ג"ש שוות ביניהן להחשיבן כדבר ספורש להדיא מוכיח ק"ד למיחש שמא תהא קלה בעיניך ומה נשתנו אלה מאלה והלא לפי דעת רמב"ן בלן למדן הכתוב:

וגם במענות שמען רמב"ן ז"ל איבא למשרי נגרא כאותו החלוק עצמו שהלכו לעיל דמה שאמרו ולישתוק מיניה ולית בק' וכן מה שחירצו מלאת דאיתא בק' מרר וכתב לה קרא ומה שהקשה עוד ולישתוק מיניה ולית במה מצינו וכל כיוצא בזה היינו שהיה מקום לקצר בלשון הכתוב ונשמענייה בראיות היקשיות מן הכתובים דהיינו שהיה מקום לומר כמבואר בספרות כמבואר באופן שלא תפסק לשלש קבלתן עד דיון אחר וישאר היותן כפי הקבלה מנין כמפורש להדיא כשאר גופי תורה דכוותיהו וידוע כמה השגיחו ר"ל בכל מה שנראה מיותר בתורה דהיא דאיבא למדרש דרשין: והמבוי ברעת צלולה בדברי הרב בפתחתו לפירוש המשנה יבין לפי דרכו דליתא להא דהרמב"ן ז"ל במ"ש שהראוי הוא שכל דבר הנדרש בתלמוד באחת מכל י"ג מדות הוא מדאורייתא כלומר כמפורש להדיא בתורה עד שנשמע אותם שיאמרו שהוא אסמכתא דמה שהוא אסמכתא היינו לומר דאצטרך לדרשה אחריתי אמנם מה שדרשו מעצמן אפי' לא מצינו בו דאצטרך לדרשה אחריתי והיא מוחזקת אצלנו לדרשה גמורה מ"מ לא חשיבא בקרא לפי שהפשט במבוע נחשבהו לחשוב יותר ונפקא מינה דחמיר מפי איסורא שהוא מפורש בקרא להדיא ממה שלא בא מפורש להדיא בקרא והיינו מ"ש הרב לקמן במצות ל"ח ס' קפ"א דמי שאכל כל בהמה שהיה אחת מן הטרפיות המקובלות ושחטה שחטה כשרה לוקה מדרבנן דהא מדרבנן דקאמר לאו היינו דרבנן לגמרי העומד בעלמא אלא שנכסרו הטרפיות בקבלה ע"פ דלוקה עליהם

לב שבח

וכן. ופליא דעת ממני שאם נאמר כי אין המדות הנדרשות מסיני וכו'. ומ"ש שהוא נודע בקבלה לא צדיק, אם המדות אמתיות לכל מושג בקבלה מאתו ית' ע"כ:

אחר מותיב לה ואחר מפרק לה לקיים שכתב עוד ואולי יסבור שהדין הנדרש מן המדות עם היותו אמת אין לו רמז בכתוב ולא נכתב המקרא אלא לפשוטו ולא להוציא ממנו הדין שהוא ודאי נקרא דרבנן וכשהם יאמרו שהוא דלדוריהם או גוף חורה נמנה אותו מפני שזרע בקבלה כי הרבני או הגזירה שיש בפסוק ההוא נכתב להוציא הדין הוא הנלמד ע"כ, וזו לדעתו טעותה חשבוהו לא הרמב"ם ולא ע"פ דברי דרש"ג שהוא ז"ל אומר שדין הוא ז"ל נכתב לא נכתב להוציא ממנו הדין הוא אלא קשה שזכר סותר מה שהקדים שהדין הנדרש מן המדות אמת ושא ודאי שפירש מילי בעלמא שדין אמתותו אס הכתוב לא נכתב אל הדין הוא ולא כיון לו. אבל הענין הוא שהכתוב נכתב בודאי להוציא ממנו אותו דין ע"י המדות ואמת הוא דאס לא כן נלתי אפי' אלא דמ"מ כיון שהדין הוא לא נכתב ס' חורה בפירוש שכל הדברים המפורשים בה הם זה ממנו ית' לזכות שדין אותו דבר אינו שום אל דין אותו שכל בו מפורש אלא מסרו להחכים שידרשו מן המדות ויקרא על שם לשיסו נידון בחיובין של דרייהם ולא בחיובין של חורה. ולפיכך כשהם עצמם בשם דבר שמוציאין אותו מהמדות יאמרו שהוא מן המדות מוריין בזה כי כן הוא מקובל אלם שאין דבר ההוא מאותן שמסבין הכתוב להחכים ולא ממדנתן אלא ממדנתן אותן שכן מפורש בחורה, ועם זה אין מקום למש שהרמב"ן מקשה עוד שאף המזכרות מהם בתלמוד שכן דלדוריהם אף הן לא נכתבו, כי אלו אף שלא נכתבו בזה הקבלה עליהן שכן ממדנתן אותן שנכתבו וזהו שכתב הרמב"ם שזה נודע בקבלה לא צדיק. ומה שהרמב"ן מקשה שאם המדות אמתיות הכל נודע בקבלה, לא מילתא היא כלל כי נודע בקבלה שהרמב"ן אומר כן וזו היא על קבלה פרטית שיש להם באלו הדברים לבד מן המדות ממש ואין זו קבלה לקבל שיש להם המדות שאותם היא קבלה כללית שקבלו לדרוש החורה באלו המדות ולא תפסק זו הקבלה אל שיהיה לאותן הדברים הנדרשים מן המדות דין שאר הדברים המפורשים בחורה וכן הטעם שכתבתי. אבל מה שאמר כן הרב שזה נודע בקבלה היא קבלה אחרת פרטית בקבלתן שקבלו כן לבדן שם חורה ממש אף שכן המדות הן בלתי והמשכיל התכן להבין דבר אמת לאמתו יתבין בעומק חילוק זה בדברי הרב ז"ל ותכונתי נפשו:

ומבאר זה אנו שמועין ג"כ חזקוני ברור אל מה שמקשה עוד הרמב"ן כי הסל"מ אלא הרב ד"ס הוא וז"ל דבר המקובל לא יקרא דבר חורה מלך הקבלה וכו' ע"כ, כלומר שכל היום מלך הקבלה הרי הסל"מ הקבלה היא ויקרא דבר חורה מלך הקבלה, וזה אינו טעם כי אף ששאל הוא אינה קבלה שעל שם החורה תחשב וזהו היא דומה אל הדברים הנדרשים מן המדות כי אף שיש לנו קבלה לדרוש אותן לא תהיה אותה דרשה בראיה אלא לעשותן מד"ס כי אין לנו קבלה שהנדרש כן יסו דיהי שכל חורה והסל"מ אף שיש להם תוספת על הנלמד מהמדות כי היא עצמה בפירוש ובפירוש נאמרה בסיני מה שאין כן ביוצא מן המדות כי אין לו אלא רמז במדה שהיא מ"מ זה וזה אין לנו בו קבלה שדין חורה יש לו וזה נוסף מן מאותן שפירוש בזה הקבלה כפי שכן גוף חורה או מן המדות. ואם הרמב"ן היה מדקדק בזה החילוק מקבל לקבל לא היה מקשה שאם המדות אמתיות הכל נודע בקבלה כי ודאי הכל נודע בקבלה הכללית אבל לא כן נודעו בקבלה פרטית אלא אלו בלבד שקבלו עליהם בפירוש שם חורה:

ועם זה ג"כ חזקוני שכתב עוד שהרב מערבב דבריו וחזר ונחן טעם אחר וסבב אחרת שאמר כל מה שיוצא אדם ענינים מן העיקרים וכו'. ואולי לקרוא עוד ד"ת ולמנותן כאותם שהזכיר כן בתלמוד שם מדלדוריהם או גוף חורה ע"כ:

דרכן, הנה למדנו שלא לענין דיוס קראס דרכן אלא לענין של בלו בפירוש בתורה אלא בפירוש. ומה שמגלה בפירוש זה דעתו ז"ל בפי' המשנה שלו בסדר עשרות כפיתוחו לאותו סדר כשמה אבות העומות מנה מהן מן התורה ומהן מהן מדרבנן. ובכלל אופן שכן מדרבנן מנה נבלת עוף טהור. ואחר שמה אולם בכלל אופן שכן מדרבנן כחב ז"ל, שגלה העוף בין טהור בין לו טומאה מן הכהנים צבאור, ולכך מינו אומר באלו האבות דרכן ואשר התאמת אליו שהוא אב של מורה, ואם לא בא צבאור ורמיה זה היותו חייב עליו כרת על ביאת מקדש וקדשו, וסמכו זה לאמרו יתברך נבלת וטריפה לא יאכל לעומתה בה, עכ"ל. ובסוף דבריו אחר שכתב זה מנה אבות טומאות דרכן ובכלל נבלת עוף טהור עם היותו גזר שהוא אב הטומאה דלוריתא. הנה נחבאר מדעתו כי היותו מנה נבלת עוף טהור אב הטומאה דרכן אינו מפני שכתב נבלת וטריפה לא יאכל לעומתה בה, עכ"ל. ובסוף דבריו אחר שכתב זה מנה אבות טומאות דרכן ובכלל נבלת עוף טהור עם היותו גזר שהוא אב הטומאה דלוריתא. הנה נחבאר מדעתו כי היותו מנה נבלת עוף טהור אב הטומאה דרכן אינו מפני שכתב נבלת וטריפה לא יאכל לעומתה בה, עכ"ל. ובסוף דבריו אחר שכתב זה מנה אבות טומאות דרכן ובכלל נבלת עוף טהור עם היותו גזר שהוא אב הטומאה דלוריתא.

ככתבו להלוי צו הדין ההוא הנלמד. ומ"מ באופן שלא הזכירו שכן דלוריתא הרי אמתה הדין אלו בספק אם הוא מדברי סופרים לגמרי שחדשו אותו צ"ל או שלמדו אותו מפי מרש"ה וקרא ד"ס לפי שאין לו רמז בכתבי התורה ואינו בכלל תורה אלא למשה כלומר מרש"ה מלש. ואינו לא מלש דעת הכהנים דעת שהמדות כלן אלא כדבר מפורש בתורה ודורשים אותו מדעתם ובג"ש הליכות בו קבלה מפורשת מפני שהוא דבר שיכול אדם לדרוש בו כל היום ולספור בו כל דיני התורה כי הדינות יכפלו בתורה כמה פעמים אי אפשר לספר גדול להיות כלו במלות מחודשות ונתפרש זה מן התלמוד שאמרו אדם דן ק"ו מעליו ואין דן ג"ש מעליו אלא א"כ קבלה מרבו כמו שהזכיר בשני

שיהא דינו כדון שאר אבות הטומאות דרכן, כגון ע"א ומשמייה וכיוצא בהן לענין חיוב כרת, אבל הרי כשאר אבות דלוריתא לענין זה אלא שקראו דרכן לפי שלא באה בפירוש בתורה אלא מהמדות שהתורה גדרתם בהן. מ"מ דין מורה הוא וכו' שקדושי

מרגינתא טבא

מביאים ראיה מכתו מהמדותו ומאריך לשלח תהא ג"ש קלס יותר מכל מה שנלמד מכל ג"ש שבתורה הלא לעיתים הרמב"ן כל מה שנלמד ב"ג מדות הוא גופי מורה ומאלי אלוים דכאלי ג"ש מכל ג"ש דעלמא. אמנם לעיתים רבות הרמב"ן נוח דוק: ולרורחא דמילתא אימא דה טעמא דלכך גזר חממתו ולא פירש כל ב"ג מדות בפירוש כמו שפירש ג"ש דבתו מהמדותו ואריך דחשיב שם ב"ג מדות מקומות שפירש שמהם מדלוריתא

סמכות שהתורה נדרשת בהן מפני שהוא מחתקת אס אמתיות בן א"כ ויהי מינוי שמה רבניו כמנין המלות שלו מופקים. כי אולי המדרשות שדרשו חז"ל אמת ונריך לסכסוס במנין המלות והלויא המלות שהכתיב הרמב"ן שאל"כ ידיו יותר על חז"ל מלות. ולענ"ד כראיה מהא דכריתות דקאמר כל תהא ג"ש קלס כענין שרי דתו מהמדות אחר מגופי סמכות ולא למדה הכתוב אלא מנ"ש וכן מאריך שמהא שם ש"ס, אין עליה תשובה ש"ס ז"ל שיש גופי מורה וענפי מורה שאל"כ מה

לב שמה

אלא כדי לתקן מהן ולדון לעומת וסיסה ערכן ומדרגתן עממן בערך ומדרגת הענפים לעיקרים וזה עמיו הוא מה שכתב סדר תהא שכתב לא יאכלו כבש דבר ויחמרו בפירוש שהוא דלוריתא סנה הוא דרכן כי אין שם כחב יורה עליו וכו' כלומר דיון שאין הכתוב מורה עליו סנה אינו עיקר ואילו סיסה המוליאו מן הכתוב מרש"ה עק הוא היוצא מן העיקר ואינו שום עיקר וא"כ דבריו ז"ל מראשן לסוף כלן לעטם אחד וכמה אחת עולין ואין בסם שום ענינו וכלכל מלילה וחס: ואני טרם אכלה לדון דקרקע לפני הרמב"ן בכל פרטי טעמותיו על הרמב"ם שכתב סנה הוא אלוים סם מה שכתב הרמב"ן בספר זוהר דקרקע וז"ל מעולם לא סכר הר"ם דבר הנלמד מן המדרשות וסיסה דיון דיון דבר מדרבנן ללכת בספקו להקל ולא סתמם סכרתו מולותו כבש דין מדיניות ולא קראו מדרבנן אלא לענין אחד בלבד כענין שאין בתורה בפירוש ולא בלא אלא מדרש בהחם מ"ג מדות אין לסכסוס בכלל המלות אלא א"כ יפרשו בהן הסכסוס ויחמרו שהוא גוף סמכות וכו' ורמיה לדבר שכתב בתורתו הגדול שהלשם מתקדשת בכתב ושער ויבא ושלשון דין מורה וכו' אף שקדושי כסף לדעתו מדרבנן הן וכו' ומה שמגלה דעתו בפירוש הוא מה שכתב בפיתוחו לסדר טכרות

ולא עובד השמיעה שאלחון סלואים כגון וכל דבר חממת בינה ככר כ' מראשיתו אחתית יס"א מלך שגילה חזקת וגם עבר כע עליה אחר כמו שהרמב"ן קובל עליו, ח"ו. אבל אי אפשר ולי נלח נלח ואומר שכל דברי סדר עולין בקים אחד אין בהם אלא טעם אחד וכמה אחת כי העיקרים והענפים שכתב כלן הרמב"ם לא היו שד"ס עם ד"ס דבוקים ומחוברין אלו עם אלו כענפים בעיקרים עד שפול עולין קושיה הרמב"ן שאם הם חלק מהם אפי' שהיו ממש כתובים בפירוש לא ימנו לעמין ואין ראוי לקרוא ד"ס אלא ד"ס כיון שכן חלק מהם ואם דברים אחרים מיוחדים לעמין הם לא יקראו ענפים כי עיקרים הן כשאר ד"ס ולא ענפים, זאת היא טענתו. ואני אומר כי אמנם לענין אלוים ומדרגות בלבד הוא סיסה אותן כן כלומר שהנכתבין בתורה בפירוש כן מדרגת שריס ויעיקרים והלמדיו מן המדרשות או מ"ג מדות אף שמתוך אותן המלות המפורשות ואלוים ומסן למדיו סוף סוף אין ערכן ומדרגתן אחת מכל דר וענפים לסם דמו ואפי' אותן הדברים שאין חלקם מהנכתבים בתורה וכן מיוחדין ורשומין לעמין כן ענפים לאותן שגלו בתורה בפירוש שלפנין כן עיקרים ולא אלא שאין כתובים בה בפירוש כמו הם כי לא למסם סיה הסכסל סיה ביסיה

קנאת סופרים

שחיטה וז"ל וכן בהמה שהיתה מגררת רגליה אין חוששין לה שמה נהרסקו איבריה או שמה נפסק חוט השררה ע"כ: נמצינו למדן לפי שיטת התוספות ז"ל דבכל מידי דבעי בדיקה לאו ספק שקול הוא אלא צדדי האיסור מכרעי טפי מהחיתור ובדיקא קמן ריעותא דוראי מרפת כגון נקבת אחד מהאיברים שנקבתן מותרת ואין ידוע אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה תלינן לאיסורא דמקודם שחיטה הוא אבל בדיקא במה לתלות בלאחר השחיטה כגון ההיא דבא דאב וכו' או באיניקא ריאה היבא דממשמש דא דמבא דאלו ריעותות נינהו דאתילידו לאחר שחיטה תלינן להחיתור כמ"ש התוספות בפרק ד' אחין דלעיל אבל בדיקא רגלים דלבר שנעשה לאחר שחיטה דיינינן ליה באתחורא איסורא דמקשינן התם פ' א"ט על ההיא דעולא ומ"ש מהשוחט בסכין ונמצאת הגוזה התם אתיליד ריעותא בסכין, ופירש"י ז"ל אתיליד ריעותא ואי לא אתחורא ברישא הא אתיליד לבסוף, אתחורא שייך למימר במידי דמקשיא אתיליד שייך למימר במידי דלבסוף ע"כ: ואחרי הודיע אלהים את כל זאת לפי שיטת רבננו בעלי התוספות ז"ל נבאר לשון הרב המובהק לעיל בפ"ה מהלכות שחיטה ז"ל והואיל ואין לך בפירוש בתורה אלא דרוסה החמירו בה וכל ספק שיסתפק בדרוסה אסור ושאר שבעה מיני מרפיות יש בהן ספקין מותרים כמו שיתבאר עכ"ל, דנ"ל דעתו ז"ל כדעת התוס' דלעיל דבכל ספק שקול אוקי ליה אחזקתיה דמקשיא וא"כ לגבי מרפיות מוקמינן ליה בחזקת כשרה ובכל מה שאחז"ל דצריך בדיקה הספק הוא משום שחשבוהו ספק הגוזה לאיסור ויתר מלהיתר וזלתי בענין דרוסה שהחמירו בה מדרבניהם להצריך בדיקה אפילו בספק שקול מפני שהדרוסה הוזכרה בפירוש בתורה ובהכי ניהא טפי לדעת הרב לפרש שהיא סוגיא דפ' אלו מרפיות בענין ספק דרוסה דלא אפליגו רב ושמואל התם כשיצאות הענין אם הוא ספק שקול או לאו כמו שצריך לירחק ולומר כן לדעת התוס' ז"ל דלעיל אלא ספק שקול מיקרי לכ"ע ורב ס"ל להקל כמו בשאר ספקות דאולין בהו לחזקת כשרות דמקשיא ולשמואל יש להחמיר בספק דרוסה משום דכתיב בתורה להחיות אע"פ שהוא ספק שקול. ולשון הרב ז"ל שהוא מורה באצבע על זאת הכוונה במסור וכל ספק שיסתפק בדרוסה אסור פירוש אפילו בספק שהוא שקול דיינינן ביה לאיסורא ושאר מיני מרפיות יש מהן ספקים מותרים פירוש שהספקות השקולים בהם מותרים ושאר שקולים אלא נזכרים אל האיסור ויתר מלהיתר אסורים, ואין להשוו את הרב ולומר דלמעמיה אויל דס"ל בשאר מרפיות שהן מדרבניהם ולפיכך אויל בהו לקולא כמו שראיתי בחיבור חדש לאחד מהכחי הדור שהעלה כן לפי דעת הרב, דהא ודאי ליהא כמבורר לעיל מלשון הרב ז"ל שכתב והואיל ואין לך בפירוש בתורה אלא דרוסה החמירו בה, מהכא משמע דאין דעתו ז"ל להקל בשבע מרפיות יותר משאר איסורין מן התורה דעלמא ודלא הוו לגביה אלא באיסורי תורה דלא אחמירו בהו רבנן כ"כ כמו בדרוסה שהוא פוסק כשמואל להחמיר בה ברוכא ויתר משום דכתיב בהרוא ובשאר מרפיות דאסורי מהלכה למ"מ ולא כתיבי להרא לא עבדינן בהו לפנין משרת הדין בספקות השקולים דידה:

עליהם כפי מה שקבלו לאוסרין דבר תורה ואולי המעתיק מלשון ערבי לעברי העתיק זה הלשון ומדרבנן במקום שהיה לו להעתיק מר"ס והוא לא דק בזה. וכבר באר דעתו בזה הרב ז"ל בפ"ד מהל' מ"א דאע"ג דטרפה האמורה בתורה היא אותה שטרפה חית היער הוא משום שדבר הכתוב בהווה ואם באה לפרש טרפה לפי הפשט לא האמר אלא אותה שטרפה בשדה שנאמר ובשר בשדה טרפה לא האכלו אבל אם נטרפה בחצר לא האמר ונמצינו למדן דכל שהיא נושא למות מחמת מכותיה או מחמת עצמה היא אסורה מן התורה כמו אותה שטרפה ארי וכ"כ בפ"ה מהל' שחיטה דמיני החלואין שבגללן החשב מריפה הן הלל"מ:

והואיל ואתא לידן איכא למידק במ"ש עוד הרב שם ז"ל אע"פ שכלן הלל"מ הן הואיל ואין לך בפירוש בתורה אלא דרוסה החמירו בה וכל ספק שיסתפק בדרוסה אסור ושאר שבעה מיני מרפיות יש בהן ספקין מותרים ע"כ, דלכאורה קשיא לן האי לישנא דיש בהן ספקין מותרים דקאמר הרב דאי חשבינן לאותן ספקות לקולא דאמרינן בעלמא ספקא דרבנן לקולא מאי יש בהן ספקים מותרים דקאמר הרב כל ספקותיהן מותרים הו"ל למימר, ואי חשבינן להו כדאורייתא לאחמוריהו מה ראו להקל בקצת ספקות לבד כיון דכלל הוא דבכל ספקות דרבנן דיינינן בהו לקולא. אלא ב"ל דאיכא לפרושי בדיקת הרב כדעת התוספות בפ' ד' אחין (דף ל') דממאי דתייל רבה התם אשה זו בחזקת היתר עומדת ומספק אתה בא לאוסרה למדנו דלגבי מרפיות גמי אמרינן הו משנשחטה הבהמה בחזקת היתר עומדת אפילו בגולד מחיים ומאי דקיל' כשמואל דחוששין לספק דרוסה משום דשכיחא ומוכחא מלתא טפי לאיסורא מלהיתורא ודכותה גמי בישב לה קיץ בושש וכן בכל המרפיות דבעו בדיקה כגון בשבירת דצריך לבדוק אי איעכול גיבית או אם יצא העצם לחוץ או בהנהו דבעו הקפה בכלהו שכיח איסורא טפי, ולפי שיטה זו רב יימר וריבנא דהכי קא מתקיף ליה רבינא לרב יימר דרוסה דפלוגתא דרב ושמואל במציאות הענין היא אי הוה ספק שקול או לאו והיינו דקאמר התם איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אוקי מלתא אחזקתיה דרב לעמיה דאמר אין חוששין לספק דרוסה ולשמואל לא מוקמינן ליה אחזקתיה משום דמכרעא מלתא לאיסורא טפי ובתר הכי גמי כי פליגי באיהו שחיק ואינהו קא מקרקין מר סבר מעשה קא עביד בהו ומ"ס מחמת ביעותותא הוא דעבדן הכי משמע דבשעמא פליגי הכי מסתבר טפי ואי הוה ספק שקול הוה מוקמינן ליה אחזקת היתר לכ"ע כי הכי דאמרינן דב"ע ספק כלבא שפירא אימור כלבא וספק קניא ספק שונרא אימור קניא דהני ספק שקול נינהו והוא אימרתא דהו שדרן כרעיה בתרייתא צריך לפרשה דבשחש נפלה איירי דאין ידוע בוראי אי נפלה או לא ודלא בגימטא בה"ג דגריס לה התם דנפלה מאיירא וכמו שנשמרנו מזה בעלי התוספות התם ובודאי לנו שלא נפלה לכ"ע שגרינא שכיח טפי ואם ודאי נפלה פסקית חוט השדרה שכיח טפי ובאם אינו ידוע לא זה ולא זה פליגי וזו רב יימר וריבנא דהכי קא מתקיף ליה רבינא לרב יימר דלמא חוט השדרה איסוק כלומר דיש לחוש דלמא נפלה ואיפסק דבהכי שכיח טפי ואיסקנא דלהכתא כרב יימר דמן הסתם שלא ידענו אי נפלה או לא נפלה לא היישין דאחזקת ריעותא לא מוקמינן והיינו דמייתי לה עובדא בענין נפולה דמשום הששא דנפולה קא מתקיף רבינא. ובכחי יתישב שפיר מה שהוקשה לו להמרש"ל ביש"ש פרק אלו פירופות סימן ס"ב אמאי מוקי תלמודא האי עובדא בסוגיא דנפולה וריסוק איברים מאחר דלא דמי כלל להך סוגיא והו"ל לבעל התלמוד למקבעיה אמתני' דנפסק חוט השדרה דהא קמ"ל בהאי עובדא דלא היישין לפסיקת החוט ע"כ, ולדידי ז"ל דלחכי קא מייתי ליה להך עובדא גבי נפולה לאשמועינן דאע"ג דאיכא ריעותא שדרן כרעיה בתרייתא מן הסתם דלא ידעין בוראי שנפלה לא היישין להכי ופסיקת חוט השדרה דנקט לאו דוקא דה"ל גמי דלא היישין לריסוק איברים וכן דקדק הרב ז"ל בפ"ה מהל'

עוד הרחיב הכיאר הרמב"ן ז"ל לפי שיטתו בענין דינים הנלמדים ב"ג מדות ושאר לימודים דחשיבי ככתובין להראי ודלא כשיטת הרב דס"ל דלאו ככתובין להראי נינהו וזלתי במה שפירשו הם שהן גופי תורה או מן התורה. וראיתי להאריך קצת באלה הכללים היקרים וכמה מילי מעלייתא דאחמורו בענין זה: והנה הרב ז"ל בהקדמתו לפירוש המשנה וגם בחיבורו זה הניה ליסור מוסד ויתר האמונה תקוע בכלל מסיני כל יעצן לנצח פירושן של כל המצוות שכתבה הן ודיניהן ובכללן גם כן דרכי המדות שהתורה נדרשת בהן בכללות כדי שיהיו רבין בהן להוציא מן הכתוב הפירוש המקובל והדינין המשתגרים ממנו וגם כן אותן שנתחדשו אחריו

דין תורה, והנה על אשה שהקדשה בכסף הוא במיתה ואילו היה מדרבנן לא היו דנין אותו במיתה, כן הוא כל דבר הנלמד מהמדות אלל ר"ל דין תורה אף על פי שהוא קורא אותם מד"ס. וכן צ"ל המעשה צ"ל ב"מסכת כלים כח, כי מאמר ד"ס יכול שיהא הדבר דעת סופרים כמו הפירושים והלכות המקובלים ממש והולכין בכסף להחמיר כמו ספק שיעורים, ויכלול התקנות והגזירות, וכן צ"ל. מהלכות עוממת מת כחז"ל כי עוממת ע"ס כשעורה כיון שהיא הלכה היא דין תורה ולא ד"ס, וכן נראה דעתו מפורש כמה שכתב במלות ל"ה קס"ח שהוא לא מנה עוממת כהנים הדיוטים שני

דרש בפסוק יתחייב בדרש או להרחיק ענין מן הענינים והם כלם בלי ספק מדרבנן יבנו

בשני של נדה (דף י"ט:) ובמקומות אחרים [ר] וכו'. אומרים לשחוק מינה וליחי בק"ו ולפעמים מתעלל מילתא דאחיה בק"ו טרם וכתב לה קרא. ובפ' איזהו מקומן (דף מ"ט:) אמרו סמיכה גופא לשחוק קרא מינה ויחי כמה מלינו ושם אמרו סד"ל ליחי בק"ו מן אלו. ובפ' ואלו הן הנחמין (דף פ"ד:) הקשו אלא היקשא להם לי. ולענין שחיטה פסח שדוחה שבת אמרו (פסחים דף ס"ו) שאמר להם הלל לזקני ביתא נהי דג"ס לא גמריהו ק"ו איבעי לכו למידן מעמנו, אמרו לו ק"ו פריכה הוא. מאשים חכמיהם מפני שלא דרשו מעמם ק"ו לחלל שבת בשחיטה הפסח בק"ו מן התמיד שהמדות האלה נדבדב מפורש בתורה הם. ועוד שהרי בתלמוד בכל מקום שצוין מקרא למדש מהמדרשים כגון שיאמר בעל המאמר עמנו מנה לן ה"מ ויוליו מן המדרש דין מן הדיוין בכלם יחשבו בתלמוד שהא' דאורייתא ויקשו ממנו עד שיתר המאמר ויאמר מדרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא. וכן אמרו עוד בנמראה מ"ק (דף ג') לענין שביעית דאורייתא וצ"ל חייב אשאר תולדות לא ופריך והא' מנה וכו' ומתוך מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. וכן בפרק א' דסוכה (דף ו') ובפ' אחרון דיומא (דף ע"ד) ובמקומות הרבה. ובגמ' יבמות (דף ע"ב) אמרו דבר תורה משוך אכול בתרומה ומדבריהם גזרו עליו. והקשו מימינו משוך לריך שימול ומתוך מדרבנן. ושאלו ודקארי לה מאי קארי לה הא לריך קארי עמו בסיפא דקארי את בריתא הפך לרבות את המשוך וכו' הוא סבר מדקא נסיב לה קרא דאורייתא הוא ולא היה דרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא. ובמקומות ישאלו קרא למאי אתא אלתריך כמו שאלמו בפ"ק דחגיגה (דף ד') כל זכור לרבות את הקטנים והעמידה משוך המחקר בקצן שהגיע לחנוך. והקשו קצן שהגיע לחנוך דרבנן הוא אה"כ וקרא אסמכתא בעלמא ושאלו אלא קרא למאי אתא לכדאחריהם. וכן בנמראה פסחים בפרק מי שחיה (דף ט"ו) איחיהיה אביי אס כשז מה ח"ל אס כשז לרבות תמורת הפסח אחר הפסח שקריב שמים עד לעולם שנמלא אחר שחיטה והמיר צו אחר שחיטה וקרא אסמכתא בעלמא ואלא קרא למאי אתא לכדאחריהם כשז לרבות הפסח לאליה כשהוא אומר אס כשז הוא מקריב פסח שעברה שנתו ושלמים הבאין ממחת פסח לכל מלות שלמים. ורבות כן. ולפי זה יראהו הוא שאלמו בהפך שכל דבר הדרש בתלמוד נאחז מכל י"ג מדות הוא מדאורייתא עד שנשמע אותם שיאמרו שהוא אסמכתא:

והנה

נראה

מרגייתא טבא

מדאורייתא לשיטת הרמב"ם כי היכי דלכו סוכה שאינם גופי תורה אלא עניני תורה ויהיה נפקא מינה לענין קדשים שאין למד מלמד וגם הל"מ שלא נאמרו בתורה כי היכי דלא ילגלו מנייניה ק"ו כמו שהעיקר אלא אין למדן ק"ו מהלכה:

[ד] ולפ"ז דכל מה שזכור חוץ מ"ג מדות ויבטלים דין תורה ממש יש להם מה שהקשה נמשע שומרים לשחוק קרא מינה ויחי בק"ו ומאיהם מקומות שאלמו סמיכה גופא לשחוק קרא וממה שהאשים הלל לבני ביתא שלא דרשו ק"ו מעמם ומכל מקום שמיאשים בתלמוד שום דרשא ויקשו

קנאת סופרים

אחרי כן במשך הדורות ובהם כל ב"ד וב"ד שעמדו להם לישראל הרי הוא כבית דינו של משה ויחייבים כל ישראל לקבל דבריהם והוראותיהם ועוד ניתנה רשות ג"כ אליהם לחקן ולגזור ולעשות סייג לתורה והוכחה עלינו לקבל כל מה שיגזרו להיקון הדת ושלא להחזיק בציוויות וגזירותיהם. וכבר בארתי לעיל דמה שנמצא אצל ר"ל שיאמרו כי שהוא מן התורה יובן על שני פנים, או שרצו בו מן התורה שבכתב ודקא או בהרחבת דלשון וקראו גם כן מן התורה הפשוטה המקובל או מה שדרשו ב"ג מדות ושאר ליטורים ולאספיק מהגזירות והתקנות דרבנן לגמרי כגון ג"ח ומקרא מגילה ודומיהן, ובפ"ב דתבואות (דף ק"ג) אמרו דצוה רבי לבניו והורו בכבוד אמכם והקשה להם בזה דאורייתא היא אשת אב הואי וכו' הא נמי דאורייתא היא וכו'. והנה מה שנאמר שם בראשונה דאורייתא היא היינו מן התורה שבכתב ובתור הכי כשהורו והקשו עוד הא נמי דאורייתא רצו בו מן התורה שבע"פ דהיינו את לרבות אשת אביך דאמרו, ובה החילוק צריך להבין דברי הרב ז"ל שכח דמה שהוא נלמד אצלם ב"ג מדות או ברבוי שלא ימנו בתוך תרי"ג מצות כי אם אותן שפירשו שהן גופי תורה או מן התורה דמן התורה דקאמרו היה היינו כי אם מן התורה שבכתב ודקא או מה שחשבו ככתוב להריא לא שיהא ענינו מוכן מן התורה שבע"פ כגון מדאורייתא דלעיל הנאמר על דביבא דאת לרבות אשת אביך שותו לימוד שדרשו אותו חוץ מעצמן ממה שהובא לעיל דשמעון העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה וכו' וכמו זה נמצא אצלם הרבה כההיא דפ"ק דחולין (דף ג') למ"ד ב"ג מדות מן התורה וכו' דהיינו תורה שבע"פ והלכה למ"ד נמי מן התורה יקרא אע"פ שאין עונשין עליה ואע"פ דפ"ה הורק (דף צ"ו) אמרינן דהוצאת ארבע אמות בר"ה גמרי לה ואמרו ר"י אמר שמואל מקושש מעביר ארבע אמות ברה"ז הוה, כבר תירץ בזה הר"ן ז"ל בפרק כלל גדול דהלכות גמרי לה דקאמרו היינו לחייב בה מדין מוציא מרשות לרשות ומש"ה עונשין עליה הוואיל ונעמכה לתורה שבכתב הא בלאו הכי לא היה מחייב עליה שאין עונשין מהל"מ ע"כ. ועם מה שביארנו לעיל בדברי הרב שכל מה שאמרו בו שהוא גמרי תורה או מה"ל אפשר להכניסו במנין המצות היינו מן התורה שבכתב או שיהא נחשב ככתוב להדיא יבטול בו כל מה שהקשה הרמב"ן עליו וכמו שצאנתי להרשב"ץ בספר זה הרקיע שביאר קרוב לזה בכונת הרב והביא ראיות דלעולם קסבר דדברים הנלמדים ב"ג מדות יש בהן המרא דאורייתא אלא שלא יתמנו במנין תרי"ג. וכל' להוסיף עוד דהרב ז"ל דקדק לקרות ג"כ ד"ס שהוא לשון שנחנו בו בשתי המשמעויות דהיינו דבר שהוא מן התורה שבע"פ או על מה שחקנו מדבריהם לגמרי. והא' כל' לשון הרב בפירוש המשנה פ"ו דכלים משנה י"ב, וראיתי לזכור לך בבאן שרש גדול התועלת והוא אמרם בתוספתא בס' מקואות כוית מן המת וכעדרה מן השרץ ספק יש בהן כשיעור ספק אין בהן ספקו טמא ושמו זה השרש שבו תרע כאשר יפול לך ספק באיזה שיעור שיהיה אם חתך בו לקולא או להומרא, ולא יעקב אמרו שיעורו מ"ס עם השרש אשר בידנו שכל השיעורים הל"מ לפי שכל מה שלא התבאר בלשון התורה יקרא סד"ס ואע"פ שהדברים הן הל"מ לפי ששאר ד"ס יכול שיהיה הדבר דעות סופרים כמו הפירושים וההלכות המקובלות מן משה בסיני או חיקון סופרים כמו התקנות והגזירות ושמו על זה ע"כ. וכן כתב במשנה ז' פ"ו דמקואות וגם הרמב"ן ז"ל עצמו ביאר

לב שמוח

טכרות כצואר המשנה בשנים אבות הטומאות מן מן הסורס ומן מדרבנן כתב שנגלה טוח טכור אין לו עוממת מן הסורס כצואר וכן מנינו אותם בכלל אבות מדרבנן והאחמא אולי שיהא אב של תורה ואס לא באה כצואר וראיתם זה היינו חייב עליה כרס על ביאת מקדש וקדשו וסמכו זה לאומרו ית' נגלה וטרפה לא יכלו וכו' ובסוף דבריו מנה אבות הטומאות דרבנן ובכללן נגלה טוח טכור עם סורס וכו' וזהו שיהא אב טומאה מדאורייתא. הנה נתפאר מדעוהו שסורס מוגה נגלה טוח טכור אב טומאה מדרבנן אינו מפני שיהא דיו כדיו שאל אבות טומאות מדרבנן כע"ז ומשעמיה אכל הוא כשאר אבות דאורייתא לענין חיוב אלא שקרא דרבנן לפי שלא באה כצואר אלא מהמדות וכו' ומ"מ דין תורה הוא וכומו שקרא קדוש כספ ד"ס מפני שלמדוהו מ"מ דקדוש קדוש ועל"ז אמר סיה דין תורה וסכא על המקדשת בכסף הוא במיתה וכו' כן הוא כל דבר הנלמד מהמדות אלא סיה רב"ז דין תורה עם שקרא אותו ד"ס וכן בפרק ז' דעוממת מת כספר סיד כתב דעוממת ע"ס כשעורה כיון שהיא הלכה היא דין תורה ולא ד"ס. אלא כלן דברי הרשב"ץ ויותר מהמה סוככים על קוטב אחד שכל הדברים הנדרשים או הנלמדים מהמדות אלא סיה כקולן וחומקן וכל דין שיון אל האמוראים בתורה ולא צוה חולק הוא עם כס"ד רק צענין המנין בלבד שלא להכניסן בתרי"ג מצות של תורה כמו שכתבם סוף, ותחת הרשב"ץ דברין באומרו כמה שנים עברו ולא נתגלה טעמו של רבינו ונענינו נתגלה לנו מה שלא נתגלה לראשונים עכ"ל:

אמר הצעיר הכנס שבת את עצמו במיתה זו שאלה ונראה לו לכפר עליו גם ראיתי אחרים רבים וגדולים נמשכו אחריו בזה, ואני עני עוני אגיד כי אף שהוא אומר שנגלה אולי אולי עדיין הוא סתום מוגע ומפוסה כמנה פנים. מלא אס כל הדברים הנלמדים מאחת מהמדות שיון להרמב"ם אל הנאים בפירוט בכתוב באיכותן ר"ל דיוין כמו שהרשב"ץ מפרש בו א"ל תקיף ליה להרמב"ם על מה שוא ברה מלומר שיון גם בכתובות שסוכס עמסן בענין מלאח מלאח דיון אחד תורה אחת ומשפך אחד לכלן גם כהנס שבר כמה קולמוסין ושחם ארלה כמה דיו וטרת לעשותו טועם לכה"כ שכלל אותן אחד מאחר שלענין דיון אין זה מעלה ומוריד כלל ולא נפקא מינה מידי חושבנא בעלמא. ועוד אף אס יהיה מקום לרשב"ץ לומר כן בזה בספר הקצר דנחית ציה למינא ולחלוק בא עם כס"ג שנים מצות דרבנן עם מצות דאורייתא מ"מ מה יענה בתבירו הגדול שיעקב ויתנווה שס אותו על המנין כי אס על הענין ובכמה דברים אומר זה ד"ר וזה מד"ס ומס טעם לו לזה אס לענין דיון אין הכדל בין מה שהוא מד"ס למה שהוא מד"ס ואדרבה לשון זה מוכיח שיש הכדל ככן דקא קאמר זה דין תורה ומצינא מאי דמסיים נמי וזה מה שהיה מעין פתחה וכתב אתר וזה מדין סופרים וסמטמעות הוא כי אין דיוטים שום אלא דין אחד לר"ל דיון אחד לד"ס, ומס לנו לנדקדוקים ובפירוט כתב כס"ג מהל' מלות אין ספולין מדין תורה אלא קדושים ממשפחה אב בלבד וכו' אכל שאר קדושים מן האס או מדרך האישות כלן ספולין מדבריהם עכ"ל. ושם לעיל צ"ל כתב הוא עצמו מה בין ספול לעדות מ"ס לנכול מדבריהם ספול מ"ס סהיד עדותו בעלמא אע"פ שלא הכריזו עליו וכו' וספול מדבריהם לריך הכהנס לשיכר כל עדות סהיד קודם סהידיו עליו מקבלין אותו וכו' עכ"ל. הרי זה חילוק מפורש בענין דיון כי ספולין עדות של תורה עדותם בעלמא אף קודם הכהנס וספולין עדות מדרבנן קודם הכהנס עדותם קיימת ויוליון מומן על פיהם והרשב"א כס"י הקס"ו כתב אבר שמתם שאין הכנס ציוסם אלא הכהנס אכל לאחד הכהנס זה וזה שיון לכל דבריהם זה אינו שלא נתכוון אלא להפריש ציוסם כעיקר ספולין שאלו ספולין מיד וכו' ומ"מ המגרס כספולין עדות דרבנן אין סכט בעל כמו המגרס כספולין עדות:

דאורייתא

דאורייתא אע"פ שלמדוס בהיקס ויאלה ויהיה מה יאלה בשמר אף הויה בשמר. אבל אין זה עיקר אבל (ו) עיקר שרשי התלמוד שכל הדרשין בתלמוד נאמרו משלש עשרה מדות כולן דבר מורה וכן פירוש מורה שנאמר למשה בין שנאמר שקבלו אותו כפרס כגון שלמדו מפי הגבורה דקדושין כן כנסף ושהם נרמזים בתורה מקיפה קיפה, ובשטר ושהם נרמזים מויאלה ויהיה. וכן בשטר בחלב נאמר לו כסיו ששכר בחכילה ובהנאה בין גדי בחלב כמו בין שר בהמה בחלב אחר ונאמר לו שכן באין כחוב מרובי המקראות וכן שנאמרו לו הדברים שהם ונאמרו לדרוש התורה בכללה במדרישי שלש עשרה

ע"ה והוא אמרם ו"ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו, והיות התלמוד בכל מקום ישאל פשטיה דקרא במאי כתיב

מדות והסכימו החכמים במדרש כל מלוא ומלוא ואע"פ שכלו במקומות אשכנח כבד אמרו שהם מקשים ומתריסין שם בפירושו. ואם יש מהם סתומות במקראות שנקראות מועטים אינם נעלמים מלומדי הגמרא וכבר אמרו לעולם אל תהי גזירה שזה קלם בעיניו שהרי נותר וכו' וכן אמרו עוד ששרי המסקלין הם גופי התורה ולא למדס הכתוב אלא בג"ש כולם כמו שאמורים בגמרא כריחות (דף ה') הרי בג"ש כחורה שלמה ולא לענין פירוש מה שכחבו בתורה בלבד אלא אף להביא דבר אחד שאליו כתוב כגון כחוב מלומדי ושרי העריות הנלמדות בה כגון אם המורה ואם חמיו (בה בנו ובה בתו) ומאמרו [ח] לעולם אל תהי גזירה שזה קלם בעיניו יורה שזה הדין על כל גזירה שזה הנדרש להם לא שאלה בלבד כן עיקר [ט] וכבר הלכו בן-סורר ומורה מדין ג"ש בת ג"ש אמרו (סנהדרין ע"א): מלקות בן סורר ומורה מין כדר' אבדו דא"ר אבדו למדו ויסרו מוסרו ויסרו מן וכן מכן. וגם הרב מורה שחייבי מלקות כולן דבר מורה כן. [י] ובלשון הזה אמרו עוד במדרש דבראשית רבה א"ר [אחא] יפה שיחת עבדי אבות מתורגמן של בנין שפרשמו של אליעזר בשנים ושלשה דפים היה אמורה והשרץ מגופי תורה ואין דמו מעמל כבשרו אלא מרובי המקרא, וזה לכס הטמא זה וזה. [יא] וכן בשאר שלש עשרה מדות כולן, כמו שאמרו שאלו של שבת ארבעים חסר אחת שכולם נלמדו בהיקס ממשכן, ואמרינן יהם מלאתה מחשבת אברה תורה. [יב] ומלוינו להם מדרש כזה שהלשון בו הרב על צל ההלכות מן החסמים. אמרו בגמרא כוכב (ו') חליין דאורייתא ויהיו כי אחאי הלכתא לשערו הא נמי דאורייתא הוא דכתיב ורחן את בשרו את הטפל לבשרו ומאי ניהו שער, ומתוך כי אחאי הלכתא לרובו ולמיטתו למקפיד ולשאניו מקפיד, פלוגר שפירשה ההלכה למשה בסיו ענין החליה שנתרבה כחוב מה היא, והנה אומרים על זה שהוא דאורייתא. ובגמרא סנהדרין (נ"א): שני [יג] א"ל רבי עקיבא ישמעאל אחי בת ובה אחי דורש א"ל ובי מפי שאלה דורש בת ובה מלוא וז' לשיריה, ולפי שהיה הלשון הזה כמסתפק ברבוי הזה להוציא ממנו האשה לשיריה, שאלו בגמרא ורבי ישמעאל אחי בת ובה אחי דורש ביה מיבעי ליה לכדתא אבוב דרבי אבין וכו' לומר שאל לא היה לו מדרש אחר בדבר היה אף רבי ישמעאל שורף תורה מדין ריבוי זה אע"פ שאל היה שרפה של מקובלת בידו. וכן אמרו (שם ס"ז): בן עזאי אומר מכשפה לא תהיה ונאמר כל שוכב עם בהמה מות יומת שוכב עין לו לומר לך מה שוכב עם בהמה בסקילה אף מכשפה בסקילה א"ל ר' יהודה ובי מפי שסמכו ענין לו מלוא וז' סקילה ופירשו בגמרא מי שמתו (פ"א): רבי יהודה לא דרש סמכים כלומר שאין לו קבלה במדרש המדה הוא בתורה שאלה היה דורש אחר מלוא תורה ולפיכך הוא אומר אונות אביו ומפוחות אביו ומציא אותה בכלל אשה אב וכו' ר' יהודה מויליאם למכשפה בסקילה במדרש אחר מדבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יאל אלא ללמד על הכלל כולו יאל אחר אלא אב וידעויה בכלל מכשפים היו להם יאל לומר לך מה אלו בסקילה אף שאר מכשפים בסקילה. ושם בגמרא מי שמתו (פ"א) היו דנין שמדבר אדם על המזון לפניו מדין ק"ו ויהיה להם זה מן-התורה והקשו עליה ממאי דתנן בבעל קרי ועל המזון מדבר לאמרו ואינו מדבר שלפניו הוא מדבר ויאלו מהתורה אלא לאמרו והעלו הדבר בתורה לאמי שדרשה בק"ו שאילו היה בק"ו הזה עיקר היה מדבר מן התורה. אלא כל הנלמד לחכמים ב"ג מדות תורה היא (ו) אבל יש עם המדות האלו הנאמרים, והנא' בג"ש כמו שהזכרנו שאין אדם דן ג"ש מעצמו אבל אחר שלמדו אותה הרי היא כגוף תורה לכל דבר, והנא' הק"ו שאין עושקים בו לא מלקות ולא מיתה ב"ד והזכירו בזה מדרש מן הכתוב כמו שהוא מובא במס' מכות (ה'): אלמלא כן היו עושין וממיתין בו ומפוחות אמרו בגמרא סנהדרין (ע"א) אלא רודף אחר חבירו להרוגו ניתן להלוי בנפשו מ"ל מק"ו מעשרה המאורסה הוא וכו' ובי עושין מן הדין היקשא

מרגניתא מביא

דקאמרת שלש תנן ארבע לא תנן כו' וסיקס גופי תורה הם, עכ"ל. כבר ייבטתי לעיל בציאור לתפוסת שאלה שהשיב הרמב"ם יבוא נכון וגם נבאטי שם מ"ש נעל לחם משנה כישוב השנה זו של הרמב"ן ודברי נעל מגילת אסתר ככללנו בעד הרמב"ם מהשנה הרמב"ן כואה אינם מעלים ארוכה ואינו יודע מה הוא סה:

[ח] שוב כתב הרמב"ן ו"ל וכבר אמרו לעולם אל תהי ג"ש קלם בעיניו שהרי נותר וכו' וכן אמרו כחוב מלומדי ושרי העריות הנלמדות בה כגון אם המורה ואם חמיו (בה בנו ובה בתו) ומאמרו [ח] לעולם אל תהי גזירה שזה קלם בעיניו יורה שזה הדין על כל גזירה שזה הנדרש להם לא שאלה בלבד כן עיקר [ט] וכבר הלכו בן-סורר ומורה מדין ג"ש בת ג"ש אמרו (סנהדרין ע"א): מלקות בן סורר ומורה מין כדר' אבדו דא"ר אבדו למדו ויסרו מוסרו ויסרו מן וכן מכן. וגם הרב מורה שחייבי מלקות כולן דבר מורה כן. [י] ובלשון הזה אמרו עוד במדרש דבראשית רבה א"ר [אחא] יפה שיחת עבדי אבות מתורגמן של בנין שפרשמו של אליעזר בשנים ושלשה דפים היה אמורה והשרץ מגופי תורה ואין דמו מעמל כבשרו אלא מרובי המקרא, וזה לכס הטמא זה וזה. [יא] וכן בשאר שלש עשרה מדות כולן, כמו שאמרו שאלו של שבת ארבעים חסר אחת שכולם נלמדו בהיקס ממשכן, ואמרינן יהם מלאתה מחשבת אברה תורה. [יב] ומלוינו להם מדרש כזה שהלשון בו הרב על צל ההלכות מן החסמים. אמרו בגמרא כוכב (ו') חליין דאורייתא ויהיו כי אחאי הלכתא לשערו הא נמי דאורייתא הוא דכתיב ורחן את בשרו את הטפל לבשרו ומאי ניהו שער, ומתוך כי אחאי הלכתא לרובו ולמיטתו למקפיד ולשאניו מקפיד, פלוגר שפירשה ההלכה למשה בסיו ענין החליה שנתרבה כחוב מה היא, והנה אומרים על זה שהוא דאורייתא. ובגמרא סנהדרין (נ"א): שני [יג] א"ל רבי עקיבא ישמעאל אחי בת ובה אחי דורש א"ל ובי מפי שאלה דורש בת ובה מלוא וז' לשיריה, ולפי שהיה הלשון הזה כמסתפק ברבוי הזה להוציא ממנו האשה לשיריה, שאלו בגמרא ורבי ישמעאל אחי בת ובה אחי דורש ביה מיבעי ליה לכדתא אבוב דרבי אבין וכו' לומר שאל לא היה לו מדרש אחר בדבר היה אף רבי ישמעאל שורף תורה מדין ריבוי זה אע"פ שאל היה שרפה של מקובלת בידו. וכן אמרו (שם ס"ז): בן עזאי אומר מכשפה לא תהיה ונאמר כל שוכב עם בהמה מות יומת שוכב עין לו לומר לך מה שוכב עם בהמה בסקילה אף מכשפה בסקילה א"ל ר' יהודה ובי מפי שסמכו ענין לו מלוא וז' סקילה ופירשו בגמרא מי שמתו (פ"א): רבי יהודה לא דרש סמכים כלומר שאין לו קבלה במדרש המדה הוא בתורה שאלה היה דורש אחר מלוא תורה ולפיכך הוא אומר אונות אביו ומפוחות אביו ומציא אותה בכלל אשה אב וכו' ר' יהודה מויליאם למכשפה בסקילה במדרש אחר מדבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יאל אלא ללמד על הכלל כולו יאל אחר אלא אב וידעויה בכלל מכשפים היו להם יאל לומר לך מה אלו בסקילה אף שאר מכשפים בסקילה. ושם בגמרא מי שמתו (פ"א) היו דנין שמדבר אדם על המזון לפניו מדין ק"ו ויהיה להם זה מן-התורה והקשו עליה ממאי דתנן בבעל קרי ועל המזון מדבר לאמרו ואינו מדבר שלפניו הוא מדבר ויאלו מהתורה אלא לאמרו והעלו הדבר בתורה לאמי שדרשה בק"ו שאילו היה בק"ו הזה עיקר היה מדבר מן התורה. אלא כל הנלמד לחכמים ב"ג מדות תורה היא (ו) אבל יש עם המדות האלו הנאמרים, והנא' בג"ש כמו שהזכרנו שאין אדם דן ג"ש מעצמו אבל אחר שלמדו אותה הרי היא כגוף תורה לכל דבר, והנא' הק"ו שאין עושקים בו לא מלקות ולא מיתה ב"ד והזכירו בזה מדרש מן הכתוב כמו שהוא מובא במס' מכות (ה'): אלמלא כן היו עושין וממיתין בו ומפוחות אמרו בגמרא סנהדרין (ע"א) אלא רודף אחר חבירו להרוגו ניתן להלוי בנפשו מ"ל מק"ו מעשרה המאורסה הוא וכו' ובי עושין מן הדין היקשא

[יב] שוב כתב הרמב"ן ו"ל וכבר אמרו לעולם אל תהי ג"ש קלם בעיניו שהרי נותר וכו' וכן אמרו כחוב מלומדי ושרי העריות הנלמדות בה כגון אם המורה ואם חמיו (בה בנו ובה בתו) ומאמרו [ח] לעולם אל תהי גזירה שזה קלם בעיניו יורה שזה הדין על כל גזירה שזה הנדרש להם לא שאלה בלבד כן עיקר [ט] וכבר הלכו בן-סורר ומורה מדין ג"ש בת ג"ש אמרו (סנהדרין ע"א): מלקות בן סורר ומורה מין כדר' אבדו דא"ר אבדו למדו ויסרו מוסרו ויסרו מן וכן מכן. וגם הרב מורה שחייבי מלקות כולן דבר מורה כן. [י] ובלשון הזה אמרו עוד במדרש דבראשית רבה א"ר [אחא] יפה שיחת עבדי אבות מתורגמן של בנין שפרשמו של אליעזר בשנים ושלשה דפים היה אמורה והשרץ מגופי תורה ואין דמו מעמל כבשרו אלא מרובי המקרא, וזה לכס הטמא זה וזה. [יא] וכן בשאר שלש עשרה מדות כולן, כמו שאמרו שאלו של שבת ארבעים חסר אחת שכולם נלמדו בהיקס ממשכן, ואמרינן יהם מלאתה מחשבת אברה תורה. [יב] ומלוינו להם מדרש כזה שהלשון בו הרב על צל ההלכות מן החסמים. אמרו בגמרא כוכב (ו') חליין דאורייתא ויהיו כי אחאי הלכתא לשערו הא נמי דאורייתא הוא דכתיב ורחן את בשרו את הטפל לבשרו ומאי ניהו שער, ומתוך כי אחאי הלכתא לרובו ולמיטתו למקפיד ולשאניו מקפיד, פלוגר שפירשה ההלכה למשה בסיו ענין החליה שנתרבה כחוב מה היא, והנה אומרים על זה שהוא דאורייתא. ובגמרא סנהדרין (נ"א): שני [יג] א"ל רבי עקיבא ישמעאל אחי בת ובה אחי דורש א"ל ובי מפי שאלה דורש בת ובה מלוא וז' לשיריה, ולפי שהיה הלשון הזה כמסתפק ברבוי הזה להוציא ממנו האשה לשיריה, שאלו בגמרא ורבי ישמעאל אחי בת ובה אחי דורש ביה מיבעי ליה לכדתא אבוב דרבי אבין וכו' לומר שאל לא היה לו מדרש אחר בדבר היה אף רבי ישמעאל שורף תורה מדין ריבוי זה אע"פ שאל היה שרפה של מקובלת בידו. וכן אמרו (שם ס"ז): בן עזאי אומר מכשפה לא תהיה ונאמר כל שוכב עם בהמה מות יומת שוכב עין לו לומר לך מה שוכב עם בהמה בסקילה אף מכשפה בסקילה א"ל ר' יהודה ובי מפי שסמכו ענין לו מלוא וז' סקילה ופירשו בגמרא מי שמתו (פ"א): רבי יהודה לא דרש סמכים כלומר שאין לו קבלה במדרש המדה הוא בתורה שאלה היה דורש אחר מלוא תורה ולפיכך הוא אומר אונות אביו ומפוחות אביו ומציא אותה בכלל אשה אב וכו' ר' יהודה מויליאם למכשפה בסקילה במדרש אחר מדבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יאל אלא ללמד על הכלל כולו יאל אחר אלא אב וידעויה בכלל מכשפים היו להם יאל לומר לך מה אלו בסקילה אף שאר מכשפים בסקילה. ושם בגמרא מי שמתו (פ"א) היו דנין שמדבר אדם על המזון לפניו מדין ק"ו ויהיה להם זה מן-התורה והקשו עליה ממאי דתנן בבעל קרי ועל המזון מדבר לאמרו ואינו מדבר שלפניו הוא מדבר ויאלו מהתורה אלא לאמרו והעלו הדבר בתורה לאמי שדרשה בק"ו שאילו היה בק"ו הזה עיקר היה מדבר מן התורה. אלא כל הנלמד לחכמים ב"ג מדות תורה היא (ו) אבל יש עם המדות האלו הנאמרים, והנא' בג"ש כמו שהזכרנו שאין אדם דן ג"ש מעצמו אבל אחר שלמדו אותה הרי היא כגוף תורה לכל דבר, והנא' הק"ו שאין עושקים בו לא מלקות ולא מיתה ב"ד והזכירו בזה מדרש מן הכתוב כמו שהוא מובא במס' מכות (ה'): אלמלא כן היו עושין וממיתין בו ומפוחות אמרו בגמרא סנהדרין (ע"א) אלא רודף אחר חבירו להרוגו ניתן להלוי בנפשו מ"ל מק"ו מעשרה המאורסה הוא וכו' ובי עושין מן הדין היקשא

לב שמה

עומתת מה לדינא קא אחי לגילוינו נזיר ולכנס על ביהת מקדש וכו' ולשקן עומתת וכו' שכלל אלס יש הפרס אלס יש לתפוס עומתת דין תורה או ד"ס כמאמר שם, ועוד כפ"ס מומתת מה כתב אדם שגנב בלדס שנטמא בבת וכו' הרי זה כפני טמא טומאת ערב וכו' וזו דין תורה אבל מדרס הטעם כמות ונגע בלדס אחר וכו' שיהם טמאים טומאת ערב וכו' ב"ד"ל לענין תרומה וכו' אבל לגיור וכו' אינו טמא אלא עומתת ערב בדין תורה. ושם עוד כמאמר כלס כמאמר וכו' וכו' עומתת ערב ב"ד"ל לענין תרומה וקדשים אבל לחייב כרת על ביהת מקדש אינו חייב אלא ששני

קנאת סופרים

שמואים למהדרין כמו במ"ע קמ"ט ק"ג קנא קנא, והטובין אצל הרב לקרות ד"ס דוקא ולא דרבנן, והכא נמי באמרו ואם לא בארו זה ולא דברו בו הוא דרבנן שאין שם כתוב יורה עליו, צריך להיות הוא דברי סופרים שאין שם כתוב יורה עליו, והמעתיק לשונו לא דק בזה והעתיק דרבנן במקום ד"ס, ומקומות הרבה נמצא ב"ד"ס נאמר על בידי דרבנן לגמרי כמו שחילק הרב במהנ"י דפי"ז רבליה המובא לעיל. וראיתי בב"מ פ"א כח"ל אישות שהביא גם הוא ראייה סתמית דפ' הנחנקין הומר ב"ד"ס ב"ד"ל לאובחתי

ה'יקשא הוא דמא דבי רבי כאשר יקום חיש על רערו וירחא נפש בן הדבר הזה ובי ומה למדנו לרואה מעשה וכו'. ועוד אמרו בשי של ספחים (כ"ד) ומה מעשר הקל אמרה הבורה ולא בערתי ממנו צמחא בשר קדש חמור לא כל שכן לומר שהכול קדשים בצומחא בשר לוקה ובי סימא אין מהיריז מן הדין היקשא הוא דכחיב לא הוכל לאכול בשעיריז

כתיב כשמצאו פסוק ילמדו ממנו על צד הבאור והראיה
דברים רבים: והנסמכים במחשבה זו מנו בכלל המצות
בקור

שכר מפרט בפרק איזו מקומן (י"ב). והוי יודע שזה שאמר אין אדם דן גזירה שיהא מעלמו (ח) אין כוונתו לומר שכל גזירה שיהא מבוטלת להם מסיני ונמסרת להם ממפי משה רבינו הלאו מלה פלונית ממלה שבספוק פלוני ואסור דין שיהא לענין פלוני, הדבר כן שיהי מנין אותם חולקין חמיד בהרבה מקומות בענין הזה בלכות ששינו שאמר בגמרת הולין (פ"ה) מ"ט דרבי מאיר בלכות ואת גמר דנו שחטתה שחטתה מחטותי והוא להלן שחטתה שאינה רגומה שמה שחטתה אף כהן שחטתה רגומה שמה שחטתה ורבי טעמיה רבי מן וטבחו אף וכן כהן להלן שחטתה הראויה אף

ובכן שחיטה הרלויה והקפו ורבי מאיר ליגמר מן ועבדו טבה והכן דנין שחיטה משחיט
והנה הוא דבי רבי ישמעאל ושם הכהן ובה הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה ומהרץ
על ר"ש ליגמר משחיט וזמן קטע דנין חולין מחולין ואין דנין חולין מקדשים, ואי
ולברי משמון ריהס לו קבלה מברכותו שאין שמה שחיטה ושהוא לגדל מן ועבדו טבה
מזה, וכן יש קושיות הרבה בהלמוד ויכולה שמה שחומרים וילך גזירה שום מקום פ

עם בהמה בכקילה אף מכשפה בכקילה, וכן מפרק מי שמחו (דף כ"א) היו דיני שוברך על המזון
מדין ק"ז וכו'. כנר כפתי כ"פ שאין מכל כיוצא בזה שום קושיא על הרמב"ם שמודה שכל דבר

לב שמח

לב שמח

השני בלבד חלל הנוגע בכלים פטור מהדברים האלו וא"כ שכן קבלה אינן דין חורש שלא נתפשו כמורה ע"כ. וכן כתב פ"ג מביאת מקדש איחוס העמא שחיוב כרת על המקדש כל שנטמא וכו' או בשאר אבות של חורש, כלומר ולא עומאות בדרבנן ככתבן בפי' טעומות מה. והם כרסב"ן עבר על חלל השמות וזכר מן חלל ידעו היור' הי"ל עוד מקום לומר אינא דרמב"ם שד"ת ור"ם אלו כל שזין כל דבין ואין הפרש ביין חלל וכו' ענין דמניין. עוד הרמב"ם פ"ב מהל' א"ל כתב שש"ס שחלל להחליל עושים דין חורש אמו והבין וכו' ומדברים שיתחלל האדם על אשתו בנזואה וכו' ע"כ. והוא ענינו כתב שם לעיל כל קרובים שהוא חייב להחליל עושים מחלל עומא דמחלל עושים מ"ם וכו' אשמו כנזואה א"כ שהוא מחלל עליו אינו מחלל עמה על שחר קרובים פי' מפני שחללות הקרובים מן המורה אצלנו כנזואה מדברים. ויבטל' תרומות ומעשרות כתב כמה בכלים דבין דין אלוה שם כס חיוב מן המורה אלוהם מחייבין מדרבנן ובסוף פ"ב מהל' א"ל ובהל' תרומות ויבטל' אינא דבך חייב מן המורה אלוהם חייב מ"ם והאובל כזית ענב של דברים ט' מנין אלוה מכת מדרוס. ולעיל כתב שהחלל ענב של חורש נזקק שם סדק ברור ומבוחר בכל אלו שהחלל ים כס דין מ"ם שהוא מדכווייתא כל מה שהוא מ"ם ומסס סדק לכל המקום שזכיר ד"ה א"ל דבין חורש לנזואה מהחלל דבין אלוה למהל' דמנין מהניו בלבד :

[illegible]

אני עוד אל הספקות כי במשנה הנזכרת נטה חנן אבל דבר שהוא אב העומאה מד"ס
ספקו עמא כלומר שלמותו אב העומאה אף דמדרכין הוא ספקו עמא מה ששאר ספקות

[illegible][illegible]

בקור חולים ונחום אבלים וקבורת מתים בעבור הדרש
הנזכר באמרו יתברך והודעת להם את הדרך ילכו בה,
ואמרו

נראה לי כי מה שאמר הרמב"ן ששרה מנה לאו (א) בקבלת עדות הקרובים קאמס על קאמס ולא בזה אלא מרבי. זה אינו כי ריבוי נקרא אחין וגמין או זא"ז ונספח אמהם הוי פטוק או שליו או אפילו חיבה אחת וזאת אחין וגמין לא נקרא רבוי, ואף אם הייתי מודה שזה הנקרא רבוי מ"מ כבר השריש בשורש השני כי כל דבר הגלמי צ"ג מדות ואמרו בו החכמים כי הוי גוף תורה שראוי למנותו, וזוהי לא הפירוט המקובל ממשה שזכו לפירוט שכן כזה הרב בשמ"ק שלו בלאו האלו, וכן כזה ג"כ בחבורו הגדול בפ' י"ג מהלכות עדות וז"ל, הקרובים פסולים לעדות מן התורה שנאמר לא וימרו אבות על בנים מפי השמועה למדו שכלל לאו זה לא וימרו אבות על פי בנים ולא בנים על פי אבות, וזה"ל לשאר קרובים, עכ"ל. אבל אמת הוא כי לא ידעתי היכן הוצרך שער היה בקבלה אלהם, כי בפ' א"ז צורר (כ"ז) וגם בספרי שאמרו שם כי האמחר לא אמרו שם כלום. ולא תשיבני ממה שכתב הרב בשמ"קו שהבחי לעיל כי אפילו הדבר שהוא הלכה למשה בסיני נקרא ד"ס ולא יבא בחמין. כי זהו דוקא

כשאין פסוק יורה עליו רק הכל הוא בקבלה. אמנם צבוא פירוש איזה פסוק בקץ
כן נאמר בכל מה שישאל בנמרץ שישמחוהו אל אחת מי"ב מדות שהוא דרבנן, כי פעם
בפירוש איזה פסוק אינו מדרבנן וא"כ הוא דבר חורף. אכן קשה לי בזה הפסוק ש
שכן אמר שם ת"ר לא יומחו אבות על בנים מה ח"ל אי ללמד שלא יומחו אבות בעון
בנים ובנים לא יומחו על אבות בעדות הפסוק. וביצמוח פירק הערל (ע"פ) מקשה
אבות על בנים וגו', נראה במאן שפסע הפסוק הוא כמשמעו, וא"כ זה מה שאמר
עליו בלאו ועשה, וכן נראה ג"כ מדברי הימים (ב' כ"ה) כי פשוטו כמשמעו. ולפי דעם
הרי כבר נאמר איש בחטאו יומחו, לפי שדוחק הוא לומר שהכל יהיה מניעה אחת
זולתי זה על עדות. ומה שאמר עוד שמה לאו (ב) שאין מיתה ב"ד דוחה שבת ויהיה
בדין היה למחור, וכן נראה מפרק אחד דיני ממונות (דף ל"ה:) ומפרק קמא דיבימוח
חובת הגוף הוא וחובת הגוף נוהגת בין בלחץ בין בצוהר לארץ מושבות דכחך רח
משפט מות והומת שומע אי בין בחול בין בצבא ומה מאי מקיים מחלליה מות
מקיים והומת בחול אבל לא בצבא אי אינו אלא אפילו בצבא ת"ל (שמות ל"ה) לא ר
לדוריתויכם בכל מושבותיכם מה מושבות האמור להלן ב"ד אף מושבות האמור כהן ב"ד

אֵלֶּנּוּ, הִנֵּה הוּא יִקְרָא דְּבַר חוֹרָה, וְהִרְאִיהָ מִמֶּה שֶׁכָּתַב בְּשׁוֹשׁ הַשֵּׁנִי ו'ז"ל, וְלֹא בֶּסֶם
יִישׁוּעַ הַפִּירוֹשׁ הֵיחָד מִקֻּבֵּל מִמֶּהָ בְּסוּי, ע"ל. הִנֵּה שֶׁהוּא כּוֹסֵר שֶׁל מֶה שֶׁכָּתַב בְּקִבְלָהּ
לֹא יוֹמְחוּ אֲבוֹת עַל צִיִּים, שֶׁמִּלְשׁוֹן הַגִּמְרָא דְּפָרַק זֶה בּוֹרֵר נִרְאֶה שֶׁפָּשְׁטוּ הוּא בְּעֵדוּת,
וְכֵינִים בְּעוֹן אֲבוֹת הֵרִי כִּבְר נִמְכַּר אִישׁ בְּחֻקָּו יוֹמְחוּ אֲבוֹת לֹא יוֹמְחוּ אֲבוֹת עַל צִיִּים בְּעֵדוּת
וְהִתְחַלְתִּים הַגִּמְרָא עַל דּוֹד שֶׁמֶכַר בִּי שְׁאֵל לְהִירֵיגָה עַל עוֹן אֲבוֹתִים, וְהִיא כְּחֵבִי לֹא יוֹמְחוּ
זֶה בְּפֶרֶק זֶה בּוֹרֵר מֶה ח"ל אִי לִלְמַד וכו' וְהֵלֵךְ פָּשְׁטוּ דִּקְרָא עַל כֵּךְ הוּא וַיְהִי לַעֲבוֹר
כִּי כִשְׁמֹרֶת הַגִּמְרָא מֶה ח"ל וכו' רָאוּם הוּא אִי לִלְמַד בְּלִבֵּד שֶׁלָּא יוֹמְחוּ אֲבוֹת בְּעוֹן צִיִּים
וְהוֹסֵפֶה הַחוּץ בְּעוֹלָם לַעֲבוֹר עֲלֵיהֶם וְעֵשָׂה, אֲבָל חֵין כּוֹנֵנִם שֶׁלָּא יִהְיֶה לוֹ פֶּשַׁע אֶחָד
וְהָיָה מִדִּין רָבוֹי, כִּבְר כְּחֵבִי לַמַּעֲלָה מֶה נִקְרָא רָבוֹי, וּמֵאחֶר שֶׁזֶה פָּשְׁטִים דִּקְרָא מִתְּחִלָּה
(דף י"ז) כִּי זֶה פָּשְׁטוּ בִּפְסוּק, שֶׁכֵּן אֶחָד שֶׁם מוֹצֵאנֵם לִלְמַד הַתּוֹלֵד לְפָנֶיךָ מִכֵּי שֶׁבֶת
לֹא לֵמַה לִּי מָשׁוֹם רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל אֶחָד חֲלִמִיד אֶחָד לִפִּי אֶנְחֵלְמֶר כִּי יִהְיֶה בְּאִישׁ חֶסֶד
מִתֵּם בְּהָאֵר אֲלֻכּוֹת הוּן מִמִּיתָם צִיִּת דִּין אִוּ אִישׁ אֵלֶּה אֲפִילוֹ מִמִּיתָ צִיִּת דִּין וְמֶה אִישׁ
וְאִירֵי אֵשׁ כָּכָל מוֹעֲצוּתוֹכִים וְלִכְלֵן הוּא אֲחֵר (בַּמִּדְבָּר ל"ה) וַיְהִי אֵלֶּה לָכֶם לִחְקֹת מִשְׁפָּט
אֲחֵר רַחֲמָנָא לֹא תִּזְכְּרוּ אֵשׁ כָּכָל מוֹעֲצוּתוֹכִים. הִנֵּה מִכָּן נִרְאֶה שֶׁהִם חִקְרוּ עַל פָּשְׁטָהּ
עַל

שלמד ממקרה מועט המה גופי תורה וכל מקום שהזכירו גופי תורה כבר סורנו הרמב"ם שמונה שנה בקבלה למשה בסיני מפי הגבורה בפירוש הכתוב וכל ראוי למוות צמיון המוות כאשר כבר נתבאר. והנה כל דמויות ב"ד אינו דאם הוא מהלכות שבת ואש"י דמפרש בגמרא הלכות שבת שבת מביא יניחו למלכת מהשבת אברהם תורה ולא כתיב, י"ל דהודא מניינוהו נקט י"ל לכל הילכות שבת ונקט מללכת מהשבת היינו משה דמללכת מהשבת הוא יותר מקרה מועט שאינו נלמד אלא מסיקא דשבת למללכת מהשבת וזה ר"ל הא דאין מיתה ב"ד ר"ל נלמד מיתורא דקרא שהוא יותר מקרה בערך הימים שדוד:

לב שמח

ה'תרמ"ב ז"ל סמכה אנפי. חדא שאם כוונת הרב היתה לענין מנין המצות בלבד א"כ גבי קדושין שיש בהן שלש דרכים מאי כ"מ שהיה אחד מאותן הדרכים מן התורה או מדר' סוף סוף לא ימנו אלא מצות אחת ומת וסיף ומה יתן לנו אם שלש הדרכים מן התורה ואז אחת מהן אינה כ"מ ק"ו וכן כ"י ועידף ולא יגרע מנין המצות וא"כ למען טרע ללמדנו שקדושי כספ' מדר', וכן במצות ערות שכתב וקרובי האם וקרובי אישות מדבריהם כיון שכוונת הרב אינו אלא לענין מנין המצות וכו' לענין המצות מה לנו בין שיהיו קרובי האם והאישות מן התורה או מדבריהם וכו' עד שבסוף דבריו חילק הרב הנוכח בין אמרנו מדר' מ"ס ובין אמרנו מדבריהם לפי שישיה הכ"ז, כ"כ כשיאמר מדר' כוונתו לומר שהדבר ההוא לא בא בפירושו בחתירה אלא מומדרש הכמים אבל עכ"ז דינו דין תורה, ולכן כתב גבי קדושי כספ' שהבא עליה חוץ מבעלה חייב מיתה ב"ד ובספרנו זו החזיק בעל מ"מ באותו מקום דוק ותשכח אלא כשיאמר מדבריהם כוונתו לומר שאין לו דין תורה ועכ"ל. ולעיל' דלפי הסברא הנכונה החילוק שחילק המחבר הנוכח הוא נכון כמו שהוכחנו לעיל אמנם עדיין צריכים אנו להוסיף. ביארנו על דבריו דמעותלם לא עלה על דעתו להחליט הענין שכל לשון של ד"ס הנמצא אצל הרמב"ם ז"ל יובן כן שיהא דין תורה דהא ורואי ליחא אלא דאגב שיפטימ לא דק לפרש שיש באותו לשון שיתוף המשמעות ויובן בו לפי הענין או שיהיה על דבר שאינו מפורש להדיא אבל דינו דין תורה או יורה לפעמים על דבר מדברנן שאינו יובן דין תורה וכמו שהרב ז"ל עצמו ביאר זה במקומות לדליל אצל לשון של מדבריהם לא יובן כי לעולם לא אם אם שהוא מדברנן לגמרי. זהו מה שצריך להכין בדברי בעל תוספת ישרים הגם שבדבריו לדליל סתם הדברים ולא מירש כל הצורך לדלאוהי לפי מקום למשעות בכון דעתו כאילו יאמר דלשון של מדר' אינו סובל כי אם משמעות אחד הדתינו שהוא דין תורה ולא באופן אחר אצל הרב. וכל זה הארכתיו לפי שראיתי ב"ש שלב שמה שהקשה על תוספת ישרים מכמה דוכתי של לשונות הרב שיוכח בהן לשון של מדר' שנאמר כמה שאינו דין תורה ויהתלפו לו בזה שתי השלשות של מדר' וישל מדבריהם, כמו בפ"ב כהל' אבל כתב ומדבריהם שיתאבל האיש על אשתו הנשואה ולקמיה כתב עוד אשתו של כהן מתשטמ לה על כהנו ואינו מתאבל אלא מדר' וכן בס' מנין המצות סי' ל"ז כתב שנצטוו להכהנים שיטמאו לקרובים וזה בעצמו מצות

אֵיבֹל

לב שמח

היה. ולדעתי אם זה הלשון כך פירושו אינן סגנונו עולה ופה שאם כן לא היה לו לרד לכתוב אלא
התאמת לי שהיה כאב של חורה דהוה משמע שאף שאיננו אב של חורה דינו כאב של חורה אבל
לומריו שהיה אב של חורה לא משמע אלא שהיה ממש אב של חורה וזו הסיבה וזו מה שמרר התלה
שהוא אב דרענן ובקני מעט נביט הלשון יזכר יבחינן דכרי אלה ואמתהם וזכור ואזכר
עוד לבנינו וקומוהם בנחות לבית אבותם. ועוד להלוי אבות בעלמם מלמד תנחל ואל
לא אשתכח לה כי הוא אומר אינו מפני שהיה דינו כדון אבות שומאים דרענן כע"ז ומשמשים וכו'
ותיבה על ענינו מה נשתנו אב שומאה דע"ז ומשמשים מאב דנכלת עוף טבור שזו וזה אבות
שומאה דרענן יניחו ואם שומאים נכלת עוף טבור משום דמדרשא היה דיה כול חורס ע"ז ושמשים
נמי מדרשא כמבואר במקומו בנמ"ל שבת ובעמ"ל ע"ז והוכיחו הרב שם בפתיחה הנזכרת וזו טענה שאין
לברישא"ל עליה טעמים:

ועתה אכלר כוונתו של הרמב"ם ואמתה הידוע בלשונו הנזכר. אמר נכלת עוף אין לו טומאה מן הסורס צביאור ולכן מינו אותה בכלל אבות דרבנן, כלומר שאין לעומאמה של זו כתוב מפורש בתורה כמו שיש לכל שאר הטומאות שכתובות בה פירושו ולכאורה אינם מן הסורס ולכן מינו אותה בטומאת דרבנן. כתב עוד ואמתה היא הטמאת לו, האחרים כו', כלומר ואף על פי שאין לה טומאה בתורה פירושו פירושו היא שיש מן ההורס וראוי למנותה אף על פי תורה בכלל שאר אבות הטומאה שכתובים בה וראיית זה היותו חייב עליה כרת וכו'. וזה הולך הוא לשיטתו שבהך גלוי כל מה שלא תתאחרו כתוב בתורה ותתאחרו כתוב וכו' אם ציארר הס כו' ראוי למנותו וכו' אמנם ימנה מה שהיה בפירוש מקובל ממנו וסוף שציארר המעתיקים אמרו שהם הדבר אכסור לעשרו וראובורו לאוריייתא בהם אחרים כי הוא נודע בקבלה כל הביטוי ע"פ. והנה כי כן לפי דעתו ותחת נכלת עוף טסור היא מזה הסה כי הוא דבר שגאלרו המעתיקים שזו הסורס לעשותו ואכסורו לאוריייתא ובהם ציאררור בהם שגאלרו בנכלת עוף טסור שחייבין עליה כרת צביאת מקדש דאילוויי שהם ידעו בקבלה שציאררס אכסור תורה כל היו אומרים שהם עליה חיוב כרת כי עונם לו ויואלו בו אינו בשום אכסור מדרבנן וזה סוף תשלום דבריו ועטמו שאמר שהטמאת לו שהיא של תורה כלומר ולא כמו שחשב קהלת שניכלת עוף טסור אין לו טומאה מן הסורס. ומכל מקום בסוף דבריו חוזר ומונה טומאת נכלת עוף טסור עם אבות טומאות דרבנן כי עשה החתימה מעין הפתיחה שהתחיל נכלת עוף טסור אין לה טומאה מן הסורס ולכן מינו אותה בכלל אבות מדרבנן כו' וכמותו לומר אפי"ס שהטמאת לי שהיא טומאה של תורה נמשך אני כאל אחרים הפסוקים ומה

מנהגיהם בפרק אחד דיני ממונות (ל"ה): הוא מושתת קא קשים ל"ה. (א) ועיקר הכוונה
הבערה לחלק ימלא ולא הוצרך בממנה צאלו שהן תורה אבל הפסן מן הכתם בשל תורה.
(ד) [מז] ומנה אכילה המאכל ואשם הוין לקלעים לאו וכן אוכל עולה בין בפנים בין
בחוץ לאו וכן אוכל קדשים קלים קודם זריקה וכן בצורים קודם הגהה בעזרה לאוין
זהם כולן באים ממדרשו של ר"ש דקאמר (בריתא ה') קרא יחידא הוא לכהן רחמנא
לא

באן למדעו הדין הזה מפשט הפסוק אשר יא' מן הכלל ולא ממה שלמד על הכלל. ומ
קמ'ו מנה אזהרה לאכול עולה בשום מקום. ובמאנה קמ"ז מנה איסור אכילה קדשים
בעצרה, וכל אלו הם ממדרשו של ר"ש בפרק שלו בן הנוקין (י"א) לאחר קרא ימירא
דק פשטיה דקרא ממש הוא בן, שרי אמרו של בנא' (י"א) אחרי אשר דחו סברה ר"מ
לפי' לא תלמדו במצאנו לא נטבל להחמא לא נטבל להחמא מידבר מפשט דבין רחמינא

[מז] שוב כבד הרמב"ן ומנחם אבינו השאח וזשט חוץ לקלעים לאו כו' למח לי יחודי לאוי לכל חד עכ"ל. וכן רנע דרבר דע"כ אינו משיג עליו מדמנח כל אחד ואחד מכל בני ללאו עמנו וזמח כוללים בלאו אחד ולדעת הרמב"ם סוף לאו שכללות מחשח שכולם ענוטות על בלאו אחד ואי מחשח דרבר ופטר סוף ש"מ יחודי לאוי אחי סוף סוף מדרש ר"ש ולא סוף למנות כל אחד ואחד בפני עמנו לכבדו כרמב"ם כל מחשח מדרש המחשח לאוי למנות דא"כ חשח למח אינו משיג עליו מחשח אכול מחשח דא"כ ויחורו ויחורו חוץ לחומה כל אחד ואחד ללאו בפני עמנו, וגם למח אינו משיג עליו מחשח שמה אכול לחם קלי וכרמל קודם לעומד כל אחד ללאו בפני עמנו ולא יחורו בסם לאו לכל אחד אלא מיעורא דקראי וסוף דרשח חו"ל, אי דאין מוח קעמח מחשח דגופי איסורים מבוראים דקראי חלל שכללים בלאו אחד אע"פ שכלל יחורו חתמים לאוי לכל אחד אלא מיעורא דקראי למנוס במצין כמחשח כל אחד ואחד

אמנם כבר כעבור חמש שנים, י"א מנ"ל, מעשים הקרבות כי אלו המנוח ר"ל הא דאובל חטא
ואם חוץ לקעים וכו' שהולאנו מזה הפסק ר"ל דלא טובל לאכול בשערך וגו' מפי
השמועה

איבול וכו' ע"כ. ומ"מ הטומאה קראה בשם ד"ס והאיבול מדבריהם א"כ נקט זה חילוק זה וזה תמורת זה. ופ"ג מהל' עדות כתב מד"ס שהוחכין דיני סמוכות בעדות שבשטר מהל' ולקמה רפ"ד כתב כבר ביאורו שקדים שמטות מדבריהם. והראיה גדולה שבפ"ו מהל' אבות הטומאות אמר וטומאת ע"ז מד"ס וכו' ומי"ם ואמר וטומאת כלל מדבריהם וכתב על זה שהוא בירור שאין אחריו בירור שלטומאת ע"ז עצמה שכתב עליה בתחלה שהוא מד"ס הרב אה"כ שהיא מדבריהם וזיים עוד ככל אלו ראיות חזקות שאין הפרש כלל בדברי הרב בין מדבריהם לד"ס ואין זו צריך לפנים עכ"ל. ואין מכל אלה סתירה לדברינו כי תומת ישירים כלל. הראי שחלק בשיאמר מדבריהם במקו והקדים תחלה לומר על אותו ענין שהוא מד"ס דמדבריהם האמור אה"כ קאי אדלעילי כאלו יאמר מדבריהם לא אותן סופרים לעיל, ועוד דלא אפשריכא לזה כיון שהעלנו לעיל דלישנא דד"ס הוא משותף לשני המשמעויות ואותא להא ויורא להא חזק כפי הענין שהוא סוכב עליו, וכל דברי ספר ב שמח בזה אינו אלא שגגה ממשושת השכל במח שבהנאם לעיל מדברי הרב דמד"ס נמי לפעמים יתכן שיוורה על ענין שהוא מדרכנ לגמרי כמו מדבריהם ובזאת הכונה אחים הם וגממאצור ראיות בעל לב שמח בפתול מעיקרן ומיביניה לא אירא כלל. ואיכא לעיוני על מה שהביא רביה בעל לב שמח מפ"ס דהל' אבל שכתב הרב שם ז"ל ומדבריהם שיתאכל האיש על אשתו הנשואה ומפ"ס לו זה הלשון

ומה שראה הם לכאורה שטיא מדרבנן. אבל בהצטרף כבודל פרק ו' לדמות העוממות וזכר בזה
אמנות שלו וכתב בזה עוף טעור מן הסורה כלומר ממש מן הסורה ומשך אל מה שבידו לכן
ידוע מ'ש' ממשות וחיביון עליה כרת כמו שכתב כלן בזה שהאמר כעבור לטיל ומהם יאל לנו טעם
מסורה אל מה שחאיר ע"ז ומשמעות בזהות עוממה מדרבנן משום שמלמד שלא עשה כיום בחורה
מסורה בבידור עוד כלל מזה בה בגמרה אום הוראם מהם שקבלו כסוף מן הסורה כמו שזכרנו
שקבלו בגמלה עוף טעור ממה שאמרו בה שחיביון עליה כרת ולכן כתב פרק ו' משאר אבות
העוממות עוממת ע"ז מדברי סופרים כלומר ואע"פ שבידיון בגמרה עוממתה מדברי סופרים דהיינו
שכן השקלנו אינה כי אם מדברי סופרים ככל שאר הדברים שלמדו מן הדעה למדרבנן בעיניהם וינסו
ואמנם אמרו: אחרת:

ובמאד אני תמה על הרשב"ץ שמביא סייע לפירושו בדברי הרמב"ם בזה שהוא כתב בפני המוסר והשרתה להאמין על השרה של חסד ביום חייב עליה כרת וכו' ואדרבה בפי' לשינה הואי פיוצותיה כסדרי חאמר דדוקא וכו' בלבד הוא חסדו משום שמעשה לא זו מחיוב עושה כרת שבו אבל שאר ד"ס שלא נתבאר לו כסן אינם של חסד וכן מוכח שהרי עוד ראינו מדברי הרב שכתב בהקד' ד' דעומתא מת עלם כשעוסק לפי שמועלתו הלה כי הוא דין חסדו עד כאן. פי' זה ואף לא יספיק לו להל"מ שהיא חסדו מ"מ אין לו מלאך סייע כלל לא שאר ד"ס ואדרבה מומרים לפי שמועלתו הלה כן. ומהענין דשר' ד"ס שמינה הלה כ"ל דין חסד:

דן אחת שיחה הלשון כסוד לירכב הלמוד דמ"מ וארבע רבב דהלכס מוסיא דין תורה יס לה ומחזיק
שם ככ"מ קיים סדבר וכסב זה שאמר הוא דין תורה ולא ד"ס כלומר אף לפי שיטתו שכל
הלמוד צ"ג מדות נקרא דברי סופרים זה שהוא הל"מ נקרא דין תורה ובמ"ס בקדמונה לכבוד זרעים
עכ"ל. ובמחילה גדולה אין שם באומה הקדמה כסוד שהלכה למשה מסיני אלא דין תורה ודארכה
הרמב"ן בשם הב"ב כסב כצדאי ז"ל הל"מ אלא ככל ד"ס א"מ. ועוד ארבעה הרמב"ם בפירושו השנים
פרק י"ז מבליט סב כס שלם נבחרה בלשון התורה קרא מד"ס ואע"פ שהדברים הל"מ ע"כ.
גם בתשובתו לחמני לוינו זכרה הרמב"ן כאן בהשגות כתב אפילו דבר שהוא הל"מ מד"ס קרי ליה
ז"מ שם מן התורה אלא שם שהוא מפורסם בה ענין ששעט וכאלוהי וכו' עד כאן. ובתשובתו הגדול
אין שם הל"מ כסב שחטס כתב ויה שם הלאים אחריהם אלא ידועו לה תשכח טרם סוף סל"מ וכו' אע"פ
שכל הל"מ כסב כסב ואין לך בפירושו בתורה אלא לדברים החמורים וכל ספק שיסחקו בדבוס
אסור ושאר כשעט מיני טריפויות יס כסן ספקין מותרים בו' ע"כ. ומכאן נמי מודעת להרשב"ץ
שאמר שאינו קורא תורת ד"ס משום שהולחין תורה כסב ויהי כאן כתב בפירושו שאפ"י ה"ל"מ
מהלכס שטתו מדין תורה כסב לחמירי כס כסל תורה ועכ"פ דברים כסב תורתו הלשון מוצר
לעיל שכתב לפי שמומחה הלכס היה כסב דין תורה. וכן נמצאנו לו עוד סתירה אחת בשרא ד"ס
בשפ"ה מוטומחת מדין תורה כסב כלי חרס שנגע במת או שסיס באלל טמא בו' וזה דין תורה אע"פ שהוא
קבלה ובספורן כתב אלל הנוגע ככלים בו' פסור שהדברים האלה אע"פ שהם דברי קבלה אינן דין
תורה שהרי לא נתפסרה בתורה. וזו סתירה בדבוס הכ"ד ולא ראיתי לרב ככ"מ יתעורר עליה ולא
לשום אחד מהמחברים ואלו :

[illegible]

כאלו יאמר שהוא דין תורה דומאי דלקמינא שכתב עוד אשתו של כהן כחמסא לה על כרחו ואינו מסמא לה אלא מרס' עכ"ל. ומה שכתב בהכנה דבין זה ובין זה מדרבנן בלחוד הויא התקנה בטומאה ואיבול ולא מרין תורה דהכי מוכחא מלתא וכו' וזה חרב שם ז"ל אלו שאדם הייב להתאבל עליהן דין תורה אמו ואביו בנו ובתו ואחיו ואחותו מאביו. ואח"כ כתב ומדבריהם שיתאבל האיש על אשתו הנשואה וכו' דודאי ומדבריהם דקאמר בספא לאפוקי מאי דכתב ברישא הוא דאזא שחיבי עליהן דין תורה ואזא ומדבריהם בתר הכי לשלול הענין מרין תורה דוקא. ואני תמה מאד איך לא דק בזה הרב בכ"ס שם שכתב דרבינו אוזיל לשעמיא שומכר שכל דבר שאינו מפורש בתורה כמש' אע"פ שזרנו דין תורה מקרי מרס' ולא הנשיא ברישא לדשן הרב שהוא מתנה בששה קרובים שחיבי להתאבל עליהן דין תורה ולא כאשתו נשואה שהיא מדבריהם, וגם איכא לאתמוהי על בעל ב"ה שהסכים עמו ביד' ס' שצ"ה. ויש לדון ג"כ דהרב ז"ל ס"ל הכי לגבי אכלות וטומאה ממאי דס"ל דירושת הבעל לאשתו מדרבנן דהיה כמש' שדרשו ז"ל קרא דשאריו זו אשתו גבי ירושה אסמכתא בעלמא היא לירישה הכי נמי גבי אם לשאריו הקרוב אולי דאסמכתא בעלמא היא דמה ראית להלך בין זו ואיכא למימר דלירישה עיקר השעם בטומאה הבעל לאשתו הוא משום דכיון דאין לה יורש אלא הוא עשאוה כמת מצוה והיינו נמי דלקמן גבי אשתו של כהן סתם הדברים ופסק דאינו מיטמא לה אלא מרס' עשאוה כמת מצוה כיון שאין לה יורש אלא הוא אלא תמצא מי שיתעסק בה ולא חילק בין אשתו קטנה לגדולה אע"פ דבפ' האשה רבה (דף ט"ז:) אמרו זה השעם באשתו קטנה. ומשום זה לפי דעת הרב ז"ל י"ל דמשום רבותא אמרו כן באשתו קטנה דאע"פ דמדאורייתא אביה מיטמא לה מ"מ בעלה נמי מיטמא לה מדרבנן דה"ל כמת מצוה וכו' שכל בגדולה דאין אביה מיטמא לה הרי שייך בה טפי שיעור עשאוה כמת מצוה, לכן בס' תורת האדם להרמב"ם ז"ל יריב בה היא עשמה אשתו בתרייהו שכתב דהוא מיטמא לאשתו משום חרמין בני משפחה שומעים שיקברו הם בנחלה של משפחה הוסבה אצל הבעל שאינה מהם וכו' שאחרים שאינן קרובים שאינן נזקקין לחטול על עצמן קבורה של אשה שיש לה יורשים וקרובים וכו' וכן שומעין בספק וביאוש השילוח הכמים עליו ואפי' כשיש אחרים כדו שנתא קבורה מומנת לו ולא תהא קבורה מוטלת על המחלוקת ועל הקטנה וגדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת הזה בכל מקום ועד"ו התירה התורה טומאת קרובים עכ"ל. והשעם הזה שייך בין בגדולה בין בקטנה דהויא מלתא דשויא בכליהו וכו"ש בגדולה כדנתיבא. ומה שדרשו עוד בת"כ לא יטמא בעל בעימי ואלו מיטמא הוא לאשתו כשרה ואינו מיטמא לאשתו פסולו ומיית' לה בפ"ב דיבמות ופ' האשה רבה ז"ל איכא למימר דלאו דרשה גמורה היא דפשטה דקרא הוא כמו שתרגם אונקלוס לא יסתאב רבא דעמיא לאחלותיה. וכן רמב"ן ז"ל בפירוש התורה כתב לפי פשוטו של מקרא לא יטמא נכבד בעימי לחלל את כבודו. ויפרש הכתוב כי למעלת ההכה בעבור שהוא ראוי להיות הגדול והנכבד בעימי ויזהירנו שלא יחלל מעלתו ועולם בטומאת המהים ויתכונן הכבוד הזה שלא יעלה על דעתנו לוטר שאין האזהרה אלא בבואם אל אהל מועד לשרת בקדש וכו' עכ"ל. וכל עוד ראינו דעת הרב מאי דאיתא בפ' שכול יום משעה שמטה אשתו של יוסף הכהן וטמאוהו בעל כרחו. דמסתברא טפי דמשום דלאו דאורייתא היא הית

מסב

פשוטו של מקרה זה, שאם לא כן חכד עליהם הקצוף. ממהדר ומפרט כפי רחמנה למי לי. [וי] אמנם הרב כתב בפרק י"א מהלכות מעשה הקרבנות, כי אלו המצות שהוציאו מהם הפסוקים השמות למדום. והנה אכזי לא ראינו בשום אחד מהמקומות שהוציאו אלו המצות שיהיו עליהן כי מפי השמועה קבלו שזה פסוק זה של לא חוכל. ולפי דעתי כי הרב הולך לשיטתו שכתב בהקדמתו ורעם כי כל המורה כלה נחפרה לו משה, אבל מחמת המורה הכחוש לנו נוכל להוציא ממנו אלו הפירושים בדרך מדרבי הסברות והאסמכתות והרציות והרמזים המצויים במקרא. וא"כ מאחר שמהם פירש לנו כל המורה נוכל לקרוא כל פירוש שאומרים לנו החכמים בלחם פסוק שיהיה מפי השמועה ובלבד שלא יהיה בו מחלוקת, כי בהיותו בו מחלוקת הוא מהדריש. שהוציאו החכמים על דרך השגרה, כי בבלה לא נפלה מחלוקת כאשר כתב הרב שם. ומה שהפירש הרב בפרש הכי שאל החכמים בעצמם לא יאמרו על הדבר הנלמד מ"ג

מדום כי הוא גוף מורה או מורה אין למנותו, וזה בדבר שאין בו פסוק יורה עליו. אבל אם היה בו פסוק והם פירשוהו באופן זה ולא נפלה בו מחלוקת יש לנו לקבל אותו הפירוש בלאו שמועו מפי משה, כי האמת כן הוא ויבא במנין המלות. וכן נראה מלשון שכתב ו"ל, לפיכך הראוי בזה שכל מה שלא התאחרו כחוב בתורה ותמלאהו בגמרא שלמדוהו בלחם מ"ג מדום א"כ בלחם הם בעצמם ואמרו שזה גוף מורה או שזה לאורייחא, הנה ראוי למנותו אחר שהמקבילים ממנו אמרו שהוא לאורייחא, ואם לא יבארו זה ולא ידברו בו הנה הוא דרשן שאין שם כחוב יורה עליו ע"כ. והנה א"כ אלו המצות שפירשו לנו החכמים בזה הפסוק ולא נחברו מלחם מ"ג מדום גם לא נפלה בהם מחלוקת אין ספק שיבארו במנין אף שלא יעוררונו היותם לאורייחא. ובאופן זה יתורץ גם כן מה שהוקשה בענין עדות, כי גם לא חוכל בנח' היותו מפי השמועה והרב מנא. ושומר זה העיקר, כי הוא יקר לעד דרך הרב

מרגניתא טבא

כמשמעות פשטא דקרא וע"י קאמר דמסתבר לומר דלא קאי בשעריך אלא חמשה ולא אכזרות דע"כ לבכורות לא איתערך לאגמון להוסיף שלא לאכול חוץ לחומה דאחיה מק"ו דמער הקל ולא מסתבר לאוקמי בלאו יתיראובת"ס הסו"ס. ולשטע זו ינחה עמי מלשונם הסו"ס דעל שטת הסו"ס קשה קשות מהרש"א ו"ל בא"ד, דאוכא למידרש דרשין ולא מוקמינן בלאוי יתירי, ק"ק דלא שייך הכא לומר דאחא ללאו יתירא בלחם חוץ לחומה כיון דאין עושין מן דיון וכו' ע"כ. אמנם לשיטת זו ינחה דאי כוס מוקמינן בשעריך אכזרות ואיך להוסיף נמי אחרון לחומה א"כ כוס כל אחד ואחד לאו שכללות ואין לוקין עליו א"כ אין סביר לאוקמי בלאוי יתירי כיון דאין לוקין עליו ודוק:

אלא ע"כ דבשעריך לא קאי אלא חמשה ולא אכזרות ולא אחי ותרומת ידך אלא לאכול בכורים עד שלא קרא עליהם ולא לאכול חוץ לחומה ולוקין עליו דשטת לא כוס ותרומת ידך ולוקין עליו וסייעו דקאמר ר"ס הא לא בא הכתוב אלא לאכול בכורים עד שלא קרא עליהם, ר"ל ולא נמי לחון לחומה וא"כ לא הוי לאו שכללות ולוקים עליו ודוק:

ובן הפירוט ובכורות א"כ הסבר אמר ר"ס מה בא זה ללמדנו א"כ לאכול חוץ לחומה ק"ו ממער קל כ"ל ואי לאכול לפני זריקת דמים ר"ל דלעולם בשעריך קאי אכזר ואם אינו ענין לחון לחומה דאחיה בק"ו ממער חסרו ענין לאכול בכור. לפני זריקת דמים כמו שפירש"י ב"ר"ס ס"ג מיהדר פרוש דכל חד למת לי ש"מ יתירא לאוי לכל חד וחד כאלו חור וכתב בכל אחד לאו דחון לחומה וכיון דאין ענין לו תהו ענין לרבי אחר וכו' ע"כ. ומסיק דגם לפני זריקת בכורות אחיה בק"ו מתורם ובלאוי יתירי לא מוקמינן כ"ל וע"כ בשעריך לא קאי אכזר לאכזר לפני זריקת ולא בא הכתוב ובכורות אלא לאכול בכור אחר זריקת דמים למד ולא הוי לאו שכללות ולוקים עליו כ"ל. וכן בבבלי על דרך זה ודוק היטב:

ואע"פ שכתב הרמב"ם במצות ל"א קמ"ד ו"ל הנה כבר התבאר לך שזה בלאו כולל ב' אזהרות אזהרת כוס שאוכל דמים ואזהרת הכהן כי יוסיף וכו' ויפלוטו וכו' שיהיו לפי המסקנה דמסיק ב"ש' בשמעתין אלא קרא יתירא הוא מכדי וכו' כמו שאבאר בפרט היטב לקמן ופריך וכו' אין מוסיפין מן דיון דמקשה סבר כשפוט דא דמוקי ר"ס כל חד וחד לאכזר לאו מפי הכתוב אלא דליק מדרל איתערך לאכזרים ישיב דלחם בק"ו, וע"כ פריך וכו' אין מוסיפין מן דיון כפירש"י ומשני דאין כוס לאכזרים מכדי יתירא אלא מפי הכתוב אלא שפירש"י מפי הכתוב ולא יליק בק"ו אלא לגלוי דהאכזרים ישיב ידעין מק"ו וא"כ לא מסתבר לאוקמי בשעריך אלא חמשה ולא חמשה פשוט דקרא ולא כוס כל חד וחד לאו שכללות ודוק היטב:

ופריך מכתב ומשני דכא חמשה איסורין קאמר וסדר פריך וכו' א"כ חוץ לאו כולל ב' אזהרות אזהרת כוס שאוכל דמים ואזהרת הכהן כי יוסיף וכו' ויפלוטו וכו' שיהיו לפי המסקנה דמסיק ב"ש' בשמעתין אלא קרא יתירא הוא מכדי וכו' כמו שאבאר בפרט היטב לקמן ופריך וכו' אין מוסיפין מן דיון דמקשה סבר כשפוט דא דמוקי ר"ס כל חד וחד לאכזר לאו מפי הכתוב אלא דליק מדרל איתערך לאכזרים ישיב דלחם בק"ו, וע"כ פריך וכו' אין מוסיפין מן דיון כפירש"י ומשני דאין כוס לאכזרים מכדי יתירא אלא מפי הכתוב אלא שפירש"י מפי הכתוב ולא יליק בק"ו אלא לגלוי דהאכזרים ישיב ידעין מק"ו וא"כ לא מסתבר לאוקמי בשעריך אלא חמשה ולא חמשה פשוט דקרא ולא כוס כל חד וחד לאו שכללות ודוק היטב:

ופריך מכתב ומשני דכא חמשה איסורין קאמר וסדר פריך וכו' א"כ חוץ לאו כולל ב' אזהרות אזהרת כוס שאוכל דמים ואזהרת הכהן כי יוסיף וכו' ויפלוטו וכו' שיהיו לפי המסקנה דמסיק ב"ש' בשמעתין אלא קרא יתירא הוא מכדי וכו' כמו שאבאר בפרט היטב לקמן ופריך וכו' אין מוסיפין מן דיון דמקשה סבר כשפוט דא דמוקי ר"ס כל חד וחד לאכזר לאו מפי הכתוב אלא דליק מדרל איתערך לאכזרים ישיב דלחם בק"ו, וע"כ פריך וכו' אין מוסיפין מן דיון כפירש"י ומשני דאין כוס לאכזרים מכדי יתירא אלא מפי הכתוב אלא שפירש"י מפי הכתוב ולא יליק בק"ו אלא לגלוי דהאכזרים ישיב ידעין מק"ו וא"כ לא מסתבר לאוקמי בשעריך אלא חמשה ולא חמשה פשוט דקרא ולא כוס כל חד וחד לאו שכללות ודוק היטב:

שוב

ל"ב שבת

אלא שם פסולין מדכריס המקדש אשם כשיתם מקודשת מן הסוד והנה עליה חוץ מבעלה חייב מיתה כ"ד ע"כ:

ודבר בר כהנא קשה ומי יאמין לשמועה? ויבדיל בין דכריס לנ"ס דשפוט שאין בין זה לזה אלא מיעוט קטור לטון בלבד מדכריס דברי מן כי יאש דכריס סאפריס סם המדכריס וזה פשוט מאד אינו נר"י לנא"ס. ומ"מ אכזר רחוק מהרמב"ם עומד סהרבה פעמים יאמר מדכריס במקום מד' ומד' במקום מדכריס וזה ל' האם בחבורו הגדול פריך ב' מהלכות אכל כתב ומדכריס שיתאכל האש על אשמו כהנא ונקיים כתב עוד אשמו על כן מתאמת לו על כרחו ואינו מתאמת לו אלא מדכריס כושרים הא קמן שאמר מ"מ ומדכריס על דבר אחד נעלמו כי כסדר הוה ממנין המלות סימן ל' כתב נעונו כסדרים שיצאנו לקריוב וכו' וזה בעצמו מלות איבול כו' ע"כ. כלומר שמות הסומא עומה היא מלות האיבול והנה מן: חכמה נפא ומכל מקום הסומא זכר בשם ד"ס והאיבול בשם מדכריס א"כ נק"ו זה מילוף זה וזה תמורה זה וזה מנא. ובכ"ז מה' עדות כתב מד' בחתומין דיוני ממונות בעדות כשכ"ר כו' ולקיים ריש ס"ו כתב כבר בימינו שקום עדות מדכריס? ואמר כן על מה שכתב לעיל דמד' חתומין ס"ו

מנחת

קנאת סופרים

מסר מלישמה לה סבור היה דרשות היה בידו שלא ליטמא עד ששמוהו בעל כרחו, ושיהא כן דעת הרב משמע נמי מלשונו דלקמן דאשתו של כהן מתאמת לה על כרחו ואינו מיטמא לה אלא מד'ס, דקאמר בלשון שיליה דאינו מיטמא לה אלא מד'ס ולא קאמר מיטמא לה מד'ס, ירצה בהאי מד'ס תיקון סופרים דקא משום עשאוה כמת מצוה ולא הוי דתורה:

והורוני עוד על דברי בעל תומת ישרים דלעיל במאי דחקשה על רשב"ן ושען עליו מאי גבי קרושין שיש בהן שלש דרכים לירע שאתה סאוח שלש דרכים מן התורה או מד'ס, דסוף סוף לא ימנא אלא למצוה אחת, ואני שמעתי ולא אבין דב' דלאו טענה אלא כלל דאבו מלאת וסאוח הוא לירע בכל מצוה ומצוה עיקרה של אותה מצוה מה היא ומה שהוא נאפל לה כמו הענפים היוצאים מן השרשים, דבשלמא במנין המצות הקצר הקודם ל' חיד ינחה דלא נחית התם אלא למניינא לחוד אמנם ב' המצות דידן שהוא חיבור בפני עצמו שבו ביאר הרב בכל מצוה ומצוה גדרה ימצאה מן הכתוב וגם התייחס אל חצויו ההוא כמה שקבלנו ע"פ הפירושה וידיעה ועניינים

לא תוכל ללכת מיהר מפרס בזה למה לי ליתודי לא לכל חד וחד. [יח] וואו
כד ז' למד (ה) כל הנהגה מן ההקדש שמועל שהוא חייב מלקות מן האוכל עולה
שאלמנו, והאמת שהוא למד מן ההנהגה בגזירה שיה דחשח חטא במהדרין (דף פ"ד)
מ"מ מן המדרש הוא שמלקין אותו, [יט] ומנה לאו (ו) בעל שכלל המנהג וקדשים
והיה בגזירה שיה מן הפסח וההגלה ב' שהוא

מבי השמחה. ואלי ראה אורח בגמרא יבמות
(דף ע"ג) מסתפקים בדבר מהלך ושאלו נביאים
בגזירה שיה ו' האון וט"ז הערל ומסתברת
ערלה

ואמרו את הדרך זו נמילות חסדים, ילכו זה בקור חולים, בה זה קבורת מתים, ואת המעשה אלו הדינים, אשר יעשו

לא יודע לדבריו רק יסבור שרצון לא ילפי כלל ג"ש ז', ולכן כללו בלאו דהאכל עולה
למדה ג"ש ז' וס' לא הוזכר היוזם דאורייתא, הנה כך נראה צעתי גם כן שלא הוזכר בגמרא
הערל (דף ע"ג) אמר רב הונא דבר הורה משוך לכולל בהנהגה גזרו עליו מפני שגמלה בערל, ע"כ לשון הגמרא. ואם איתא שכן ההנהגה גם הערל היה יכול
לחלו בהנהגה למה אמר משוך הוא אפילו ערל ממש מותר לחלו בהנהגה מן ההנהגה, אלל ודאי מן ההנהגה ערל אסור. וכן נראה מלשון בעל זוהר הרקיע בלאו קל"ט שסובר
שמקלן י' לא ללון כי הוא מן ההנהגה שכתב וז"ל, ולפי שאמר ציטוט שהמשך מותר מן ההנהגה ואסור מדבריהם מפני שגמלה בערל, נראה שהערל אסור מן ההנהגה ואינו
לחמכתא, ע"כ. ושמה שלח ממש כיון הרב שכן כח בלאו זה של ערל כממ"ק שלו סימן קל"ה וז"ל. הנה כבר התבאר לך שערל אסור בהנהגה מן ההנהגה והמשך אסור
מדבריהם והבן זה, וס' אמרו לר"ך שימול מדבריהם, ע"כ. ומדבריהם כאן ענין המשך, וכל לומר שהיה כדי להוילא ממנו שהערל הוא מן ההנהגה כאשר כתבנו ולכן
האריך בלשונו ואמר והבן זה. ומה שהפליגו המחבר בזה בגמרא ואמר להביא און ולהוילא הערל, לא היה מפני שנתחבב להם איזה משניהם יש להביא כי כולי עלמא
ידעו היות הערל דאורייתא, אבל התוכחו לראות אם נוכל לסמוך בזה בלאו זה של ערל כממ"ק או לא כי כן דרכם תמיד להוכיח מה שיש להם בקבלה מן ההנהגה וי"ג מדותיה כי זה מהכמה
ההנהגה שנוכל להוילא ממנה כל הפירושים שקבלנו כאשר כתב לנו הרב בהקדמת זרעים. ומה שמסוק שם בגמרא שיש לרבות ערל ולא און משום דהך נפישין, פירושו כי דין
הערל

מרגניתא מבא

ועיין תוס' בנזכים (דף מ"ט) כד"ה רואה אני כנולן מה שפירשו על דלא איפקי מהכא על ר'
ויאלי דאמר אין חייבים מעילה אלא על קדשי בדם הכות, וז"ל לשיטת רבינו הרמב"ם שבררתי
דמחקר קושא ואת הכיוון ס' של תוס' דר' יואלי לא אייתי אלא בדבר היתה לטעמים אלא באימונים
ועולה דמעילה לא פקעא פשוט דאיכא מעילה דאורייתא ודוק טעם:
[יט] שוב כתב הרמב"ן וז"ל ומנה לאו דערל שכלל את ההנהגה וקדשים וכו' ולא תלו ענין בשמחה
קל"ט ואחריו האיר נתיב בעל המהבר ס' מגילת אסתר ובאשר שפך דבריו מהם עיקר גדול
בתורו של רבינו הרמב"ם וכמעט עליו כונן כל פסוק הוא אנוניקו פה. וז"ל בעל מגילת אסתר.
הנה כך נראה צעתי ג"כ שלא הוזכר בגמ' היוזם דאורייתא אמנם נוכל לומר שיה לו לר' זה
ממש שאמר שיה הערל (דף ע"ג) אמר ר"ה ד"ה משוך אולל בתורה ומדבריהם גזרו עליו מפני
שגמלה בערל ע"כ גמ'. ואם איתא שכן ההנהגה גם הערל היה יכול לחלו בהנהגה למה אמר
משוך הוא אפי' ערל ממש מותר לחלו בהנהגה מן ההנהגה א"י מן ההנהגה ערל אסור. וכן נראה
מלשון בעל זוהר הרקיע בלאו קל"ט שסובר שמקלן י' לא ללון כי הוא מן ההנהגה שכתב וז"ל, ולפי
שאמר ציטוט שהמשך מותר מן ההנהגה ואסור מדבריהם מפני שגמלה בערל, נראה שהערל אסור
מן ההנהגה ואינו לחמכתא, ע"כ. ושמה שלח ממש כיון הרב שכן כח בלאו זה של ערל כממ"ק
שלו סי' קל"ה וז"ל הנה כבר התבאר לך שערל אסור בהנהגה מן ההנהגה והמשך אסור
מדבריהם והבן זה, וס' אמרו לר"ך שימול מדבריהם, ע"כ. ומדבריהם כאן ענין המשך, וכל לומר שהיה כדי להוילא ממנו שהערל הוא מן ההנהגה כאשר כתבנו ולכן
האריך בלשונו ואמר והבן זה. ומה שהפליגו המחבר בזה בגמרא ואמר להביא און ולהוילא הערל, לא היה מפני שנתחבב להם איזה משניהם יש להביא כי כולי עלמא
ידעו היות הערל דאורייתא, אבל התוכחו לראות אם נוכל לסמוך בזה בלאו זה של ערל כממ"ק או לא כי כן דרכם תמיד להוכיח מה שיש להם בקבלה מן ההנהגה וי"ג מדותיה כי זה מהכמה
ההנהגה שנוכל להוילא ממנה כל הפירושים שקבלנו כאשר כתב לנו הרב בהקדמת זרעים. ומה שמסוק שם בגמרא שיש לרבות ערל ולא און משום דהך נפישין, פירושו כי דין
הערל

[יח] שוב כתב הרמב"ן וז"ל וואו כד ז' למד כל הסכסס מן ההקדש שמועל וכו' מ"מ מן
ההנהגה הוא שולקין אותו וכו' ע"כ. הנה למה שכתב מ"מ מן המדרש הוא שולקין אותו
בבר מלתי אמרם כמה פעמים שרבינו הרמב"ם סובר בביכור שכל דבר הלמד ממדרש חכמים דין
מורה ממש יש לו ולוקין וסוקלין ע"י אלא שאין ראוי להכניסם במנין המנהג. אמנם אני רואה
בכאן הסגס אחרת במה שפירשו רבינו הרמב"ם אסורה למעול בהקדש מן האוכל עולה והרמב"ן
משגי עליו שהאמת שהוא למדה ג"ש ז' דחשח חטא מהנהגה במהדרין. וכן השיגו הראש"ד בריש
הלכות מעילה. והנה אוליך תורה מה ראה רבינו הרמב"ם לומר כן דאסורה מעול בהקדש מן
האוכל עולה ולא מ"מ דחשח חטא מהנהגה כדמשמע לפסוק רישא ככמה מקומות בש"ס. וואו
תוס' בנזכרין (דף פ"ד) כד"ה גמר חטא חטא מהנהגה כתב וז"ל תימא דמשמע בפרק בתרא
דמכות דאיכא מלכות בקדשי בדם הכות וכו' ואמאי כיון דמהנהגה ילפינן לא כוס לן למיפק אלא
דומיא דתורה דקדישא הוי' כדאשכחן בנזכים וכו' וקא' יש לדחות וכו' אבל קשה ממעילה
פ' הנהגה דמעט מותר ממעילה משום דגמרא מהנהגה אלא ילפינן קדשי בדם הכות מהנהגה
והנהגה תוס' ליישב קושא ואת בנזכרין וגם בנזכים (דף מ"ט). והנה הרמב"ם בספרו
הגדול ריש הלכות מעילה כתב וז"ל ומה שכתבנו מזה שגמלה לא חולל לחלו בשערי וכו'
ונדריך כי השמחה למדו מזה אסורה לחלו במשך העולה הואיל וכולו לשם וואו הדין לשאר כל
קודש שהוא לשם לרבו בין מקדשי מונח בין מקדשי בדם הכות ע"כ. והנה פסוק מלשון דגם
הא דה"ל לשאר כל קודש שהוא לשם לרבו בין מקדשי מונח בין מקדשי בדם הכות ג"כ בא מפי
השמועס. ולפי' נתישבה קושא תוס' ה"ל דודאי עיקר אסורה מעילה בקודש בין מקדשי מונח
בין מקדשי בדם הכות למדנו מפי השמועס מקרא דלא חולל וכו' ונדריך זה עולה כמ"ס הרמב"ם
ה"ל. ולא אינטיקא ג"ש דחשח חטא מהנהגה אלא למד על פסוק דיני מעילה כגון למעט קדשי
עו"ם ולא מונחים כגון ולמעט מחובר ממעילה ולכאורה לסייד במעילה מיהא לרבי וכו' כיון כל
קדשים תוס' שהקדש. הנה הראיתיו טעמו של רבינו שפירש אסורה מעילה מסוק ונדריך זה עולה
שמהם בתורו הגדול דמפי השמועס למדו בין מקדשי מונח בין מקדשי בדם הכות ודוק טעם. וז'
ילאנו מהנהגה נפלאות:

לב שמחה

שפטר כו' כמו שכתב לקמן בסוף פסוק השמש, ווא קמן כדור דנקט מדבריהם במקום דברי
סופרים. והואיל הגדולם בפ"ו מהל' אבות הטומאות התחיל ואמר טומאת ע"ז גמ' כו' והנהגה
אבות י' כ' כו' וסו' ואמר טומאת כלן נכנסין שאלן אחריו צירור שטומאת ע"ז
עומת שכתב עליה תחלה שהיא מד' כתב אחר' שהיא מדבריהם. ועוד כתב טומאת כלן מדבריהם
וכן כמעט דברים אחרים בזה הסדר גם בפרקים שבנזכים כתב שאלן מדבריהם ונקמן בזה הסדר
ענינו כתב מכל הדברים שפירשו מהתלה ס' ועד כאן אהם למד שאלות הטומאות מן אבות שם
חומר ומקן אבות שם ד"ס. הנה שאל כל הסדר למעט בדם מדבריהם כגון וכו' כ' בדם ד"ס
גם לאלו שכתב שם בדם ד"ס מבאר אותן מיד ואומר כל המהטמא מתמם אכ של תורה כו' וכל
המהטמא מתמם אכ של דבריהם וכו'. וכל אלו ראיות חזקות שאין פסוק כלל בדברי הרב בין מדבריהם
לד"ס ואין זה נר"ך לפנים:

ואברהם שז למקומו הביאור דעת הרב ז"ל. והנה בעל מ"מ כתב בריש הלכות אישות דע
שפיר' לדברי רבינו אע"פ שהרמב"ם הוא גומר כ' לכל דבר כמו שהער והביא ונביאור
כתב כאן שניין טקנים האשה בלחך משלש דברים אלו נעשים מקודשת וס' עליה חון מעט
חייב מיתה כ"ד כו' והטעם שאע"פ שהוא אסור שהרמב"ם מ"מ אינו מהנהגה חכמים אלא מכלל
תורה שבע"פ וואו דבר נאמר למעט ולא נכתב בפירוש בזה אלא שגמלה בע"פ ולפי קרא ד"ס
לדעתו וז"ל כבר כתב סוף אפי' חייב מיתה ודנין כן להקל יותר מכלל תורה ולקמן ארמיו ב'
ואף שכן גם כן ד"ס דנין תורה וכתב כתבתי לעיל בזה והארכתי בלאר שם כיוצאים מהמדות
מ"מ מהנהגה ע"כ. וכמעט ענין יושב שהוא ז"ל והרמב"ן שניהם עולים בקנה אחד שלדעת הרמב"ם
כד"ס ממש ענינו יש הבדל בין אותן שכן מהנהגה לאותן שכן בלחך או מהמדות כי אלו
ואף שכן גם כן ד"ס דנין תורה וכתב כתבתי לעיל בזה והארכתי בלאר שם כיוצאים מהמדות
מ"מ מהנהגה ע"כ. וגם מה שכתב הרמב"ם בהל"מ ומ"מ דנין ממש דנין תורה, זה מדעתו הוא
ואמר אותו כפי מהשכחו בכמה ספר וכלן כן הוא אלא שנין ד"ס וינין בהל"מ כלן שנין אלו שאלן
י"ן כל תורה. ומה שהכחתי לעיל ממנו שכתב בלכות שחטט הוא היות והטעם על זה שיה
אמר בפירוש אע"פ שכן בהל"מ הואיל וכלן כן בפירוש בזה אלא דרוסא התמידי וכל וכל ספק
בדרוסא אסור ושאר שבעה מיני ערפיות יש כן ספקין מותרין, הא קמן בדידי שסדרוסא לית
שהיא מן התורה התמידי כ' ואמר דספקא אסור ושאר הטעמות שכן בהל"מ הקילו כן וספקין
מותר. גם בפ"ו מכלים הביא תוספתא דמקואות כות מן המה וכעדת מן שפך ספקן כן יש כן
כשעור ספק אפי' דבר עמא שכל דבר שאלן כן שיעורו מ"מ ספקן עמא פ"כ. וכמה אחר'כ
ושמור זה שהרס כנו דע כאשר יוכל לך ספק בלחך שיהיה אכ תקח בו לקולא או לחומרא
ולא יעש' אומרו שיעורו מ"מ עס שהרס אשר בידיו שכל השיעורים ה"מ לפי שכל מה שלא

קנאת סופרים

וענינים הנשפלים לכל אחת ואחת מהמצות איך יוכלו בה ומאיות צד יתירכו אלה
שואם יאמר לך אדם מנ"ל דהאשה נקנית בכסף כיון שלא נהפשה בה בתורה אף אנו
נאמר לו דאע"ג דלא בחיבה בהדיא מ"מ ע"פ הקבלה מסיני מפורש לנו דבי יקה היונו
נמי ליקוחין בכסף דגמרי קיחה קיחה משרה עפרון ונלמוד מזה שוהו ג"כ חלק סחלקי
המצות שלא יודע שום דבר בשלמות אכ לא נדע כל חלקיה, ועוד שוה עמוד התורה
לידע פירושי המצות אשר קבלנו ע"פ כד' לחסות פיות המעשרות על אמות קבלתנו
מסיני ועל סמך המצוות. ונ"מ טובא ליריעת הדבר כשנרע סיבתו ומקורו אשר כמנו
חוצב ומאיות צד נהפשה אצלנו, ועוד דנפקא נמי טובא לענין דינא כמו שנהפשה
במס' הוריות דאין חייבין בפר העלם דבר של צבור אלא בדבר שאין הצדוקין מודים
בו וילפינן כיוצא בו לגבי זקן סמרא בפ' הנחנקין ותנינא נמי הנהגה חומר בדר' מד"ה
וכו' ואיכא למימר דאע"ג דבכל מילי דאורייתא איכא חומרא ויתירא מהנהגה דרבנן
מ"מ גם באותן שהן מדין תורה מדרגות מדרגות יש בחומרתן וקולתן דמאן דכתיבי
להדיא חמירי שפי ממאן דאחו מדרשא, ויש להביא ראיה לזה ממה שהתנו רז"ל תנאין
להקל בהן כמו שהביד קצתן הרמב"ן ז"ל וכבר הובא לעיל לענין הל"מ דאין עונשין
עליה מן התורה ומה שהקשו בתלמוד לפעמים להשתוק קרא מיניה וילתי בק"ו ותירצו
מלתא דאחיא בק"ו שרה וכתב לה קרא, היונו לומד דיש ללמוד מאותה מראה לארמורי
ביה שפי ממה שאינו כתוב להדיא דודאי לאו אטורתי בבדי הוא וה"נ איכא לפימר
במה שאמרו לפעמים מלתא דאחיא בהיקשא משה וכתב לה קרא וכן במלתא דאחיא
בג"ש שרה וכתב לה קרא כמו שהובא אצל הר"ן ז"ל ברפ"ק בדרים וניהא דלאחמורי
שפי שרה וכתב לה קרא ואין להשוות המדות בכל מה שהוא דין תורה דאמו הנהו
ברווחא דסביר דספקא דאורייתא מדאורייתא אסור לא מי איכא למימר שיהא חומרתו
של איסור ספק שוה לחומרת איסור ודאי פשיטא דלא יעלה על הדעת כי האי בורכא
ומפני זה אבעי לן לאודועי ולאפלוגי בין עיקרה של מצוה ובין ענפיה ושריגיה כד'
להבחין בין העיקרים והענפים המסתעפים כמו שכתב הרב עצמו בסקמקות שונים ומה
שהבאתי לעיל במה שחלק הרב בין הדרוסא לשאר מדרסות יוכיח, ולכן מ"ש רשב"ן
הובא לעיל בישב שיטת הרב ז"ל לענין דברים הנלמדים מ"מ מרות ושאר לימודים
שאינן נחשבים אצלו מדרבנן אלא חשיבי דיני תורה יובן עד' דכלהו חמירי שפי מאורן
שהן מדרבנן לגבירי אמנם ביניהן לאו בהדא מחתא מהתניהו לענין חומרתן וקולתן:
והנני מוסיף עוד לדקדק בלשון הרב בחיבור חיד בפ"ג מהל' עדות כמו שדקדקתי
לעיל לענין אבלות הבעל על האשה דמכרבה בתחלה אין מסולין מדין תורה
אלא

עליות הוה ליה לרבינו, ומקשה בה אדרבה ומסיק הכן ופשיטין כהנהגה בשאר מקומות ולא חלו עממן בשמועה הזו אשר הרב מסכים עליה. [ב] וכן (י) אופה שיירי מנחות חמץ מנה אותו לאו למלקות במאזן ק"ד ולמדו אותו בגמ' (מנחות דף כ"ה) בד"ץ ריבוי (ח) והורה בה הרב שהיא דבר חורה ממה ששנינו שם וחיובין על לישה ועל עריכתה ועל אפייתה. (ט) [בא] וקדשן ומלקות באכילה דיוס הכפזרים אין לנו בחורה ונלמד בגמרא (יומא דף ע"ה:) מג"ש והרב מנה אותו מדיון ק"ו במאזן ק"ו. [בב] וכן (י) עבול יום שעבד בלאו ומיתה ואין לו מקרא וכן מיתור הכתוב באם אינו ענין, ואמר

ופסח חמץ מאי לא חתפה חמץ הלקם שמעתי מיניה תרתי . פירוש תשמע לא חתפה חמץ
 ומה שחמץ כך . ומה שחמץ (ח) כי הורה הרב שהיא דבר הורה ממה ששנינו שם במשנה
 בכל דבורו שם רמז כלל לזה , כי כן כתב שם וז"ל , הזהירנו מחלפות שירי מנחות חמץ ,
 חתפה חמץ ומי שחמץ אותה חמץ חייב מלקות , כמו שבא לזון המשנה ואמרנו ותייבין על
 דבר אחר . ועוד אם כונת הרב הייתה שאחרי שהזכירו במתניתין יהיה מן החורה , ח"כ
 חמץ , שגם הם הוזכרו במתני' , אלא ודאי מעולם לא עלה בדעתו לומר כח"ל ולכן
 מדור שם מדרש שהיה בכלל ויאלץ מן הכלל להקיש , דהניח לא חתפה חמץ מה ח"ל והלא
 ויכולם ח"ל לא חתפה אפי' בכלל הייתה ולמה ייחל להקיש אליה מה אפי' מיוחדת שהיא
 צריכה לאתווי קטוף שהוא מעשה יהודי וחייבים עליה בפני עממה , עכ"ל הגמרא ההם .
 ונבוארת בחורה לה הייתה משפט הבכורה להכנס במנינים . וח"כ כי גם אזהרת אפיית
 חמץ לומר שהחלק הנוחר אחרי הרים מומה בקמלו נהנה לכנסים שיעללוה , הא לא קשיא
 ויותר מבוחר הוא שם ממה שיכפול-אחרו עתה ויטחוס , אלא על כרחך פשיטה
 ולקנות לאכול ביום"כ למדנו מג"ש . בראשונה ח"ל אומר כי לפי דעתי עיוות נפל בספר
 ע"ל ראשון הלכות בדיקה ששור , וזאת הגז"ש שגמרו צ"ח קרבן לאוכל ביום"כ שגג ,
 על דאזכר כרת ועל שגגתה חטאת , וקאמר מי ע"ל ח"ל כרייתו האוכל והעושה מלאכה
 לא חטאו את כל המזאת האלה , ואמר מר שקולה ע"ל כנגד כל החורה דהא כתיב בה
 על שגגת חטאת אף כל שחייבין על זדונו כרת חייבין על שגגתו חטאת , כגון הני כרייתו ,
 מ' על זה לא ירעב כח זאת המורה ליתכנס במנין , כי מזהו שלל לאכול ביום"כ בחובה
 אלא במנין , אבל נוכל לחייבו קרבן על שגגתו , כי כבר פירשנו שהדברים הנלמדים ב"ג
 הנלמדים בהם שהם גוף חורה . ומה שאמר עוד (ו) כי גם עבול יוס לא בא פסוק מבוחר
 החליל בדם"ק שלו בלאו ע"ו שכן הוא מקובל אלא שפסוק זה של ולא יחללו שם
 השרש במזות שהולחנו מפסוק לא חובל לאכול בשעריך כונת הרב במאמר על פירוש אריה

אבל הנראה בזה הוא כיון דאזכור העיניו כחוש בתורה ודלוי למנות העיניו ביום הכפורים כדמצינו והנפש אשר לא תעונה וילטין האזנה בק"ו שאחר שגילה לן הכחוש בפירוש עונש עיניו והעיקר אלזנו לא ענש הכחוש אלא א"כ הוהיר וילטין האזנה אפי' מק"ו כאשר הכריז לנו רבינו הרמב"ם וכמו שמצינו דלף הספרי אזהרה בק"ו אפי' שאיכור האכילה בא בג"ש ואם שאר למודים ש' למנות האפים אלא גילוי מילתא עטמלא מה הוא העיניו האמור בתורה וכמו שמצינו כינאז בזה שאר נושאי כליו, והיינו טעמא שסוכרך הרמב"ם להכריז האזנה מק"ו דלון מכלל הלמודים אזהרה להעיניו אלא שמהם פירשו מה הוא העיניו והנפש אשר לא תעונה הוא עונש ולא אזהרה. ולכן הביא הרמב"ם במזהר קצ' הספרי למועד אזהרת העיניו בק"ו. והדברים ברורים ודוק היטב :

[כב] שוב כח הרמב"ן וכן טבול יום שטבל בליל ונשתה ואין לו מקל וזו מיתור הכתוב
 כחם אינו ענין ואח"כ בג"ם והרב מנח ארזי. כבר התנצל רבינו הרמב"ם במלות ל"ם
 ע"ז שכן מקובל הוא אלמל שסבוק זה של ולא יתחלו שם אלהים מיירי בכחן טבול יום ששימש
 כשהיבדקו מיתה. ואמנו מלאך כחם הוי"ו רבינו כחם הוא מקובל אלמל, והוא דחוסות
 בוסהדריין (דף ס"ג: כ"ד) וליף חילול חילול התרומה הקשו וז"ל, הקשו הר"ר חיים כיון שטבל
 יום יליף מהתומה ואילו טבול יום שאלל תרומה יבא במיתה ולעיל גבי ואלו הן במיתה קטני עובד
 שאלל תרומה ואילו טבול יום שאלל תרומה לא קטני וכו' עד ולא יסכן כלל דלענין תרומה ממעטין
 טבול יום מיתה מדחביב בו ולענין טמא ששימש דטרי גופא מהתומה יבא לא ממעטין וכו' ע"ל.
 וז"ל דלרבינו הרמב"ם הוקשה קושיה הכות' הג"ל ולא הוא יחא ליה במה שיתירא הכות' למימר
 דס"ה טבול יום שאלל תרומה במיתה כיון דלא הטיב בליל הן במיתה טבול יום שאלל תרומה.
 יחיאל

ותבאר בלשון הכורה יקרא מד"ם ואע"פ שהדברים ה'מ' ע"ל. כרי שאמר בפירוש שאף ה'ל"מ ד"ם הוא כיוון שאינה מפורשת בחורה ולא חימא דלש"ה דינה ככל תורה, שהרי כתב ושמואל ז"ל שהרש"ב שבו דעת חליוה שיעור קרי תקח בו לקראל או לתומרק ק"ל. ומכ"כ י"ל כ"מ גם הוא אל תבאר כמ"מ פונה שכתב ד"ם קרי לרבה שהוא דלמא חליוה שאינו מפורש בחורה קרי ליה ד"ם ולומר כ"מ חליוה שקבלו סוגיהו לרבוהי ויפושל אל היינו מבינין לחוה כ"ו ח"ל דלרבי מרדכי כפ"י דמקוראות ושנו בחוספסא וכו' ע"ל. והתוספתא היא עומה שכתבה הרמב"ם י"ז מכלול ויכתיבה בסמוך ומכ"כ שהביאה הוא מהר"ל ע"ל ע"ו ומחד רחוק דרכיה מדרכיו כמו שיבא לקמן בע"ה בחמאם אם כל אלו המפרשים גם המשיגים היו מכלולים ענין יפה בחוספסא הו"א וזמה שהר"ל מפרש בה היו מתייבשים בדבריו אל"ם נוחים בעיניהם ויפושלן כממה דוחקין שהיו בהם לפי דעת. ועתה אבאר :

דבר זל בפתחתו לסדר זרעים בפרוש המשנה כספ וזל. הדיונים המיוחדים בחורש חלקים לה' חלקים. הא' פירושים מקובלים מפי מהם ויש רמז בכתוב ואפשר להוסיף בדרך כבדא וזה אין בו מחלוקת וכו' וכן למעלה ביאר הדיון כגון עין בעין שקבלו בו שהוא מומן פני ען דבר שקבלו בו שהוא אחרון וכו'. החלק השני הם הדיונים שנאמר בהם הל"מ ואין עליהם ראיות וכו' וכן למעלה ביאר ואמר כל דבר שאין לו רמז במקרא ואינו נקשר בו ולא אפשר להוסיף בדרך כבדא עליו לבדו נאמר הל"מ. החלק השלישי דיונים שהיו להם דרך הכבדא ונכלל בהם מחלוקות ונפסק דין בהם ע"פ הכוז וכו'. החלק הרביעי הגזרות שהקנו הנביאים והסכמים בכל דור לפשות סיוע להורם. החלק החמישי הדיון בששוין על דרך הקיום והסכמה וכו' וקראו אותם הקטנים והמגהים וכו' ע"כ. והנה בשני החלקים האחרונים שהם הגזרות וההקטנים אין כספ מחלוקת בין הסמכין להרמב"ם וכלם מודים בכן ומדרכין עיניה ואין להם דין תורם, וזולתי במקומותם של נביאים

[כ] שוב כתב הרמב"ן וכן ארבע שיירי מנחות הן מנה אחרו לאו למנות במאוס ק"ד ולמוד אחרו בנמ' דין ריבוי במנחות (דף נ"ה) וכו'. כבר כתב דוד לייבז דברי רבינו הרמב"ם הרב בעל מגילת אבנר ודבריו מסתקין והני מוסרין בה דברים, דמדפריך ההם הש"ס ואומא כולים לכי כור דאחי, פירש"י וז"ל ואימא כולים לשבירים הוא דאחי כדכתיב חלקם ולישם ועיניהם ואפיהם ללבויו חייב על הקורן דשבריים משהכל לפתל וכו'. ומשני הש"ס א"כ לכחז ולקח לא תחשף חמי מחי לא תחשף חמין חלקם שמיטת מיניה חרתי. כיון לך מבורר דמשמע ליה להלמודא דמשמע שפי דכל המקרה לשבירים הוא דאחי מדפריך ואימא כולים לכי דאחי ולא פוקי נמי לישם ועיניהם ואפיהם ללבויו חייב על הקורן אלא מאלא אקדמיה לחלקם וא"כ לישם ועיניהם ואפי' דקומן אחיא מדרשא ושבריים חמין חלקם ממשפטים דקרא, ודוק היטב:

[בא] שוב חזר הרמב"ן וקרבן ומלוקט בחילה דיוס הכפורים אין לנו בחורה ונלמד בג"ש במס' יומא (דף ע"ד) וסבר מנחם אחיה מדין ק"ו במנחם ק"ו. וכנה צוה בעל מגילת אסתר: ואל ואני חומר שחק גס ואח כי חיוב קרבן נלמד בג"ש או ק"ו כאשר כתבו ספר מ"מ על זה וז' יגרע כח זאת המלוא ליכנס במנין, כי מלות שלל לאכול ביום הכפורים כתובה בחבורה פיעור, ואמנם שפתיחין קרבן האוכל בשבוע או צה מנחה סוף המדות ויומן לא נביא מנחה אצל וכול לחיובי קרבן על שגתו כי כזר פיעורם שהפיעור הולמים בג"ש או בשאר י"ג מדות אצל הכר ד"ה סס רק שלל נביא במנין עד כי ואמרו התנאים על הדברים הנלמדים בסס שסס גוף הכורה פיעור. וזמאחי שסס כי מלות שלל לאכול ביום הכפורים כתובה פיעורם ואינו קן אלל לישנין דעינוי כהנמר ביום הכפורים הוא חילה מנחם או שפאר למודים הנוכחין ביומא (דף ע"ד) וסו כוונת הרמב"ן להסבוקו סתבב ונלמד בג"ש ר"ל שחק או איסור חילה נלמד בג"ש דוק:

אלא קרובים ממספחת, אב בלבד וכו' ווא"כ כתב אבל שאר הקרובים מן האם אן מדרג האישות לכול פסולין מדבריהם ע"כ. משינוי מדבריהם דקאמר היינו לאפוקי דין תורה דקאמר לענין קרובים מצד האב וכדכתיב בעל תומת וישרים ודאלו כמו שהביא בזה בשם רשב"י ז"ל. והפלא מדוע הרב ז"ל שגם בזה נזהר בכתובו תחלה הענין בלשון שלילה באמרו אין פסולין מדין תורה אלא קרובים ממספחת אב בלבד כלומר דשאר קרובים ומצד האם והאישות לא פסולי ודאי מדין תורה והיינו מדבריהם דלקמיה ומדרכנן לגמרי כדכתיב:

ואחריו שהארכתיו בכמה מילי מעלייתא לפי קוצר דעתי ומיעוט סברתי אשיבה ידי על מה שאנו בביאורו דהיינו סמך שיש להביא לישוב שיטת הרב ז"ל דמלי דבפי מדרשות של י"ג מדות ושרא ומדין לאו ככתובין להדיא דכו ושיוכללו בהן גזרות שוות ג"כ, ודלא כהרמב"ם ז"ל ועמתי דכדרי דאין דבין בג"ש מעצמן אמר מסיני קא אתו דנלע"ד דניחא מפי לפי שיטת הרב ז"ל מאי דאיתא בפ"ב דתמורה (דף ט"ו.) אי"י אמר שמואל שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבל של משה אמרו לו ליהושע שאל אסר לש לא בשמים היא וכו' ואיתא נמי הלכה תנא אלקי ושבע מאות קלים ותמורים וכו' ורד"ק פוסקים נשתכחו בימי אבל של משה אי"י אבהו אעפ"י החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו וכו', והלכות דקמאר ר"י אמר שמואל היינו הלכה למ"מ ולא היה אפשר להחזירן מפי כנראה דלא בשמים היא והק"י וג"ש ששרכו הן הראיות שהזכירנו מן הכתוב באותן מדות שכלל דרכיה ואופניהן בכללותן מסיני ובזמן האלו של משה שכחו והחזירן עתניאל בן קנז בפלפולו דהיינו שרן באותן מדות מעצמן וזאפוקין מן הקבלה או מנכוחא באורים ותומים. ומכאן נ"ל ראיא לדעת הרב שכל הי"ג

שחקרו ודרשו יטעב על פשט הכאן והסביו שזי אפשר שיחפש באופן אחר מאשר פירשוהו הס'. ומה שמו הכתמים (יד) אחס העשרה במיתה, ולא נלמדו רק מג"ש ולא האזכר בהם היותם גוף מורה, אני אומר כי גם שנלמדו בג"ש יכולים לזוים במיתה, כי כבר פירשו כונת הרב באמרו על דבר הנלמד במדה מן המדות היותו

דרכו, שדמיו הוא שהכמים הולילוהו וכן
התורה ולמדוהו בדרכים אשר התורה נדרשה
בהם ולא שיהא חקקה או גזרה מדבריהם -
ומה שפטר (טו) חמש עשרה נשים מן החליהם
ומן היבום וכו' כל זה לא להסב נשים ומחמת
התורה הסמיכוהו למקרא. וכן (טז) ענין עוממת
ופהרת מקצת דמים בהשה כל זה לא להסב
בהקבלה ולא כ"כ סמכוהו למלת דמיה וכן כולו -
ומ"ש עוד (יז) כי על שני חדשים מחללים
את השבת, וזה ללמד מרובו, כבר כתבתי מזה
הקרא רבוי, וזהו אין צו רבוי כלל רק פסע
הפסוק הוא, שכן אמרו שם מניין שמהללים
עליהם את השבת ח"ל אלה מועדי ה' אשר
תקראו אותם במועדם, יכול כשם שמהללים
עד שיתקדשו כך מהללים עד שיתקיימו ח"ל
אשר תקראו אותם על קריאתם אלה מהלל
ואי אלה מהלל על קיומן. ופירש'י ז"ל וז"ל
אשר תקראו אותם במועדם הזהיר שלא יעבור
המועד של זמן קריאתם מקרא קדש היינו קדוש

נראה לי כי הקדמת הרב אמונים ונכונה. ומה שהביא מפ"ק דמכות (א) שהאריכו פסוק לאהרן אפי' אחרי מאכל העושה מפורש, לדעמי כי מה שהאריך

אביו ואמו ומקלל אותם שלא נאמר בחזרה לא תקלל אביך אלא שחייב מיתה למי שהש
אמרם אין מהירין מן הדין ואמרם חמיר ובי מהירין מן הדין . שאנחנו לא נאמר אין
כשנמא העונש בציאור נדע בהכרח שהוא מעשה נמנע מלעשות ואולם נציא המניעה
משבשה שהקדימה לקיים דבריו שהוא מפקפק במדרש המדות לפי שהם לא ראו זה
היה העונש מבואר ומפורש לא יציאו לו אחריה מן הדין ראונו לומר מק"ו בשום פנים
גלה עד שלא יאמר וכו' ת"ל אחוסך בת אביך או בת אמך אין לי אלא בת אביו שלא

[כז] שוב כתב הרמב"ן וז"ל וראיתי להרב (ר"ל להרמב"ם) עוד במקומה שהקדים לפרט המלות שאמר בפניהם עונש פעולה מן העבירות וכו' הלא הולך להם 'מקרא' להביא תוספת לה מפי ש'אין מוסרין מ"ם ואפי' אחר שנאלמו בטעם ע"ל. וקודם שיתאר שיש קושיא זאת איכנס לפיך מ"ם הרב הגדול והחכם השלם מוסרי' יודע וראוי שיש הגדול שיש למלך צ"כ מ"ם ממלות אחרות וז"ל פ"ב הלכה א' מכלל ששאלו וכל בהמה ומפרסת פרסה וגו' ופשוט חזי שכל שאינה מעלת גרה ומפרסת פרסה חסורה ולא הלא מכלל עשה הוא ובגמל ובחזיר ובארנבת ובשסן נאמר אז הלא מכללן מונעין בגרה וממפיקין הפרסה וגו' הרי למדש שכל חלף מעשה ואע"פ שיש בסן סימן אחד וכו' שאר בהמה עמאה והיא עמאה שאיכרא ביחלתה בלא תעשה יתר על עשה הלא מכלל אותה חסור. כבוד הרב הגדול ז"ל בזה ו' מורשת בבישרא ואין לתפוס ממ"ם אין מוסרין מן הדין לפי שאלו כבר נאסרו בלאו הלא מכלל עשה מן החסור וכיון שכן אפשר ללאו שלכן לבא מן הקורא. ורבינו עזמו כתב גם בפירוט במנין המלות והרמב"ן ז"ל בהשגותיו בפרש השני סתר זה העיקר בראיה מפורשת מספרי גבי אחותו מאחיו וממנו (ועי' בהרמב"ן בפירוט הסורה) מיהו מהא דספרא גבי מפרסת פרסה ע"פ מנחם כדברי רבינו ודוק ושיון במ"ם רבינו הרמב"ם צ"ם מהלכות איסורי מוצה הלכה ו' המקטיר איברי בהמה עמאה שדבריו אין להם מובן אלא על פי דברי סבב הגדול כללו. ובהו יתחא לי הלא דאמרינן בפסוק ו' בדעה מנויעה (דף פ"ח) ויהא אדם מנווע על חסימתו מקל וחומר מקרא וקפאי לי דהא אין מוסרין מן הדין, וכו"ם דלאו לביטולא הוא אלא לאיסורא בעמלה ובמ"ם מור כלליה סתמולא דף דאין מוסרין מ"ם היינו דוקא לביטולא אבל איסורא איכא מקי' ובי אחא מיעוטא דכנענש הוא לומר דאפי' איסורא ליכא הלא יתבא דשמיטא בדלאו ק"י נמי איכא איסורא מקרא דכתיב כי תבא בכרם רעד ופסוקו זה לאו לנמיא רבות בלבד אחא לומר שאין באכילת הפועל משום גזל אלא עשה זה לבעל הבית הוא דמוסרין קרא ואם לא הוית

ועדיין לבי נוקמי מלהליץ בן בדעתו של הרב לפי שלא ראיתי מי שהבין כך לפי דעתו ושיטתו. אלא דנ"ל הכרח גמור לומר כן ממה שנמצא בפתיחתו לפי המשנה שמה שנמצא לר"ל שהוציאו מן הכתוב הפירוש המקובל אצלם במצות התורה לא היה מפני שנשתבש עליהן הענין עד שנודע אמיתותו מהראיות הן אלא הענין היה כבר ידוע אצלם בלי מחלוקת אבל חקרו על הרמז הנמצא בכתוב לזה הפירוש המקובל וכן הוא ראיתם על ההסד וראיתם על דיני איברים בעונש ממון וראיתם ג"כ על בת איש כהן הנזכר לשם שהיא אשת איש וכל הרומז לו שהוא נזהר על העיקר הזה וזה ענין מה שאמרנו כללותיה ופרטותיה רצו לומר הענינים שנוכל להוציא בכלל ופרט ושאר י"י. מדות וכו' ע"כ. ובת איש כהן שנתנה שהביא הרב שהיא באשת איש ילפי לה בפ' ארבע מיתות (דף ג"א:) בג"ש רביה ואילו היתה ג"ש זו מסיני לא יתכן לומר עליה מ"ש הרב שם שמחממת התורה נזכר להוציא ממנה אלו הפירושים בדרך מדרכי הסברה והראיות והרמזים המצויים במקרא והחכים בהן ז"ל להביא זאת השמועה דבת כהן דילפי לה בג"ש ללמדנו דעתו ואם באה דבת כהן ידעו וקבלו הענין מסיני וחקרו על הראיה הנמצאת בכתוב דהיינו הך ג"ש שרנו בה מעצמן ועוד מטעם אחר יש לזון כן שהרי אמרין התם דר' ישמעאל סבר מדקאמר ליה בת ובת ש"מ חדר היה ר"ע סאתה ג"ש ואילו היה אומר כן ספי הקבלה אצלו מסיני היכי קס"ד דר' ישמעאל דהוה מצוי למיתיה ביה ר"ע. ועוד דמסיני התם דל"י שהיה ר"ע לא

איצטריך

מולדת אביך אחוהך היא עד שלא יאמר י' ל' מן הדיו חס הזכיר על בת אביו של
בת אמו ובה אמו של בת אביו ובה אמו לא כ"ש. הא הוסיף להם מקרה
לכבד אחרת לה מפני שאין מזהירין מן הדיו ואפי' אחר שאלו העונש. וזה כלו כדיו
הקל ומומר בלבד. אבל על הדיקא מזהירין ועונשים ואפי' שלא יהיה העונש מפורש
כלל כמו שביארנו למעלה ממאמרם (סנהדרין
דף ע"ג) וכי חייב אין עונשין מן הדיו היקשא
הוא, וכן בגזירה שיה כמו שלמדו לשלש דורות
בעריות אבל (ב) אחרת מקלל אביו ואמו
הוילאו בגמרא (שם ס"ז) מדרשה לא תקלל
תאם ואלהים לא תקלל שמעתיכם בה כל אדם,
וכן (ג) אחרת המכה אדם למדה ממכה כל אדם שהיא אללם בלאו כמו שפירשנו (שם
פ"ה) הכהו הכאה שאין בה שום פרוטה לוקה :

והנה

ממנו. וכן כתבו ג"כ רש"י פרק הנחמקין (פ"ה) ולכן אחרי שהיה ראה כי פעמים
העונש מפורש בחזרה, אבל בהיות העונש מפורש בחזרה נוכל להוילאו האזהרה בכל אחת מדרכי הסדרות הלמודיות והעיד עליו עדים נאמנים מכה ומקלל :

מרגניתא טבא

והא דכתיב הרמב"ם גבי בתו מאוסתו סברה אביו במנות ל"ס של"ו, י"ל דלחזקה דמילתא הניא
שם גם ג"כ דכתיב הכה דוק :

והנה הביאנו משך טעמין ליישב מה ששאלנו הרב המופלא מוהר"ר הלל מטיקטין במכתבו לאמר
ו"ל תמיה לי על הרב המגיד שכתיב ב"פ שני מהל' מאכלות אכורות, ודע שאין לתמוה
על מה שפירשנו שאברהם הכהם עמאש שיש לה שני סימני טומאה בזה מק"ו בלא אין עונשין מ"ה
לפי שאלו כבר נאסרו בלאו הכה מכלל עשה וכיון שכן אפשר ללאו שכן לבא בק"ו, וקשה הלא
איתא בפסחים (דף כ"ד) אלא אמר ר"ס מהכא והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל בזה ישרף
שאין ח"ל לא יאכל מה ח"ל לא יאכל אלא שני ענין לגופו דהא נפקא ליה ממעשר הקל בק"ו וכו'
וכ"ס אין מזהירין מן הדיו היקשא הוא, מאי קאמר וכו' אין מזהירין מ"ה הלא האיסור ילפין
הסם גבי קודש מדכתיב בזה ישרף וכלא דלא יאכל מותר כמ"ס הכוס'. ולפי דכתיב אפי' אין
מזהירין מ"ה לכתוב רחמנא בזה ישרף ולא בעי לא יאכל דהשתא גזע האיסור מנאש תפוק ויולין
אנו ללמוד בלאו בק"ו ממעשר הקל לשיטת הרב המגיד דדוק עכ"ל הרב הכ"ל :

והרשב"י לו דלשיטת הרב המגיד ה"ס בגמרא דודאי כל זמן שאין לנו ללמוד דליו מזהירין מ"ה
היבא דהאיסור בזה עשה או בלאו מכלל עשה מהיבא תיבא נימא דליו מזהירין מ"ה
דלא היו אלא גילוי מילתא דהרי הא דילפין דליו מזהירין מ"ה היינו במדאיתערין גבי אחותו בת
אביו ובה אמו אחותך היא לאברהם ש"מ אין מזהירין מ"ה ומשם ליכא הוכחה דליו מזהירין מ"ה
היבא דבה האיסור בעשה או בלאו הכה מכלל עשה ואפי' דבם שם כבר שמענו מקרא חסוד לעונש
ואפי' כתב רחמנא קרא לאברהם וכמו שהקשה בזה קושית זו הרמב"ן על רבינו הרמב"ם כבר
ישכתי דאיתערין מקרא לאברהם דלא לאו הכי לא הוה מניין למיקף במדאיתערין מקרא לעונש דככל
החזק כולם אין עונשין מ"ה ועיין לעיל במה שפירשנו קושית הרמב"ן ה"ל. וכאן ה"ס וכו' אין
מזהירין מ"ה י"ל דלמא כתב רחמנא לאו יתירה דלא יאכל לאגמור דליו מזהירין מ"ה אפי' היבא
דבה האיסור בפירוש בכתוב בעשה או בלאו הכה מכלל עשה במדאיתערין לא יאכל דלא ה"ל
לכתוב אלא בזה ישרף א"ר דלמא לאגמור דליו מזהירין מ"ה אפי' היבא דבה האיסור בעשה או
בלאו הכה מכלל עשה. ועי' משני הש"ס היקשא הוא ר"ל דיולין אנו ללמוד בלאו בדיקא ויבא
ליכא למימר דליו לאגמור דליו מזהירין מ"ה אפי' במקום שבה האיסור באיסור עשה דהא תינת
אם לא היינו יכולין ללמוד בלאו אלא בק"ו שפיר הוה מניין למיקף במדאיתערין לא יאכל דליו
מזהירין מ"ה אפי' במקום שבה האיסור באיסור עשה משא"כ השתא דיולין אנו ללמוד בלאו
מאיבא לא שייך לומר במדאיתערין לא יאכל שאין מזהירין מדין ק"ו. ובאמת לשיטת אביו וכו'
תקשי שמה אפי' לא יאכל לאגמור במדאיתערין דליו מזהירין מ"ה היבא דבה האיסור
מזהירין מ"ה היבא. וגם אין להקשות טיף במדאיתערין היקשא דליו מזהירין מ"ה אפי' היבא דבה
האיסור בעשה דהיקשא איתערין נמי להכריע שאר דרשי אחריו דדוק היטב :

ובזה מיושב נמי לא דקאמר אס אנו ענין לגופו דהא נפקא ליה מק"ו וסדר קאמר וכו' אין
מזהירין מ"ה לכתוב רחמנא קרא שיו דליו מזהירין מ"ה למאי נפקא מיניה הניא הק"ו כלל ובה
תיבא דדוק היטב :

אמנם קשה לי מהא דמ"ס מכות (דף י"ז) דפריך הסם על דרשה ר"ס וכי מזהירין מ"ה וכלא
הסם כל האיסורים בזה באיסור עשה כמו שפירשנו בזה ה"ל ע"כ ד"ס לפני זריקה ונדל
לאחר זריקה וכו' ע"ס. וכ"ס הכוס' בלמנע ד"ס אוסור בעלמא ו"ל ועוד קשה דכיון דמרגניתא
איסורין בעלמא קדפירס הקונטרס למא לי תיפוק לי דכל חד וחד דמו לאיסור כדפרישית ע"ס.
והסם ליכא ליישב על דרך ה"ל דדוק :

לבן י"ל דהסם פריך וכי עונשין מ"ה היינו לשיטת רבא דס"ל דאפי' היבא דהק"ו לא היו אלא
גילוי מילתא בעלמא אין מזהירין מ"ה לשיטת אפי' היבא דהאיסור בזה באיסור עשה לא
מייחזין האיסור בק"ו דכרי כל עמנו שאנו אומרים דהיבא דהאיסור בזה באיסור עשה דילפין
האיסור בק"ו היינו משום דאחר דבה האיסור בעשה לא היו הק"ו אלא גילוי מילתא בעלמא והלא
רבא פליג וס"ל דאפי' דהק"ו לא היו אלא גילוי מילתא אין מזהירין מ"ה ומסיק שם ליכא אלא
קרא יתירה מכדי כתיב ויבא דהסם וכו' לכתוב רחמנא לא תוכל לאוכל. ובאמת לשיטת אביו וכו'
דכל היבא דהק"ו גילוי מילתא בעלמא מזהירין מ"ה מעיקרא ליכא כאן סתמלתא קושית על דרשה
ר"ס וכי מזהירין מ"ה כיון דהאיסורים בזה באיסור עשה כמו שפירשנו מייחזין שפיר האיסור בק"ו
כמו שכתב הרב המגיד והא דתפסו לעיקר כשיטת אביו ולא כרבה היינו משום פירוש רש"י ד"ס
קרא יתירה בזה"ל ו"ל לכתוב רחמנא לא תוכל לאוכל בשעריך אס על חזן לחמונה כמ"ס להוסיף ואלא
שכללות לא היו כיון דאכלו קאי הוה לאו אכל חד וחד ויכרי דמי לאו שכללות כגון לא אכל

כי

קנאת סופרים

איצטרך ג"ש ומיבעי ליה קרא דאת אביה היא מחללת לכדנתיא היה ר"מ ואמר מה
ת"ל את אביה היא מחללת שאם היו נוהגים בו קדש נוהגים בו חול הרי דל' שבעאל
חיבת אביה לאו מופנית היא ולפיכך לא קא דריש לה לר"ע ומכל זה משמע שהיו
דורשין מעצמן אלו הדברות דאילו הוה מביני דהא שחיו מקבלין אותן זה מזה בלי
מהלוקה. ועוד י"ל דגלה דעתו הרב י"ל בבירור במה שכתב במל"ת סימן של"ו וז"ל
ולשון גמ' דמס' ברייתא אל תהי ג"ש קלה בעיניך שהרי בזה אחד מגופי תורה ולא
למדה הכתוב אל מ"ש אחיה הנה הנה וכו' והבן אמרם לא למדה הכתוב ולא אמר
לא למדה כי אלו הדברים כלל קבלה מהנביא וכו' פירוש מקובל כמו שביארנו בפתיחת
חבורנו הגדול בפירוש המשנה ואמנם שתק חתוב מלכודת לחיותה אפשר להתלמד
בג"ש

לב שמה

דיו תורה מאחר שלא תפסנו בחזרה כדריא אלא אחי מדרשה י' לתקן בניהם למה שפירשנו מפורש
בחזרה ולומר שאין חייבין ענין על טומאת מקדש כו' עכ"ל. והאשיות טוב מהחיותו שסתמל
ואמר דהרמב"ם לטעמים אולי שכל שאינו מפורש בחזרה נקרא ד"ס וזה ודאי כי הוא אין ספק בו
אלא מה שכתב עוד כלומר שפיר שידרשו הסופרים אפי' שדיו דין תורה זה לפי דרכו ודעת
הרב המגיד שכל ד"ס הבאין מדרשה דיון דין תורה אלל הרב כדאמרינן לעיל וכבר עקרתי מעיקרו דעת
זה בהרמב"ם והוכחתי יפה שלא כן דבר אלל בשם ד', ומלמד זה דברי מהר"ק אלו עמומים לא
יכולתי להלמן כי נראה שנקרא ממ"ס הרב כלל אפי' שכן דברי קבלה אין דין תורה כי הוא שלא
כפי מה שפירשנו כי שדיו דין תורה וכו' וכן לתקן זה באומרו דהכא ה"ק וס' פלאי שאם דברי
קבלה משפטים דין תורה כמו שפירשנו אומר וכו' והנה שפירשנו אהת ומשפט אחד לכן ע"כ ד"ס שכתב
שד"ק

ביאר

ואפילו בזמנו עליו השלום כל שכן שלא ימנה בהן כל מה שהוציאו באחרית הזמן, אבל אמנם ימנה מה שהיה בפירוש

ועדיין אית לן לעיוני במה שהוזכר לעיל דינים ששכחום והזרו וחדשום או מה שנתחדש

הא דהא שמואל וב' קיים 'וכו' ע"כ, וכתבו החר"ם דהיינו דוקא היכא דהוא עצמו נוגע בדבר כגון יתירה שזיה צריך לאותה הוראה שהרי בת ישי נשא וכו' אבל אם אינו צריך לאותה הוראה שומעין אע"פ שלא אמרה עד שעת מעשה ע"כ, ובשלהי נדה בפלוגתא דר"ע וראב"ע קאמר ליה ר"א לר"ע אפי' אתה מוכיח בשמן כל היום כלו איני שומע לך ללמד דבר זה אלא חצי לוג שומע להורו ורביעית יין לניניו, וי"א יום שכן נדה לנדה הלל"מ, ופירש"י, לא איני שומע לך ללמד דבר זה מן המקרא שהלל"מ פל' פה היא ע"כ, וב"ל דנפקא לן מינה דאילו הוציאום מהכתוב בדרשה ולא להלכה מסיני הוא הו' מצו כ"ד אחר שיבא אהרונה למספר באותן ראיות ולספור את הדין והיינו שנתעצם בזה ראב"ע גגד ר"ע שלא ללמד מן המקראות כדי שלא יגרום זה להשמות לדורות הבאים שמה, ימצא מוכח באותן דרשות לספור את הדין ששפטו בו הקדושים ולא היה ראוי לה' כיין דיעקרו מן הקבלה שאין עליה תשובה, ומצינו ג"כ בפ"ד נדה (דף ל"ב) 'ופ' האשה (דף ט') דשקלי' ופרו להוציא הדינין מן הכתוב ואהרי שצאנו פרכא באותן ראיות קאמר רבא התם הוהא ונינה ואסמכיהו רבנן אקראי שממע ודאי דבכלא הכי היו סותרים אהון לגמרי וכלל גדול בדכידים המקובלים מסיני אע"פ שדרשו בהן להוציא מן הכתוב לא עיקר ניניהו כמו שביאר זה הרב בפירוטו לפירוש המשנה לענין פרי עץ הדר שהוא אחרגו ומכוון לזה כתב עוד בפ"א מהלכות הובל ומיזק וי"ל ואע"פ שדברים אלו נראה מעיני תורה שבכתב כן מפורשין הן מפי משה רבינו מהר סיני כלן הלכה למשה הן בידינו וכוז ראו אבותינו דנין בב"ד של יהושע וכו'.

[ספר המצות]

מה שלא שמעו בסנין בביאור הנה הוא מדר"ם ע"כ, ורש"י זל נשמר מזאת ההבנה בדקדוקי סופרים לפי דרכו דרבנים הנלמדים ב"ג מדות תורה שלמה הן ולא מיקרו דקדוקי סופרים ולפיכך פירש כפ' ושי גוהלי' (דף קל"ד) כגון גזרות שגזרו הכמרים שלא יבא לירי אימור תורה וכן בפ"ב דמגילה (דף י"ט): פירש מה שדקדקו האחרונים מלשון משנה הראשונים (וכן ב"ה דריבויין דאתין וגמין ומיעושין דאבין ורקין קרי' להו ש"ה התם דקדוקי תורה וכל אחד הלך לפי שיטתו כגו"ל ולפי שלחזום להני גדולים דפליגי עליה דרבה זל כמה סוגיות דאתין שפיר אליבא דירדה הוצרכו לשנויינהו כגדושי דחייא ועכ"ל דירדה גמי הל"ש רוכן ככלן וכן סוגיות מסניי אלא אמרו בהן גלויי מלתא בעלמא ניניהו או קצתן מקובלות וקצתן לאו מקובלות דלפעמים קבלו התיבות לכד ולא המקומות והענינים. ולפעמים יהיה הדבר בהפך עד שלא מציינו סדר ביור לאותה הקבלה שנאמרה בהן, עד שהרמב"ן זל בהרגישו אלה המבוכות כתב זל ואומר בשמא כי זה בכלל מה שנשכחה באכלו של משה בג"ש ע"כ, וגם כז. וזה איננו שות כי אם נאמר בג"ש שצריך שהתיינה מקובלות מסניי בתנאי גמור א"כ החלק שנשכח מהן הוא מעוות לא ויכל להקניע עד שיבא אליהו או מרע"ה ויעיר, דאין אדם קר בהן מעצמו ואין למי שיומלא חסרונן, דאם נאמר ששכחו התיבות שבהן ג"ש נדרשת ולא שבוהו המקומות לא הענינים מפיו לנו שהתא הדרשות נתתו להדש באותה ג"ש מה שנאמר ממנה מחמת שכחה ולא היה לנו אלא לילך באיסורין שבה לחומרא כמו בשאר ספקות של תורה, וכדהתיא דפ"ב דתמורה (דף י"ז ע"ב) ושליה פ"ק דהריוות (דף ו' ע"ב) המשפאות מתות ופריש ליה התם רשב"ל דארבע ניתנו מסניי דמתות והת' נאמר להם רועה ובימי אכלו של משה שכוה איזו היתה רועה והוא חסר לחומרא ואמרו כלן מתות. ועוד שנמצאו כמה ג"ש בתלמוד שנדרשות אליבא דרש וזאין נדרשות אליבא דרב פלוהתיא כמו ג"ש דאביה דפ' ארבע מיתות דלא קא דרשי בה ר"י כלל ופריש' דבר פלוהתיא כמו ג"ש דאביה דפ' ארבע מיתות דלא קא דרשי בה ר"י כלל ופריש' זל ראה על דלדיה נפקא ליה כמה מציינו ב"ה אצמירך ג"ש, וגם בפ"ק דרבכות (דף ט') דריש האב"ע קרא דואכלו את הבשר בלילה הזה לג"ש נאמר כפ' בלילה הזה ונאמר להלן ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מזה הלן עד הצות אף כאן עד הצות ור"ע דסבר עד שיעלה עמוד השחר לית ליה קר ג"ש והוה למעושי לילה אחד הרה דאית, ובפ"ק דסוכה (דף י"א): ר"י ליקח ליקחה לקחה מאורות אוזב ורבנן לא ילפי בהך ג"ש כלל וככ' התוס' שם דאע"ג דילפינן קיחה קיחה משרה עפרון בפ' האשה נקית מ"מ לקחה לקחה לא ילפינן, ואין להאריך ולהביא כמה דומים לאלה בדוכתי טובא דלא מחזורי לגמרי לפי מה שהשירישו הגדולים דלעיל באותן מדות כמו שהורה בהן זה הרמב"ן עצמו, ומה לפי שיטת הרב דקצבר דל' אחד ואחד יליף בהו לפום סברא דיריה ולפי מה שיש בידו מן העיקרים שבהן התורה נדרשת ונתרבה מחלוקתן מחמת חלשת הסברה בתלמידים שמשו של צרכן והיינו פלוהתא דתנאי דפ"א דשבתות (דף כ"ז) דאין ויחזק ר' ישמעאל ששימש את ר' נחניין בן הקנה שהיה דורש את כל התורה כלה בכלל ופרט איהו גמי דריש בכלל ופרט ור"ע ששימש את ר' תנאז א"ש גם

ועל מאי דמצוות קא צווה הרמב"ן ז"ל על הרב מכמה ענינים שנלמדו במדות שהתורה נדרשת ואפי"כ מנאן הרב עצמו בתוך מנין המצוות ומנאנא שהוא סותר דברי עצמו לענין כלל דכילי שלא להכניסו במנין, הנה נכללה תשובתו בתוך מנאן משה שביאר לנו הרב עצמו באריכות, שבכל מה שאמרנו עליו שהוא מן התורה שכתבתו מגופי תורה הרי הן נחשבוין ככתובין להדיא ויכנסו במנין המצוות ובלאוין, לקמן סיטן רפ"ז בלאו דלא יומתו אבות על בנים דהיינו בעדות בנים ודאי דגם היא נלמדה בלימוד מקובל אצלנו שיהא חשוב ככתוב להדיא וכיון דמבטלים העדות במה שיש בן חיוב מיתתו מן התורה אין דף הוכחה גדולה מזה שהוא כבא, ועוד יש לומר כן ממה שהלימוד ההוא לאו לאוספי אקרא קא אתי אלא לפרושי קרא שהרי תיבת על הסיבה במה בגלל או בעבור היא כוללת שתי המשמעות בדעון בנים או בעדות בנים שייך לומר בתרייהו שסבבה מיתתו ומחמת ייחור הכתוב אנו דורשים לפרש אותו שפתי, ולהכי דקדק הרב בלשונו פ"ג מהל' עדות שכתב שם בדככלל זה הלאו יש ג"כ על פי (עדות) בנים לפי ששתי המשמעות ההנה יכונו יחדיו על מה שכתוב ולא ידחה וסאחד את החיבור, ועם זה אתי שפיר מה שכתב בד"ה (ב' כ"ב) לא בנייהל את המית וכו' ומהא דאמר להלמוד דף הערל נמי גיחא במאי פדיך חתני מה כסר דור את בני שאול להריגה על עון אביהן והא כתיב לא יומתו אבות על בנים וכו' כלומר דמשמעות הכתוב יכול נמי דלא יומתו אבות בעון בנים ולא בנים בעון אבות וידמה לזה פסוק אחר דאלתים לא תקלל דמירש"י בפרשת משפטים ה"ו אוהרה לברכת השם ואוהרה למללת

בשר' לא יקראו כן, ואם כלפי המשיב יקראו שלמדו מספוק ולא היה לך כיון שיש שם עונש אם
ודאי לא קראו דקדושה קדמך דאזכור אחרים בפירות ואין ס' שם לא היה מולא לה בפירות
הם בני יום ללמוד אותה מן הסיקס מחמת העונש. ועוד כשנדקדק ביעד זה גם כן אינה אחרת
מאשרת אלא דברא דא רישא דקרא הוא ערות אחותך בת אביך או בת אחיך לא תגלה ומיילת
כיוצא נמי אחותך היא ארישא קלי דבייני בת אביו שלא בת אמו או בת אמו שלא בת אביו אלא
דמיילת דרשינן ליה בנת אביו ונת אמו וא"כ האוסרת זו מן הסיקס היא ויחמך הכי לפי דרכו
כשנביל ששעונם כחוב בגיל לן אך האוסרת מן הסיקס, ובזה עלמו כחב הכי ב"ר ק"א ששבו שם
לשון גמ' כשהדרינן אחרת לכן סורר ומורה מנין ח"ל לא תהאנו על דם ופירש שר' לא תהאנו
אכילה שיהא מביא לשון דם ויהא אכילה בן סורר ומורה כו'. שזו האוסרת דרשא היא ועוד
שיא לאו שכללותו כמו שכתב הכי שם ומספקת לו לפי שיוצאת מכלל העונש כחומר. ומ"מ האוסרת
זו אינה מונע הכי אחרת מן האוסרת מחמת המדרש כמו שהרמב"ן חושב ומקשה, אלא מחמת העונש
המפורש בכתוב שהאוסרת ג"כ כמפורש. מעטמה בכלל העונש וכן אחרת מאכ לאו כלל בכלל
אחרת מאכ דמכלל שכן נקרא ואינו ק"ו גמור אלא גילוי מילתא בעלמא כדאמר ר' יוחנן
לעיל, וזה הוא שכתב בנ"ל שג"כ הסורר מגלות ערות אחותו וזהו אמרו ערות אחותך
בת אביך לא תגלה כו', ומלשון גלות ערות אחותו שכתב בהם משמע בכל גווה בין מאכ ומאכ
ובין מאכ בלבד או מאכ בלבד ובכ"ל לכולן פ' דערוה אחותך בת אביך כו' שאין שם אלא אחות
מאכ או מאכ, אין זה אלא לדוידים אחרת מאכ ואם אינה יוצאת מכלל אחרת מאכ בלבד או מאכ
ואדרבה ק"ו היא דוק:

כתב עוד הרמב"ן (לעיל) אכל אחרת מקל אביו ואמו הוי"א אחרת גמורה מדרשת לא תהאנו
ואלכיה לא תהאנו שמכניסין בה כל אדם וכן אחרת המכה אותה למדע ממכה כל אדם
שהיא אלס בלאו כמ"מ סבור כו' לוקם ע"ל. כתב זה כלפי מה שאמר הכי ז"ל באחרת הקדמה
שזכרנו לעיל שאוסרת מקל אביו ואמו ומכאן כו' לא תגמור בכתוב כלל שלא אמר לא תכה את
אביך ע"ל. ומקשה לו הרמב"ן שבגמ' הוי"א אחרת מלא תהאנו הרש כו'. ופליגא דעת ממני מה
היה כוונתו ז"ל בזה כי ודאי לא נעלם מהני הרש גמ' ערובה בפרק ארבע מיתות כ"ד האוסרת
למקל אביו ואמו מנין ח"ל אלכיה לא תהאנו כו' והמסקנה היא דמלא תהאנו הרש ואלכיה לא תהאנו
נפקא במה הדין כו', ועוד שכי הרש עלמו מכיים שם ואומר אך חייב המיתה למו שסבה או קלל
או ידענו שם מלוא והואלנו להם ולכיוצא בהם האוסרת ממקומות אחרים בדרך הסיקס ע"כ.
וזה רומז אל מה שהזכיר שם אחרת מלא תהאנו הרש כו' שזה הוא הסיקס וזהו מבוחר והרמב"ן
יודע בו כהנהגה שאין זו אחרת מפורשת מקלל אביו דא לא תהאנו כדא לא תהאנו הרש ואלכיה לא תהאנו
שכתב הרש כו'. אלא שהרמב"ן שמונה כל הגדרשים כמפורשים בכתוב הוה ליה לא תהאנו הרש כמו
לא תהאנו הרש כו' שפירש והכי סבור דאין כמפורשים ולא חורס ממש חשיב ומ"מ הכי כגו זה
לאוסרת ממש שהעונש מפורש בכתוב האוסרת נעמשת יפה מתוך העונש ויכולת רמז כל דבר דרשינן
ליה מלא תהאנו הרש כגו וכל זה מבוחר שם יפה בדברי הכי ויש להטיל מהרמב"ן שעשה עלמו
כאלו לא ידעו והוא הסבור שם בדרך דבריו:

עוד כתב הרמב"ן (לעיל) אנו לא מנינו דעת חכמים בזה אלא שהמדות בלן אלס כדבר מפורש
בתורה ודרשין אותן מדעתם ובג"ש הרבירו בה קבלה מפורשת מפני שהוא דבר שיכול אדם
לדרוש בו כל היום כו' כי החיובות יכילו בתורה כמה פעמים כו' ותפרש זה מן התלמוד שאמר
אדם דן ק"ו מעשיו ואין דן ג"ש מעשיו שחט שדחה שבת אחר להם הלל לוקי בתורה ובי
דג"ש לא גמיריהו ק"ו איכתי לכו למידן אמרו ק"ו פריכה הוא, מאשים חכמים מפני שלא דרשו
מעטמה ק"ו לחלל שבת בשמיטת הפסח כק"ו מן התמיד שהמדות האלה כדבר מפורש בתורה כן עד
כאן לשון:

ובטוניה הא אינה כתב זה מה שהיה ע"כ עם המדות האלה תנאים ותנאי ק"ו שאין עושין בו לא
מלקות ולא מיתה כ"ד כו' ע"כ. וכדבריו ודאי כן הוא דהכתב פסיקתא היא אין עושין
מן הדין ויתמה על עלמו מעשיו כו' ובמקומות אחרים כו' דא"כ מה זה שאמר הלל לבני בתירה
איכתי לכו למידן ק"ו שדחה שמיטת הפסח את השבת כי אם אין בק"ו כח להביא עונש ואפילו
קל במלקות איך יסיה בו כח לדחות שבת שחמור וסקול כלל התורה כלל וחיובין עליה סקול, זו
ודאי קושא הוא ולא אדע לה חירון נכון לדעת הרמב"ן, אכל לפי דעת הכי יש לתרץ דא"כ
שהסור להם ק"ו לרמוז בעלמא הוה אומר להם כן ולא על הק"ו אחר לכתוב אלא על משמעותה
דקרא דכתיב עולה שבת בשבתו כו' דגלי בעולה המוספין שדחה שבת והוא הדין עולה התמיד
דכתיב על עולה התמיד ומסתמא ה"ס שאר קרבנות צבור דמאי שאל, וא"כ הלל להם וכי פסח אחד
יש לנו שדחה שבת והוא הכי יותר ממאמץ פסחים כו' וכתיב רש"י כלומר יותר ממאמץ קרבנות
כו', והכונה לומר שאף קרבן פסח כח אחד מהם שגם הוא קרבן צבור ולמה יגרע כיון שכן ובכלל
קרא דעולה שבת בשבתו הוא אין הק"ו ככאן אלא גלוי מילתא בעלמא. וזה עלמו הוא הסיון למה
שכתב הרמב"ן עוד שבמקומות אחרים לישחק מנייה ויהי בק"ו כו' ומילתא דאחרת בק"ו טרם
וכתיב לה קרא כו' וכן אמרו כד"ל לית בק"ו מנין אלא כו' ע"כ. דמכלי ספק אין אומרים זה וכוונת
בו להביא ע"י ק"ו מיתה או מלקות או שום עונש שאין לו עיקר כלל בתורה דכתיב ודאי הוא
דאמרין אין עושין מן הדין. אכל בדברים שיש לעונש שלהם עיקר בתורה וכן לכל שאר דברים
שעיקרן כסוב בתורה ולא נעלם בו הביאור כל כך והוא קרא אחריתא לפרושי בזה הוא שאמר
ד"שחקו מהסוד קרא וליתי בק"ו דכיון שאינו אלא גילוי מילתא בעלמא בק"ו כגו על דרך שאמר
באיסור הכי דשחק קרא מנייה משום דככלל בת הכי היא ולגילוי מילתא אחרת דאחרת בק"ו:
כתב אחרת אין אדם דן ג"ש מעשיו אין כוונתם שכל הג"ש מבוחרות להם מסיני ומספרות להם
מפי מרע"ה שא"כ היאך חולקים תמיד בגמרא מר יליף לה מהכא ומר יליף לה מאיכא
מהכא אכל הכונה בג"ש שהיא מסיני לומר שיש בידם קבלה בזה דין שיש ללמוד בג"ש מאי

חובה בענין שמיטה שאינה ראוייה משחיתו חזן ויכיה הדין דשמיטה שאינה ראוייה שמה שמיטה
וכדבר ר"ש ללמוד משכחה ענה וכן דלא שמה שמיטה, ע"ל בקיור:
ובאמת יש לתמוה, דבר שהוא כן לפי דעתו מכאן ומכאן נלמה גזירות היאך נאמר שהוא חורס
ממש ונדון הסורר עליו למלקות או למיתה בשבילו. ומה שכתב עוד שם לעיל תנאי בג"ש
שאין אדם דן ג"ש מעשיו אלא אחר שלמדו אותה הכי היא כגוף חורס לכל דבר ע"כ. גם כן
תימה כי מה יועיל הלימוד שלמדו כיון שאחרת אותו לימוד עדיין מספקין ופוסחים בו על שתי
הסעיפים להלך או להחמיר. והכי ז"ל ניוול יפה מכל זה בזה שאינו מונע לדין חורס שום דבר
הנדרש מהמדות אם לא כשיאמרו הם ז"ל שכן קבלו בפירות שהוא דבר חורס וק"ל:

כתב ומפורש אמרו בגמרא כשהדרינן אלא דודק אחר חבירו להרנו שניתן להכילו כנפשו מנ"ל
מק"ו מענה המאוסה וכי עושין מן הדין הסיקס הוא דמלא דני רבי כאשר יקום איש
על רעהו ורנהו נפש כן הדבר הוה וכי מה למדו מרובה מעשה כו' ע"כ:

ואי מהא לא איירא שיש לומר דהסיקס אשר כזה אפילו הרמב"ם עלמו יודע בו דמדאורייתא חשיב
כי כל הסיקסים הם הם אם כ' חייבות בשבועת אחד כמו העבדי או העבדים מקום עבדי
לעבדים כו' כ"ק דקדושין, או שני פסוקים פסוקים כמ"ש רש"י ר"ס מרובה כ"ד הסיקס הוא כיון
דכתיבי להדין הדין קראי כו', ועוד כתב שם בסמוך וא"כ הסיקס דמפרש בהם הואיל וגבגב משלם
כפל וטעון עטנה גבגב משלם כפל מה גבגב כו' אף טעון כו' ולא מילתא היא דהדין מה מנינו בנין
אב הוא ולא הסיקס אלא כמיתות המקראות קרי הסיקס כו' ע"כ. או שני פסוקים פסוקים כמו ולמה
נכתב פרשת כהן מבין לומר כו' פ"ג דענינו. ובאלו ההקשרים וכוונתם הם הוא שחלק הרמב"ם
וסובר שכל דרשותיהן מדרבנן ולא מדאורייתא אלא כאשר יקום איש על רעהו כו' הסיקס אחר הוא
הסבורה עממה הקשה נערה המאורסה לדולח, וממילא מקום נמי רוצה לנערה המאורסה דכן
הדבר הוה כחוב ומשמע דשניין שוין דדין ודין כיון שהסור עממה היא האומרת א"כ חורס מפורשת
היא. כן היה ז"ל מדעתי וקובו בדבר מאד אלא שאח"כ ראיתי שאינו נרץ לו כי הכי ז"ל כתב
בזה המאמר מ"ע רמ"ז ז"ל צונו להכיל הסיקס אפילו כנפשו של דודק כלומר שאנו מזוין להרנו
הסיקס כו' והוא אמרו יתבאר וקושה את כפס ולשון כפרי במבוסיו מה במבוסיו מיוחד שיש בו
סכנת נפשות כרי הוא כקושה את כפס כו' שני פסוקים קרי הסיקס כו' ע"כ. או שני פסוקים פסוקים
להכילו כנפשו ח"ל לא תהאנו עיקר הכי כדבר נכתב כו' וכוונתו היא להכיל הסיקס כדאמר
דודק ואם אי אפשר להכילו כי אם במיתות הרודק כנפשו אחת המיתה ע"ל. וכנהגו כי כן לא על
הסיקס דנערה המאורסה הוא סומך להרנו הסיקס אלא ממה שהזכירנו בספרי מקרא דכתיב כדאמר
דבר הכתוב כהוה וזכירין אנו לומר להכיל הסיקס כנפשו כנפשו כנפשו כנפשו כנפשו כנפשו כנפשו
יקום כו' רמז הוא מהמחמת הכתיב כמו שכתבנו משמו כמה פעמים ובעיקר אלא הסבור הכי:
כתב (לעיל) ועוד אמרו בשני של פסחים ומה מעשה הקל אמר חורס ולא בערתי ממנו בטמא
בשר קדש החומר לא כל שכן לומר שהאכל קדשים בטמאם כשר לוקם וכי חייב אין מוסיפין
מן הדין הסיקס הוא דכתיב לא חובל לאכול בשעריך מעשה דגן חירושך ויפריק כו' ומאלו וכוונתו
בזה ללמוד שהסיקסים אלס כדבר מפורש ועושין בו מלקות ומיתה מכלתי קבלה אחרת ע"כ:

וגם בזה אני אומר שאף כאן לא מן הסיקס ללמד מכלי שום קבלה אחרת עושין מלקות ומיתה
דא בדימות פרק הערל אמרין מעשה וכוונתם האוכלן בטמאם עמון לוקם מנ"ל דכתיב
לא תוכל לאכול בשעריך מעשה דגן חירושך ויפריק כו' ויפריק כו' ויפריק כו' ויפריק כו' ויפריק כו'
יחדו ותי דבי ר' ישמעאל אפילו טמא וטמא אוכלין על שלחן אחד כקדש אחת ואין חוששין
וקאמר רחמנא הוה דאמרין לך הכי בשעריך תאכלנו כהא לא תוכל ע"כ. ובהא אלא כלם לאין
גמורין הם דלא תוכל לאכול כתיב בזה כדאמר ובערין גלוי בלחוד הוא דבטמאם קאמר וקדשים
נמי כתיב כדאמר קרא וא"ע דפ"ג דפסחים קאמר הסיקס הוא כו' הכי הקשו שם החס"ם ממה
אמרי קרי ליה הסיקס חופין לך דקדשים כתיב כדאמר ובערין בקרבן ואלך ואזכרה למעשר
נמי יליף מהאי קרא וי"ל כו'. ואזכרה נאמר שהרמב"ם יפרש דמאי דקאמר כהא הסיקס הוא היינו
משום דעד השתא הוה סליק דאמרי דקדשים לא כתיבי בקרא ומפני לכו בק"ו מעשה ואקשינן
דאין מוסיפין מן הדין להכי משני דהסיקס הוא כלומר לאו מק"ו דמעשה נתיק אלא קדשים ומעשה
שניהם יחדו הסיקס הכתוב והטיל לאו בהם בפירות וא"ע דלישנא דגמ' דקאמר הסיקס הוא דחוש
מעט בזה מ"מ הפירוש טוב מאד דמעיקרא נמי דקאמר הכי ומה מעשה הקל אמר חורס ולא
בערתי ממנו בטמא כו' אהאי קרא דלא תוכל לאכול בשעריך סמך כי הוא הלוא לא ולא בערתי
ממנו בטמא כו' כי הוא אחרת מהמדות ואינו לאו וכמו שכתב שם רש"י וא"כ הוה משמע לן
מהאי לישנא דגמרא שאלו כמעשה כחוב וקדשים נפקי מנייה בק"ו ולפיכך קאמר השתא שאינו
כן אלא דקדשים נמי מוקשים וסוים אל מעשה בשבועת אחד והלאו מפורש בשניהם:

כתב עוד מנ"ל ו' שבמיתות וכן לא למדו אותן אלא מדין ג"ש חילול חילול מהמדות כו'
ע"כ. והכי ז"ל ניוול מזה יפה שמה שכתב בזה המאמר כו' ק"ג הוסיפו מלאכול ע"ל
והוא הדבר שלא נישלם תרומה ומעשרות והוא אומרו ולא תהאנו את קדשי בני ישראל את אשר
ירימו והעובר על לאו זה שאלל ע"ל חייב מיתה ביד שמים וסברנו על זה הוא אמרו ולא תהאנו
ואמר בתרומה את קדשי בני ישראל לא תהאנו ויליף חילול חילול מהמדות שהוא עון מיתה ע"כ.
ונראה לי דעמנו ז"ל דמיתה מגופה דקרא משמע דמקאמר ולא תהאנו וקרינא מחלל את הקדשים
וממילא דדיניהם דמחלל את ליה דכיוני מיתה כמו שכתב בתרומה לא תהאנו ולא תהאנו וסג"ש
אינה כי אם רמז בעלמא ואל זה כיון הכי ז"ל באומרו וסברנו על זה:

כתב עוד (לעיל) וכן טעון יוס שערב בלאו ומיתה ואין לו מיתה מפורש ובה מיוחד הכתוב בזה
אין ענין ואח"כ בג"ש וכבר מנה הכי גם זה ע"כ. וזה הוא שאמר שכתב מנ"ל אותו
אמת אכל לא מחמת הכי אינו ענין ולא מחמת הג"ש מנא והוא ז"ל יפה ביאר את עלמו שם
באוסרת

ס' כתב עוד הרב בענין לאו דאלהים לא תקלל דאינו מחוייב שיהא לאו שבכללות בעבור שהכתוב ביאר העונש בכל ענין וידענו בהכרח שכל ענין מהם מווהר ממנו שהוא מל"ה ובעבור מיות עיקר בתורה לא ענש אא"כ הוזהר נחפש אהר האזהרה בהכרח ופעמים יצא בחקש ופעמים יהיה בכלל דבר אחר כמו שביארנו בהקדמות ואמנם יהיה לאו שבכללות כשלא יוצא לנו בשום מקום ענין מהענינים שהזהיר ממנו אלא כן הלאו והוא כמו שביארנו בשרש ה"ט, אמנם כשתקדים לנו הידיעה בהיותנו מוזהרין מן הדבר ההוא וזה באמרו מי שעשה כך יעשה כך לא נקפיד אף היתה האזהרה כביאור אף היתה באחד משני דרכים אלו היתה בכלל או בפרט ודע זה עכ"ל.

ויש להבין מדבריו דכי הכי כשהעונש מבורר בתורה לא נקפיד מללמוד ואחרתו מלאו אחר ואע"פ שאותו הלאו הוא לאו שבכללות הכי נמי לענין אין מוזהרין כן הדין לא נחוש בו אלא כשיהיהשור אימורו והעונש כן הדין מכה הק"א אבל אם יש לנו אימור לא עונש במקום אחר האזהרה "שבהא מהק"ו מגיד וכן בשאר י"ג מידות אין ראיה אחרת היקשית אמרינן הכי וממה שכתב הו"מ ב"פ ארבע מיתות דף ס"ו ע"א נראה דקיימי נמי אינהו בששת הרב בזה שחיי כהנו ז"ל גמר קדש מחול מדאפסא מלשון אליהם דאי מקו' למ"ד קדש נמאי לא אצטריך לגופיה נגדלם מנשיא אלה וחרש אלה איכא למפרך מה לבשר דם שכן דאדם ומתביישים בכך עכ"ל. הרי לנו לפי דבריהם דאין לאו דמפריך ק"ו משום דבני דאדם דרוגים ומתביישים בכך היו דנין בו לברכת השם ולא היו חוששין להא דאין מוזהרין מן הדין כיון שענשו מפורש מה"ל כדעת בענין ז"ל :

עוד שער הרמב"ן ז"ל בתר הכי רוצא הפסד גדול לפי שיטת הרב בן צבי בענין עדות ששכמור

ואף שהוא ז"ל האריך והרחיב מכל מקום דבריו כחומים מעט וזהו ציורו בקצרה. הנה הלא ממה שכתב הרב כאן נא ממה שכתב בראות השוכנה הוליד שיוצא שהמקדשם בכסף אינם נקבלת אלא המקדשם בשטר ולפיכך הקדשם עליו שם אחר: הם בגמרא דמשכנתא על המקדשם בחולה בסקילה כגון קדקדש בשטר ולא שקדשם היטע לגבי רבי יוחנן לא דרש ועמלה מלמד שנקיט בדיאש משום דהוא אפשר לפרש עד דקדיש וסדר צעיל ועניה מאורסה דכלא בדיאש סוקלין הוה מוקמינן על בנתקדשם בשטר דקיון דמיוצא מנינים ומקדשם בכסף לא עד דעמיל לכל לרבי יוחנן בדיאש לחודה מפיך לא הומוכעל בדיאש נשמע ליה עד דקדיש בכסף צעיל אלא כי יקח איש אש או צעלה קאמרי וכן לר' יוחנן דמלוק דלאש מבעולת בעל בדיאש לחודה קריא ולגדידיש מיה או צעלה קאמר קרא כדאמרינן אש כן כי יקח איש אשם דהיינו בכסף אישם לחודים נמי עביד קדושין כמו בדיאש לחודה ועניה מאורסה בחולה דבסקילה הוה השאח דמקדשם כסף כמו בקדושי שטר וזו הדין' להרשב"ם שיוצא מדבריו שהמקדשם בכסף אינם נקבלת שלא כמסקנא דגמ'. זו היא כונת המס' בציוריו זו ואמר שזו שטח בדורס כו' ותמה על הרב שטעם שטעם בדורס כיו וחסב ממנה שנערה מאורסה בחולה דבסקילה אינו אלא בקדושי שטר ולא בקדושי כסף וסילכך חזר עוד גם כן והקשה שהרי בסוגיא שפירח זו ששמועל ש' ל' יוחנן בן גנ צנ ורבי יאירא על בתיבא מפורש בקדושי כסף מאילינין ארוסין בתי שפירחם ארוסין קנה לתם מביבא עכ"ל:

ורב זה אילני פלח גדול שיערין הוא ז"ל עיניו מדברי הרב ויחסיור פניו ממנו כדי להשקות ולהרבות עליו התמימה בחמרו אלו דברי הרב ויאל מדבריו שהמקדשם בכסף אינם בסקילה כו' עד כאן. וזה חיומה כי אף שכן יוצא ממה שכתב מדברי הוספריים מכל מקום הוא עמלו חזר ופירש ואמר ואשם שנקיט באחד משלשה דברים אלו היא הניקדאש מקדשם או מאורסה וכיון שנקיט האשם וגעשה מקדשם אף על פי של לא נעמלה לו הרי היא אשם איש וכאש עליה חזן מבעלה

חייב

וּבְרָא שְׂכָבָה וּבְכָר חוּר בֵּן בַּחֲבוּרֵי הַגְּדוֹל , נִרְאֶה שֶׁדָּן בֶּן מִמֶּה שֶׁכָּתַב רַבֵּנּוּ שֶׁ בִּפְתָּךְ ד' מִמְּלֹאכֵי
אֲסֻרוֹת הַאֲוִלֹב כִּיּוֹת מִזְכָּר בִּכְמֵה אִלּוּ חִיָּה אִלּוּ עוֹף טַרְדִּים שֶׁעֲשִׂרוּ לְקוֹץ שֶׁנִּמְצָא וּבִשְׂרָף
טַרְפֵּה אִלּוּ שֶׁאֲנֵלֵנו . טַרְפֵּה הַאֲמֻרֶה בַּחֲבוּרֵי זו שֶׁטַרְפֵּה אֲרוֹתֶה חִיָּה יִשְׁרָא כְּגוֹן אִרִי ב' וְאִין אֲחֵדָה
יִטֵּל לִמּוֹר שֶׁטַרְפֵּה אֲרוֹת וְהִימִיתָ אֲרוֹת שֶׁאֵל מִתֵּה חִיָּה אִירָא בְּנֵלֵם וְעַל יִמֵּה מִמְּעַמָּה אִלּוּ הִכֵּה בְּכִיּוֹף
וְהִימִיתָ אִלּוּ שֶׁכָּרֵה אִרִי וְהִימִיתָ הֵא אִינוּ מִדְּבַר אֲלֵל כֶּשֶׁטַרְפֵּה וְלֵא מִתֵּה ב' נִמְאָתֵה לִמַּד שֶׁהַחֲסוּר אֲכָרֵה
הַכֵּמֶה אִירָא בְּנֵלֵם וְאֲכָרֵה הַטַּרְפֵּה לִמּוֹת מִחֲמַת מִכּוּתֵה וְאֵעִ"פ שֶׁעֲדִיין אֵל מִתֵּה אִירָא הַטַּרְפֵּה וְכֵסֶה
שֵׁלֵה תַחֲלוּף בִּכְמֵה בֵּין מִתֵּה מִחֲמַת עֲמֵמֶה שֶׁנִּפְלֵה וְהַמַּחֵךְ כֵּן אֵל תַּחֲלוּף בְּנֵמֹת לִמּוֹת בֵּין שֶׁטַרְפֵּה
אִירָא וּשְׁכַרְפֵּה ב' בֵּין שֶׁכָּה לֵא מִחֲמַת עֲמֵמֶה כֵּן הִיאֵלִי וְעוֹטֵה לִמּוֹת מִכֵּל מְקוֹם חִיָּה זו טַרְפֵּה
אִ"כ לִמֵּה נִמְצָא בַּחֲבוּרֵי טַרְפֵּה דְבַר הַכְּתוּב בְּכוּוֹה שֶׁאֵל לֵא תִמְחַךְ כֵּן לֵא תִמְחַךְ אֲלֵל אֲרוֹתֶה שֶׁטַרְפֵּה
בְּשָׂרֵה אֲבֵל אֵם טַרְפֵּה בְּחֵלֵךְ לֵא תִמְחַךְ הֵא לִמַּדֵּה שֶׁאִין הַכְּתוּב מִדְּבַר אֲלֵל בְּכוּוֹה עֲכָ"ל . מִמֶּה שֶׁאִמַּר
תַּחֲלֵה הַאֲוִלֹב כִּיּוֹת מִבְּכָר עוֹדֵה אֲכָרֵה שֶׁטַרְפֵּה לְקוֹץ ב' וְיִבְאֵר חֲלָ"פ שֵׁלֵה תַחֲלוּף ב' וְאִפְלוּי בֵּן בֵּל חוּלִי
חִיָּה זו טַרְפֵּה וְאִמֹר שֶׁאֵל חֲלָ"פ לִמֵּה נִמְצָא בַּחֲבוּרֵי טַרְפֵּה דְבַר הַכְּתוּב בְּכוּוֹה כֵּן מִשְׁמַע שֶׁמִּי
הַדְּבָרִים שׁוּן אֲלֵלֵנו וְכִמֹּה שֶׁאֲרוֹתֶה שִׁירָא טַרְפֵּה מִתּוֹרֶה עֲלֵיהֶם מִדְּאוּרִיּוּיָאֵל כֵּן אֲרוֹתֶה שִׁירָא טַרְפֵּה
מִחֲלוּי לְקוּץ עֲלֵיהֶם מִלְּקוֹת אֲרַבְעִים מִדְּאוּרִיּוּיָאֵל וְלִפִּי זו חוּר הוּא כֵּאֵן מִמֶּה שֶׁכָּתַב בְּכַפֵּר הַנִּמּוֹת שֶׁל
הַלְּפִיּוֹת הַמְּקוּבְּלוֹת אִין לְקוּץ אֲלֵל מִדְּרַבֵּן וּפְסוּקִין שֶׁל דְּבָרִים בְּלִשׁוֹן אֵל הֵנו' בּוֹדֵלִי כֵּן מוֹרִין שֶׁחֲסוּרֵה
כֵּן דְּבָרֵי הַרְמְבָ"ם . אֲבֵל יֵשׁ לְתַחֲמוֹת עֲלוּי אִיךְ נִחֵה דַעְמוֹ וְל' בַּחֲבוּרֵי זו כֵּן הוֹעִיל בֵּלֵה וְעֲדִיין הַרְמְבָ"ם
חִילָק עַל עֲמֻמָּה אִף לִפִּי חוֹרֵתֶה שִׁירָא מִמֵּנֶה הֵא דֹחֲלָמִי דִין חוֹרֵתֶה לְגַמְרִי יֵשׁ בֵּה וְלִקְרִינָה בַּחֲבוּרֵי
הַגְּדוֹל וְהַטַּרְפֵּה שֶׁמִּי מַחֵ"ל שֶׁחִטִּים כִּכּוֹר אֵעִ"פ שֶׁכֵּלֵן הִלִּ"מ בּוֹדֵלִי וְאִין כִּי בִּירוֹשָׁה בְּחֻרֵה אֲלֵל דְּרוֹסֶה
הַחֲסִירוּ וְכֵל סָקָּה שִׁיחֲטָקָה בֵּה אֲסוּר וְשָׂרֵה שְׂבַעִה מִיּוֹי טַרְפִּיּוֹת יֵשׁ בֵּכֵן סָקוֹת מוֹסְרִין עֲכָ"ל .
וְאִ"כ דִּין דִּ"ס הוּא נוֹתֵן לֵסֶם וְלֵא דִין חוֹרֵתֶה הֵפֶךְ מִמֶּה שֶׁכָּתַב בְּחֵ"ל מִ"א . וְזו סְתִימָה מְבֹרָחֶת וְהִימִיתָ
הַרְמְבָ"ם שֵׁלֵה אִשְׁתִּימָה בֵּה לִפִּי דְרָכּוֹ שֶׁהוּלֵךְ וּמִקְשֶׁה לְרַב וְל' . וְהִכֵּה וְהַמְגִיד כִּכּוֹר שֶׁכֵּל מִ"א וְל' וְל'
טַרְפֵּה הַאֲמֻרֶה בַּחֲבוּרֵי זו שֶׁטַרְפֵּה וְכֵן דְּבָרֵי יִבְדּוּ וְכֵן אֲמַתִּיּוֹת בְּנוּיִם לֵב הַמְדַרֵּם כֵּן וְהִ"פ
בְּהִרְבֵּה מִקְוֹמוֹת שֶׁהִטְרֹפֹת הִלִּ"מ הַעֲנִין כֵּן דְּבַר שִׁמּוֹן הַחֲסוּר לִמַּדֵּנוּ שֶׁהִטְרֹפֹת אִינוֹת חִיָּה ב' לִפִּי
שֶׁעֲנִין הַכְּתוּב הוּא בְּשֵׁר שֶׁטַרְקָה וְעֲדִיין אֵל חִי אֲלֵל שְׂסוּפֵה לִמּוֹת מִחֲמַת טַרְפֵּה כ' אֲבֵל לֵא תַחֲזָרוּ
בְּכָתוּב הַדְּבָרִים הַטּוֹרְפִין וּמִבְּאִיזֵן לִידִי מִימֵה וְאִמַּר לִמֵּשֶׁה בְּכִיּוֹי וּמְקוּבֵלֵה בִּידֵיּוֹ נִמְצָא שֶׁעִיךְ
הִכֵּר מִדְּבָרֵי בַּחֲסוּרֵה וּפִירוֹתֶה טַרְפִּיּוֹת אֵלֵינוּ וְזו בְּרֹר וְאִמַּר וּבְכָר יִטֵּל לִפְרִיּוֹת מִמֶּה דְבַר חֵדֶשׁ כְּתוּב
בְּפ' ה' מִשְׁחִיּוֹת עֲכָ"ל . וּמִכֵּן רִיבֵי עֲלִיּוֹ יִכְרַע דְּמֻסָּב כִּי שֵׁלֵה לְרִבְרִינֵם מִכֵּן אֲרֻסִּים חֲבוּסִים חֲסוּרֵה
וְדִ"ת מִמֶּה יֵשׁ לֵסֶם וְלִדְרָכּוֹ הוּא הוּלֵךְ שֶׁכָּתַב בְּרִיָּה א' אִישׁוֹת בְּשֵׁה הַרְמְבָ"ם אֲשָׁף הַדְּבָרִים שֶׁנִּמְצָא
בְּשֵׁה הִלִּ"מ נִקְרָאוּן דִּ"ס וְהִ"מ דִּין מִמֶּה דִּין חוֹרֵתֶה לְגַמְרִי עֲכָ"ל . וְכִיּוֹתֶה זֶה כֵּן הִכֵּה מִה שֶ

ואבא עתה אל מה שטען עוד הוא ז"ל (לעיל דף ב"א) על הרב דרכי קדושי כסף ואף שזאת נסעם ראשונה בנענוותיו אני אחרתיה עד כה כי הוא האריך בה מאד ולא אוכל המלט

קנאת סופרים

אמינא דמ'ש הרב ז"ל בפ"ג מהל' עדות דמן התורה אין מקבלין עדות שבשטר לא בריני ממונות ולא בדיני נפשות שנאמר על פי שנים עדים מבייח ולא מפי יתכן יתברר אמתותו אחד דני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה והקדיה ללדידיה ניהא מפי מדפסא ותני דיני ממונות ולא חילק בין מה שבעל דבר חתבו לשטר כגון הלוואה ומכירתו לשאר מילי כמו שצוה לחלק רמב"ן ז"ל לקמן ואינא לשטר כגון המסיר דלא מהני שום עדות שבשטר אם לא שיבואו עדים עצמן שהחמו לקיים כפני כ"כ הדעות שהחמו עליו דאו יהיה עדותן שלם מדאורייתא דהול' תהיה עדותן ככ"כ דוקא והב"ד יקיימו אותו השטר מפי עריו המעידים על הענין הכתוב בשטר

בשטר לעדות שלם סמילא הוויא לה כהגדה בב"ד באופן שאינו חוזרים ומגידים, ואילו
הך מימרא דריש לקיש מפרשא דנעשה היינו סמאורייתא כדפרשי לה הך רבובא
דלא קים להו כשיטת הרב ז"ל לא אחי שמיר הך לינשא דנעשה דחכי הו"ל למימר
עדים החתומין על השטר היה הן כאלו נחקר בב"ד אלא דיינא בזה דמתוקן חכמים
שתקנו לדון ע"פ עדות שבשטר נעשה אותה העדות עצמה נחקר בב"ד דהא כהא תליא:
ואת"י שמיר כמי מאי דאריהא בפ"ק דגיטין דף ג' ע"א ברין הוא דקיום שטרות לא
ליבעי. דאמר ר"ל עדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד
דהכי פירושא דכיון דמכתב תקנת חכמים יש להאמין את העדים מפי כתבן נעשה בזה
המתקן דחשיבא התימתן כאלו נחקר עדותן בב"ד והיינו דקאמר נעשה ולא קאמר
היה הן כאלו נחקרו בב"ד וכוון שכן נ"מ במי דמדינא ואפי' קיום נמי לא ליבעי בדלינא
ערוער דיופאא שחרי ק"ל דלא חציף איניש וסתם שטר בחוקי כלש הוא ורבנן
הוא דאנחוק להון אפי' בדלינא ערער משום חששא דריוסא ודלבי גט השטר להאמין
את השילוח לבין סמרה' כשיאמר בפ"ג ובפ"ב משום עיגונא ואפי' כשיבא הבעל אח"כ

מופריזם

חֲבֵה הַרְמִיבִין (עֲשֵׂי דָף כ"ו): הֲבֵה ז'ל תֵּלֶם הֵר נִוּלֵם בְּחֻטֵּי שְׁמֵרָה, אֲמַר הַיִּיקָר אֲשֶׁר הִוִּילֵנוּ
 בִּי אֲמַרְסֵי אִין מִקְרָא יוֹלָא מִיַּיִד פִּסְטוּר וְיִסוּת לִשְׁוֹן הַלְמוּד מִחֲפֵשֶׁת כֻּלָּם מִקּוֹס וְאֲמַר גּוֹפִיס
 דִּקְרָא בְּמִמֵּי מִשְׁתַּעֵי וְאֲמַר כִּי מִהֲדַרְשֵׁי כֻלָּם בְּעִינֵי הַמֵּלוֹת אִין בִּסֵּם מִקְרָא יוֹלָא מִיַּיִד פִּסְטוּר וְאִין
 כֻּלָּם בְּלִשְׁוֹן הַכְּתוּב בְּלִלְיוֹן אִין שֶׁסֶם מִכְרִיבֵם כֻּלָּם כִּבְרִיבִים וְאִין בְּדִרְשֵׁי מִדְּרָשׁ תַּלְמוּדִי הַכְּמִיס מִלְּשׁוֹן
 אִתּוֹ ה' אֱלֹהִים תִּירֵא מוֹיִלֵה הַכְּתוּב מִפְּסוּטוֹ וְכִי אִין נִלְמַד בְּכִי יִקְתָּאִישׁ אֲשֶׁר שְׂוֹא בִּסְפָק אִינוּ מוֹיִלֵה
 מִשְׁמַעוּתוֹ וּפְסוּטוֹ וְלֹא כִל חֲסִין וְגִמִּין וְכִבּוּיִן וְאִכּוּיִן וְרִקּוּן מִיַּעוּשִׁים וְשֹׂאֵר הַמְדַרְשִׁים כֻּלָּם עֲכָל־
 אֲבֵר הַעֲבִיר מֵאֵד כִּי לִסְלָא עֲלֵיו ז'ל בּוֹס כִּי גַם הֵר כֵּל אֲמַר מַעֲשִׂים מִהֲמַדְרִישׁוֹת שְׁמַעִין
 מִכִּבּוּיִין אִין מִיַּעוּשִׁין מוֹיִלֵהֵם מִקְרָא מִיַּיִד פִּסְטוּר וְלֹא עַל אִלוֹ וְכִינֵהֵם כִּי טַעַן מִאֲמַר
 אִין מִקְרָא יוֹלָא מִיַּיִד פִּסְטוֹ כִּי גַם אֱלֹלוֹ וְדִאי בִּדְרִיב כִּי הוּא כְּמוֹ שְׁרַמְבִּין אֲמַר שְׁלִין כֻּלָּם לֵיל
 מִקְרָא יוֹלָא מִיַּיִד פִּסְטוֹ, וְהִרְוֵהִם יִרְאֵה שְׁלִשְׁוֹן הֲבֵה ז'ל כִּךְ הוּא, כִּכֵּר נִשְׁתַּבֵּחַ וּזְלַתוֹ וְנִמְנֵה יִרְאֵה
 תְּחִמִּים עַם מִצּוֹת שֶׁסֶם בִּיבְרוּ לֹהֵם אֲמַרְרִי כִי עֲקִיבֵהֵם אִתּוֹ ה' הֲלִיִק תִּירֵא לִרְבוֹת תַּלְמוּדִי תְּחִמִּים
 אִתּוֹ הִים הַעֲבִין כִּי לֵמֶה לֹא מִנֵּה כְּבוֹד עַל אִתּוֹ וְאֲשֶׁר אִתּוֹ מִצּוֹת שֶׁסֶם עֲמִין כִּי לֹא אִילֵם לִמְנֵהוּ שְׁאִינוּ
 חִיַּיִין לְכַדֵּם כִּרְבִּיו אֲמַר כִּכֵּר אִין אֲרִיִל לִרְבוֹת בְּעַל אִמֵּךְ כִּי, וְכִכֵּר עֲמִין בּוֹס הַסְכּוּת לֹא יוֹסֵר
 קֶשֶׁת מוֹס וּזֶה כְּמַעְלֵה דֶרֶשׁ בִּסְפּוֹק יִתְחַיִּיב בְּדִרְשֵׁי הַהוּא לַעֲשׂוֹת פְּעוּלוֹת לֹא לִסְרַחֵק עֵינִין מִן הַעֲבִינִים
 וְסֵם כֻּלָּם בְּלִי סִפֵּק מִדְּרַבִּין יִמְנֵה אֲוִסֵם כֻּבֵּל הַמֵּלוֹת וְאִתּוֹ שֶׁסֶם דִּפְשֵׁטִים דִּקְרָא לֹא יוֹסֵר עַל דֶּכֶר מֵאוֹתֵם
 הַעֲבִינִים עַם הַשֵּׁרֶשׁ שְׁהוֹלִינוּ בִּי וְסֵ"א אִין מִקְרָא יוֹלָא מִיַּיִד פִּסְטוֹ וְנִמְנֵהִים מִתְּחַשְּׁבוֹת וּמִנִּשְׁבָּחֵם וּמִנִּשְׁבָּחֵם
 בְּעַל הַמֵּלוֹת יִקְרֹא חוּלִים וְנִמְנֵהֵם אֱלֹהִים בִּי עֲבִיבֵר דִּרְשֵׁי וְהוֹדַעְתֵּם לֵסֵם אִין בִּדְרִיב וְזֶה ג' ה' ח'
 עכ"ל. הִי כֵאֵן מִבְּרֵאֵר שֶׁהוּא מִן הִרְבּוּיִין אִין מִן הַמִּיַּעוּשׁ לֹא זִכֵּר עֲלֵיו אִין מִקְרָא יוֹלָא מִיַּיִד
 פִּסְטוֹ וְלֹא הִקֵּשׁ מִמֵּנוּ כִּי גַם הוּא ז'ל נִפְשֵׁי יוֹדַעַת מֵאֵד שְׁאִלוֹ כֵּלֵן דִּבּוּיִן וְהִסְפֵּת בְּמִקְוִיֹת עוֹמֵד
 כִּי לֹא בְּשִׁבְלֵי אֲוִתֵן הַבְּרִיבִים הַמִּתְבַּרְכִּים יוֹלָא הַמִּיַּעוּשׁ עֲמִין מִן הַפִּשֵּׁט כֻּלָּם לֹא הִקֵּשׁ לֹהֵם אִין מֵאֵד
 אֲחֵר כִּי לִפִּי דִּבְרִיבֵים שְׁכַל הֵסֵם מִכְרִבּוּיֹה דִּקְרָא וְכִינֵהֵם דִּכְר חוֹרֵם אִין כְּבוֹד עַל אִתּוֹ וְאֲשֶׁר אִתּוֹ
 מִכְרִיבֵי אִתּוֹ הִים בְּאִישׁ וְסִיֵּם לֵסֵם לִמְנֵהוּ כְּמוֹ שֶׁמֵּנוּ יִרְאֵה תְּחִמִּים הִיּוֹלָתֵם מִכְרִיבֵי אִתּוֹ ה' אֱלֹהִים תִּירֵא
 אֲבֵל שֹׂאֵר דִּיבּוּיִן שֶׁסֶם מוֹיִלֵהֵם מִהַמֵּלוֹת עֲמִין מִשְׁמַעוּתוֹת וּפְסוּטֵין אִינוּ מוֹרֵכֵם עֲלֵיהֶם כֻּלָּם בְּאִלוֹ הוּא
 מִקֵּשׁ מֵאִין מִקְרָא יוֹלָא מִיַּיִד פִּסְטוֹ כִּי יֵשׁ בְּאִלוֹ יִנְיֵאֵם מִן הַפִּשֵּׁט, וְזִכֵּר שֶׁאֲמַר עוֹד וְכִכֵּר הַעֲבִי
 בּוֹס הַסְכּוּת לֹא יוֹסֵר קֶשֶׁת מוֹס וּזֶה כְּמַעְלֵה דֶרֶשׁ בִּסְפּוֹק בִּי וְאִתּוֹ שֶׁסֶם דִּפְשֵׁטִים דִּקְרָא לֹא יוֹסֵר עַל
 דֶּכֶר מֵאוֹתֵם הַעֲבִינִים כִּי, וְעַל ז'ל בִּיבְרֵה רֵאִים מִיִּבְרִיקוֹר חוּלִים וְנִימְנֵהֵם אֱלֵינוּ וְכִינֵהֵם מִשְׁרָבֵם מֵאֵת

77

השורש השלישי [א] כתב המצב 'ו'ל' ו'ח' שבעל הלכות יטעה בזה לכל הטעם אשר מנה וכו' וכן קאלו בבעל הרמיה וכו' עכ"פ כך עלה לנו שהוא חייב

לְעֵתֵךְ מִמֶּנּוּ מֵאֵל וּסְנִיחֹו כִּי־עַ. וְלִדְעִתִּי אֵין בּוֹ מִקּוֹם עֵינִין וְלֹא מֵה שִׁקְשָׁה כָּלֵל כִּסִּי שְׂרָשִׁי הִרְבּוּ
וּבִין בּוֹה אֵין לִכְיֹד קִיּוֹם וְאִשִּׁי אֵשׁ אִישׁ מִשְׁאִיִּין כִּגֵּט שְׁלֹא נִסְחִיִּים כִּמוֹ שֶׁכִּתְבֵּה הַרְבֵּה־סִי בִּשְׂדֵי עַד
זֶה וְכִכֵּר נִתְבָּרֵל זֶה יָפֵס :

סיסא שם מערער כו"ל. ושמעון מינה דלפי דעתו לא אהר רש"ל בשערי ממון ובגיטין עדים
התחומים כמי שחקרם עדותם אלא כשאין שם מערער ובלא קיום או בשם שם מערער וקיום :
ואחריו שקדמותו שם הנני בא אל הסוד לישראל דרוש גיטין דין הוא דקיום שטרות עדי לא ליבעי
כו' שמונו טענה שם הרמב"ן וזכר כי התחלתי בזה עם מה שכתב מהרי"ק שיש צורך כשר
הנזכר הכובל לשכנגדו החולק עליו וז"ל וכלה בגיטין שהוא כשנגדו כי דפריקין ולכבד שאלו לא
שאין עדים ממזין לקיימו ליבעי הרי ושאין דבדון הוא דקיום שטרות לא ליבעי הרי כדרש"ל
ויאמרו שם קאמר לד"מ ושעין דמוזיקין הוא ואפ"ם שנין לה כדרש"ל דכי עבדין קנתא סינו
לבי ואלו בעל ויאמר מוזיקין הוא ולא תכחשו מעולם ושעין אפי' א"ס כינא ולא תכחשו כי
כדרש"ל דהיינו פלוגתייהו לדרבנא לא חיישין שמה יעברו ויאמר לא תכחשו וכל אלא שמה יאמר
כ"ל תכחשו לשהם, ודבר אחר שמה יבא כבעל ויאמר לא תכחשו כלל כו' ועלם שנין כדרש"ל
כו' עכ"ל. ואינן טענה ויחזקו במסמרים שנים, א"ל הדשחא ארנב קיימין קאמאר לפי שאין
עדים ממזין לקיימו וא"כ כשאין קיום לעדים התחומים שסיקין, כ' שהספק דבש"ל ודפ"ל להם
יבא בעל ויאמר לא תכחשו היתה א"כ א"כ כדבעל עטין מוזיקין קיימין ועלם ארמין ואפ"ם
ומזלוארתייהו לא בעי קיום ועלם נמי יאמרו לדרש"ל דעדים התחומים כמי שחקרם עדותם ואפ"ם
אף כדבעל דין עטין מוזיקין ולפיא קיום אהרם לתלמידי וכל זה שלא דעת הרמב"ם דלאמין דלדידם
דורבן כהיום אורי' לא תכחשו מוזיקין :

ברם כד מעיינין שפיר אשכחן דסך סוגיא כולס כדלחא בעל וערער הוה דאס כהמבוי גב
ממדי" קיימנין שסלחיה בא ממקום כבעל ווטונו לאסס במקום אחר שאין כבעל סס. וכן
ככות בעטורס דלדיא חות' קיום כבגן דא דלחין אפי' במקום דליכע ערעור דאס כמביא
זיין ממדי" וליכא ערעור וקיינן כפ"נ ופס"נ כו' ע"ל. דמסתמא דלדיא חות' אשכעל כמקומו
הוה וחסס שולח כגט למקום שפאכט עומדת בו ועלי דפריק ליבעני חרי אע"פ שאין כאן מערער
הוה משום דמ"מ הוה לן למיחא דלילמא אחי בעל ומערער ובכך ג"כ הוה דקאמר עוד דכסא
דלחמקו איכרע שאלע' שאין כבעל כאן ביוון דלחמקו איכרע הוה לן למיחא שמה יבא וכו' דבר
למחמא כעצורס שאינו פחות משנים. וכו' דבר ומשני דבין אהי דקיום שערות לא ליבעני כיריכס נקט ואולי
לדביתו כבעל קמז ומוסא כפי שאין כאן ערעור לא הוה לרין קיום ודקאמר ר"ל דעדיס כהמבוי
כמבוי שנהקער עדותס ופירס"י דלח' חתף אינוס לויף וכל הוה שעמא בלל כסאין סס מי שטוען
מווייף כבדי דלחן מספיקא לא מחקינן אינסי דווייף, אבל אי איכא מאן דטעיין ודאי חיישינן
דאפי' מדאורייתא אינו כנהקער עדותס כקיום. ופירק חו הוי קולעא חומרה הוה דלי אחי
ומשני מערער ופסלי ליה כלומר וכו' לן למיחא לכרי ולאזכרי חרי אע"פ דעד השתא לא אחי בעל
ומשני ביוון דאמר מר כו' מעיקרא מירק דייק ר'י. ומועמא מה שכתב מהרי"ק דר' ענדז כהמבוי
דשליח לכי אחי בעל הוה דעבור כו' לאו מילתא הוה דאכ"ז דאף לגבי בעל אס יערער היסא התקנא
אבל הוה עס כעסס כבעלו לכסוף דמעיקרא מירק דייק כו' ופירס' רש"י דלפני' אס אחי ומערער
לא מחקינן וכו' יצ"מ עד היסא כדלח' אחר צעל טעיקין ועלס אמרינן כדרשב"ל כו'. ודוק
אפי' כז' אהי הכר נקי ולדיק תמיס הוה דחורווי מעטות חמדי הדורות כהמבוי וכו' כדלח' כהמבוי
סס כהמבוי הנוכרות שכתב המרדכי משום ה"ר אביגדור דלח' אחר רשב"ל עדיס כהמבוי על
כסטר כמי שנהקער עדותן בלל היסא דלין כמחשין והסיא דייס גיטין ה"פ דבין הוה דקיום
שערות לא ליבעני חרי היסא דליכא כהכסס כו' ואע"ג דקיום כגט דסינו כפ"נ ופס"נ אינו בלל
משום כהכסס אס יבא כבעל ויערער השתא מיכא לא אחי ע"כ. ומבואר שאין מקום לומר השתא
מיכא לא אחי בלל ע"פ מה שפירשתי בלבוש הגו' וסס כהמבוי אכרתי כרסס חלל כז' כז' :

ג. מה שענין המצ"ן עוד מזה המקום המקום דחיות עדים ומדאורייתא דכתיב וכתבו כפס וחתמו ב' א"ו כלום מההפסוק עמנו שפירא המקום מוכח שפיר דמדאורייתא שאמר אהרן ליען הוא ויעקרו מדברי קבלה מן הנהיגים ולא מדרבנן ומפני שיקון העולם כמ"ש במשנה, ואף שמתקין דברים כפסדן המדאורייתא ולא כפסדן חקת נביאים, מ"מ דעת לנכון נקל כי זו סכנת המקום והמתקן הניחו ממנה במ"ש לא נזכרה אלא ל' אלעזר דקאמר מה סכירה כרפי הקיטו רבנן עדי חמוסין כו' וכן כתב הרמב"ם פ"א דגירושין תקנת חכמים הוא שיהיו בעדים חותמים על הטע שאל יס' יתן כפי שנים וילכו לס' כו'. ואלן שמתחיל מה שרמיה לאשר צותם עלם שפסחתי בד' הנוצות השטות וסמתי אגודות שבצוים שיהיו סמיתים המצ"ן לרב וסלק בכבודו הרבם על שכתב שיעקרו עוקר הרים גדולים בלמודו ומפיל סימות בנצרות בנ"ה וסמין ערש ומר ישתקע הדבר ולא יאמר, וכו' לשון. ותחילה וחס למי שהרים קרן הסורה ודגלה, וסיה לגמלא קרית עוזא ומגדלה, יפול בתחם חומה בצורה וישלך אחת ארצה ח"ו. וקצר הארבעה הודיעו דבריו חוץ הכריתים הכריתים דבריו כפי השקלים הנזכרים וסמתי לס' די במקום אפמן. וסאל הרחמן רחמיני גם כאלה המעשים ישיעני ויעזרי לסלמן ולסלמון עד תומן, אמן:

ה'ש"ר' הג' בתב' הרב דע כי אמרם חרי"ג מל"ז וכו' יתחייב בהכרח שלא תמונה גם אחד מהן, עד כאן לשונו :

נִטְעַר מִמֶּנּוּ מֵאֵד וְהִנֵּחוּ בְּזֵעַ . וְלִדְעָתִי אֵין כּוּ מִקֹּם עֵיוֹן וְלֹא מִה שִׁקְשָׁה כָּלֵל כְּפִי שְׂרָשֵׁי הָרֶב
וְכִבֵּר נִתְבָּאֵר זֶה יִפָּה :

חזרו הרמב"ן ז"ל (לעיל דף כ"א) וסקסס מנח שכתב ברש"י מכתב גיטין בדיון הוא דקיוס
 שטרות נמי אל ליבעי כדריש לקס דלמיר עדוים החתומים על הסטר נעשה כמי שהקדש
 עדותם כד"ז ורבתו הוא דלדורו ע"כ. ורבותיו מלמדים ז"ל כחשונה ביהאם מהכרשם ז"ל כתב
 מה שהסכים מהכריז ז"ל עדוים החתומים בו' דקדאר ריש לקס מדוריותא קדמר כהנא לע"ז
 מוכרחים אנו לומר שהוא מדרכנו וסכי דייק לישנא דירושלמי עשו עדוים החתומים בו' ועלן עשו
 אלף הכתים ע"ל. ובמחלות ממעב"ם אין מקום לזה כלל שבהן כהנוב גניטין הוא נעשה כמי
 שהקדש בו' ורבתו הוא דלדורו כי דוראיה אפי' קיומא דמלכו דלדורו קדמא דמלוי דקדאר
 מעיקרבא כמי שהקדש עדותו ודיון בו' אלף קיוס סיינו מדוריותא ופשיטא דדיוקא דנעשה בו' עשו
 לאלו כלום דע"כ אשגרת לישן הוא וכאלו אלו חתוב כהקדש עדותם בו' וא"כ הרי זה נראה
 כתפוסם הפך דעת הרמב"ם, וסוף הים עומד מהדרי"ך ז"ל בשם ע"ז שבהל על אשה שהיכה עליה
 שער חתום עדות שהקדשם לפלוני וסוף עומת שהסער מוויין וסוף אפי' דברים משולים
 ע"כ כלל הם כיד כ"ד לפוסטם כ"ד נט דלמתיין כ"כ דגיטין ולכרנא אשכח לפי שאין עדים מוויין
 פקיימו ליבעי תרי ושינין בדיון הוא דקיוס שטרות נמי אל ליבעי תרי כרש"ל דלמיר עדוים החתומים
 על הסטר נעשה כמי שהקדש עדותם כד"ז ורבתו הוא דלדורו וסוף מנחם עיגולא קהילו כה רבתו
 וסוף הריבוע בעד אחד ממתיין מהכא דכל היכא דחמתי סכדי שטרותא אפי' אשכחא הוי ומעשרע לומר
 להכ"מ אל ממתיקין שם מדיון תורם כ"ד ואפי' דקיימא כחיסורא אשכח אפי' שיינו לה להשכ"מ
 משם יב לי ללמוד לכל שער שהעדים חתומים עליו שהוא כשר בין בחיסורא בין במתומא אפי' ש
 שלא נקיימו בחתומיו אלף מדרכנו בעי קיוס ע"ל. הנה הוא ז"ל לשיטת הרמב"ן סוף אפי' שלא
 וזכר לא בדיון ולא כדריש עומת אוחס כהנא הרמב"ן ע"כ דגיטין כדוכר לעיל. ואלה
 אשכח ממנו כל כך על שלא זכר להרמב"ן כי שאל אל שלטם עמי כס' הסבויא וז"ל ליה
 אלה לא וזכר להרמב"ם שספרו מפורסם וזכר כל אדם יתחוס וכתב שם מה שזכרנו לעיל משמו
 שדיון תורם הוא שאין מקבלין עדות אל כדיוני ממונות ולא כדיוני נפשות אלף מפי העדים שאלר
 על פי שנים עדים מופים ולא מפי כתבם בו'. הנה שפירוש אינו סוכר כהנא ע"כ שאלר שאלר
 שער שהעדים החתומים עליו כשר מן הסורס בין בחיסור בין במתומא. ורואי הים לו שלא
 להשקלם מדברי הרמב"ם ולא יליין אוחס אל נחל איתן, אף אם כנגע נראה לו בקורות ביתן.
 וז"ל השון הסוכר מריש גיטין טעם הוא וגדולה שגדולות מהקדשות בהמורות שחשבו עליו
 הקמי הדורות מה שכתב הרמב"ן וסדבר זרין מלמוד ממי יענה עליהם או ישיב על חובתהם ולא

[illegible]

שאינן למנות מצות שאין נוהגות לדורות :

כתב הרב ז"ל דגונב את הקסוה אינו בכלל מחוייבי מיתה בידי שמים, והרמב"ן ז"ל

והרמב"ן

ו' ותביא ראי' מסוגיא דפ' אלו הנשרפין דלדעת רב אחא דהלכתא כוותיה
 יי דרחמנא פטריה ואנן קטלינן ליה ויצא לו להרמב"ן מההיא דלא היו
 ענין בו אי לאו דחייב מיתה בידי שמים, וקשיא לי על זה המונח שלו שהיה
 גמי התם ממקלל בקוםס ופרקי לה מרתני רב יוסף יבה קוםס את קוםסו
 דמית'.

כתב עוד הסמ"ץ אבל בודאי חייב מיתה ירדי שמים נמי כדאמרינן בגמ' סנהדרין אם לא חייב
 מיתה הוא ירדי שמים לא היה מיתתו ירד הקנאין עכ"ל:
ואנני הצעיר חוצה ללכת אחר כך כוונתו מוכח ויביטא דמסקנא הכי משמע שאין קנאין
 סוגיעין בגונג אם הקסום אלא לפי שהיב מיתה ירדי שמים משעמא דמי איכא מיירי דרשנא
 סתריב

קטליון ליה ושאל גונב את הקסוה אינו חייב מיתה בידי שמים ולא היה מיתתו בידי הקאלין. ונראה הדברים עוד דכתיב שם אף רב שש מודת דרחמנא אמר ולא יבואו לראות ככלל את הקדש אלא שלא היו יודעין מאי קדש וכן לשון הגמ' מוכיח, ועל כל פנים כך עולה לנו שהוא חייב מיתה בידי שמים ובידי אדם. (ד) [ב] והכריזתה שאלה

ספוק באמרם רמו, ופשטיה דקרא אינו כן, ואינו גם כן מכלל מחוייבי מיתה בידי שמים, כמו שיתבאר בתוספתא

ועכשיו שלמדנו שהוא חייב מיתה בידי אדם ובידי שמים על כרחו דבר הורה הוא ואין לנו בדברנו חיוז מיתה כלל. ומה שדקדק כי די לו באמרם רמו כסבור שהוא חסמכסא בעלמא והנה אמרו דרחמנא אמר ולא יבואו לראות, אבל כבר נאמר בלשון הזה רמו במקומות שהן מן התורה אמרו (זכריה דף י"ז) רמו לעבול יום ששם עבד חלל מנין תלמוד לומר קדושים יהיו לאלהיהם ולא יחללו חלל אינו ענין למעט דנפקא ליה מוימרו הנה ענין לעבול יום ששם וילין חילול חילול מתרומה, הנה ענין כסלו העבודה שגבד עבול יום והלכיו בעל הקרבן להביא קרבן אחר וגו' והנה ענין מיתה ומו אורח מאלה שבמיתה והוא תלמוד כל זה במלת רמו כי הייחוסים רמזים הם לא יתבוננו אלא מדרך הקבלה, וכן זה הגונב את הקסוה חיוז מיתה בידי שמים רמו במלת ככלל את הקדש כי הגונב והגוזל נקראין בלישם ענין חול בלע ויקראו ורבים כן אע"פ שיעקר הכתוב בלישם בשעת מסעות הוא ומיתתו בידי הקאלין כלכה למשה מסיני כמו הבעול ארמית וכמו שהזכיר בגמרא פ' אין מעמידין (דף ל"ז), וכן אמרו רמז לעדים וזמנין שלוקין מן התורה מנין הוא ומדעם גמור דיוני מדאורייתא כדאיתא בפרק קמא דמכות (דף ב' ע"ב) ובגמרא עבודה זרה (דף ל"ו ע"ב) אמרו

וכן

מיתה שמים, כי כן קבלנו שהיא מסורה בידי הקאליים, ולזה כיוון רש"י בפירושו שכתב וז"ל, ויכח רמזא דשייכא בה מיתה, עכ"ל. ולא כתב שהוא במיתה לשון שהוא כיה במשפט אחר שגבד הרי הוא בחיוב מיתה לעולם, וזה אינו כי דוקא בשעת המשפט הוה להרגו ולא לאחר מכן, ולכן אמר דשייכא בה מיתה, דמשמע דיכול להיות שייך בו מיתה בשעת קלה אם ימלאהו בשעת המשפט. ומה שאמר עוד (ד) כי מה שלא מנו הגונב את הקסוה כבדי שאל שמימיה בידי שמים כשהיה ברייתא דפרק הגשפין היה לפי שבהיה ברייתא לא מנו רק אותן שמימיהן אינה בידי אדם אלא בידי שמים. זה אינו, שהרי בהיה ברייתא מנו עמא שמש וטא במיתה בידי אדם, כמו שאמר לעיל מיניה דפרחי כהונה מוילין אותו הוה לעזרה ופוטעין את מוחו בגזרין, ואין לומר כי הוא טעות וכל בספרים וכן דין אין לו להיות מנוי עם השאר, שהרי בגמרא כששאל על כל אחד ואחד המזכרים בברייתא מנ"ל שאל גם עליה, ועוד דלעיל מיניה היה מקלם בברייתא הוה להשיב על שאלת כהן עמא שמשם את הוא במיתה או לא, ואמר מיהיבי ואלו כן שבמיתה עמא שמישם ואל"כ אמר גופא ואלו שבמיתה האוכל את העבול וכן עמא שאלל התורה עקורה וזר שאלל את התורה וזר שמשם ועמא שמשם וכו', ומדקאמר גופא משמע שבאותה ברייתא שהביא לעיל יש כל הדברים האלה, שכל גופא בל נאחד או להוסיף איזה דבר, אל"כ נראה שבאותה ברייתא יש לה להיות גם כן עמא שמשם. והנה זה ממחוייבי מיתה בידי אדם כמו שאמרנו, ואל"כ תשובת הרב על זה"ל שהוכיח היותו פטור ממימה ממה שלא נמנה עם שאר מחייבי מיתות בידי שמים בברייתא דמסדרין גדלה עד לשמים:

נראה

יחול דבה ישראל דאורייתא הוא דאמר רבי יוחנן רמו ליתוד מן התורה מנין תלמוד לומר כי יסיק אחיך בן אחיך אמרי דאורייתא ייחוד אשח איש ואשת דוד גזר אפילו ייחוד דפניו, ובספרי שו רבי נתן אומר מכאן רמו לשיר מן התורה אלא שמתפרש על ידי עזרא, וכן בהרבה מקומות אומרים רמו בדברים שיעקירם תורה:

מרגייתא מביא

שאינו גם כן מחייבי מיתה בידי שמים עכ"ל. גם זה אינו מחזור דא"כ למה ליה לשנוי אהא דפרקי וזה בועל ארמית הא חקריה לרב כהנא בחילמא וארכייה רב לגמריה ר"ל דאיכא כרת בבעול ארמית לא כוס ליה אלא לשנוי דבעול ארמית כלל"מ דקאלין פוגעין בו. דברי אין חילוק בין מה שהוא מפורש בתורה למה שנאמר כלל"מ דשניהם דין תורה ממש כמו שפירשו וברי הא דקאלין פוגעין בבעול ארמית כלכה למשה מסיני הוא, כדאיתא בסנהדרין (דף פ"ב) אמר פתח אחי אבי אהא כך למדתי בדרבך מרבי כינוי בבעול ארמית קאלין פוגעין בו, ואל"כ דמביא בפ' י"ב מהל' איכריי בלכא ד' וז"ל ודבר זה כלל"מ ע"פ. אהם זה יש לראות דאורייתא משני. אהם המבואר בדברי רבינו דאור דאור מוכיח שאין גונב את הקסוה מיתה בידי שמים מדלא מני בברייתא דתוספתא המובא בסנהדרין גונב את הקסוה כבדי מחוייבי מיתה דקא מני הכס, וכמו שפירש וכתב רבינו ג"כ מכלל מחוייבי מיתה בידי שמים כמו שכתבנו בתוספתא ובסנהדרין: אבנאב מיתה לי טובא, כינוי מני רבינו הרמב"ם להכריח דגונב את הקסוה אינו מביא מדלא מני בברייתא דסנהדרין כ"ל כבדי איך דקא חשיב הכס הא איכא טובא מחוייבי מיתה בידי שמים דלא קא מני הכס ועיין ברמב"ם בפ' תשישי מלכות בסנהדרין דוק וז"ע. וביחוד

כוס:

ומביא נמשע דהא דברי הש"ס למימר מי איכא מידי דרחמנא פטריה ואין ניקו וניקטול לאו ככלל ארמית את דהא חזין גונב את הקסוה דליו חייב מיתה בידי שמים מדלא מני בברייתא כבדי איך מחוייבי מיתה בידי שמים דקא מני הכס ואש"כ קלעין ליה כדמתן במתניתין גונב את הקסוה קאלין פוגעין בו:

וגם י"ל דהיה לרבינו דהא דברי הש"ס למימר מי איכא מידי דרחמנא פטריה ואין ניקו וניקטול לאו ככלל ארמית היא, מהא דתוספתא דכלים שמביאין הסו"ס בסנהדרין (דף פ"ג) דה"ל ולא משום טומאה א"כ שמעון הנוע לפני ר"א חיי נכסיה בין האולם ולמזבח שאל רחון ידים וכו' אל"ל העובד אפי' כה"ג פוגעין את מוחו בגזרין אלא שלא מלאך בעל הסול. שמעון מסדא דכסא פוטעין את מוחו אע"פ שאינו חייב מיתה בידי שמים אם נכנס בין האולם ולמזבח שלא רחון ידים כמו שהכריחו הסו"ס בדבור כוס וס"כ שמעון בפ' א' דכלים. ולא כוס יוחא ליה לרבינו למימר דהיה פליגא כמו שפירשו הסו"ס דוחס כסא זו דמי איכא מידי מהלכה. וכן ראיתי שם בפירוש רבינו שמעון שפירש ראשון דכלים אחר שהאריך ליישב קושא זו שפירש הסו"ס כ"ל, כיון כסא דכרי וז"ל ועוד דבסנהדרין דחיק טובא לשנויה, ר"ל דהא דקאמר הש"ס מי איכא מידי דרחמנא פטריה ואין ניקו וניקטול לאו ככלל ארמית היא דהא דמביא הש"ס כסא חייב משפט גונב את הקסוה ומתקלל בקוס, דחיק טובא לשנויה ע"פ דוק:

והרמב"ן דחה ראיות של רבינו שהיה מהתוספתא דסנהדרין מדלא מני גונב את הקסוה כבדי איך מחוייבי מיתה דקא מני הכס ש"מ דאין גונב את הקסוה מיתה בידי שמים וכתב וז"ל [ב] והכריזתה שאלה רכב ז"ל דקתי ואלו שבמיתה וכו' חזר והשלים ונשם ואלו שבמיתה בידי שמים בלבד וכו' עכ"ל. וכתב עליו בעל מגילת אסתר וז"ל ומה שאמר עוד כי מה שלא מנו הגונב את הקסוה כבדי שאל שמימיה בידי שמים כשהיה ברייתא דפ' הגשפין היה לפי שבהיה ברייתא לא מנו רק אותן שמימיהן אינן בידי אדם אלא בידי שמים, ז"ל שהרי כשהיה ברייתא

ואף דגונב את הקסוה דוחק קלם להלך כמו שחלקתי דלא מנינו בגונב את הקסוה שפירשו בה רבותיו דאין נהרג אלא בשעת משפט, אכתי אין סתירה מגונב את הקסוה להכרת רב שש דבר שש מני למדיה דכאמת גונב את הקסוה ליה מיתה בידי שמים ורמו דלא יבואו לראות ככלל את הקדש וטאו אחי למיתת קאלין פוגעין בו אלא דש"ס דמי מאי דבעי לתתויי ראה מגונב הקסוה דניתן ליכנס אפי' דרחמנא פטריה וקאמר הא אמר רב יודא גונב כלי שרת ורמזיה לראות ככלל את הקדש וטאו, יש להרש דכרחי אחי למיתת בידי שמים, ואין לך הוכחה דניתן ליכנס אפי' דרחמנא פטריה ודוק:

אבל בזה דאיתוסב רב שש דאיתוסב פטריה בה דכח עמא שמישם חייב מיתה ופנין במתני' דכסא פוטעין את מוחו ולא שנקין ליה דליקטיל בידי שמים וחזין דהסתרה ככרת רב שש א"כ למה נדחה כהם ככרת הש"ס דקאמר מי איכא מידי דרחמנא פטריה ואין ניקו וניקטול פתמי וכו' וכתבנו הרמב"ן:

שוב כתב בעל מילת אסתר וז"ל ועוד נראה בעיני לפרש הסוגיא הסיוא שלא אמר על גונב את הקסוה שהוא במיתה בידי שמים רק אמר שמי"ס הוא חייב מיתה קאלין שרב שש פקשה ואמר וזה הגונב את הקסוה שאין בו מיתה בידי שמים וקלעין ליה, ומשני הכס נמי יש בו מיתה רמזה כדורס בידי הקאליים אלא אם התורה לא רמזה היותו במיתה הקאליים לא קלעין ליה אחרי

קנאת סופרים

שכתב רמב"ן ז"ל לעיל בשרש א' דאינו אלא אסמכתא בעלמא ואולי לרב אחא גופיה דקאמר מי איכא מידי דרחמנא פטריה ואין ניקו וניקטול ליה ניהא נמי למימר דשאני מלל בקוסם וגונב את הקסוה דיש רשות לב"ד לקנסן שיהיו קנאין פוגעין בהן להאי משום דמחיה כמבדק את השם ואיכא חילול שמים ואיך נמי דאין לך חילול קדשים גדול מזה דחשיב ליה ר' אליעזר המודעי בפ' חלק דף צ"ה ע"א בכלל כי דבר זה בזה דכתיב ביה הכרת הכרת כדאיתא התם:

עוד כתב הרב דקרא דולא יעבור עוד האמור בלויים לא היה נוהג כי אם במדבר ומשכננו לארץ לא היתה נהוגת מצות משה הארון בביתך אלא בבהנים אבל במדבר נצטוו בה הלויים מפני מיעוט הבהנים, והרמב"ן ז"ל טען כמה טענות מהכתוב ומדברי ר' ובכר השיב מהר"י ד"ל מה שז"ל מספיק לקיים דברי הרב, וז"ל שיש להוסיף על דבריו ולהכריע בדעת הרב טמה שלא היה יכול שנים בבהנים משכננו לארץ לפי שלא בא זה הצינון אלא ללויים לבדן במדבר מפני הדירות משה שהיה אז במדבר אבל משכננו לארץ שלא הובלה על הלויים משה הארון בביתך גב בפיסול שנים

לא

לב שמה

פטריה ואין קלעין ליה. וכתבתי ראיתי טענה זו של הרמב"ן אשתוממתי בשעת חזא על הרמב"ם וכתבתי טענותי מלכסב על תוכחתו דהרמב"ן מהך כוונתו דגמרא דלכאורה אחיך דלא כוונתו בפשיטות, כהם עכתי ועייני בה שפיר ואשכחי דק מילתא תליא בפירושא דהיה שמעתתא דאשכח לפירש בה ב' פירושים וברכ ינל באתה מהם כמו שאמר. כהם הרמב"ן כותב ושללו עוד וזה גונב את הקסוה ופירשו את האמר רב יודא ככלי שרת ורחמנא אמר כו' לומר דהאי נמי בר קטלא הוא דחייב מיתה בידי שמים עכ"ל. ומשמע כדאיתא דפ"ל דמי כינוי דלעיל הקסו וזה חק מן שלק וטעם כו' ופירשו בלשון של כריתות דגבאר בר קטלא כלומר דמשום דאור בר קטלא בידי שמים כמו שכתב שם רש"י יש להם רשות לקרב מיתתו בכופה כו' כהם נמי שפירשו ככלי שרת עסיקין ומיחול לא יבואו לראות ככלל כו' ומחו הסו"ס היה שהרמו הוא על המיתה מן הכמים ולכן יש רשות לקראי לפיכך. ובינו דכח הרמב"ן לקיים וזה פירושו וז"ל. וכן הגונב את הקסוה חיוז בידי שמים רמו במלת ככלל את הקדש וכו' וכו' אע"פ שיעקר הכתוב כו' ומיתתו בידי הקאלין כלכה למשה מסיני וכו' ע"פ. כהם שאלו בפירוש שמימיה בידי שמים כשהיה ברייתא דפ' הגשפין היה לפי שבהיה ברייתא לא מנו רק אותן שמימיהן אינן בידי אדם אלא בידי שמים, ז"ל שהרי כשהיה ברייתא

כתב

נראה לי שנתון דכרי רבץ של יעבוד עוד אינה מלאה נהגת לדורות, ורשימה שאמר הרמב"ן (א) שממנה נחשור הרב לעבודה מלאה שעה טובה היא מאד, והוא כי בפ"ק דחולין אמר שהלוי נכסלים בשנים ושם אמר יכול אף בשנים ובנים עולמים כן ח"ל לעבוד עבודה וגו' לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכח, הרי צירור שללו זה על הלי הזמן לא היה

רק במדבר שאל היות העבודה בכח ולא נפסל לכל הדברים שהם עבודה הקדש כשוער ומשורר. וכן משמע מפרש רש"י שפירש יכול אף בשנים ובנים עולמים שאין עבודה ליום אלא שוערים ומשוררים יהיו נפסלים בשנים, משמע שזמן המדבר היו נפסלים אף לחלו. ומה שדעו בספרי אצל חזקוני הוא לנעילה שעריו ולבשר דמשמע דמדבר היו כשרים ללויים, זאת הכריחה של חזקוני חלקה עליה, זה הנשמע ממאמר זה, ולא כמו שאמר הרמב"ן (ב) כי משמעותו הוא שבמדבר הלוי הזקן היה נפסל לעבודה פנים בלבד אמנם אחר הכנסם לארץ לא נפסלו כי אם משמעותם שאלו על הלויים הם היו נפסלים לעולם בשנים, ומשמע שכל העבודות היו נפסלים, והשינו

בתוספתא ובסנהדרין. ואני נפלא מזה שמנה אלו הלאוין למה לא מנה בכן איש אל יותר ממנו, ואמר יתברך אל

[ג] וכן מה שיחשבו עניי ההלכות גדולות בממנו ולא יעבוד עוד דלוי ואמר שאינה נהגת אלא במדבר, אין הדבר כן אצל הוא מלאה נהגת בכל הדורות כל זמן שיערכו הלויים לשאת משא בכח. (א) ומה שנחשור ממנו הרב לעבודה מלאה שעה טובה אמר (חולין כ"ד). יכול אף בשנים ובנים עולמים כן ח"ל לעבוד עבודה עבודה ועבודה משא בזהל מועד לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכח. מן המאמר הזה נעלמו נלמוד שהיה מלאה נהגת לדורות כל זמן שישאו בכח והרי נהגה כל הימים בארץ בגשם הארון בשילה ובבית עולמים. והגראש מלשונם (ב) כי בהיותם במדבר מפני חסירות משא לא היו מצויין להזין הזקן לשיר ולשאר העבודות כדי שלא יבא לידי לשה בארון ולא היה נכנס אלא לנעילה שעריו ולעבודת בני גרשון שאינם עובדים פנים אצל הארון, שהרי לא הוזכר בגמרא נשיאות הארון כלל ולא שום שאר עבודה רק בכנס

מרגניתא טבא

כנעל את הקדש ומתו, וא"כ אם אינו מרומז בחיבת ומתו למיתא בידי שמים ע"כ מרמז למיתא שקלין שונעין בו שהוא מיתא בידי אדם שהוא חמור שזאת הכוונה למיתא בידי אדם. אמנם כביאור דברי רבינו נכסיו על כ"ג שכתב יד יד פסוק בלחמם רמו ופסוק דקרא אינו כן וגם אינו מכלל מחוייבי מיתא בידי שמים כמו שנתאר בתוספתא ובסנהדרין, הוא כן דמשיגו שמים כ"ג ולא יבאו ללחות כנעל את הקדש ומתו אחרי הסוכיו בנח' שהוא רמו, וא"כ מליתא דרשא גמורא דלמא אסמכתא בעלמא היא רטוי לומר דלמא הא דקליא שונעין בו בגונג את הקדש אינו אלא הל"מ, ורבותא אסמכתא אקרא אסמכתא בעלמא, וכמו שפירש רש"י בלחמם דרש פ"א ד"ס כנעל את הקדש וז"ל ורמו בעלמא הוא ולא מקרא נפיק דעיקר קרא בלויים כחייב שחזרו שאל ללחות כנעל מלכות כנעל בשעת הכנסת לים לנרקע שלכן וכו' ע"כ. ואע"כ דכל דרשות חכמים שנתלמד חשקין מן הסתם לדרשות גמורות ולא לאסמכתא בעלמא כמ"ס הרמב"ן בלשון רמו שהוא מורה מן הסתם כל זמן שלא ביארו שהוא דרשא גמורה לשון אסמכתא בעלמא, וכיון דהא דקליא שונעין בגונג את הקדש אינו אלא הל"מ, אין מן הראוי להניחם במין המלות הא"י לשיטת כ"ג דמכנים במין המלות הא"י מלות דרשן דהא גופא דקליא שונעין בגונג את הקדש אינו נפל עליו לשון מלכות דהרי אם לא יתמלך אין מורין לו אלא אם נשעור מעלמו לקרא מקרא ויש לו זכות דומיא דקליא שונעין בגונג את הקדש כמסנהדרין (דף פ"ב) דהא מיתבו במתני' גבי דדוי. וגם אין למנות כמסנהדרין דלמא כנעל את הקדש דלמא אסמכתא בעלמא היא כמשמעות לשון רמו מן הסתם כ"ל. אמנם על זה היה אפשר לטעון דהרי כ"ס משני על מה שנקב ורבי גונג את הקדש לכחית דקליא שונעין א"ע דרחמנא שפירש את הארץ רב יודא כנעל את הקדש ורמיואל ולא יבאו ללחות כנעל את הקדש ומתו לומר דהא רמי מיתא דחייב מיתא בידי שמים. וכיון דכ"ס נבי לטולא מהאי רמו מיתא בידי שמים ש"מ דרשא גמורה היא. ולזה בא רבינו לדרוש כנעל דרשן ואינו ג"כ מכלל מחוייבי מיתא בידי שמים כמו שנתאר בתוספתא ובסנהדרין כמו שביארת לעיל. וא"כ נבחר דהא דכ"ס לטולא מהאי קרא מיתא בידי שמים היא איהא אמייתא לפי המסקנא והדרא קאמיו לזוכתא מליתא דרשא גמורה היא דלמא אסמכתא בעלמא היא, דכנעל א"י הוא קיימא בסנהדרין דמי איכא מידי דרחמנא שפירש ואין טקו ויקולו, וע"כ היינו מוכרחים לומר דאיכא מיתא בידי שמים בגונג את הקדש ולטולא מהאי קרא דלמא יבאו ללחות כנעל את הקדש ומתו ורמו דכ"ס לטויי כי כוס שזענא שפיר דרשנא גמורה היא כ"ל, משא"כ אחר שנתברר מן התוספתא שזענא כ"ס לטויי מיתא בידי שמים בגונג את הקדש אין שום סוכתא דהא רמו דקאמר רב יודא הוא דרשא גמורה ודלמא אסמכתא בעלמא היא כמשמעות לשון רמו מן הסתם כ"ל וזקן סיוט:

[ג] שוב כתב הרמב"ן וז"ל וכן מה שיחשבו כעל כ"ג כממנו ולא יעבוד עוד וכו' מן המאמר שהם נעלמו כל כהן שאינו משרת עד כן משום וכו' ע"כ. וסוסי לשיטת הרמב"ן ז"ל ע"כ נרץ לפנים הא דמשיג על הא דקאמר יכול אף בשנים ובנים עולמים כן ח"ל לעבוד

קנאת סופרים

לא היו מצויין ששתיהן למצות שעה נצטוו בהן הלויים לבד וכאשר נכנסו הכהנים במשא הארון התרחים אחרי שנכנסו לארץ לא נתנו בפיסול שנים כמו ששינו דכתיבם בשנים כשרים ויש להביא ראיה לזה מן הכתובים, בשמואל ט"ו בחוב ויהי שנת ארבעים שנה ואמר אבשלום אל המלך וכו' ובסדר עולם פ' ד' תניא שנת ארבעים שנה למלכותו של דוד והיינו ארבעים שנה מששאלו לחם מלך וכמו שהובא ג"כ בפ' דר"ק שם צא והשוב בשעה שנמלט אביתר והלך אצל דוד דודאי גורול בשנים הוה מרהובש לראשול באורים ותומים כדכתיב ויאמר אל אביתר הגישה האפוד ואמרינו בספ"א דיומא כל כהן שאינו משרת ברוח הקדש ושכינה שורה עליו אין שואלין בו ונמצא שבעת שמדר אבשלום שיעברו ל"ו שנה במלכות דוד היה אביתר בן חששים שנה ולמעלה מסנו ואפ"ל לגרסת התוס' בסדר עולם דגרסין ל"ו שנה כמ"ש בפ"ב דתמורה מ"ט בן המשום מיהא הוה דאילו שייך בגויה פסול שנים לא היה כשר לגישותו הארון וז"ל כתוב וישב צדוק ואביתר את ארון האלהים ירושלים וישבו שם וכן כתוב במלכים ולאביתר הכהן אשר המלך ענתות לך על שדיך כי איש מות אתה ובימים ההם לא אמתוך כי נשאת את ארון ה' אלהים לפני דוד אבי וגו' הרי דמפשיט הכתובים משמע דאביתר גם הוא גשא את הארון בכחם כמבואר וא"י יתכן לומר במצות הארון ישתתפו בה הכהנים והלויים והיו חלוקין ביניהם לענין פיסול שנים שהיה נוהג בלויים ולא בכהנים הלא היה ראוי לומר דלא יתחלפו ברין המשא ג"כ כמו שהורה בזה הרמב"ן ז"ל דאם היו הכהנים שייכים במצות זו הרי הם במסוק לויים שהיו כמותם מן שלשים שנה עד בן חששים שנה שהם שנות הכהן למשא בכחם ואבשלום דכתיבם ליתנהו שנים כמחשבו משמעותם של אביתר דלעיל יש ללמוד דלויים לבדן נצטוו במצות שעה במשא הארון ובפיסול שנים מסני תדירות משא שהיה באותו הזמן אבל אחרי שנכנסו לארץ והלוי מצוה זו על הכהנים לבדן לא הוצרכו לפיסול שנים ולא נצטוו עליו אלא הלויים במדבר אבל הכהנים לא נצטוו בו מאהרי כן מפני שלא היה תדירות המשא עליהן ונמצא שמשא הארון לכהנים הופלה אחרי כניסתן לארץ ככלי פיסול שנים שעה כאמור:

ועוד ראו מתברר כלל שהיו הכהנים והלויים משותפים ביניהם במשא הארון בכחם כיון שבכל עבודות המקדש נתחלפו ביניהם לא הותרו אלו להתעסק בשל אלו כלל

כנייתא מנה עמא שמיים והוא כנייתא בידי אדם כמו שאמר לפיל מיינא דשרי כסוס מוילין ואחריו חזק ופועלין את מוחו בגירין וכו' ע"כ. וז"ל דברי הרמב"ן דמתני' דקמי פרחי כסוס מוילין אחריו חזק ופועלין את מוחו היינו נכבין שמשא בעומא דקדתי כן שמיים בעומא און אחיו הכהנים מוילין אחריו ל"כ אלא פרחי כסוס מוילין אחריו חזק ופועלין וכו' וכנייתא דקא מני כדרי אלו שמיים מיתא בידי שמים בלכד ולא בידי אדם עמא שמיים, היינו עמא דלחו ככן שמיים דסכא לא יתין לומר בידי אדם אלא כנייתא בידי שמים. וא"כ אי בעמא דלחו ככן שמיים חישוק לים דקמי מיתא שמיים משום ור שמיים דקא מני חסא, וז"ל דמסכתא לה כנעל דמותר לור לשמש כנעל ואכור לשמש בעומא דכתיבא כנעל כנעל דוכתיב וכו' שני דוכתיב (דף ע"ז) קאמר כ"ס הכסא אמה דקאמר עמא ויכית איכא למיפדק מן להזר השום שכן לא הותרו כנעל. ופירש"י מה להזר השום שכן לא הותרו כנעל כנעל יחיד (בכנס) בשעת סוהר הכמות דהן כ"ס כנעל סומן והותר והעמא שוין כוס וכו'. וז"ל דרש"י פירש כוס מ"ס וכתיב וז"ל ועמא נמי כנעל פרחא כתיב והנפסל אשר החלל משמע דלא הותרו כנעל אלא מחילת קדשים בעומא אלא אם כנעל מקריב לא נחבאר, מיהו רבינו הרמב"ם בפירוש המשנה פירש שאין עמא מקריב. וכן פירש הר"ע מברעורא דאע"כ דור מקריב אין עמא מקריב כנעל. ועיין במשנה למלך שחבר כנעל ר' יודא רואינים בהלכות קרבן ומפגל ומומים תאמר כוס שכתב כנעל דהן כסא אלו דכריש שכן כסא גדולה כנעל קמיס וקמיס כסא כיוון ובגדי שרת וקמיס נמי מוכיח ופועל ופועל שפירשנו כנעל ע"כ. א"כ מכתבת לה שגג בזרות והויד בעומא. וכתיב חילתו הכסא כנעל (י"ז) אמה דפירש כ"ס אלא הא דקיימא לן עמא שמיים כנייתא בידי שמים כנעל לא היה שם כי עניד עבודה אי דרשנא בר ברם הוא, וספיקא ר"מ מה כן א"כ הוא בר כרת מ"מ איכא נפקותא דמיתא כגון שחיד כנייתא שומא ושגג בעומא מקדש. וכן כי ה"א גורא נכד רבינו שמשון כנעל דרשן דמסכת כלי וז"ל ומיהו איכא לדחויי ה"א דידור שולחן כגון דגג כנייתא והויד כנייתא שולחן וז"ל דלא משני כני בעצמות דגג כנעל והויד בעצמות דלית ליה שמיים אחריתא ואשכחן דמשני כני כנעל סוליא לו גבי קטורת שלא נתן בה מעלה ע"כ כל שהוא או שחבר מכל סמיא חייב מיתא, דפירש עלם ופירש לים דקא מנייל בולא ריקנית, ומשני רב שבת כגון שגג כנייתא והויד כנעל ע"כ. אמנם למע שכתב הרמב"ם כסוף כנייתא מקדש כסא י"א וז"ל ואם היה זר אינו לוקא אלא אחת וכתיב כ"ס י"א דכתיב מרהובש דוכתיב פ' י"ב ונעמא משום דלא הותרו כנעל עמא ומחבר בגדים אלא מני שהוא ראוי לעבוד אצל כוס כחיל ואינו ראוי לעבוד אצל כוס אחר מאלה ע"כ. א"כ ליישב כסא, אלא כנעל יתח דור ראוי לעבוד א"כ מוזכר שאל לשמש בעומא דדוק: ורמב"ן חזר לבאר דברי רבינו הרמב"ם ממה שפירשנו הרמב"ן וכתב (בדף ל"ה ע"א) ואני תמיא עליו וז"ל שם אינו מכלל חייבי מיתא בידי שמים הוא חמור יותר שברי כוס חייב מיתא בידי אדם וכו'. ביאור דברי אחר שפירשנו שאלמו בגונג את הקדש ומתו אקרא דלמא יבאו ללחות

לב שמוח

שכתב עוד שם למדנו שהוא חייב מיתא בידי אדם ובידי שמים כ"י ופסעא דשעמא ודלי הכי משמע כדלמדין לעיל, ועם זה הפירוש אין מקום למע שכתב הרמב"ם בגונג את הקדש לא י"ס בו מיתא בידי שמים וכו' כדור. אלא נראה לי שהוא י"ס לו פירוש אחר כמו שאמר שם כנעל שרת עסקין ומיחא כ"י והפירוש הוא דלמא שפירשנו וז"ל גונג את הקדש ולומר דרחמנא שפירש ואין קליין ליה משני דכנעל שרת כ"י כלומר דשאלו סהם דלמא רמו למיתא בולא יבאו ללחות כ"י ולהכי פגמי כוס קליין ורשות י"ס ל"ס א"ע דרחמנא שפירש בידי שמים וכתיב משמע מלשנא דגמרא שאלמו שם מלי קסא כלי שרת כ"י ויכא רמיואל ולא יבאו ללחות כ"י דסיכא רמיואל ודלי אקליין שונעין בו קאי כלומר סיכא רמיואל שם ל"ס דרשות לפגוע בו וסירא דרמיואל בולא יבאו ללחות כ"י כמו שכתב רש"י וסיכא רמיואל דסיכא בה מיתא כלומר שם כ"י ד"ס מיתא ע"ד כ"י שם לעיל גבי מניסוס לביסא סיכא רמיואל ודלי הל"מ הוא כלי עונש דכוס ומיכר סיכא רמיואל מקא וא"כ ההכנסה לביסא עמא היא שזמנא לה שם רמו וזכא נמי פגיעת הקליין עמא היא שם ל"ס דלמא יבאו ללחות, וסיני דקאמר כנעל שרת עסקין ורמיואל כ"י כסוסא הוא לומר וכן פגיעת קליין רמיואל שם אלא מיתא ממה בידי שמים לא היתה מעולם כנעל שרת לא כנייתא ולא כרמו. זו היא כנעל הרמב"ם ודעתו כפירוש הסלס ומלכד שהוא פירוש נכון ומיושב מ"ד עמא עוד יש לו הכרח מזה כנייתא שמוח כ"י איהא כנעל ואל כנייתא ולא כנייתא כנעל גונג את הקדש ויהי סרואים כנייתא הרמב"ם גדולה הוא כ"י כסא:

ותבוא אני מהרמב"ן שדחאם כסא וכתב כנייתא שאלמו כר דקתי ואלו כנעלית חוקן שאלין בידי אדם אלא בידי שמים קתי ובתוספתא אמתה קיימין כר דקתי מיהן בידי אדם הנקליין והנכרפין כ"י והמנוחין בידי קליין ופירי כסוס חרז וסלסין וזכא ואלו כנעלית בידי שמים בלכד ע"כ. ופירוש דעת ממני כי הלא כנייתא זו עמא שמיים וז"ל כן שמיים בעומא שאלמו כסא שמיים ע"ד י"א דהא כנעל כסוס ומיהו כן עוד מיתא בידי שמים ואם גונג את הקדש שזמנא על ידי קליין ג"ס הוא כמסוס כנייתא בידי שמים כ"י למיחא כן עמו, אלא ודלי אין ז"ל כנייתא בידי שמים דמדברין הוא כדברי רב, וזו פגמי שאלין עליו שפירשנו:

כתב עוד הרמב"ן ומה שנחשור הרב על ולא יעבוד עוד לעבודה מלאה שעה טובה מ"ס יכול אף בשנים ובנים עולמים כן ח"ל לעבוד עבודת עבודה ועבודה משא בזהל מועד לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכח מן המאמר הזה נעלמו נלמוד שהיה מלאה נהגת לדורות כל זמן שישאו בכח

אֲחֵרֵיכֶם לֹא נִפְסְלוּ אֶלָּא מִמֶּשֶׁלֶׁת הָאֲרֻזִּים בְּעַת לַעֲסֵם מִמָּקוֹם לְמָקוֹם עֲבָלִי. וְזֶה שֶׁהוּא זֶלֶ אֲחֵרֵי
שֶׁמִּתְעוֹרֵר הֵרֵב זֶלֶ לַעֲשׂוֹת מִזֹּאת שֶׁעַם מִמֶּאֱחֵר יוֹכֵל אֵף בְּשִׁימָה כִּי לֹא מֵאֲלוֹת לוֹ לִרְבֵּי זֶלֶ וְזֶה
זֶה הַמֶּאֱחֵר בְּכָאן אֲכָל בַּחֲבוּרֵי הַגְּדוּל סִ״ג מֵהֶׁל כֵּלִי הַמִּקְדָּשׁ כִּכָּר זֶה שֶׁנֶּאֱמָר בַּתּוֹרָה וּמִנֵּן חֲמִשִּׁים
שָׁנָה

כשרים לזאת הסבה. ומה שאמר עוד (ד) שאם נאמר שלא יהיה עוד ללוי משא בכסף מימות יאשיהו שגזז הארון על זה לא היה מלוא שעה מאחר שאינה נגדרת בזמן או במקום וימנה גם כן ולא יעבוד עוד דלוי זקן, פשיטא כי על זה לא הקרא מלוא שעה שכן היה סדרת הרב גם כן, כמו שכתב הוא עצמו בשם הרב, אבל טעם אמרו היותה מלוא שעה הוא מפני שבמדרב היו נפסלים אף להיות שוערים ומשוררים ובשילה ובבית עולמים הוכשרו כמו שמשמע מהמאמר שהביאו בפרק קמא דחולין יכול אף בשילה וכו' ולא מפני שאין עוד ארון לשאת כי על זה לא היה מלוא שעה. ומה

גם כן בכלל מצות עשה אמרו עשה לך שרף ושיים אותו על גם, ואמרו קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העומר

שאר עוד (ו) כי אם היתה בטלה זאת המצוה משא בכסף הכסף גם כן לאו דלא יסורו ממנו, אחת הוא זה, אחרת הרב לא הולאה מן המניין כחשך כתב בעצמו שראה במלוא ל"ד שריי כחשך הכהנים נאטו לשאת הארון בכסף שצרכה לשאת אותו ממקום למקום, וכמו שכתבנו לפנינו בע"ה :

נראה לי שהכונן בדברי הרב שכן זקן אינו נפסל, מאחר שלא באה האזהרה רק ללוי זקנים. וראינו מ"ק דחולין שאמר מומים פוסלים בכהנים ואין שנים

זו מן שלשים ועד בן חמשים. (ה) ואם נחשוב שלא יהיה עוד ללוי משא בכסף לעולם מימי יאשיהו שגזז הארון כמו שדרכו יומא (נ"ב) בכפוף ויאמר ללוי המצבים לכל ישראל הקדושים ל' מו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל אין לכם משא בכסף, גם זה לא יולא המלוא הזאת מן המניין אחרי שהיה נהגת בכל הדורות כל זמן שימרכו למשא כי אין ביטול למלוא אלא מפני שאינה נהגת לא מפני שאינה נריכה אליו, וכבר אמר הרב כן במלוא מלוא ושמונים ושבע ענין הכרתה זרע עמלק ושבעה עממין כי כל מלוא הקרא נהגת לדורות כל זמן שאינה נגדרת בזמן או במקום ואפילו בהעדר הדבר שנאמרו עליו בדורות ההם, מלבד שאין לנו במחנה של יסאו עוד ארון בזמן הבית או במלחמות העמידות לפני מלך המשיח כמו שטעם פתח במלחמת מדין שנאמר וכלי הקדש והאזניות המרועה בידו ודרשו בספרי וכלי הקדש זה ארון וכאשר עשו בימי עלי האל יכנס לראות. (ו) ואם היתה מלוא זו יולא מן המניין היה בטל לאו דלא יסורו ממנו ויולא מן המניין כי למשא הארון נעשו בו ומפני משאו הוזהרו שלא נסיר אותם כמו שכתב והבאת את הבדים בעבדות, בעבדות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו :

[ו] וראיתי לרב ז"ל שכתב לפנינו במאמר הזה במלוא ל"ד שנאמרו שישאלו הכהנים הארון על כהפיהם כשנראה לשאת אותו ממקום למקום והוא אמרו יתעלה מספר הכהנים אבל לדורות הכהנים חייבים במלוא זו. והנה יסבור הרב כי מאחר שאמרו (חולין כ"ז) מומין פוסלין בכהנים ואין שנים פוסלים בכהנים. וזהו סדרה נפסדת שאם נעקרה המלוא הזו מן הלויים לכהנים אחרי שהיו רבים הרי הם במקום הלויים

מרגניתא טבא

אין בן לוי נכנס לעזרה עד שילמדוהו חמש שנים תחילה שנאמר זאת אשר ללוי מן חמש ועשרים שנה וכתב אחד אומר מן שלשים שנה הא כידי חמש שנים ללמוד, היינו דלא בא אלא לאגמורן מרומיא דקראי דליכין ליומוד חמש שנים אבל שלא יכנסו לדורות עד שיהיו בני שלשים זו לא שמענו בדעת רבינו וכמו שמצינו בדברי דוד האחרונים שמאן מגני עשרים ולמעלה, וכיון שכן מאחר שמצינו דוד בנין בית עולמים כתיב ויספרו הלויים מן שלשים שנה ולמעלה מהסתמא נמי היה המספר הזה עד בן חמשים דאל"כ תקשי מ"ם אכן שלשים קפיד ואע"כ לא חמשים לא קפיד. ואי משום דמשעבדו סירדן לא היו כהנים נוסאי הארון אלא הכהנים ומשום לא אמרינן אלא בזמן שעבדו בכסף א"כ אכן שלשים נמי לא היו להם להקפיד כמו שלא נקפידו מבנין בית עולמים ומנו בני עשרים וכיון שגמנו עד בנין בית עולמים מבני שלשים מוכרח נמי שהיו כהנים נוסאי הארון אף לאחר שעבדו סירדן ודלא כמ"ש רבינו שיתבאר מספר שמואל ויהיטע כי לדורות הכהנים חייבים במלוא זו. והנהאם בישוב קושיו או הוא אחרי שכתב אדבר בדברי הרמב"ן ז"ל שכתב בזה הלשון :

[ז] וראיתי לרב ז"ל שכתב לפנינו במאמר הזה במלוא ל"ד שנאמרו שישאלו הכהנים הארון על כהפיהם וכו' והנה יסבור הרב כי מאחר וכו' וכמו שאמרנו מומין פוסלין וכו' ע"כ. ומשמע מדבריו האלו דאי הוה יסב ליה לרבינו הרמב"ם שטעמו דאחר שנעקרה המלוא של נשיאת הארון מהלויים לכהנים לא היו השנים פוסלין בכהנים, הוה יסב ליה שטעמו רבינו הרמב"ם דבטל הלוא דלא יעבוד עוד. ויש להקשות דאף אם יסבין ליה לרבינו הרמב"ם שטעמו דאחר שנעקרה המלוא הוה דנשיאת הארון מלויים לכהנים ואין השנים פוסלין בכהנים, אכתי לא בטל הלוא דלא

לדורות אין מכניסין את הלוי לעבודה עד שיהיה בן שלשים ואע"כ שכתב גילה רבינו הרמב"ם דעמו שאלו דלא יעבוד עוד אינו נוגע לדורות כמ"ם שם הלכה ה' עד שהקשה על מ"ם רבינו ואינו נכנס לעבודה עד שיגדיל ויהיה אף שנאמר אף אף על עבודתו. וז"ל הרב כמ"ם ואיכא למידק דמשמע מהכא דמשיגדיל ויהיה אף כשר לעבודה וזה סותר מ"ם למעלה שאינו נכנס לעבודה עד שיהיה בן שלשים שנה. וכבר יסבין קושיו או לפי מה שביין בעל כ"מ וגם קושיו כיולא כיו ששמעתי מקשין בגמ' דחולין (דף כ"ד) ח"ר קטן פסול לעבודה אפי' חס עד שיבא שתי שערות שנאמר בגמ' מוצק לדורות, לפי' ל' קרא דאשר ללויים לאגמורן דאין שנים פוסלין בכהנים מיוקף ליה דרשנא דמאליטריא אף מוצק לדורות דקטן פסול לעבודה מ"ם דאין שנים פוסלין בכהנים מק"ו דלויים, דאי פוסלין ל' אף הוא בלא"ה פסול עד שיהיה בן שלשים. וישבתי ע"פ גמ' דנדה (דף מ"ו) בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות יביא ראיה שהוא בן עשרים וסוף כרים לא חולק ולא מיבא ומסקינן ש"ס וסוף שולדו בו סומני כרים וכו' לא נולדו בו סומני כרים עד כמה חזי ר' חייא עד רוב שנותיו. ולפי' אי לא אשר ללויים הייתי אומר שהשנים פוסלין בכהנים עד שיהיה בן שלשים כמו בלויים והא דאליטריא אף מוצק היינו היכא דלא הביא שתי שערות ולא נולדו בו סומני כרים דליפסל עד רוב שנותיו. ודע שאין כרים מומין שפוסלין בכהנים. ועיין ברמב"ם ס"ח מהלכות ביאת מקדש שהשיב שם כל המומין ולא השיב כרים ע"פ דרוק :

ובן י"ט ליישב האי דרמב"ם ה"ל לפי הבנת בעל כ"מ. אמנם אין חזי וראש דעת רבינו הרמב"ם שום רמז לדורותיה ויא פסול לוי לעבודה עד שיהיה בן שלשים. והא דכתב שם הלכה ו'

לב שמה

שנה יסב כו' אינו אלא בזמן שהיו נושאין המקדש ממקום למקום כו' ע"כ. והוא קרוב ללשון המאמר הנזכר לא אמרתי אלא בזמן שעבדו בכסף וכאשר הרב שם שאמר שם יכול אף בשילה כו' פירוש הוא יכול יהיו השנים פוסלין בלויים בשילה ובית עולמים כמו שהיו פוסלין בכהנים במדבר כו' לא אמרתי כו' כלומר לא אמרתי שהשנים פוסלין בכהנים אלא בזמן שעבדו בכסף דהיינו במדבר שהיו נושאין את הארון בכסף ממקום למקום אבל בשילה ובבית עולמים שאין עבודה בכסף אין השנים פוסלין בכהנים ודאי כאן שזאת מצוה שעה היתה במדבר ולא משא וכלאם לדורות: והרמב"ן טוען על זה שכתבם לא אמרתי אלא בזמן שעבדו בכסף אי אפשר שיהיו כהנים נוסאי וכן המדבר וכו' ישלנו עבודה בכסף משילה ובית עולמים שהרי גם בשילה ובית עולמים היו נושאין הארון בכסף ולפי שמה קשה שכתבם בהלכה יכול אף בשילה ובית עולמים כו' וסוים לא אמרתי אלא בזמן שעבדו בכסף משמע שכתבם לומר ולא שילה ובית עולמים שאין שם עבודה בכסף לך חזר ואמר והנהאם מלפנים כו' כלומר לא שללו משילה ובית עולמים העבודה בכסף מכל וכל אלא הנשיאות בתמידות כי במדבר היו נושאין אותו תדיר ולא בשילה ובית עולמים והענין הוא שאין השנים פוסלין בלויים לשיר ולשבת עבודות של חוץ אלא בזמן שעבדו בכסף כלומר במדבר שעבדו בכסף היתה תדירה היו השנים פוסלין בכהנים לכל דבר כדי שלא יבא לידיא לאגמורן, אבל שכתבם לאמר אף אחר הארון תדיר אלא שעה נכנס ממקום למקום לא היו השנים פוסלין בכהנים אלא העבודות לענין משא הארון עצמו שנאמר אותו ממקום למקום היו השנים פוסלין בכהנים אף בשילה ובית עולמים כמו במדבר ומלוא דורות הוא, זו היא דעתו ז"ל ודוקה הפירוש מן הלשון מבואר מעצמו ועוד דמילתא דפשיטא היא דכשנאמר שם בגמרא ששנים פוסלים בלויים לא אמרו אלא שעבדו בכף המיוחדת להם במשא הארון שעליה ודאי פסוק ואמרו יכול אף בשילה כו' ועליה ג"כ השנינו לא אמרתי אלא בזמן שעבדו בכסף ומשמע דאין דהיינו במדבר ולא בשילה כו' ואחרי שפירסו לפירוש של הרמב"ם שעבדו בכסף לא היתה ללויים אלא במדבר כלבד בכהנים ובבית עולמים שאף היתה המלוא לכהנים, ועוד יתבאר זה בעמ"ס :

ברב עוד ואם נחשוב שלא יהיה עוד ללויים משא בכסף לעולם מימי יאשיהו שגזז הארון כו' גם זה לא יולא מלוא זאת מן המניין אחרי שהיה נהגת בכל הדורות כל זמן שימרכו למשא כי אין ביטול למלוא אלא מפני שאינה נהגת לא מפני שאינה נריכה אליו וכבר אמר הרב כן במלוא קפ"ו בהקדמת זרע עמלק ושבעה עממין כי כל מלוא הקרא נהגת לדורות כל זמן שאינה נגדרת בזמן או במקום ואפילו בהעדר הדבר שנאמרו עליו בדורות ההם ע"כ. ואף שהדברים נגזרו כשתומין וסותרין את עצמן מ"מ כוונתו היא כי זאת המלוא לדורות היתה שגלויה ויאלו הארון כל עת שיהיה לרד למשא ואם נחשב שומן בימי יאשיהו נגזר ולא הולך למשא לא בשביל כך

קנאת סופרים

ועוד לא זכיתי להבין דברי הרמב"ן ז"ל שכתב ז"ל והנה יסבור הרב כי מאחר שנשחיתת המצוה לכהנים כבר בטל הלוא הזה של ולא יעבדו עוד וכו' דמאי העתקה היא זו דבר ל' הרמב"ן ז"ל לבני קתה של הציוני בתורה והבהנים סבני

כלל כמו שהביא הרב לקמן במצות ל' ס' ע"כ וגם הלויים עצמם נחלקו בביניהם לשוערים ולמשוררים לא היו מופלים אלו בשל אלו כמו שפסק הרב בפ"ג מהל' כלי בה"ס ולפי' לא מסתבר כלל שמצות משא הארון תהא מושלת עליהם בשום :

ועוד כמה שהוסיף עוד הרמב"ן ז"ל למעון דחלילה שנאמר שנשתנית שום מצוה בתורה שיהיו להוויים נפסלין ממשא הארון לעולם ע"כ, יש לי מקום תימה דמאי השתנות שייך הכא הלא המצוה פתוחה בני קהת כזמן המדבר כל הציווי ועל מנת שבכניסין לארון יוהדו בנות מצוה להצניע לכד דאיתנה נמי מבני קהת יבנהו וזו העתקה למשפחה אחרת וכמה מצוה כי האי גוונא שהתנהגה בהן משתנית בכניסתן לארון, דמאי דהויא דתנן פ"ב התלכל כל האמור בחומש הפזרים קרב במדבר וכל האמור בתורה כהנים אינו קרב במדבר, ובפ"ק דחולין דף ט"ז ע"א אפליגו ר' ישמעאל ור"ע אי גאס כתיחל בשר אחות ואח"כ הותר או אי הותר תחלה בשר נחירה ואח"כ גאס רבין למר בין למר איכא למימר דבתחלה נצטוו על מנת שישתנה הציווי ההוא בכניסתן לארון ובפ' הערל במאי דאתמר שלא ניתנה פריעה אברהם אבינו כתבו התוס' ז"ל וא"ת אם לא ניתנה פריעה הוי יהושע היכי גמרינן מיניה אכתיב אלה האמור שראין כביא רשאי להרש דבר מעתה וי"ל הדלל'מ' הוא ויהושע אסכנה אקרא ע"כ. וגם לפי מה שסובר הרמב"ן ז"ל קשיא לי מיניה וביה דע"כ לפי דעתו מצוה הארון היתה מיוחדת במדבר לבני קהת לבדן ומשכנסו לארץ נשתתפו בה כל בני לוי ובשלמא לדעת הרב ניהא דבמדבר מפני מעוט כהנים נצטוו בה בני קהת לבדן ואחרי שכנסו לארץ זכו בה מבני קהת כהנים לבדן וכן הוה ראוי לקדשת הארון שיתעסקו בה כ"הנים לכד להיותם חשובים משאר בני לוי, אבל לרמב"ן ז"ל איש דמאיכא תיתי שבכניסין לארץ תתפס את מצוה לכל השבט, ועל ההיפך איש ג"כ איכא אמתוהי כמה שייחם להרמב"ן ז"ל סודא שלא מצאתיה בדבריו ז"ל, וזהו כפי מ"ד כתב בשמו שמונה זו לבני קהת בכלל חיו לויים או כהנים כי כלם

הראב"ע ז"ל דרך קצרה כאלו אמר הלויים הנזכרים שהם הכהנים ולא כל הלויים כי אינם נוגעים בארון ומעם נושאי ארון ברית ה' בצויו וכן רבים עכ"ל. והסתכל בדברי המבאר הזה ראש הפסוקים שתאר כאן הכתוב את הכהנים. לנשיא ארון ברית ה' שמחמט נצטווה כי ביהוד לשאת את הארון לזמן המצטרף וזה מכוון לדעת הרב, ובקניני יפלא שלא ראיתי מה שהשגיג על ראיה זו שגלע"ז ברורה דעליה אין לחשיב: ואחריו כתבי זה נודמן לידי ספר לב שמח וכאשר קראתי במ"ש בזה השרש שמח לבי ויגל כבודי שכוונתי לדעתו בכמה ענינים ובפרט בראיה שהביא גם הוא מן הכתוב בפרשת וילך דלעיל, איברא דלא נחה דעתי במה שהורה לו לרמב"ן ז"ל דמשנכנסו

קנאת

ועוד מצאתי ראייה מן הכתוב בפרשת וילך ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי הנושאים את ארון ברית ה' וגו' דמדנהו כהנים הכהנים ותאר לנושא ארון ברית ה' משמע שבתיכונה אליהם מצוה זו של משה הארון ועוד כתוב אח"כ ויצו משה את הלויים נושאי ארון ברית ה' לאמר לקח את ספר התורה הזה וגו' ואין ספק לרבים דהכא הוינו כהנים דהפסוק דלעיל יוביח וכן פירש שם

לנהנים כאשר חשב הרמב"ן על הרב, רק לפי שכתוב לעבוד עבודה וגו' ודרשין לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכתף שלו היו פסולים חף לשאר עבודות ובשילה ובזית עולמים הוכשרו, וכן נראה ב"ק דחולין מלשון הרב בפירושו המשנה ובפ"ג מהל' כלי המקדש והעובדים בו:

נראה לי שהנכון בדברי הרב שאין להביא זה המניין רק המלות המהגות בכל הדורות ולא אותן שנעשו פעם אחת ולא העשייה יותר. לפי שדרשת "חכמים מקרי"ג מלות המלות מפסוק חורס לזה לנו משה מורשה דמשמע שבמנין חורס לזה לנו משה מורשה לעשות ואם נביא במנין זה הפרשה אנוס גדולות לכבוד בן את החורס וכן ברכות וקללות שבה גרזים ועיבל לא התייחס כלן מורשה שבה אלא לא נאמרו לעשותם בכל דור ודור. ומה שאמר (א) כי חורס המזבח בודאי הוא מזה לדורות כמו שכתוב בפרשת ואחר חורס וכו', הנה דעתי מסכים עם סברה בעל זוסר הרקיע שכתב כי אין ראוי להכניס במנין לפי שאין בו חוספת ענין שיקרא מזה אלא בחמידים שהם חובה בכל יום ומתחילין אחרי צמן המזבח אחד בבקר ואחד בערב. וקשה לי על כל מוטי המלות למה לא הכניסו בלחון כי גם היה ראוי להכניס ולמנותה ללאו שלא להתחיל הנוך המזבח אלא בחמיד של שחר שהרי הוא משנה ב"ה התכלת את המזבח. ושם הוא אחת מהלקי מלות המזבח או הקרבנות ולא תבא במנין כמו שכתב הרב

מקומות הללו שנתחדש להם על פי נביא בירדן ובהקפת יריחו ובשעת הכנסתו לבית קדשי הקדשים. והנה למדנו על כל פנים כי הלאו הזה של ליום נמנה הוא בשלש מלות ושנים וחמשה הלאוין כי משא הארון מזה לדורות, ומקיימו זה דברי בעל הלכות גדולות ועל חס חספו הרב זו:

אבל תרומת המכס והחובת המזבח וברכות וקללות שבה גרזים ועיבל לא תבא למה כהן בשבון הפרשיות המשלימות לו החשבון. והנה מזה מדעתו שהוא לא בא למנות מזה שעה כאותן שבה במלכים ובמקדש הר סיני וזלחת שאין להם ענין אלא לשעת, אבל המלות שעינים קיים לנו לדורות ימנה אותן אע"פ שאין נעשות אלא פעם אחת ולכן מנה פרשת אביס גדולות לפי שנתנו (סוטה ל"ב) לכתוב בן החורס בחר היטב בשבטים לשון להיחס לנו זכר לדורות. ומנה פרשת ברכות וקללות שהיא קבלה שקבלו אבותינו עליהם ועל זרעם לדורות החורס כולם בפרט וכלל וקבלו אותה באלה ובשבעה. (א) [יד] וכן פרשת חורס שמה וכתב בפרשת משכן הנוך מזבח, ובדאי הנוך המזבח הוא מזה לדורות כמו שכתוב בפרשת ואחר חורס וזה אשר תעשה על

שאין מחכים את המזבח אלא בחמיד של שחר ובדאי לדורות הוא בכל עת אשר יחנכו

מרגניתא מביא

דעתהם טמאם דשיחא הארון מלויס לכהנים וכמו שדרש בספרי אלא פקודתם לעבודתם לנזל לבית ה' כמשפטם ביד אהרן אביסם כאשר נזר ה' אלהי ישראל היכן נזר וזכר קת לא נתן דמשמע מספרי הוס דמלות נשיחא הארון בכהנים ולא בלויס כמ"ס לעיל דרשתי הכל יתח כפשוטו ודלא כר' יוסי דדרש כמשפטם ביד אהרן אביסם כאשר נזר ה' שזוהי חלק ביו לנ"ד משמרות כמ"ס לעיל ודוק היטב:

[יד] שוב כס הרמב"ן על מה שחמם רבינו על כס"ג למה לא מנה במן אש אל יותר ממנו וכו' כמו שמה תרומת המכס והחובת המזבח וז"ל הרמב"ן וכן פרשת חובת המזבח שמה וכתב (כ"ל בעל ס"ג) כס' משכן וכו' אין מתחילין המזבח אלא בחמיד של שחר וכו'. וכתב ע"ז בעל זוסר הרקיע וז"ל שאין ראוי להכניס במנין לפי שאין בו חוספת ענין שיקרא מזה אלא בחמידים שהם חובה בכל יום ומתחילין אחרי צמן המזבח אחד בבקר ואחד בערב עכ"ל. והנה מוסק כי דברים וביאור דלנו לומר דכיון דמונע למאס להקריב שני חמידים בכל יום אחד בבקר ואחד בערב שוב אין למנות למאס לחקר המזבח בחמיד של שחר דכרי בלא מלות חמיר מוויין אנו להקריב חמיד של שחר בכל יום ואין בו בחמיר חוספת ענין וכבר נמנה מזה או שמתחילין אנו להקריב בכל יום, וע"כ אם אנו חיינו רצון למנות מזה חמיר ליריבין אנו למנות שאין אנו רשאים להתחיל להקריב על המזבח החדש בחמיד של בין הערבים אלא בחמיד של שחר. וכמו שדרש בן בספרי וזה הכנסה שני חמיר של בין הערבים ולא ראשון בין הערבים כובא בחמיר (דף ק"ו). וא"כ העיקר בא ללאו מכלל עשה. וכבר ידוע דאין רבינו מונה במנין המלות לאו שמתחילין אנו להקריב בכל יום, וע"כ אם אנו חיינו רצון למנות מזה חמיר ליריבין אנו למנות ע"כ כס"ג בזה שלא להכניס במנין הוס לאו הכא מכלל עשה אבל יכלול אותו בלאוין כמו שעשה ב"ה שני מכללות האורות שכתב שם כי הכנסה וזה עמא שאין גם כיון כלל הוא הכנסה בלא חמיר יותר על העשה הכא מכלל אותה תכלול וסמטעם שלא מנה בפני עמנו נראה בעיני לפי שאין מקום למנות לא בלאוין ולא בעשה, בלאוין שהרי אינו לאו מפורש בתורה, ובעשה לפי שאין זה מלות עשה לעשות הסודא כ"ס מניעס גמורים ממנו, ואמנם לאו הכא מכלל עשה פירושו יש בו חוסר כעבור על העשה שאין בו מלקות, ותמס שם על הרמב"ן וכו' עכ"ל. ותמס אנו מאל על בעל מגילת אסתר שכתב וז"ל, וקשה לי על כל מוטי המלות למה לא הכניסו

בחור כ"ד מקומות שנקראו הכהנים ליום, וכעת אודא מני מלתא וחנל על דאדנין ה' והחיר לי אבדתי. ומנינו דס"ס נקט לעיקר כרבי יוסע בן לוי דכ"ד מקומות נקראו הכהנים ליום, והלאה מן המקומות בימות (דף פ"ו) מ"ר תרומה לכסן ומשעם ראשון ללוי דברי ר"ע ר"א בן עזריה אומר ללסן, ומפרש ס"ס עמא דר"ע דכתיב ואל כלויס חדבר כלויס קא משתעי קרא, וס"ר ס"ס ואידך דכריב"ל דאמר ריב"ל כ"ד מקומות נקראו הכהנים ליום וס"ר ור"ע ומשני הכא לא מניס אמרת הכי וכו', ומדפריך ס"ס ור"ע ומדמני ס"ס אליבא דר"ע דהכא לא מניס אמרת הכי, ס"ס דסתמא דתלמודא תסיס לעיקר שיטתיה דריב"ל דכ"ד מקומות נקראו הכהנים ליום. דאל"כ לא הוס המקטן מקשה מידי, וגם הסתמך לא הוס לר"ע לשנויי הכי דלמא ר"ע לית סא דריב"ל, א"י דדחיקא ליה להס"ס למימר דלית ליה לר"ע סא דריב"ל שס עיקר וכן ענה רש"י אליבא דר"ע. וכן שמשע בחולין (דף ק"ב) א"כ חסדא מ"ט דרבי דכתיב ויעמידו את כלויס מן עשרים שנה ומעלה ללחם על מלכת בית ה' ואידך ללחם שאני, ומדפריך ס"ס לשנויי אליבא דאידך ללחם שאני ולא הוס יתח ליה למימר דאידך לית ליה דריב"ל ס"ס דדחיקא ליה לסתמא דתלמודא לאוקמי לאידך דלא כריב"ל משום דכא דריב"ל סלכתא היא. וכיון דסתמא דתלמודא תסיס לעיקר כריב"ל דכ"ד מקומות נקראו הכהנים ליום וזה דלא כדמני ר' יוסי כנ"ל, להכי דחם רבינו הרמב"ם סא דר' יוסי מהלכ:

ושיעור דברי רבינו במלות עשה ל"ד הכי, כמו שכתב הרב בספר יוסע בן לוי, כ"ל דכשמו חוספין שיטתא דאחר העברת הירדן נעשה המלות דשיחא הארון מלויס לכהנים, ויתח סא דמנינו דשאל הכהנים את הארון כהעברת הירדן ובסביבו יריחו וסא דכתיב ב"ה שמואל ויבש דרוק ואחיתר את הארון האלהים יושבים דכר נעשה מלות נשיחא הארון מלויס לכהנים וכל מקום דמנינו וישאלו כלויס היינו מ"כ מקומות שנקראו הכהנים ליום. משא"כ לשיטת ר' יוסי א"ל דכעברת הירדן ובסביבו יריחו הוראת שעה סתם, וגם סא דר' שמואל א"ל דלא דרוק ואחיתר נשאל את הארון אלא הסיוע דויבש דרוק ואחיתר היינו שנקודתם וזריזותם נשאל כלויס את הארון וסא כלאו דרוק ואחיתר שביבו את הארון יושבים, דאל"כ אלא דרוק ואחיתר נשאל את הארון א"כ הוס ליה ארבעס מקומות ששאלו הכהנים את הארון, וכל זה דוחק לומר דכשלקס מקומות נשאל את הארון בסורסת ששם וגם לפי דרוק ואחיתר הכי. לכן מהסתר לומר

לב שמה

כי הכוונה בו שנעשה לדורות מלויס ואלו דברים כותבין את עמנו למחנות בן יוס. גם זה שכתב מדעת הרב שנתחית המלות ויסיס כלויס נוסלין ממשא לעולם כו', קשה הלא ייתכן זה לרב ויהי אלא כהרש לא יושע כמה פסוקים מפורשים שהלויס היו נושאין הארון עם הכהנים, והרי סא הרב עמנו אומר כמו שכתב ב"ה שמואל כו' ואין שם ביאור אחר וזה מה שכתוב שם שזדוק הספן לזה הכא את ארון האלהים כו', ומ"מ תמן קרא כתיב כסדוד וסנה גס דרוק וכל כלויס אנו נושאין כו' וס"כ אפס שאלת הרב שנספלו כלויס. אבל סא דמילתא נרעת הרב כי עיקר המלות מתחילת הכהנים לכהנים אלא שאלה או כלויס מפני שהכהנים היו באלות עשה מעטי הסמך וניתנס ללויס סהיו רכיס וכהנים לא יאלו מכללם כי גם סם נקראים לויס וכמו שרמב"ן עמנו כתב, וכן סא סאמא בודאי דכהנים בכלל לויס כי מלוי יאלו כלס וא"כ כשנאמר המלות בתחלת ללויס גס לכהנים סתם, וסאס גדולס יש לי לוס דכסדר וילך כחוס ויכתוב משא את החורס סולא ויתנס כלל הכהנים בני לוי הנושאין את הארון כתיב ה' וגו' ואח"כ בסמוך ויזו משא את כלויס נושאין ארון כו', סא קמן סלכסס עמס קרא כאל לויס וכן סול ודלי דלויס הכתובים ראשונים במלות משא הארון כהנים בכללם אלא שכליות הכהנים או מעטים עשה את כלויס עיקר וזכר המלות כסס ואח"כ שמתרבו הכהנים שבו סם עיקר וכלויס עשלין לסם וזה דלי דכר הלמד מעיניו שנתחידות כהנים ולויס בשירות או יסיו ככהנים עיקר וכלויס נגריס אחיסיס. וזה ביאור עמנו שסבי סרס מספר שמואל כי מסיות שידע דוד עיקר המלות סול סלכסס לסיקר ללדוק לנדו ססס כסן אחר סכס את ארון האלהים ומ"מ לא נמנוס כלויס מלכספס עמו ו"ס וסס גס דרוק וכלויס אנו נושאין כו' דרוק עיקר וכלויס אנו נושאין עמו. ומה שסביב הרמב"ן מהלכס "ל תניא ר' יוסי אומר כג' מקומות נקראו כלויס את הארון וכססכסכו את יריחו וכססכסכוכו עמנו שסבי למקומו ע"כ, וכתב אחריו וזה בלור שמואל נשיחא לעולם על כלויס כלס חוק מנ' מקומות שנתחידה לכהנים עכ"ל. וזה אינס קושיו כלל עס מס שכתבתי כי סרס מעולם לא אמר סלכ"כ נספלו כלויס כי חמיד עזריס סיו לכהנים וכג' מקומות אלו לנדס הכהנים סיו נושאין ואל לויס. וכבר יאלו יד חובת כססות כרס סלכסס סס, וסלר מס שססכסכו כסס שסען סרס על כס"כ בתרומת המכס והחובת המזבח וברכות וקללות דכר גרזים כו' מצורר מעיניו ססכל כדמות כריתס מסרודק אל ערי מקלט וסוף כל סוף כודס וכסד דמ"מ מתכסון כס"כ כפרשיות לא תבא עיניו ולכן גס אני לא אחריר בו, וסני כס אל סרס סרביעי ע"ס:

עוד כתב הרמב"ן ז"ל דהנוך המזבח היא מצוה לדורות וכן במילואין איכא למימר הכי לפי דעתו ז"ל ולא שיהא חק להיות קבוע לדורות באותו הסדר והשיעור עצמו שנעשה מתחלה והביא ראיות מן הכתוב ודד"ל יעניין בדבריו. ואע"פ שראיתי בדברי מהר"י ד"ל שכתב תשובות על דברי רמב"ן כאלו יהוייב מדבריו סתירה לשיטת הרב בלע"ד שאין לזה שום הכרה ויותר קרוב לוטר לדעת הרב היא מכוונת למה שסבר הרמב"ן ז"ל ותרווייהו אית להו דחובת המזבח והמילואים נצטוו בהן לדורות אבל לא שיהא לעולם בסדר אחד שיעור קבוע אלא הרשות נתונה לשנות בהן כפי רצונו של הדור שנעשה ביטוי או ע"פ הכמים ובביאים שביניהם ועכ"ז לא תמנה למצוה בפני עצמה אלא היא נגדרת ונסרכת למצות בנין בית הבחירה שהרי היא חלק ממנה דומיא דחובת המזבח ג"כ שהיא נגדרת בהר מצות האבאב כמ"ס הרשב"ף בספר זהו הרקיע ומילואין נמי כדווחה שיהוייבו להביא מילואין לבנין בה"מ כמו שיסדרו ויתקנו להם הכמים או בביאים שברורים ובברכת ה' הנתונה להם מאתו יתברך והכי מפרש סוגיא דפ"ק דהגיגה דין דבר הנוהג לדורות מדבר הנוהג לדורות ואין דין דבר הנוהג לדורות כדבר שנוהג בזה לדורות דהיינו שאותו הסדר שיעור הנשיאים לא מקרי נוהג לדורות לפי שלא היה להם חק קבוע אלא מנדבת לבם עשו באותו סדר ושיעור אבל מילואין מיהא בעיני לדורות דומיא דאלו דברים שאין להם שיעור דתנן בס"פ פאה והיינו דריק תלמודא דפ"ק דהגיגה דלעיל לומר בלישניה דין דבר הנוהג לדורות וכו' ולא קאמר דין מצות דורות ממצות דורות ולא מצות דורות ממצות שעה לפי שהם שהמצוה עיקרה לדורות ג"כ נאמרה מ"מ כיון שלא הושוו דיניה בסדר קבוע לעולם ליכא למילף מינה לאקשוי מיניהו ולמילף במה שהוא עתיד לדורות בסדר קבוע כמו בתהלה. וכן נ"ל שרמז הרב

על המצוה שהיא מצוה המצוה ומזה שנינו (מנחות מ"ט) אין מחנכין את המצוה הלא בתמיד של שנה. (ב) [ואין] ונראה הדברים עוד שאף המסכן בהקמתו וזית המקדש בהקמתו לריקים חנוכה לעולם ונדרת הנשיאים היה הוראת שם בשיעורים ההם שעלו בדעתם אבל בחנוכה כמו חנוכה הוא. וכן עשה שלמה המוכה וכן אנשי כנסת הגדולה. ואף ליומם המשיח (ג) וכמו שאמרנו

(שם מ"ה) מלואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה. (ד) ויתאמת זה ממה שאמר יתבאר זאת המורה לעולם למנהג ולחטאת ולתאמת המלואים ולזה השלמים אשר לזה ה' את משה וגו', ימנה המלואים עם קדשי דורות ויעשה אותם מורה. ואולם חזק להקשות ממאמר החכמים שחזקין בתלמוד על המלואים שהם לשם (ה) כמו שאמרנו בסוכה (דף מ"ג) יאלו מלואים שאינם נדרים לדורות. וראיתי עוד בירושלמי בתחלת מסכת שביעית (הלכה א') על סוגיא שהקשו שם הציב רבי יונה הכי פרשת מלואים ופרשה דור המבול הרי אין עמידים לחזור מעשה יעקוב אותם אלא כדי להודיע. ויכולנו לומר שהכוונה במאמרים

בהמה שנרצה לאכול ממנה שלמים, כי זה צווי לפי שעה לבד, והוא אמרו והביאום לה' אמרו בספרי והביאום זו מצות עשה, אבל היא במדבר לבד, כמו שבאר במשנה תורה היתר בשר תאווה לדורות, והוא אמרו בכל אות נפשך תאכל בשר, ואילו היה ראוי למנות כל מה שהוא מזה המין היה מה שצווה בו משה מיום שנחנכו עד יום מותו הוין מהמצות הנוהגות לדורות יותר משלש מאות מצות בשנמנה כל הצווי שבא במצרים וכל מה שבא במלואים וזולתם כולם כתובים

הללו שאין פרטי פרשת המלואים לריקים לנו שאין עתידין לחזור על השיעור ההוא והסדר ההוא וזה די מכל הפרשה בכתוב ומשנה אותם ומלאת את ידם וקדשת אותם וכהו לי. אבל הנראה אלי כי המלואים שהקריבו על הכהנים למלואות את ידם לכהן לא היו אלא לשם כי בעת ההוא הבדיל אהרן וזרעו להקדישו קדש קדשים לדורות עולם. (ו) אבל היו שם מלואים עוד על המצוה להקדישו כדכתיב ופר חטאת העשה ליום על הכפורים וחתם על המצוה בכפר עליו וכתיב שבעת ימים תכפר על המצוה וקדשת אותו והמלואים האלו הם שהקריבו בימי עזרא כי היה המצוה הקדש לריק מלואים לקדש כדכתיב (יחזקאל מ"ה) בראשון בחדש חקק פר בן בקר חמים וחתם את המקדש

חטאת עולה היא פירוש שמוסר דר"ה עולה הוא כדכתיב ובראשי חדישים הקריבו עולה ואמר שם רבי יוחנן פרשה זו אליה עתיד לדורשה, ואם היו חייבים להקריב מלואים איך לא העלה על דעתו שפר החטאת הזה היה להקריבו אחר המלואים ששם מקודם כדרך שעשו בימי משה שהקריבו עגל בן בקר לחטאת אחר המלואים כמו שכתוב בתחלת פרשת שמיר. ואין לומר שר' יוחנן לא ידע שפרשה זו על בית שני נאמרה שא"כ כשמשו רב אשי עליו לא היה לו לומר בזה הלשון מלואים הקריבו בימי עזרא ששם עזרא דמשמע שאין שום חולק על בית שני נאמרה שהיה בימי עזרא אלא כך היה לו לומר פרשה זו בימי עזרא היא ומלואים הקריבו בימי עזרא כדרך וכו' ועוד שלא היה לו לומר בזה הלשון מלואים הקריבו דמשמע שהקריבו נדרתם ולא בתורת חובה. וגם תשובות אחרות הביא בעל זכר הרקיע בזה ענין שם. (ו) ומה שאמר (ד) ויתאמת עוד זה ממה שאמר יתבאר זאת התורה, אין משם ראיה כלל לפי שבה הפסוק ראה לכלול כל הקרבנות שהיו עשה בזה סוגי בין לדורות בין לשם זה הוא כוונה הפסוק ויגיד עליו רעו הפסוק הבא אחריו. (ד) ומאמר ר"ל דפרק ג' ערבה וכן אותו דירושלמי דשביעית אין פירושה כדעת הרמב"ן כי מנא ליה לחלק ולומר שהשיעור והסדר ההוא אינו נוגה לדורות אלא מצוה מלואים חנוכה, אלא בודאי כוונתם היא שכל ענין מלואי הכהנים שנעשה אז שבעת ימים אינו נוגה לדורות כלל. (ו) ומה שאמר (ו) כי בימי עזרא הקריבו מלואים על המקדש ועל המצוה כאשר הביא הפסוק בראשון בחדש לחודש וגו' ומפסוק שבעת ימים תעשה עשיר חטאת וגו', כבר הציב עליו בעל זכר הרקיע שכתב וכו' ואין בן דעת החכמים ז"ל שם לא אמרו מלואים הקריבו בימי עזרא על הקרבנות החזקרים בפרשת הגד את בני ישראל את הבית, והוא פר ביום הראשון ושבעת הימים שער ופר ואל לחטאת את המצוה ולא הוקשה להם כלום בזה שהרי הדבר מוכיח שזה הוראת שם היה על פי הדבור שהרי בימי משה חטאו המצוה שבעת ימים חטאת ופר ואל לעולה. אבל הוקשה להם מה שכתוב בראשון בחדש לחודש חקק פר בן בקר חמים וחתם וגו' ולקח הכהן מדם החטאת ולא מליו במוספי ראש חודש פר חטאת ועל זה הקשו חסידים עולה היא וזה רב אשי ואמר שאין זה פר של מוסף ראש חודש אלא של מלואים והוא הטעם שהקריבו ביום שמיני של מלואים שהיה ראש חודש כמו שזכר שבעת בפרק ר"ע (דף פ"ז) שאמר שם אותו היום נטל עשר עטרת והקריבו עגל בן בקר לחטאת בן הקריבו בימי עזרא בדר"ה פר חטאת וכן פירש"י ז"ל שם בנמרה ועל כרחו על אותו עגל של שמיני שכתב רב אשי לא על הפר שהיו מחטאים בו המצוה בימי משה כל שבעת ימי המלואים לפי שכבר נתחטא המצוה שבעת ימים בפר בן בקר לחטאת יום ראשון ושני חטאת ופר ואל לעולה ששה ימים כמו שהזכרנו למעלה. ומה שכתוב אחר כך וכן תעשה בשבעת בחדש מלואי שונה ומפתי וכפרתם את הבית, כבר דרשוהו שם ואמרנו שבעת אלו שבעת שבטים שחטאו את"פ שאין רובו של קהל, בחדש אס חדש. ואמרנו חלב מותר, מלואי שונה ומפתי מלמד שאין חייבין אלא על העגל דבר עם שגגת מעשה, וא"כ רב אשי שאמר מלואים הקריבו בימי עזרא לא לחטאת המצוה היה כמו שכתבנו ר"ל שכבר נתחטא וכו' אין לנו ראיה מהמאמר בהנך המצוה ומלואו שהיה מצוה לדורות. וגם אני אומר כי מה שאמר רב אשי מלואים הקריבו בימי עזרא לא בתורת חובה מלואים שהיו בימי משה אחר כך שהיה העגל בנמרה יאלו מלואים

מרגניתא טבא

על הכהנים למלואות את ידם לכהן לא היו אלא לשם והמלואים שהיו על המצוה להקדישו הם לדורות, שהרי גם השת"ל דהשיעור שהיה במלואי מונח של משה לא היה אלא לשם שהרי בימי עזרא לא היה כשיעור של משה דימיני משה חטאו את המצוה כל שבעת הימים בפר חטאת וימיני עזרא היה פר חטאת יום ראשון וכל שבעת הימים היה שער לחטאת ופר ואל לעולה וא"כ לפי לא היה לו די בזה שחייב מתחילת שסביוס במלואים אלא שאין פרטי פרשת המלואים לריקים לנו שאין עתידין לחזור על השיעור ההוא. והנהל דסוכה לומר בן משום שכתב הרמב"ן עוד וכו'.

עוד

קנאת סופרים

הרב באן ז"ל ואילו היה ראוי למנות כל מה שהוא מזה המין וכו' בשנמנה כל הצווי שבא במצרים וכל מה שהוא במילואין וכו', דקדק הרב לומר כל מה שהוא בא במילואין דהיינו ביני ההקרבנות כפי הסדר והשיעור וכו', וכן נראה מ"ש בספ"ב מהל' מעשה הקרבנות ז"ל כל שיעורי הנסכים האמורים בספר יחזקאל ומנין אותן קרבנות וסודי העבודה הכתוב שם כל מילואין הן ואין נזהרים לדורות אלא הביא צוה וירש כיצד יהיו מקריבין המלואין עם חנוכה המצוה בימי מלך המשיח כשיבנה בית שלישי וכשם שהקריבו הנשיאים בחנוכה המצוה דברים שאין כמותן לדורות והקריבו בשבת כך הנשיא מקריב חנוכה בשבת לעתיד כאשר פשוט שם וכן קרבנות שהקריבו בימי עזרא הבאים משבטי מילואין היו ואין נזהרים לדורות אבל דברים הנוהגים לדורות הם דברי תורה שפירשם כמו שהעתיקם משה רבינו אין להוסיף ואין לגרוע ע"כ הרב, הסתכל בדקדוק לשונו דקאמר כל שיעורי הנסכים האמורים בספר יחזקאל וכו' ויארצו ענין בהבנת כוונתו כמ"ש דשאני מילואין משאר קרבנות לפי שאין להם סדר ושיעור קבוע אלא אפשר להוסיף ולגרוע בהן משא"כ בשאר קרבנות דאין להוסיף בהן ולא לגרוע, ובמצא דרעת הרב מכוונת למ"ש רמב"ן ז"ל אלא דלדידיה אין למנות חנוכה מזה המין ומילואין למצוה בפני עצמה לפי שאין אלא כמו סניג נפסל לבני המצוה והמקדש וכמו חלקי המצוה כמבואר לעיל ולעולם דעיקרן גמי מן התורה לנהוג בהן לדורות אבל לא לענין סדר ושיעור קבוע. ומה שהשיג

והנהי

והפאת

הרומה. (ט) גם על פרשת תרומת המכס שאמר כי חולי הכר צה"ב שהיא מלמדת לדורות כן בכל מלחמה רשות, כבר השיב בעל זוהר הרקיע בפרשו זאת המלה בעשה רי"ו שכתב וז"ל. ואני לעניות דעתי אומר שאין כל זה אמת, שהרי בפירוש אמרו דז"ל כי תרומת המכס אינה נוהגת לדורות. ובמנחות פרק התודה (דף ע"ז:) שינוי מכולן היה נוטל אחד מעשרה שנאמר והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה'. ובצריחא בגמרא ילפינן לה מתרומת מעשר ואקשינן וילין מתרומת הקדש של מדין כלומר שהיתה אחד נפש מחמש המלות, ודחו זה ואמרו דמין תרומה הנוהגת לדורות מתרומה הנוהגת

לדורות ואל חובית מרומת מדין שאינה נוהגת לדורות. ואי אפשר לדחות בראש ששיעור אינה נוהגת לדורות אבל היא עומדת נוהגת כמו שהיה דוחה הרב ז"ל בחנוכה המוצת כמו שכתב למעלה שא"כ היה לו ללמוד ממנה מה שהוא נוהג לדורות והוא שאין לה שיעור קבוע כמו שהיה רש"י הברייתא ללמוד זה מהבבאריס שאין להם שיעור וכדמתיב גמאר בראש חודש והגמאר תרומה בבבאריס מה להלן אין לה שיעור אף כאלו אין לה שיעור, וכיון שדחו שלא ללמוד מהתורות מדין לא השיעור הכתוב בה ולא שאין לה ואינה בזה במנין. ואני תמה מהרמב"ן ז"ל שהביא ראיה לתורות המכס שהיא נוהגת לה המכס אלא בקרבן שהקריבו פקודי החיל איש אשר מלא כלי זהב ואורו זהב היה זכור (ס"ד) ובמסכת כלה. אבל תורות המכס לא לעצור הכהן היתה בשאר מתנות כהונה. ומזה מתנות כהונה שא"כ היו כ"ה מתנות וזאת היתה להם למנות שהיא יותר גדולה מלוג של מתנות כהונה

מרגניתא פבא

הַסְקָרִיבוּ יומי משה בשמיני למילואים דמאחר שסתחלו להקריב בארבעה בחודש א"כ לא היה פה
התאחד הנאמר ב"ח דוגמת שמיני למילואים שהרי ר"ח ניסן היה יומי עורא לפי ה"ל כ"ח למילואים
ועוד כ"ח אפי' ומיכן שאע"פ שגמר הכות יומי עורא בשלשם לחדש אחר לא סתחלו להקריב להנכות
ההנזכה אלא כ"כ לחדש דהנזכה היתה להסתחל בתכונת יום שסתחל דרבינו בב"א אדר,
והיינו דקאמר כ"ח אפי' מילואים הקריבו יומי עורא כדרך שהקריבו יומי משה ר"ל סתחלו להקריב
בכ"ג אדר כמו יומי משה, וא"כ שפיר י"ז לפרט דבר ההתאחד שזאמר ב"ח אפי' סתחל כנגד עגל
הַסְקָרִיבוּ יומי משה בשמיני למילואים, שהרי גם יומי עורא היה ר"ח ניסן שמיני למילואים ודוק:
וה"פ"ו הו' דקאמר ה"ס"מ מילואים הקריבו יומי עורא היינו על התחלת המילואים דכאז מוכת
הנזכה שהיה שנת ימים קודם ר"ח ניסן, והשתא מוסיף דהמב"נ שפיר ראהו לפי דרכו
מדקדקי ה"ס"מ על המוכח הקרובות להרבה ה"ס"מ מילואים ודעתי נוכח לדורות
אע"פ שאין שיעור נוסף לדמות דבור הישע:

ובזה נספרם הריאם שרם בעל מנולת אכר להיאו מנח' היל' הפ' סנרת הרמז' וז', נחא
 לי כי משם ממש ריאם שלא היו חייבין להיאו רק בנדבנם מנחמ' רבי ווחנ' פרשם זו
 אליהו עמיד לדורשם ואם היו חייבין להקריבו מילואים איך לא העלה על דעמו שרם הטענת
 סוס היה להקריבו אחר המילואים עשם מקודם כדרך עששו דיומי משם מסקריבו ענל בן בקר
 להטחאם אחר המילואים כמ'ם בחחולת פרשם שמיני עכ"ל. ולכל היל' לא ק"מ מאחר דסניק
 הולעתיס דר' ויהנ' שסיפק אחר ענמנר הכית בנ' בחרר הקריבו המילואים, לפיכך לא העלה
 דעתו שרם הטענת הנאמר ברא' ניסן כנגד ענל מסקריבם כשמיני למלואים דידימי עורא
 ברא' ניסן כנס' כמ'ם למילואים ודוק טעם :

ראיתי בוחר סקיע שהביאו בעל מניית אסתר שהיה ז"ל ונאמח שהי" ז"ל פירש בפרשת יחזקאל שהמלוואים שהקריבו בימי עזרא הוא אותו הפר שהיו מחתמים המונח בימי משה ואסתר היה שהקריבו בימי עזרא בנ"ח אותו הפר הנזכר בפרשת הגד , וזהו שהקריבו בשבעה בחדש פירש הרב ז"ל שבעה ימים לאוסר הנזכר בפרשת הגד , ואין קו דעת רבותינו ז"ל ר"ל בדמ' דמחנות דר"ר ז"ל ויחנן על פסוק וכן תפסם בשבעה בחדש אלן שבעה השבועים ע"פ

קנאת סופרים

והטאת את המקדש הטאת עולה היא א"ר יוחנן מרשוו זו אליהו עתיד לרושרה רב
אשי אמר מילואין הקיבו בימי עורא כדרך שהקירבו בימי משה תניא נמי הכי רבי
יתרה אומר מרשוו זו אליהו עתיד לרושרה א"ל רבי יוסי מילואין בימי עורא
כדרך שהקירבו בימי משה א"ל תנוח דעתך שנהנת את דעתו ע"כ. דהכי קא מפשאי
הך שמעטא דמדכתיב באחר לחדש סבר ר' יוחנן דקרבן האמור שם משום מוסף
פריס של מוסף עולה היו קרבים כדכתיב ובראשי חדשיכם תקריבו עולה וגו'
והטאת הקרב בזה שיער עזים ואיך ידומת שנהנת המצות לעתיד ממה שנינה
בה משה ולפי שנתקשה בזה ר' יוחנן ולא ידע לפרשה עלה בדעתו שזה הן הדברים
הקשים שבספר יהואל ולפיכך אמר מרשוו זו אליהו עתיד לרושרה ואתא רב אשי
ומרישה לעתיד לבא לימות המשיח שיעשו זה למילואין בבנין המקדש שהיה בבייא
והוציא זה ממה שנמצא ג"כ בבנין בית שני שהקירבו מילואין כמו בימות משה
והנינו פל הטאת ולפי זה יש לדון כן גם לעתיד לבא בבנין האחרון והתלמודא
מייית סייעתא ליה ממאי תניא הכי כדלעיל. מכל וכל משה מילואין נקרבו בבנין
הבית וכן יהיה לעתיד ויביאו בהן רב למטאת כמו בימי משה ויבימי עורא ויכוין
שכן יש לדון שהיה חוכה כמו שהיה בזמן משה כיון דילפי מיניה לאחר כן משמע
ללא למצוה שעה בלחוד נצטווה בה אלא שילמדו ג"כ ממנו לרושרה הבאין והו
הנצחה אצל הרב ז"ל בס"ב מהל' מעשה הקרבנות בלשונו המוכא לעיל כמו שיוכן
למקדש בדבריו :

ויהוה ואלו ואתא לירן הד' ענינא אצינה עוד לפני המעיין סוגיית דפ' התכלת דף ב' ע"א כדי לישבה בישוב לירידי נכון וברור סמך שהרגישו בה כמה מעיינים . ואתא התם על מחנה' דתנן לא הקריבו כבש בבקר וכו' מנא הני מילי דתנו רבנן ואלא הכבש השני תעשה בין הערבים שני בין הערבים ולא ראשון בין הערבים כר"א שלא נתחנך המזבח אבל נתחנך המזבח אפי' ראשון בין הערבים א"ר שמעון אומרי' בזמן שהיו אנוסין או שגוגין אבל אם היו מזוירין לא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו בין הערבים לא הקטירו קטורת בבקר יקטירו בין הערבים וכו' כהנים הטאו מזבח בבקר אמר רבא הכי קאמר לא יקריבו חם אבל אחרים יקריבו וכו' ע"כ . ופירש"י וז' ולא ראשון בין הערבים שאם לא הקריבו בבקר לא יקריבו בין הערבים דהכי מודרש קרא אם את הכבש תעשה בבקר הוכשר שני יקרב בין הערבים ואי לא לא . כר"א שלא נתחנך המזבח דהאי קרא בלוינך כתיב לעיל מינה וזה

(ט) ואולי סובר בעל הלכות בפרשת תרומה האמנם שהיא פרשה מלמדת לדורות בכל מלחמות הרשות להקריב מן הבא בידם תרומה לה' ענינו שנאמר בדוד ומעבדה ומכון ערי הדרשור לקח דויד נחשת רבה מאד בה עשה שלמה את ים הנחשת ואת העמודים ואת כלי הנחשת וכתבו גם אותם הקדוש המלך דויד לה' עם הכסף והזהב אשר נשא מכל הבאים (דה"א י"ח), ולכן נאמר בקרבן שרי האלפים והמאות ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאתם ויביאו אותו אל אהל מועד זכרון לבני ישראל לפני ה', ואילו היתה נדבה שעה מן האנשים היחידים ההם לא היה זה ענין רצוי לומר בו זכרון לבני ישראל לפני ה' אלא ששע' בנדבה ההיא כלי שרת והוא חק וזכרון לדורות לעשות כן. ומכל מקום השבחו של בעל הלכות גדולות בפרשיות אלו וכתברנו ענינו שהנה כללות במקום פרע ולאין במקום עשה, ואין דעתנו להאריך בזה:

העיקר

עורר מפי שאינה נוהגת לזרזות למדנו שאין תרומת המכס נוהגת כלל בתורת חובת רות ממה שכחבד ויקח משה ואלעזר הכהן את הזבית מאתם וגו', שה לא נאמר בתרומת וזיה קרבן בא על ההכרח עבירה כמו שהוא מוזכר בשבת פרק כמה אשה ויאלה (קד) חל לא קושיא על הגאון ז"ל שמה תרומת המכס שהרי לא מנו תרומת המכס בכלל של מלצות וביין שלא מנו אותה אינה נוהגת כלל ואינה נכנסת במנין, עכ"ל. וזה מה שרש"י הזכיר :

נראה

וכן התוספות תמנה במנחות (דף מ"ה) מילואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה וז"ל ולא דמי לפני דשל משה עגל האכלן פר וכו' ופירש רש"י שהוא פר האמור שכן למעלה אל חוקת המנוחה ביום העשיתו פר כן בקר לתשאל וכו', ודבר תימה הוא מי דחקו להשם' להמיר הספוק ר"ל דיוק תשעם בשבעה בחדש בשבעה שבועים ופשוטי דקדק קראי האל דחוב לעיל גבי חוקת המנוחה ביום העשיתו שמביאין פר כן בקר לתשאל וביום השני שעיר עזים ופר ואזי ואח"כ שבעת ימים תעשה שער תשאל ליום וזאיל מן האמור תמימים יעשו לפיכך אמר כלן וכן תשעם בשבעה בחדש ע"ל התוספות. ופשוט וזכור מהמקור חולל בשבועת רש"י ביחזקאל שפירש דפר תשאל האמור כר"ה הוא פר דחוקת המנחה דפרשת הגד, וע"ז תמנה דכיון דפר תשאל דר"ה הוא הפר דפרשת הגד א"ל ל' להשם' ג"כ לפרש וכן תשעם בשבעה בחדש דפר' על מה שנאמר בפרשת הגד. משא"ל לפרש מה שפירש' בני' המנוחה הנ"ל לפרש פירושו דפר הנאמר כר"ה הוא תיקונו עגל הקריבו בימי משה בשבועי' לתלואים הנ"ל כבר הקריבו הקבננות דחוקת המנוחה דפרשת הגד קודם ר"ה אין מקום לתמיכהם דבא אזי לפרש וכן תשעם בשבעה בחדש על הקבננות דפרשת הגד שאזין כבר הקריבו קודם ר"ה ומוכרח שהם לדרוש על שבעה שבועים ודוע:

אמנם הנראה לי בישוב חמים זו הוא, ד"ר דודאי לפום מאי דמפרש רב אשי מילואים הקריבו בימי עורא כדרך שהקריבו בימי משה ויפריש' ביוחקל דר"ל דמהם המילואים שהאמר בפירוש הגד, והתחילו להקריב ברא"ע אע"פ שכבר נשלם ונגמר הכיית בג' אדר אשכ"ב המתינו להקריב המילואים עד ר"ה ניסן כדרך שהקריבו משה למד' שם בימי משה התחילו המילואים ברא"ע ניסן וזכירתם השם"ס בפרטים (דף י"ז: ע"ה) משהלך אהרן ביום שנינו שלכן בערב פסח והביאו החוספות גירסא זו בצדוק (דף י"ב ע"ה) דבור המילואים שחל שבעה ימים בערב פסח ודוק - באמת אין אלו זריבין לדרוש וכן תעשה בשבעה בחדש על שבעה שבועים אלא דקאי על הא דמחיב בפירוש הגד ותמימות החוספות אלא דרבי יוחנן ללא אשקי' אדעפוי' שמילואים הקריבו ברא"ע משום דס"ל דמסתמא הקריבו המילואים חוץ אחר שנגמר הכיית בג' אדר - ומחייא טעמא אמר ר' יוחנן פרשה זו אליהו עמיד לדורשה ולא מפרש כרב אשי שמילואים הקריבו כמ"ס לעיר בישוב

אשר תעשה על המוכב בפרשת ואתה תצוה. אבל נתחנך המוכב אפי' ראשון בין הערבים דכתיב בפרשת פנחס ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כמנחת הבקר וכו' ובההוא קרא אל כתיב את הכבש האחד תעשה בכקר ותניא בספרי האי קרא למח נאמר והלא כבר נאמר למעלה בפסוק את הכבש האחד תעשה בכקר ואת הכבש השני וגו' ע"כ. וכתב על זה בעל ברכת הובנו וז"ל משקין העולה דהא בקרא גבי חינוך נמי כתיב ואת הכבש השני תעשה בין הערבים וגו' ואפי' ס"ל דלא קרב אפי' קרב של שהרית והוא קשיא עצומה. ונ"ל דהתם י"ל קמ"ל דכבש בין הערבים נאמי טעון מנחות ונסכים כמנחת הבקר של חינוך אבל בפרשת פנחס הקרא הוא מיותר כיון שכבר יצא גבי חינוך דאין חלק וכו' ע"כ. ואני בעיני אל הכבתי מאי קא קשיא להו אל המעיינים בהך מלחא דלגובי חינוך מוכב נמי דפרשת תצוה נ"ל דאיכא למדרש יתורא דההוא קרא דאת הכבש השני תעשה בין הערבים כי היכי דדרשנין ביה בפרשת פנחס דאילו לא הקריב משח תמיד של שחר באותן ימים שמיים ראשון ואילך של שבעה ימי המילואין קמ"ל שקריב בין הערבים דרוקא בימא קמא אם לא התחיל להקריב בשחר לא יתחיל בין הערבים אבל בשאר ימי המילואין שכבר נתחנך מוכב ביום ראשון משם ואילך יקריב בין הערבים ואת הדרשה מיתורא דקרא ניתנה לירדש אילו אירע כך במילואין של משח לכר ולא יתכן למילף מינה לדורות ולפיכך הוכפלה בפרשת פנחס כדי למילף לדורות בה"ג. ולא ידעתי מי הכריחם לירחק בהאי מלחא כלל:

עוד כתב הרמב"ן ז"ל ואולי סובר בעל ההלכות כפרשת תרומה המכס שהיא פרשת מלמד לדורות בכל מלחמות הרשות להקריב מן הבא ביום תרומה לה' כענין שנאמר בידו ומטבתה ומכון ערי הדרעוז לקח דויד נחשת רבה מאד בה עשה שלמה את ים הנחשת והעמודים ואת כלי הנחשת וכתיב גם אותם הקדיש המלך דויד לה' עם הכסף והזהב אשר נשא מכל הגוים ולכן נאמר בקרבן שרי האלפים והמאות. ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאתם ויביאו אותו אל אהל מועד וזכרון לבני ישראל לפני ה' ואילו היה נדבת שעה מן האנשים היחידים ההם אל היה בה ענין וזכרון לומר בה' זכרון לבני ישראל לפני ה' אלא שעשו בנדבת האל כלי שרת והוא חק וזכרון לדורות לעשות כע"ל. ולא הבנתי מה לא יתכן יהיה לומר שהיתה נדבת שעה מהיחידים ההם וכמו שכתוב ונקרב את קרבן ה' וגו' לכפר על נפשחוינו לפני ה' וכתוב עוד אח"כ ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב וגו' וזכרון לבני ישראל וגו' שקבלום מהמתנדבים ועשו מהם כלי שרת כדי שיהא זכרון לבני ישראל בנפישתו.

נראה לי כי עליו להביא ראיה (א) שספק זה של והתקדשם שמהו בזה"ל לא יהיה צווי כולל, שאף אם הוא אותו שבשמיני האמור אחר ענין שרעים מ"מ מנא ליה כי עליהם דוקא נאמר שחא הוא על כל המעוה שבאו בתורה ויהיה פירושו והתקדשם שבפרישת אכילה שרעים וגם בקיום שאר המעוה כי קדוש אני כשם שקדושתו כוללת כל הדברים

כ"ג) ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו, ונאמר חקותי תשמרו ואת משפטי תעשון ושמרתם את משמרתי ורבים כאלה.

אמנם קשה לי על שיטת הרמב"ן במהם נפך, אם יפרש כמו שפירשתי שהקריבו המילואים דשרשת הגד בנ"ל אדר אחר שנגמר הבית וע"כ מוכרח שאין המילואים מעבדין, דאי מעבדין תפשי אחאי לא הקריבו מילואים ביום שביעי המזבח כשנה אחת לכורס דכתיבי בשורה ג' ויבינו המזבח על מכותיו וגו' ויגלו עליו עולות לה' עולות לבקר ולנשר. וכי תימא דבגמ' הקריבו בעת ההיא מילואים ולא חזרו והקריבו מילואים למזבח לאחר שנגמר הבית בימי דריוש כיון שכבר הקריבו מילואים על המזבח בימי כורש שהרי לא סתרו אותו המזבח שבו בימי כורש והמזבח שהיה מילואים עליו כורש, ואם היה ע"כ דמילואים שהקריבו שנית בימי דריוש היה ע"פ הדבור בסורחא ששם הקריבים שנית, וא"כ אין ראייה מלפני בגמרא דקאמר מילואים הקריבו בימי עורא כדכך שהקריבו בימי משה שמילואים על המזבח חובה, כיון שהמילואים הללו היו בסורחא ששם כ"ל. ואם נפך לומר שבאמת המילואים שנאמרו בפרשם הגד דהמילואים הם כורש ובימי דריוש לא הקריבו מילואים על המזבח, ומה שאמרו בגמרא מילואים הקריבו בימי עורא לא קלף אלא על פר ההטאת האמור ב"ח, א"כ בדרת קושית בעל זוהר הקדוש לדוכחא שאין ראיה מהמג' ה"ל על מילואים המזבח דלפ"י ע"כ לא אמרו בגמ' מילואים הקריבו אלא על פר ההטאת שהקריבו ב"ח ולא על מילואים המזבח כמו שהקשה בעל זוהר הקדוש בבאלי לטונו לטול ודורו הוו:

בעזרת כבודי ומרים ראשי, בשלם מה שגיליתי לזכר בשורש השלישי. ובעזרת אל רועי, אתחיל לזכר שוב ברגעיו:

ועפ"ז פירשתי בחידושי אגדות שלי הא דתניא ר' יודא אומר פרשה זו אליהו עמיד לדרשה אמר לו ר' יוסי המילואים הקריבו בימי עורא כדרך שסקריבו בימי משא אמר לו (ר"ל באטו לר') יודא לדי דעתא שפוק וזו וסכי ר"ל לומר תוה דעתך שפירשת דבר פסוק . ופירשתי ע"פ מה שכתבו ה"הם כד"ה בשבעה שבטים שחתלו וזו דלא כר' יודא דביי פה לכל שבע . וזוה יתבאר דכל זמן דלא ידע ר' יודא המילואים הקריבו בימי עורא כדרך שסקריבו בימי משא הוכרח לדרשא דזמן תעשה בשבעה בחודש אלו שבעה שבטים כמ"ל לעיל בשער ר' יוחנן ודרשא זו סותרת בכחה דס"ל דבעי פר לכל שבע שבטים ה"הם כר' יודא כר' יוחנן שפירש לו ר' יוסי המילואים הקריבו בימי עורא כדרך שסקריבו בימי משא , מאן אלו ריביון לדרשה ר' יוחנן דזמן תעשה בשבעה בחודש אלו שבעה שבטים אלא דיש לפרש דהתחילו לקריבנות דהוקא המזבח דפרשת גזר כר"ה ניסן כדרך שהתחילו המילואים בימי משא כר"ה ופמ"ד דגם בימי משא התחילו המילואים כר"ה ניסן כ"ל . וכן תעשה בשבעה בחודש קאין אלא דהתחילו לעילוי בפרשת גזר אין חוקא המזבח ותחמיתו המזבחות . ופמ"ד קאין סתירה לכבתי ר' יודא דס"ל פר לכל שבע , והיינו דקאמר ר' יודא תוה דעתך בזה שאחם מפרש שמילואים הקריבו בימי עורא כדרך שסקריבו בימי משא , ופמ"ד קאין אנו מוכרחין לדרשה ר' יוחנן דזמן תעשה בשבעה בחודש אלו שבעה שבטים כ"ל , וא"כ הנחת א"כ דעתי , ר"ל הנחת קאין סתירה לדברי שאני אומר פר לכל שבע דזמן :

את כל המטה אלו ודומיהן לא מנאן בה"ג וכו' וכן ר' ישמעאל שדרש שם כשאתה קדושים אתם
שלי הבטחתם מוטעונו חורבן הוא ע"ל :

לב

ה'ישיש' הרב'יע' כתב הכב שאין למנות הזוויס שכוללים החורס כולם וכו' רמ"ל לא תקשה את לצדק מלהיים כל מה שהזכיר עכ"ל :

והרשב"ץ ז"ל בספר זהר הקדקק במ"ע ס' יר"ר טען על מה שהבאתי לעיל בדברי הרמב"ם ז"ל ש"מ"ש להללין בזה מבנה"ל אינו אמר ממנו שמה שזכרנו פ' ה' ה' ה' (מנחות ע"ז) שתרומת מדון אינה נוהגת לדורות ושאין לעון ממנה לדורות לא משעור הכתוב בה ולא משום שיעור שיחיה, ועוד תמה על מה שהביא הרמב"ן ז"ל ראי' מהם שכתוב ויקח משה ואלעזר הכהן מאתם וגו' שזה לא נאמר בתרומת המכס אלא בקרבן פקודי החיל וכו' אבל תרומת המכס לאלעזר הכהן היחיד כשאר כהנות כהנה ומכאן קושא על הגאון שמתבאר אותה והרי לא מנו אותה חו"ל כמנין מתנות כהונה שא"כ היו כ"ה מתנות, ע"כ תורף דבריו. וגם מהר"ל ד"ל הביאן להשיג ולקיימן לבמדינה להגן בעד הרב ז"ל כדרכו. ואני העדיר תמה במדל על שני הדברים האלו איך שנכתבו בכונת הרמב"ם ז"ל ודחו אותו במדל דברי ממועט השגחה בדבריו ז"ל שהרי לא כיון הוא ז"ל להללין בעד בה"ג ולומר שמה תרומת המכס למ"ע אלא קאמר שהביא פ' תרומת המכס בחשבון הפרשיות המשולמות ואת התשובות והאמת כן הוא שבתוך מנין הפרשיות שהביא מנה ג"כ פ' ה' הרומס המכס ולמר עליו זכות הרמב"ם ז"ל שלא היתה כוונתו שזאת הפרשה תובאה ממנו כדי ללמוד שתרומת המכס הנזכר שם תהא נמנית למ"ע אלא ממנה שהביא פקודי החיל קרבן לה' וקבלו מהן משה ואלעזר שהוא סיפור' בלבא באותה פרשה עצמה וזהו שכתב עליו הרמב"ן ז"ל שיהא לימוד לדורות בכל מלכות הרשוש להקריב מה הנא בית תרומה לה' והביא ראי' מה כתבוים הנזכרים אצלנו וגם מ"ש בו ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאתם ויביאו אותו אל אהל מועד וזכרון לבני ישראל לפני ה' דאילו היה נדבת שעה מה האנשים היחידים ההם לכד לא היה בה ענין ראו' לומר בו וזכרון לבני ישראל לפני ה' אלא שהנצלה בו הוא שעשה כנצדה ההיא וכל שרת והוא חק וזכרון לדורות לעשות כן, זהו באמת ממתה הרמב"ם ז"ל להצלת כהנה"ג לא כמו שרמו הרשב"ץ ומהר"י ד"ל ז"ל. ולפום קושטא דמלתא גם להרמב"ן ז"ל שנויא בעלמא הוא מאי דקריבין הוא ז"ל לדיכא למסכר עליה ומה שהבאתי לעיל בשם ה"ר אברהם שער אריה יכריעו לדעתי דלא ככה"ג ז"ל אפילו לפי מחשבתו של הרמב"ם ז"ל וזכרנו לחיי העולם הבא אמן כ"כ :

שאין למנות הצווים הכוללים לכל המצות :

כתב הרב ז"ל וכבר מעו בשרש הזה ג"כ עד שמנו קדושים תהיו מכלל מ"ע ולא ידעו

בשיקריבו לעתיד ג"כ כחורת נרבה יהיו נזכרים לשבח כמו הראשונים ולא יצא מזה שתהא זו מ"ע לדורות אדרבא איפכא מסתברא שירגילו עצמן לעתיד לעשות מוכרת לכל איש אשר ירבונו לבו כדחתן בפ"ג דיומא שהיו ג"כ מזכירין לשבח בן גמלא וכן קמין ומונבו והילני אמו ועליהם נאמר וזכר צדיק לבדכה :

[illegible]

ועוד הביא הרב רמיה מלשון מכילתא ואנשי קדש תהיון לי איסי בן יהודה אומר כשהקב"ה מחדש מצוה לישראל הוא מוסיף להם קדושה, והיינו כאלו יאמר שפ"קים כל אחת ואחת מן המצוות היתה הקדושה מתוספת בכך וכו' ויבאר שהיא מגולה מתחתם בכללות לכל המצוות ואע"פ שנשמכה אצל פסוק ובשר בשרה מרפה לא תאכלו אינה אלא כמו בנין אב לכל המצוות כלן ויוכן זה כמו בקדושת תהיו וכן בזה הקדושתם והייתם קדושים דהרי קרא דואנשי קדש תהיון לי וכו' ללמוד ממנו לכל המצוות שיש בכל אחד מהן תוספת קדושה דרש בו איסי בן יהודה משמע דאינו צויו פרטי לאותה מצוה שנמכר אליה ופשטיה דקרא משמע טפי דלצויו הוא דתאמי ולא להבטחה כדקאמר הרמב"ן וז"ל דבשלמא אילו הוה אמר ויבשר בשרה מרפה לא תאכלו ואנשי קדש תהיון לי ניהא דהוה משמע אמר על ההבטחה ולא על צויו דומיא דקרא אהרינא ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה וגו', אבל השתא דקדים ברישא למיכר ואנשי קדש תהיון לי והדר כתיב ובשר בשרה וגו', המשמעות הוא דלצוות אתא שיהו פרושים סבך דבר סמוכר ולא יאכלו מרפה, וצווי קסא הוא כללי דמתהייתם לכל הצוויות המפורשים ממה שהוה נמאס בעיני האלוה ויתברך כדקאמר הרב, והנכון הוא שגם והייתם קדושים יהיה כמותו והיינו שהיו פרושים מן הדברים המגונים שהזהירו בתן ואין להכניסו במנין המצוות לפי שהוא צויו כולל כדקאמר הרב. ונמצא עוד אצלם וז"ל שהבינו זה הפסוק של והייתם קדושים להבטחה ודלא כמאמר הרמב"ן וז"ל שיהא ליטע להיותם קדושים מליטמא באכילת הטיעין והרמשים ביחוד שיהי בשלהי פ"ג דיומא (דף ל"ט) איתא ת"ר והתקדשתם והייתם קדושים אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה מלמטה מקדשין אותו מלמעלה כעוה"ז מקדשין אותו לעוה"ב ע"כ. ואפילו נימא שזה הדרש סוכן להבטחה בוהייתם קדושים דוק אבל והתקדשתם לעולם

יבא צמין. ומה שאמר (ד) כי לאו של וערפכם לא תקשו עוד מיוחד להיות שומעים הנביאים, לא כן אלא עמדי בפירוש זה הפסוק שהרי לא הוזכר שם מאומה מענין שאלת אות או מופת או טעם אחר הנביאים רק אדרבה נראה כי הוא צויו כולל לכלי הקשות את ערפנו בקיום החורה בכללה שכן נאמר למעלה ופחה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה וגו' ושם מורה והולך קיום כל המצות שכן הוא אומר לשמור את מצות ה' ואת חקויו וגו', ואין זה דומה לאל תפנו אל האלילים שמה הרב כי משמעות הפסוק בודאי הוא דבר מיוחד. ומה שהלוי על ב"ג (ה) שמה לאו דלא חסור מפני חומרו בכל המצות שמוסיף לאו בהן, אם כן ימנה גם הצוים הכוללים כמו קדושים תהיו וחבריו מפני חומרו בכל המצות שמוסיף בהן עשה כי הוא חסור מהלכו כמו שאמרנו בכתובות בפרק הכותב לאשמו (דף פ"ו) ד"ל במצות לא תעשה אבל במצות עשה כגון שאומר לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו עושה מכין אותו עד שחלף נפשו. והרמב"ן הרגיש שאין בהחללותו ממצות ולכן אמר כי הנראה אליו בזה הוא שהפסוק ההוא יהיה הבטחה ולא לאו או אם נפסק לומר שהוא לאו הוא בענין ע"א בלכד מוסיף על לאוים רבים ואזהרות הרבה שנאמר בה ואם כן לא יבא צמין כי די באתה מהם, ודי בשיעור הזה בזה השורש:

ומזה השרש גם כן אמרו (דברים י') ומלתם את ערלת לבבכם רוצה לומר שיקבל וישמע כל מה שקדם זכרו מן המצוה, וכן וערפכם לא תקשו עוד, רוצה לומר אל תקשה את לבך ותקבל כל מה שצויתך ולא תעבור עליו:

השרש החמישי שאין ראוי למנות טעם המצוה מצוה בפני עצמה: פעמים יבוא בטעמי המצות דמיון לאוין ויחשב בהם שהם מכלל מה שימנה ביחוד, וזה באמרו לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה

שהפסוק ההוא יהיה הבטחה ולא לאו או אם נפסק לומר שהוא לאו הוא בענין ע"א בלכד מוסיף על לאוים רבים ואזהרות הרבה שנאמר בה ואם כן לא יבא צמין כי די באתה מהם, ודי בשיעור הזה בזה השורש:

נראה לי שהכוון בדברי הרב שלא להכניס בזה המנין הלאוים שבאו לנתינת טעם כי הם לא יוסיפו על דבר. ומה שאמר (א) כי לאו דלא יסור גם כי הוא טעם אר' שמעון במהדרין שהוא נדרש ללאו בפני עצמו לאסור שלא ירבה אפילו כחבציל אפי' נא

הוא ששמו לאו. כפי עצמו ליחורו וכו'. ע"ל. והוא על דבר זה שמיני ראוי מדרג' דא"ע דלא יסור לבדו הוא טעם למניעת שקדמה מריצו הנשים אפ"ס שמו לאו בפ"ע ליחורו, כבר דחה בעל מגילת אסתר שפיר שר"ס סוכר דע"ס לא ירבה אפילו לא יסור לפי שזעזעו הוא כי יש לנו לדרוש טעם לכאן מעצמו גם שלא נכתב בו טעם וא"כ לאו זה לא איננו נדרש לטעם אלא בל' ללאו בפני עצמו וכדאיתא בסדרי כן בנ"מ דפיר' בס"ס למניעת דר' יהודה דר"ס טעמים דקדק

העיקר החמישי שאין ראוי למנות טעם המצוה בפני עצמה והביא מהן הרב ולא תחטא את הארץ שהוא נותן טעם למה שאמר לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לנשוא לקחתה וכן אל תחלל את בך להזנותה עם ולא תזנה הארץ וכמו כן וכן המקדש לא יא' ולא יחלל הא' אם יא' חלל והטעם בזה בעל ההלכות שמהם אלה הלאוין כולם בלי השתכללות, אמר ואולם יתבאר פני שמעאל כששאלו ממנו דבר מה מונע ולא יהיה לו אז מענה כלל. ואינו אומר בזה העיקר מה שאומרים החכמים לכאורה כוונתם משמע וכדמצינו בזה שפיר לאו הכי הוא שלא ראוי רבותיו בתלמוד שיתפשו לאוי הבורה מיותרין להיותם טעם ללאו שקדמה אלה אם כן יא' להוסיף ולגרוש שגלגול דין מחדש להם הטעם ההוא, כענין שחלקו (סנהדרין כ"א) לא ירבה לא נשים ולא יסור לבדו

מרגניתא טבא

[א] כתב הרמב"ן וז"ל. שאין למנות טעם המצוה בפ"ע וכו'. והטעם בזה בעל ההלכות וכו' כנס ששמו לאו. כפי עצמו ליחורו וכו'. ע"ל. והוא על דבר זה שמיני ראוי מדרג' דא"ע דלא יסור לבדו הוא טעם למניעת שקדמה מריצו הנשים אפ"ס שמו לאו בפ"ע ליחורו, כבר דחה בעל מגילת אסתר שפיר שר"ס סוכר דע"ס לא ירבה אפילו לא יסור לפי שזעזעו הוא כי יש לנו לדרוש טעם לכאן מעצמו גם שלא נכתב בו טעם וא"כ לאו זה לא איננו נדרש לטעם אלא בל' ללאו בפני עצמו וכדאיתא בסדרי כן בנ"מ דפיר' בס"ס למניעת דר' יהודה דר"ס טעמים דקדק

קנאת סופרים

לעולם צווי משמע מ"מ שמעין מיהא שהוא לצווי כללי לכל המצות נאמר כדעת הרב ודלא כדעת ה"ג שבמאן למ"ע:

השרש החמישי

שאין למנות טעם המצוה למצוה בפני עצמה:

באר לנו הרב בזה השרש דאין למנות למצוה מה שבא בכתוב לתת טעם לצווי הקודם כמו ולא תחטא את הארץ ולא תזנה הארץ וכדומים שהוא מוסיף לענין ראשון והיינו לחוק את האזהרה הקודמת בעבור אותו הטעם ואף שיבאו אצלם ז"ל דרשות או אסמכתות באותן לאוין להוסיף או לגרוע על הצווי הקודם לא יספיק זה שימנה אותו הלאו למצוה בפני עצמה שהכלל המסור בדינו לעיל בשרש הב' שלא יבכסו במנין הנלמדים ב"ג מדות או שאר לימודים אם לא שיאמרו בו להדיא שהוא נחשב ככתוב להדיא, ועם זה החילוק נובל להעמיד דברי הרב בישוב נאה ומתקבל מבלי חשש לטענות הרמב"ן ז"ל עליו. אמנם כשהלאו השני יורה על חידוש פעולה שאינו בכלל הלאו הראשון אפשר שימנה גם הוא בפני עצמו כגון ההיא דיומא שהביא רמב"ן ז"ל המקדש בגדי כהונה ומזיח החשן מעל האפור ומסיר בדי הארון מן המטעות שכל אלו וכיוצא בהן יובנו למניעות מתחלפות מהלאוין הקודמין כיון שיש בהן חילוף פעולות ולא יבאו להן אותן שהביא הרב ז"ל שאין בהן שום חידוש פעולה ולזה התבאר כיון הרב ז"ל באמרו בזה חלשון, ואמנם יבוא מי שמנה אותן לאוין כשישאלוהו ויאמרו לו זה הלאו מאיזה דבר מזהיר ולא יהיה לו אז מענה כלל ע"כ. וכבר עמד על טענות רמב"ן ז"ל מהר"י ד"ל והשיב עליהן בטוב טעם ודעות יעו"ש, ואני אוסיף מה שראיה לע"ד לחדש בקצת סוגיות הביאן רמב"ן ז"ל:

בפ"ב דסנהדרין תנן לא ירבה לו נשים אלא י"ח ר' יהודה אומר מרבה הוא לו ובבלד שלא יהיו מסירות את לבו ר"ש אומר אפי' אחת ומסירה את לבו ה"ז לא ישאנה א"כ למה נאמר לא ירבה לו נשים אפי' כאבגיל ע"כ. והנה תראה דעות דמתני' כך פירושם עולה:

הדעת

יה דעת בעל ההלכות גדולות שלא מנה המכרים למעלה וכיוצא בהן ונתכוין בזה למה שהזכרנו. אבל ראיתי לו שמה וערפכם לא תקשו עוד וכן מנה לא חסור מכל הדברים אשר אנו מנה אחרים וכיוצא בזה במצות עשה הרבה גם במצות לא תעשה שלא מנה. (ד) ומן הנראה אלי בלאו וערפכם לא תקשו עוד שהוא לאו מיוחד מחדש מזה, והענין שיהיה להיותם שומעים מן הנביאים ולא יתקשו עוד בשאלת האותות מהם וטעם אחרים כאשר עשו במצותם קודם לזה כענין שכתוב ואודע להם בדרך מלכים ואומר אליהם איש שקויו עניו השליכו וכללו מלכים אל תעמלו וימרו כי ולא אבו לשמוע אלי ואין ספק כי זה היה על ידי נבוא או נביאים שלוחים אליהם אם משה רבינו ע"ה או אחרים טעם בואו ורבותיו עליהם השלום ויחשו זה לאהרן הכהן ע"ה וכי היו הנביאים ההם עושים להם שום אות או ראייה כי בך נאמרו אבל הקשו להם וסעמו אחרי האותות כאשר עשה פרעה שנקרא בזה קשה לב וכתיב אבותיו במצרים לא השכילו בפלאותיה וימרו על ים סוף, וכתיב אל תקשו לבבכם במריבה כיום מסה במדבר,

ובעבור הענין הזה אמר במעשה העגל ראיתי את העם הזה והנה עם קשה עורף הוא יאמר כי הטעות אשר נכנס בלבם בחטאת ע"ה בחרות העליונים קשים הם לעמוד אותו וזהו שאמר עתה אחר צוור תפלוהו על מעשה העגל ומלתם את ערלת לבבכם כי הטעות בגשמיות הוא ערל לב כאשר יאמר (ירמיה ט') כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב, והוא שאמר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי לשכרתי כי אשר אין לבבו מיוחד לאלהיו ויחשוב כי יש שום חטאת בעבודה בלעדיו איננו ראוי לשרתו ויחשבה, ועל כן אמר בכתוב הבא אחר זה כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלילים והאדונים האדונים כלומר תהיו מולי לב להבין שאין בעגל אשר עשיהם וכיוצא בו שום חטאת וכשיחזירו אחרים הנביאים לעזוב אשר עשיהם בו לא תהיו עוד קשי עורף, וא"כ הדבר בפירוש הלאו הוא ולא ישמעו מה שיספרו עליהם כלל כדי שלא יתפחה להם. אבל דעת בעל ההלכות (ד) בלאו (דברים כ"ה) דלא חסור מכל הדברים אשר אנו מנה מזה אחרים כיום ימין ושמהל הוא שיהיה לאו בכל המצות שזכרנו וימנה אותו מפני חומרו בכן שמוסיף לאו במצות העשה בכללן שאמר (שם כ"ז) ארור האיש אשר לא יקום את דברי החורה הזאת לעשות אותם וכבר אמר בזה במקום אחר ושמרתם לעשות ככל אשר צוה ה' אלהיכם לא חסור לא חסור ימין ושמהל, אבל כתב זה שהוא סתם החורה כולה כאשר לא מנה בלתי זה, אבל הנראה אלי שאין זה לאו אבל הוא הבטחה מן הדברות נמשך אחר הכתוב למעלה ונתקן ה' לראש ולא לזנב והיינו רק למעלה כי השמע אל מצות ה' אלהיך לשמור ולעשות ולא חסור מכל הדברים, יאמר כי יתבאר בכל הדברות שהם שומע לעשות המצות ושלא יסור מכל הדברים אשר צוה האלילים יתבאר ימין ושמהל ללכת אחרי אלילים אחרים לעבדם כלומר שלא יסר לבדו לע"א כלל כי עמה אין חטאת במצות כולן, ואם תאמר שהוא לאו הוא בענין ע"א בלכד מוסיף על לאוים רבים ואזהרות הרבה שנאמר בה כאשר הוא גומר ללכת אחרי אלילים אחרים לעבדם:

העיקר החמישי שאין ראוי למנות טעם המצוה בפני עצמה והביא מהן הרב ולא תחטא את הארץ שהוא נותן טעם למה שאמר לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לנשוא לקחתה וכן אל תחלל את בך להזנותה עם ולא תזנה הארץ וכמו כן וכן המקדש לא יא' ולא יחלל הא' אם יא' חלל והטעם בזה בעל ההלכות שמהם אלה הלאוין כולם בלי השתכללות, אמר ואולם יתבאר פני שמעאל כששאלו ממנו דבר מה מונע ולא יהיה לו אז מענה כלל. ואינו אומר בזה העיקר מה שאומרים החכמים לכאורה כוונתם משמע וכדמצינו בזה שפיר לאו הכי הוא שלא ראוי רבותיו בתלמוד שיתפשו לאוי הבורה מיותרין להיותם טעם ללאו שקדמה אלה אם כן יא' להוסיף ולגרוש שגלגול דין מחדש להם הטעם ההוא, כענין שחלקו (סנהדרין כ"א) לא ירבה לא נשים ולא יסור לבדו

העיקר החמישי שאין ראוי למנות טעם המצוה בפני עצמה והביא מהן הרב ולא תחטא את הארץ שהוא נותן טעם למה שאמר לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לנשוא לקחתה וכן אל תחלל את בך להזנותה עם ולא תזנה הארץ וכמו כן וכן המקדש לא יא' ולא יחלל הא' אם יא' חלל והטעם בזה בעל ההלכות שמהם אלה הלאוין כולם בלי השתכללות, אמר ואולם יתבאר פני שמעאל כששאלו ממנו דבר מה מונע ולא יהיה לו אז מענה כלל. ואינו אומר בזה העיקר מה שאומרים החכמים לכאורה כוונתם משמע וכדמצינו בזה שפיר לאו הכי הוא שלא ראוי רבותיו בתלמוד שיתפשו לאוי הבורה מיותרין להיותם טעם ללאו שקדמה אלה אם כן יא' להוסיף ולגרוש שגלגול דין מחדש להם הטעם ההוא, כענין שחלקו (סנהדרין כ"א) לא ירבה לא נשים ולא יסור לבדו

העיקר החמישי שאין ראוי למנות טעם המצוה בפני עצמה והביא מהן הרב ולא תחטא את הארץ שהוא נותן טעם למה שאמר לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לנשוא לקחתה וכן אל תחלל את בך להזנותה עם ולא תזנה הארץ וכמו כן וכן המקדש לא יא' ולא יחלל הא' אם יא' חלל והטעם בזה בעל ההלכות שמהם אלה הלאוין כולם בלי השתכללות, אמר ואולם יתבאר פני שמעאל כששאלו ממנו דבר מה מונע ולא יהיה לו אז מענה כלל. ואינו אומר בזה העיקר מה שאומרים החכמים לכאורה כוונתם משמע וכדמצינו בזה שפיר לאו הכי הוא שלא ראוי רבותיו בתלמוד שיתפשו לאוי הבורה מיותרין להיותם טעם ללאו שקדמה אלה אם כן יא' להוסיף ולגרוש שגלגול דין מחדש להם הטעם ההוא, כענין שחלקו (סנהדרין כ"א) לא ירבה לא נשים ולא יסור לבדו

יש לדרק מלי אפי' לן ריבוי האזהרות לחוק הלא מני שגג ויכא' אלהים בלבדו ירא מעטור על דבר ה' באזהרה אחת. וזה הפסוק ליישב זה ה' חפץ למען נדקו, ר"ל למען להוסיף להם קדושה ככל לך יגדיל תורה, ר"ל הרבה טעמים לידע פירות התורה, וגם יאדיר ר"ל מרבה האזהרות וזוויין לחוק דכל זמן שהקב"ה מחדש להם מצוה מוסיף בהם קדושה כדכרש אינן כן יסודם ה"ל ודוק:

בעזרת יודע שפני וקומי ארתי ודכני, נעלם שרש רביעי, ואלסי קדושי, יסור לי לבאר שרש חמישי:

לב שמה

צויתו הוא יתבאר המצוה הוא מוסיף להם קדושה וזה ממש כענין ר"ס הקב"ה לזכות את ישראל לסיק הרבה להם תורה ומצות וד"ק:

כתב הרמב"ן עוד הנראה אלי בלאו וערפכם לא תקשו עוד מיוחד מחדש מזה, והענין שיהיה להיותם שומעים מן הנביאים ולא יתקשו עוד בשאלת האותות מהם וטעם אחרים כאשר עשו במצותם קודם לזה כענין שכתוב ואודע להם בדרך מלכים ואומר אליהם איש שקויו עניו השליכו וכללו מלכים אל תעמלו וימרו כי ולא אבו לשמוע אלי ואין ספק כי זה היה על ידי נבוא או נביאים שלוחים אליהם אם משה רבינו ע"ה או אחרים טעם בואו ורצו ייחשו זה לאהרן כי היו הנביאים ההם עושים להם אות או ראייה כי בך נאמרו אבל הקשו להם וסעמו אחרי האותות כאשר עשה פרעה שנקרא בזה קשה לב וכתיב אבותיו במצרים לא השכילו בפלאותיה וימרו על ים סוף, וכתיב אל תקשו לבבכם במריבה כיום מסה במדבר, ובטעם אחרים כיום ימין ושמהל הוא שיהיה לאו בכל המצות שזכרנו וימנה אותו מפני חומרו בכן שמוסיף לאו במצות העשה בכללן שאמר (שם כ"ז) ארור האיש אשר לא יקום את דברי החורה הזאת לעשות אותם וכבר אמר בזה במקום אחר ושמרתם לעשות ככל אשר צוה ה' אלהיכם לא חסור לא חסור ימין ושמהל, אבל כתב זה שהוא סתם החורה כולה כאשר לא מנה בלתי זה, אבל הנראה אלי שאין זה לאו אבל הוא הבטחה מן הדברות נמשך אחר הכתוב למעלה ונתקן ה' לראש ולא לזנב והיינו רק למעלה כי השמע אל מצות ה' אלהיך לשמור ולעשות ולא חסור מכל הדברים, יאמר כי יתבאר בכל הדברות שהם שומע לעשות המצות ושלא יסור מכל הדברים אשר צוה האלילים יתבאר ימין ושמהל ללכת אחרי אלילים אחרים לעבדם כלומר שלא יסר לבדו לע"א כלל כי עמה אין חטאת במצות כולן, ואם תאמר שהוא לאו הוא בענין ע"א בלכד מוסיף על לאוים רבים ואזהרות הרבה שנאמר בה כאשר הוא גומר ללכת אחרי אלילים אחרים לעבדם:

השרש החמישי שהם רב שאין למנות טעם המצוה בפני עצמה וכו' ולא יסור לו טעם כלל ע"כ:

כתב הרמב"ן אפי' אומר בזה העיקר מה שאומרים החכמים לכאורה כוונתם משמע וכו'. כנס ששמו לאו בפני עצמו ליחורו וכו'. ע"ל.

א"א"א

מִדְּרוֹ הָאֶחָד לִי דִבְרֵסִיטָא כִּי יוֹסֵד קִי"ל דְּבִין עֲשִׂים בֵּין עֲשִׂים אֵין מִמְשַׁכֵּין אוֹתָם וְסִבֵּי סִלְחָתָא כְּמוֹ שֶׁפָּק הִרְמַנְבֵּים בְּהִל' לֹה, וְנִגְמָרָא קֶאֱמַר דִּשְׁמַח ד' יוֹסֵד הוּא שְׂמוֹס דִּבְנִלְמָא הִיכָא דִקְרָא (לֹא מִפְּשֵׁעַ עֲמַל לֹא דִרְשִׁין עֲמַל דִקְרָא, וְכֹלָא יִרְכֵּה לוֹ נָשִׁים קִי"ל כִּרְשֵׁי

שלא יזח ולא יסורו, והשיבו מי כתיב שלא יזח ושלא יסורו, ומאליז ללמוד שכל מקום שנאמר בחזרה לאו מוסף על התורה ואינו עטם תפורה למה שקדם נהפוך אחרו לאחר בפני עצמו כמו לא יקרע ולא יזח. [ד] וכן כתובים רבים (ד) כגון ערות כלתך לא תגלה אשת בך היא לא תגלה ערותה, על דרכו של הרב איזו אלא לעטם למה שקדם, כי רעה גדולה היא שהיא אשת בך שהוא חייב בכבודך ואחיה מתחייב בזההבנה אין ראוי

דק אמר כי לשון אשת בך פירש לנו שהלאוין האלה מכלתו הן דוקא כשיש לבן אישות
בה

מרגניתא פבא

דאל"כ לכבודו יוא לא תגלה ערוסה, משא"כ אי אחי לעטע ע"כ נריך כמות ר"ל אשת בן דרכי
הוא עיקר טעם מפני שהוא אשת בן שהוא מחוייב בכבודו ואחיה מחוייב באהבתו כמו שפטים
הרמב"ן י"ן כ"ג. וכמו שפירא ו' הרמב"ן י"א בלשונם שכתב ואשת בן היא לומר לא אחמרת
אלא כפי' אשיות וכו' ודוק. ור"ל דלא הוה נראה לטעם להחמיתו ור"ל לתקן הפסוק ולומר דאשת
בן הוא טעם ולא תגלה ערוסה הוא עומד בפני עצמו לאורסה לאחר מיתת בנו, דמשמעות הפסוק
לא תגלה ערוסה ענה דאשת בן קאי. והטעם מוכיח דאין אשת בן היא טעם למה שקדם ולא
תגלה ערוסה הוא מאמר עומד בפני עצמו לאורסה כ"ל, דאל"כ ה"ל להעמיד האהבהנחה תחת תורה
י"א, שהיו אם נאמר שאשת בן הוא טעם ללאו קידום א"כ בכלל הוא פסוק מאמר, וזה
תגלה ערוסה הוא מאמר עומד בפני עצמו. ואין לסקות הלא ע"כ מוכרח שאשת בן הוא
טעם דאל"כ דאין דאמר רמב"ן לה' י, והכי יאמינאכ שאשת בן לא תגלה ערוסה, ואי הוה
תגלה ערוסה אשת בן, דכך דרשו חז"ל משו' היא דאשת בן כנסתדרין (דף נ"ד) דאשתא למיכתב
י"א כדי דלא לחייב על כלום שהיא אחת מהם כלל ואחיה מאוס לה' כתב בנו. וז"ל בגמרא
הלא על כלום. וסריך הש"ס וליחייב נמי מאוס אשת בנו. מיש"י דאש שני לאוין סן ופני
שמות סן ערוה כלתן לא תגלה אשת בן היא לא תגלה ערוסה. ומשני ארזי פתח
הכתוב

לב שמח

שלא יקרה, כי אלו דומיין השעם הכתוב בהם הוא המחייב אותם כי אין וזולתו שעם אחר ולפיכך היה ראוי שעטמם יהיה כתוב בש"ץ שלא יוח שלא יסור שלא יקרה להורות כי אותם המאות שעטם זה הן כדי שלא יות וכדי שלא יסור וכדי שלא יקרה ואם לא ממני זה לא היה הוא יתכבד מזה בכן כי אין טעם אלא זה בלבד וכיון שמחמת זה היה ראוי לכתוב כי שח"ץ ולא תכבד לאמר שח"ץ טעם אלא ללוא אחר ילא. ויש עוד שעטמם אחריהם שם איהם המחייבין בעצם אותם הדברים המנוונים או המוחסרים אבל הם כמו סיפויין נמשכין ומתפשטין בהם ואולם השעטמם לא יכונן להכתוב בש"ץ ולא עליהם יאמרו מי כתיב שלא כו' כי אין הדבר תהלה בהם לבדם, המשל והנמשל בזה הוא לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשבו לקחתה ולא תחטיו את הארץ וגו' כי בואל זה דולא תחטיו את הארץ שהוא גורם הפסד בארץ כמו שכתב בבר' ז"ל את טעם הארץ בדרך מלמד ע"י רע ומוגזל ולא להסתבר עוד עם אלה שפוטמם מאחריהם ולא נכתב ולא תחטיו וגו' אלא להכרות פשע ולהגדיל אשם כי עוד מלמד זה יגרום הפסד בארץ וא"כ אין מקום לכתוב כאן שלא תחטיו את הארץ ולהלותו שדבר בזה לבדו. וכן אל תחלל את כבוד להוהים השעם הזה מוצא כי הוא מכוונן שדבר בעצמו שאל יפקיר את ברוך לזנות ואמר עוד ולא חסו הארץ להגדיל הספור כי גם יגרום שחום הארץ. וכן ומן המקדש לא יא טעם כיון כי כדי שיהיו עיניו ולבו שם ולא יפנה דעתו מעבודת אלהיו, עוד זאת ולא יחלל את מקדש אלהיו אשר באלוהו ממנו חובו ומחלו כי מאדם וסור נמשך לו שחובו אותו וסוף. כשידקדק המדקדק בכל אלו הנזכרים והנשארים דומגמם או דרכם ולקץ אל אפשר להם לכתוב ואין לו להקשות עליהם מה"ש בגמ' מי כתיב שלא כי לא נפש בשביל כי ללאו יתירם וז"ל:

ובריהוּתוֹ מתקוּן בענין זה ידקדקוּ בעיורוֹ רש"י על הכוונת כחז' ב' תוֹס' לא יקדע כדוֹ שאלוּ יקדע והקורעו עובר בלאו שזו אחד מן הלאוין שבתורה וכן לא יזח השחן ולא יסורו ממנו עכ"ל. וזקן ביתו הראש' ז"ל לא דבר בזה כלל ואולי קשה כי יראה שרש"י כתב הסך מסקנת הגמ' בסוגיא דיומא הוזכרת לעיל המקדע בגדי כסוּת לוקה שנאמר לא יקדע ודילמא ה"ק עמיד ליה שפס' כי סיכי דלא ליקדע מי כתיב שלא יקדעם בדיא דאי הוּא כתיב שלא יקדע שזו ליה הוּא טעם לא הוּא מתקוּן ליה לאו, וא"כ רש"י דקאמר לא יקדע שלא יקדע דמחשך לא שטעם הוּא ולא לאו וככתב וזו והקורעו עובר בלאו כו' הוּו תנאי דמחשך אחדדי. ונ"ל לומר דרש"י מהרש" דמאי דקאמר בגמ' ודילמא ה"ק עמיד ליה שפס' כי סיכי דלא ליקדע ר"ל דא"כ טעם הוּא בלבד ואינו לאו ומשני מי כתיב כו' וזוה לומר דאי הוּא כתיב הכי שלא יקדע כדבירין כן הוּא דלא הוּא משמעטת אלא טעמא גרידא השתא דכתב לא יקדע אע"ג דאפ"ס טעמא הוּא וכאלוֹ אמר שלא יקדע מ"מ לאו מן שמעתינן מיהוּ דמלא קאמר בדיא שלא יקדע בש"י אלא לא יקדע. כן יראה לוי ליעטעם :

וּנְשׁוּבָה לְמִקְוָמוֹ שֶׁחָכַם הַרְמֵזִין וְעוֹד לְדַבְרֵי הַרֵב רָאוּי שְׁנֹאמַר מֵה טַעַם לֹא יוֹכֵל בַּעַל הָרֶשֶׁתִּין וְגו' מֵשׁוֹם וְלֹא תַחֲטִיף אֶת הָאֶרֶץ וְגו' וְאִם חֵיוֹ אֶסְכּוֹר אֵלֶּה בְּאֶרֶץ:

ואם הוא מתורן יפה עם מה שכתבתי שכל טעם הבא עם וי"ו כגון זה ולא תחטוי' כו' איניו
הוא הטעם הנמלי אל הדבר אבל הוא נוסף על הטעם הראשון והנמלי שיש בו שרבור
הגלותו לא חס הכבוד בלכרו ואחזו טעם אינו מביא לבדויל המנוח שיש א"ל לחי"ל. עוד זאת
יש לתמוה על הכתוב' בזה ששני דמיון דכתיב ולא תחטוי' אל הכרן כל היסע מנוח
לחיות לנחור אלל בחרך שחם כן לפי דעתו זה כמה מזה דכתיב בכן כי תבוא אל הכרן כי
יביאך אל הכרן ג"כ אל יסיו הנסות כי אם בדרך וזכור כן אלל כי בחו"ל כדליתא סוף פ"ק
דקדושין ושם העלה דכל יסיו חובת הגורו נוסת בין ארצו כן בחו"ל ואש"ל דבארץ חביב כמו :
כתב עוד וכן דכתיב דכתיב כגון ערות כלחך לא תגלה אשת בך היא לא תגלה ערוסה על
דכתיב של הכר אינו אלל טעם להם שקדם כי רעה גדולה היא שחילא אשת בך שחילא
חייב בכבודו ואחזו מתחייב להחביבו אין רחוי שחגלה ערוסה גדולה רח"ל שחילא נדבד כלל
כ"ה לחייב בזה העלה לאחר מיתה בן ואשת בך היא לומר לא חמרתיו אלל שיש לבק אישות
כ"ה פרע לחנוסה ושפחה ונכרית . וכן במקלל איני חיש אשר יקלל את אביו ואחזו אמו מות וימת
אביו ואמו קלל דמיו בן והוא כנורן טעם ששם ככלל גדולה שמתחייב עליה כדמו ואין חמסיה
רוחין צבור זה שלל לדרשו למקלל לאחר מיתה אש"ל שחין מרגישי' והטעם פסור כמו
שחנכאל

להזהיר על דבר כגון אותם שהביא הרב לא נצטרך עליהם היותם לאחין אף כי לא יתחברו מהמקרא היותם פעם. ומ"ש עוד (ה) כי לאו של לא חגלה ערותה האמור בשם הבן לפי דרכו של הרב איננו רק לתעם והנה מצינו שהחכמים דרשוהו לחייב עליה לאחר מיתה בנו, מ"ל כי אין הלאו פעם אלא אשת צדק היא הטעם וכן הוא פירוש הפסוק ערות כלקח לא חגלה כי רעה גדולה היא זאת יען שהיא אשת צדק ומ"ש אח"כ פעם אחרת לא חגלה ערותה בא לחייב אחר מיתה בנו כמו דרשו חכמים ובס' כי דרשו חכמים צדק שהוא הטעם ואמרו לא אחריה אלא כעש לבדק חשיבות בא פרע חגלה לטעם ולשפתם ונקרית, וזה לא אחרי ששמו של אשת צדק יבוא לחיות או לפסוק את אלה

דעקי כל היט קלמא ר"ל ולא יוז ולא יאורז ולא קערע דאשינן ללאז מחד טעמא הוא מדלא
 תביב שלא יקערע בלא יאורז ושלז יוז. אנדס לבל שילק ינוא, דאשינן לא טעמא ליה מדלא
 תביב שלא יקערע בש"ן אלא לקערע אגרי כסונס היקל דבלא ש"ן מני משמע ליה לעטס
 ושאי לא יוז ולא יאורז דהסא א"ל לומר לעטס, דגיי לא יאורז תביב לעיל מיינס צעטונס הארון
 יסיו הכרזי וכמו שכתב הרא"ם, וגיי לא יוז תביב לעיל מיינס להסות על חשב האפוד כמו
 שכתבנו לעיל דוק:

[ד] הו' כהן הכהן ויז' וכן כתיב רבים כגון ערות כלתך וכו' פרט לאנוסה ושפחה ונכרית ועל' . הנהלה לי הסכריו חז' דאשת בן היא אינו לעטס דל"כ אלא דבא לעטס סא דסדר וכבד רחמנא לא תגלה ערותה למה לי ס'ל ומיבדכ ערות כלתך לא תגלה אשת בן היא וכן תגלה לא הדוס משמע שזיר לעטס ס'ל עשרים כהנ"ז מל' , ומסדר כבד רחמנא לא תגלה ערותה ש"מ דאשת בן היא לא תגלה ערותה אחי לאוסרה מיוחדת להסיר על אחר מיתת בנו . וגם אין לקשות דלמנ"ל אשם בן היא הוא עטס למה שסדס , ולא תגלה ערותה אחי להסיר על אחר מיתתו וכו' ודמנ"ל לדרוש מאשת בן פרט לאנוסה שפחה , ונכרית , כיון דאשת בן אינו מיוחד דאחיה לעטס . ובשנ"א אי אחי נללו שזיר ס' לדרוש מאשת בן פרט לאנוסה וכו' .

שדכריו קיימים, וזו היא שהקשה החכם הנזכר וחסם וכחז שקושיא זו גדולה עד שכלל במים אדירים והעלה כמה חסמים וסורושים בידו שאין להעלותם על ספר ועל שסם יענו:

ולדירי אין כאן קושיא כלל דאי אמרין דסרנב"ס עשה עיקר מהסיה סוגיא דפ' האומר אינו
אלא כמה שנלמדנו משם דלא יביינן לנאוקומי לרבנן דלוקא שהיו דלא כלככתא דרבינו
כ"ס דרבינו עטמא דקרא בחאי לאוקמו ליה הספ כ"ס כיצד הילכתא כר"ס כלם מילתא דפ' כיצד
בדוכסיה קאי דמקרי קראי יריבי לשפחה וככתיב, וזנ' האומר נקטין דמי מרי קראי יבינו כי
הסיין לאיש וגו' והקרא יולדיה וגו' ולא קרא דכי יסיר כר"ס, ואע"ג דהתם בהאומר מסקינן
למיתב דהשם וילדיה לריי' בגילוי לא קו"ל סגי וייתב כלככתא כר"ס בגילוי ולפיכך לא ספק סרנב"ס
כוותיה. ודעת שפסוי דהר"ס בידו מללו שכתב ואע"ג דמוקין סך דרשא כר"ס דלית כלככתא כוותיה
כו' בקדושין מתיב לה מוקרא ארינא, ולא קען לזא דמי הסיא דפסק כיצד חלם חלם מילתא
בלחוד דלא מוקמינן להסיא דרשא כר"ס דמסקי לה ממי יסיר ומשום דלית הלכתא כוותיה אבל
מש שאלנו שם דינן לרבנן וזין לרבי יוסי בר יסודא יריבי מרי קראי לשפחה וככתיב זה לא זו

ורא! הסתירה האחרת תמה ששקם הרמב"ם פרק י"ב מהל' איסורי ביאה שבהא על סתירות מאחר אומות דרך אישות לוקח וסויתו כר"ם דדריש טעמא דקרא כי יסור לרבות כל הסמוכין ופוסק באלגנסה דבין עניו ודיו עשירי אין ממשכנין דסויתו כר' יסודר דלא דריש טעמא דקרא. וי"ל בדוק דה"ל דבס' האומר וכו' אין מעמידין משמע דשאר אומות מדרכין מבי יסור לכל דדריש טעמא דקרא הוא ולא לרבות, היינו נמצי דקס"ד מעיקרא הסה בלין מעמידין דמלא תחתיה מגרין דלא חספי כסו קדושין ויכוין דשאי קרא בשבטת אומות כתיב לית לו מויתו לשאר אומות. אבל לפי שמקנהא דקרא דואחר כן תבוא אלהא ובעתה אומות דגמרינן דלא תספי קדושין אישאי קרא בכל האומות מוירי, דה"ל הכינס' דשאי האוי קרא גלי נמי לאלה תחתיה דלאו דקרא הוא אלא אף בכל האומות שאין בהם חרות חיתון וכמו שכתב רש"י. ויש לי הוכחה לזה מלשון ס' הרמב"ם ענינו שכתב ע"הל שבעל נשותיו כו' כי שנאמר לא תחתה כו' אחד שבעה פעמים ואחד כל האומות באיסור ע"הל. ולא זכר כי יסור כו' לרבות כל האומות אלא אמר אלא כל שבעה פעמים ואחד כל האומות באיסור זה משמע דמקרא גופיה קרא דליאסור זה ועשה לו עשה כפיניות מספר עזרה שמופרס בו ואשר לא נתן נשותיו לעמי האליות וגו', וכן דבין לפי שישו שלם יסולא מן סדרם אן מן הכריון ולא הוא מדאורייתא ולא שאר האומות מרבויא דכי יסור דריש

ובל זה אינו שום יד אלה שאתי הקטנים לעיל כרעבים' דבאלמנה פסק דבין ענים בין עשירים
אין ממענין אחת כר' יהודה דכבר דאין לא דרשין טעמא היכא דקרא לא מפרש טעמא
ובלא יכיר לו נשים פסק כר"ג דאפי' אחת ומסירה את לבו לא ינאסר, דבגמרא מפרש מכיו
דבעלמא דרשין טעמא דקרא א"כ לרובי קרא לא יכיר לו נשים ולישחקו כו' ומשמע דבעלמא
דרשין טעמא א"ע' דלא מפרש קרא, וזו סתירה ברורה במשום הוה עלמו דס' כסן גדול ולא
ידעמי טעמא עולם וזו עניני חכם סבור וסו'כר' לביאי עזוז מרחוק להקשות להרמב"ם ומקום
ואחר. ולי נראה לומר דא"ע' דפסק הרמב"ם אפי' אחת ומסירה וכו' כר"ג מ"מ ס"ל דהלכתא
בזה ואל טעמיה דקאמר משום דבעלמא דרשין טעמא דקרא וסבא מייסר ולא יסור לאחת
ומסירה את לבו כמ"ס סבא בגמרא אלא משום דהכי ולא יסור דה"ל למכתב שלא יסור ומסבא
דמס' וימא פסוק ולהכי קאמר דלא לאחת ומסירה את לבו אחת ולא לעטמא ועלולם דכר'
יהודה פסקי בעלמא דלא דריש טעמא דקרא ולכך פסק דקרויה באלמנה דבין ענים בין עשירים אין
ממענין אחת :

וְנִשְׁכַּח לַעֲנוּן שֶׁהֵיוּ בּוֹ דַּמְ"מ קָשִׁי לִי לִרְכֹּב יֵל מִהֶסְרִי סוּגִיָּה דְקִרְבָּנִים בְּדִידִים יוֹם כִּסְבִּי שֶׁלָּה יוֹם אֵלֶּי יִסְכּוּ וְכוּ', דַּשְׁמַעַת דְּכָל יוֹם כִּסְבִּי הָיָה כִּי יוֹם אֵלֶּי יִסְכּוּ אֶתְמַלֵּא אֲלֵה לֵאמֹר מִיֹּדֵי הַיָּדִי קִרְבָּן אֵלֶּי בִּלְבָד אֲרָאָה אֶת הַכֶּרֶן אֲלֵה יִתְלַם וְכוּ' וְעַד כֹּה בִּינְיָן שֶׁעָשִׂים כֵּס וְלֹא מִנְעוּט. וְהֵם שֶׁשׁ בִּידֵי לִסְלִין כַּד הֵכֵךְ בּוֹם אֵלֶּי שֶׁעָשִׂים אֶל הַמְנוּחַ ב' מִינִין, אֶחָד שֶׁעָשִׂים שְׂמֹרָה עֲלֵמוֹ מֵחֵיבִי הַמְנוּחַ כְּמוֹ הַסִּסְמֵה לְמַסְכּוֹ עַד שֶׁאֵל לֵבֵי אֲרוֹחַ טַעַם סֵם הַמְנוּחַ וְהַיָּסֵם לֵלֵל, וְנִשְׁמַע אֲרָךְ בּוֹ שֶׁעָשִׂים מֵחֻמְרֵי יוֹם כִּסְבִּי שֶׁלָּה יוֹם יוֹם כִּסְבִּי יִסְכּוּ יוֹם כִּסְבִּי

קנאת סופרים

ובפרט לענין איסור חיתון מסתבר מפי שיתפשט בכל האומות כיון שבשבעה נצטוו לאברהם ה'רוב וכלה מִרְאֵה ה'הררים כמו שנאמר ה'רוב למִן' לקמן ס' קפ"ו וכן בל"ט מה'הז'י'ר שלא ה'היותם בלאו דלא ה'היה כל נשמת ונשלא לכרות להם ברית ולפ"י בהנם יי'הדו בעדם שאר לאוין דלא תהנם ולא תתחתן עם שהרי בדבריה מיינייהו קיימי לבערם מן העולם לנמרי ואע"ג דראובן לאוין עצמן בשבעה

וביאור התחנות מהו בתך לא תתן לבנו וגו' ולא הזכיר מאומה כבי יסיר לרבות כל המסירים משום דהאי טעמא דקא אליבא דר"ש איתיה דדריש לרבווי איסור חיתון ושמא אמות. ובמה שהזכירו לעיל לפי שיטת הרב ימצא המעיין נחת עול ולעצמו נאכמה שינוי דחוקי בהתבוננו בפירש"י ז"ל דתוס' בשם ר"ת ע"ה אותן דבימות ופ"ב דאומר דקדושיה דלעיל דתתו' כפי דרעת הרב

יבא במנין. ומה שמר (ח) כי יש בחורה עמיים המוסר הם כשיבואו בלשון עשה, הני אומר כי גם בלשון לאו יבואו העמיים כאשר הוכחתי לעיל. ומה שמר עוד (ט) כי ולא תחטא את הארץ הוא נדרש בספרי להזכיר ב"ד על כך ואינו טעם בלבד כמו שחשב הרב, ו"ל שאין למנוחו לפי שכבר נאשו הדיינים להזכיר את העם ולהיטירם בדרך ישר ולמנוחו ביד עובדי עבירה כי לכן נאשו למנוחו בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר לראות את משפט העם ומעשהו ולשום העקוב למישר בכל הדברים כמו שכתב הרב בריש הלכות סנהדרין ואם כן נכללה האזהרה עליהם בזה המקום ולא יבואו במנין.

אמנם חייבי מיתות או מלקות חזק וכללים בזה הנווי של הדיינים והולך נוי להם בציבור בחורה לומר שמורה עליהם להרוג או ללקות חייב שדבר גדול הוא זה להחיות שפיכות

תגורו ממנו דניא שקר. ואמנם כי בהרבה מקומות דרשו כן, ואמרת להם זה האשה

מרגניתא טבא

יוכל בעל הראשון וגו' לב"ד קא מוהר רחמנא שיהיו הם העומדים בפרך לגדור שלא יוכל בעל הראשון לשבץ לקחתה, וזה הלשון מדוקדק לא יוכל ודוק: ולפי"ז בא הטעם כלומר אם חסר הכ"ד לא תעמוד בפרך תגורו הפסד גדול בלשון חייב ולא תחטא. לב"ד לנזכר לשון טבא ולא תחטא ג"כ מדוקדק דהיינו לפרש זה גם הלאו הראשון בא בא הטעם כלומר אם חסר הכ"ד לא תעמוד בפרך תגורו הפסד גדול בלשון חייב ולא תחטא. ודרש הספרי בא לתקן לשון הפסוק, ו"ל שלא תקשה למה בא הטעם בלשון נזכר לא כליאכור הקדוש הלא בלשון נזכר לא יוכל, ולתקן זה דרש בספרי להזכיר ב"ד על כך ו"ל דאח הטעם לומר שנואחרת תלוי הקולר כפאנים מונעים כמו שנתנו בלא יוכל בעל הראשון לשבץ לקחתה וזה הגורמים הפסד בלשון. וכיון שכן אין ולא תחטא את הארץ מניעה בפני עמם הלא טעם ללאו הקדוש הוא ולא יוכל כ"ל, וכשמונים הלאו דלא יוכל אין מהרואי למנוח ולא תחטא: והנראה לפי ענ"ד כהנתי, ואם שנית אתי תלוי משוגתי:

ובספר מגילת אסתר כתב וז"ל, ומ"ס הרמב"ן עוד כי ולא תחטא את הארץ הוא נדרש בספרי להזכיר ב"ד על כך ואינו טעם בלבד כמו שחשב הרב, ו"ל שאין למנוחו לפי שכבר נאשו הדיינים להזכיר את העם ולהיטירם בדרך הישר ולמנוחו ביד עובדי עבירה, כי לכן נאשו למנוחו בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר לראות את משפט העם ומעשהו ולשום העקוב למישר בכל הדברים כמו שכתב הרב בריש הלכות סנהדרין. וא"כ נכללה האזהרה עליהם בזה המקום ולא יבא במנין. אמנם חייבי מיתות ומלקות אינם נכללים בזה הנווי של הדיינים וכו' ע"כ ע"כ שחלקי. ולא ידעתי למה גזר שלא להכניס במנין אזהרה זו דלא תחטא שיהיה כאלה להזכיר ב"ד ע"כ כפי סדרת הרמב"ן משום שנתנו למנוח בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר וכו' אכתי לא הוזכרו עדיין

לב שמה

בין להזכיר ב"ד, ומה שהוא נזכר טעם לזה מפני שכן כוללן אזהרה ב"ד עם אזהרת העושה אינו מספיק ודוראי מחמת ייתור חיבה או שיהיו לשון דרשו כן דלויי בפני עמם הוא ויהיה ראוי למנוח לפי דרכו, אבל האמת שאזהרת ב"ד בלאו המנוח רמז בעלמא הוא ואינה בכן חוספת על שאר המנוח דוראי דבר השוה בכל המנוח הוא שמכור לב"ד להרחיק אדם מן העבירה ולא ייתוהב לעבור על מה שחזר ממנו ויש בזה אזהרה כוללת לב"ד בכל המנוח וזכר אותה הרב במאמר זה וז"ל מזה קצ"ו שזנו למנוח שופטים ושופטים שוכרים לשנות המלכות התורה ויחזירו את הנוטים מדרך האמת אליה על כרחם ויזו לעשות הטוב ויחזרו מדרך כו' ולשון ספרי מנין שממנין ב"ד ח"ל שופטים ושופטים כו' ושפטו את העם על כרחם עד כאן. ואע"פ שזו מזה על הממנין שימנו דיינין שוכרים כו' ממנו נקח שם הממנין מנוון על כך ועל הנאי זה ממנין ושמא לדעם ברייתא זו ושפטו את העם זו היא מזה לשופטים עמון שיפטו את העם על כרחם: ועל מ"ס הרמב"ם וכן לא תחלל את בןך להטותה וטעם איסור זה כדי שלא תוהה הארץ, כתב הרמב"ן ולא תוהה הארץ אינו טעם אלא הוא אזהרה לשוב עמה כו' כמו שזכרנו גבי ואם זכר לא תשכח כו', למנוח אזהרה לשוב ולנשכח מנין כו'. ואפשר שאף אזהרת האשה הוזהר נגדו מזה כי ולא תוהה הארץ יכלול הוזהר שנים. ומ"ס אל תחלל את בןך להטותה וטעם זה בזה פניה שלא לשם אישות והמותר עמם אם הם דנין אותה מן האב לא ידעתי באיזה מדה יבואו אותה ויהיה להם לבאר המדה בברייתא זו אלא הוא נלמד מולא מזה הארץ ע"כ:

וזה ודאי חיה שח"כ כן ה"ל בפירוש ולא תוהה הארץ אזהרה למוסרת עמם, אבל הם כללו למיכור למוסרת שנים על ולא תחלל את בןך להטותה ואין לנו הכרח דאשפיה דקרא נמי קא שמכי וכו' כמו וגו', אלא ודאי מן האב הם דנין למוסרת עמם. ומה שהוא הרמב"ן טוען ששם הם דנין אותה מזהב באיזה מדה יבואו, אלא חיה מה מדה לריבס ויהי מזה כי דבר הלמד מענינו הוא שמתנין שהאב מוזהר שלא יחלל את בןו להטותה כי הוזהר חילול בה ודבדלו ה' לרעה מחליו הוא ג"כ בכלל שלא תוהה ויחלל עמם. והרב כתב במנוח ש"ס הזכיר שלא לבא על אשה בלא כחוצה וקדושין וכו' ולא תוהה קדשה מבנות ישראל וכבר נכללה האזהרה בזה הענין בלשון אחר אל תחלל את בןך להטותה ולשון ספרי אל תחלל את בןך להטותה זה המוסר בזה פניה שלא לשם אישות וכן המוסרת עמם שלא לשם אישות, ושמע ממני למה כפל ללאו זה בזה הלשון ואיזה ענין נוסף בו זה שכבר קדם שכתב על הכחול בין שיהיה מפקח או אונס שאין חייב שום עונש מן העונשין אלא קנס ממון ולקחה אותה ויהיה עולה במתכנתו שאחר שאין בו אלא קנס ממון יהיה דיוו כדון כל דבר שנמנון וכמו שיש רשות לאדם להתחברו ממנו כמו שיראה ויפטרנו במה שיש לו אלאו כן יהיה מותר לו שיקח בזה הנערה ויתנה לאיש שיבעול אותה ויפטרנו מזה אחר שיש זכות ומחיותו שם החשמים כסף כו' על כן הוזהר מזה ואמר אל תחלל את בןך להטותה לפי שזה שדנתי לעונשו ממון לבד בשקדש שיפחה איש או יאונס אותה אבל כשיהיה הענין בלשון שיהיה יחד ויבטל ממנו אין דרך לזה כו', לפי שהפסוק והאונס לא יקרה אלא מעט אבל כשיהיה בנחירה וזמן והסכמה ירבה זה ויתפספס בארץ ע"כ. וכמו זה ויותר כתב בפ"ס מה' נערה וכל דבריו שממין כמיתון מביני ברוך הוא

סופרים

דאפי' אחת ומסירה את לבו ה"ז לא ישאנה והביא זה גם בשם הרב בפ"ס מה' סופרים ובפלאותי מאד ממה שלא השגיח בראוי לו בדברי הרב ויהי אליו מה שלא עלה על דעתו מעולם אדרבא פסק להדיא החם כת"ק דלעיל ודלא כר"י ולא כר"ש ולא עוד אלא שהמחבר הנזכר כתב שלא ראה סי' שהתעורר על סתירה זו דהרב

[ז] שוב כתב הרמב"ן וז"ל ובדואי מנינו בחורה עמיים וכו' ויחלל ורעו בעמיו ע"כ. כבר הוכחתי דלא ירבה לו נשים ולא יסור לבנו של ר' יהודה והכמים לא בא הלשון לאו לשום מניעה ואע"פ כן רחמנא בלשון לאו, עיין לעיל ודוק:

[ח] תו כתב הרמב"ן וז"ל. ואמנם ששאל מבעל הלכות כמאמר הרב וכו', אבל הכולל אזהרה ב"ד עם אזהרת עשה לא ימנו ע"כ. הנה אף אם נודע שטובה הלכה זו לנצל הסלכות שימנא מענה לשאלו מאיזה דבר הוא מונע מאחר שדרשו בספרי דולא תחטא את הארץ להזכיר ב"ד על כך, אע"פ אין מדרשת הספרי הוא סתירה למה שהספרי לנו רבינו בשורש הוא שאין למנוח טעם המנוח מזה בפני עמם אע"פ שבה טעם המנוח בלשון לאו, דכל מקור שנוכל לומר שבה לטעם המנוח נפרש אותו לטעם המנוח ולא למניעה, וזה דרשנו בספרי ה"ל ולא תחטא להזכיר ב"ד על כך, אע"פ שיכולין אנו לומר שבה לטעם המנוח, אלא יאמר כי אם אהא עושה, זה תרבה הפסד בלשון כמ"ס רבינו בתחילת שורש זה, ו"ל דנא להם לחז"ל דלא תחטא את הארץ היא אזהרה לב"ד ולא טעם לאיסור הקדוש, מהא דלעיל מיניה באיסור הקדוש דבר הכתוב בלשון נזכר לא יוכל בעל הראשון לשבץ לקחתה, ולא תחטא את הארץ דבר הכתוב לנוכח, ואי ס"ד דלטעם לאיסור הקדוש, ו"ל דאם אהא עושה זה תרבה הפסד בלשון, הני ה"ל למיכתב ולא יחטא את הארץ הקדוש ולא יוכל, א"ו דהיא אזהרה מיוחדת לב"ד, ודוק:

והנראה לי לשיטת רבינו דודאי לא תחטא את הארץ הוא טעם לאיסור הקדוש הוא לא יוכל בעל הראשון לשבץ לקחתה, כתשפוט פשטו דקרא, ומדבר הטעם בלשון נזכר לא תחטא לא כמו שבה הלאו הקדוש בלשון נזכר לא יוכל, נחא ליה לרבינו לפרש דגם לאו לא

שכתב בו כי אף שנתן טעם ששעה נכלה גדולה דורשין אותו למקלל לאחר מיתתם, לא קשיא כי אפי' ואזו קלל אין בו טעם לטעם כי לא יש בו דבר נוסף על לא יקלל אביו ואמו האמור תחלה כמו שיש בולא תחטא את הארץ ולא תוהה הארץ ודומיין שכלם חוספת והגומה על הטעם וטעמים נכון לשיטת עמם. ומ"ס לא ראויה לרב וז"ל שמה בלשון לאו זה דמקלל לאחר מיתת ולא אותו לאחר מיתת בנו. וז"ל דס"ל שלא היו כל אלה הדרשות בגמ' מדאורייתא אלא אסמכתא בעלמא ומדרבנן כן ובה יבואו הלא הוה מכל תפיסותיו של הרמב"ן בזה וק"ל. ומה שדרשו ולא יספיקו לעשות וגו' שהוא לאו אחר וגם הרב מנא בלשון מן הסתירה היינו משום דמיוהר לגמרי הוא אחרי וכל העם יפגעו וייראו שר"ל וייראו מלעשות כזה עוד שזה הוא ממנו ולא יספיקו לעשות וגו' וממנו ייתור זה שירשבו לאזהרה תחתית במסכת:

כתב עוד מנינו בחורה עמיים ככתוב להחמיר בעבירה כגון ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת כו' אבל הנאמר בלשון לאו כלל מניעה הם ואילו היה טעם בלבד היה אומר אל תחלל את בןך להטותה ומלאה הארץ וזה כי זה הוא טעם הכתוב הזה וכן את אלה לא יקח ויחלל ורעו כו' וכן המקדש לא יאח ויחלל כו', כדרך ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת ולא תשמואל בזה וטעמים כמ"ס ע"כ:

ובצד הלשון אינו רואה הכרח לזה הסבד כלל, דודאי כ"כ יתישב הטעם שיבא בלשון חיוב לא תשבע כן ותבא ליד כי כמו אם יבא בלשון שלילה לא תשבע כן כדי שלא תבא ליד כי כאשר אלו כלם שזכר הרב וז"ל שנתנו עמיים הם בלשון שלילה, ולאמר שיאמר שאין דרך העמיים לבא בלשון שלילה כי אם בלשון חיוב זו מערכת על הדרוש ועליו להביא ראיה, ואם ראיתו היא אותה הכתובים שהביא שם בלשון חיוב הנה יש אחרים ג"כ בלשון שלילה, שהרי בפרשת אמור כתוב ק' אל הפרוכת לא יבא ואל המזבח לא יבא כי מוס בו ולא יחלל את מקדשי וגו' כי זה ע"כ טעם הוא אל הקדוש ואל בלשון לאו. וכן עוד שם ויטור מקדשי בני ישראל ולא יחללו את שם קדשי וגו' אין ספק שטעם הוא בלשון לאו כלומר ויטור כדי שלא יחללו. ואילו כלם תשובה נחת להרמב"ן וז"ל:

כתב עוד ראוי הוא ששאל לב"ד במאמר הרב זה הלא מאיזה דבר הוא מונע אבל לא יתבאר במענה השאלה הזאת ולא יתייבש ממנה שכבר דרשו בספרי ולא תחטא את הארץ להזכיר ב"ד על כך. הנה לא ראו לעשותו טעם בלבד כדברי הרב אבל מניעה ואזהרה לב"ד ומינה לאו בפני עמם שהזכרנו לכך אותו לגרשה וכו' למנוח אותו שלא ישאנה כמו שימנו מזה חייבי המיתות והמלקות שהזכרנו לכך אותו לעשות בן הדין וכן לא תקחו כופר לנפש רואה וכן לא תחמול ולא תכסה עליו דמסית ולא תגורו ממנו דניא שקר. ואמנם בסדרה מקומות דרשו כן ואמרת להם זה האשה לומר בזה על כך וכן ימנא בן מעביר בנו ובתו באש אבל הכוללן אזהרה ב"ד עם אזהרת העושה לא ימנו אבל זה לאו בפני עמם להזכיר ב"ד ומינה ע"כ:

וראיה אי שזכרנו זו לנית דין במקום דהא אף שכתוב הוא בספרי לא זכר הרב כלל בחבורו קצתם הוא ולא כתבוהו האחרון ונראה שטעמו הוא כי אין זו אזהרה נוספת במנוח זו יותר מנזולתה ולכן לא תמנע כמו שהוא הרמב"ן מודע שלא תמנע כלל שאר המנוח שדרשו זה

קנאת

תמה ממה שלא מצאתי אצל המחברים שום זכר מדעת ח"ק דמשנה ב' פ"ב דסנהדרין המובא לעיל ולא עשו ממנו עיקר כלל כי אם להביא מהלוקת דר"י ור"ש במאי דאית להו לגבי מעמא דקרא ודעת ח"ק דלעיל לא הוזכר אצלם כלל וכמו כן בעל לב שמה דלעיל נקט בפשיטות דהרמב"ם פסק כר"ש בענין לא ירבה לו נשים

אישות עשה זונה, (יד) אכל זו הצריחה השניה בספרי או שהיא כרבי אליעזר ואינה הלכה, או שהיא במוסר את בנה למי שאין לו אישות בה, ראונו לומר עכ"ל ועבד וחייבי כריתות ומיתות ב"ד שזו היא אזהרת היותה לדעת חכמים שאומרים יבמות (דף ס"א) אין זונה אלא גיורת ומשוררת ושבעה נשים נאמרו עליון להם בה קדושין. והפסח זה הצריחה לשון סתם שלא

ונשמעתם בם אחר זכור איסור המינים שנאסרה אבילתן נתן טעם לזה ואמר ולא תשמואל באבילתן כאילו הוא יספר

לשם אישות לומר כדלית ליה ולומר כדלית ליה, ולדעת ר"ל כהנא דרין (דף ע"ו:) דורש ממנו התשובה בזה לזון כי אילו הללו הזה הוא מניעה מוקדמת שיגרסו לה שזונה תחת בעלה, וכלל שאין בתשומע הזה ביאת פניה אלא לדעת מי שאין הלכה כמותו, וכן אמר המהרש"ם בלאו דלא חסיה קדשה לא תהא אחתה מזנות ישראל לגבר עבד, אכל כזבי הקדושין פנוי הבא על הפניה, אם לדעת פלגשות ראונו לומר שסתם מיוחדת וידועה לו, זה מותר הוא, ואדונו דוד ע"ה נשא מהן, אכל אם בזה עליה דרך מקרה כענין הזונים זה חינו

לגבי כהנים כלומר שגם היא חתומה זונה לגבם. וכן כתב ג"כ המורחזי בפרשת קדושים בפרק י"ה מהלכות אסורי ביאה וז"ל, מפי השמועה למדנו שהזונה האמורה בחזרה לכל וכו'. ועוד כתב א"ח"כ הבא על הפניה אפילו היה קדשה שהפקירה עמה לכל מזנה כתב איזהו חתן זונה הא לך דבר זה בשכר אחד זונה נכרית או שפחה או ישראלית

מרגניתא טבא

והיה עולה על גבי דהרמב"ן שהקשה מהא דפריך הש"ס והא לזנות כתיב, בא לשלול פירוש מוסרי יתכן אבוכה, ר"ל דאף אם התקין לא חסין אדעתיה בפירוש לזנות אלא זנות דאשת איש אחי פריך אי ס"ד דיש לפרש גבי אל תחלל את בןך להזנות שמוסר בזה פניה לפנוי ולהזנות פירוש שמש ימשך שתבא לידו זנות מה שנקרא זנות ממש, א"כ גם כאלו גבי בת כן יש לפרש כי תחל במוסרת עמה כשהיא פנויה ולזנות הפירוש שמש ימשך כשתרגיל את עמה כן שהזנה ג"כ תחת בעלה ודוק:

אמנם כ"ו אין שום נ"י. ומו אכתי לא פליגינן אמאי לא מוקי היתרן הצריחה כהכחשים אליבא דהלכה דלי לאו הג"ש דאכתי אכתי חסיה חסיה חסיה דכח כן פנויה כי תחל לזנות עם מי שאין קידושין תופסין בה כ"ל, ולא תחשוב שג"ל להרמב"ן דלשון פנויה אינו אלא שפנויה מכל איסור לאו וזכר על הבעול, דאין פנויה אלא מניקה בעל. וכן הוא עמנו פירש הא דנאמר בצריחה דפרי במוסר בזה פנויה שלא לשם אישות היינו שמוסר למי שאין קידושין תופסין בה, הרי דקרי פנויה אפי' דאיה על מי שנמסרה לו באיסור לאו וזכר. וכן משמע מלשון התוספות ביבמות (דף ס"א:) ב"ה פנוי הבא על הפניה, וז"ל לאו דוקא נקט פנוי דכ"ס נשוי שמונה על אשתו דהזונה זונה עכ"ל, הרי משמע דקרי פנוי למי שאינו נשוי ודוק:

אמנם הנראה מהא דפריך הש"ס והא לזנות כתיב, ומלל חסין היתרן הצריחה אחי כהכחשים דכ"ס דאשת איש אחי חסיה חסיה חסיה דא"כ דהלכה כהכחשים דיונה היא גיורת ומשוררת ושבעה נשים נאמרו עליון להם בה קדושין. והפסח זה הצריחה לשון סתם שלא להזנות שמוסר בזה פניה לפנוי ולהזנות פירוש שמש ימשך שתבא לידו זנות מה שנקרא זנות ממש, א"כ גם כאלו גבי בת כן יש לפרש כי תחל במוסרת עמה כשהיא פנויה ולזנות הפירוש שמש ימשך כשתרגיל את עמה כן שהזנה ג"כ תחת בעלה ודוק:

אמנם כ"ו אין שום נ"י. ומו אכתי לא פליגינן אמאי לא מוקי היתרן הצריחה כהכחשים אליבא דהלכה דלי לאו הג"ש דאכתי אכתי חסיה חסיה חסיה דכח כן פנויה כי תחל לזנות עם מי שאין קידושין תופסין בה כ"ל, ולא תחשוב שג"ל להרמב"ן דלשון פנויה אינו אלא שפנויה מכל איסור לאו וזכר על הבעול, דאין פנויה אלא מניקה בעל. וכן הוא עמנו פירש הא דנאמר בצריחה דפרי במוסר בזה פנויה שלא לשם אישות היינו שמוסר למי שאין קידושין תופסין בה, הרי דקרי פנויה אפי' דאיה על מי שנמסרה לו באיסור לאו וזכר. וכן משמע מלשון התוספות ביבמות (דף ס"א:) ב"ה פנוי הבא על הפניה, וז"ל לאו דוקא נקט פנוי דכ"ס נשוי שמונה על אשתו דהזונה זונה עכ"ל, הרי משמע דקרי פנוי למי שאינו נשוי ודוק:

אמנם הנראה מהא דפריך הש"ס והא לזנות כתיב, ומלל חסין היתרן הצריחה אחי כהכחשים דכ"ס דאשת איש אחי חסיה חסיה חסיה דא"כ דהלכה כהכחשים דיונה היא גיורת ומשוררת ושבעה נשים נאמרו עליון להם בה קדושין. והפסח זה הצריחה לשון סתם שלא להזנות שמוסר בזה פניה לפנוי ולהזנות פירוש שמש ימשך שתבא לידו זנות מה שנקרא זנות ממש, א"כ גם כאלו גבי בת כן יש לפרש כי תחל במוסרת עמה כשהיא פנויה ולזנות הפירוש שמש ימשך כשתרגיל את עמה כן שהזנה ג"כ תחת בעלה ודוק:

לכ שמה

אישות משמע דאפי' בלא מוסקת לכל וזו כתיבה, ולהרמב"ן נמי קשה שלא כשינוי עליו כמו שרגלו להשיגו בהרבה מקומות שדבריו סותרין: ובהר"ק ז"ל בכסף משנה כתב על לשון דהרמב"ם ז"ל ב"ה נערה, יש לדקדק דמשמע מדברי רבינו הבא דאין לוקה עליה אלא א"כ היא מוכנת לכן ובפ"א דאישות כתב כל הבעול אשה לשם זנות בלא קדושין לוקה מן הסודר לפי שבעל קדשה וזכר לדחוק שכתב על מה שכתב כאן עכ"ל. ובאמת קשה מהו אם סמיכה וזאת הרמב"ם תלי מילתא בבעול לשם זנות בלא קדושין כו', דהמיוחדת לאחר מהו שאינו מקדשה עמנו לכל מ"מ בלא קדושין הוא ועכ"פ לא היה לו לכתוב אלא לפרש דוקא. במסקנתו כו'. ומן הסתמיות כוס הוא שהלך עליו הרמב"ן וכתב אין קדשה אלא מוכנת כו'.

ועל מה שכתב הרמב"ן ב"ה נערה אין קדשה אלא העומדת בקוים של זנות וכן אמרו בספרי לא חסיה קדשה אלא חסיה לזנות כענין אין ספק בזה קדשה וכן נאמר איש הקדשה הוא בעיניו כו', כתב עליו הרב ב"מ אין ספק מביאין שלא נקראת אלא יושבת בקוים כו'. דכל שיש מוכנת לזנות עם כל הבא עליה מיקריא קדשה שהיא לשון מוכנת לכן כו', ומה שביאר ראיין מהא דהקדשה היא בעיניו אם כוונתו לומר דבעיניו היא קדשה של זנות אישכא אישכא למשמע מינה דאי אחת דלא מיקריא קדשה אלא א"כ יושבת בקוים אפוא אנשינו למימר

י"הא בעיניו תחלה הארץ ומה שמאחר שהוא לא יצור על מי בא וגם היא לא תזכור ממי קבלה נמצא אף מוסר את בנה. ומה שאמר עוד (יד) כי הצריחה דפרי שמוסר כי ולא תזנה יבא להזכיר על פנוי הבא על הפניה אפילו היה קדשה כשרים או אחיה כו' אליעזר ואינה הלכה או מיירי בפנוי הבא על הפניה שהיא פכולה. ל"ל דאשתו ככולי עמלם משום שזה שאמר חכמים כי אין הלכה כרבי אליעזר בפנוי הבא על הפניה שפשה זונה בהיותה כשרים היינו לפסלה לכהונה אבל לענין אחר זונה נקראת, ומה שחמרו שם בגמרא כשאמר יכול בפנוי הבא על הפניה ואמר והא לזנות כתיב אין פירושו לשון זנות לא יכול לעולם כי אם באסורים רק כוונתם היא לשון זה של לזנות בזה כהן על כרחך הוא באסורים דוקא. והרמב"ם שזונה האמורה בכהנים אין משמעה כשאר זונה שצורה ממש שאמר בפרק הבא על הפניה (דף ס"א) במתניתין כהן הדיוט לא ישא חילוניות אלא אם כן יש לו אשה ובנים רבי יהודה אומר אפי' שיש לו אשה ובנים לא ישא חילוניות שהיא זונה האמורה בחזרה. ובכאן יש לשלול מה היה לר"ך להאריך ולומר שהיא זונה האמורה בחזרה די כשיאמר שהיא זונה, אלא לכך נקט זה הלשון לומר שאף אם החילוניות אינה נחשבת זונה בעמלם מ"מ היא זונה האמורה בחזרה על פסוק אל תחלל את בתך להזנותה שזו דעת הרב והביא ראייה ממה שכתב הרב הוא כל שאלה בת ישראל לא בת ישראל שבעלה לאדם שהיא אסורה לו איסור הזה אפי' שהיא במלקות לא נעשית זונה ולא נפסלה, וכן גבי חתן זונה שהלכות אסורי

דהלכה ה"ל לאוקמי כהכחשים דכ"ס דנעשית זונה אם באו עליה מחייבי כריתות ומיתות ב"ד או עכ"ל ועבד, ואפי' על הפניה, ולולא שפירש הוא ז"ל ר"ל הרמב"ן הלאו דלא תחלל בןך להזנות במוסר בזה פנויה למי שאין לו בה אישות, ר"ל עכ"ל ועבד וחייבי כריתות וכו'. וייתי מבאר דכ"ס דהרמב"ן דכ"ס דאמר חכמים אין זונה אלא גיורת ומשוררת ושבעה נשים נאמרו עליון להם בה קדושין. והפסח זה הצריחה לשון סתם שלא להזנות שמוסר בזה פניה לפנוי ולהזנות פירוש שמש ימשך שתבא לידו זנות מה שנקרא זנות ממש, א"כ גם כאלו גבי בת כן יש לפרש כי תחל במוסרת עמה כשהיא פנויה ולזנות הפירוש שמש ימשך כשתרגיל את עמה כן שהזנה ג"כ תחת בעלה ודוק:

אמנם כ"ו אין שום נ"י. ומו אכתי לא פליגינן אמאי לא מוקי היתרן הצריחה כהכחשים אליבא דהלכה דלי לאו הג"ש דאכתי אכתי חסיה חסיה חסיה דכח כן פנויה כי תחל לזנות עם מי שאין קידושין תופסין בה כ"ל, ולא תחשוב שג"ל להרמב"ן דלשון פנויה אינו אלא שפנויה מכל איסור לאו וזכר על הבעול, דאין פנויה אלא מניקה בעל. וכן הוא עמנו פירש הא דנאמר בצריחה דפרי במוסר בזה פנויה שלא לשם אישות היינו שמוסר למי שאין קידושין תופסין בה, הרי דקרי פנויה אפי' דאיה על מי שנמסרה לו באיסור לאו וזכר. וכן משמע מלשון התוספות ביבמות (דף ס"א:) ב"ה פנוי הבא על הפניה, וז"ל לאו דוקא נקט פנוי דכ"ס נשוי שמונה על אשתו דהזונה זונה עכ"ל, הרי משמע דקרי פנוי למי שאינו נשוי ודוק:

אמנם הנראה מהא דפריך הש"ס והא לזנות כתיב, ומלל חסין היתרן הצריחה אחי כהכחשים דכ"ס דאשת איש אחי חסיה חסיה חסיה דא"כ דהלכה כהכחשים דיונה היא גיורת ומשוררת ושבעה נשים נאמרו עליון להם בה קדושין. והפסח זה הצריחה לשון סתם שלא להזנות שמוסר בזה פניה לפנוי ולהזנות פירוש שמש ימשך שתבא לידו זנות מה שנקרא זנות ממש, א"כ גם כאלו גבי בת כן יש לפרש כי תחל במוסרת עמה כשהיא פנויה ולזנות הפירוש שמש ימשך כשתרגיל את עמה כן שהזנה ג"כ תחת בעלה ודוק:

אמנם כ"ו אין שום נ"י. ומו אכתי לא פליגינן אמאי לא מוקי היתרן הצריחה כהכחשים אליבא דהלכה דלי לאו הג"ש דאכתי אכתי חסיה חסיה חסיה דכח כן פנויה כי תחל לזנות עם מי שאין קידושין תופסין בה כ"ל, ולא תחשוב שג"ל להרמב"ן דלשון פנויה אינו אלא שפנויה מכל איסור לאו וזכר על הבעול, דאין פנויה אלא מניקה בעל. וכן הוא עמנו פירש הא דנאמר בצריחה דפרי במוסר בזה פנויה שלא לשם אישות היינו שמוסר למי שאין קידושין תופסין בה, הרי דקרי פנויה אפי' דאיה על מי שנמסרה לו באיסור לאו וזכר. וכן משמע מלשון התוספות ביבמות (דף ס"א:) ב"ה פנוי הבא על הפניה, וז"ל לאו דוקא נקט פנוי דכ"ס נשוי שמונה על אשתו דהזונה זונה עכ"ל, הרי משמע דקרי פנוי למי שאינו נשוי ודוק:

אמנם הנראה מהא דפריך הש"ס והא לזנות כתיב, ומלל חסין היתרן הצריחה אחי כהכחשים דכ"ס דאשת איש אחי חסיה חסיה חסיה דא"כ דהלכה כהכחשים דיונה היא גיורת ומשוררת ושבעה נשים נאמרו עליון להם בה קדושין. והפסח זה הצריחה לשון סתם שלא להזנות שמוסר בזה פניה לפנוי ולהזנות פירוש שמש ימשך שתבא לידו זנות מה שנקרא זנות ממש, א"כ גם כאלו גבי בת כן יש לפרש כי תחל במוסרת עמה כשהיא פנויה ולזנות הפירוש שמש ימשך כשתרגיל את עמה כן שהזנה ג"כ תחת בעלה ודוק:

אמנם כ"ו אין שום נ"י. ומו אכתי לא פליגינן אמאי לא מוקי היתרן הצריחה כהכחשים אליבא דהלכה דלי לאו הג"ש דאכתי אכתי חסיה חסיה חסיה דכח כן פנויה כי תחל לזנות עם מי שאין קידושין תופסין בה כ"ל, ולא תחשוב שג"ל להרמב"ן דלשון פנויה אינו אלא שפנויה מכל איסור לאו וזכר על הבעול, דאין פנויה אלא מניקה בעל. וכן הוא עמנו פירש הא דנאמר בצריחה דפרי במוסר בזה פנויה שלא לשם אישות היינו שמוסר למי שאין קידושין תופסין בה, הרי דקרי פנויה אפי' דאיה על מי שנמסרה לו באיסור לאו וזכר. וכן משמע מלשון התוספות ביבמות (דף ס"א:) ב"ה פנוי הבא על הפניה, וז"ל לאו דוקא נקט פנוי דכ"ס נשוי שמונה על אשתו דהזונה זונה עכ"ל, הרי משמע דקרי פנוי למי שאינו נשוי ודוק:

קדושין לפי דעתו וזו הוא ללקות עליו משום קדשה וזאת הראב"ד הולך ואומר שכל שמיוחדת לאחר אינו ואין בה איסור קדשה. ויש לדקדק בזה שהר"ם עמנו כתב פ"ב דהלכות נערה אני אומר שום שחמור בתורה אל תחלל את בןך להזנות כו' אלא אם היתה בזה הכתובה מוכנת לכל מי שיבא עליה כו' והמכין בזה לך הרי היא קדשה ולוקה כו' ע"כ. והא קמן דקאמר בהדיא מוכנת לכל מי שיבא עליה והמכין בזה לך כו' שזו ודאי המוסקת לכל אדם שזכרה הראב"ד ולהכי לא פליג הסם הרמב"ם אלא הוא בא עליו מזה אחר וכתב אין דעתי מהמכנת לזו שאין קדשה אלא העומדת בקוים של זנות כו' ע"כ. ולפי זה קשה דכ"ס אישות שזאת הראב"ד אומר אין קדשה אלא העומדת בקוים של זנות כו' ע"כ. במאי פליג הרמב"ם הא איסור נמי מוסקת לכל ב"י כמו שביאר עמנו בהלכות נערה ואמר אם היתה בזה הכתובה לכל מי שיבא עליה כו'. ואם נראה לומר דכ"ס אישות על פי מה שמוכנ מלשון של הרמב"ם שם דקאמר אפי' בלא מוסקת עמנו לכל השינוי שאין קדשה אלא המוסקת כו', ובה"ל נערה נמי על פי הלשון שחמור שם מוכנת לכל ב"י והיינו מוסקת כו' כשינוי דאף לא כני כי אין קדשה אלא העומדת בקוים כו'. וזה ודאי דוחק כי היה לו לכתוב שם ככל אישות כל דעתו בלשון וזאת פירוש אין קדשה אלא המוסקת עמנו ויושבת בקוים של זנות כו'. ולהרמב"ם עמנו יש לנקות דלפיג מדידה אידויה, דהסם ב"ה נערה כתב מוכנת לכל דמשמע דוקא המוסקת לכל כהראב"ד וכו' לשון תחילת ודוק:

ערה) חב"ה דהב"ה דכפ"ה שרר זכר חותם אל תחלל את בך להוה"ה ז"ל שמו"ה
ב"ה פ"ה כ"ו, כלל מודין ב"ה ולאו ח"ב"ה דר"ה לחוד"ה ב"ה וחי"ה ב"ה כ"ה נ"ה
ל"ה

כתב

כתב

אונן ולא כסן הדייטן ראויו לומר כן בלאו הראשון ומן המקדש לא יאז אחר שהוא טעם נמשך
עמו ויהיו שניהם שלימות ולא מניעה ע"כ. ואין בזה שום הכרח שמשום שהשי הוא שלימות
יהיה גם הראשון שלימות שלא כפשוטו שהוא אזהרה גמורה שלא יאז מן המקדש חוזה דומיא
ומפאתה אהל מועד לא תאז, אבל ולא יחלל א"ש לשלילה כמזכר לטיל לא יאז אבל יעבוד אונן
כי אינו מחלל עבודתו בכך ודרשני ליה הכי משום דלאזהרה לא אקטין כי אין החילול אלא
המחלל

הוא שהיה בשם הירושלמי שאמר מסייע ליה לר"ש, כי בירושלמי שלפני חנה בזה האופן ור"ל שהיה מוטעת וזה מ"ב עממים, האחד שהיה במהמיתין י"ש חולק כמו שכתב ור"ל זה אינו סיוע, ועוד כי מחנה שר"ש הוא חולק על רבי מאיר ועל רבי יהודה ח"כ הוא חנה ולא היה נר"י שינוא אומרא לחזק דבריו ולומר מהמיתא מסייע ליה, כי על אומרא הוא דרך הגמרא לאמר ולא על החנה שהאומרא נר"י סיוע אומרא חנה נאמר עליו חנה הוא ופליג. ולפי דעתי כי הגמרא הכונה בזה היא כאשר מלאה

בירושלמי שלפני גס שאף בו נפלו טעיות אחרות הנני משיח לך כאן אות בלתי ור"ל, כ"ג מקריב און ולא אובל דברי ר"מ. רבי יהודה אומר כל אורח היום. ר"ש אומר גומר כל העבודה שיש בידו וזה לו. בין ר"מ לר"ש חדא. בין ר' יודא לרבי שמעון חדא. בין ר"מ לרבי יהודה הכנסה. רבי יעקב בן דוסחאי מפסיק ביניהון רבי מאיר אומר היה בפנים היה יואל היה בחוץ לא היה נכנס. רבי יודא אומר היה בפנים היה נכנס היה בחוץ לא היה נכנס. ר"ש אומר גומר כל העבודה שיש בידו וזה לו, רבי יוסי ברבי בון בשם רב הונא מהמיתין סיוע לר"ש לקים ומן המקדש לא יאל עממה און יואל יואל הוא אחריתא בן נכסים וכו' נגלה ויואל עממה עד פתח העיר דברי ר"מ רבי יודא אומר אינו יואל מן המקדש שנאמר ומן המקדש לא יאל לא היה חוזר, ע"כ. פירוש מה שאמר רבי יוסי ברבי בון בשם רב הונא מהמיתא סיוע לר"ש לקים און זה רבי שמעון האומר למעלה במחלוקת כי אורח הוא חנה רק רבי שמעון בן לקיס שהיה אומרא, ואומר כי זה החכם רבי יוסי מהמיתא ליה פירוש שנה לו מחלוקת ר' מאיר ור' יהודה באופן זה ומן המקדש לא יאל עממה און יואל וכו' עד דברי ר"מ רבי יודא אומר פירוש הוא רבי יהודה מהמיתין אינו יואל מן המקדש שנאמר ומן המקדש לא יאל לא היה חוזר, פ"י היה חוזר על משנתו יאל לא היה חוזר כי שמה קרי קבלה מרבו או שמה מחבריו, זהו דעתי בזה הירושלמי. ועמה אחזר על דברי הרמב"ן, ומה שהביא עוד ראיה (יא) מהתוספתא שאומרת שאין ומן המקדש לא יאל חנה בשעת העבודה, כבר כתבתי שזה גס בן דעת הרב בסמ"ק שלו וגם בחבורו הגדול, ואין סתירה בדבריו כלל. ומה שאמר עוד בסוף דבריו (יב) כי ולא יחלל יבא במין, כבר הוכחתי שהוא טעם כדעת הרב ולא יבא במין, ובדין לא הביאו הרב בספרו: (א) גרמא ל"י שהגבון כדברי הרב כי ולא תטמאו את הארץ הוא טעם ולא מניעה. ומה שאמר הרמב"ן שהוא מניעה כמו ולא יטמאו את המניעה הבא אחר אזהרה וישלחו מן המחנה כל זרע וכל זכ, נ"ל שיש הפרש ביניהם, כי לא תטמאו את הארץ מבואר הוא שהוא טעם וכמו שהביא הרב מלשון ספרי, אמנם ולא יטמאו את המניעה אינו טעם רק אזהרה כדליתא במכות ריש פרק אלו בן הלוקין (דף י"ד:) דקאמר בשלמא הבא למקדש עמא כתיב עונש וכתיב אזהרה, עונש דכתיב את מקדש ה' טמא ונכרתה אזהרה ולא יטמאו את המניעה, הרי מבואר שהגמרא פירשו ללאו ולא לטעם ור"ל בדין הכניסה הרב במין. ומה שאמר עוד (ב) כי לפי דעמו לא תטמאו את הארץ לא יבא במין מפני שהוא לאו שנקבל בזה, נ"ל כי מלבד זה לא יבא במין מפני

וזו כמו שאמר בעריות אל תטמאו בכל אלה כי בכל אלה נטמאו הגוים אשר אני משלח שכן אזהרות בעריות נאמרו עליהן בטומאת הארץ ואיבודת לא ימנו לבד הלאוין של המניעה, ואולי יבא במין ממה שאמר בספרי ולא תטמאו את הארץ אזהרה לחכמים,

מרגניתא טבא

וגם ראיתי בעל מגילת אסתר שאין דרשם הגמרא דמסדרין אסמכתא חנה דרשא גמורה מדפריק ט"ס שפיר קאמר ר' יהודה, ואי הדרשא הוא אסמכתא בעלמא לא שייך למימר ט"ס שפיר קאמר, לענ"ד הוא ראה חוק:

[כא] וגם מה שהביא הרמב"ן ראיה ור"ל עוד מלאה בתוספתא בנפ' מסדרין דאמרו לו לר' יהודה און מן המקדש לא יאל חנה בשעת עבודה ע"כ. י"ל דאמרו לו סיוע ר"ש לדלדיה מני קאי כל הספוק אשלא יאל הכהן מן המקדש בשעת עבודה כנ"ל, אבל לר"מ ור"ל דכ"ל כהן מקריב און אט"ס ששטע שמה לו מת שלא בשעת שחיטה עבודה בידו, ומוכרחים הם לדרוש מן המקדש דומן המקדש לא יאל שפי דרשוהו ולדרוש חיות לא יאל חלפניו ולאחריו כנ"ל, ור"ל ע"כ מן המקדש לא יאל ללוות את ממו אפי' שלא בשעת עבודה ע"כ לריבון און לומר דפליגי ר"מ ור"י בעטם הדרשא דמן המקדש לא יאל וכדקאמר הלמודא דידן ודוק טעם, וס' יראנו מפורסם נפלאות:

[כב] תו כתב הרמב"ן והלאו שמנה כ"ג ולא תטמאו את הארץ, ואמר הרב וכו' וכבר מנה הרב זה בכלל ט"ס לאוין וכו' ע"כ, הכרח בזה דבריו אינו משיג חנה על הכוסם טעם המזל ללאו בפני עמם בלא ראיה שהוא בא גס ללאו בפני עמו, אבל במקום שיש לנו ראיה ברורה שכן ללאו כ"פ כדאי מהוויים אנו לתפוס ללאו, אחר שנתגלה לנו מן הראים שהוא אינו טעם חנה לאו מיוחד, וכלאו דלא יטמאו את המניעה יס לנו ראיה גדולה שהוא לאו מיוחד מדשמענו עונש כהנא למקדש טמא ולא מינוי אזהרה וק"ל לא ענש הכהן חנה ח"כ כוסר, ומוכרחין אנו לומר דולא יטמאו את המניעה בלא אזהרה ולא לטעם, דאי אפי' לטעם בלבד לא יהיה לנו אזהרה לכא למקדש טמא. וזה לשון הגמרא במכות (י"ד:) בשלמא הבא למקדש

סופרים

בטומאה נשרפה הוא משום דאית ליה אנינות לילה לאו דאורייתא דהיינו לר"י לשרפה הותרה דאילו לדורות דאית ליה אנינות לילה דאורייתא ולרש"י לדורות נמי לאו דאורייתא ונבמה שהיו מסתייגו כדי לאוכלו בערב ובין כך ובין כך נבמה באונס ושרפהו, ולמאן דאית ליה מחמת אנינות נשרפה משום דקים ליה אנינות לילה דאורייתא וכלהו כהנים אוננים הוו דאורייתא ביום ובלילה שלאחריו והוא ליה חמאט שאין לה אוכלין ושרפהו, ובסוגיא דפ"ב דובחים דלעיל אסקינא דת"ק הוא דאית ליה כהני תנאי דמחמת טומאה נשרפה וא"כ לדלדיה נמי אנינות לילה לאו דאורייתא ומשהיו מבתינין לאוכלה לערב נבמה בין כך באונס ושרפהו, ור' אילעא בר פלוגתיה איכא למימר דסבר אנינות לילה דאורייתא כר' בחמיה דפרק טבול יום ושרפהו מפני שלא היו לה אוכלין ומקיל' לענין הלכתא כמ"ר אנינות לילה דרבנן כמו שפסק הרי"ף בפרק הית קורא למדנו דלית הלכתא בר' אילעא. ונמצא להרמב"ן בספר תורת האדם

קנאת

הרגיש בדברי הרב עצמו שיריו ע"ז החילוק במילין ברורים כשכתב ז"ל ואמנם יבוש מי שפנה אותם כשישאלוהו ויאמרו לו זה הלאו מאיזה דבר מזהיר ולא יהיה לו אז מענה כלל ע"כ, וזה הנה הדברים הנזכרים בחילוק דלעיל הרמב"ן ז"ל לא שיער בהן אולי לא היו בנוסחתו, ומהר"ל ד"ל לא השגיח בהן וכתבן בשם עצמו והוא פלא:

תו קשיא לי במ"ש רמב"ן ז"ל על מאי דאפליגו התם פ"ב דרובים ת"ק ור' אילעא דבר נפקא ליה חילול עבודה מלא יבא ולא יחלל הא אחר שלא יבא חלל ובר מהן הקריבו וכו', והוא ז"ל העלה דהסוגיא כלה ברעת הוואת השנית אולא כר' אילעא, ולדידי אינו מוכן דעתו זה דנ"ל דמוכחא איפכא מהתם דהא דר' אילעא לאו הלכתא היא דאסקינא התם דאיך (היינו לת"ק) מ"ש לא אמר מהן הקריבו קסבר מפני טומאה נשרפה. ולפי העולה מהסוגיא דפ' טבול יום דף ק"א ע"א למ"ד מפני

נראה לי שהכונה בדברי הרב שכל המצות שיש בהן עשה ולא תעשה הם שיהיו. (א) ומה שהביא הרמב"ן העשה והלאו שנאמר בענין חילת הכ"ח טהורים ואמר כי שם אין לעומת העשה שהרי אין מצוה באכילה. כ"ל שאין זו תשובה עליו כלל כי הרב לא אמר שהמצוה היא האכילה רק הבדיקה וההבדלה בין הטהורים לטמאים כאשר כתב בדבריו בסמ"ק שלו בעשה קמ"ט.

[א] העיקר דחשי אמר הרב ז"ל שהמצוה שיש בה עשה ולא תעשה תחמה שחיס העשה שבה בכלל מצות עשה והלאו שבה בכלל מצות לא תעשה, ופירש כי בזה ג' דרכים. הא' שיהיה בדבר הזה מצוה בקיומו, והא' יהיה עובר עליו יעבור על לאו בענין שבת ויום טוב ושמחה ואם כפור. או שיהיה לאו שקדמו עשה, כגון בארבעה ומוציא שם רע. או שיהיה עשה, כענין שילוח הקן והעומר, ובאלה הדרכים ימנו שניהם הלאו והעשה. ולא ראה הרב שאלה מן הראשונים טעם בזה העיקר.

והוא רואה בו מחלוקת גדולה ואחת מן הדעות טועה בו בלא ספק, שיש עוד לאו ועשה בדבר אחד אלא שאין שניהם מצוה (א) כענין בזהבמות בדים ובטפות המהרים והאסורים אמר הכתוב בהן עשה זאת בהבמה אשר תאכלו ודרכו בו (ספרי) שהיא מצוה עשה, וכן כל צפור טהורה תאכלו מצות עשה, [ב] וכן את זה תאכלו מכל אשר בחיים, והדבר ידוע שאין הכוונה שיתאכלו בהבמה או הדג בע"ה הסימנים הטהורים נעשה מצוה, ואם נאדם ולא תאכלם נעבור עליה, [ב] אכל הכוונה שאמר הכתוב אלה תאכלו ולא הטמאים, והוא לאו הבא מכלל עשה בטמאים כדי שיהיה הכולל הטמאים עובר

מותר לאכלו כמו שאמר והבדלתם בין הבמה הטהורה לטמאה, והבדלתם חמסם חסיהם בסימנים, עכ"ל. הרי לך מפורשת כוונתו שהמצוה היאנה האכילה רק הבדיקה וההבדלה בזה. ומה שאמר עוד (ב) כי כוונת הכתוב שיתאמר בזה זאת מצוה עשה היא לומר שיהיה על הטמא בלאו ועשה, ור"ל לאו כי זה אינו שאם כן לא היו לריבוי החכמים ההם לומר בם זו מצוה עשה כי מבורר הוא שלשון תאכלו הוא עשה ומה בלאו להשיעו שהכוונה היא בבדיקתם שמתאמנו לא היינו מבינים אותה. אחר כך מלמדי שכן סובר וליכא למידק בספרי אמאי חיי בקלת מהמאמר כגון הכך תרתי האי לישנא דהוה מצוה עשה ולא תעשה שאלו בם החכמים זו מצוה עשה או זו מצוה לא תעשה, שכתב וז"ל. ואיכא למידק בספרי אמאי חיי בקלת מהמאמר כגון הכך תרתי האי לישנא דהוה מצוה עשה ולא תעשה וכתב

מרגניתא מביא

מפני שיש בה קוס עשה לבדוק בסימנים וכמו שיאמרו רבינו. והא' לך לשון במצות עשה ק"ב. הוא שאלו לבדוק בסימנים דגים וכו' והוא אמרו יתעלה ויתבאר שמו את זה תאכלו מכל אשר בחיים, וביאור אמרו בנ"ל חולין האוכל דג טמא עובר בעשה וז"ל, כי מאמרו את זה תאכלו שומע אני שולחו לא יאכלו, ולא הבא מכלל עשה עשה, הנה נכתב מאמרו את זה תאכלו מ"ט, והענין באמרו זו מ"ט מה שזכרתי לך והוא היותו מצוין לזון בלאו הסימנים ולומר שזה מותר לאכלו וזה אינו מותר לאכלו, כמו שאמר והבדלתם בין הבמה הטהורה, והבדלתם חמסם חסיהם בסימנים ולכן יסיה כל מין ומין מארבעת אלו הסימנים והסימנים מצוה בסימנים עשה בידוד עכ"ל. הרי לך במצוה וז"ל ויפך וסימנים חמסם חסיהם, וכבר בארנו לשונות בקראי עשה בידוד עכ"ל. הרי לך מבורר שלמד זה שהעשה בלאו בדיקת הסימנים ממה שאמרו בספרי זו מ"ט, ולזה כיון רבינו באמרו והענין באמרו זו מ"ט מה שזכרתי לך והוא היותו מצוין לזון בלאו הסימנים וכו'. וכן ביארו דברי רבינו הרב מהר"ר דוד ויט"ל בתחילת ספר חורש שלו, ואחריו בעל ס' מגילת אסתר: [ב] ואשר כתב הרמב"ן וז"ל וכן את זה תאכלו אשר בחיים ודבר וכו', וכתב עליו בעל ספר מגילת אסתר וז"ל, כ"ל שאין זו תשובה עליו כלל כי הרב לא אמר שהמצוה היא האכילה רק הבדיקה וההבדלה בין הטהורים לטמאים. כ"ל ביאור השגת הרמב"ן שזכר לשיעורו שכתב

לב שמח

השרש השני כתב הרב שהמצוה שיהיה בה עשה ולא תעשה ראויה למנות עשה שם עם מ"ט. וז"ל שבה עם מצוה ל"ט כו', ולא יעשה אדם בזה השם ע"כ: והרמב"ן כתב ולא ראה הרב שאלה מן הראשונים טעם בזה העיקר ואני רואה בו מחלוקת גדולה ואחת מן הדעות טועה בלי ספק, כי יש עוד לאו ועשה בדבר אחד ואין שניהם מצוה כגון זאת בהבמה אשר תאכלו כל צפור טהורה תאכלו את זה תאכלו מכל אשר בחיים שכתב אלו דברו זאת מצוה עשה, וידוע שאין הכוונה שיתאכלו אותם עשה מצוה ואם לא תאכלם נעבור אכל הענין אלה תאכלו ולא הטמאים וזה כלל לאו הבא מכלל עשה בטמאים ויהיה הכולל הטמאים עובר בלאו גמור, וכלאו הבא מכלל עשה ששאר עשה כגור ולפיכך לא מנאם בעל ס' ככלל מ"ט מפני שאין בלאו קוס עשה והרמב"ם מנאם כלם בנ"מ מ"ט אמר לבדוק בסימנים העוף לבדוק בסימנים חמסם חסיהם מן האסורים כדבר שכתב ראויה לזון בלאו הלאו האמור עשה מוסף מנין כמו שלא יוסף לאו אחר גמור כמו שיאמר במנינה מן המנינות שנים אלו ששם לאוין וכלם במנין לא תעשה אחת ע"כ:

אמר הנצי"ק זה שכתב לא ראה הרב שאלה מן הראשונים טעם בזה העיקר וז"ל חסיהם כי אין מהחלוקת במה שזכר הרב דודאי כדבריו כן הוא שאלו טמאים או ממש לאו ועשה הכל מודין בו שגמור טעם לעשות והלאו לעשות וכבר פירש אותם וביאר שאלו ששם מנינים הם ויהי אמר שאלה ששם לא עשה אדם מעולם גם הרמב"ן לא ראה כן מחלוקת כי המחלוקת שהוא אומר שאלה אינו אלא בדבר אחר כלומר בלאו הבא מכלל עשה דהרמב"ם כבר שמהאר שאלו לאו הבא מכלל עשה ששם הוא ונמנה אותו עם מ"ט עכ"ל. כבר דמ"ט אינו ממש קוס עשה ולא נמנהו אלא כלל השלש מנין שזכר הרב ואמר שלא יעשה אדם בזה כדבריו כן הוא שלא נמנה עליו שום מחלוקת מעולם וזה מבורר. ומנין ריבוי ענינו דהרמב"ן ניכר שכוונתו לומר שבה שמונה את זה לעשה הוא הטמא ונותן הרמב"ן טעם לדבר שאין הלאו האמור בלשון עשה מוסף מנין כמו שלא יוסף לאו אחר גמור כו', ולכאורה שפיר קאמר, וכך משיינון שפיר אין הגדול דומה לראיה כי בלאוין הגמורים אף אם נכפלו כמה פעמים ראוי שלא למונות אלא אחד כיון שענינם אחד ולשון אחד לכלל, ר"ל כי אף שהם נכפלים כלם בלשון לאו ואחרים כדרכם ואף כי רבים הם תשובים ללאו אחד שכתב אכל הנכפלים שכתבם משתנים משלשון לאו גמור ללאו בלשון עשה זה הסינו יעשה ראש בענין כי אין חומר איסורי לאוין הבאין מכלל עשה כחומר איסורי בלאוין שאלו בלשון לאו ממש, דכאן מכלל עשה א"כ דלאו הוא מ"ט ענין איסורי בלשון לאו נהיה ומעשה הוא דניק שמהו בלשון במדרגת עשה לומר שהכתוב נותן על העובר איסור קל בעשה, ובמקום שיש לאו ממש ולא אחר מכלל עשה מעמיס עליו שני איסורים אחד קל במדרגת עשה ואחד חמור בלאו ממש, וא"כ להם לא ימנו גם שניהם כל אחד לעצמו כיון שאיסורים נפרדים הם כמו בלאו והעשה שמונין אותם בכל שאר המקומות. וזו בעיני ענינה נחת לקיים בה דברי הרב:

וכה שער הרמב"ן שאין הכוונה אלא אלה תאכלו ולא הטמאים והוא בלאו הבא מכלל עשה ומה שכתב עוד לעיל בשם ס' תשובה ס' שלא הטינו חכמים ליעול ידים ולאכלו והטעם שבה פעמים ביום ואוכל אין לו מצוה ימנו מזה ולפיכך לא מנאם בנ"מ ולא כל מה שאין בו קוס עשה כי הם כלם לאו הבא מכלל עשה כמו כל צפור טהורה תאכלו ע"כ. וראה ל"ט שכתב

קנאת סופרים

השרש השני

שהמצוה שיש בה עשה ולא תעשה ראויה למנות עשה שבה בתוך מצות עשה ולא תעשה שבה בתוך מצות לא תעשה:

אחריו ההסתכלות במה שנחלק רמב"ן ז"ל על הרב לפי שמנה למ"ט לבדוק בסימנים בהמה והיה וכו' כדלקמן במ"ע ס' קמ"ט ק"ב קמ"א ק"ב והוא ז"ל נטה לדעתו של ב"ה שאל מנא מפני שאין בהן קוס עשה והמנינה מן האסורים כבר היא נמנית בלאוין ואין הלאו הבא מכלל עשה מוסף בזה ענין כמו שלא יוסף במנינה מן המנינות ב' או ג' לאוין שכלן נמנין למצוה אחת ע"כ. נלע"ד שיש מקום לחלק גבי מצות דלעיל ראיאם שייכות של פעולה קודמת כדי להזהיר מל"ט ואולי יאמר ג"כ שלא ישגיח על אותה פעולה ונמצא עובר בעשה מבלי שימשיך ממנו לעבור בל"ט, כגון אם לא יבחין באיזה מין בהמה אם היא טהורה או לאו ויאכל ממנה קודם שיבדוק בסימניה אע"פ שלאחר כן בדיק בה ומצאה טהורה נקרא עובר על מ"ע שבה מפני שההתחשלות שנהג בעצמו מלבדוק בסימניה קודם שיאכל ממנה, או שיהא ממנו בלאו הצוין לזון בלאו הסימנים ולומר שזה מותר לאכלו וזה אינו מותר, וע"ז יורה לשון הרב דלקמן במ"ע ס' קמ"ט וז"ל הנה כבר התבאר שאמרו אותה תאכלו מ"ט והענין במצוה זו שאנו מצווין לבדוק הסימנים האלו ואין מותר לאכלן וזאת זה והדין הזה הוא מצוה עכ"ל. ועוד בסוף מ"ע ס' קמ"ב אחרי שמנה למספרה לבדוק בסימנים דגים כתב ז"ל הנה נתבאר מאמרו את זה תאכלו מ"ט והענין באמרו זו מ"ט מה שזכרתי לך והוא היותו מצוין לזון בלאו הסימנים ולומר שזה מותר לאכלו וזה אינו מותר לאוכלו כמו שאמר והבדלתם בין הבמה הטהורה לטמאה והבדלתם חמסם חסיהם בסימנים ולכן יהיה כל מין ומין מארבעה אלו הסימנים והסימנים מצוה בפ"ע כלומר סימני בהמה חיה ועוף. וסימני חגבים ודגים וכבר בארנו לשונותם בקראי עשה בידוד עכ"ל. וברור הוא שכוונת הרב היא להביא ראיה מקרא דהבדלתם וכו' לכל המינים שמנה לעיל לארבע מצות הלוקות שמאותו הפסוק למדנו שיש לבדוק בסימנים מקודם שיאכל מהם ואם לא עשה כן עבר על מ"ע ומפסקים הסימנים לכל אחד מהם למדנו בידור שהן ג"כ באיסור עשה כלומר לאו מכלל עשה שאם אכל מן הטמאין הוא עובר בעשה ול"ל. ודקדק הרב ג"כ בכל אחד מהן שמנה למצוה בפני עצמה להביא ראיה מן הכתוב היותה אליה משום דהבא נחית למנינא והתחלפות הסימנים שיש בכל אחד מהמינים הוא העשה למנותו למצות הלוקות, אבל בחיבורו פ"א מל"ט דלא נחית ההם למנינא בדוקא כתב ז"ל מ"ע לידע הסימנים שמבדילין בהן בין בהמה חיה ועוף ודגים וחגבים שומרת לאכלן ובין שאין מותר לאכלן שנאמר והבדלתם בין הבמה הטהורה לטמאה ובין העוף הטמא לטהור וגאמר להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הטהורה לטמאה והיה החיה אשר לא תאכל ע"כ. ואח"כ בפ"ב כתב ז"ל וכ"ש שאר בהמה טמאה

בספרי זו מלת עשה כי כן נראה פירוש זה הלשון כמו שכתבתי לעיל. ומה שהביא
שהוא נקרא עשה בהלואה האם עד שיהיה המלוה לישראל ברכות עובר בעשה ולא תעשה

מרגניתא מביא

ר' קאי' לי לשיטת ר"ן שכתב להמקנה דשמיטין דריבית דעב"ס שרי מדאורייתא דריבין למאי
דס"ד דרכא מאי לאו תשון, מנה ליה הא דלמא הא דקאמר רבא מאי לאו תשון היינו
דסוכה לומר כן משום דקאי ליה דאי תשון דכתיב לא בני דלאו הכי, אבל למאי
דמסקין רב נחמן לא תשון ולאפוקי אחיך דלא ולעבור עליו בעשה אחיך והדר למאי דס"ד
דרכא ולשונות הכתיב שכתוב תשון להשון אחי' למקנה דשמיטין. אמנם הנראה לי בזה דע"כ
יש לכוונת דשמיטת דגמרא תפס לעיקר כרעא דמאי תשון תשון, וקודם שאלברג וז' רגע חדרר.
ד"ס לביבא. ראה דגם ה"ס' תפס לעיקר כרעא דמאי תשון תשון, והוא נחום' דע"ז (דף כ"א):
בד"ס אני נחום' דלא לביבא אחיך וז"ל שם ומיהו מומרים של עשיו להכשירן כן דשקני היתבאר
ואכלי איסורא וכו' וכל להכשירן אי אתה מוזהר להחיותו כדמשמע מהס"א דגיטין דלא מייחייב
למפרקין ומוזהר עכשיו ליקח מהן ריבית ואע"פ שאסור ליתן להם ריבית משום לא תשון וזוהי
למיתר כל היבא דקרינן ביה לא תשון קרי ביה לא תשון מ"מ ציון דלון מלוה אהן להחיותו
אין מלוה להלוותו בלא ריבית דלא קרינא ביה וחי אחיך עמך. וגם בזה"ל פ' אין עממדין
כתב וז"ל ומה אסור ללוות ממומר בריבית, ולא אמרינן כיון דלא קרינן ביה לא תשון לא קרינן
ביה נמי לא תשון דכלהו תשון איבא עממא וכו', ויש לדקדק מאי פסיקא לכו להלוות תשון
בתשון ולמיתר כל היבא דקרינן ביה לא תשון קרי ביה לא תשון, וכן אופכא דהיבא דלא קרינן
לא תשון לא קרינן לא תשון ומיהו תפס דרשנן למיתר הכי. אמנם הנראה ברור דה"ס'
והר"א' תפס שיעשה דרכא דקאמר מאי תשון תשון, ולפ"ו תקשי אמאי לא כתב רחמנא בלחמא
תשון, אלא הייתי אומר דכא נלמדנו דכל היבא דקרינן ביה לא תשון קרינא ביה לא תשון,
וקמ"ל ה"ס' דה"ס' מוזהר ליקח מהם ריבית, משום דלון אהם מוזהר להחיותו וכו', והא דלא
כתב רחמנא תשון היינו כמו שפירן הרב"ד דלייד דקאי בתשון דישבאל נקיע ליה תשון בעב"ס'
כדכח בשיטת מקובלת, וכן מידן ברב בעל כ"מ בריש פ"ה מהל' מלוה ולוה:

והנה החכם הגדול מוה"ר יודא רוואניס ז"ל בספרו הגדול משנה במל' מלוה ולוה
הקשה על מה שכתב הסור דבר חורס מותר להלוות לעב"ס בריבית, דעממא דריבית
דכתיב וחי אחיך עמך ועב"ס אין מוזהר להחיותו, וז"ל אך קשה מהא דקאמר רבא איסורא נכר
(דף ס"ב) גבי פלוגתא אי ריבית קאנא יוהאש דייניס או לא, ור' יוחנן הא וחי אחיך עמך
מאי ענין ליה מבני ליה וכו', אמאי לא תירן דאורייתא למעט עב"ס, וכן תקשי לר' אלעזר
דקאמר ריבית קאנא יוהאש דייניס וילין מקרא דחי אחיך עמך, מנה ליה הא אימא דקרא
אחי למעט עב"ס עכ"ל. והנה מה שהקשה מנה ליה לר' אלעזר למקרא דחי אחיך דריבית
קאנא יוהאש דייניס אימא למעט עב"ס ואמאי לא משני ה"ס' דליידתך וחי אחיך למעט
עב"ס, י"ש ליישב דגמ' דכ"ז (דף ק"א) קאמר גר חושב האסור לענין ריבית מאי היא דכתיב
וכי ימוד אחיך ומשה ידו עמך. והסוקה בו גר ומושב וחי עמך אל תקח ממלוה נכר ותכניס
ויחל מלחיק וחי אחיך עמך, ורמזינו ליון מן ומלווין אותם בריבית וכן ברך חושב, אר"כ
ב"י מי כתיב אל תקח ממלחם ממלוה כתיב מישבאל ע"כ. ולפ"ו לק"מ דלמעט עב"ס דמוחר
ליקח ממנו ריבית לא אינטיק קרא דחי אחיך עמך, דזו דמוחר ליקח ממנו עב"ס ידעינן
מק"ל דגר ריבית דמוחר ליקח ממנו ריבית מדכתיב ממלוה ולא ריבית למומר אוכל נבילות
דאמרינן לשיטת הרמב"ם דתשון למלוה ולא להסיר ריבית דעב"ס להסיר לא אינטיק קרא
לנכרי תשון דזו ידעינן מק"ל מנר חושב ככ"ל, ומדאורייתא נכרי תשון, ע"כ למנוח אינטיק.
אלא לי קאי' הא קאי' דמנה ליה לר' אלעזר למקרא דחי אחיך דריבית קאנא יוהאש
דייניס דלמא אחי קרא דחי אחיך לאגמור דמוחר להלוות דמוחר להלוות למומר אוכל נבילות
להכשיר, וכן קאי' אמאי לא משני ה"ס' דליידתך וחי אחיך לר' יוחנן להסיר להלוות בריבית
למומר כמ"ס ה"ס' בע"ז (דף כ"א) כ"ל. וז"ל דגם זה דמוחר להלוות למומר בריבית נפקא
מאל תקח ממלוה כיון דממלוה אחיך קאי כדאמר ה"ס' ה"ל מלחא כתיב מישבאל ומומר לאו
מחל במלוה וכו' ועיין בהשבות רש"י במדריש פרק איסור נכר ונמס שכתב ש"כ ב"י
וכדאיתא בהשבות מיימוניות לספר משפטים סי' ל"ז, דל"כ תקשי אמאי ילפי ה"ס' דמוחר ליקח
ריבית ממומר מקרא דחי אחיך ומעט שאין לנו מוזהר להחיותו פסוק ליה דלאו אחיך בתשון
הוא. אלא הנראה ברור בשיטת ה"ס' דס"ל דאע"פ דמומר להכשיר לאו בכלל אחוס הוא, כמ"ס
הר"א' דמצינן דמומר מותר להכשיר מותר להחיותו דכתיב אינטיק אחיך וכו' וחי אחיך הוא היינו לגבי
ידיו לאו אחיו הוא כיון שאינו נוסב במלוה כמנו, אבל לגבי ידיה אנהו חשופים כחשים
לו, וכמו שכתב החכם הגדול מוה"ר יודא רוואניס בספרו משנה במל' מלוה ולוה
בד"ס דזו דיש מי שכתב וז"ל, ומ"מ בעיקר דיון נראה שדין עמו, משום דקאמר הסומר
לגבי ידיו לאו אחיו הוא כיון שאינו נוסב במלוה כמנו וכו' וחי אחיך הוא היינו לגבי
נחשבים כחשים לו וחיב במלוה וחי אחיך עמך, וזכא ליה שדי הרמב"ן היתר להלוות למומר
מעט אחוס ואפ"ה כתב דללוות ממנו אסור כיון שהוא מוזהר מלהלוות, ואם כדברי זה החכם
אף הסומר לא היה עובר על ההלואה כיון שאינו אח והלוה היה ג"כ מוזהר, א"ו דרכיביבא
דלגבי מומר אנו נחשבים כחל לו והוא מוזהר על הכל עכ"ל. וכיון שכן אע"פ דהוה ידעינן
מאל תקח ממלוה נכר ומכריח דלון המלוה למומר עובר על לאו משום דלאו אחיו לגבי
ידיו, ואע"פ היינו אומרים דאסור להלוות למומר בריבית משום דהסומר מוזהר על לאו
לאחיה לא תשון, ר"ל שהוא אינו רשאי ליתן לנו ריבית, שאלמנו נחשבין לגבי ידיה כחשים
ככ"ל, ואסור לנו להלוות בריבית משום לאו אחר דלפני עור לא תתן מכשול וכמ"ס בלחמא
בהשבות

לב שמה

וזכרתי לעיל בשרש הראשון שאין אדם מוזהר לעשות עירוב כו' ונזכרת ידים אין מוזהר בחיוב
כו' אבל אלו היתר האיסור הן הדומה למלות השחיטת כו' ע"כ, והנה הרב ניטול יפה מכל זה
וראה גדולה כיצד מזהירות המוזהר והמקשה שאף שאין אדם חייב לכוון או לכוון ביות מ"מ
שכינה או יטעון חייב במזוזה ובמקשה ולבדק עליהן כן הדבר בעירוב וכו' ובשחיטת שאף
שאין חייב להסירה או לאכול או לשחוט מ"מ שחיטה לסווא' שניק' לעשות עירוב או לאכול
פחו נריך לטול את ידיו או לאכול כהמה נריך לשחוט מלות הן עליו ומנכר עליהן כמו שמכר על
המוזהר והמקשה:

כתב עוד במלות אחרות עשה בו ברב כגון נכרי תשון את הנכרי תגוש שמנאן הרב מלות
הלוות כו' ותשן זה מפני מאמרם לנכרי תשון זו מלות עשה ולאחיה לא תשון זו מלות
ל"ת ואין הכונה אלא לנכרי תשון ולא לאחיה וכו' והוא הכלל מכלל עשה שהוא נקרא עשה בהלואה
האם עד שיהיה המלוה לישראל בריבית עובר בעשה וז"ל, וז"ל למאמרם שם את הנכרי תגוש
זו מלות עשה שרואה לומר כן שנגישת האם עובר עליה בעשה ולא תעשה, והסוגיא שכתב' מניעה
כן היא אמר לנכרי תשון מאי לאו תשון לא תשון תשון לא תשון תשון לא תשון תשון לא תשון
דקאמר שמה תשון להסיר ריבית מן העב"ס אבל ללוות ממנו לא תשון להסיר ריבית
מלוה

עכ"ל. הנה מה שיש לדקדק על דברי הרמב"ן אכתוב לקמן, אמנם כבר הסכים רבינו נסים לדברי
רבינו הרמב"ם כיצדו בעל כ"מ ב"ס מהל' מלוה ולוה וז"ל, ומ"ע להשיך לנכרי וכו' כתב
הרב המגיד ובהשגות אמר אברהם אני לא מלחתי שמועה זו וכו' עד מוכחת כן, ובר"ן כתב
בפרק איסור נכר ולי נראה בדברי הרמב"ם דיון המסקנה דשמיטין דריבית דעב"ס מדאורייתא
שרי דריבין למאי דס"ד דרכא מאי לאו תשון ואם אימא דקרא להסיר ריבית אינטיק מידחיא
ברייתא דספרי לגמרי דמנ"ל דללאו הכא מכלל עשה אחא דלמא נעשה אינטיק (ו"ל דלמא
למשרי אינטיק וכן הוא לשון ר"ן בשיטת מקובלת) אלא על כרחי כי סבירא לן דריבית דנכרי
שרי נקטינן לנכרי תשון כפשיטא דלמא דלחי ויינו דמנא בסיפרי לנכרי תשון הכי וזו
מ"ע, וכיון דמסקנה דסוגיין דריבית דעב"ס מדאורייתא שרי נקטינן ע"כ ברייתא כפשיטא
עכ"ל. ולפי לשון ר"ן קרי ארתיב בציבור כוונתו, והוא דיוקסא לו קושיא ה"ס' ככ"מ
(דף ע"ו) בד"ס תשון וז"ל וא"מ מאי פריך מהאי קרא הא לא אסור אלא מדרבנן גזירה שמה
למנוח ממעטין כדאמרינן בסמוך, ולא הוה ניהא ליה לה"ל בתירוץ של ח"ס' שחורלו וז"ל
ו"ל דהכי פריך מהאי קרא כיון דאמר רחמנא שמונה להסיר לא היה להכניס לאסור משום
דחוס קאי' ליה הקושיא שהקשה הריטב"א על תירוצו זה של ח"ס' הוה בשיטת מקובלת וז"ל.
הריטב"א איכתיב רבא לר"ג לנכרי תשון מאי לאו תשון כלומר להלוות לכן, וא"מ ומאי קושיא
דמוהר ר"ג מדאורייתא שרי ולא קאמר אלא מדרבנן וכתום דכתיב פריך הוה אסור וכתומו הכתוב
אין להסיר ולאסור כוונתו הוה כחוס סתם דהא איבא כנה מילי שהחורה הכתוב והאסור הכתוב
לשונות סוג לחורס וכו' עכ"ל. ואף על גב דשפוטפוטא שלפנינו כיון דאמר רחמנא שמונה להסיר
לא היה להכניס לאסור, אחי קאי' הא מונינו שאפי' במלות אסור הכתוב נכב ואל תעשה
בלולב וזכור ומגילה דלחית ביבמות (דף י"ג) א"ל שב ואל תעשה שאני, א"ל בעלי לאחיוכר ערל
הוא ואמרו סדין נזייתא וככתיב שערות וזכור ואל תעשה דהיינו לן שב ואל תעשה לא מיעקר
הא כולנו נמי שב ואל תעשה נינו, ואע"פ דשמונה לעב"ס בלא ריבית עובר המלוה בקום
ועשה דהכי המלוה הוא בשמונה לעב"ס הוא דחייב ליקח ריבית ותקשי היתר ההכמים
להלוות בלא ריבית ה"ל לאסור להלוות לעב"ס כלל, משא"כ השתא שהחורס להלוות והאסור הכתוב
א"כ עקרו המלוה בקום ועשה, וקושיא כזו הקשו ה"ס' ביבמות (דף י"ג) בד"ס כולנו נמי
שב ואל תעשה וז"ל כיון דנזייתא סיכי הוי שב ואל תעשה דכי מיכסי טעמיה דבת חיובא היא ואין
זו נזייתא הוי עובר בדיים, וסורוס שחורלו שם לא שייך הכא, דלחתי יש להקשות מאי קושיא
דלמא ר"ג בלחמא ס"ל דאסור להלוות להסיר כלל מדרבנן א"י דלמא ס"ל לרב נחמן דבאמת שמונה
לנכרי נריך שפוטפוט ע"ס הנכרי שיהיו לו ריבית, אלא שאסור חכמים ליקח ממנו ריבית דהשתא
הוה נכב ואל תעשה, דכשעם שמונה לו אינו עובר שדי פוסק עמו שותן רבתי ואינו עובר
אלא בשעם שאינו לוקח או הוי שב ואל תעשה. ולכן ל"ל להר"ן לפרש מדאורייתא רבא לר"ג
לנכרי תשון מאי לאו תשון, ומדמשי ר"ג לא תשון ולא משני אלא מדרבנן קאמרינא דאסור
מ"מ דס"ל לר"ג אסור להלוות לנכרי בריבית דבר חורס והלכה למשה מסיני, וכן כתב הרשב"א
בציבור בשיטת מקובלת וז"ל מדאורייתא רבא לר"ג לנכרי תשון מאי לאו תשון מדרבנן דל"כ אסור
להלוות בריבית דבר חורס והלכה למשה מסיני, דאי מאי קא מוסיב מלנכרי תשון וכו'
עכ"ל. וא"כ לפי המסקנה דשמיטין דריבית דעב"ס מדאורייתא שרי דריבין למאי דס"ד דרכא
מאי לאו תשון, אך עדיין הוה קשה מנ"ל דרכא דקאמר מאי לאו תשון דלמנוח קאמר דלמא
לא קאמר תשון אלא להסיר ריבית דעב"ס כמו שפירש רש"י, וע"ז א"מ אימא דקרא להסיר
ריבית אינטיק מידחיא ברייתא דספרי דמנ"ל דללאו הכא מכלל עשה אינטיק דלמא למשרי
ריבית דעב"ס אינטיק, אלא על כרחי כי סבירא לן דריבית דנכרי שרי מדאורייתא נקטינן ע"כ
ברייתא כפשיטא ודוק:

זו היא כוונת ר"ן, והנה אני רואה שגם הרמב"ן מודה שלמסקנה דריבין למאי דס"ד דרכא
מאי לאו תשון, שדי כתב ז"ל ואין כוונתו אלא לנכרי תשון ולא לאחיה וכו' והוא לאו הכא
מכלל עשה שהוא נקרא עשה בהלואה האם עד שיהיה המלוה לישראל בריבית עובר בעשה ול"ת, ואי
ס"ד דס"ל דריבין רבא נדחו לגמרי, א"כ אין כח לאו ועשה אלא ללוה, דלפוס דקאמרינן ר"ג
לא תשון, ר"ל שהלוה עובר בלאו ועשה ולא המלוה, ומדנקט הרמב"ן עד שיהיה המלוה לישראל
בריבית עובר בעשה וז"ל שם דפקר כרעא דקאמר תשון, ולפ"ו ז"ל גם לשיטת הרמב"ן דהא
דלוחותיה רבא לר"ג לנכרי תשון היינו משום דר"ג ס"ל דאסור להלוות בריבית לעב"ס מדאורייתא
דשפחה ניהא דפקר כרעא תשון משום דלמסקנה דריבית דעב"ס שרי מדאורייתא דריבין למאי
דס"ד דרכא מאי לאו תשון כמ"ס ה"ר, דאי מפרש כשיטת ה"ס' דגם רב נחמן לא אסר
ריבית דעב"ס אלא מדרבנן ואפ"ה פריך דיון דהסיר הכתוב לא היה להסיר לאסור, א"כ תקשי
לפוס דק"ל ריבית דעב"ס אסור מדרבנן ע"כ נדחו דברי רבא, ואמאי ספק כרעא. אמנם י"ל
בזו דפקר כתיבא דמתי לטא דרב הוה אהא דמתי רב יוסף וכו' דלחתי לישנא מעולה לא
אסור רב הוה ור"ג ריבית דנכרי כמ"ס ה"ס', ולחתי לישנא דריבין להסיר דרכא מאי לאו
תשון ודוק:

אמנם נראה עליו על הרמב"ן קושיא דלפוס מה שמפרש הרמב"ן דתשון דקאמר רבא
היינו שכן הכתוב להסיר ריבית מן העב"ס ומפרש בברייתא דספרי דקתני זו מ"ע
שהוא מניעה בהלואה האם לומר שהמלוה לישראל בריבית עובר בעשה ול"ת, דמגילה בספרי
לנכרי תשון אחי ללאו הכא מכלל עשה דלמא למשרי ריבית דעב"ס אינטיק:

קנאת סופרים

המחזיקים בשיטתו דקדקו בה כל אחר לפי דרכו לאוקומה שפיר כוונתיה דוק ותשכח
במה שכתבו ע"ז האחרונים וז"ל ובפרט סוה"מ פאדובה בהנהגותיו לספר הי"א אשר
דפסו בסוף המיימוני הגדול משנת שי"א, ובעל ב"ח י"ד סימן קנ"ט, וגם בעל שני
לוחות הברית (דף רס"ז), והמשכיל המחבובן בדבריהם יבין ויבחין דליכא מאששו
היכי רבנן תקנתא למערי מנוח דאורייתא אי נמי דלנכרי תשון מ"ע היא
ליקח הריבית מן הנכרי ולא תהיו להלוות לו בחנם אלא שלא ילוה לו כלל כדי
שלא יקח ממנו ריבית דקרא לנכרי תשון לית ביה חיובא לענין ההלואה אלא
דכשירצה להלוות לנכרי לא ילוה לו כ"א בריבית אבל ההלואה גופה רשות היא
ומצינו בכוונת הכמה מצות שיש בהן צד חיוב אבל לא על כל פנים, כגון לישבע
בשמו שאם ירצה לישבע בדבר שהוא לצורך חל עליו חיוב לישבע בשמו כמו
שיתבאר לקמן בה"ע ובה"ג נמי החיוב דלעיל לבדוק בסימני בעלי חיים שההורים
בשירצה לאכול מהם. ומלשון הרב לקמן מ"ע סימן קצ"ח ג"ל שיש לערובי שוה
המכוסין שלו שהיה כתב ז"ל שצונו לבקש ריבית מן הנכרי ואז נלוה לו עד שלא
גועליו ולא געור לו אבל נזיקה ואפי' בענין שנחנה עמו כמו שהוזהרנו מעשות
בך

גם בן מהר"ק בשורש ק' כי דרך הרב לבטוח בירושלמי כשהמרחק מעמיד משהו אל
לפי אומר שדורר הוא כשהם משגשג דפוק לחיזו נשך שאין בו מזה בין ללשונא קמא בין אל
לחוק דלים יקבלו לא יצרכה לאלא דלפילו רבית דנכרי ושם הקשו בגמרא על זה הדעת
לישראל לא ולעבור עליו בעשה ולא העשה. הנה שלמנו דלאטן להמרחק בראה צבירור
הוא דאף אם האמת יהיה בן בפירוש הפסוק מכל מקום משמע מ"יה שאין בו חיבור
צבירות, כי מה שאמר דהוי שיעורי דחוקא זה אינו נכרי חזק כהמפגל ועל כרחק
מחזיק לא השור ויהיה מזה עשה שצברתו הפוכה היא זה כאשר כבר חזינו עליו בגמרא
על לא על זה נאמר בהיותו עשה חסד ושפטם וצרכה צביר. כמו שהנינו ביפס

ויהאבות מיימוניות ל' משפטים סוף סי' ל"ו ה"ל בשם הר"ר שמואל בר' שלמה שאסור להלוות לגוהור כריבית משום לפי עור הלך חסכוני, ולכן ילפי הסו"ם מדיכוי קרא עטמא (כריבית) ופוי אחיך עמך לאגמונין דאין אהם מוחסין מלהלוות כריבית א"ל למי שחכם מנזון להסחינו וחקשי כח להם לא כריב' וזכר ידעיין דאין אנו מוחסין מלהלוות כריבית מדלוא חסונו לגבי דידו, ואז איפכא דתקאי אחוה דכתב רחמנא גבי אל תקח מחלו נגד ותרבינין לאגמונין דהמלוה למומר חסונו עובד ע"ל הלא זה הא דיעיין מעטמא דוחי אחיך לכל שחכם מנזון להסחינו אהם מנזון שלא יליקח מחלו נגד ותרבינין, אלא ע"י דאין לאגמונין דאין אנו מוחסין אפי' ע"ל לפי עור הלך חסכוני ממשל, והטעם כמו שכתב הרמב"ן משום דלאו דא"ל תשיך מנזון אוסרתיס דמלוה קא מוסיב רחמנא ללוה וכיון שאין אנו מוחסין מלהלוות אף הוא אינו מוחסין מלוות, וכל זה ידעיין ויתורבא דוחי אחיך עמך, אבל אי לאו וחי אחיך עמך לא בינו חסכוני דלאו דא"ל תשיך משום אסוריהויהו דמלוה קא מוסיב רחמנא ללוה אלא ביינו אומינין דגזירה הכתוב און דאין חסכוני רשאי ליתן קריבית, ודבראם ה"ש שאין יריבית מדרוש סוף דאפי' בלוה אכסר רחמנא, משא"ל אכר דכתב רחמנא וחי אחיך עמך לאגמונין דמומר לגמרי להלוות כריבית ואין אנו מוחסין אפילו ע"ל לפי עור וגו' ש"מ דלאו דא"ל תשיך משום אוסרתיס דמלוה קא מוסיב רחמנא ללוה וכמ"ל הרמב"ן כ' פ"ל בשנים הסו"ם וסר"ש, שאל תשיך דמומר להלוות למומר כריבית מקרא דוחי אחיך ע"ל למדו מפרק תרל"א סוף תתא מחלו דהאי אפתיך כ"ל :

ובמה שכתבתי יש ליישב מה שחמה הרב המהר"ם משנה כ"ד מ"ס' מלווה וזהו הא דלא קרע
הרמב"ם דהלוה עובר על לאו דולחחין לא תשכן, ויגמ' מוכר בשם חז"ני דהלוה עובר
לאף על לאו דולחחין לא תשכן ודלח' וכלל הני' יתיבא דלח' דאמר דהלוה עובר על לאו
דולחחין לא תשכן היינו דל' דתשכן ודלח' ויבדלה ליה י"ח דלח' (דף ע"ג) משום דכ"ס לרבא
דכ"ס' מאי תשכן משכן וא"כ ואלחחין גמי מאי תשכן משכן דלנכרי תשכן דשכי תשכן לנכרי
ולחחין לא תשכן ושפתא לא קרי הלוה על הלוה חלל על המלוה, וגם במלוה לא היו
גלגלו ויפרכו דיתשביה עובר גמי כדאי לאו דולחחין לא תשכן דהאי לאו ללחו' יפרכו אחי חלל
לגלגלו ודאכור ללחלו' למוחר' בביבית דכל דקריין ביה לא תשכן קרי ביה לא תשכן כלא' ודוק כ"ס:
וגרסא' לרבינו הרמב"ם דהא דתשכן סתמא דתלמודא כשיעור רבא דתשכן משכן אע"פ שכתבו
במורה תשכן היינו משום הכייתא דספרי דהיו זו מ"ע, ומשמע לכו דלח' גמיק' זו מ"ע
דהאי לאגמורין דיש למוח' העשה זו במלות עשה, וא"כ ע"כ י"ל דמשכן דלח' לא יתיב קום עשה
וכל דליבא קום עשה אי' למוח' עשין, ועל דהפכי לא קיאו מנא ליה, ד"ל דלמדו מפי השמועה
וכמו שכתב רבינו בזה"ק כפ"ס מהל' מלווה וזהו דמפי השמועה למדו, וז"ל שם מ"ע להשכן
לנכרי שנאמר לנכרי תשכן, מפי השמועה למדו שזו מ"ע עכ"ל. והא דלא הסיק רבא לה"כ
ממדייתא דספרי זו, ו"ל דלא ידע רבא ממדייתא זו, דהמדייתא לא היו שגורות. כפי הכל כמבואר
בתלמוד בבבא דמוחי:

מאזן אי אפער ומתקן לאפוקי אחרי דלא לעבור עליו בעשה ולי"א, והסע עליו לוי ביון שטאמא
 תפוק או תפוק עשה בנייתם האם כמו שאמרנו בדרייתא זו דפרי וכלהו רבות שם בספרי
 כל אפור טורס תכלהו מ"ע כל שכן סוף עמא הוא לא יאכל מלי"א וכן בעכמות דגים וחגבים
 בלשון הוא וסמי בספרי ע"כ:

דל"א הוא בלדל אלא גם כל בעלי הפרטים לרבינו לר"ד ורמב"ד פ"ס ממזלה כתב עליו
 טעם כזה שגזא בספרי לגברי תפוק זו מ"ע בפרוכתא משום דה"ל לאו הכא מכלל עשה
 עשה שלא ישיך לישראל ואף בעל מגיד משנה מלאך מין הרב ז"ל כתב שכן דעת הרשב"א ז"ל
 שגם בסוגיא שפ"א חיוס נשך מוכחת ע"כ. ולשון בסוגיא שם בפרוכתא נשך כך הוא לחונן
 דלי"א יקבלו כגון שבור מלאך א"כ תפוק לאו אמר לי הווא לא נארכס אלא דלפי' רבינא דעב"ס
 ויחייבם אלא לגברי תפוק לאו תפוק לאו כיג דלוא הכי לאפוקי אחרי דלא אחרי כהניא
 בעיבוי ולאחרי לא תפוק לעבור עליו בעשה ולי"א ויחייבם לויין מתן ומלויין חותן בדבית לא נארכס
 אלא כדרי חייב רבינא אמר כה"ס עסקין עממא מאי גזור רבנן שמה לימוד ממעשה קיוון
 דת"ח הוא לא לוינא ממעשו ע"כ. והדבר נפוצה כזה בלשון שפ"א חיוס נשך דלפי' רבינא דעב"ס
 מעבי"ס כדעת הרב ז"ל אלא זו עשה וזה שפ"א חיוס ממנו שפ"א חיוס אכור זו היא כהניא
 שפ"א חיוס משרא עובר בלאו אחד ממש דלאחרי לא תפוק ובלאו שני הכא מכלל עשה לגברי
 תפוק שהוא עשה לגבי ישראל. אבל אמרו שם עוד לשון אחר חיוס דמתיי לה להא דרב
 חוואה אהא דמתיי רב יוחנן אס כסא תלוה את עמי עמי ועבי"ס עמי קודם עמי ועשירי עמי קודם
 עמיין ועמי עיך קודם עמי עיך ועמי עיך אחרת עמי עיך קודמין, אמר חמ
 וי עבי"ס עמי קודם שפ"א חיוס ר' תנמן אמר לי הווא לא נארכס דלפי' רבינא דעב"ס
 לישראל כהנא ע"כ. ורואיני מי שאמר דהרמב"ם כהאי לישנא בחרה אחי דלכא ליבנא לעב"ס
 בדבית מזה חיוס מדקאמר עמי ועבי"ס עמי קודם עמי עבי"ס ליבא מזה הא ומי שפ"א
 דמתייבא חיוס סיבא מותר לארכס עב"ס ע"כ שח"ן ב מזה לישראל דאית עמי מזה אבל השתא משום
 דעב"ס נמי לארכס מזה אלא נארכסין לאשמועינן דלפי' עמי קודם:

בדך לישראל והוא אמרו ית' לנכרי תשיך שבא בפירוש המקובל שזה מ"ע ולשון מספרי לנכרי תשיך מ"ע ולאחריך לא תשיך מל"ת ולמצוה זו ג"כ תמאין דרבנן ע"ל. ודקדק הרב ז"ל דלמצוה זו תמאין דרבנן פירוש להלוות כריבית לנכרי עד כדי חיו

כן סודר ומורה וכו' שחמור חכמים (קדושין כ"א:) לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, ואם כן מלישנה קמא הוצרך כי אין בו מלוא. ומה שאמר עוד, שגלשון שני נראה בבירור כי הוא מלוא וזה כי שם נאמר בגמ' א"ס כסף תלוה את עמי וכו' ונאמר שם פסוקא ומשני לא נריבא דלפילו לנכרי בריבית ולעשראל בזה, ואם לא היה מלוא להלוות לעכו"ם בריבית פשיטא שעמי קודם שהרי הוא מלוא להלוות ולנכרי אלא מכאן משמע שיש מ"ע בנכרי להלוות לו בריבית ולכן אמר קרא דלפילו הכי מלוא עשה להלוות ישראל קודמת למלוא עשה לנכרי בריבית. אני אומר דלעולם בנכרי אין בו מלוא והאי דלפילו קרא למימר דעמי קודם הוא משום דכ"ל שחמור שזכר עשיר לא יתחייב להלוות לו בעת זכרו שאם הוא לנכר למעט ימכור מנכסיו ובפרט כגון שהנכרי היה רואה ללוות. וממנו ברבים ויהיה לו בזה חסרון כיון קמ"ל דלפילו הכי ישראל קודם דלי לא תימא הכי דקרא דעמי לפילו בעשיר קא מיירי ולאו דוקא בעמי לא היה לנכרי להחזיר שבויות עמי ישראל ונכרי

שעמי ישראל קודם קל וחומר הוא ומה אם לפילו כשהם כלם ישראלים יש עניים שקודמים לעניים אחרים כמו שאמרנו ענין ועני וכו' כל שכן עני ישראל ונכרי שהעני ישראל יקדם. ואם הוא כן לא נריבא דלפילו לנכרי בריבית ולעשראל בזה, ואם כן מלישנה קמא הוצרך כי אין בו מלוא. ומה שאמר עוד, שגלשון שני נראה בבירור כי הוא מלוא וזה כי שם נאמר בגמ' א"ס כסף תלוה את עמי וכו' ונאמר שם פסוקא ומשני לא נריבא דלפילו לנכרי בריבית ולעשראל בזה, ואם לא היה מלוא להלוות לעכו"ם בריבית פשיטא שעמי קודם שהרי הוא מלוא להלוות ולנכרי אלא מכאן משמע שיש מ"ע בנכרי להלוות לו בריבית ולכן אמר קרא דלפילו הכי מלוא עשה להלוות ישראל קודמת למלוא עשה לנכרי בריבית. אני אומר דלעולם בנכרי אין בו מלוא והאי דלפילו קרא למימר דעמי קודם הוא משום דכ"ל שחמור שזכר עשיר לא יתחייב להלוות לו בעת זכרו שאם הוא לנכר למעט ימכור מנכסיו ובפרט כגון שהנכרי היה רואה ללוות. וממנו ברבים ויהיה לו בזה חסרון כיון קמ"ל דלפילו הכי ישראל קודם דלי לא תימא הכי דקרא דעמי לפילו בעשיר קא מיירי ולאו דוקא בעמי לא היה לנכרי להחזיר שבויות עמי ישראל ונכרי

שעמי ישראל קודם קל וחומר הוא ומה אם לפילו כשהם כלם ישראלים יש עניים שקודמים לעניים אחרים כמו שאמרנו ענין ועני וכו' כל שכן עני ישראל ונכרי שהעני ישראל יקדם. ואם הוא כן לא נריבא דלפילו לנכרי בריבית ולעשראל בזה, ואם כן מלישנה קמא הוצרך כי אין בו מלוא. ומה שאמר עוד, שגלשון שני נראה בבירור כי הוא מלוא וזה כי שם נאמר בגמ' א"ס כסף תלוה את עמי וכו' ונאמר שם פסוקא ומשני לא נריבא דלפילו לנכרי בריבית ולעשראל בזה, ואם לא היה מלוא להלוות לעכו"ם בריבית פשיטא שעמי קודם שהרי הוא מלוא להלוות ולנכרי אלא מכאן משמע שיש מ"ע בנכרי להלוות לו בריבית ולכן אמר קרא דלפילו הכי מלוא עשה להלוות ישראל קודמת למלוא עשה לנכרי בריבית. אני אומר דלעולם בנכרי אין בו מלוא והאי דלפילו קרא למימר דעמי קודם הוא משום דכ"ל שחמור שזכר עשיר לא יתחייב להלוות לו בעת זכרו שאם הוא לנכר למעט ימכור מנכסיו ובפרט כגון שהנכרי היה רואה ללוות. וממנו ברבים ויהיה לו בזה חסרון כיון קמ"ל דלפילו הכי ישראל קודם דלי לא תימא הכי דקרא דעמי לפילו בעשיר קא מיירי ולאו דוקא בעמי לא היה לנכרי להחזיר שבויות עמי ישראל ונכרי

מרגניתא טבא

ובבב' ט"ל שכתבתי יש ליישב ג"כ הקושיא שקשה על שיטת הרמב"ן, וזוהי הקושיא שקשה הר"ן, ולפום מה שפירש הרמב"ן דתשור חיינו טבא הכתוב להסיר ריבית מן העכו"ם כמו גזלו ואכדו ומפרש הכרייתא דספרי דתשור זו מלוא עשה שהיא מניעה בהלוות האם לומר שהמלוא לישראל בריבית עובר בעשה ולא תעשה דמגילת בספרי דלנכרי תשור אחי ללאו הכא מכלל עשה דלמא למשירי ריבית העכו"ם אינערין, ואין ליישב לשיטתו דמפי השמועה למדו כמ"ס ריבית הרמב"ם דא"כ תקשי עליה דהרמב"ן מלוא לומר מה דתפסין דתשור דלא מ"ע גמורה

היא ליקח ריבית מן העכו"ם ודוק: אמנם לכל ה"ל יוחא דכ"ל להרמב"ן שיש להסיר הכו"ס דגם רב נתהן דאמר ריבית עכו"ם לא אכא אלא מדרבנן, ואם דרשין רבא מלכיה תשור חיינו דכ"ל דרבא דלנכרי תשור ע"כ למלוא אחי, דהי להסיר ידעין מק"ו דגר חושב דמותר להלוותו בריבית מדכחא מחלו ולא מאכא, וכיון דלמלוא אחי לא הוה להכחיש לאכור, ומשני ר"ל לא תשור ולאסוקי אחיך דלא, וא"כ ח"כ דמוכח מסתמא דגמ' דתפסי שיעורא דרבא דמאי תשור תשור כמו שכתבתי לעיל, ע"כ ר"ל דלנכרי תשור אחי ר"ל ללאו הכא מכלל עשה במניעת האם דלי למלוא גמורה תקשי ה"ל אכור חכמים ריבית העכו"ם, וממלא דסתא נחישתה הקושיא ה"ל דהוה קשיא לשיטת הרמב"ן בברייתא נפשי, דהא דלין לומר דרש להסיר ריבית דעכו"ם אחי ולא ללאו הכא מכלל עשה, דא"כ תקשי לנכרי תשור למה לי להסיר ידעין מק"ו דגר חושב כ"ל, ועוד ד"ל גם לשיטת הרמב"ן דמפי השמועה למדו. ואין להקשות שהיא א"כ דמפי השמועה למדו מנא ליה להרמב"ן לומר לפום מאי דתפסין תשור דלאו מ"ע גמורה היא ליקח ריבית מעכו"ם כמו שהקשיתי לעיל, ד"ל דיש לו ראייה דע"כ לא למדו מפי השמועה אלא ללאו הכא מכלל עשה דלי לעשה גמורה תקשי ה"ל אכור חכמים ריבית דעכו"ם כפירוש הכו"ס כיון דמלוא היא לא היה להסיר להכחיש לאכור, דבשלמא כלאו הכא דמוכחתי מסתמא דגמ' דתפסי שיעורא דרבא תשור תשור, דהוה קשה מנ"ל להרמב"ן דסדרינן לנכרי דרבא מאי תשור תשור ע"כ חיינו מוכרחים לומר

לב שמה

קמא משני ומשענה ודרך האומה עד שמפני זה דחו פשטא דברייתא דספרי לנכרי תשור זו מ"ע ופירשו דכוונתה לומר לאו הכא מכלל עשה לישראל, ולא די להם זה שיהיה כן לפי דעתם מפורש בסוגיא הנוכרת אלא גם כמ"ס שם מלא מלאו לו שום גילויי תלמודי כגון אח הכנני תגוס וזולתו מאותן שזכרן כגון הרמב"ן כהנא שפירשו ענין שם בספרי זו מ"ע, פירשו אותן כלם לכוונת זו שהיו לאו הכא מכלל עשה, ולא יעלה ענין כל הישר הולך שאין זה ממשמעות הלשון דכל כי הוא ודאי איננו להו לפירושי ולמימר כדא"ל זה לאו הכא מכלל עשה אלא ודאי לרצונם הוא מ"ע ממש כמיומרא, וזה שכתב הרמב"ן כלם לאו הכא מכלל עשה כמו כל פסוק טעורא תאלכו, איני מוכין מה זו ראייה דהתם נמי פליג הרמב"ם ומפרש ליה כפשוטו מ"ע ממש, ולדעתו יש לו להרמב"ם ראייה גדולה ממה שאמרנו שם בספרי ועשית מעקב לגגך זו מ"ע ולא תפסי דמיה בייקך זו מלית, דהתם ודאי מ"ע כמשמעה קמאר וכן מלואו כל מוני המלוא מ"ע. ועוד שם מואל שפירש זו מ"ע תשור זו מלית ועוד אחרים שם בספרי כיוצא באלו וכיון שלשון אחד באלו במקומות ושם אחת לכלם השכל גזור שם בפירוש ימים אחד בן וכו' שאלו א"ל יקראן אלא בלשון למ"ע ממש מן נקח גם לאחרות וזה ודאי כיוצא גדול להרמב"ם:

ורב"ן מוסיף לבאר סברתו ודעתו בפירוש הסוגיא הנוכרת בדרך שפירשנו לפשוט של ברייתא דספרי. הנה שם באיזהו נקד אמרו לחזק דליס יקבלו כגון צבור מלכא אמר רב נתהן אמר לי הווא לא נריבא אלא דאפי' ריבית דעכו"ם כו', ולא פורש כאן איכסור דקמאר בריבית דעכו"ם א"ס הוא מן הסודר או מדרבנן, ודעך שהסופות מדרבנן הוא ובמאי דקמאר להדיא בפירוש טעמא מאי גזור רבנן כו' ולכן כתבו ואם תאמר מאי פריך מבאי קרא הא לא אכיר אלא מדרבנן גזירה כו' וקושייתם ודאי קושיא אכל תירוצם שאמרנו וי"ל דכיון דרמנא אמר דמלוא להסיר לא היה להם להכחיש לאכור אינו חיוני דתשור דא"ל קמאר דתפסי עוקרין דבר מן הסודר בשב ואל תעשה והכא שאל ליקח ריבית מן העכו"ם שז' ואל תעשה הוא. וזה ימים חזון הכרייתא בכתב על לשון זה דהרמב"ם ע"ס שני נאחרות הוסיב כו' ובכלל דברי שם הקשייתו קושיא זו על הכו"ס וזה ראו לנלעם חכם ובמלאת נראין דברי דא"ל קמאר הרמב"ם וי"ל בפירושים סובר דלנכרי דעכו"ם מלוא היה מן הסודר וא"כ כתב שם אכור חכמים כו' ואין זו ודאי אלא שיש לו טעם המכיר שהכה ביד חכמים לטקור דבר מן הסודר בשב ואל תעשה כו'. וזה דליתו עתה בתשובות הר"ן סימן כ"ו כתב מי שרואה להסיר מן הכריית אין לו לחוש מפני חשש שלא יעקר מלוא עשה מלית

סופרים

ואיכא למידק עוד בלשון הרב דפ"ה טה"ל מלוא ולוה העכו"ם וגר תושב לוויין מהן ומלווי אותן בריבית שנאמר לא תשיר לאחריך לאחור אסור ולוה העולם מותר ע"כ. דלכאורה קשיא מלוויין אותן מב"ל דההוא קרא בלשון קא מיירי בראייתא

קנאת

כלומר שלא ילוה לו כלל דכיון דההלוואה גופה רשות היא לא מיקרי עקירת מ"ע יש שם עוד לומר דאפי' בעקירת מ"ע מצו רבנן למגור ולתקוני בשב וא"ת בראייתא במקום האשה רבה (דף צ"א.) ובכתבן ברפ"ש דבכורות גבי מעשר בהמה:

על הבנים ואחר כך שלח תשלח את האם, וכל מין מאלו ראוי שימנה עשה שבו בכלל מצות עשה ולא שבו בכלל מצות לא תעשה. כי בבואר אמרו חכמים בכל אחת מהן שהן מצות עשה ומצות לא תעשה, והרבה פעמים יאמרו עשה שבה ולא שבה, והוא דבר מבואר שענין הצווי בהם זולת ענין האזהרה, ושניהם שני

העיקר

נראה

[ד] חו כתב הרמב"ן וז"ל ומאמרם כמו כן שהזכיר הרב וכו', אל תחשש בי ענינה ע"כ.
כתב וכו' הרב בעל מגילת אסתר וז"ל, י"ל שם בלתי, כי בהם קום ושם כאשר יבא
לואלמן וכו' ע"כ, והיו במלכות מוזהר ומעקב שכתבתי לעיל, שמהם אלו דמויות לרבות שאין
אדם חייב לדור בבית כדי שיתחייב במזוזה או לא לבנות בית כדי שיתחייב בשעטות מעקב כמ"ל
בס' רבינו הרמב"ם, ואפ"ס מנו אומן כל מוני המזוזה בכלל הרי"ג מזה משום שהם בא לדור
בבית חייב במלכות מוזהר, ואם בנה בית חייב בשעטות מעקב, ס"ג בדיקת סימני המזוזה והיה
עומד

שכרתי משה דס"ל דלא בוס קס"ד ככי משקרא אלא דבוס אכירי מדאורייתא וכן נראה ממה שכתב ביון דמסקנא רביס דעכו"ס מדאורייתא שרי כדריגן למאי דקס"ד דרנא כו' דמשמע דוס

האיפה כי הנה אינן שלשה צוויין אלא אחד והוא שיקריב קרבן על שגנתו ואותו הקרבן הוא כך, או כך אם אי אפשר כך, וזוהו המין גם כן הוא שגנת מצוה, והוא שהכתוב בא בספר ויקרא שמי ששגג ועבר על מצות ה' יקריב קרבן והוא מצות עשה והוא שיקריב השונג חטאת, ובתנאי שתהיה השגנה בדבר שחייבין על זדונו כרת ויהיה בו מעשה ויהיה מצות לא תעשה, כמו שבאר בפרקי הוריות (ק"ח) וכריתות, אחר כך דקדק הכתוב בתאר זה הקרבן וכתב בו כתוב ואמר אם היה השונג מעם הארץ יקריב כשבה או שעירה, ואם היה נשיא יקריב שעיר, ואם היה כהן גדול יקריב פר, ואם היה השגנה בעבודה זרה יקריב השונג שעירה בין שהיה נשיא או הדיוט או כהן גדול, ולא בהתחלה מיני בעלי חיים שיקריב מהם הקרבן יתרבה הקרבן האחד שהוא קרבן שונג וישוב מצות הרבה. ואילו היה זה כן יהיה מתחייב גם כן שנמנה אמרו כשבה או שעירה בשתי מצות, ואמרו שתי תורים או שני בני יונה בשתי מצות ואין הענין כן, אבל הצווי בקרבן הוא מצות עשה והיות זה מביא אותו קרבן, ואין כל תנאי מתנאי המצוה ימנה מצוה, והבן זה מאד מאד כי המעות בו נעלם ולא ירגיש אותו כי אם נבון. וזוהו המין גם כן אמרו יתעלה שנערה מאורשה שונתה בסקילה ובת כהן בשרפה זה השלמת דקדוקי משפט אשת איש. וכבר טעה בזה כל מי ששמעתי בו ימנה אשת איש מצוה ונערה מאורשה מצוה ובת כהן מצוה, ואין הדבר כן, אבל הוא כמו שאבאר, והוא כי מצוה אחת מכלל המצות הוא אמרו יתעלה לא תנאף ובאה הקבלה שזה הלאו אוהרה לאשת איש, אחר כך ביאר הכתוב שיהרג עובר לאו זה והוא אמרו מות יומת הנואף והנואפת, אחר כך השלים הכתוב דקדוק זה ותנאי זאת השאלה והמשפט, והתנה בו תנאים ואמר שאמרו מות יומת הנואף והנואפת יש בו חלוק שאם היתה אשת איש בת כהן תשרף, ואם היתה נערה מאורשה בתולה בסקילה, ואם היתה בעולה ואינה בת כהן בחנק, ולא בהתנותו בדיני המות יתרבו המצות שאנחנו בכל זה לא יצאנו מאיסור אשת איש. ובבאר אמרו בסנהדרין (ק"ח ט"א) הכל היו בכלל הנואף והנואפת הוציא הכתוב את בת ישראל לסקילה ובת כהן לשרפה, בזה ירצו שאיסור אשת איש כולל כל מה שאמר הכתוב

מרגניתא טבא

ועוף ודגים וחסידים כשלא לאוכלן חייב בדקדוק הסמיכות, יש למנותן כמנות המנות ותו לא מיד. ובכך עלו כל דברי רבינו הרמב"ם כסגן בלא שום גמגום, וס' יאיר עיינו בתורתנו:

לב שמה

של מלוא ברכות דאפי' לעכו"ם. לא מוזני ואם היתם מלוא להלוות לעכו"ם ברכות זו תשובה הכלל בעיניה ובנמנה אמרו שהיא תשובה גמורה ובמסכת מכות אמרו כספו לא נתן כנסף אפי' רכית דעכו"ם וא"כ אין אלו מלוא גמורות אבל הם לאו בלא מכלל עש"כ. ואלי הנשיר תמס לקשיטתו זאת על הרב ולא הכניע אל מה שכתב עמנו כתב שאסרו חכמים רכית דעכו"ם וזה דברי האמוראים בנמנה וא"כ וס' אמרו ו"ל בכל אופן המקומות שכתבו לא נתן כנסף היינו רכית דעכו"ם ודלא מוזני ברכות לעכו"ם תשובה מעליא מפני שמוענין לדברי חכמים שאסרוהו אפי' דמדאורייתא שרי, וזה פשוט בעיני. וס' נשלם מה שזכרנו' בציאור וס' השגש השג' ואכל אל השכונת בעו"ם:

השרש השביעי כתב הרב אין ראוי למנות דקדוקי המלוא למנות בפני עצמן כו'.

אמ"א אפי' שהרמב"ם בזה השגש שקד ושתקס כהודא ראיתי אני לנכר דבר אחד אשר שסקורא יתקשה בו לנאורס, והוא כי הרב ו"ל כתב בשגש י"א שאין ראוי למנות חלקי המלוא חלק חלק בפני עצמו כל אחת למלוא אחת ולפוס ריבועא מה שכתב שם שאין למנות חלקי המלוא ומה שכתב כאן בזה השגש הו' שאין למנות דקדוקי המלוא כו' נראה שכל דבר אחד ושגש אחד דאפי' ששם וזכר הדבר בשם חלקים וכן בשם דקדוקים מ"מ דקדוקים שכלל מלוא חלקים הם ממנה בלי ספק וכן הוא ו"ל ערכן כאן בזה השגש וכזה ואילו מלוא כל חלק דין מלוא דקדוקים מלוא כו' וא"כ קשי' אליו ו"ל למה חלקן לשנים ועשם מכן שני פרשים וס' עס אחד ושגש אחת לכלס. אבל כשנדקדק היטב נגשון הרב שם בשגש י"א תהא זאת הקושית נקלט לנשיב, שכתב אין ראוי למנות חלקי המלוא חלק חלק בפני עצמן כשיסוד המקורן מהם מלוא אחת כו' וא"כ

סופרים

תושב לנכרי ע"ז דבגר תושב הריבית רשות ובנכרי מ"ע כשנצרה להלוותו והמלוה לו בחנם עובר במ"ע דומיא דלא ריבית כמ"ש התוס' בפרק איהו נשך יעו"ש ב"ה תשיך לא סגי וכו' הג"ל:

שני ענינים נבדלים צוה באחד מהם והזהיר מן האחר ולא יטעה בשרש זה שום אדם:

השרש השביעי שאין ראוי למנות דקדוקי המצות:

דע כי המצוה האחת משפט אחד מקובל ויתחייבו מאותה ההקדמה צוויין ואזהרות רבות, הם דיני המצוה. המשל בזה החליצה והיבום הם שתי מצות עשה, וזה מה שאין חולק בו. וכשהסתכלנו דין שתי מצות אלו מה שיתחייב מהם לפי ההקדמות התוריות יתחייב שתהיינה קצת הנשים חולצות ולא מתיבמות וקצתן מתיבמות ולא חולצות, וקצתן או חולצות או מתיבמות וקצתן לא חולצות ולא מתיבמות. וכן האנשים גם כן, כלומר היבמין קצתן חולצין ולא מיבמין מיבמין ולא חולצין וקצתן או חולצין או מיבמין וקצתן לא חולצין ולא מיבמין, וכן נמצא היבמות קצתן חולצות לזה ומתיבמות לזה וקצתן חולצות לזה ולזה ומתיבמות לזה ולזה, ומתן מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן ומותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן ואסורות לאלו ולאלו ומותרות לאלו ולאלו, ואילו מנינו כל חלק דין מאלו הדקדוקים מצוה בפני עצמה היה עולה מנין דיני מסכת יבמות לבדה יותר מטאה מצות, ואין אחת מהן כי אם צווי או אזהרה כמו שיאמר שזאת חייבת שתחלוץ על תאר כך, או יאמר כי זאת אינה מותרת לזה או אי אפשר לה החליצה כלל או היבום, וכן מתחייב בכל מצוה ומצוה, ואחר שהיה כן וזה ממה שאין חולק בו, הנה דקדוק המצות גם כן כשיהיה כתוב בתורה אין ראוי למנותו, כי לא מפני שבאר הכתוב ודקדק אותה מצוה או תנאים שבה נמנה אנחנו כל תנאי או כל פרט שהוא דקדוק ונאמר שהוא מצוה. וכבר טעו בזה רבים, וכל מה שמצאו כתוב מנו מבלתי הסתכלות בשורש המצוה ולא לדקדוקיה או תנאיה. המשל בזה חייב הכתוב בספר ויקרא למממא מקדש וקדשיו והנזכרים עמו קרבן חטאת, והנה זה מצות עשה בלי ספק, ואחר כך דקדק הכתוב בזה הקרבן מה יהיה ואמר כשבה או שעירה ואם לא תשיג ידו דמיהן יביא שתי תורים או שני בני יונה ואם לא תשיג ידו דמיהן יביא עשירית האיפה סלת זהו קרבן עולה ויזרד, וזה באמת הוא ביאור הקרבן המתחייב לו מהו, אם כן אין ראוי שנמנה אותו הנה שלש מצות, ונאמר הצווי שצוה להקריב עשירית

קנאות

כלל דהיינו מוזני דקאמר החם פירוש שיהיו בטעמים מלהלוות להם כדי שלא ינטרו ליקח מהם ריבית, וממה שהוציא הרב מן הכתוב דלא תשיך לאחרך הא לנכרי גר והושב מותר יש לדון ג"כ דלנכרי תשיך למ"ע הוא דאחא דכל היבא דמצינן למימר בקרא דלגושיהו אצטריכו עבדינן ועם זה נראה נמי לחלק בין גר

העיקר השמיני שאין ראוי שימנה השלמות עם המניעה, [א] כיצור הרב ז"ל העיקר הזה ענין השלמות ששגול נשוא ממונה ואין בו מענין האויב כלום, ואמר וכבר העידו עליהם השלום כל זה הענין במחלוקת שפלה ביניהם בלאו מן הלאוין וזהו באמרו בהפסח העוף ומלך את ראשו ממנו ערפו ולא יבדיל שדרה תהא דידן שאם הבדיל פסול ולדעתו היה מניעה ודרש רבי אלעזר בר ר' שמעון שאין צריך להבדיל. והנה לדעתו הוא שלמות לא מניעה וכל אלו דברים ברורים לא נעלמים מכל מבין עם תלמיד (א) אבל נסמך בהם עוד להחמיק כי לדעת רבננו אין בתורה דבר נאמר בלשון לאו או בלשון עשה שיהא שלמות מלוה כלומר רשות ולא שלמות דין מן הדברים אלא ח"כ היה (מן) הכתוב צריך לשלמות ההוא וכן הזכירו בלשון המחלוקת לדעת זה הכתוב הרואה בלא יבדיל שהוא שלמות אמרו (ובאים ס"ו) מכדי כתיב והקריבו חלק הכתוב בין הפסח העוף לשלמות העוף לא יבדיל למה לי ש"מ אין צריך להבדיל. והמשל עוד בזה מהאמר בנח' סוטה (דף ג') וקנה את אשתו רשות דברי ר' יעקבא ב' עקיבא אומר חובה, לה יטמא רשות רבי עקיבא אומר חובה, לעולם בהם תעבודו רשות

נראה לי שאין בדברי הרמב"ן חוססת כלל על דברי הרב, כי זה שאמר (א) שלמות שלום צריך שיהא הכתוב מוזכר לאותה שלילה, גם זה דעת הרב שכתב בזה האורש גבי פולח העוף וז"ל. ומכאן יתבאר שאמרו בעולת העוף ושבע אוהו ככפיו לא יבדיל אין ראוי למנוחו כי הוא שלילה ולדברי הכל אם הבדיל כשר כי הוא בעבור שאמר בעולת בהמה ונחם אוהה לנחמיו והיה עולם דעתם בעולת העוף כן ואמר שאינו צריך להבדיל אבל יסבירו, עכ"ל. הרי בירר בפירוש כי עסם עשוהו לא יבדיל שלילה ואינו בא במנין הוא מפני כי לא צריך להכריע כדי שלא נחשוב שדיו בעולת בהמה. ואני

הכתוב בהם מות יומת הנואף והנואפת, אבל הבדיל הכתוב במיתה זו ושם קצת האישים בשריפה וקצתם בסקילה, ואילו היה ראוי שימנה דקדוק המצוה בעבור שזכר בתורה היה מתחייב לנו שלא נמנה מכה נפש בשגנה גולה מצוה אחת כי הכתוב כבר דקדק במצוה הזאת, והיינו מונים גם כן מאמר הכתוב ואם בכלי ברזל הכהו מצוה אחת, והמצוה הרביעית אמרו ואם באבן יד הכהו, והמצוה השלישית או בכלי עץ הכהו, והמצוה הרביעית אמרו גואל הדם הוא ימית את הרוצח, והחמישית אמרו או בשנאה יהדפנו, והששית אמרו או השליך עליו בצדיה, והשביעית אמרו או באיבה הכהו בידו, והשמינית אמרו ואם בפתע בלא איבה, והתשיעית אמרו או השליך עליו כל כלי בלא צדיה, והעשירית או באבן אשר ימות בה בלא ראות, הי"א ויפל עליו וימות והוא לא אויב לו, הי"ב והצילו העדה את הרוצח, הי"ג והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו, הי"ד וישב שם עד מות הכהן הגדול, הי"ו ואם יצא הרוצח, הי"ז ואחרי מות הכהן הגדול ישוב הרוצח. ואם עשינו כן בכל מצוה ומצוה היה עולה מספר המצוות יותר מאלפים, וזה מבואר ההפסד

לפי שזה כולו דקדוק השאלה. ואמנם המצוה המנויה היא דין מכה נפש בשגנה והיא התורה שהורנו שגדון הדינין והדקדוקין הכתובין בה, וכן קראם האל משפטים ולא קראם מצות ואמר ושפטו העדה בין המכה ובין גואל הדם על המשפטים האלה. וכבר התעורר בעל הלכות גדולות על קצת אלו הענינים והלך סביבם ומנה פרשיות ואמר במנינם פרשת נחלות פרשת נדרים ושבועות ופרשת מוציא שם רע ומנה כמו כן פרשיות רבות, אבל לא נתבאר לו זה הענין על השלמות ולא הגיע אליו, ולכן מנה באותן הפרשיות מה שכבר קדם לו מנינו והוא לא הרגיש. ובעבור שנעלם מזולתנו השרש הזה במצות צרעת שמנה י"א מצות, ולא ידע כי הם מצוה אחת ושכל מה שזכר בכתוב אמנם הוא דקדוק ותנאי. ובאור זה שהוא הורה לנו צרעת אדם יטמאנו וישוב טמא ויתחייב לו מה שיתחייב לטמאים מהרחק המקדש וקדשיו ולצאת חוץ למחנה שכינה, ואנחנו לא נדע איזו צרעת טמא ואיזו לא טמא, בא הכתוב לבאר ולזהבדיל המשפט שאם היה כך הוא טהור ואם היה כך הוא טמא, ואם היה על ענין כך יעמוד זמן כך ואם היה על ענין כך יעמוד זמן כך. ובבאר אמרו לטהרו או לטמאו כשם שמצוה לטהרו כך מצוה לטמאו, והמצוה היא אמנם שיאמר טמא או טהור, אמנם חלוק ענינים שבהם יהיה טמא או טהור אין ראוי למנותם בעבור שהם תנאים ודקדוקים. וזה כמו אמרנו כי הקרבת בעל מום מיוחד ממנו ואם היא מצות לא תעשה נשאר עלינו לדעת מה הם המומים. התראה שנחשוב כל מום ומום מצוה אם היה זה כך היה עולה מנינם קרוב שבעים מום, וכמו שלא נמנה המומים מה מהם מום ומה מהם אינו מום אבל האזהרה שהזהרנו מבעל מום כמו כן. אינו ראוי למנות סימני הצרעת מה מהם טמא ומה מהם טהור אלא היות המצורע טמא לבד. ואחרים כלם הם באור מה היא הצרעת, ועל הדרך הזה ראוי שימנה כל מין ומין מהומאות מצוה אחת, ולא ימנו דקדוקי המין ההוא מן המומאות ותנאיו כמו שיתבאר ממנו. והכן זה השרש שהוא עמוד התורה למה שאנחנו בו:

השרש השמיני שאין ראוי למנות שלילות החיוב עם האזהרה. דע שהאזהרה היא אחת משני חלקי הצווי. וזה כי אתה תצוה למצוה שיעשה דבר אחד או שלא יעשהו, כמו שתצוה לאכול ותאמר לו אכול או תצוה להרחיק מן האכילה ותאמר לו לא תאכל, ואין בלשון הערבי שם יכול שני אלו הענינים יחד, כבר זכרו זה המדברים במלאכת ההגיון ואמרו זה לשונם. ואמנם הצווי והאזהרה אין להם בלשון הערבי שם יקבצם ונצטרכו לקרות שניהם

מרגניתא טבא

הרמב"ן חוספת כלל על דברי הרב וכו' פ"מ נקוט מיהא פלגא בידך שדעתו הוא כי לסקנות שלילה צריך שיהא הכתוב מוזכר אליו, עכ"ל בעל ספר מגילת אסתר: הו

[א] כתב הרמב"ן וז"ל, כיצור הרב ז"ל העיקר הזה ענין השלמות וכו' ח"ל ימנה יצא עליה מנוח וכו' עכ"ל. וכבר ע"ז בעל ספר מגילת אסתר וז"ל יצא כי אין בדברי

לב שמה

וא"כ הבדיל ביניהם מוצא, כי הדקדוקים שמדבר מהם בזה הפרש סו' אף שהם בענין אחד מ"מ אין כלם יחד מקובלים בלשון ענין בזמן אחד אבל הם נפרדים בו פעם יהיה אחד מהדקדוקים ופעם יהיה אחר וכן כלם על זה הדרך, המשל בזה מוחסם עולם שזכרם הרב כגון מוחסם הריגת טוואטס מהדקדוקים במנוח וזה הם ארבעה ואשת איש בת ישראל ובה כהן כי אף שכלם אלו הפרטים בכלל אחד שהוא א"א מ"מ אין מקובלים כלם יחד בנושא אחד ובזמן אחד אלא נפרדים זה בנושא אחד וזה בנושא אחר וזה בזמן אחד וזה כוונת כלומר פעם תהיה הנואפת בת ישראל ופעם תהיה בת כהן ופעם תהיה נשואה ופעם מאורסה, וכן מהם נפש כשגנה פעם יהיה בלשון ופעם יהיה בכלי יד וכל שאר הדקדוקים הכתובים שם בפרשם כן הם כלם נפרדים זה מזה וכל אותן שהזכירן כגון בשרת סו' עו"ם הם ולכן הקדמו הרב אל הפרש הי"א כי שם בלשון שרש חידש בהקדים שהם נקבלים ונדבקים כלם יחד בנושא אחד ובזמן אחד וסוף שכתב אין למנות חלקי המנוח כו' כשיהיה המקובץ מהם מנוח אחד, כי בלשון המקובץ הורה לדעת כי אף ששם חלקים בלשון מנוח כבר נהחברו ונקבלו גם כלם ומכלם יחד נעשה מקובץ אחד בענין אחד ובזמן אחד. הכוונה ואלה המשל הראשון שכתב שם ממונות הלולב עם ד' מינין וכתב לא נאמר כי הרי עץ דבר מנוח כפי עולם וערבי נחל כפי עולם לוי שאלו כלם חלקי המנוח כי הוא זה לקבלם ואחרי קבלם תהיה המנוח לקחת בכל ביום ידוע ע"כ, וכל שאר שכתב שם עו"ם, וחילוק זה בין שני אלו הפרשים אולי פסוק ומנוח ואם הארבעה בו לפרשם יס לא הספיקו:

שאין ראוי למנות שלילות החיוב עם האזהרה.

כתב הרב דלא תצא בצאת העברים לא בא להזהיר אלא שלילה פירוש שלא תחייב התורה להוציאה לחירות אם האדון יחסרנה אחד מראשי איבריו כמו שהעבד כנעני יוצא לחירות באחד מראשי איבריו והוצרך הכתוב לפרש כן מפני שהיה עולה במחשבה לדון בה שתצא לחרות מכ"ש מעבד כנעני שהוא יוצא בראשי איבריו ק"ו לאמה העבריה שתצא לחרות בכך. והרמב"ן ז"ל טען עליו דלא היה צריך הכתוב לאותה שלילה לפי שאין העבד ערבי נלמד מן הכנעני ברין שהרי יציאת עבד כנעני בראשי איבריו קנס הוא ואין למדין מן הקנסות לומר אם קנס הכתוב בכנעני כ"ש שנקנס בעברי שאין דנים בקנס בשום מקום וזלתי במקומות שקנסה בהן התורה והביא ראיות לזה יעו"ש. ומכאן די"ל השיב עליו דמה שאמר אין למדין מן הקנסות היינו דוקא ממונה מקנסא אבל קנסא מקנסא ילפינן כדמשמע מפ"ק דמכות דגמר לעדים וזוממין דלוקין ומשלמין ממוציא שם רע דתרווייהו קנסא גיבחו הרי בבירור דקנסא מקנסא ילפינן:

ולעז"כ

השרש השמיני כתב הרב שאין למנות שלילות החיוב עם האזהרות פירוש כי המנוח הוא למנוח שיעשה דבר או לא יעשהו, והנה כי כן עשה ולא תעשה שניהם צווי גמור הם דברים צווי הוא יתקבל לעשותם ודברים הוסיפו מעשיותם, אבל שלילות החיוב אין בה מענין האויב כלל אלא ששגול נשוא ממונה בלשון לא או בלשון לא יעשהו או לא יאכל אוכל וכו"ו אלא כלם שלילות האכילה ופסול על העבר ועל העתיד ועל ההווה, והאויב לא יתכן על העבר בשום דבר, ואחרי שם כן הם אין ראוי שיהיו שם שלילות יסו נמנין נמנות לפי מנפי

75

[illegible]

א"א הרב עזרא זכר הענין הזה באמור שם בגמ' במחלוקת לא יבדיל וכל הסוגיא יהיה וזמנה עממה הביא ראיה לדבריו כדכחב לעיל, ולא ידעתי למה הרמב"ן ז"ל טעיה קולמושו לכתוב כל מה שהרב כבר קדמו בו וכלל דבריו הקצרים כל מה שהוא ז"ל הוסיף ולא היה בו צורך מחלוקתו עם הרב כי לא חלק עמו אלא בלא חיל כאלה שדעתו קדמורה ז"ל שהיה שאין בו מקום שגילה הם לא לבדו היה לו לכתוב שהוא מה שמחדש ומשיג עליו בלבד, וגם לזה אני מתקן ואומר שדעת הרב ז"ל רחבה מאד ברור שהלך לו מתכמתו וכלל דבריו רמז תשובה תכונה לכל מה שהיה תאפסות וספק ולהקשות בו, וזה לך נסיון כאשר הוא שם, אין לך דבר שתחבר בו השגילה מה האחרים וזה ענין האמאמר אמנם מה לא יתבאר בזה פנים כי מלת השגילה והאחרים בעצמיה מלה אחת מלת לא וישיגו אל המשגיל שהיה ענין עניני האמאמר ואולי ישגו והאחרים אינם לאו מניעה ואולי לאו שגילה וכבר רמזו ז"ל זה הענין בו' וסביר על זה

שזה אזהרה ולכן אמר אם הבדיל פסול, ויתחייב לפי זה

בתב כרז וכן ולא יהיה קקרה וכעדרה זירלו חכמים שהוא שלום ופירשו ענינו שהוא ויכדור
 ויפיר ולא שכל מי שיהולק על ידי הכהנים לא יהיה עשוי בלעולם להעשירם קקרה וכעדרה
 אלא הרעת האשר דבר ה' יד משם הדין האמר לו הלא לא ידך ויחזיקו ואף שאמרנו בספדיו
 כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר ולא יהיה קקרה וכעדרה הוא על דהאסמכתא ואינו
 פטעיים דקרא ע"כ. והרמב"ם טען מה שאמר מענין הרעתם זה אינו ודלי פטעיים דקרא כי יד

חבר עוד וכן לדעתי ולגערס לא תעשה דבר שלילות הוא לומר שהיה פטורה כי הוא מפרס
שאין לגערס הוא מות כי כאשר יקום איש על רעהו ואין לנו למוטות מניעה כו' בספרי
ולגערס לא תעשה דבר מלמד שפטור הכבוד מן הכיסוס מניין אף מן הכבדן ח"ל הוא
ממניין אף מן המכות ת"ל הוא מות כו' הנה לימרו שאין הכבוד הזה אלא פטור כו' רחמימים
חבר מוט רחמימים פטור לגערס לא תעשה דבר ולא הכיסורו דו' ואזהרה לומר רחמימים

דברי תורה, ואני אומר בזה מאמר רז"ל שאמר
בסנהדרין כוף פרק אלו הן הנשרפין (דף פ"ב):
מי איבא מידי דרחמנא פטריה ואנן ניקום
ונחמנא

רזה

דאס כתיב ונעננה לא תעשה דבר ע"ל, כדי מזורז דערקא סנדרש סוף אין לענערס חטא מוט, וואָל
דאָסווייז ונעננה לא תעשה דבר לאו יחזירא סוף דאָי לאו לענערס לא תעשה דבר לא סוף דרשנין קרא
דאָין לענערס חטא מוט מוטס דסיני אומזיס דלגופא אחי לפטור בענערס ולכן אינערטוין ונעננה לא תעשה
דבר לפטור בענערס היכי דלאו דאָין לענערס חטא מוט קרא יחזירא דלדורסו מלס מלס, ז"ל דכלא
קרא לענערס לא תעשה דבר, דלדאָין לענערס חטא מוט יחזירא סוף דלפטור בענערס מומס האָיס
אשר שכב עמה לבדו נקא, וואָסנס כנראה כיוונת רש"י וסבבנין שכתבו דערקא דלענערס לא תעשה
דבר אינערטוין לפטור בענערס ממיסס, ולא למדו פטור דנערס מומס האָיס אשר שכב עמה לבדו,
סוף, דגס קרא דומס האָיס אשר שכב עמה לבדו נדרס בקידושין (דף ט') ונסבבנין (דף ס"ו)
לרבי דאָס כח אומס אָנשים על נערס המאורסם שלא כדרכם דהרשטוין כסיקלס וכוּלן כחין, ובר'
יונתן דאָף שאָין טייטס שוין כחאד, וכנת רש"י שם לבדו קרא יחזירא סוף דאָס כתיב ונעננה לא
תעשה דבר דזוס:

אמנם הנראה לי לשיטת רבינו דהוא מפרש ומחו גס שניסע עד שיבו שנים כאחד כמו שמפרש ר"ח בחס' קידושין (דף י') וז"ל ור"ח מפרש עד שיביו שנים שוין במיתה אחת ולא בני עונשין הלא מיתה ואפילו גדול בכל על הקטנע חייב אם כן שוין בקטלא וקאי אמיתה דר"ח דאמר בפ' ד' מיתות גבי נערה המאורסה דר"ח סבר נערה ולא קטנע ותכמים ואמרים נערה אפילו קטנע במשמע וכו' וכו' וא"ל לפי' אם פסקין כר"י דנערה לא קטנע ואמרינן דלא לגמרי פטר אלא מקטלה אבל מחנק לא פטר הוא דאיעניקין מלת לבדו לחייבו חנק דאמרו חוכה לבדו לא הייתי מחייב אפילו חנק משום דהיינו אומר חייב ומחו גס שניסע עד שיהיה שניין במיתה, אמנם אי פסקין כהכמים דנערה אפילו קטנע במשמע לא אינערין קרא דומה הא"ס אשר שכן עמם לבדו דנלא"ה מיהאב חיתי לפוטרו לא כה שנים שנים במיתה דהרי כבולע בסקילה א"ס הקטנע אילו הייה גדולה ג"כ בסקילה, וזו אם פסקין כרבי דס"ל דנערה שבאו על נערה המאורסה בשלא בדרכה הראשון בסקילה וכוון בהנך אינערין חיות לבדו דנלא"ה הייתי מחייב בולן בסקילה, משא"כ לרבנן דס"ל דכוון בסקילה לא דרשין מחיות לבדו כלום, אם לא נדימא דהכמים דס"ל עשרה שבאו על נערה דכוון בסקילה סבירא להו כר"מ דנערה ולא קטנע וזו פטר רחמנא בכל על נערה המאורסה קטנע בסקילה הוא דפטר אבל חנק סבירא הוא דאיעניקין לבדו כ"ל, אבל לא פסקין כהכמים דר"ח א"ל נערה אפילו קטנע במשמע וגס פסקין כהכמים דרבי דעברה שבאו על נערה המאורסה שלא בדרכה דכוון בסקילה, א"כ לא דרשין מחיות לבדו כלום, והקשי מהי לבדו מהי עדיקין ביה וע"כ י"ל דאיעניקין לבדו כי סידי דהווי ולנערה לא תנשא דבר מיוחד לאגמומן דולנערה לא תנשא דבר הוי מניעס ואזוהר לכ"כ כמ"ס רבינו הרמב"ם ולא שיליע ופעור בשלמא דהוה :

וְהִגֵּה רֵבִיו הַרְבֵּה פֶּסֶק בַּפֶּה מַלְכוּת אִיסוּרֵי בִּימָה ה' ו' דַּעֲשֶׂה שְׂכָחוּ עַל נַעֲרֵה הַמְּאוֹרֶסֶה שָׁלוּ כִּדְרָכָה כּוֹלֵן בְּסִקְלֵיהֶם כְּהַמְיִים דְּרָבִי וְגַם פֶּסֶק בְּהִלָּה דְּהִכָּה עַל קִטְנֵה מְאוֹרֶסֶה בְּנִית אֲצִיִּים דְּהִוָּה כּוֹלֵן בְּסִקְלֵיהֶם כְּהַמְיִים דְּרָבִי, מִשּׁוּם דִּישׁ לֹנוּ לִסְכּוֹךְ בְּתוֹרִיּוּיָו כְּחַכְמִים דְּלִיכָּךְ שְׂכָחוּ הִתְנָה בִּשְׁנוֹן הַמְיִים כְּדִי דַּפְסֹק כּוֹסִים, וְאִכָּה אִיִּיתָ לֵּךְ הֵאָּה לְבָדּוּ לְבָדּוּ מִשְׁתָּה לִּיכָּה לְמִדְרָשׁ מִיָּדִי מִשְׁתָּה לְבָדּוּ וְעַכְ"ל דְּהִאֲשִׁירֵיךְ חִיבָה לְבָדּוּ לֵךְ כִּיִּי לְבָדּוּ וְלַעֲשֶׂה לָּהּ תַּעֲשֶׂה דְּבַר מִיּוֹתֵר לְאִמְנוֹן דְּהִוָּה אֲזִכָּרָה וּמַעֲשֶׂה גְמוּרָה וְלֹא פְסוּר וְשִׁלְיָהּ וְדוֹק :

וְבוֹדָה נִתְיַשְׁבֵּה קוֹשִׁים הַרְבֵּה דְּמִלְּמִי נִקְטָה שֵׁס"ח כָּל מָקוֹם הָיִי לִישָׁנָה דְּמִלְּמִי הִתְנָה פְּעִירֵיהּ וְלֹא נִקְטָה אֲזִכָּרָה חֲזוֹרָה פְּעִירֵיהּ, דִּילְ דַּעֲשֶׂה נִקְטָה הָיִי לִישָׁנָה דְּמִלְּמִי חֲזוֹרָה פְּעִירֵיהּ מִשּׁוּם הִתְנָה פְּעִירֵיהּ סִיקָא לְרָבִי, וְדוּלְמִי לְרָבִי דַּעֲשֶׂה לָּהּ קִטְנֵה וְלִרְבִּי דַּעֲשֶׂה לְרָבִי עַשְׂרֵה שְׂכָחוּ עַל נַעֲרֵה מְאוֹרֶסֶה שָׁלוּ כִּדְרָכָה הִרְאִשׁוּן בְּסִקְלֵיהֶם לֹא הִוָּה וְלַעֲשֶׂה לָּהּ תַּעֲשֶׂה דְּבַר אֵלָּה שְׁלִילָה עֲלֵמָה לְעִסּוֹר הַנֶּעֱרֵה מִמֵּיתָה דְּחִיבָה לְבָדּוּ אֲשִׁירֵיךְ לִרְשׁוּמִיּוֹתֵיהּ וְלֹא הִוָּה וְלַעֲשֶׂה לָּהּ תַּעֲשֶׂה דְּבַר אֲזִכָּרָה אֵלָּה אִי לֹא פְסִיקוּן כְּרָבִי וְכַרְמִי, לִכֵּן נִקְטָה שֵׁס"ח כָּל מָקוֹם אֲזִכָּרָה חֲזוֹרָה פְּעִירֵיהּ שְׂכָחוּ סִיקָא לִישָׁנָה דְּרָבִי דְּהִוָּה פְּסוּר :

ואם נשך לומר א"כ אמאי לא משני כה"ס בקידושין (דף י') על מיל דפריך כהם ורבנן הלי
לנדו מאי עביד ליה, דאליטריך לבדו כי סיבי דהווי ונענה לא תעשה דבר אזהרה ולא
שילגה, י"ל דבאמת ה"ל לשנויי הכי, אלא דלא משני הכי משום דהוה מילי המקשה לסקשות
א"כ לתקועים הוה טפי מתירי"ג מנות, או לר"מ הוה מנות אחת חסירה ממירי"ג, והוה לר"ך
לחאריך ולומר דלרבנן דסבירא לכו דולונגה דתא תעשה דבר הוא אזהרה, סבירא לכו בנזורה מן
המנות דר"ל לר"מ סבירא חובה, דהוה ראש, ולר"מ איפסא ולך משני מה דמשני כדי לקרר,
ועמו שמואל דכללי ס"פ"ה לדעשות א"פ"ה שסיס יכול במתוך תבין יומר מרווח לא משני
הכי משני הארירות ומשני מה דמשני משני אהבת הקינור ע"פ, ועיין בדברי הרמב"ן דריש
שורש הראשון שכתב וז"ל ומשני הסתשפות ההשכון הוה ר"ל תירי"ג. מנות בכל מקום נאמר שהוא
מסור בידם מפי משה כביני ועס כל זה אין נגועין ממחלותהם במנות אלא יקדשו לשלול עליה
רשות וזה יאמר חובה, כי יודע האומר ראש שיש מנות ממחלותהם אלא יקדשו לשלול עליה
מחלה, ומשני עומה הוינו ורבותיה שביבאר כל הסבור וכו' ע"פ דהוה:

ועוד ג'ל לייש, לפיכך אומר לא אליטריך קרא דולגערס לא תעשה דבר דכבר נלמד דאזוהי
דחמנא טעריה מהסוד דכתיב גבי מולך שכן בקבלה מפי השמועה הסוד ולא אומר ולא
שוגג ולא מוטעה כמ' רינו הרמב"ם פ"ה משלכות יסודי הכוונה ה' ד' ו"ל וכל מי שאמר
בו יברך ולא יעבור ועבר ולא נכרך הרי זה מהלל השם, ואם היה בשרשם מישראל ה"ל חילול
השם כדברים ונכל מלות עשה שיא קדוש השם, ועבר על מצות ה' כשיא חילול השם,
ואעפ"כ מפי שבער באונם אין מלקין אותו ואע"פ שאין ממיתין אותו ואפי' כרג באונם, שאין
מלקין וממיתין אלא לעובר בדרגות ובעדים והכרחי שחומר ביוטן מורעו לתולד ונחמי את פני
באים הסוד מפי השמועה למדו הסוד ולא אומר ולא שוגג ולא מוטעה, ומה ע"א שיא חמורה
מהכל הסוד אחרת אינו חייב כד' ואע"פ מיהא ב"ד, ק"ו לשאר מלות האמורות בחסד,
ובצניעות סוד אומר ולעולם לא תעשה דבר עכ"ל. הרי מבואר לפיכך הסוד האמור לא

ו"א"כ כרס קוביות הרמב"ן מעל ריבוי שחקים ממש שמוסר ש"ס לישנה לאדם רחמנא טעמיה דכתיב ונערה לא תעשה דבר, דברי באמת הדר ביה רבא מהאי לישנה דמוכח ממיא דקאמר ש"ס צע"י (דף נ"ד) אלא אמר רבא הכל הוה בכלל לא העבדים וכו' כמו שפירשתי ודוק היטב :

וברדיושי להלכות יסודי הסורה כפצתי, אחר שדקדקתי על מה שכתב רבינו הרמז"ם, ומה ש'ע"א שיחא חמורה מן הכל הטיבד אותה ב'היום' א'ינו חייב כרת וא"ל' מיתה י"ל ק"ו לשאר מ'ה' האמורות בתורה ובעצמות הוא אומר ו'ולגער' לא תעשה דבר, ולכאורה י"ל אחר שלמד רב'ו מ'ע"א החמורה מן הכל ד'היום' פ'א' לא'י' ר"מ הביא קצ' דעריית ש'אמר זו ולגער' לא תעשה דבר, ועוד ב'ה'ת' קרא ד'ולגער' לא תעשה דבר למ' לי, וק'רתי משום ד'ע"א' ליכ' למי'ק' א'ל' ד'פטר הכבוד' א'ל' ה'היום' מכרת וא'ל'י' מ'מיתה', אבל ע'יון לא ש'מענו ש'פטר הכבוד' מ'מלקות' לדלמ' לא ח'ס ר'חמנ'א כ'ולי' ה'א'י' לפוטרו א'ש' מ'מלקות', ו'כנה ר'בינו כתב' ו'ול' וא'פ'א' מ'פני ש'כר ב'היום' א'ין מ'לקין אותו וא'ל' ש'ל'ין מ'מיתין אותו ו'ול' ל'כן מ'סיים ובעריית' הוא אומר ולגער' לא תעשה דבר, וק'שי למ' לי א'י לפוטרו מ'מיתה' ומכרת' ה'א' א'יכ' ל'גמור ד'ק'ו מ'ע"א החמורה, א'ז' ד'ה'י' ל'ת'גמור' ד'היום' פ'טור א'ש'י' מ'מלקות' ע'ל'י' ש'ס. א'תנ'ס א'ינו מוכרת' ד'וד'א' א'חר ש'מ'ינו ש'פטר הכבוד' א'נוס' ב'ע"א' החמורה מ'סיכ'ת' מ'ת'י'ב' מ'מלקות', א'ינו משום ד'ג'ל' הכבוד' ד'היום' פ'טור ג'ני ח'ייבי' כרת' ו'א'י' ג'יל'ס' הכבוד' ד'היום' פ'טור ג'ני ח'ייבי' מ'לקות', ד'למ' ל'כרות'א' כתב ר'חמנ'א ד'היום' פ'טור א'ש'י' ב'ע"א' החמורה מן הכל ו'ה' ד'א'י'נ'ט'ר'י' ו'לגער' לא תעשה דבר ה'ינו ל'ח'סר'ה' מ'ל'ש' ר'בינו כ'מ'ק' ש'לו ו'כ'ל'כות' כ'ס'ד'ר'י'ן' ו'כ'ס'יו' ג'י'כ' ק'רא ד'עריית' ו'לגער' א'י' ת'ד' ל'ח'ס'ק' ד'ר'בי' ד'ל' מ'צ'י'ת'א' ש'כר הכבוד' א'ל' ה'היום' א'ל' ש'כתב' א'ח'ר'ה' מ'י'ח'רת'ה' ל'ש'ל' ד'ה'ע'י'ת' א'ל' ש'ה'יום' ע'ל'י' כ'ת'ב' ב'א'ח'ר'ה' ו'ול' :

2222

ואליה יודע מה ראיה מציא הרמב"ן מספרי דקראת מלמד שטטרה הכתוב 'כו' וכתב הנה ל'ימוד' שאין הכתוב הזה אלא פיטור 'כו' והכריחו ממה שלא הזכירו בו אזהרה 'כו' ואין הכרח זה כלום כי מה להם להזכירו ואינם זכירין לכך כי הדבר מפורש מעצמן ודהדיא חביב ולגמרה לא תעשה דבר שפשוט ואלי אזהרה ומניעה ואינאם הסתלק לאו להכי אתו לומר שטטרה מן המיתה אלא כדי להשלים שאלו מן המיתה בלדי-כו' אף מן המיתות ומן הקריקן מחמת האונס, ועוד שהפיטור עליו הוא האזהרה דר"ק לא תעשה דבר אלא שפשוט :

גם מה שטען כי למה יהיה הכתוב בענין מן המיתה כו' וכבר הוזכרו משפחות דמים, חז"ל עשה כי אם הוזכרו משפחות דם הנקיים לא הוזכרו מש"ד החייבים והנה הם מולד

ונקסול ליה. ומה שהביא עוד רמיה (ח) מסביר שאינו לאו כי לא היה נרדף לכתוב שהרי הוזהרו על שפיכת דמים, נראה לי כי איננו נרדף לכתוב להשמיטין שאינו חייב מיתה דכ"א אף כי הוא אומר מאחר ששעה עבירה ירד קמ"ל דאזכור רחמנא פטריה. ועוד יש לומר שהנרדף לכתוב על שחר עובדי עבירה שאינם במיתה כי הם במלקות כי זה לא ידענו ממקום אחר וא"כ בדיון מנא הרב בלאו רמ"ד כמ"ק שלו. ומ"ש עוד כי לפי הכלל שנתן בלאו השלילות לאו זה של לא האל כאלה העבדים יהיה מניעה, כבר השגיח עליו שאין לו כח לחלוק על מה שהנחה. ומה שאמר עוד (ט) כי לאו דלא יפדה לדעת אחד הוא מניעה ולדעת אחר הוא שלילה, אין מכאן קושא כלל על הרב שפשוט שלילה לפי שהוא פסק כהנא דכרייתא ובפרט אחרי כי דעתו הוא כחזק במשנה וגם במכילתא כמו שכתב בשורש זה:

ונראה לי שהנכון בדברי הרב שכל אלו הדברים אשר נזכרו עליו החזרה שנוקה את נפשו וכוונתו כשנאמר בפיו לא עשיתי כך וכך הם כולם מניעות כמו לא אכלתי בלויי ממנו ולא בערתי ממנו בטמא וגו', ורמיה שמה הפסוק הוזהרו על אלו הדברים ממה שהביאנו בפרק בפרק דמערש שני (משנה י"ב) לרמיה ולא הביאו פסוק לא חסר לאכול בשעירי וגו' תכליתו, שכן אמר שם לא אכלתי בלויי ממנו הא לינו יכול להזהרוד, ולא נתייחס ממנו למת לא לקחתי ממנו ארון ודרכיך למת ולא נתייחס

אזהרה לומר רחמנא אזהר עליה (ח) [ו] וכן ראוי לומר כי למה הזכיר הכתוב בפסוקין מן המיתה שלא יומתו וכבר הוזהרו על שפיכת דמים ולפי הענין שזכרנו נראה בלא חלף כלל העבדים שהיא מניעה. (ט) והלאו כל הרס אשר יחרס מן האדם לא יפדה מות יומת לדברי הדורש בו (כחזקות דף ל"ו) לא השקול מיניה ממונא והקטליניה הוא באמת מניעה, אבל לדברי האומר מניין ליואל ליהרר ואמר ערכי עלי שלא אמר כלום שהוא שלילות אחר שאינו פדיון כי מות יומת ואין על דמים ועדך כלל:

וזה כי בשספר בתורה ונזר עלינו שנקה נפשותינו בשנשלול ממנו הפועל הפלוגי והפלוגי הנה אותו הפועל ימנה מכלל מצות לא תעשה ואע"פ שהלאו שבא בו הוא שלילה לא אזהרה מאחר שזינו שנשלול אותו מנפשותינו
הכתוב לא אכלתי בלויי ממנו ולא בערתי ממנו בטמא וגו', [יא] גם כה"ג הורה כן ואין לא בחתי ליד המדה האת כי מן הנראה מדברי רבותינו בתלמוד אין מניעה בחזרה שלוקין בזה מן הכלל אבל אלו יוצאים בזה לאו הבא מכלל הן שפוטנו לאחזק החיים לאכלו בזה לפי ה' ובשמה ולא באיכותו ולא בפומאם ולא לשת ממנו למת

אם אכלו באיכות אינו יכול להזהרוד, ולא בערתי ממנו בטמא הא אם הפרישו בטומאה לאוננים אחרים, שמעתי בקול ה' אלהי הבחיתו לבית הבחירה, עשיתי ככל אשר צויתני שמחתי

מרגינתא טבא

שוב כתב בעל מגילת אסתר וז"ל, ועוד י"ל שהנרדף לכתוב על שחר עובדי עבירה שאינם במיתה כי הם במלקות כי זה לא ידענו ממקום אחר עכ"ל. גם זה אינו נכון, דגם להקנות בחנם מוזהרים מארבעים יכנו ולא יוספו פן יוספו שיא אזהרה ומנאם רבינו במנאם ל"ט ש' ע"פ שכתב שמואל האזהרה היא אזהרה מהכות כל איש מישאל, והנראה לי בזה דאע"פ שב"ד מכין ועושין אשם שאינו מן הדיון כמו שהביא הש"ס מעשה בזה שכתב ע"ג כוס בשבט בעל מניין אסתר לא עזר כה ליישב שתי קושיות הללו שהם כהנא, עד שמיני שנוקס אלא למגדר מלתא שהיה הדור פרוץ לחלל שבת וכוונתו, הוסיף הכתוב לבית דין שלא יעשו כן באנוסים ודוק:

לשון רבינו הרמב"ם בפרק שורש סזו ושאר עניניו נראה דבר אחד כדי שתשלים וכו' הורה זה על היות כל פעל מאלו מזהר ממנו עכ"ל:
[יא] כתב ע"ז הרמב"ן וז"ל גם כה"ג הורה כן, ואין לא בחתי ליד המדה וכו' והרב עזמור (ר"ל רבינו הרמב"ם) אינו אומר כן וכו' וכו' רמ"ז וז"ל וכו', ופירש הרב (ר"ל רמ"ז) ואע"ג דיודיו בעלמא הוא ואינו לאו נפקא לן ביה באיכור לאו בפרק העל עכ"ל הרמב"ן וז"ל והרב בעל מגילת אסתר לא עזר כה ליישב שתי קושיות הללו שהם כהנא, עד שמיני שנוקס וכו' וידע האמר שפוטנו בזה מן הכלל שפיטנו על מה שהיה ראוינו הטעם, כי ידעתי לא דבר אל אלהים וגם לי עמוקות מני חושך לדעת על מה שהיה ראוינו הטעם, כי ידעתי לא דבר רק הוא עכ"ל. ואשר חנני אלהים בזה הוא, ותחילה אביא ראיה שאין עליה הטעם שהגמרא שנוקה את נפשו וכו' לא עשיתי כן וכך הם כולם מניעות גמורות, והוא דבר פשוט מביא אליה דברי' לכל איכורין שכתוב ששם אסורין בחילול אלא אסורין בהנאה כהנא מוסבסר אשר יגע בכל עמא לא יאכל בזה יאמר שאין ח"ל לא יאכל מה ח"ל לא יאכל אם אינו ענין לגופו דהא נפקא ליה מן' ומעשר הקל ומה מעשר הקל אמהם חזק לא בערתי כה"ס שמיני שנוקס כשר קודם חמור לא כ"ס, וכו' אין מוסיפין מן הדיון היקשא הוא דכתיב לא חסר לאכול בשעירי מעשר דגנך חריושך וישרך ובכורות כקד' וגו' מה ח"ל לא יאכל אם אינו ענין לגופו ח"ל לכל איכורין שכתוב וזה אינו ענין לחילול אלא שפיטנו החזרה שפוטנו את נפשו וכו' לא עשיתי כן וכך אינם מניעות גמורות אלא שלילות חקיי הכי מני' ר"ס לגמור מוסבסר אשר יגע בכל עמא לא יאכל לכל איכורין שכתוב שאסורין בהנאה בזה אינו ענין, דלמא נלועל כל איכורין שכתוב מוסיפין בהנאה וסבסר אשר יגע בכל עמא לא יאכל איננו ענין לגופו, וז"ל דלגופו לא איננו ענין מסיקא דלא חסר לאכול בשעירי וגו' חזקת אכילה איכא בליקא ביהקשא או מוגדו דקדא דקדש כדרי' כתיב כה"ס קדש כה"ס חזקת דכ"ס היקשא הוא אלא הנאה בקדשים שנטמאו מנייה, ואי ביהקשא למעשר שני ומעשר אסור בהנאה מדכתיב לא בערתי ממנו בטמא והוא איכור בהנאה שאסור אפי' לסיק חתת תבשילו אכתי דלמא איננו ענין אשר יגע בכל עמא לא יאכל לאסור בהנאה בקדשים שנטמאו בלא גמור ועיין תוס' בד"ס היקשא הוא, שכתבו בחירושם וז"ל דלמא היקשא משום אסור בהנאה וכו' דכ"ס

לב שמה

עול דעת שזו מן החיובים משום צעילת איכור ולכן הוצרך להוסיף עליה והודיענו שהאונם פטרה וס' וז"ל כשזכרנו מלמד שפטר הכתוב כו' ר"ל לומר שמוחך האזהרה שהסור לנער לא תעשה דבר למדנו שפטר והסור דכבר בזה הלשון ללמוד מכאן שפטר בכל מקום שיש בו אונם לא שפטרם פטרה כו' למדנו שאין גם אלא פטור ולא אזהרה וכבר כתבתי לעיל שכלל אין לנערם חטא מות עושה שולגנר לא תעשה דבר חסיה אזהרה ולא שלילה וק"ל:

כתב הרב ז"ל נאמר עליו נראה כי כשסור בתורה שנטול דבר מנפשותינו ונאמר אינו לא עשיתי כן וכך ידענו בהכרח שאותו הפועל מזהר ממנו כמו שזכרנו לא אכלתי בלויי ממנו ולא בערתי כן וכך ידענו בהכרח שאותו הפועל מזהר ממנו כו', ע"כ. והרמב"ן כתב מהנראה מזה כותבי בתלמוד אין מניעה בחזרה שלוקין עליו בזה מן הכלל כו'. והרמב"ם בזה כי שלילות לא בערתי ממנו בטמא נכנס בו שלא הסיקו חתת תבשילו כדכתיב המעשר עמא במה שאמר בעל הרב כו' ואם היה השלילות מחייב להיות מניעה בלאו יהיה המדליק שכן מעשר שני שנטמא לוקק וזה לא עלה על דעת המולד והרב עמא כו', ועוד אמר שם לא בערתי ממנו בטמא כו' אין שואר עמא כו' טומאה נכנסו מניין ח"ל לא חסר לאכול בשעירי כו'. הרי לנו מזה דכתיב שאע"פ שלילות לא בערתי ממנו בטמא ים נמשמעו כל איכיה בטומאה כו' נקטו אזהרה ממ"ל שחסי מניעת לאו להקלותו עליה כו', וכן כתב רמ"ז בפרק כל שטת אמרם חזק לא בערתי ממנו בטמא כו' ואע"פ דרורי בעלמא לאו לאו ח"ל ביה דאיכור לא בפרק העל עכ"ל, וכדבריו וז"ל כן הוא דכתיב מעשר דכ"ס. הוי סייעתא דלירידים סך כוונת אסתר דכדלל סמכה ומה ששני א"ל לא בערתי ממנו עמא לאו דכתיב קרא הוא דכתיב ליה לאו למלקות אלא הסור קרא דלא חסר לאסור דכתיב א"ל שפיטנו דלישאל ומה מעשר הקל אמהם חזק לא בערתי ממנו בטמא כו' לא שפוטנו אלא דכתיב קרא גופיה הוא בלא ועל זה ספק הרמב"ם ולא איכפת ליה מהדיא דכדלל דלכאורה סוגיית הלוקות כן וכן נראה

קנאת סופרים

וראו איכא לעיוני מנ"ל להרב ז"ל שהוא כללא דכיל לן בסוף הפרש הזה וז"ל, בשספר בתורה ונזר עלינו שנקה נפשותינו בשנשלול ממנו פועל פלוגי ופלוגי הנה אותו הפועל ימנה מכלל מל"ת ואע"פ שהלאו הבא בו הוא שלילה לא אזהרה מאחר שזינו שנשלול אותו מנפשותינו ובאסורו אני לא עשיתי כך וכך ידענו בהכרח שהפועל כ"ד וכך מזהר ממנו כמו שצוה הכתוב לא אכלתי בלויי ממנו ולא בערתי ממנו בטמא וגו'. ולכאורה קשיין הנהו סוגיית דפרק העל ופרק אלו הן הלוקין להאי כללא וכמו שהקשה מהן הרמב"ן ז"ל מלבד טענות אחרות ששען הוא ז"ל על הרב בזה כדי לאוכיח דהלאוין של יודיו מעשי לאו לאזהרה כדי לחייב בהן מלקות קא אתא אלמא סיפור בעלמא. ומה"י ד"ל כפי הנראה לא עלה בידו לקיים שיטת הרב בשלימות. וגם בספר לב שמה ראיתי שכתב על הנהו חרין סוגיית דלעיל דהלוקות גינהו מכהא דפרק כל שעה דמינה עשה עיקר הרב ז"ל לקיים שיטתו בההוא כללא דלעיל:

ורמ"ע"ר דיש מקום ליישב דעת הרב ז"ל דלעיל דאותן לאוין של יודיו מעשר יהיו נחשביין לל"ת לחייב בהן מלקות מהנהו קראי דלא אכלתי בלויי ממנו ולא בערתי ממנו בטמא ולא נתייחס ממנו לטת ולא דבר ריק הוא שלא חסר הרב לבה"ז בזה אלמא קאי כוונתו וגם הראב"ד ז"ל שבקיה לרגונותיה מלחיה על דברי הרב בהני לאוין שמונא לל"ת בפי' מל' מע"ש ומדלא השיג עליו שם שמשע דבנותיה ס"ל, וכל עלינו חיובא לאסוריה נפשיין כל כמה דאפשר אולי נזכר לעמוד על דרכן של הגדולים הללו בהנהגה שכתב על הנהו חרין סוגיית דלעיל דהלוקות ז"ל תהדר אמתיהו מהיהו דפרק כל שעה (דף כ"ד). דמיהוה מסיק רב פסא התם חיוב מלקות בבשר קדש שנשפא סק"ד דמע"ש דכתיב ביה לא בערתי ממנו בטמא אי לאו

ולא כולם. ומה שאמר הרמב"ן (א) כי הסכמת הרב בלחצין אינה נכונה למנות אוחס על פי המלקות שהרי מצינו ממס"ה לאוין הממיינס הרבה שאין בהם מלקות, אני משעתי ולא אבין שהרי הרב לא אמר שאין למנות כי אם הלאוין שיש בהם מלקות, רק אחר כי ראשון יאמר הכתובים בלחצין איסור שלשה שמים זו היא ראיה שהן מנות

מקורו של המושג "מחנה" הוא במילה "מחנה" שפירושה "מחנה" או "מחנה". המילה "מחנה" היא מילה עברית, והיא מופיעה במקרא. המילה "מחנה" היא מילה עברית, והיא מופיעה במקרא. המילה "מחנה" היא מילה עברית, והיא מופיעה במקרא.

לאחיו אין פירורו שלקס שחם שחרי כבר כחז בשורש ה' כי נשיאמרו החכמים עובר על כך וכך לאחים אין רעונם שלקס כרבו לאחים רק כי העובר על האיסור הוא עובר על כך וכך אזהרות, ואם כן כאן ג"כ יהיה פירשו ואומא לעבור עליו בשיא לאחיו שחיונו שיעבור על שח אזהרות כדרך שחיונו במומאיהם שהאובלה עובר יד' לאחיו וגם כי שם הוא לוקא ארבע שחיו ההם שחם גופים מחולקים מורכבים יחד שהא

מִדְּנִיתָא שְׂבִיבָא

דלוקס ווימא מאן טאג האט טאג דאס לאז שאין צו מעשה לוקס עליו, והנדרש לשיטת רבינו ד"ל דוד דקטני בנאמני' בנאמני' רבינו וראש מלכריז ומלכריז שצד ענין אינם אלא על דרך המלכריז דהרי בנאמני' מלכריז דרשי ואל תכחשי מלכריז שצד ענין ומלכריז ודחי ונחם סתמא דאשכנז כנסת הגדולה תקנוה, ועיין בפ"ם מנח"ם מעשר שני משנה י"א תבוי"ט פסיים בסוף ד"ם מלכריז ומלכריז שצד ענין ודחי' וצד' דמלכריז האט ר"ל וצד' דהנדרש אסמכומא אקרא עבד' ודחי' דברי רמב"ם דסיקון:

[א] כתב הרבני ז"ל אלא שכבר נחשבת בשיטה זו וכו' ואם נפלטו במחנה כו' נלקס אותו כמנין הנלווין וכו' עכ"ל. וסנה לפי מה שס"ל לרבנן ז"ל בפירוט פשוטית לדוקק ד' נגלה ס' נרעס' ו' פסירות רש"י בשבט' המס' ברא' עני' לאוין אחד בפרשת שמות ואחד במשנה חורב, ובשכר הארץ ברא' ג' לאוין, וב' לאוין כללים שכוללים כל המצוות בין דים בין דרעס' ובכל לאוין הכפולים אין צדס' מוסבס' ענין ארץ כל היינו מוריים בפירוטס', י"ל דכתיב אין דרעס' לסבור ראייתו רבני' דקרקק מלשון הס"ס דקאמר היבא דאיכא למדרס' דרשנין ולא מוקמינן בלאוין ויחסי פ"י כל לאו סוף צא לתוספת ענין סנה יקרא יתר כלומר סבא נכפל, ממילא דקאמר ברעיא לר"א ואימא לעבור עליו בשני לאוין מ' על אמר אבוי אכל פסויתא לוקק ד' וכו', דמשעת' העל לאוין הכפולים לוקק' כמו פשוט' וכו' על פשוטא וכו' על נגלה וסע' על נרעס' וכו' דרעס' דקאמר אבוי בשון לוקק' וכו' וכו', אפ"ס לא קא השיב אלא תרבעס' לאוין בפשוטא וכו' במלה ושס' בנרעס', וגשון לוקק' לאו דוקא כמו דמשני הכי במחמת' דק' (י"ז) על מיל' דקאמר רבא דו' שכלל מן הסנה לפני זריקת וזיקא וכו' לחומס' לר' שמעון לוקק' חמש דחמשס' איסוריין סוו' ופירש"י משום חמשס' איסוריין קאמר וכו' ללקוק' עשירין, וגשון לוקק' לאו דוקא, ושנין בחכוסות' במחמת' דק' (י"ח) ד"ל ס' בנדקס' פסול וכו', ואפ"ס אמאי לא משני מ"שס' לא לקי דסוי' לאו

קנאת סופרים

ולתחמיר עליו בירי שמים לא להרבות עונשין בירי אדם כפי מגין האזהרות. ואמנם אם הלאוין שנתרבו יש הבדל ביניהם בענינים ומה שיותר בו הלאו האחד לא ייוחד עם ענינו של הלאו האחר או יחוייב מלקות על כל אחד מהן והוא שאמרו עליו לוקה שתים או יותר וג' באמרם שהם משש אחד או שני שמות ירצו בו ענין אחד או שני ענינים, וע"ז המונה הביא הרב רמיה מפרק כל שעה (דף כ"ד) שאמרו ש לא יאמרו לעבור עליו בשני לאוין וכו' א"ל כל היכא דאיכא למרש' דרשין ולא מוקמין בלאוי יתירי פירוש כל היכא דמציען לחלל ולהכביל בין כל אחד מהלאוין באופן שיחא לכל אחד מהן ענין בפני עצמו ניהא מפי מלוכר בהן שהוכפלו כדי להוק האיסור לבד לפי שאו בקראין לאוי יתירי פירוש שלא באו להוסיף חיוב לעובר בהן אלא יתחייב העובר במלקות אחת לבד אבל אם יש לכל אחד ענין בפני עצמו לאו יתירי ניהנה לפי שיותר בכל אחד מהן עונש המלקות ולא לחלוק האיסור לבד ומהו המין השני ישתנה כל אחד מהן מן הלאוין למצוה בפני עצמה :

והרמב"ן ז"ל כתב עליו שנשתבש בזה בשיבוש גדול כי כשבאו לארץ רבים על ענין אחד דעתו הוא שהוא חייב מלכות לכל אחד מהן והביא ראיה מן אותה סוגיא עצמה דלעיל פהק כל שעה כשאמרו שם ואמא לעבור עליו בשני לארץ לאו מי אמר אביי אבל פשוטא לוקה ארבע וכו' דהיינו לידידה שנכפלו בו הרי לארץ שהאחד הוא גם ממעשר בהיקש שדרשו בו והאחד מלא הכתוב בו הרי דריבוי הלארץ גורם ריבוי המלכות וכשנכפלו בסצות לארץ הרבה לוקה כמנין הלארץ שבו והוסיף עוד בזה תנאי דהיינו דוקא שהלארץ המיותרים לא יצטרכו למדרש שבו המדרשים כגון לארץ שנאמרו גבי כלאי בגדים שהם נדרשים אחד בלבישה ואחד בהעלמה שאז לא ילקן בו אלא אחד מפני שבאו הלארץ לתשלום הענין וכן הלארץ של אימור דא צמירי דכל אחד לגופיה כדאיתא בכריתות וכו' :

[illegible]

וּפִירֶשׁ הַדַּעַם לֹא־מִפְּנֵי שֶׁאִינוֹ לֹקֵחַ אֶלֶף אֶחָד לְפִי יִקְחֶה שְׁתֵּי מַלְקוּיּוֹת עַל שֶׁסָּא אֶחָד אֶלֶף עַל שֶׁיִּשְׁמֹת כְּלוּמָר שֶׁבִּי עֵינָיוֹס אִתָּהּ כֻּלָּ אֶחָד צִבְיָי עֵינָיוֹ, וְכֵן אִם צִבְיָי אִיסוּרִין רַבִּיס אִיסוּר אַחֵר אִיסוּר בִּפְרָט מִנִּשְׁפָּה אִתָּהּ כְּלוּמָר צִבְיָי אֶחָד לֵאל יִמְנֶה אֶלֶף אִתָּהּ כְּמוֹ שֶׁאִמְרַי יִשְׁעִלָה אֵל תִּקְבְּלוּ מִמֶּנּוּ וְאֶ בְּצֵלֵי צִבְיָי דְּהִיּוֹס שֶׁדִּבֵּר יִמְנֶה אֶחָד לֵאל יִמְנֶה צִבְיָי אֶחָד אִתָּהּ וְאִם

שהזהירנו מהאדנות לזולתו, וכן צונו בפעולה מן הפעולות כמו שצונו להקריב הקרבנות ובנות המקדש. והזהירנו מפעולה מן הפעולות כמו מה שהזהירנו מהקריב לזולתו יתברך ומהשתחוות לנעבני זולתו, וכן צונו להתנהג במדה מהמדות כמו מה שצונו בחמלה והרחמנות והצדקה והחסד והוא אמר ואהבת לרעך כמוך, והזהירנו במדה מן המדות כמו מה שהזהירנו מהשנאה

פסחים (דף כ"ד) והבשר אשר יגע בכל שמאלו יאכל מה ח"ל לא יאכל אם אינו ענין לגוף דלחי בק"ו ממעשר ומה מעשר אכל מארסה תורה ולא בערתי ממנו בממא בשר

וּשְׂרָץ הָעוֹף [וּשְׂרָץ הָאָרֶץ] וּשְׂרָץ הַמַּיִם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב הָרֹב בְּלֹא חֲשֵׁה קַע"ט, אֲמַנְס כֹּאן
שֶׁאֵין

לב שמח

יאסור ענינים ברים מפורשים בזה אחר זה, וזה המין יחלק לב', אם שביארו בתלמוד שחיוב מלקות על כל דבר ודבר מהסוככים באותו לאו ואז נמנה כל אחד מהם מזהם בפני עצמו כי לא ילקה אדם שתי מלקות על לאו אחד כנזכר לעיל, ואם שביארו שחיוב אחת על כל הסוכר שם, ואז נמנה כלם מזהם אחת. זו היא כל כונת בזה השם בקצור ושאר דברים בו הירידים לסוכר

לענין זה נראה כי ככל שיהיה הרמז'ן קרוב אל מה שהשער :

אמר הצניע כזה הרמז'ן על זה כי מה שפחד שיהיה בענין הוא דבר כבוד לאו מה שאמר בלשון למנות המנות על פי המלקות אינו צמודה שיהי' אלו מונין ס"ס'ם לאוין וסברה מהם אין בזה מלקות כלל ע"כ. ודבריו אלה נפלאו ממני כי אינו רואה מדעת דבר שהוא יתלה המנין המלקות בכל לומר שהם יאמנה אלה אין מלקות ענין שרי בצנזור רמז'ם כשב' אמרם ויחייב מהם שני כלים שבאמר לא יתבאר הריחם ורכב זה יביא לתבוא שכן שני מנות וכו' בלשונם וחייב על הריחם בפני עמלן כו' והאריך שם לבאר דאע"פ דלוקין ב' אינן רק מזהם אחת וזה מבוחר אחד ממנו פאיו מונה המנות על פי המלקות ופאיו ככתב בתחלת ספרם הוה שאין למנות אלא סדר המוסר ממנו ועוד חזר וכתב כזה הבאר שיהי' ראוי למנות כל לאו שבצנזור שהוא נכפל ואמנם ראוי למנות הענין המאוזס ה' המוסר כו', והנהו בכל זה ברור ומבוחר שהוא לא ימנע מלמנות אלה הלאו הנכפל בענין אחד שבין ששענין אחד לא נביט אל רבוי הלאוין וממנו ודאי הוא שלא יוכפלו המלקות הכפסל הלאוין כי אין ראוי לנקות יותר ממלאת על אוסרה אחת כי אם שומכר בלשונות מחולסם הענין ממוסר אלה לא יאמר שיהי' שם על אוסרה דברם שום מלקות לא ימנע כי למע לא ימנע אם הוא דבר נפדר ואוסרה מיוחדת לעצמם וכדי הוא התנה בפירוש שהדבר המוסר ראוי למנות ולא התנה כי שיהיה מאוזס בלוקין ענין אם זכר הרב ענין המלקות לא יזכר אלא אלל המאמרם לו כי בכמה מקומות לוקם שיהי' אלו שלם ויביאם באלו אמר כי מהם נקם שנין שרבו המלקות וזו לדעת שהענינים המוסרים גם כן רבים והאוסרות ודאי מחולסות וראוי דלם לא כן על אוסרה אחת לא ילקם יותר ממלאת וכן גבי לאו שבכללות אמר שם ענינו הם ז"ל שחייב מלקות על כל אחד מהפטיס המוסרים שם זו סוראם של פקט ופקט מהם יביא לעצמו ויזכר אלל שבכללות וכמו שהאריך הרב שם בכל זה ויתבאר עוד לפנים בע"ה.

ומכל מקום בלל דברי הרב הוא שהמלקות יסוראם על הדלל הלאוין שיהי' מוסרם כמנין המלקות אע"פ שנראין כלם אוסרה אחת ולא אחד לא שהלאו שהוא נכפל מעצמו ואוסרותו מיוחדת מחובו לא התנה כפלא יהיה עליה מלקות כי הרי"ג מזהם נאשו ויהא' קאמר רבי שמאי ולא מתקם שם מזהם מתקומה לסעדר המלקות ומעולם לא עלם זה בשעת הרב. והרמב"ן ש'אמר שיהי' שם לו כזה תבא'ר בתחלתו הביאור שהוא לא עלתה בנפשו ואינו ירין מלחילתו ופקטו :

ברתב עוד נסחפש הרב בשיטת זו בשיבוש גדול כי מה שאמר בלחצין הריב שכל באיבור אחר שאינו לוקח אלא אחת אינו כן ומשום אחרו בשני של פסחים והסבר אשר יגע בכל טמא לא יאכל מה ח'ל לא יאכל אם אינו ענין לגופו דאחי נק' ממעשר כו', וכי תימנה אין מזהירין מן הדין יסקא הוא כו' ומה ח'ל לא יאכל אם אינו ענין לגופו כו', ואימא לעבור ח'ליו.

ומהשבע לשקר והרכילות ולשון הרע והקללה וזולת זה, ובשהגיעו אל הענינים המצווה בהם והמוזהר מהם יהיה

מרגניתא טבא

אחי למישרי אליה וביחורא דעו ה"ל להש"ס לפרוש פלונטיהו דר"י ס"ל מדעו לחלק איק נמי לחלק, ורכנן סברי מעו לאיק לא יפנין, והנרסא דסינו דקאמר ר' חנינא מודס ר"י לענין קרבן שאינו מציא אלא חטאת אחת ר"ל אפי' דכחב רחמנא ועו מיומר ואומרינן מדעו לחלק שור וכשנ נמי לחלק, ואז מטיי אלא סכרד אלא לחלק לאיסורי לאוין, כלומר שאולב סור שור וכשנ ועו עובר עד שלש איסורי לאוין בדלאו יבורא סוס לאיסורי דאינו עובר עד שלשנ אלא אלא אחד, מאחר שאכלנין כוון בלאו אחד, אבל ללקוט שלש מלקיות ממס לא מטיי לן האי סכרד שר שרע עוד ינומד אחר לחלק למלקיות כמו גבי כלל וקלי וכוונא, דכחב קלי מיומר, וגם כתיבי רחמנא לקלי בזמנא שום מורס כללו בא יתור כלל אחד ושלש דמפרש מייס"ס, סוס, או ער שטיי כוון למקוט, ומסר גבי מפרש דגך וסיוקור, ויפוך דכל פאקט מיובת מיומר, דס"ס למיכתב לא חוכל לאכלס בשעריך כוון לא, כדאמר הש"ס בכרימות דף ס"ז, ודגך וסיוקור כוון וסיוקור לחלק למקוט, וזל כשמיס מכן אינס מיוקורין ואינו מיומר אלא אחד, ואמרינן מרסאי לחלק איק נמי לחלק, וזל מטיי אלא לחלק לאיסורי לאוין אבל לא למקיות ולא להטעות ממוס דלא בא יתור בכל אחד אחד ליחודי לאוי כערויט, ולחייב עד כל אחת ואחת דקאמר ר' ישמעאל לר"י רוסא לומר חייב אלא חייב רוסא לומר ששורב באיסור לאו על כל אחד ואחד עד שסא חלב שור וכשנ ועו עובר בשלש איסורי לאוין, ואל קמסא על מס שפירשי דלחייב עד כל אחת ואחת לא מקיות ממס קאמר אלא ר"ל שזכר שלש איסורי לאוין דיינין בספסחי (דף מ"א) כמסכס"ס דב"ס ח"ד חזא מוסי לקי שסכנ וז"ל אבל סכמי כמ"ס דיינין בספסחי סוף פקק סמקבל דחייב דקאמר ר' חסדא לאו חייב מלקיות ממס קאמר דחייב טבריא אלא דקעבר בעסא דדי סא לני סא דומיא דחי דקאמר בזכרייתא דסינו דמפרש לוי ככא חייב דקאמר ר' חסדא דקעבר ממוס נלי סא ואינו חייב מלקיות ממס וכו' וכבר כתבנו סוף ק"ס רסיס לזל דלמור חייב מיניו דאינו ממס מלקיות עכ"ל מרסכ"ס וט"ס, ור' דקאמר ר' חנינא עמד סא לענין קרבן שאינו מציא אלא חטאת אחת, ואמאי ע"פ ולייב שני טעמות חטאת ממוס חלב שור וכשנ, ואחת ממוס חלב עו שסרי בא יבורא מפורס כעו, וי"ל דסכריא לוי לרבי חנינא כיוציא דמריי בספסחי ובסאר דוכתי דעל לאו שכללות פלינו דמ"ס לך לקי דלא מייחדי לאויס בכלוא דחסימס, וס"ס על לאו שכללות אינו מציא אפי' חטאת אחת כיוון דלא מייחדי לאויס כלוא דלוינו, ויוון אלא סמי סא סכרד מדעו לחלק ר"ל שור וכשנ לחלק להטעות, שר כללנא דלא שכללות אינו מציא אפי' חטאת אחת דלא סמי אלא לחלק לאיסורי לאוין ולא להטעות, וס"ס על חלב שור וכשנ אינו מציא אפי' חטאת אחת, ואינו חטאת אחת אלא על חלב עו, דכא כו יתור מפורס וסוי כמייחדי אלאו סלאו, ולכך כשכלל סור שור וכשנ ועו אינו מציא אלא חטאת אחת.

וּבְמִצְרָאִי סִדְרֵיהֶם אַחֵם רֹאשׁ לְפָנֶיךָ מִה הַדּוֹדִים הַרְבֵּעַן דִּים לְנוֹדֵם מַחֲשָׁתָם לְמַלְקוֹת, וְיִשְׁרָאֵל לִכְרַמְסָם
 אֵלֶם מִוִּכְרֵתָם יִרְבֵּי כִּלְאִין מִגְרֵבִין מַחֲלֵקוֹת, שְׂכִירֵי חֵלֶם חֵלֶם מִוִּכְרֵתָם וְיִשְׁרָאֵל חֵלֶם חֵלֶם
 לְאֹהֲלֵי לֵרֵ' יִסְדֹּר: וְאִפִּי' מוֹדֵם שְׂאִינֵם חֵלֶם אֵלֶם מַחֲשָׁתָם אַחֵם, שְׂכִירֵי לְוֵדֵם שְׂאִינֵם לְוֵדֵם חֵלֶם חֵלֶם
 מַלְקוֹת אַחֵם, וְלֹקֵם שְׂלֵם דְּקָאמֵר לֹא דְקָא רֵם עֹבֵר שְׂלֵם אִיִּסוּרֵי לְאֹהֲלֵי כְמוֹ שְׂמַשְׁנֵי כִּי שֵׁם
 בְּנֵם מְכֹת (דף ק"ו) כֵּל, וְסִי' גִּי דִם לְוֵדֵם דְּקָאמֵר לֹא דְקָא דְמֵא' שְׂלֵם דִּם מַחֲלֵב מוֹדֵקִין
 כֵּל דְּמֵא' שְׂכִירֵי:

[ד] תו כחז הרמב"ן וז"ל וברי הרב מציא בכאן וכו' ופארוכל זג שארי מלק אורו שתי (רי"ז) אחת משום לא יתבול רחיים והשנית משום לא יבולל כי נפש הוא חובל סבול כל כלים שבעוה"ב בזה אורל נפש, וכן בזג אחת משום זג, והשנית משום לא יבולל מכל אשר יעשה מפני (היו) אע"פ שהוא דא רחז וכו' לוקמ למעט שנית כפולו עכ"ל. ואז שכבר פתליז רחיים הרמב"ם מיתורן קריא וכו' בנימינו לשנוי במתול למ"ק קט"ז וז"ל ואסורנו מאכול איהם רחזי סידים בתי ימוד בין שרן העוף, בין שרן המים, בין שרן הארץ, והוא אמרו יתעלה אל תתקן את נפשותיהם בכל שרדן, לאו זה כפני עמנו ונזקין עליז והוא דומה לאיסור כולל וכו', והנה תבינות כלנו נשקב והוא דומה לאיסור כולל, ים יתעב קושית הרמב"ן דמ"ד לוקין על לאו שכללותו עדיפא מן ללוות שמים כיבא שכלל בענין כולל, לאריו אחד לא יתחדש וכו' והשני שב מלאו עדיפא

הם שזכרה

רַבָּה וְהִי הָרֵב מֵבֵית כֹּהֵן מִתְּחֻלָּה אֲבִי וְרַבָּה בְּחֻבֵּל רִיחִים וּרְכָב וּבְאֻבָּל זֶה וְחֶרֶץ שֶׁאֵינִי מֵלֶכֶת
אֹסֶר שְׂמִים אֲעִיף שָׂרֹף דֶּבֶר אֶחָד וְשֶׁאֵחָד מִפְּנֵי שֶׁנִּכְסֵּל בָּהֶן כֵּלָּה ע"כ. וְהִנֵּי לֹא יֵדְעִי
יֵשׁוּעָא כִּן דֶּבֶר אֶחָד וְשֶׁאֵחָד דּוֹדֵאֵי כִי דְבִרְיִים הֵם כִּי רִיחִים אֵינִי רַבֵּי וְלֹא רַבֵּי רִיחִים זֶה אֵינִי
רַבֵּי וְחֶרֶץ אֵינִי זֶה וְכִי שֶׁנֶּחֱזַק בָּהֶן רִיחִים זֶה זֶה חֶרֶץ וְכֵן לֵב הַבְּרִיָּה
וְזִכְרוֹנָהּ שֶׁהִיא לִנְיָוָה לִנְיָוָה דְּרִיחִים וּרְכָב דֶּבֶר אֶחָד כִּי שְׂמִים יֶחֱד עוֹשִׂין מֵלֶכֶת אֶחָת שְׂמִיָּה
עֲשִׂיָּהּ זֶה וְחֶרֶץ נִמִּי דֶּבֶר אֶחָד וְתַשְׁבִּיחַ לְעִינֵי אֶחָת שְׂמִים מִנְּהֵן יֵינִי מ"מ נִפְרָדִים הֵם כֹּל אֶחָד
לְעֻמָּה וְעַלֵּם אֵינִים שֶׁם אֶחָד וְשֶׁמֶת בְּזָרֵה:

רַבָּה וְעוֹד אֲחֵרֵי בְנֵי מִכּוֹת אֲחֵר רַבָּה וְשֶׁאֵכָל מִן הָעוֹלָם לִפְנֵי וְיִרְקָה מִזֶּה לְחֻמָּה ל' שְׁמֻעוֹן
קוֹסֶה ל' וְהַסְפִּיק עָלָיו וְלִיכָרֵךְ נִמִּי כִּי־דָרֵךְ דְּרֵאָה דִּתְנִי כִּי לְעִנְיָנָהּ אֲחֵר שֶׁל שָׂרֹף כִּבְלֵי הַסִּיה
יִשְׁתָּן ל'עֵת עַל אֲכִילְתּוֹ אֵין הֵכִי נִמִּי. הֵסֵב בְּאִכְלִיתָ עוֹלָה אֵין לֹא מִדְּמַרְשָׁה שֶׁל ר' שְׁמֻעוֹן וְנִדְרִיקוֹ
זִכְרוֹ וְלֹא אֶחָד בִּדְבַר מִגִּמְתָּה כִּי כִּבְלֵי כֹל אֲחֵרֵי כִּבְלֵי וְאֲחֵרֵי שָׂרֹף קוֹרֵק עֲלֵיהֶם בְּרִיבֵיהֶם כִּלְאוּן ע"כ:

בְּמִדְרָשׁ הַשְּׂמִי כֹל מִי שִׁקְרָה טַעֲמוֹת הַרְמָזִין ז"ל מִתּוֹךְ סִפְרוֹ בְּבִדֵּד אֵין סִפֵּק שִׁיבוֹשׁ יִתְפַּלֵּל עַל הַרֵב
ז"ל וְיִהְיֶה בְּעִינָיו כִּמְחַשְׁתָּה פוֹשֶׁת אֵל שִׁכָּחָה כִּמֵּה כִּגְוִיּוֹת מִעוֹלָמוֹת בְּתַלְמוּד סֵפֶר דְּבָרָיו זֶה

שונים שבאחילתו עובר על אכילתו וזו עובר ג"כ על לאו אחר והוא לא יחל דברו שמי
הוא נדר להיות נזיר ועתה מחלל נדרו וזה המלקות השנית אשר בזה לו משום הוצ' רק
משום חלול דברו. ומה שהביא עוד (ו) מהמבטל בענין אשרה דלוקה שמים אחת משום
ולא ידבק ואחת משום ולא תביא תועבה אל ביתך, נ"ל שגם כן העטם שלקח אותו
שמים הוא על עברו בשני איסורים אחד
שנהגה ממנה והכחזר אומר לא ידבק שפירושו
לא יכנס ואחת משום ולא תביא תועבה אל
ביתך שפירושו אף בלא הנאה בהבאתו אורח
אליו בלבד עובר בלאו זה וראיה שלא על ולא
תביא נאמר בהבאה בלבד ממה שזכרנו בסוף
פ"ק דע"ז (דף כ"ה) במתניתין אף במקום
שלאחר להכשיר לא לבית דירה אחרו מפני
שהוא מכנים לחוכו ע"ל שזכרנו ולא תביא
תועבה אל ביתך, הנה שלא זה בהבאה
ממש נאמר ולא בהנאה, ואם כן נאמר שדיון
כזה הרב בסמ"ק שלו סימן כ"ה שהמבטל

יהיה פעולה או דבור או אמונה או מדה לא גבינו
לרבי הצוויין שבאו בענין ההוא אם היה מן המצווה
בו או לרבי האזהרות שבאו ממנו אם היה מן המצווה
ממנו כי כלם הם לחזוק, כי פעמים ישוב בענין אחד
בעצמו אזהרה אחר אזהרה לחזוק וכן יבא צווי אחד
צווי לחזוק גם כן, אם לא בגזירה כשתמצא לשום נוסחא
לחכמים בהפריש הענינים ויבארו לך המפרשים* בו כל
ל"ל חבמי התלמוד:

הכי נמי, הנה באכילת עולה יס' בו לאו אחד ממדרשו של רבי שמעון ונדריון זו עולה
ולאו אחר הבא במנחה כן כולל כל שהוא כליל ואמרו שהוא לוקה עליה בדבריו לאוין,
(ו) [ו] ושם אמרו עוד (דף כ"ב) כגון שביטל בענין אשרה ואזהרה מהבא ולא ידבק
ביתך מאומה מן החרם, והקשיו עליו וילקוי נמי משום ולא תביא תועבה אל ביתך,
ועמדה זאת הקושיא, הרי בכלל לוקה שמים
בשם אחד מפני שהוא עובר עליו בשני
לאוין, וכבר הביא הרב ז"ל במאור כ"ה מן
הלאוין ולא נזכר לו שזכרנו ואף על פי שלא
הלאוין אינן בענין אחד בלבד אלא האחד
בפרט ע"ז, והשני יכלול לפי שהוא נאמר
בענין הנהגה מעיר הנדחת ויכנס בו ע"ז
שהוא בכלל חרם, (ו) וזה דומה לפסוקא דלכא
שזכרנו לאו מיוחד בזה עמא, והאחר כולל
כל שרץ, (ח) [ח] ושם בספרא מנחם אמרו
העושה ע"ז לעצמו עובר משום שמי אזהרות
משום לא תעשו לכם ומשום לא יהיה לך,
דהנה לדעת רבי יוסי שני הלאוין שזכרנו
עובר בשני אזהרות ללקות בהם שמים, והרב עמנו זכר לנו הברייתא במאור ב' מלא
העשה שכתב ולוקה ב', [ח] ושני בספרא דלכא ע"ז לעצמו עובר משום שמי אזהרות
משום כלום ומשום אש אש, והקשו עליו ליתייב נמי משום אש בזה ופרקו אמר
אביי פתח הכתוב בכלתו וסיים באשתו בזה הלאוין לומר לך זו היא כלתו זו היא אשתו בזה
והנלמד מזה שאם לא היה המיעוט הזה שזכרנו ממלת היא היו מחייבין אותו שמים
משני הלאוין הנאמרים בזה ערות כלתך לא תגלה אשת בןך היא לא תגלה ערוטה,
והוא מביא שני קרבות בזה עליה בשוגג, והשלישי משום אש אש, וכן הדיון
במלקות:

[ט] וראיתי להרב ז"ל במאור ל"ח קט"ט בשמועתו של אביי דברים מתמיהין מאד,
אמר שפירשו בזה שמי שחלל כלום משרץ הארץ לוקה שמים אחת משום
ויקרא י"ח) וכל השרץ השרץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל ואחת משום (שם) אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השרץ, וכן מי שחלל כלום משרץ השרץ לוקה שמים אחת
משום

אמר

[ויקרא י"ח) וכל השרץ השרץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל ואחת משום (שם) אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השרץ, וכן מי שחלל כלום משרץ השרץ לוקה שמים אחת
משום

מרגניתא מביא

[ו] חו כתב הרמב"ן וז"ל ושם אמרו עוד כגון שביטל בענין אשרה וכו' וזה דומה לפסוקא
כו' והאחר כולל כל שרץ עכ"ל, וכתב עליו בעל מגילת אסתר וז"ל שגם כן העטם
שלקח אותו שמים על עברו בשני איסורים אחד שנהגה ממנה והכחזר אומר לא ידבק ביתך
מאומה מן החרם שפירושו לא יכנס, ואחת משום ולא תביא תועבה אל ביתך שפירושו אף בלא
הנאה בהבאתו אורח אליו בלבד עובר בלאו זה, וראיה שלא על לא תביא נאמר בהבאה בלבד ממה
שזכרנו בסוף פ"ק דע"ז במתני' אף במקום שלאחר להכשיר לא לבית דירה אחרו מפני
שהוא מכנים לחוכו ע"ל שזכרנו ולא תביא תועבה אל ביתך, הנה שלא זה בהבאה
ממש נאמר ולא בהנאה, ואם כן נאמר שדיון כזה הרב בסמ"ק שלו סימן כ"ה שהמבטל
עוד כי זה דומה לפסוקא, כבר אמרנו כי טעם הלכותו ארבע על פסוקא הוא מפני היותו
גוף מורכב מארבעה מינין עכ"ל. הנה לקושיא שהקשה הרמב"ן ממהבטל בענין אשרה דפריך הש"ס
וילקוי נמי משום לא תביא תועבה אל ביתך ועמדה זאת הקושיא, תירונו נכון, אמנם בזה שכתב על
מה שכתב הרמב"ן וזה דומה לפסוקא דלכא ע"ז לעצמו עובר משום שמי אזהרות
אלו וזה דומה לפסוקא דלכא ע"ז לעצמו עובר משום שמי אזהרות, כי י"ל דכוותה הרמב"ן הוא בדבריו
אחד שרץ ע"ז והשני יכלול לפי שהוא נאמר בהנהגה מעיר הנדחת ויכנס בו ע"ז שהוא בכלל
החרם, כלומר וא"כ אין כן קושיא על רבינו הרמב"ם דלמא שמי חרם כיון דלאו הכי נמי בזה
מן לאו הכולל ראוי ללקות ע"ז משום דכוס דומיא דליטור כולל כמ"ס לעיל, משא"כ אחד שזכרנו
שני לאוין כשולין בענין אחד אין ללקות עליהם שמים שלא בזה לאו השני אלא לחזוק, וע"ז
מביא וזה דומה לפסוקא דלכא ע"ז לעצמו עובר משום שמי אזהרות, והאחר כולל כל שרץ עכ"ל
רבינו על פסוקא זה משום שדומה לאו אחד מיוחד והשני כולל לשני לאוין כפולים שהוא בענין
אחד שזכרנו בדבריו רבינו במאור ל"ח קט"ט, ונאמר שזכרנו רבינו על לאו אחד מיוחד והשני
כולל לשני לאוין כפולים שהוא בענין אחד א"כ כמו שמלקה שמים במבטל בענין אשרה ה"נ ה"ל
לקות שמים בכל שני לאוין מיוחדים כפולים שהוא בענין אחד. א"כ דכוותה הרמב"ן להקשות על
רבינו על פי מ"ס הרמב"ן לקמן וז"ל, אבל הרב לא דקדק בדבריהם ר"ל בפירוש הקדמונים שפירשו
בפסוקא דלכא ע"ז רבינו ארס מפני דכוס דומיא דליטור כולל כמ"ס לעיל, משא"כ אחד שזכרנו
שנכתב על הלאוין כמו שהקדים בעיקר הו"ע עכ"ל, ועל פי זה מקשה כיון דרבינו מודה שעל
המבטל בענין אשרה לוקה שמים וזה דומה לפסוקא דלכא ע"ז לעצמו עובר משום שמי אזהרות
אמאי לא דקדק בדבריו הקדמונים בפירוש פסוקא ולא הבינו אותם, ולפ"ז לא יספיק בזה שכתב
בעל מגילת אסתר כי טעם הלכותו ארבע על פסוקא הוא מפני היותו גוף מורכב מארבעה מינין,

אמנם בזה שכתב טעם הלכותו שמים במבטל בענין אשרה על עברו בשני איסורין, אחד
שנהגה ממנה, ואחת משום לא תביא תועבה אל ביתך שפירושו אף בלא הנאה, ומי שכתב גם קושיא זו
דלפ"ז אינו דומה לפסוקא דלכא ע"ז לעצמו עובר משום שמי אזהרות, כי י"ל דכוותה הרמב"ן הוא בדבריו
אחד שרץ ע"ז והשני יכלול לפי שהוא נאמר בהנהגה מעיר הנדחת ויכנס בו ע"ז שהוא בכלל
החרם, כלומר וא"כ אין כן קושיא על רבינו הרמב"ם דלמא שמי חרם כיון דלאו הכי נמי בזה
מן לאו הכולל ראוי ללקות ע"ז משום דכוס דומיא דליטור כולל כמ"ס לעיל, משא"כ אחד שזכרנו
שני לאוין כשולין בענין אחד אין ללקות עליהם שמים שלא בזה לאו השני אלא לחזוק, וע"ז
מביא וזה דומה לפסוקא דלכא ע"ז לעצמו עובר משום שמי אזהרות, והאחר כולל כל שרץ עכ"ל
רבינו על פסוקא זה משום שדומה לאו אחד מיוחד והשני כולל לשני לאוין כפולים שהוא בענין
אחד שזכרנו בדבריו רבינו במאור ל"ח קט"ט, ונאמר שזכרנו רבינו על לאו אחד מיוחד והשני
כולל לשני לאוין כפולים שהוא בענין אחד א"כ כמו שמלקה שמים במבטל בענין אשרה ה"נ ה"ל
לקות שמים בכל שני לאוין מיוחדים כפולים שהוא בענין אחד. א"כ דכוותה הרמב"ן להקשות על
רבינו על פי מ"ס הרמב"ן לקמן וז"ל, אבל הרב לא דקדק בדבריהם ר"ל בפירוש הקדמונים שפירשו
בפסוקא דלכא ע"ז רבינו ארס מפני דכוס דומיא דליטור כולל כמ"ס לעיל, משא"כ אחד שזכרנו
שנכתב על הלאוין כמו שהקדים בעיקר הו"ע עכ"ל, ועל פי זה מקשה כיון דרבינו מודה שעל
המבטל בענין אשרה לוקה שמים וזה דומה לפסוקא דלכא ע"ז לעצמו עובר משום שמי אזהרות
אמאי לא דקדק בדבריו הקדמונים בפירוש פסוקא ולא הבינו אותם, ולפ"ז לא יספיק בזה שכתב
בעל מגילת אסתר כי טעם הלכותו ארבע על פסוקא הוא מפני היותו גוף מורכב מארבעה מינין,

לב שמח

איסורא מיהא איכא וילקוי דקאמר לאו דוקא עכ"ל. וזהו הוכחה שאין מכאן כפי זה הפירוש שם
קושיא על הרמב"ם ולא נתנו שם בנ"ל לאו ומלקות מדרש או מרצו לאו כמו טענו עליו הרמב"ן
ואע"פ שהוא פירוש דמיון קאמר דלאו כר"י מפרשי ליה אלא דמלקות ממש הוא ואיסורא
בעלמא דקאמרי ר"ל איסור חדש ע"ז, פשיטא שאין להקשות מפירושם להרמב"ם דליה לשיטת רש"י
חזיל ולא קשה ליה מדי:

כתב ושם אמרו עוד כגון שביטל בענין אשרה ואזהרה מהבא ולא ידבק ביתך מאומה מן החרם
והקשיו עליו וילקוי נמי משום ולא תביא תועבה אל ביתך ועמדה זאת הקושיא, תירונו נכון, אמנם בזה שכתב על
מה שכתב הרמב"ן וזה דומה לפסוקא דלכא ע"ז לעצמו עובר משום שמי אזהרות, כי י"ל דכוותה הרמב"ן הוא בדבריו
אחד שרץ ע"ז והשני יכלול לפי שהוא נאמר בהנהגה מעיר הנדחת ויכנס בו ע"ז שהוא בכלל
החרם, כלומר וא"כ אין כן קושיא על רבינו הרמב"ם דלמא שמי חרם כיון דלאו הכי נמי בזה
מן לאו הכולל ראוי ללקות ע"ז משום דכוס דומיא דליטור כולל כמ"ס לעיל, משא"כ אחד שזכרנו
שני לאוין כשולין בענין אחד אין ללקות עליהם שמים שלא בזה לאו השני אלא לחזוק, וע"ז
מביא וזה דומה לפסוקא דלכא ע"ז לעצמו עובר משום שמי אזהרות, והאחר כולל כל שרץ עכ"ל
רבינו על פסוקא זה משום שדומה לאו אחד מיוחד והשני כולל לשני לאוין כפולים שהוא בענין
אחד שזכרנו בדבריו רבינו במאור ל"ח קט"ט, ונאמר שזכרנו רבינו על לאו אחד מיוחד והשני
כולל לשני לאוין כפולים שהוא בענין אחד א"כ כמו שמלקה שמים במבטל בענין אשרה ה"נ ה"ל
לקות שמים בכל שני לאוין מיוחדים כפולים שהוא בענין אחד. א"כ דכוותה הרמב"ן להקשות על
רבינו על פי מ"ס הרמב"ן לקמן וז"ל, אבל הרב לא דקדק בדבריהם ר"ל בפירוש הקדמונים שפירשו
בפסוקא דלכא ע"ז רבינו ארס מפני דכוס דומיא דליטור כולל כמ"ס לעיל, משא"כ אחד שזכרנו
שנכתב על הלאוין כמו שהקדים בעיקר הו"ע עכ"ל, ועל פי זה מקשה כיון דרבינו מודה שעל
המבטל בענין אשרה לוקה שמים וזה דומה לפסוקא דלכא ע"ז לעצמו עובר משום שמי אזהרות
אמאי לא דקדק בדבריו הקדמונים בפירוש פסוקא ולא הבינו אותם, ולפ"ז לא יספיק בזה שכתב
בעל מגילת אסתר כי טעם הלכותו ארבע על פסוקא הוא מפני היותו גוף מורכב מארבעה מינין,

כלומר אם נכנס ואפילו שלא ע"י חבור ממנו אלה ג"כ לוקה והענין כאן ב' לאוין נסדרים
אחד לכהנה ואחד למחבר אף שלא יהנה, ולכן אמרו שאם ביטל בענין אשרה לוקה ב' משום שמי
כאן שני הדברים גם יחד חבור והנאה, ולפיכך כתב אחריי' וזו, כלומר דע וסבין שאם לוקה ב'
הוא מזה שם שני דברים ושני לאוין אחד לא תביא ואחד לא ידבק ביתך כו' ולא ימסר לנך
לומר שם קושיא למה שכתבנו בדבריהם שאלו לוקין ב' על שם אחד כי כאן ב' שמים כן. כן י"ל
והוא הנכון:

כתב עוד ושם בספרא מנחם אמרו העושה ע"ז לעצמו עובר משום ב' לאוין כו' והרב עמנו זכר
לנו הברייתא במאור ב' מלא העשה עכ"ל. ואני אומר הרב זכרנו הוא עמנו בזה שזכרנו שמי אזהרות
ע"ז שם ר"ל שהוא עובר על עושה ע"ז, ועוד ג"כ משום שקשה ע"ז והוסיף אלא כו' ולכן
ילקח ב' מלקות ע"ז. הרי ביאר יפה טעם סב' מלקות שהוא על ב' דברים אחת על ע"ז בעלמא
ואחת על עשה ע"ז. וזה מובא יפה בדבריו ולא ידעתי מה הקשה לו הרמב"ן וכתב שהרב
עמנו זכר הברייתא כאלו בזה מגדיל עליו הקושיא ואדרבה באותם זכרנו הוא מתירא וק"ל. גם
מה שהקשה עוד ששני מחייבין שמים אחת משום כללו ואחת משום אש בזה לא היה המיעוט
ממלת היא, הוא קל הסיכון דמדשני קרא מכלתו לאשתו בזה וכתב לאו אחר על כל אחד בדידא
עשין הכתוב שמי שמים ללקות עליהם שמים אחת משום כללו ואחת משום אש בזה לא היה המיעוט
ממלת היא:

כתב וראיתי לרב ז"ל במאור קט"ט בשמועתו של אביי דברים מתמיהים מאד שפירשו בזה שמי
שחלל כלום משרץ הארץ לוקה שמים אחת משום כל השרץ השרץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל
ואחת

(א) אמר הכותב איני חושד הרב שאמר על שלל שמע שמעתי ועל שלל ראה ראיתי, ואם הרמב"ן ראה שהגאונים והבאים אחריהם פירשו הסוגיא היה צאופן אחר מאשר כתבה הרב בשם תנאי שקלת מעלמא הנה בדורו של הרב וגם מלפנים היו אחרים שפירשוהו כאשר כתבה בשם. וגם לומר עליו שלל הבין כונתם חס לזרעיה דלפא שאומר על המהולל ברוב

ההשגחות דבר זה. ומה שהקשה הרמב"ן על פירוש רש"י (ב) שאמר כי העטם שאינו לוקח על לאו האומר בפרשת קדושים הוא מפני ששם כחוב לשון רמיזה ולכן לשון זה נאמר בשרשים והוא אומר כי מנינו אף בשרשים זה הלשון כדכתיב וכל השדר הרומש על הארץ, נראה לי שאין מכאן תשובה עליו כי לשון רמיזה כחם בודאי הוא בגדולים אבל כשהוא אומר אלא שרץ פירושו הוא כפירוש שרץ שהוא נאמר על הקטנים. ולפי דעתי כי מה שכתב לשון רמיזה בזה המקום בשרשים היה לפי שרשם כתב שם אל נשקאו את נפשותיהם בכל השדר השדר ולא תמלאו בהם וזה נאמר על השדרים קטנים ראה אחר כך לאסור גם כן השדרים גדולים ולכן אמר ולא תמלאו את נפשותיהם בכל השדר הרומש על הארץ דמשמע שרשים גדולים מעט מן הראשונים. ומה שהביא (ג) כי לשון זה מרומש כולל בריות היבשה והים, אמר הוא זה אצל לעולם משמע בגדולים אפסוק ויגוע משם שהביא בספרו הוא ראיה שלשון רומש הוא בגדולים, וזה ממה שלא ראה הכתוב לכלול בלשון רמיזה האומר ביוגוע כל בשר הרומש על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה גם השדרים ולומר ובכל

השרץ ולא יכחש השדר וממה שכתב בזה השדר שמעתי ח"כ שלא יפול עליהם לשון רמיזה, ומה שהקשו גם כן החספסות בפרק כל שעה (כ"ד: ע"פ) על פי' רש"י ממה שכתב בבראשית ובכל חיה הרומשת על הארץ ואמר דבר ד' מיתות (דף נ"ט:) שהוא הנחש דמשמע חס כן שלשון רמיזה מופל גם על דבר קטן הרומש בשרשים, כ"ל שאין זו קשיא לפי שפסוק זה נאמר על הנחש קודם שקולל מחמת חטא אדם הראשון ואז היו לו רגלים וזהו שאמר לאדם הראשון ורדו בגדת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרומשת על הארץ לומר שישמח גם ממנו לעסקיו לפי שהיה ראוי למלכא קודם שחקל לילך על גחון וכן פירש"י ההם. ומפורש אמרו אמרו שם בגמרא (סם) חתיה ר' שמעון בן מסיא אומר חבל על שם גדול שאבד מן העולם שאלמלא לא נתקלל נחש כל אחד ואחד מישראל היו מזדמניו לו שני נחשים טובים אחד משגורו לארץ ואחד משגורו לדרום לבבא לו סנדלפוניו טובים ואבנים טובות ומרגליות ולא עוד אלא שמשפילין רעוה החת ונבו ומוציא בה עפר לגחיו ולחרכיו, וכל אלו הפעולות לא היה יכול לעשות כאשר דליו שוקי. ועתה

משום (דברים י"ד) וכל שרץ העוף עמא הוא לכם לא יאכלו ואחת (ויקרא י"ד) אל תשקפו את נפשותיהם בכל השדר השדר, ואם אכל בעל חיים אחד ואחרו בעל חיים יעוף וישרדו על הארץ עד שיהיה שרץ העוף ושרץ הארץ יאכל חייב ארבע, ואם יתחבר לזה גם כן שיהיה שרץ המים שיהיה חייב ארבע, והמלקות החמישית משום דג עמא שנאמר (סם) ומשכרם לא תאכלו, והנהגה של השדר משום (סם) אל תשקפו את נפשותיהם השדר השדר לפי שהוא כולל אף שרץ המים, וזהו הפירוש אשר פירשנו (א) כל מי שמעתי וראיתי דבריו בפירוש זו המימרה, ידחה זה ואמר שהוא פירוש נפסד מפני שהיינו שלש מלקות מלאו אחד אל תשקפו את נפשותיהם בכל השדר השדר, אלו דבריו ז"ל. ובדואי שזה דבר ברור חינו נעלם כלל שאין לחייב שמים מלאו אחד, אלא לא ראינו מעולם לאחד מכל הראשונים שפירשו כך. ובידוע שראה הרב דברי ב"ר, והוא כתב בהלכות דגים בלשון הזה לוקח ארבע דכתיב דגים (סם) שרץ יסוף לכם משכרם לא תאכלו וכתב בשרשים אל תשקפו את נפשותיהם בכל השדר השדר, ולא תמלאו בהם, הווי להו אל תשקפו ואל תמלאו תרין וכתב השדר השדר כחמא לא שנה דים ולא שנה דיבשה הוי דויקרא וכתב בתשנה תורה וכל אשר חין לו סנפיר וקשקשה לא תאכלו, נמלה לוקח חמש (ויקרא י"ח) וכל השדר השדר על הארץ שרץ שרץ לא יאכל כל הולך על גחון לכל השדר השדר על הארץ לא תאכלו אל תשקפו את נפשותיהם בכל השדר השדר ולא תמלאו בהם ולא תמלאו את נפשותיהם בכל השדר הרומש על הארץ. לרעה

לוקח שם חמש דשרשים ואידך כל שרץ העוף וגו' עד כאן בהלכות. וכן כתב רב אחא משבחא בשאלותיו וכן מפורש בהלכות ר"ף. וזהו פירוש הגאונים כולם ז"ל לא שיהיו מחייבין את מלקות על לאו אחד ח"ו, וכל הראשונים כן פירשו. וכן כתב המפרש הגדול רש"י וכל רבני נרפת אחרי, והוא ז"ל באלו הן הלוקין (דף ט"ז:) דקדק ושאל למה לא ילקח עוד מלקות אחת מלאו שביעי שנאמר בפרשת קדושים הווי ולא תשקפו את נפשותיהם בבהמה ובעוף, והביא שהוא לאו בשרץ כתיב ואל"ף דכתיב אשר תרומש האדמה לשון בריות גדולות הוא, אבל שרץ לשון קטנה ונמוכה שזכרם בהלכות בקושי ונראה כרוחש עכ"ל ז"ל. (ב) אבל קשה לי שח"פ שהוא לשון הנופל על בריות גדולות כענין הכתוב כי תרומש כל חיותו יער מנינו אותו אף על השדרים דכתיב (ויקרא י"ח) וכל השדר הרומש על הארץ, (ג) והלשון כולל בריות היבשה והים וכתב ויגוע כל בשר הרומש על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה ובכל השדר השדר על הארץ וכתב הרומשת במים ואם כן אף השדרים בכלל הלאו הזה וכל שכן שכוון שפירש בבהמה ובעוף לא הולך ובכל אשר תרומש

מרגניתא טבא

הארץ, דל"כ אלא דאיכא ג' לאוין בשרץ הארץ תקשי מאי לילקי חמש דקאמר לילקי שבע מיעבי ליה למימר כמו שהקשה רש"י ומחך משום קושיו וזו הניכרסא דלילקי חמש וגרים כחם וילקי אפוטיתא נמי משום שרץ הארץ, אע"כ דליכא בשרץ הארץ ג' לאוין אלא כמו שפירש רבינו דאחד מלוקין שרץ הארץ לתולעת שפירש ענא מן האוכל ושרץ על שום דבר באויר העולם אע"כ שאינו גוף הארץ כמ"ל לעיל, והשני לשרץ הארץ שאינו פרה ורבה, ולא נקשרי אלא לאו אחד לשרץ הארץ שפירש ורבה כמו שביאר רבינו בזה היטב כ"ל במצות ח"כ קע"ז קע"ח קע"ט, וכיון שכן לא מלאו בטריותא ד' מלקות ובגמרא ה' מלקות ובגמרא ה' מלקות, אלא לא שזכרנו לומר דלוקח שלש משום דלאו דאל תשקפו כמו שביאר רבינו לשיטתם, ולא תמלאו בכירה להו דלא בא ללאו אלא לעטם המצוה כמו שביאר רבינו בשורש החמישי, או דלעולם ס"ל להקדמונים לפי גירסא אפוטיתא לילקי חמש, דאיכא שלש לאוין בשרץ הארץ, אלא דאין לוקין על שני לאוין מיוחדין שנכללו בענין אחד אלא מלקות אחת, וכמו שהבין רבינו הרשב"ם מדבריהם, שהרי כתב רבינו הרשב"ם במצות ח"כ קע"ט בשו"ת הקדמונים וז"ל ואם חוצר להו ר"ל שמים שרץ הארץ ושרץ העוף, וחוצר להו שמים ג"כ שרץ המים לוקח עליהם שש מלקות, הם' משום דג עמא, והששית משום אל תשקפו את נפשותיהם לפי שהוא כולל גם שרץ המים, ואי ס"ד דהבין רבינו בשו"ת הקדמונים דלוקין על ב' לאוין מיוחדים כשלא נענין אחד שמים, א"כ מן הראוי הוסיף ללקות שבע, ד' משום שרץ הארץ ושרץ העוף שכלו בהם ב' לאוין מיוחדים ועוד על כל אחד ואחד מלקות משום לאו הכללי שהוא אל תשקפו, הרי ד', ומשום דג עמא הוסיף ללקות שמים שהרי באו בדג עמא ב' לאוין אחד בפרשת שמעי וזה' במשנה תורה הרי שש ומלקות השביעית משום לאו הכולל על שרץ המים הרי שבע, א"ל דהבין רבינו בשו"ת הקדמונים ד' לאוין שכלו בענין אחד כשלא היו ארבע מלקות אלא אחת, ולכן אינו לוקח אלא שש, שני לאוין המיוחדים שכלו בדג עמא כשלא היו ארבע מלקות אלא אחת, ודוק: וקוין עליהם אלא אחת, ודוק:

והא

לב שמח

ולא תמלאו בהם הווי להו אל תשקפו ולא תמלאו תרין וכתב השדר השדר כחמא לא שנה דים לא שנה דיבשה הוי דויקרא וכתב במשנה תורה וכל אשר חין לו סנפיר וקשקשה לא תאכלו נמלה לוקח חמש משום וכל השדר השדר על הארץ שרץ שרץ לא יאכל כל הולך על גחון לכל השדר השדר על הארץ לא תאכלו אל תשקפו את נפשותיהם בכל השדר השדר, ולא תמלאו את נפשותיהם בכל השדר הרומש על הארץ לרעה לוקח ו' ה' דשרשים ואידך כל שרץ שרץ כו' ע"כ ב"ב. וכן כתב רב אחא משבחא בשאלותיו וכן מפורש ב' הרי"ף, וזהו פירוש הגאונים כלם לא שיהיו מחייבין ב' מלקות על לאו אחד ח"ו:

אלו דבריו כלם כאשר כתבם הוא ז"ל לא הספיק ולא גרעתי מהן כלל לגלות און אנשים התמימה שתמה בן על הרב ז"ל כי רבה היא וגדולה בלי ספק שיכתוב על שם הראשונים פירוש שם לא פירשוהו ולא זכרוהו כלל וכתבם בם הפירוש אשר הם זכרוהו ואמר לא ראינוהו עד הנה בסיוט ב"ב

בשרץ הארץ בלשם לאוין, ושני לאוין כוללים שהוא אל תשקפו את נפשותיהם בכל השדר השדר, והשני לאו תמלאו שכוללים כל מיני שרץ, ושני לאוין בדרגים עמאם אחד בפרשת שמעי וזה' במשנה תורה, ואחד בשרץ העוף, ולפיכך האוכל פוטיתא שהוא שרץ דג עמא לוקח ארבעה, ב' משום ב' לאוין המיוחדים בדרגים עמאם, וב' משום ב' לאוין הכוללים שהוא אל תשקפו ולא תמלאו, והאכל נמלה לוקח ה', משני שהוא שרץ הארץ ולוקח שלש משום שלש לאוין מיוחדין שכלו בשרץ הארץ, ושמים משום שני לאוין הכוללים ה', והאכל לרעה שהוא שרץ הארץ ושרץ העוף לוקח שש, ג' משום ג' לאוין המיוחדים בשרץ הארץ וזה' משום שרץ העוף, וב' משום ב' לאוין הכוללים כל מיני שרץ כנ"ל, הרי שש, וסיום שרבינו לא הבין פירושם ע"כ. וככת ע"ז בעל מגילת אסתר וז"ל ואני חושד הרב שאמר על שלל שמע שמעתי ועל שלל ראה ראיתי, ואם הרמב"ן ראה שהגאונים והבאים אחריהם פירשו הסוגיא היה צאופן אחר מאשר כתבה הרב בשם תנאי שקלת מעלמא הנה בדורו של הרב וגם מלפנים היו אחרים שפירשוהו כאשר כתבה בשם. וגם לומר עליו שלל הבין כונתם חס לזרעיה דלפא שאומר על המהולל ברוב ההשגחות דבר זה. ומה שהקשה הרמב"ן על פירוש רש"י (ב) שאמר כי העטם שאינו לוקח על לאו האומר בפרשת קדושים הוא מפני ששם כחוב לשון רמיזה ולכן לשון זה נאמר בשרשים והוא אומר כי מנינו אף בשרשים זה הלשון כדכתיב וכל השדר הרומש על הארץ, נראה לי שאין מכאן תשובה עליו כי לשון רמיזה כחם בודאי הוא בגדולים אבל כשהוא אומר אלא שרץ פירושו הוא כפירוש שרץ שהוא נאמר על הקטנים. ולפי דעתי כי מה שכתב לשון רמיזה בזה המקום בשרשים היה לפי שרשם כתב שם אל נשקאו את נפשותיהם בכל השדר השדר ולא תמלאו בהם וזה נאמר על השדרים קטנים ראה אחר כך לאסור גם כן השדרים גדולים ולכן אמר ולא תמלאו את נפשותיהם בכל השדר הרומש על הארץ דמשמע שרשים גדולים מעט מן הראשונים. ומה שהביא (ג) כי לשון זה מרומש כולל בריות היבשה והים, אמר הוא זה אצל לעולם משמע בגדולים אפסוק ויגוע משם שהביא בספרו הוא ראיה שלשון רומש הוא בגדולים, וזה ממה שלא ראה הכתוב לכלול בלשון רמיזה האומר ביוגוע כל בשר הרומש על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה גם השדרים ולומר ובכל

והנהגה אפסוק לענין עמאם של ארון הקדמונים שהביאם רבינו הרשב"ם, שפירשו המימרה דאבוי בטריותא כאשר ביאר רבינו בשם, ולא פירשו כפירש"י, הוא משום דבפסוקים שלפניהם ביטא הניכרסא בעירובין (דף כ"ז) ואם יחיה ר"ל דגים גידולי קרקע יניבו אפוטיתא לילקי חמש משום שרץ הארץ כמו שהביא גירסא זו כיוצא בהם' עירובין, וגם רש"י כתב ולא נרביין ויליקי חמש, ולפי גירסא הסיפה לפנייהם ויליקי חמש משום שרץ הארץ, ע"כ ז"ל דליכא ג' לאוין בשרץ

הארץ, הרי נתבאר לך ממאמרם שזה הנקרא להם פוטיתא אינו גדל בקרקע אבל הוא מן הדגים שאין גידולי קרקע כלל ולא יהיו בכלל שרץ השורץ על הארץ, (דף ו' ע"ב) ושעור אחרת במאמרו שהשרץ השורץ על הארץ שהוא שרץ המים, ואין הדבר כן, שהרי בגמרא אלו שרצים (דף ס"ז:) אמרו בעי רב יוסף פירשה לאור העולם מהו חיוקו בעי רב יוסף פירשה על גב המרה מהו חיוקו מתמרה לתמרה מהו חיוקו, (ב) ואם היה זה פשוט לאיסור היתה פרישתו לאור או על גב המרה כהליכתו על הארץ והוא מחייב בו משום שורץ על הארץ ואם כן כשהוסף עוד להלך על הארץ אין בו לאו וס' אחר נוסף בו כלל דהא בעי קראי דרזוייהו על הארץ כתיב דהו, אלא לפי שכל השרצים ההווים מן העופות שפירות וצולתם אינם אסורים אלא בהיותם שורצים על הארץ כמו שאמרו בגמרא חולין (ס"ט) על הארץ להוציא זיוין שבעדשים ותולעת שבתמרים, לפיכך הוצרכו לרבות בספרא את שפירשו לארץ וחזרו לומר שאף על פי שהם בחור שלהם ואין עכשיו שורצים על הארץ כיון ששרצו שעה אחת על הארץ נאסרו והם נקראים מעתה שרץ השורץ על הארץ, (ג) ולא שנו שם שפירשו על גבי פרי וחזרו כמאמר הרב אלא שפירשו לארץ וחזרו, [מז] וכן לא רבו אחרת מפסוק לכל השרץ השורץ על הארץ כמו שכתב אלא מן הכחוש השני ולא תמאולו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש שלא מיעט בו על הארץ ומ"מ שבוין על הארץ הוא חשוב והוא בכל השרצים לכל הלאין שנאמרו בהן מקרא אחד מרבה ומקרא אחד ממעט מיעטו שבוין הפרי להיחרט והביאו את שפירשו לארץ וחזרו לאיסורא דהוי שורץ על הארץ, וכך אמרו בגמרא חולין (ס"ט ע"א) אמר רב הונא לא ישתא אינש שפירא בלתיא דילמא פריש ממנה לנפחא והדר נפיל לכדא וקא עבר משום שרץ השורץ על הארץ ואל"ל פריש לרב הונא תניא דמסייעא לך ואלא ככללם תשקלו לרבות יבחושין שסינין, ועל פי זה אמרו קישות שהחליע בלתיא אסורה משום שרץ השורץ על הארץ ששרצה בפרי במחומר על הארץ כשרצה על הארץ, [מז] ומעות אחרת שהרב אומר (ד) כי השרץ ההווה מן העופות

והולין (דף פ"ב:) וזולתם, ואולם ילקה שתי מלקיות על שני שמות רוצה לומר שני ענינים שבא אזהרה בכל ענין ביחוד. וזהו ההפך בין אמרם עובר משום כך ומשום כך ובין אמרם לוקה שנים או לוקה שלש. והראיה על כל מה שאמרנו אמרם (מנחות מ"ד) כל שאין לו ציצית בבגדו עובר בחמשה עשה בעבור שנכפל בו לשון צווי חמש פעמים, אחד ונתנו על ציצית הכנף, שני ועשו להם ציצית, שלישי והיה לכם לציצית, רביעי גדילים תעשה לך, חמישי על ארבע כנפות כסותך, ומצאנו להם לשון מבואר במצות ציצית שהיא מצוה אחת כמו שאבאר כשאזכור אותה. ועל הדרך הזאת בעצמה אמרו (ס"ט) כל שאינו מניח תפילין עובר בשמנה עשה להכפל הצווי בהם שמנה פעמים כלומר בשל ראש ושל יד, וכן אמרם (ס"ט) כל בהן שאינו עולה לדוכן עובר בשלשה עשה להכפל הצווי בו שלש פעמים. ולא יתאפשר אחד ממוני המצות שיאמר ברכת כהנים שלש מצות ציצית חמש מצות ותפילין שמנה מצות, ואם היה זה כן היה ראוי שנמנה אונאת הגר שלש מצות להכפל האזהרה בו בעבור אמרם בגמרא בבא

חולין (ס"ט ע"א) אמר רב הונא לא ישתא אינש שפירא בלתיא דילמא פריש ממנה לנפחא והדר נפיל לכדא וקא עבר משום שרץ השורץ על הארץ ואל"ל פריש לרב הונא תניא דמסייעא לך ואלא ככללם תשקלו לרבות יבחושין שסינין, ועל פי זה אמרו קישות שהחליע בלתיא אסורה משום שרץ השורץ על הארץ ששרצה בפרי במחומר על הארץ כשרצה על הארץ, [מז] ומעות אחרת שהרב אומר (ד) כי השרץ ההווה מן העופות

של הרב כי מזה המאמר יש ראיה פשוטה לדברי הרב ממה שפירש"י בזה וז"ל על פוטיתא לוקה ארבע, אחת משום שרץ המים דכתיב בפירוש שמיני מבשרם לא תאכלו ולא שני במשנה תורה וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו, ובפירוש שמיני אל תשקלו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תמאולו בהם כלל בזה בין שרץ הארץ בין שרץ המים, ע"ל. ואמר שמתוך דבריו אלו למדנו כי יש דגים הגדלים במים שיש בהם משום שרץ השורץ על הארץ, וגם מתוך פשוטות המורה דמקשה מדגים אדגים וכייל בהו שרץ השורץ על הארץ מורה ממש כדברי הרב ואמר שזו אינה לריכה לפנים. ואני שמעתי ולא אבין כי מה שהביא ראיה מרש"י שיש דגים הגדלים במים ויש בהם ג"כ משום שרץ הארץ, זה אינו מובן כלל מתוך דבריו כי מה שאמר שבפסוק אל תשקלו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ כלל בו בין שרץ הארץ בין שרץ המים לא בא לומר שהדגים הגדלים במים יש בהם משום שרץ הארץ ג"כ אלא בא לנפול הארבעה לאוין הללו, שרצה כי לא נאמר בשרץ המים רק ב' לכן אמר שהשנים האחרים שבפירוש שמיני כוללן בין שרץ הארץ בין שרץ המים. ומה שאמר עוד כי הגמרא מקשה מדגים אדגים וכייל בהו שרץ הארץ, לא ידעתי איך כייל בהו שרץ הארץ, אי משום פוטיתא הרי הם בעננים בלו להוכיח כי אינו שרץ הארץ ולכן הביאו ענין פוטיתא, וחי נפשי כי זו לדעתי לריכה לפנים ולפני ולפנים. ומה שאמר עוד (ב) שאף אס הגמרא על פירשה לאור העולם היתה פשוטה בגמרא לאסור לא היה לו לרב לומר שילקו שנים כשפירשה לארץ משום שאינו כי אם שם אחד שבשנים כתיב הארץ, נראה לי שאין זו קושית שהרי שני שמות הם, אחד שרץ השורץ על הארץ לא תאכלו ואחד משום שרץ הארץ לא יאכל. אבל מה שהקשה כי בספרא וגם (ג) בגמרא לא אסרו שרץ שפירש ע"ג פרי, הא דרמי קשיא היא. וגם אני תמה עליו הרבה שהרי בהלכות מלא"ס כפ"ב כהב וז"ל פירשו לאור ולא נגעו לארץ או שפירשו מקצתן לארץ או שפירשו אחר שמתו או שנמלא תולעת על הגרעינה מבפנים או שיאלו מתוך אוכל אחר כל אלו אסורים מספק ואין לוקין עליהם ע"ל. הרי שביאר שאין לוקין עליהם עד שפירשו לארץ, ואין לומר כי מאמר הרב שאסר במלקות כשיאל לאור העולם הוא כשהחליע במחומר שאלו אפי' אם לא יאל לאור העולם לוקין עליו כמו שאמר שמואל בסוף פרק אלו טרפות (דף ס"ו) וגם הרב פסק כן כפ"ב מהל"ט אלו. ומה שאמר עוד (ד) שא"כ הוא שלשון רומש יהיה דוקא על

שרץ הארץ לא יאכל. אבל מה שהקשה כי בספרא וגם (ג) בגמרא לא אסרו שרץ שפירש ע"ג פרי, הא דרמי קשיא היא. וגם אני תמה עליו הרבה שהרי בהלכות מלא"ס כפ"ב כהב וז"ל פירשו לאור ולא נגעו לארץ או שפירשו מקצתן לארץ או שפירשו אחר שמתו או שנמלא תולעת על הגרעינה מבפנים או שיאלו מתוך אוכל אחר כל אלו אסורים מספק ואין לוקין עליהם ע"ל. הרי שביאר שאין לוקין עליהם עד שפירשו לארץ, ואין לומר כי מאמר הרב שאסר במלקות כשיאל לאור העולם הוא כשהחליע במחומר שאלו אפי' אם לא יאל לאור העולם לוקין עליו כמו שאמר שמואל בסוף פרק אלו טרפות (דף ס"ו) וגם הרב פסק כן כפ"ב מהל"ט אלו. ומה שאמר עוד (ד) שא"כ הוא שלשון רומש יהיה דוקא על

מרגניתא מביא
אשטיתא נמי לילקי משום שרץ השורץ על הארץ וכו' ע"ל. הטעמה קושית זו לעיל, וכבר יבאנו אחרת דלא תקשי על שיטת רבינו כלום ע"ס: [יד] תו כהנ הרמב"ן וז"ל וטעות אחרת במאמרו שהשרץ השורץ על הארץ כו' בעי ד"י פירשה לאור העולם וכו' ע"ל. הטעמה קושית זו לעיל וישנתי דברי רבינו בדברים כדורים וכוונתי, והבאתי שייחא שם הרמב"ן ז"ל עומד בשטת רבינו: [מז] תו כהנ הרמב"ן וז"ל וכן לא רבו אחרת מפסוק וכו' שלא מיעט בו על הארץ ע"ל. ו"ל שם רבינו הרמב"ן מודה כשפירש מן האוכל וריחשה על שום דבר באור העולם וחזרה למקומה דאסור לא משמע מקרא דכלל השרץ על הארץ דלמא דוקא כשלא חזרה למקומה הוא דאסור, אבל כשהוא למקומה אימא תתאג-לסיתרס דראשון, לך הולך לרבות חזרה למקומה מחבור השני שהוא אל תשקלו את נפשותיכם בכל השרץ שלא מיעט בו על הארץ, אבל

לב שומח
הארץ ושרץ המים שם ארבעה שמות והנמלה היא בעלת כנפים המתולדת מעופות הפירות שאינה פרה ורבה וחייב עליה משום שרץ שפירש מן האוכל שחוק משום לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלו כי שרץ הם שממנו תרבה לפי דעתו כו' והלכתי הוסיפו על זה היותם עוף ולוקה משום עוף ענה ובהם הפירות שטיות ארבע, אחת אמרו פוטיתא עוף ושרץ השוף ושרץ הארץ ואינה אלא שרץ המים אין לה גדול בארץ כלל כמ"ס בג' מעירובין ומי אמר אביי דגיס גדולי קרקע והאמר אביי אלא פוטיתא לוקה ארבע ואי איתא לילקי משום שרץ השורץ על הארץ, הרי נתבאר כאל שזה הנקרא פוטיתא אינו גדל בקרקע ולא בכלל השרץ השורץ על הארץ ע"ל. ואני נאמר לא אוכל להסתיי פני מוחה הטענה כי ודאי חוקק הוא מאד שצרי שצוה נעלו בפני והרבה חתמתי להשיב אל היבשה בדבר שחתיב בו הדעת ולא יכולתי כי קשה לומר שסבר לא חזר מהכיר שמעתא דעירובין ושמא נסח אחר הוה לו כה. גם מה שכתב עוד הרמב"ן וטעות אחרת במאמרו שהשרץ השורץ על הארץ שהוא שרץ המים לאו מיוחד בפני עמו והוא לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלו ואין הדבר כן שהרי בפרק אלו טרפות בעי רב יוסף פירשה מהו פירשה ע"ג תמרה מתמרה לתמרה מהו חיוקו ע"כ, כלומר דאע"פ שכל אלו הנפיות שרץ בדברים שלא שנו על הארץ עמדו בחיוקו ותיקו דאסורא לתמרה יסורא זה לאסור בלתיא בלבד לא לגזור בהן מלקות דדוק סוף ספק הן ואין מלקין הן, ספק, זה ג"כ תימה על הרב וז"ל שכתב לוקה בו כו'. ועוד כתב הרמב"ן על זה אם היה זה פשוט לאיסור פירשה לאור או על גבי תמרה כהליכתו על הארץ ומתחייב בו משום שורץ על הארץ וא"כ כשהוסף עוד להלך על הארץ אין בו לאו אחר וס' אחר נוסף בו כלל דהא בעי קראי דרזוייהו על הארץ כתיב דהו, אלא לפי שכל השרצים ההווים מן העופות שפירות וצולתם אינם אסורים אלא בהיותם שורצים על הארץ כמו שאמרו בגמרא חולין (ס"ט) על הארץ להוציא זיוין שבעדשים ותולעת שבתמרים, לפיכך הוצרכו לרבות בספרא את שפירשו לארץ וחזרו לומר שאף על פי שהם בחור שלהם ואין עכשיו שורצים על הארץ כיון ששרצו שעה אחת על הארץ נאסרו והם נקראים מעתה שרץ השורץ על הארץ, (ג) ולא שנו שם שפירשו על גבי פרי וחזרו כמאמר הרב אלא שפירשו לארץ וחזרו, [מז] וכן לא רבו אחרת מפסוק לכל השרץ השורץ על הארץ כמו שכתב אלא מן הכחוש השני ולא תמאולו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש שלא מיעט בו על הארץ ומ"מ שבוין על הארץ הוא חשוב והוא בכל השרצים לכל הלאין שנאמרו בהן מקרא אחד מרבה ומקרא אחד ממעט מיעטו שבוין הפרי להיחרט והביאו את שפירשו לארץ וחזרו לאיסורא דהוי שורץ על הארץ, וכך אמרו בגמרא חולין (ס"ט ע"א) אמר רב הונא לא ישתא אינש שפירא בלתיא דילמא פריש ממנה לנפחא והדר נפיל לכדא וקא עבר משום שרץ השורץ על הארץ ואל"ל פריש לרב הונא תניא דמסייעא לך ואלא ככללם תשקלו לרבות יבחושין שסינין, ועל פי זה אמרו קישות שהחליע בלתיא אסורה משום שרץ השורץ על הארץ ששרצה בפרי במחומר על הארץ כשרצה על הארץ, [מז] ומעות אחרת שהרב אומר (ד) כי השרץ ההווה מן העופות

גוף האסור כשפירש מן האוכל ויאל לאור העולם וריחשה על שום דבר באור העולם אע"פ שאינו גוף הארץ זה יוצא מן הכתוב דכלל שרץ השורץ על הארץ שפירשו שכל שיאל מן האוכל לאור העולם ויאל זה שום דבר באור העולם אע"פ שלא ירחה על גוף הארץ, וכדמיימי הש"ס מקרא זה גבי לא ישתא אינש שפירא בלתיא דילמא פריש ממנה לנפחא והדר נפיל לכדא וקא עבר משום שרץ השורץ על הארץ ואל"ל פריש לרב הונא תניא דמסייעא לך ואלא ככללם תשקלו לרבות יבחושין שסינין, ועל פי זה אמרו קישות שהחליע בלתיא אסורה משום שרץ השורץ על הארץ ששרצה בפרי במחומר על הארץ כשרצה על הארץ, [מז] ומעות אחרת שהרב אומר (ד) כי השרץ ההווה מן העופות

לא רבו אחרת מפסוק וכו' ע"ל. הטעמה קושית זו לעיל, וכבר יבאנו אחרת דלא תקשי על שיטת רבינו כלום ע"ס: [יד] תו כהנ הרמב"ן וז"ל וטעות אחרת במאמרו שהשרץ השורץ על הארץ כו' בעי ד"י פירשה לאור העולם וכו' ע"ל. הטעמה קושית זו לעיל וישנתי דברי רבינו בדברים כדורים וכוונתי, והבאתי שייחא שם הרמב"ן ז"ל עומד בשטת רבינו: [מז] תו כהנ הרמב"ן וז"ל וכן לא רבו אחרת מפסוק וכו' שלא מיעט בו על הארץ ע"ל. ו"ל שם רבינו הרמב"ן מודה כשפירש מן האוכל וריחשה על שום דבר באור העולם וחזרה למקומה דאסור לא משמע מקרא דכלל השרץ על הארץ דלמא דוקא כשלא חזרה למקומה הוא דאסור, אבל כשהוא למקומה אימא תתאג-לסיתרס דראשון, לך הולך לרבות חזרה למקומה מחבור השני שהוא אל תשקלו את נפשותיכם בכל השרץ שלא מיעט בו על הארץ, אבל

בשאר מקומות. גם לשון שרש יורה על שאין פרים ורבים. ומה שאמר עוד (ח) כי טעה הרב במה שאמר בולד מן העיפושים שיש בהם שלוקה עליו משום עוף טמא שכבר אמר בערב אלו טרפות שאין עוף טמא בעולם אלא כ"ד עופות שפטרן הכתוב; כ"ל שאין זו קשיא שהרי שם אמרו עופות טמאים רבים בכל מין ומין מהלכו נאמרה ב"כ מין פרס הם או מין עזיה והנה יכול להיות כי מן העיפוש יתירל כאלה מהם. ומה שאמר עוד (ט) כי אי אפשר למין אחד להיות עוף ושרש העוף כשהוא הוא בעל שתי רגלים ושרש העוף הוא בעל ארבע רגלים, זה החילוק לא יסבור אותו הרב. ומה שאמר עוד (י) כי בלא ללא גמור בשרש המים מלבד לא תשקלו וכו' מכל שרש המים ומכל נפש המים אשר במים וגו', כבר השיב המגיד משנה בפ"ב מהלכות מאכלות אסורות על זה שכתב וז"ל, ואולי שרבינו ראה להביא מלקיות שלהן מהפסוק הזה הכולל ולא להביאם מן הרבויים וזה יסירה ממך אחר שיטתו בענין המלות והמלקיות שלא להביאם מן הרבוי וכן כתב בסה"מ שלא בא ללא גמור בשרש המים אלא פסוק זה דלל תשקלו את נפשותיהם, ר"ל שהוא לאו שאין בו צורך לרבו ודעתו בזה דברים ארוכים

במשנה הורה סתם דרשו בספרי אלו תגבים עמאים, ובספרא שמו רבי אומר וכל שרש העוף אשר לו ארבע רגלים טמא הוא הא לא יס לו חמש טעור דרשו מיעוט ביהרון הרגלים אלא במיעוטן שיהיה בעלת שתי רגלים וזהו החילוק שביניהם הנראה והנכון בעינינו ומהנאות בלשון מקראות, ועל דעת רבים הקטנים הנמוכים הנראים כרוסמים על הארץ נקראים שרש העוף ואשר רגליהם גבוהות לפי קומתן נקראין עוף גם זה לא יתכן היות שיהיה בגוף אחד. [ב] ומה שאמר הרב הלא תראה פירוש הקדמונים כולם מנו בכלל השם מלקיות דג טמא ושרש, והוא אינו מרחיק זה, כי יתכן שיהיה דג ויהיה שרש המים, וכן מה שאמר שלא בא ללא גמור בשרש המים אלא לא תשקלו את נפשותיהם בכל השרש השורץ, אינם דברים באים בדקדוק אלא הם משוברים מאד, וחדש ותשכיל כי כל המינים שבים שאין בעלי קומה הדגים כולם לכל מיתיהם נקראים שרש המים, ויש בעלי קומה שיש להם רגלים והם נקראים חיות המים לפי שכן כחיות והלכות כהן (י) והכתוב כלל שחיות בלאו אחד שנאמר מכל שרש המים ומכל נפש החיה אשר במים וגו' מבשרם לא תאכלו, וכן בברייתא נאמר ישרא המים נפש חיה והשרש הוא מיתו הדגים כולם ונפש חיה הן חיות המים בעלי הקומה, וכתיב זה הים גדול ורחב ידיים שם רמס ואין מספר חיות קטנות עם גדולות. והנה כל מה שנים יבנם בשני השמות האלה בשם רמס או שרש וסם חיה. [בא] ושם בספרא אתה אומר לכך נאמר במים במים וכו' או אינו אלא מין שהתרחי אותו המין אחריו איזה הוא מין שהתרחי בעל ענמות פרה ורבה אין לי אלא בעל ענמות

מרגיאתא שבא

[יח] וזהו כתב הרמב"ן עוד טעות גדולה בפירוש הזה שאמר וכו' והרב עמנו כו' משום אלה תשקלו מן העוף עכ"ל. הנה מ"ש שאין עוף טמא בעולם אלא כ"ד עופות טמאים שפטרן הכתוב, לא כן דעת הסופר. בחולין (דף ס"א) בד"ס מה נשר מיוחד וכו' אף כל כיוצא בו טמא וז"ל שם פירש' דהאי אף כל לא מרבי אלא מין נשר שאין עוף טמא בעולם אלא כ"ד האמורין כמורה כדאמר לקמן לביק מנה סהוב טמאין והבן כ"ד האמורין דליכא ככולו כימן טהרה חוק מן הנשר, ואין זה ראיה דלמאן ס"ל לביק מנה סהוב טמאין משום דע"י כ"ד אלו וסומינן גזל להכיר כל הטמא שבעולם, אלא אם היה בא למנות בטורים היה צריך למנות יותר וכו'. וזה היה הכרח רבינו ג"כ. ואם אמנם כבר נשמר מזה הרמב"ן וכתב הרב עמנו בירא זה בחיבורו בגדול, והוא מה שכתב רבינו בפ"א מהלכות אסורות ה' י"ד סימני עוף טמא לא נתפרסו מן הסודות אלא מנה מנין הטמאים בלבד והשאר מנין העוף מותרין והסימני האסורין כ"ד הן ואלו הן הנשר וכו', ובסלה ט"ו כתב כל מי שהוא בקי במנין אלו ובעמדותיהם ס"ל אוכל כל עוף שאינו מהן ואין צורך בדיקה עכ"ל, מכל זה אין ראיה שס"ל לרבינו שאין בעולם יותר עופות טמאים מאלו, ודו"ק אין בעולם עופות טמאים שאין בהם אלא שם עוף טמא בלבד יותר מאלו, אבל עופות טמאים שיש בהם עוד שמות דשרש העוף ושרש הארץ, בלתי שם נוסף על כ"ד אלו, ולפיכך כל מי שהוא בקי ב"ד עופות טמאין ובעמדותיהם מותר לו לאכול כל עוף שאינו שרש הארץ או שרש העוף בלא שום בדיקה לפי שאין שום עוף טמא בעולם משם עוף טמא בלבד אלא כ"ד אלו, ולשטת רבינו זו מתיישב טעם הא דקאמר גמ' ולעופות אין מספר ופיר' עופות טמאין כ"ד יניחו, והפסוקים נדחקו בישוב גמרא זו לשטתם, אבל לרבינו ינחא דפריך הש"ס שפיר מדקאמר לעופות אין מספר ואין צורך להשיב עופות אין מספר ש"מ דעמדותיהם שאין להם שם דשרש העוף מיידי וע"י פריך דעופות טמאים שאין להם שם אחר אלא עוף טמא כ"ד יניחו ופ"ל לא, אבל עופות טמאים שיש להם גם שם דשרש העוף טמא איכא, וסייני דקאמר בברייתא מה נשר מיוחד שאין לו ארבע יתירא ושרש וקרקעו נקלף ודורס ואוכל אף כל כיוצא בו טמא דמרכס

לב שמה

שכתב ובברייתא השנים בספרא לא דרשו אינו פרה ורבה אלא מרובא דבכל כלומר ולא ממשמעות הכוונת כמו שכתב אומר, קטין אולי שאף לפי מה שהוא הרמב"ן אומר בזה וזה במשמעות הלשון מה אנו לריבין לרבו דבכל הא הכוונת כתיב שכולל פרה ורבה ואינו פרה ורבה ומשמעות דקרא הוא ורבו יתירא למה, ואעיקר דדינא דקאמר דבספרא לא דרשו אלא מרבו דבכל לא מאלו לו שם הכרח ואדרבה נראה לי דכי דייקין שפיר מוכח דמשמעותא דרשו ולא רבויא דהתם בספרא קאמר לעיל כל הולך על גחון להביא את השלשולים וכל הולך להביא את החיפושים עד כל להביא הדומה לכל שרש להביא את החולשים וכו', הנה כל אלה שם מן הרבויים דכל שם בהם להביא כו' להביא כו' כי זה הלשון המורגל בברויים אבל סבא לא שם אלא הכוונת שיהיו פרה כו' קאמר והוא מוכיח על עמנו דלישנא דרומס קא דייקי כמו שכתב אומר:

כתב עוד טעות גדולה שאומר שזה המין עוף ושרש העוף ולוקה עליו משום עוף טמא וכבר נתבאר בלאו טרפות שאין עוף טמא בעולם אלא כ"ד עופות ולא בא בחורה ללא לאסור כל עוף טמא כיון שיהיה זה הטורף והיה טעושים נשר או פרה או עזים כו' ע"פ. ואולי אומר שיותר הוא הגויס הדבר ואמר שזו טעות גדולה לרב אמנם אחרי השינוי הדק בדבריו אין בהם טעות ואפי' קטנה. ובענין כי אם הוא היה אומר מלקות על גוף פסוע אחר וזהו פסוק והענינים וכל אותם הנוכחים שם בכתוב ודאי שזה היה ממנו טעות בלי שום ספק כי הכתוב לא נתן האיסור בעופות כי אם בשרש והיה בשרש כ"ד והיה יורקין הוא עוד על מניין פרט אחר וזהו אלא הוא מוכרח שכתב אינו מדבר בגוף פסוע אלא במורכב מעוף ושרש העוף ואינו אומר שלוקה על כיוצא בן ממש כי זה לא יתבאר ודאי בגוף אחד אבל יתבאר בו סימנים וענינים ממינים שונים על כן יאמר שנתבאר בגוף הזה דבר שיש בו מניין עוף ודבר אחר ממין שרש עוף וזהו אלא חידוש אפי' לדעת הרב כשתייחס שלוקה בגוף אחד על כל המינים שסמימין שורין עליהם, ונראה שהרמב"ן לא נעלם זה ממנו בדעת הרב ושיעור יפה מעטתו ולכן חזר וכתב

הפארות והם הענפים*). ומה שראוי שיחבר אל זה השרש מה שאני מספרו. והוא כי זה שאני אומר שראוי שימנו הענינים המצויה בהם והמוזהר מהם הוא בתנאי שיהיה בענין המוזהר ממנו לאו ביחוד בכל ענין וענין או ראיה יאמרו אותה המעתיקים שהוא הבדיל הענין קצתו מקצתו וחייב האזהרה לכל ענין מהם. אמנם כשהיה לאו אחד בולל ענינים רבים הנה אז ימנה הלאו ההוא לבדו לא כל ענינים שיכלול אותם הלאו ההוא (* עיין הגה"ה בסוף הספר.

וזהו

המין העיפוש פועולתיו של זה ושל זה ויקרא בשם שיהיה, וגם זה אינו אמת (ט) אבל כל מעופף בעל שתי רגלים הוא הנקרא עוף וכל שיש לו ארבע רגלים הוא הנקרא שרש העוף מפני שהוא הולך נמוך ורוחש כשרץ ואינו הולך בקופה כעוף, וכולוהו קראי דשרש העוף כחיו הולך על ארבע ובפסוק וכל שרש העוף טמא הוא לכל הכתוב ומה שכתב הרב שרש העוף אשר לו ארבע רגלים טמא הוא הא לא יס לו חמש טעור דרשו מיעוט ביהרון הרגלים אלא במיעוטן שיהיה בעלת שתי רגלים וזהו החילוק שביניהם הנראה והנכון בעינינו ומהנאות בלשון מקראות, ועל דעת רבים הקטנים הנמוכים הנראים כרוסמים על הארץ נקראים שרש העוף ואשר רגליהם גבוהות לפי קומתן נקראין עוף גם זה לא יתכן היות שיהיה בגוף אחד. [ב] ומה שאמר הרב הלא תראה פירוש הקדמונים כולם מנו בכלל השם מלקיות דג טמא ושרש, והוא אינו מרחיק זה, כי יתכן שיהיה דג ויהיה שרש המים, וכן מה שאמר שלא בא ללא גמור בשרש המים אלא לא תשקלו את נפשותיהם בכל השרש השורץ, אינם דברים באים בדקדוק אלא הם משוברים מאד, וחדש ותשכיל כי כל המינים שבים שאין בעלי קומה הדגים כולם לכל מיתיהם נקראים שרש המים, ויש בעלי קומה שיש להם רגלים והם נקראים חיות המים לפי שכן כחיות והלכות כהן (י) והכתוב כלל שחיות בלאו אחד שנאמר מכל שרש המים ומכל נפש החיה אשר במים וגו' מבשרם לא תאכלו, וכן בברייתא נאמר ישרא המים נפש חיה והשרש הוא מיתו הדגים כולם ונפש חיה הן חיות המים בעלי הקומה, וכתיב זה הים גדול ורחב ידיים שם רמס ואין מספר חיות קטנות עם גדולות. והנה כל מה שנים יבנם בשני השמות האלה בשם רמס או שרש וסם חיה. [בא] ושם בספרא אתה אומר לכך נאמר במים במים וכו' או אינו אלא מין שהתרחי אותו המין אחריו איזה הוא מין שהתרחי בעל ענמות פרה ורבה אין לי אלא בעל ענמות

מרגיאתא שבא

אפילו שרש המין שאין מין נשר אלא מיתו שיש להם עוד שם דשרש ללקות עליהם עוד מלקות משום עוף טמא נוסף על מלקות דשרש העוף וזה כדור בשטת רבינו, ודוק: [יט] תו כתב הרמב"ן וז"ל ואם יתכן שיהיה הנרעה הזו דרמס וכו' והנאות בלשון המקראות עכ"ל. כתב ע"ז בעל מגילת אסתר שאין דברי הרמב"ן מוכרחים וזה החילוק לא יסבור אותו הרב עכ"ל:

[כ] תו כתב הרמב"ן וז"ל ומה שאמר הרב הלא תראה כו' והנה כו' בשם רמס או שרש חיה עכ"ל. ודעת רבינו הרמב"ם מפורשת שס"ל דמקרא הוא מכל שרש המים ומכל נפש החיה אשר במים מבשרם לא תאכלו, פשטם דקרא לא איירי אלא בברייתא שהם זורע דגים כמו שביאר דרשו בחבורו בגדול בפ"ב מהלכות אסורות [בא] ומה שאמר בספרא הביאו הרמב"ן ורבי המגיד משנה אחר אומר לכן נאמר במים כו' מרבה הגלים ואלה הפירושים וכו' עכ"ל, הנה שמשפטי דקרא לא היינו אוסרין אלא בעל ענמות פרה ורבה דומיא דמין שפירי הכתוב שמהם כולן זורע דגים וכל שארי המינים שאין בעלי ענמות או שאין פרוין ורבינו כולן באים מריבוי ענמות מכל אשר אין לו סנאי וקשקשה במים ואין זה לאו גמור להחייב עליו מלקות לנשטת רבינו שאינו מלקה על דברים שבהם מריבוי הכתוב הלכך הוצרך רבינו להביא כל ספק שאין בעלי ענמות או שאין פרוין ורבינו לחייבין מלקות מלאו הכללי אל תשקלו את נפשותיהם בכל שרש השורץ שכולל גם שרש המים וכמ"ס הרב המגיד, וז"ל ואולי שרבינו ראה להביא מלקות שלהן מהפסוק הזה הכולל, ולא להביאם מן הרבויים וזה יסירה ממך אחר שיטתו בענין המלות והמלקיות שלא להביאם מן הרבויים וכו' עכ"ל. אמנם עם כ"ז קשה לי לפי מה שכתבתי לעיל מדברי רבינו שאין דגים טמאים וכללם בלאו אלא תשקלו את נפשותיהם בכל שרש השורץ, ואמאי ואם הכתוב קראן שרש המים כדכתיב מכל שרש המים וגו' מבשרם לא תאכלו ודוק וז"ל:

לב שמה

כתב רבינו הרמב"ם ומה שראוי שיחבר אל זה השרש מה שאני מספרו וכו' כמו שנבאר עתה וכו', ואולי ותשיב ג' מיני לאוין שכללות. וראיתי לבאר תחילה המין השני מלאוין שכללות לפי

וכן מה שכתב אומר שאפשר מין אחד עוף בענינו ופועולתיו ולכן יתכן שיהיה לזה המין העיפוש פועולתיו של זה ויקרא בשם שיהיה אינו אמת כי כל מעופף בעל שתי רגלים הוא הנקרא עוף וכל שיש לו ארבע רגלים הוא הנקרא שרש העוף ע"פ, והכוונת ששם זה המין יש לו שתי רגלים עוף הוא ולא שרש העוף ואם יש לו ארבע א"ל שיהיה עוף כלל אלא שרש העוף, וזה ודאי אמת הוא במניין הנכבדים כל אחד לעצמו אבל במחברים בגוף אחד ויורקין בו סימנין ואופות של עוף ושל שרש העוף ובעינינו נביע שסורכבו בגוף הזה כ' שמות הנה אף שנראה בו ארבע רגלים נאמר שהשמים של עוף וכללות בזה או שהוא הסימנין אל שהוא מהמין שיש לו ארבע רגלים וכן אם יהיו בו שמים בלבד נאמר שהוא סימן שזה מאותו המין שיש לו שתי רגלים ושאר הדברים שנאחד מהם יהיה סימן שהוא גם מהמין האחר וסבי כאלו הכרעה מבי' הסימנין ולוקה על שניהם. וזה ענינם השונים שני הגושים המחוברים יהיו משוברים משם ממדתם כלילי תאמר לא יהיו הרגלים נמוכות הרבה כשרש העוף ולא גבוהות הרבה כרגלי העוף או אפילו שיהיו ממש כאלה ממש יהיו הם סימנים של שהוא מאותו המין שאלו סימניו וסימנין אחרים שיהיו בו יורו שהוא גם מהמין האחר שיש לו אותן הסימנין וזהו הלא הסרבה:

כתב ומ"ש הרב הקדמונים כלם מנו בכלל כו' מלקיות דג טמא ושרש המים והוא אינו מרחיק זה כי יתכן שיהיה דג ויהיה שרש המים, וכן מ"ש שלא בא ללא גמור בשרש המים אלא לא תשקלו את נפשותיהם בכל השרש השורץ, הם דברים משוברים מאד כי הדגים כלם למיתיהם שאין בעלי קומה נקראין שרש המים ובעלי הקומה יש להם רגלים נקראין חיות המים ששם ששים והולכים כחיות ושניהם כללם הכתוב בלאו אחד מכל שרש המים ומכל נפש החיה אשר במים כו' מבשרם לא תאכלו

תמנה למחן דלמך אפילו חדל לא לקי (ח) ועוד ראיה ממה שאמרנו בגמרא של בבא מילעא (דף קט"ו ע"ב) אמר רב הונא חבל רחים לוקה שמים משום רחים ומשום כי נפש הוא חובל חבל רחים ורוב לוקה שלם משום רחים ומשום רוב ומשום כי נפש הוא חובל ורב יהודה אמר חבל רחים לוקה אחת רוב לוקה אחת רחים ורוב לוקה שמים, ושאלו לימא אביי ורבא בפלוגתא דרב הונא ורב יהודה קא מיפלגי וכו',

כן כולל ענינים רבים כמו שנבאר. וכן אמרו לא תשא שמע שוא הנה הוא גם כן כולל ענינים רבים כמו שנבאר

בדברים ורוב שמים (ו) ועוד שם שנו ברייתא מפורשת ואמרנו בה תניא כוותיה דרב יהודה דרחים ורוב חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו ואל"ה חיקשי לרבא דלמך שאלו כזה שהוא לאו שכללות אינו לוקה עליו שמים או שהוא פסול לגמרי ובפירושו אמרו שם בדמיה זו השאלה אמר לך אביי אלא דאמרנו אפילו לרב יהודה עד כהן לא אמר רב יהודה הכהן אלא דכי נפש הוא חובל לא משמע לא לרחים ולא לרוב הלך לשאר דברים הוא דאחא אכל הכהן כי אם ללי אש למאי אחא *ורבא אמר לך אלא דאמרנו אפילו לרב הונא עד כהן לא אמר רב הונא אלא דכי נפש הוא חובל יחידא הוא וכו' וכו' ויחידא הוא שדייה רחים ורוב אכל הכהן כי אם ללי אש יחידא הוא מביע ליה לכדמיה וכו'. ואחא למד מזה שאין מהלוקתם ועינים אלא בשם הכללי שהוא כי אם ללי אש וכן נפש הוא חובל. (ח) *ונבארנו נזיר (דף ל"ח ע"ב) מפרש עוד דאמרין ההם אמר אביי אכל חרץ לוקה שמים ז' לוקה שמים חרץ ז' לוקה שלם רבא אמר חין לוקין על לאו שכללות מחייב רב פפא אכל ענבים לחם ויבשים הרענים

וזו נחתא לשכללות של ענבים ומהם לוקה חמש אי הכי לילקי שם אחת מכל אשר יעשה מגפן

קנאת סופרים

בשרץ כתיב דלשון בריות גדולות הוא אבל שרץ קטנה ונמוכה, והוא ז"ל הקשה עליו דאע"פ שהוא נושא על בריות גדולות בענין שכתוב בו תרמוש כל חיתו יער בצינו אותו אף על השרצים והביא ראיות מן הכתוב. ולע"ז איכא למימר דרש"י ז"ל כיון דלשון דלשון רמיזה שייך גם בבריות גדולות ולפי זה הנהם בפרשת קדושים אבהמה ועוף דלעיל מיניה קאי כיון שהלשון הוא משותף לבריות קטנות וגדולות ורש"י ז"ל עצמו בפרשת בראשית כתב ורמז הם שרצים שהם נמוכים ורומשין על הארץ ונראין כאלו נגדרים שאין הילוכן ניכר וכו', ולמען לא יקשה לדברי עצמו במ"ש כאן ז"ל דלשון רמיזה משתמע לתרי אנפין, והדבר מובן למי ענינו ואפשר נמי דאף לפי המנהג דלשון רמש הוא דבר נמוך כמו לשון שרץ דהרי בשניהם תרגם אונקלוס ריחשא שייך למימר דהושאל גם לבריות גדולות מפני שבתחלת ההיות שלהן בבטן אמן הם גופים קטנים מאד ואולי כנגדענו של חרדל ודומין ממש בראשית יצירהם לרמשים הנמוכים וכמו כן לשון רמיזה הושאל ל"ב גדולים כמו פרו וישרצו שנאמר כן לרמוז על ריבוי ההולדה לרמיה השרצים וכמו שפירש"י ז"ל על אותו הפסוק שהיו יולדות ששה בברם אחת כלומר שהיו נולדים רבי המספר בשרצים ונקט ששה לפי שיש בכתוב ששה לשונות של ריבוי ויש להביא ראיה דרמש הוא לשון משותף לבריות גדולות וקטנות ג"כ ממש שכתוב שם רמש ואין מספר וכו' דעמנו כפול כדרך הגבוהות ושעם רמש בשם חיות קטנות עם גדולות. וקורב למה שכתבתי ביושב רש"י ז"ל מצאתי בספר לב שמה לענין הוראת לשון רמש דמשמע הכי ומשמע הכי לפי מאי דמשתעי קרא ודלא כמחז"ל ר"ל שכתב דמשמעות רמש לעולם בדרמים דליתא ולשון רש"י ז"ל דפרשת בראשית שהבאתי לעיל ידוע:

החוקר עורר רמב"ן ז"ל לשון על פירוש הרב ביהא דפושיתא לוקה ד' וכו' וז"ל למידק בששת הראשונים ז"ל בהך שמעתא דמאי רבואה לירידהו הא דאמר אביי אבל פושיתא לוקה ארבע משום ארבעה לאוין דאתמרו כליו בשרץ המים והלא לא נשתנה זה המין מכל שרץ המים שבעולם ובכל אחד מהמינים מחייבי בארבע מלקיות מקריא וזיל קרי בי רב גינהו ומ"ש פושיתא דנקט מכמה שרצי המים דאיכרו בלי אומד ובלי מספר בזה הים גדול ורחב ידים, והגם שכבר הרגישו בזה הקושי המחברים ומחמת זה פירש רש"י ז"ל בפרק בכל מערבין פושיתא שרץ המים קטן שאין בו כזית ואפי' הכי כיון דבריה היא ואחרי כן ליה חיובה מארבעה לאוין וכ"כ רמב"ן לקטן הפושיתא הזכירותה בגמ' לקטנותו כמו שיהיה הנמלה לקטנותה ע"כ. והרב המ"ם בסוף פ"ב מהל' מ"א גם הוא כתב וז"ל ומה שהזכירו מניין אלו בגמרא הוא לרבותא שאע"פ שהם קטנים ביותר לוקין עליהם כל אלו המלקיות ע"כ. מ"ם חל זה איננו בזה דעדיין קשה אמאי נקט פושיתא כאלו יהיה דבר שאינו מצוי והלא כמה וכמה מיני שרצים הגדלים במים קטנים מאד עד כי חדל לספור ובכל אחד מהן שוה אל הפושיתא באיסורו ושייך למימר שילקו עליהם ארבע מלקיות הללו וגם במיני דגים גדולים בתחלת היותם הם קטנים מאד וזה דבר מפורסם וברור מאד, וכן אנמלה וצריעה איכא לאקשויי בה"ג דכיון דכללא הוא אצלנו דליכא שיעורא נבי בריה דמשום דחשיבא ואפי' בכל שהוא מחייבי בה מאי חידושא קמ"ל אביי בזאת המימרא לפי סברת הנך רבנא דאפילו על הרב ז"ל ואמאי נקט אלו המינים כאלו היו משונים בקטנותן והלא שכחי טובא כמה מינין מלבד אלו קטנים מאד ולכן נראה דלפירוש הרב גיחא מפי דפושיתא לירידהו הוא מין משונה וזה המציאות לפי שבטבעו הורוב מכמה איסורים מתחלפים באיכותן וכיון דהויא מלתא דלא שכיחא הרי הוא כדאי שיוזכרו אותו להודיע שיש בו ארבעה איסורין שונים מארבעה שבות, אבל לפי שיטת הראשונים דאין באלו שום הבדל משאר השרצים הקטנים דרבו מאד למיניהם ודאי קשיא לפי ע"ד מובא מאי אשמעינן בואת המימרא דפושיתא וכו':

ורו קשיא לי אמאי נקט בכלל ארבעה לאוין דשרץ המים לאו דולא תשמא בהם ובשמותם בם שאינו אלא נהינת טעם ללאו הקודם כאלו יאמר אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השרץ כדי שלא תשמא וכו' וכבר הביאו הרב ז"ל לעיל בשרש החמישי בכלל אותן לאוין שבאו לנהינת טעם ולא לאזהרה וז"ל שם וכן אמרו ולא תשמא בהם ובשמותם בם אחד זכור המינים שנאמרה אבילתן נתן טעם להם וכו' ע"כ. וקשה בעיני ממה שלא ראיתי מי שהעדיף בזה והרב עצמו בואת הפירוש שהביא בשם יש מי שאומר לא זכר מזה הלא כלל ומכאן הוכחה ג"כ שלא הביאו הרב ז"ל לאותו הפירוש לפי שיטת בה"ג וסיעתו כמו שהשדרו בזה הרמב"ן ז"ל אלא ודאי מפרש אחר הלא הוא קאי בשבת הגאונים ז"ל:

לב שמח

מכוסל בחמי טכריא מפני שאינו אולם חותו ללי אש איכא דאמרנו חדל נמי לא לקי על חי וחמי עכריא משום שהוא לאו שכללות דהיינו כי אם ללי אש. זו היא כוונת הרמב"ן בזה אף שדבריו סתומים וסוף דבריו של רש"י ז"ל שקטבו בפרק כל שעה ובפרק המקביל:

ועתה אהם ברוך ה' המענין כיצד הביט וראה כמה מהדוק יש בזה הפירוש, כי לפירושו של הרמב"ם הלשון מיושב יפה ומ"מ תרתי הוא דלא לקי אלא לוקה שמים או שלם דמיידי נסו עד שהסא דהיינו על לא ועל מנובל ועל זה עמנו נא ומנובל פליג רבא אליבא דהאי דא"ד וקאמר תרתי הוא דלא לקי וחדא מיהא לקי כלומר על כל אחד מהם או על שניהם נא ומנובל טעם, ולפירושו של הרמב"ן תרתי הוא דלא לקי אלא ומנובל הנכר וחדא מיהא לקי סוף על דבר אחר משום שם חי וחמי טכריא שאין ללי אש ואין ספק שזה דוחק גדול מאד הלשון ומד טענין, עוד דוחק אחר דלא אפשר דלמא ליטא קמא חדא מיהא לקי על לאו דכי לא אם חי חי וחמי טכריא שאין וזהם לאסור כי בפירוש אמרו על אלו בפרק המקביל שאין לוקין עליהם משום דלא ומנובל מעטיוטא ומחמת קושיא זו דחו הסו' שם ובפרק כל שעה פירוש של רש"י שגוף עמנו פירושו שם של הרמב"ן אף שהוא לא זכור בשמו ומפני שהוא הרמב"ן האריך והרחיב בדין גס כיון לתקן הקושיא הנכבדת שסקפו הסו' על רש"י ולכן כתב וז"ל ואין דין שני הלאויות של רבא כלום באכילת הפסח מפני שאין באכילתו ענין יסתייב עליו מלקות וזלתי הנה והמנובל שפרטן הכתוב לפי שהם שהוא נכלל מלפניו מיעוט אותו מן הפרט כמו שפירשנו במע"פ. אבל החילוק הלא שני הלאויות נכללו כללי בזה כדכר למקלות אחר שנקוין עליו אחת ללשון ראשון ופסוק זה לפי הלשון האחרון וזה כגון הלאו הנאמר בנייר מכל אשר ילא מגפן סיון כו' עכ"ל, וקושיא זו הסירוף וזוהו לא נפלא ולא רחוק דתני איכא דאמרנו וז"ל בלשון מהלוקת אפי' יולא מהם שום מהלוקת כלל למקום הוה אלא למקום אחר וזה כעין שכתב מהמדות של חין שגוף עמנו פירושו שם של רש"י וזהו דהי' בזה דוחק. גם הסירוף שהכתבנו הוא ז"ל בשם אחרים והסו' הוא במקומות הנכבדים קשה בו מאד קושיא הטיק חכר מהספר יע"ש. ולא ראיתי להאריך בזה כי לא היתה כוונתי אלא להראות העמים והספרים כי יש בפירושו שאר המפרשים הרבה דוחקים גדולים ועמומים שהרמב"ם ברח מהם ולכן אף אם גס בפירושו ימלא שם דקד לא בשביל כך ראוי להרחיקו ולחשוב בשני ידים דבר שאינו נכנס לענין אלא שכתבו משגיגו וכמו שהסו' הרמב"ן כלל וכתב הרהונו בענין הוה והשכנו בו הדבור לבאר הלכות סתומות כו', כדומה שלא ילאו מוצאות מתחת ידו של הרמב"ם, וכתב עוד ומכלל הדברים נהנה שחשבונו של הרב בעל ע"כ, וכבר הרהרתי גם אני בענין זה והראיתי לדעת שכל אותן ההלכות סתומות נפתחו ונתאחרו יפה לפי דעת הרב וגם חשבונו אינו בטל בשמים נא בלשנים כי נכון הוא מאד:

כתב עוד הרמב"ן אמרו בגמ' מיעוט אמר רב הונא חבל רחים לוקה שמים משום רחים ומשום כי נפש הוא חובל ורב יהודה אמר חבל רחים לוקה אחת רוב לוקה אחת רחים ורוב לוקה שמים, ושאלו לימא אביי ורבא בפלוגתא דרב הונא ורב יהודה קא מיפלגי וכו',

ואל הקושיא הראשונה דהיא קאמר לימא רבא דאמר רב יהודה כו' כבר היינו יכולין לתקן דלא בטול מילתא קאמר אלא בנתי דלא מחייב רבא כפי אש ללי אש כי הוי דרב יהודה לא מחייב בני נפש הוא חובל ויש הרבה דומים לזה בתלמוד, אבל גם ספ לא ענינו מהאם ולא סגלנו ארבעה קושיא שנית מהברייתא המפורשת דלא כרבא כמכר לעיל וקושיא חוקה היא בדולאי ואין מניחם כפי עינים ומגדיל המדרגה כי הרב עמנו פסק כלל בנאסר רמ"ב שעל רחים ורוב לוקה שמים והביא הברייתא מספרי מה רחים ורוב שם שני כלים מחייבין על זה עמנו ועל זה עמנו כו' פירוש המאמר אע"פ שמשמעין מלאכה אחת חייב על זה עמנו כו' עכ"ל, וזו קושיא יותר גדולה מייני שדבריו עמנו סתורין או את זה דבריהם ורוב פסק כרב יהודה לוקה שמים וזלנו ומנובל דהיינו ארבעה פסק כרבא שאינו לוקה עליהם כי אף אחת, ומסתמי על הרמב"ן שלא דקדק לסקוט עליו כן לפי דרכו, ולא מנתי לסקין על הרב בזה אלא דמשום שמהם שם ברייתא סתומה מפורשת וחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו כמכר לעיל פסק כמותו ולדעת יש לומר שאין פסק או סתור מה שפסק בנא ומנובל שנקוין אחת דמשה ליטא דרבא ורוב שם אלא אמר ורוב שם אלא כלל כללון משקט וטעם אותו לאו שני ע"כ. הסו' בהמקביל ל' יסותן דמטעם זה חשיב ליה כאלו אמר או רבא, ואע"פ דסתם נמי קאמר דממנו דקטיב בנא ומנובל משמע דכל אחד לבדו לא משמע ליה להרמב"ם הכי משום דממנו אלא ומנובל קאי וסתם שם כתבו עוד טעם אחר דאי ברייתא ורוב לא מחייב אלא על שניהם יחד ליטא וכו' מירוח אמר אביי אכל חרץ לוקה שמים ז' לוקה ב' כו' רבא אמר חין לוקין על לאו

מרגניתא טבא

הַסֵּם בְּכִרְיֹתָ (דָּף ד') דְּרִיבָה דְּשֵׁשֶׁת אִיבֹרִים שְׂעוּפִים עַל לָאוּ אֶחָד וְיִלְכֵּהוּ כִּכְחוֹב בְּחֶאֱדָה מִיּוֹתֵד לַיּוֹדֵי לָאוּ אֲמֵרִין דְּכֹלָהוּ נִמִּי מִיּוֹתֵדִים בְּלָאוּ אַע"ג דְּהֵי אַחֲרֵינִי לֹא מִיּוֹתֵדִי, וְהוּא דְּמִסְקִי בְּכִרְיֹתָ דָּף ה' ע"א וְז"ל וְהִכָּא הֵינּוּ שְׂעוּפִיבֹד דְּרִבֵּן כְּדֹאֲמָה לִישׁ דְּבַ מְרִי לְכַב זְכִיד אֲלֵה מַעֲשֵׂה אֵלִים דְּחֻלִּין יִסְתַּר, אִיל עֵלִין אֲמַר קֶרֶף כֵּל חֲלָב שׁוֹר וְכֶסֶב שׁוֹר דְּכַר הַשֹּׁה בְּשִׁשְׁתָּן בָּעִין וְיֹכֵחַ בְּלֶכֶךְ כִּי אֲחַר שׁוֹר וְכֶסֶב עוֹר לְמַשְׁרִי אֵלִים דְּחֻלִּין הוּא דְּרֹאשָׁה, וְר' יִשְׁמַעֲלֵה אֲמַר כִּי צִיָּה קֶרֶף כֵּל חֲלָב שׁוֹר כֶּסֶב עוֹר לֹהֵט י"ג מִ"י לְהֶלֶךְ, וְהִנֵּה י"ל אֲחֵרִי מַגִּיל לִי"י דִּיחֻרָא דְּעוֹ אֲחֵי לְחֶלֶךְ בְּשִׁלְשָׁן, אִימָא עוֹ דְּמִיּוֹתֵד מִיחִיבִּי חֲדָה שׁוֹר וְכֶסֶב דְּלֵה מִיּוֹתֵדִי דְּאִינְטֵרִיבִּי לְמַשְׁרִי חֲלָב אֵלִים דְּחֻלִּין לֹא מִיחִיבִּי אֲלֵה חֲדָה אִינֵה לֹא מִיחִיבִּי כֹל לְמַ"ד לָאוּ שְׂכַלְלוֹת חֲדָה נִמִּי לֹא לֵקִי, אַע"כ דְּהִכְרַה אִיבֹרִין שְׂעוּפִים עַל לָאוּ אֶחָד וְאִיּוֹתֵד חֲדָה לַיּוֹדֵי צִיָּה לָאוּ אֲמֵרִין מְדַשְׁאֵי לַיּוֹדֵי לָאוּ טֹלְהוּ נִמִּי לַיּוֹדֵי לָאוּ אַע"ג דְּלֵה מִיּוֹתֵדִי וְכֹדֲאֲמַר הַסֵּם (ב"מ פ"א:)

וע"ז משני לעולם ס"ל כרכ הונח דינין דהרמא נמי לא נקי אלאו שבכללות ע"כ רחיים ורכב
 יתחדי לאוי קאטי, וכיון דמוכח דרחמס וככב ליתחדי לאוי קאטי וסוי חולב חכיב לא
 תחובל רחיים ולא תחובל רכב סוי חאלו חכיב ג"כ לא תחובל כי נפש חסד חובל דה"ק נמי
 כ"ס"ג בברייתא (דף ד') דהוכח דעלמא איסוריס עטופים ע"כ לאו חגיגה סהכוב סחבד
 דמיתור יתחדי רכבולו נמי מיתחדיס בלאו אע"ג דחגיגה דחגיגי לא מיתחדי, וסוד
 דמסיק בברייתא דף ס"ל ע"א וז"ל ואב"א סיניו עטמייב דרבנן כדאמר ליה רב מרי לרב זייד
 חלמא בעתה אליה דחוינין תיחמר, א"ל עינין חמר קרא חב חלב שור וכשב שור דבר הסה
 בשלשן מניח ויכא כלכך כי חמר שור וכשב ונז למשרי חלמא דחוינין סוד דאחא, ור' יושעאל
 חמר לך א"כ יומא קרא חב חלב שור וכשב ונז למח לי ש"מ לחלק, וסנה י"ל אחתי מניל לר"י
 דיתורא דעו אחי לחלק בשלשן, אימא עו דמיתור מיתחייב חרס שור וכשב דלא מיתחייב דחגיגה
 למשרי חלב אליה דחוינין לא מיתחייב חלמא חרס א"כ לא מיתחייב כלל למ"ד לאו שבכללות חרס
 נמי לא נקי, אע"כ דסברא איסוריין עטופים ע"כ לאו חרס אייתור חב יתחדי ביה לאו
 חמריין מסדרי חלמא סולחנא נמי יתחדי לאו אע"ג דלא מיתחייב וכדאמר הש"ס (כ"מ פ"ו):

משום אחד חשובי דהיינו ספח שאינו צלי אש אבל השתא פרש לך הכתוב נא ומבשרו לומר הדני דוק בלאו של חיובא נינהו ולא על החי' , וכהני ניהא לקרחתו בלאו שבכללות כיון שהוא ענינים בדנינים משתנים החי' לא קאי בחיובא כמו ומוכשל מצינו מן הכלל וכוין דלמלא מנייהו עז מה שלא נפרט בחיובא כן ואתו לא מייחתי כדי שנלמוד חיובא על כל אחד מהן ולגבי נזיר נמי דרשו כן (פס' ג' מ' עין דף ל"ה) ברבינו ומינשוי ופרט וכלי ופרט מענינים לחים ויבשני לא יבש' לחיוב על דה פני עמנו וע"ז פס' א' ולא יתורא לחים ויבשני דבכלל מענינים נינהו דהיינו מין אחד ובשני שמות לא הוה גמירין על זה פני עמנו ועל

* מרגניתא

0 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100

סופרים

אינה

הוא לא שכללות שאין לו אלא ארבעה לחין. ואילו אמרה הברייתא המעלה איברים חייב משום כלו ומשום מקצתו היה אפשר לומר שאין כפן לאו שכללות והיה אחד לאו לכל הקריבו את כל אלה, והשני ואשר לא חזמו מהם, אבל כשהייתה חמש מלקיות בלאו אחד היא מחייבת על שני דברים ולאן שכללות הוא ו"ע עכ"ל. ומה שהקשה הרמב"ן (ב) על פירוש הרב כי לא חזמו שום אלא שיאמר שאין לקיות על לאו שכללות, יש לומר שהוא ידעו ומלאו בנמצא אמנם אנכי לא ידעתי:

ללאות כלאו דחסימה כלומר אמרו יתעלה לא תחסום
שזור בדישו שהוא לא אחד יזהיר מדבר אחד, ואולם
לאו זה המזהיר משני דברים נא ומבושל אין לוקין
עליו. וכבר ידעת שהתבאר בנמרא (סנהדרין ס"ג) אין

לוקין על לאו שבכללות ולכן מאמר אביי הוא נדחה והאמת שהוא לוקה אחת בין שאכלו נא ומבושל או נא או מבושל אחד בלבד לוקה. ולכן נמנה אמרו יתעלה אל תאכלו ממנו

אמר

זהו דין מיוחד בו כמו שפירשתי. כבר הרווחנו בענין הזה והמשכנו בו הדבור לבאר הלכות סתומות ומכלל הדברים נתבאר שחשבונו של הרב צמל:

וראיתי

מרגניתא פבא

מועדיהם כבד רש"י דלא הוי לאו שכללות א"ע שם עטוסים על לאו אחד כמו שפירש רש"י במכות גבי לא תוכל לאכול בשעריך הכירו גם הסו' ב"מ ה"ל, אמנם לרבינו הרמב"ם אין לאו לריון לומר שדרך בדרך הוא ששבו הרמב"ם למשפחה דוראו מאלו ברייתא מעורבת הוסיפה הרמב"ם עמו והוא ברייתא דכריתות (דף ד') בהאחיה לעיל דהיא כל חלב שור וכשב וכו' לאו האכלו לחיב על כל אהת אהת דכרי ר' שמעאל ומהבית אומרים אינו חייב אלא אהת ואמרין מעלה נומא בהא קמפלגי דר"י סבר לוקין על לאו שכללות ורבנן סברי אין לוקין על לאו שכללות ודחין לעולם קבד ר"י אין לוקין על לאו שכללות ושמי הכא דמיימרי ליה קראי, ושקלין וטריקין הסה עובא אי מיימרי קראי או לא כדי שלא נעמוד ר"מ כמ"ד לוקין על לאו שכללות, ומומ"מ אף להשתמאל לומר דכלאו שכללות ופליגי קיימאן כל הכתמים דכרסו נינהו וכ"ס למאי שהדורסין לאומי עמאל דר"י ביטורא דקראי וכו' ס"ל דאין לוקין על לאו שכללות, הרי כל בברייתא מעורבת ד"ל לכתמים או אפי' לר"י אין לוקין על לאו שכללות, ועיין בהשגות הרשב"א סימן קמ"א ומכריח מברייתא זו דכל חלב שור וכו' לפסוק כמ"ד אין לוקין על לאו שכללות, ומהא דאמר לומר שם מהרמב"ם על נעלמה ברייתא זו אלא שם דליכא מהאי ברייתא סייעתא דר"י אין לוקין על לאו שכללות, דהאי חלב שור וכשב ועו דשם חלב אחד הוא כמו שפירש ב"מ ה"ל (דף קט"ו) ה"ל, והיינו דדקדק הרמב"ם בלשונו לומר דיון דלא בעלי ברייתא או משום שאין לוקין על לאו שכללות אם היה כשאר לאוין שכללות, וכהני חיובות אם היה כשאר לאוין שכללות רימו דאין מברייתא דחלב שור וכשב ועו סייעתא למ"ד אין לוקין על לאו שכללות, דחלב שור וכשב ועו לא דמי לאכיל לאוין שכללות מפני ששם חלב אחד הוא משא"כ שאר לאוין שכללות שמות מחולקין, וכן, ואשר ראשונה ממה שביאר הרמב"ם במין פטני מאלוין שכללות שלו ראיה ממה שאין לוקין על לאו דחלב שור ועו אלא אחד משום דהוי לאו שכללות דלא כפיא חתן וזוה ומחיר כלב ואיך דהוי נמי לאו שכללות דלא נחית להאי כבדא שפירש הסו' דשם חלב אחד הוא דאי נחית לסברא זו א"כ מנליה ללמוד דחלב שור חלב שור וכשב לאו שכללות לחתן וזוה ומחיר כלב דהוי נמי לאו שכללות, דלמלא שאני לאו דכל חלב משום דשם חלב אחד הוא וכמו שחילקו בחמת בוס הסו' ד"מ ה"ל, ויש ליישב:

רא"י עידיהם אלא נאמר דגם הקטרת כולו ומקטרו הוא שם אחד כמ"ס במה דכיה אפשר ליישב קושיה בעל זוהר הנקטע על הרמב"ם, ליתא לקושיה הרמב"ם לן רבינו הרמב"ם, דלא הוה בזה שם"ס מופרד כל מקום על מ"ד אין לוקין על לאו שכללות מברייתא דכריתות מומין לפוס מה דהעלה רבינו הרמב"ם דהאי חתן ס"ל לוקין על לאו שכללות, משום דאיכא ברייתא דכל חלב דפליג על הא ברייתא דבעלי מומין, דבשלמא אי מעלה כולו ומקטרו שוין שמות מחולקין וקבוצת הרמב"ם חזקה דמברייתא דכל חלב שור ליתא סייעתא למ"ד אין לוקין על לאו שכללות ודאי, ליתא דהאיכוסים העטופים על לאו אחד האם שמות מחולקין דשאני כל חלב דשם חלב ודלא דפריך בתמורה מהסיה ברייתא דבעלי מומין על דכא לגיכסת רבינו ד"ל המעלה בעלי מומין וקטירי כולו ומקטרו דאין לוקין עליו משום דהוי לאו שכללות, י"ל דהמקשה והמתירן לא ידעו מברייתא דכל חלב שור וכשב ועו, ועל רבינו רוב אפי' מסדרי הש"ס נמי ל"ק אמאי הניחו דכרי רבא בתפוצתא כיון דאיכא ברייתא דפליג על הא ברייתא דר"ל והיינו ע"פ מהו שיהיה רובם המתירן לומר דאפי' ברייתא דבעלי מומין ס"ל דאין לוקין ואיכא קבוצת מקטרו ועייל קבלת דס, וזאת איכא בתפוצתא ר"ל דזה שרובם המתירן לומר דאין לוקין והברייתא דבעלי מומין ס"ל אין לוקין על לאו שכללות תפוצתא דהא מדקופא ר' יוסי ב"ר יהודה רישא רבנן, ודוק. והניחו לטון תפוצתא כרי שיהיה ברייתא דבעלי מומין סייעתא לחיבי ולא תקפי עליה מברייתא דכל חלב שור וכשב ועו, ודוק היטב:

ובר מן כל דין קשוי לי עובא על מה שפירש הסו' דשם חלב אחד הוא כנ"ל הוא מ"מ ה"ל דה"ס קרי כ"ס שמות מחולקין, והוא בקידושין (דף ע"ו) וז"ל אמר מר אלמנה אלמנה אינו חייב אלא אחת היא אלמנה כ"ד אלימא שבה על אלמנה ראובן ועל אלמנה שמעון ועל אלמנה לוי אמאי אינו חייב אלא אחת הרי גופים מחולקין הרי שמות מחולקין, הרי כל מבורר

תא לאו קלוקין על לאו שבכללות דהיי דכולו ומתקנו בלאין משני לאוין אחתי הסתא לפי פירושו ואיסור
כל תקדימו וכל תקטיר כולו מחד לאו קאחו סהוא לא תקריבו אלם לה' ואשם וא"כ לא הוי אלא
ד' לאוין ואחתי קתי עובד בה' לאוין, אי"ו דהיי הנה ס"ל קלוקין על לאו שבכללות, וזו הוי
קושיא בעל זוסר הקטק. והנה לולא הסודס הרמב"ן בזמן השני מלאו שבכללות שזר, איהם כידי
לישב קושיא בעל זוסר הקטק. והנה שזר הרמב"ן, דהיי דבדרי הרמב"ן שאחר אלה ששים
סודר אביי שכיון שלא בא בהקטרת בעלי מומין אלא לאו אחד אי אפשר לחייב בו ששים אע"פ
שנאמר בזין קין כולו ביה תקטרו וא"כ ואשם הוא כולו ומשם דף מתקנו וא"כ הויין הסאיסורין
מפורשים וקאי לאו אכל אחד ואחד כמ"ס הסוס' בדמ"ד ק"ט(ו): בדם שנאמר אי יחול
והנילו רליא שם רש"י פירט כן בנ' בתרא דמוסר גבי לא תוכל לאכול בשעריך, אשם"א א"ל
לחייבו ששים משום דשם הקטרה אחת היא וכמו שתיירו כן הסוס' בוסף ד"ה שנאמר לא
יחול סה"ל אמה שהקטק על תיורוס ששים דאיסורין מפורשים קאי לאו אכל אחד ואחד
מחא דכריתות דאכל תלב שור וזב וכו' ועו דלא לקי אלא תרד משום דהיי לאו אכל אחד ואחד
דאיסורין מפורשים ותיירו תלב שור וזב וכו' ועו דשם תלב תרד הוא, ועלם כתיובנא לפי
שם דורשים בכתוב סוס שמוס מחולקין לאו אחד לא תקריבו אלם לה' ואשם ולאו אחד לא תתנו מסס,
וא"כ הקטרת איסורין של בעלי מומין אע"פ דשם הקטרה אחת הייב ששים משום דהיי מחרי
לאוי וכל תקדימו סהוא לא תקריבו ואשם סהוא הקטרת כולו לא הוי לאו שבכללות כיון דהאיסור
של אלה מפורש קאי לאו אכל אחד ואחד, דהיי דהיי וסוקר שני שמוס וינוס שני שמוס מפורשים
איסורין אע"פ שם עטופים על לאו אחד אחד אמרינן דהללו קאי על כל אחד ואחד כמ"ס התוספות
ורש"י ס"ל, אמנם אחר סהוא הרמב"ן בזמן השני מלאו שבכללות שזר גבי לא תניא תאק
זוסר ומחרי ללב, ושאר דוכס, ומשפט גר יתוס, אע"פ שסאיסורין מפורשים סס שני שמוס
כיון שסם עטופים על לאו אחד הוי לאו שבכללות לא יכין לישטור יתירוס וזר דא"כ להם מודס
בכל ס"ל דמאחר שעלם רבא כתיובנא וא"כ ע"כ הו דהייב מתקדש בעלי מומין בנחם מלקיות
ז"ל משום דכיון דואשם עטוף על לאו דולא תקריבו וכל ססאיסורין מפורשים אע"פ שם עטופין
על לאו אחד לא הוי לאו שבכללות דאמרינן דהללו קאי על כל אחד ואחד, ודוק:
אמנם י"ל קושיא בעל זוסר הקטק. בעמס אמי אלא מניס שם קאח דוחק לא ליעיתו פה,
ולא אעלם אלא אחד מהס דהרסא י"ל המחזור יוסר, דהיי י"ל לרקדק אחר שסעלו רבא
כתיובנא ע"כ ז"ל דהכמיס דורשין בכתוב סוס שמוס חלוקין לא תקריבו לה' ואשם לאו אחד,
ולאו אחר לא תתנו מסס, דורש גוסא קשיא מנא לטו למשידי ואשם אלא תקריבו ולאו על לא
תתנו מסס דמסכתא עפי למשידי ואשם אלא תתנו מסס, וסטעס יוכיח שבתיבת אלם י"ל אמתחא,
וע"כ ז"ל דהא אלא זס פכירוס מתקבל ממשס כמו שהיגל רבינו הרמב"ם יוסר כן, וכיון שכן
ע"כ מוכרח דלא תקריבו ואשם לא הוי לאו שבכללות אלא נמי הוס לאו שבכללות תקדי
הסורס גוסס אחתי לא כלל הקטרת כולו ומתקנו בתרא לאו ואחתי ערכיטו מין בשאינו מינו הוא
הקדש וסוקרס, אי"ו דלהלך אחי, ודוק:

והשוא ל"ק דאמאי פסק בביתן זונם ומחיר כלב ואיך הוויין לאו שכללות דשמי חסם דלביא
 כוכה להק מנא"כ עסקיר כולו ומקלח דאיכא כוכה להק מדלל עשפיכו כולו
 ומקלח אחד לאו עשפיכו על לאו דמקדש בעלי מומין, ודוק :

[בר] אמנם ב'מ' על ר'ינו הרמב"ם: שפירס דבריינא איתא כמ'ד לוקין על לאו שבכללות וז"ל, וזה דרך משושפת אינה כדרכי התלמוד וכו' ודברי האמור לוקין מתקיימין ממנה עכ"ל, ודרך כזה אינו רואה שגם רש"י דורך גם וסווא מה שפירס רש"י בשפירס (דף מ"א) בדבריינא דיכול אכל כזית חי יסא חייב מ"ל נא ובטל נא ובטל אחרתי וזל וזל חי יכול יסא מזהר מ"ל חי לאי ומופרס דרסאי חנא מ"ל לוקין על לאו שבכללות, וסנה גם עליו ר"ל על רש"י נמי קסוד קבועים הרמב"ם מ"ל כ"ל לשפ"ס להקשות בדבריינא זו כדי אלס זלי אס'ד לוקין על לאו שבכללות בכל מקום, וא"ל דרש"י מוקי בדבריינא דמקדש בעלי מומין עובר משום חמשה שמוס כמ"ד לוקין על לאו שבכללות כמו שפירס הרמב"ם וא"כ איין קושא לא למר ולא למר דלכל אחד איכא דבריינא דמיינעא יור, ד"א דררי אע"פ שנואמר גבי מעלה בעלי מומין דלוקין שחים אסתי קסאי למ"ד איין לוקין על לאו שבכללות דכי אלס זלי אס ואין לוקין על לאו שבכללות דמכל אסר יעסא גנפן איין גבי מיר דלהלן שאינו זלי מעלה בעלי מומין דהאיסורים מושרים ואלס הוא איסור דכולו ומס הוא איסור דמקטנו וכל סיכא דהאיסורים

קנאת סופרים

כמו שנחלק בשאר סוגיות הדומות ובין דק"ל כרבא לגבי אב"י ממילא אירחא לה אותה ברייתא דק"ל בתיובתא מינה ועוד דהוה מצי לדחויי דעובר משום חמשה שמות היינו איסורין מתחלפין ולא שיהו כלן בחיוב מלקות ודכותה מצינו בפי' אלו הן הלוקין (י"ז) לר"ש לוקה חמש חמשה איסורין הוו. וכבר העלה הרב לעיל דאפי' חמצא לוקין הכמים עובר כד נזכר לאוין לא יתחייב מזה לחייב מלקות על כל אחד מהן, וגם ארית בס"פ ההינדק פרשת אמור סי' ש"ז שכתב דמן הנראה שלא יהיה במקדש בעלי מומין להקריבין למזבח חיוב מלקות לפי שאין בו מעשה ונראה מדבריו שלא עשה עיקר מאותה ברייתא ואפשר נמי דלא חש התלמוד לפרוקי האי תיובתא דרבא משום דכירי לן בכוליה תלמודא דהלכתא כרבא לגבי אב"י בר מיע"ל קנ"ס והמעין בפירוש רש"י וההוס' ז"ל החם ימצא דק"ל להו כדעת הרב בהבנת אותה סוגיא וגם דנפקא לן מינה דהלכתא כלישנא קמא דפרק

אינה כשאר מחלוקת דאביו ורבא לענין לאו שבכילות אלא הכא לרבא יליפני חיוב הקטרת כלו מלא תקיבו אלה לה' דמדכתיב על המזבח לה' משמע כל העולה על המזבח דהיינו וזיקת הדם והקרבת האיש דתרווייהו מלאו דלא תקריבו נפקי לחייב על כל אחד מהן מלקות כיון שהן גופים מוחלקים ומעשים מתחלקים ואתא אח"כ לאו דואשה לה' תתנו מהם לחייב גם על מקצתו ולפי זה בתקשרת כלו מייחבי הנהי משום כ"ז ומשום מקצתו דהיינו לאוי נציהו אבל אבוי סבר דילפיני תרווייהו בין כלו בין מקצתו מלאו דואשה לה' תתנו מהם וכיון דגמרי להו מלאו אחד אפשר לחייב הקטרת כלו בשתי מלקיות ואותיבו ליה ממאי דתני עובר משום המשה לאוין. וניחא לפי, מ"ש רשב"ץ בלאו ק' דלפי רמב"ן דרבה גרסין ולא רבא והיינו דהוורר קודם אבוי אבל לפי דעת הרבה דגרים סוגיא כותיא ורן רבה ולתייהו הסוגיא מוהפכת מגרסאות שלנו, תהבך היא דאליהו אבוי ורבה עניניו לאו שבכילות

[כו] וראיתי לו בספר הפלגה שמה חסורי המיר מלות רבות יין וענינים לחים ויבשים והרמזים וזו חמשה מלות הפך מן הסברה ומן המנין שמהן במלך הזה וזכר לחמשה שלמים שמינו במזירות. ואלי חמה עליו למה לא נהג בן בספר המדע בזה ומבטל שחוקיו נאמרו כאלה בגמרא ובשחוקיו אמר רבא לטון אחד אין

אמר הכותב דברי הרמב"ן כאלו הם סוגים על מה שאמר בראשונה בענין לאו שבכללות ואומר כי כל הפרטים המפורשים בפסוק יש לנו למנות כל אחד ואחד לבד גם שלא נלקח כל אחד ואחד הפך ממה שכתב לנו הרב בשורש התשיעי

ולוקה משום עירוב שאור ולוקה משום עירוב דבש רוצה לומר שאמרו כל כולל שני דברים שלא יקרב לבדו ושלא יקרב דבר נערב ממנו בו איזה שיעור שיהיה וזה כלו על שרש דרכו שסובר שלוקין על לאו שבכללות. ונאמר שם רבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות איבא דאמרי

מרגינתא מביא

סבירא ליה אין לוקין על לאו שבכללות והא דקאמר לכל חלב שור וכשב ועו חייב על כל אחת ואחת משום דמיתרי ליה קראי ואף על גב דשור וכשב לא מיתרי דאיתירכו למשרי חלב חליס קאמר אי ליכחז שור וכשב, ועו למי לי, ש"מ לחלק, חזקין דס"ל להשי"ם דאמ"ר דשור וכשב לא מיתרי כיון דעו מיתרי אמרינן מדעו לדרשא לחלק שור וכשב נמי לחלק, וכמו שאמר ר' חנניא גבי כך וטוב מדרך לדרשא טוב נמי לדרשא, ואילו גבי חלב וקלי וכרמל מסיק ה"ס דקלי מיתרי לחלק ופריך ה"ס ואימא חלקי דמיתרי לך חלל לחם וכרמל דלא מיתרי לך לך חלל חלל ומסיק אי ליכחז רחמנא לחם כרמל וקלי או קלי לחם וכרמל מ"ם דכתב רחמנא לקלי בלחמא חלל לבגמורין על כולו דמחלקי, הכי נך מיתבא דמיתרי דס"ס בלא דקלי מיתרי לחודים בלא כתיבא בלחמא ולא אמרינן מדקלי לחלק לחם וכרמל נמי לחלק, כמו דכסא סוס יחא גבי חלב שור וכשב, ודוק:

וב"ל דכסא פליגי אביי ורבא, דאביי דס"ל לוקין על לאו שבכללות ס"ל דאמרינן מדעו לחלק שור וכשב נמי לחלק אע"פ דלא מיתרי, ורבא ס"ל דלא אמרינן מדעו דמיתרי לחלק הפך דלא מיתרי נמי לחלק, וכיון שכן אין לוקין על לאו שבכללות, וכו' ע"פ מה שכתבתי לעיל בשם מוה"ר"ם מלובלין דאביי דס"ל לוקין על לאו שבכללות, משום דמיתרי ס"ל דלא מיתרי מקדש בעלי מומין דס"ל לוקין על לאו שבכללות כמו שהעלה רבינו הרמב"ם ואי משום דמיתרי ר' ישמעאל יחידא דס"ל לוקין על לאו שבכללות גבי כל חלב שור וכשב ועו והמביא פליגי עליה וס"ל דאין לוקין איכא הוי סתמא דברייתא דבעלי מומין דס"ל לוקין ר' ישמעאל ס"ל, וסו סתמא כיחידא דלא פסקין כוונתו ס"ל לאביי דבלחמא גס ר' ישמעאל ס"ל אין לוקין על לאו שבכללות והא דקאמר לכל חלב שור וכשב ועו חייב על כל אחת ואחת היינו משום דעו מיתרי חלי לחלק ואמ"ר דשור וכשב לא מיתרי דאיתירכו למשרי חלב חליס אמרינן מדעו לחלק שור וכשב נמי לחלק אע"פ דלא מיתרי וכיון דלא מיתרי שום חלל דס"ל כסדיו ללוקין על לאו שבכללות וא"כ ע"כ הוי סתמא דבעלי מומין דס"ל לוקין על לאו שבכללות אחת לא כהמביא ולא כר' ישמעאל חלל כחלי אחריי, וכיון שפתי בלשון סתם ברייתא סתמא אחת ככדים כרוב סתמי דאמרו ככדים, ובמ"ס מוה"ר"ם מלובלין בפירוש הסו"ס ס"ל, חמשה רבא ס"ל דלא אמרינן מדעו לחלק שור וכשב נמי לחלק דאמרינן עו דמיתרי חלי לחלק משא"כ שור וכשב דלא מיתרי לא אמרינן דאמרו נמי לחלק וא"כ חקשי על ר' ישמעאל למה מחייב על כל אחת ואחת, אע"פ דר' ישמעאל ס"ל לוקין על לאו שבכללות וכיון שכן ראוי לטעון אין לוקין על לאו שבכללות כהמביא דפליגי עליה דר' ישמעאל ואמ"ר דמיתרי סתמא דברייתא גבי מקדש בעלי מומין דסבירא לם לוקין על לאו שבכללות לא פסקין כוונתו דאמרינן סתמא כיחידא הוי כיון דמיתרי יחידא דאמרו ר' ישמעאל דס"ל לוקין על לאו שבכללות כמ"ס מוה"ר"ם מלובלין ס"ל בפירוש הסו"ס, ודוק:

והשרא סו תרי סוגי לא כחתי אסדדי, דאמ דמיתרי ה"ס גבי שור וכשב ועו דלעולם ר' ישמעאל ס"ל אין לוקין והא דקאמר חייב על כל אחת ואחת היינו משום דעו מיתרי וכיון דעו מיתרי לחלק שור וכשב נמי לחלק אף על גב דלא מיתרי היינו דמיתרי הכי לאביי כי היכי דלא חקשי עליה סתמא ברייתא דחלב שור וכו' דהמביא ס"ל אין לוקין ור' ישמעאל ס"ל לוקין איכא חקשי פסק כיחידא דאמרו משום דמיתרי סתמא ברייתא דבעלי מומין דסבירא לם לוקין על לאו שבכללות הוי ברייתא נמי כיחידא הוי כיון דמיתרי יחידא דס"ל לוקין, וס"מ דר' ישמעאל נמי ס"ל אין לוקין וא"כ לא מיתרי שום יחידא דס"ל לוקין ומיתרי סתם ברייתא דס"ל לוקין אמרינן דסתמא דרביס הוי כ"ל, וגבי קלי פריך לרשב"א דס"ל לוקין על לאו שבכללות וחקשי עליה למה פסק אין לוקין וסא איכא סתמא דברייתא גבי בעלי מומין דס"ל לוקין על לאו שבכללות, וע"כ י"ל דס"ל לרשב"א דלא אמרינן מדעו דמיתרי לחלק שור וכשב אע"פ דלא מיתרי מיתרי חתי וכיון שכן אין לחי סתמא דברייתא דבעלי מומין דס"ל לוקין דסבירא סתמא דברייתא כיחידא הוי סא ר' ישמעאל כיון דמיתרי יחידא דס"ל לוקין כ"ל בשם מוה"ר"ם בפירוש הסו"ס כ"ל ע', פריך שפיר ואמא קלי מיתרי לך חלל ואחלם וכרמל לך חלל משום דלא ס"ל למימר מדעו דמיתרי לחלק הפך דלא מיתרי נמי לחלק, ודוק:

[כו] תו כסא הרמב"ן וראיתי לו בספר הפלגה שמה חסורי המיר מיר לנה ומבטל דבאיכורי מיר איכא חקשי לחלק, משא"כ בזה ומבטל, וכבר ידענו שמה חסורי המיר מיר לנה ומבטל דבאיכורי מיר שפא עליו הרמב"ן משם י"ל ראינו מוכרחים לשיטת רבינו ולשיטת רבינו נחשבו כל קושיות הסו"ס וסבירא מיל רבינו הרמב"ם כל קושיות הרמב"ן בדברים נכונים ונכונים למין : חו

קנאת סופרים

כל שעה לענין לאו שבכללות דהא מיהא לקי כמו שדקדקתי לעיל ועם זה מוכרחים אנו לומר לפי דעתם ז"ל דברייתא דהתם אין ללמוד ממנה לפסוק כמ"ל לוקין על לאו שבכללות כיון דבסוגיות אחרות שבגמרא לא חשו לה מכלל דקם להו דמבטל שמה היא : ועוד לא נחזור אצלי מה שרצה הרמב"ן ז"ל לאקושי לאו דנא ומבטל ללאו של איכורי גזיר עד שחמה על הרב ז"ל למה לא חשו את המדות בין זה לזה דכי היכי דמנה איכורי גזיר למצות הלוקות היה לו ג"כ למנות למצות הלוקות בא ומבטל והקשה עליו למה לא נהג כן והלא שתייה נאמרו בגמרא ובשתייה אמר רבא לשון אחד אין לוקין על לאו שבכללות. ונעל"ר דבר מעינינו שפיר אין מקום לתמיהתו כמה שביאר לנו לעיל הרב ז"ל החילוק שיש לחלק במין השני של לאו שבכללות שגם הוא יפיר והיה לשני חלקים שונים, האחד הוא מה שביארו בו לחייב על כל אחד ואחד מהגופות ממנו בכתוב אף כשעשאו בבת אחת ובהרבה אתה כסבאר לעיל וגם כל הפרטים שבו יש למנות כל אחד ואחד מהן למצות בפני עצמה לפי שאנו דנין כאלו בא לאו מיוחד לכל אחד ואחד מהן וזה מבה יותר הכתוב או לימוד אחר ג"מ גבי גזיר וכיוצא בו, והחלק השני שאמרו באו בו

לב שמה

כתב עוד הרמב"ן וראיתי לו בספר הפלגה שמה חסורי המיר מיר מות רבות יין וענינים לחים ויבשים חור בו מן הסברה ומן המנין שמהן במלך הזה וזכר למשה שלמים שמינו במזירות ואלי חמה עליו למה לא נהג בן בספר המדע בזה ומבטל שחוקיו נאמרו כאלה בגמרא ובשחוקיו אמר רבא לטון אחד אין לוקין על לאו שבכללות דרך פירוש אחד לשחוקיו וכיון שחור בו באיכורי מיר הוי לו לטון כל מנינו בזה ומבטל עכ"ל. ונראה כי סבירא ליה שמה דברייתא גבי מעשר וכו' לוקין על לאו שבכללות בדרך תימה פוסק כרשב"א דאמר אין לוקין על לאו שבכללות, ומ"מ לא בכל מה שחזר רבא חושבו ללאו שבכללות פוסק כחזקוני ולפיק בזה וחרשן שאמר עליו שאינו לוקה משום שחזר לאו שבכללות לא פסק סא ז"ל כן כסוגיא פסוקים במ"ס מיר ומשה שלמים שמינו שחזקוני על כיון דכתיב ועל העניים בעני עמון כו' וליכא לימוד דסבירא לוקין על לאו שבכללות דאם צמיתא דמיתרי חמא כמא יומינה בתלמודא וכו' וכו' על לאו שבכללות כדאמרינן לעיל, וז"ל ומבטל חזקוני לומר דהא דמיתרי חמא כמא יומינה בתלמודא וכו' וכו' עמון ועל זה פנינו עמון לאו משום דס"ל לוקין על לאו שבכללות והרמב"ן עמון נריך לומר כן שאף סא סובר דזו וחרשן לאו שבכללות וכבר חזקוני ע"מ מ"ם בירושלמי בכל חלב ודס לא תחללו מעשה כיון שחזר וכלל לא יכא חייב חלל אחת וכל מעשה עניים לא ישתה וכתבי מהרמב"ם ועד

אין לוקין על לאו שכללות דרך אחד ופירוש אחד לשתיים. וכיון שזכר (א) וחזר בו בלשון נזיר היה לו לשנות כל מנינו בזה ומצול. (ב) [בת] והלאו יותר והגאות שמנה הדברים שנתנו בהם זה שנתנו מהם לא הלאוין ולא המלקות ואם כן כל הנפרטים בחורב אחד אחד וזכרים בשם נמנה על כל פנים לא ומצול שמים ואחזק ומחזר ושאר דבש וחולסה. [בט] וכו' שנתנו

ומצול שפילו כפי סברתו של הרב לא היה ראוי שימנע אחת כמו שעשה במצול נ"ל לפי שחזר שנתנו ומצול שאל נלקח אחת שמים לפי שם גופים מחולקים ואם כן שנתנו על כל פנים ואם המצול עליה בשמי המצולות חף היה לוקח שמים שפילו בשם אחד שנינו (זכר ל"ח) אמרו אל תשקה אל תשקה וכו' שזה חייב על כל אחת. ואם הסרו בזה מתחלה על העמודי והמצול שמים פורשים על ביאה שנים דההההה תוך כדי דבור בעין משום דלמירין אשתלי כדליתמר בצדק שלישי של כחצול (דף ל"ג) ופי' אפסר להיות חזק אחד עמודי ומצול. אבל המנין הזה כלו מנין בעשות (ג) אבל האיסורים שלא הוזכרו אלא בשם אחד נמנה כולם אחד כגון על הבאים בלאו דלא תאכלו על הדם כי לשון הסורה נחפז במנין. (ד) ואשר הם איסור אחד ומחזרו המלקות כגון מעשר דגן הירוש ויחזר ולחם וקלי וכרמל אין ראוי שנמנה אלא איסור אחד שנמנעו מלאכול מעשר שני חוץ לירושלים מאות מין שיהיה והחמיר בו במלקות הרבה ונמנעו מלאכול הקדש קודם

התשיעי כי לא נמנה אותם רק למנוע אחת. (א) והשם שהרצ חזר בו בחבור הגדול. ואני אומר כי אין כן חזרה כלל שם בשם"ק שלו מנאן לה' מצות ולא מעמיה רק לפי שזהו שם הקבלה שחייב על כל אחד ואחד אבל בזה ומצול שאל בזה שם הקבלה לנקות על כל אחד ואחד לפיכך נמנה אחת בלבד. ואפשר כי בהתקפה

הראשונה שהגיעה ליד הרמב"ן לא נמנה אלא חזרה אחת ובמסכת אחרונה שזכרנו חזר בו ומנאן חמש כמו שכתב בעל זכר הרקיע בלאו ק"ע. ומה שאמר עוד (ב) שההנהגה אליו למנות הדברים שנתנו בהם ושהזכרנו מהם ולא הלאוין גם לא המלקות ואם כן נמנה כל מה שאלו בחורב פירוש בהיותם איסורים חלוקין כמו לא ומצול ואחזק ומחזר ושאר דבש וחולסה, זה אי אפשר שמהלך שאלו לוקח אלא אחת אם כן זה יורה שאלו אלא מנה אחת שם היו מצות רבות היה לוקח עליהם שמים ושם כפי מנינם. ואין להקשות מה שזכר הקדמה הרמב"ן לעיל כי מנינו לאוין שאין לוקין עליהם, דאין הכי נמי אבל מ"מ מהלך שאלו אמרו שאלוין על כל יחד אם כן נראה שאלו הן מהלכות שאלוין עליהם. ומה שאמר עוד (ג) כי איסורים רבים הבאים בלאו אחד ואינם מפורשים בו אין לנו למנות רק אחת כמו לא תאכלו על הדם, וזהו גם כן דעת הרב. ומה שאמר עוד (ד) כי גם איסור אחד שנתנו בו המלקות גם כן נמנה אחת, זה אינו לפי שיטת הרב שהרי מהלך שאלו על כל אחד ואחד אם כן מנות חלוקות

בפירוש מקובל כי כל דבר ודבר מן הדברים העשופים לוקין עליו בפני עצמו והוא כשיעשה אותם כלם אפילו בבית אחת לוקח על כל אחת ואחת באזהרה מיוחדת, מזה אמרו לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגן תירושך ויצהרך. אמרו בבריתות (דף ד') אבל מעשר דגן תירוש ויצהר חייב על כל אחד ואחד והקשו ואמרו וכי לוקין על לאו שבכללות והיתה התשובה

מרגניתא טבא

אין קורא אותם אלא לאו אחד ואינו קורא שם אלא בלאו, ואם ביאורו שאלו שאלוין על כל אחת ואחת כידוע שכל אחד ואחד לאו בפ"ע וזהו שם בפ"ע כפי שהשינונו לנו שאין לוקין שמים על לאו אחד בשם פנים וכמ"ל רבינו בשורש זה, וז"ל והמנין שנים שיהיה לאו אחד ואיסור דברים רבים בו ידענו שבהם שם שמות הרבה וימנה כל ביחוד עכ"ל. הרי לך מדבריו מבורר שם הרבה ענינים עשופים על לאו אחד ואין לוקח עליהם אלא אחת כולם לאו. וזהו אחד ויקראו מדקיים וקשיינו בזה וכו'. וזהו ששאלו כולם בבת אחת לוקח מלקות הרבה וידענו שבהם שם שמות הרבה משמע. ה"א חזר ביאורו שאין לוקח אלא אחת כולם בשם אחד ויקרא, משא"כ לשיטת הרמב"ן קשה כמ"ל, ודוקה גדול לי לומר דלע"ז. דכל מניע ומניע אפי"ן שיהא מהעשופים על לאו אחד כל אחת ואחת נקראת לאו בפ"ע כמו שזכר הרמב"ן לומר כי כדי להסיר דבריו במאמר ר' שמלאי כמ"ל, אפי"ן בשלש הסוגים שאלו שם סוף מורה על הלאוין המיוחדים בכל מניע ומניע מהעשופים. על לאו אחד אינם קרוים בפ"ע שם אלא אפי"ן לוקין על כל אחת ואחת, כי חולשת שכלי שופט היסד זה שיותר יש לקרות כל מניע ומניע מהעשופים על לאו אחד אפי"ן לוקין עליו שם בפני עצמו מלקותם לאו בפ"ע שהרי אין כן אלא לאו אחד ויש הרבה שמות שכל מניע ומניע נזכר בשם וכמ"ל הרמב"ם בעלמו כמ"ל. ודוק היטב :

[בט] תו כתב הרמב"ן וכו' שנתנו ומצול שפילו בו' וזהו שם חייב על כל אחד עכ"ל. ואין חזק וזהו שם שם קטנה על רבינו שהרי אין רבינו מונה כל מלאכות דיו"ט כל מלאכה ומלאכה מונה בפני עצמה אפי"ן שאלו על כל אחת ואחת, וגם רבינו מונה בלאוין שאין בהם

לב שמה

יתור לחקק בו' עכ"ל. והרב ג"כ הביא דף דקלי שאמרו בגמ' קלי למאי כתב רחמנא בלמנע לומר לך חייב על כל אחד ואחד בו' וביאור עוד מה שאמרו בכריתות גבי מעשר וזי לוקין על לאו שכללות והיתה התשובה קרא ויתור כתב בו' ה"א קמן דכל ביאור דלויא טעמא לחלק

קנאות סופרים

הגמ' בין נא ומבושל לזג וחרצן כמו שחלקנו לעיל. איבאר דנמצא בדברי הרב לקמן לשון מוגומם שאינו מכוון למ"ש לעיל וז"ל, ואחר התבאר שאמרו אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל מצוה אחת וכן כל לאוין שבאו באיסור כל היוצא מן הגפן על הנזיר מצוה אחת מפני שהם כלם פרט כמו שהתבאר בגמ' עכ"ל, ודאי אין זה אלא טעות הנוסחאות ואולי נשאר מהעתיקות ראשונות. שכן מספרו ז"ל הרב ז"ל שאח"כ כשהורו על החיבור הדר ביה ממה שכתב בתחלה כדמכח מ"ש הרמב"ן ז"ל שמצא בספר הפלגה להרב ז"ל שמנה איסורי הנזיר מצות רבות והלא גם בזה החיבור לקמן מנאן לה' מול"ת ומכאן שיש חילוק בין מהדורא ברא למהדורא קמא להרב ז"ל וזהו שנודמה ליד הרמב"ן ז"ל :

ותו לא הבנתי מאי קאמר רמב"ן ז"ל שלא היה ראוי למנות למצוה אחת הנפרטים וזכרים בחורה כגון נא ומבושל והדומים לו וכ"ש בעמודי ומצול שמי אפסר שלא ילקח אותן שמים לפי שהם גופים מוחלקים וכו', כי אדרבה כיון שנאמרו בלאו אחד ולא דרשי בהו רבנן מידי ליחודי לאו לכל אחד ואחד היא הנהגת שאין למנותן אלא למצוה אחת ומיחייב שמים לא בשביל שהן נמנין לשתי מצות אלא מפני שהעובר בשתייהן הוא עובר בזה אחד זה והוא כעין שאמרו בנזיר אמרו לו אל תשתה אל תשתה וכו' שהיב על כל אחת ואחת וכשנחפש באותן שהביא עוד רמב"ן לראיה יבחן בהן ג"כ ריבוי עבירות בפעולות ובהחלפות או בפעולות ולזה יחברו בהן העונשים :

וג לא יאכל מעשה כיון שהורו וכלל לא יאכל חייב אלא אחת אמר לון אינו כתב הרמב"ם וזו יאות כיון דקטוב מהלכות ועד זג לחייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו וכן כל חלק שור וכבש ועד לא תאכלו וזהו וקלי וכרמל לא תאכלו אין הדין לנקות בהם כי אם אחת אלא מפני שמהלך

שום לימוד כדי לחלק בין הנפרטים ואז יש למנותן כלל למצוה אחת וחייב אחד בין כלל כגון נא ומבושל שאכלו בבית אחת ובהתראה אחת שאז אינו לוקח אלא אחת דלפי שיטת הרב בלאו של הכללות הן נחשבים דלא לקי אלא אחת בלישנא קמא דגמרא וממה שאח"ל הטעם בזה מושם דלא מייחד לאויה בלאו דהסיבה דמחמת זה הטעם למר. חזק מיהא לקי ולמר אפי' חזק לא לקי משמע ודאי דחייבין האיסורין תלויין בלאוין הכתובין בהם דלפי ריבוי הלאוין המתחלפין בעניינים כן ירבו המלקות כמאמר הרב ז"ל דאי כרמב"ן ז"ל דלא מפרש איסוריה בלאו דהסיבה הוה ליה למימר : גיבירא דלפי שיטת הרב ז"ל מימאר דרביא דאין לוקין על לאו שבכללות לגבי נא ומבושל וכן דאפי' אכלו שתייהן כחזק לא לקי אלא אחת בלישנא קמא דק"ל כוונתה אבל גבי זג וחרצן ירצו בו באופן מתחלק דהוא מיהא לקי דוקא שאכל זג לבדו או חרצן לבדו דאבאבא קמיתא דאביי קאי ולאפוקי דלא לקי על לאו דמכל היוצא מן הגפן אבל אי אכל זג וחרצן כחזק לוקח שמים בלישנא קמא כדלפנין בכל איסורי דניו ב"ג מנינם וכן מוכח מלשון הרב דלעיל שכתב והאמת שהוא לוקח אחת בין שאכלו או נא או מבושל אחת בלבד לוקח ולכן נמנה אמרו יתברך אל תאכלו ממנו נא ומבושל מצוה אחת ע"כ, וכתב עוד בסמוך לגבי זג וחרצן ורביא אמר אין לוקין על לאו שבכללות ר"ל מכל אשר יעשה מגופן היין שיהיה אביי שאלוין עליו ע"כ, הרי לנו מלשון הרב בבירור שיש לחלק בהבנת

20

א"י אחת וכן נהג בתרומה ובחלה והוא
מגנה בזה דעת אחרת אמר שלא יעלה זה
אלה

ידוע שאנחנו נמצא פעמים שנצטוונו על מעשה מן המעשים ואחריו כן יבוא הכתוב לבאר איכות המעשה ההוא ויבאר השם שזכר ויאמר על מה שהוא

אלה ממי שיקח הדברים בתחלת המעשה
ולא יחישבו הענינים במחשבתו . וכאשר אני
מסביר

נופל, אם כן אין ראוי שימנה כל צווי שבא באותו הבאור מצוה בפני עצמה. כמו ועשו לי מקדש, שזה מצות עשה אחת
מכל המצות והוא שיהיה לנו בית מוכן יבאו אליו ויחוננו בו ובו תהיה ההקרבה ובו יהיה הקבוצ במועדים, ואחר כך בא
לתאר חלקיו ואיך יעשה, ואין ראוי שימנה כל מה שאמרנו ועשית מצוה בפני עצמה. ועל זה הדרך בעצמו ילך הענין
בקרבנות הנזכרים בויקרא, וזה כי המצוה האחת היא כלל המלאכה המתוארה בכל מין ומין ממיני הקרבנות. והמשל בזה
העולה

מרגניתא טבא

דואת תורת העולם דאין לרבות יתורא דה"א למיעוטא דה"א תהיו ד' מיעוטין ונגמ' לא חשיב אלא
ג' שהיו משום זה הוזהרו החסידים הנ"ל לומר דה"א דהעולם קמא דריש לעולם ראשונה וע"כ
הוצרך לפרש דואת תורת העולם דה"א הידיעה הוא שבא הכתוב נמי לזווח את אהרן ואת בניו
בתורת העולם הנזכרים בפרשת ויקרא ופרשת חמלה בפרשת הקרבנות דפרשת פנחס כמו שזכרנו תמיד
התמיד של בין הערבים דה"א ג"כ נאמרה תחילה בפרשת הקרבנות דפרשת פנחס כמו שזכרנו תמיד
של שחר ופסוק נפל עליה דה"א הידיעה כמו שזכרנו דה"א הידיעה על תמיד של שחר כדדרש רבא
וערך עליה העולם עולם ראשונה שנאמרה תחילה בפרשת הקרבנות דפרשת פנחס כמו שזכרנו תמיד
החסידים, ונ"ל שכן נמי כוונת רש"י בפרשת חמלה אלא שלשנו שם מנומנם, דהקשו מה זאת התורה
שחידש בעולם תמיד של בין הערבים שהיו ארין כל שם חידוש יתור מכל העולות ולמאי נ"ל
פרט העולם של תמיד של בין הערבים בתורה זו, וגם לא כוס ניתא ליה לרבינו לפרש דואת
תורת העולם הוא תמיד של שחר וליתר בתורה הואת שקודם שיקריב התמיד של שחר חייב
בסדרת דשן ושיעור הכתוב זאת תורת העולם של תמיד של שחר שנתחלה ולגם הכסן מדו בד
וג' וריש דשן וג' ופסוק בגדיו וג' והלש על המזבח חוקר בו וג' ובער עליה הכסן ענין בנזק
בנזק וערך עליה העולם דהיינו תמיד של שחר, דהוה קשיא ליה למה תלה יקודת האש על
המזבח ומערכת ענין ותרומת דשן בעולם השחר הלא המה מזהב כפ"ע שאין תלויין בתמיד של
שחר ולמה כללן בתורת העולם, וע"כ נ"ל דנאמנה לאו בעולם תלי כל מה אלא המה מזהב
כפ"ע, דהוה קשיא לדוכא איהו מזהב למעשה בעולם, אלא ע"כ דה"א רחמנא זו את אהרן ואת
בניו זאת תורת העולם כלומר שאהרן ובניו היו המזוין לעשות העולם וכמו שפירש
רבינו, ודוק :

(בהרורא בתרא), והנ"ל בזה נוסף על מה שכתב הרב האלפאן וז"ל ג' אומרו זאת תורת, ר"ל
דקדוק ה"ל אומרו זאת תורת העולם הוא העולם, כי כן אמר משלם תורה ומלת
הוא נדרשות לו לרבות אותם שאם עלו לא ירדו וזו למעט אחרים שאם עלו ירדו אף עדיין אין
בנחת המקרא מתישב כי איוו הוא גורם אומרו זאת תורת העולם כי אמרו הוא העולם אינה לא
גורם

לב שמה

ולכך נ"ל שטעמו דהרמב"ם שאמר שאין למנותן מפני שאלו כלן חלקי המזבח הכללית ועשו לי
מקדש בו' הוא הנכון, ועל הקשיא שאמרנו שהכלים אינן חלקי הכית אשית שמתה הדבר
וכן הוא בכל כיוון החול שאין הכלים וכל המעלות חלק מהם וכמו שזכרנו ואכל כלל ביות
הגדול והקדוש כל הכלים שבה הלאו לעשותן בו כן הן חלקיו ודבר מעלותו ממש אף שאין
מחויבים בו זה מגזרת חכמתו ויתברך שיצו ביות קדוש לשמו ושלא תשלים קדושת הכית כוס כי
אם כללים האלה לכבוד ולתפארת, והכוון והקדוק במושגם ובמקומם הוא ומופת על זה דקדוק
קרא וקרא ושמע את שאלתן מחול לפניהם ואת המזבח כח השלחן על גלע הכשן חמישה
ושלחן חסן על גלע לפון וג' ואין ספק דבכל כי ה"א גיונה ליכא קשיא במלאכה שאינה לריב
לנופה ודבר שאינו מוכון לעשות, ומה אנו לריבין יתור ממלאכה הכתוב ועשו לי מקדש וג' ככל
אשר אני מראה אחרת את תכנית המשכן ואת תכנית כל בניו וג' ונראה שהכתוב מבאר את עצמו
שהמקדש שזכרנו ראשונה הוא מה שאמר אחר"כ את תכנית המשכן ואת תכנית כל בניו וג' כלומר
שהתכנית המשכן בכללו עם תכנית כל בניו יחד הוא המקדש ומכללל מצמע שכוללם אף השם
של מקדש שלם והרבה כהן כל זה בפירוש בזה הפרט ועשו לי מקדש מזה עשה שיהיה לנו בית
מוכן בו' ואחר כך בא לתאר חלקיו בו' וכן כתב עוד בפרשת המזבח כי לבנות בית הבחירה
לעבוד בו' וכבר ביארנו שזה הכלל כולל מניין רבים הממורה ושלחן והמזבח וזולתם כלל מחלקי
המקדש והכל יקרא מקדש בו' עכ"ל. והרמב"ן שכתב ביות הכלים שמי מזהב שאלו מעטות וזו
את זו ומקריבין ביות אש"ט שאין בו כלים אלו כי' ויהיו זה כפי דעתו והוא מערכת על הדיוט
כי בודאי דעת הרב אינו כן ולשונו מוכיח שכתב מ"ע שיהיה לנו בית ואחר"כ בא לתאר חלקיו
דמקדשם שיש ביות הכלים וסיום שכלל יקרא מקדש כוס ש"ט ויתברך אחד מאותן החלקים
לא יקרא מקדש אלא מהשכונות וס' מלבויות ומהשכונות וס' מלבויות ומהשכונות וס' מלבויות
קרנן העולם בו' שיהיה על תנאי כן וכן ועל תנאי כן בו' כי התאר ההוא ודאי מעבד שם
ולחיותו חלק מהמזבח לא ימנה למזבח אחרת וכן כל מה שזכר הוא כלא לתארים במקדש כמו
שכתב בדודא ואחר"כ בא לתאר חלקיו בו' הם כלם מעטותין אלא חלקים הם ולא ימנה כל אחד
מזהב לעולם, ודוק :

ברב הרמב"ם ועו"ה וכן הענין בקרבנות הנזכרים בויקרא כי המזבח האחת הוא כלל המלאכה
המתוארת בכל מין ומין מהקרבנות בעולם שישתעטט וישפוטנה ויתחננה ויזדקק דמם ויקריב
חלבה ואחר"כ יספור כל בשר ויהיה עורם לכתן המקריב כל זאת המלאכה בכללם מזהב עשה
אחת ויהיה תורת העולם האמורה בפרשת זו וכן מלאכת החטאת כלם מזהב ויהיה עורם ש"ט
תורת החטאת ועו"ה תורת האשם ותורת זבה בשלמים בו' כי המלאכה היא המזבח ואין למנות
כל חלק מהחלקים מזהב, ויהיו הכהן לוקח מה שיש לו לקחת הוא חלק מחלקי המזבח, וגם
ראשית הגז כלל המזבח הוא שנתנו לכתן וכן בזהבא מעשר ראשון שנתנו לו, וטעם מי שמה
מתנות כסות מזהב אחר שמה קת המזבח שאותן המתנות חלק מהן כמו בעור המעולה וזה
ושוק מהשלמים וכן מנה יאקודת וכליות פחיתות ומלחות הגשות הכסות והקטרות מזהב כפי עמלן
ישעש ולא ידע כי אלו כלם חלקי מלאכת המזבח וכמו שיש בחלילה וחללה ועשו ויקרא כפניו
ועתה ואמרה וג' ולא נמנה החלילה וזקוקה והאמירה כפי עמלן אלא כלל מזהב חלילה בלבד
כיון שהמקדש מן מלאכת החלילה כן לא נמנה ויקרא עליה שמן ונחת עליה לבנות בנחת תמלה
והנין והגיס והקטיר בו' כן מנאל אלא מזהב אחת המלאכה בכללם עכ"ל

והרמב"ן

סופרים

המצוה היא חלה על המחוייב להקריב ושיהיה נקרב לפי דיניו ותנאיו הראויים
ותשלום אותו הקרבן שהוא מחוייב להקריב ואם לא יהיה כן הרי הוא כאילו לא
הקריב ולפי' דיוח ההקרבה והמעשה שבה נאמרה אחת יחשבו ולא לשתי מצות, והר
תורה דבין ז"ל:

ועל

קנאת

כלי בית המקדש כמו שבא בצווי ביהוד על כל אחר מהן והנמנה למצוה הוא
עשיית המקדש בכללות וכן במעשה הקרבנות מה שנמנה למצוה הוא כפי מה שבא
ע"ייהן הצווי למצוה לא המלאכה הצריכות לתשלום כל אחת מהן. והרמב"ן ז"ל
הקשה על זה היות המעשה המלאכה אחרי מנוחה למצוה הקרבנות והלא

ומראה לי שהנני כדברי הרב (א) למנות הבאת החוטא אחר הקרבן, והקרבן הכהן אחר הקרבן מזה אחרת, כי אין יעלה על לב שלא יהיה גם כן מזה על הכהנים בהקרבן, דבר המצוה אס המצוה הקרבן הם עומדים יחדיו אחר הקרבן כי הבאת הקרבן ואחר הקרבן לא יהיו מזה חלוקה אחרת אלא הכהנים הם המקריבים ולא הבאים אחר הקרבן מזה מיוחדת עליהם ולכן הבאת הקרבן מיוחדת להם והוא להקריב הקרבן שנתחייב בו. ועל כרחו יש לנו לומר כי הפסוקים שאלו בזה חלוקה אחרת עניינם כל מין ומין מהקרבנות לכהנים נאמרו כי הם הנגשים אל ה' להקריב קרבן העם והמזבח עליהם היה לעשות כל אחד ואחד כמשפטו. ומה שאמר עוד (ב) כי דעת ב"ה" הוא שלא למנות שמאלה על החוטא שיקריב קרבן כמו שלא מנה ג"כ העונשים דעוה רחוקה מדעת הרב וגם מדעת הרמב"ן מלינו ובשורש י"ד יתבאר טעמו. ומה שאמר עוד (ג) כי ב"ה מנה יניקות וכליות וכו' כל אחד ואחד למזבח, כבר דחה זה הרב בשורש זה ואמר שאין למנותם למזבח כלל כי הם חלק ממזבח המזבח. והבדלם על כל אחד ואחד אינו ראוי כי כל חלק מהם יהיה מזה כפי

המחלל בהן אין דברי הרב מיושבים בדעתו, (א) כי המעשים בדברי הקרבנות היחיד נמנה אחר מנותו מזה אחרת, וזה שנתנו להקריב על קצת החטאים חטאת ועל קצתם אשם ועל קצתם עולה ומזה גם כן מנה והולוה בהקרבנות היא יתקדך הכבוד ללמדנו מעשה אחד מהן

העולה הנה נצטוונו שתהיה מלאכת העולות כך, והיא שישחמנה ויפשימנה וינתחנה ויזרוק דמה על תואר כך ויקריב חלבה ואחר כך ישרוף כל בשרה עם שיעור כך מסלת בלולה בשמן ושיעור כך מין והם הנסכים ושיהיה עורה לכהן שיקריבנה. והמלאכה הזאת בכללה היא מצות עשה אחת והיא תורת העולה, כי כמו זאת המלאכה חייבה התורה שתעשה כל עולה. וכמו כן היא מלאכת החטאת כלה מזביחתה והפשטתה והקרבנות מה שיקריב ממנה ורחיצת הכלים שיהיה מדמה עליהם ורחיצת הכלים שתבשל בהם או שבירתם הכל היא תורת החטאת והיא מצוה אחת. וכן תורת האשם מצוה אחת ותורת זבח השלמים גם כן והיותו על תודה בלחם או בלתי לחם ולקחת הכהן ממנה חזה ושוק והנפתו הכל מכלל זבח השלמים והיא מצוה אחת, ואלו הן כל מיני הקרבנות שכולל חיובן ליחיד וצבור זולת האשם שהוא קרבן יחיד לעולם כמו שבארנו בפתיחת סדר קדשים. וזהו הסבה כי המלאכה היא המצוה ואין ראוי למנות כל חלק וחלק מחלקי המלאכה

המחלל בהן אין דברי הרב מיושבים בדעתו, (א) כי המעשים בדברי הקרבנות היחיד נמנה אחר מנותו מזה אחרת, וזה שנתנו להקריב על קצת החטאים חטאת ועל קצתם אשם ועל קצתם עולה ומזה גם כן מנה והולוה בהקרבנות היא יתקדך הכבוד ללמדנו מעשה אחד מהן

העולה הנה נצטוונו שתהיה מלאכת העולות כך, והיא שישחמנה ויפשימנה וינתחנה ויזרוק דמה על תואר כך ויקריב חלבה ואחר כך ישרוף כל בשרה עם שיעור כך מסלת בלולה בשמן ושיעור כך מין והם הנסכים ושיהיה עורה לכהן שיקריבנה. והמלאכה הזאת בכללה היא מצות עשה אחת והיא תורת העולה, כי כמו זאת המלאכה חייבה התורה שתעשה כל עולה. וכמו כן היא מלאכת החטאת כלה מזביחתה והפשטתה והקרבנות מה שיקריב ממנה ורחיצת הכלים שיהיה מדמה עליהם ורחיצת הכלים שתבשל בהם או שבירתם הכל היא תורת החטאת והיא מצוה אחת. וכן תורת האשם מצוה אחת ותורת זבח השלמים גם כן והיותו על תודה בלחם או בלתי לחם ולקחת הכהן ממנה חזה ושוק והנפתו הכל מכלל זבח השלמים והיא מצוה אחת, ואלו הן כל מיני הקרבנות שכולל חיובן ליחיד וצבור זולת האשם שהוא קרבן יחיד לעולם כמו שבארנו בפתיחת סדר קדשים. וזהו הסבה כי המלאכה היא המצוה ואין ראוי למנות כל חלק וחלק מחלקי המלאכה

המחלל בהן אין דברי הרב מיושבים בדעתו, (א) כי המעשים בדברי הקרבנות היחיד נמנה אחר מנותו מזה אחרת, וזה שנתנו להקריב על קצת החטאים חטאת ועל קצתם אשם ועל קצתם עולה ומזה גם כן מנה והולוה בהקרבנות היא יתקדך הכבוד ללמדנו מעשה אחד מהן

מרגינתא טבא

אחי לעולם ראשונה כדקאמר רבא, דהא רבא דריש מהעולם דועק עליה העולם, וגם לא הוה ניהא ליה למומר דהעולם קמא מני דרשין העולם ראשונה וכמו דדריש רבא בני ועקד עליה העולם עולם ראשונה דהוה קמא ליה מה מלמדנו, דאי דיני עולין שלא ירדו או שירדו אחי לשמועין קמא מני חודש ים בהעולם עולם ראשונה דיניי א"כ עליו לא ירדו או שירדו יומר מכל הקרבנות שפרט עולם ראשונה, וגם לא הוה ניהא ליה לפרש דהאי למלמדנו דיני יקדח השם על המזבח ומערכת עולם ותורתם דרשן דוס לא תלי בקרבן תמיד של שחר ולא בקרבן תמיד של בין הערבים, ודיניי הרמב"ם מנחן במזבח עשה כ"ט ו' כל אחת מזה כפי ענין, ודוק: וע"כ סוכרת לפרש דואת תורת העולם ב"ה ידעיהם הוא שבה הכבוד נמי לזאת את אהרן ובניו בתורת העולם הנותרת בפרשת ויקרא שיינו הסם המזבח בעשייתם כמשפטם וסלכיהם וכמו שפרט רבינו, ובכלל דבר הסווא מה שמוסיף לו עתה לומר היא העולם וכמו שסיים הרב האלשיך וגם אס לפרש דואת תורת העולם דרשין העולם עולם ראשונה ובעולם הסמיד משפטי קרא ע"כ לרישין

גזירה ולא ענין ולא הכנה כי מ"י לא ידע כי העולם הוא העולם, וגם שמונתו יתבאר ללמדנו דיניי הסודר ע"י יחויי חובות עם כל זה אין דרכו יתבאר בתורה הקדושה לומר יחויי משולל יסוד הכנה המקרא וכו' וסיים אחריו אין ספק כי כל סדר הקרבנות האמור בפרשת ויקרא שלא נפל דבר אשר לא אמר לאהרן וע"כ בכלל אמרו זאת תורת העולם יהיה ענין העולם שיהיה חתול דבריו יתבאר למשה בקרבנות שפרט הקדושה ואמר זאת תורת העולם כלומר זאת האמורה למעלה ובכלל יסודת הוא מה שמוסיף לו עתה לומר היא העולם וכו' ע"כ, הוא דהוה"ו בנחמיה (ד' ע"ד) ב"ה א"כ הוא העולם וז"ל זאת תורת העולם הוא העולם זאת ויהי וס' דהעולם שיהיה היינו ג' מיעוטין, אבל העולם קמא אחת לעולם ראשונה כדקאמר רבא בפרק תמיד נשחט וכו'. ומסיבה לו דהא רבא דריש הסם העולם עולם ראשונה מהעולם דועקד עליה העולם ראשונה, ולא מהעולם קמא דואת תורת העולם, ויש ליישב ויתבאר כך יסוד בזה שאמר בסמוך, ויש לומר דהיינו דהוה קמא ליה לרישין הרמב"ם ס"א דהעולם קמא למאי אחי, דאין לדורש ס"א דהעולם קמא נמי למעטא א"כ הוה ד' מיעוטין ונבג"ל לא תשיב אלא ג' מיעוטין, וגם לא הוה ניהא ליה למומר דה"א דהעולם קמא

לב שמה

ומראה לי שהנני כדברי הרב (א) למנות הבאת החוטא אחר הקרבן, והקרבן הכהן אחר הקרבן מזה אחרת, כי אין יעלה על לב שלא יהיה גם כן מזה על הכהנים בהקרבן, דבר המצוה אס המצוה הקרבן הם עומדים יחדיו אחר הקרבן כי הבאת הקרבן ואחר הקרבן לא יהיו מזה חלוקה אחרת אלא הכהנים הם המקריבים ולא הבאים אחר הקרבן מזה מיוחדת עליהם ולכן הבאת הקרבן מיוחדת להם והוא להקריב הקרבן שנתחייב בו. ועל כרחו יש לנו לומר כי הפסוקים שאלו בזה חלוקה אחרת עניינם כל מין ומין מהקרבנות לכהנים נאמרו כי הם הנגשים אל ה' להקריב קרבן העם והמזבח עליהם היה לעשות כל אחד ואחד כמשפטו. ומה שאמר עוד (ב) כי דעת ב"ה" הוא שלא למנות שמאלה על החוטא שיקריב קרבן כמו שלא מנה ג"כ העונשים דעוה רחוקה מדעת הרב וגם מדעת הרמב"ן מלינו ובשורש י"ד יתבאר טעמו. ומה שאמר עוד (ג) כי ב"ה מנה יניקות וכליות וכו' כל אחד ואחד למזבח, כבר דחה זה הרב בשורש זה ואמר שאין למנותם למזבח כלל כי הם חלק ממזבח המזבח. והבדלם על כל אחד ואחד אינו ראוי כי כל חלק מהם יהיה מזה כפי

המחלל בהן אין דברי הרב מיושבים בדעתו, (א) כי המעשים בדברי הקרבנות היחיד נמנה אחר מנותו מזה אחרת, וזה שנתנו להקריב על קצת החטאים חטאת ועל קצתם אשם ועל קצתם עולה ומזה גם כן מנה והולוה בהקרבנות היא יתקדך הכבוד ללמדנו מעשה אחד מהן

המחלל בהן אין דברי הרב מיושבים בדעתו, (א) כי המעשים בדברי הקרבנות היחיד נמנה אחר מנותו מזה אחרת, וזה שנתנו להקריב על קצת החטאים חטאת ועל קצתם אשם ועל קצתם עולה ומזה גם כן מנה והולוה בהקרבנות היא יתקדך הכבוד ללמדנו מעשה אחד מהן

ומבשר עליה זה דעמו ז"ל. (ד) [ב] והקריב אלי יותר שנמנה כל מעשה הקרבנות
אין הפרש לכתוב בין שיעשה חטאת ואשם או עולה ושלמים ומנחה וזבחים כל זרע אהרן
בעבודת מלכות עשה אחת שנאמר ועבדתם עבודה אחת ומהם המזבחים והמה מתאחרים
העבדו בכל עבודה הכהונה כי היא עבודה ומתנה עבודה לי ומתנה לבס שיש לבס
בה שכן כאשר תקחו מחלק הגבוה יתעלה,
ואם כן יחסרו ארבע מלות מהשבונו של הרב
בפסוק:

[ג] וכן הדיו השני שיגזור הרב למנות מה
שנלקח הכסף חלק מן המזבחים אינו
דיו שיש לו כבוד (א) אבל יש בכך חלוקה, כי
בדברים הטובים הן שתי מלות בודלי, והמשל
בזה החלק שכל העיסה אכורה עליו עד
שנפדים אותה ונלשנויה זה מלוא נפרדת שנאמר
חלה תרומת תרומה, ושלא יעלה בלבנו שגרים
אחיה להוציא העיסה מאיסור ועצבנה או
שליך אותה בלש צור אחרת יתעלה בנתינתה
לכס שנאמר מרשית עריסותיכם חתנו לה'
תרומה. וכן נלשנויה בנתינתה תרומה ראשית
דגן תירוש ויילך חתן לו, ונלשנויה תחלה
בתרומה מן המלוא הבאה בחלה שנאמר ויהי
באלכלכם מלחם הארץ תרומה תרומה לה' ראשית
תרומה לה' תרומה שתי מלות. וזהו אמרם (ספרי) בתרומה גדולה הכתוב מדבר או אינו מדבר אלא
בתרומה חלה כשהוא אומר חלה תרומה הכי תרומה חלה אמרם הא מה ח"ל תרומה תרומה לה' בתרומה גדולה הכתוב מדבר דברי רבי יאשיהו ר' יוחנן אומר לפי
שחלה

בפני עמו רק כל אחד מהם הוא פועל חלוק מחציתו ולכן יבדל בכל פעם. ומה
שנאמר (ד) כי דעמו הוא למנות כל מעשה הקרבנות מלוא חסות על הכהנים להקריבם
לא נראה צדדי כלל, כי איך נמנה כל מעשה הקרבנות מלוא חסות והמה מתאחרים
מתחלפים והפסוק שהביא מועבדתם עבודה אחת חסות והמה מתאחרים
נחתי את העבודה האחת, ומלת העבודה היא
הוא יכנסו תחתיה מינים רבים כגון חטאת
ועולה ושלמים:

נראה לי שהכונן בדברי הרב (א) שלא
חלק בין הדברים הטובים לאשר
אינם טובים אלא ככולם יש לנו לומר כי מה
שנלקח הכסף מה שיש לו לקחת הוא חלק
מהמלוא ולא יבא במנין שהרי כל זמן שלא
נלקח חלק לא יבא ידי חובתו מה שזוהו
בגן אס המרים תרומה ומעשר וחלה ואין
דעמו ליחס לכתוב אין כגון שום מלוא. וגם
בדברים

עצמה כי הם אין מהם גם אחד חלק מחלקי המצוה מכל מלאכת הקרבן מיוחד אבל צוויין
כוללים כל קרבן כמו שנבאר במנותנו אותם. והוא מבואר כי היות הכהן לוקח מה שיש
עריסותיכם חלה תרומה תרומה גורן כן תרומה חלה הכי שהם תרומה שחוקן ועשן שתי מלות. וזהו אמרם (ספרי) בתרומה גדולה הכתוב מדבר או אינו מדבר אלא
בתרומה חלה כשהוא אומר חלה תרומה הכי תרומה חלה אמרם הא מה ח"ל תרומה תרומה לה' בתרומה גדולה הכתוב מדבר דברי רבי יאשיהו ר' יוחנן אומר לפי
שחלה

מרגינתא טבא

תחתיו לה' תרומה ולא כתוב לכתוב א"י ששם קנאו וכן משולחן הגבוה לכהנים, ומהו הטעם ר"ל
מה שהכניסו עמון מחוייבים להשריש תרומות ומעשרות אע"פ שנקיים לעמם כיוון משום שהם
מחוייבים להשריש לשם השם יתברך שיקים חלקם ואח"כ יוכיח השם משולחן הגבוה, ומה שנכתב
בחלה חתנו לה' תרומה ונמעשר מן המעשר ונתתם ממנו את תרומתו ה' ללשון אינו צווי אלא
יודעם שהוא לכתוב בכתבם וכמו שהבין הרמב"ן בשוק סימון שנאמר כי חתנו לכתוב, ואם כן
שיקר המלוא בחלה ותרומתו ומעשר מן המעשר הוא ההפך שהיה לשם השם יתברך ולא הנתינה
לכתוב כי הנתינה לכתוב אינה אלא תשלום מלוא ההפך שיוכח השם משולחן הגבוה כמו שנכתב
שכל מלוא כהונה קנאן בשם ונתתם לכהנים כמו שהביתו לעיל הסיפרי שהביא הילקוט, וזיון
שכן דיון עם רבנו הרמב"ם שאינו מוכח נתינת חלה ותרומה ומעשר מן המעשר לכתוב מלוא כפי
כיוון שם חלק השם וזהו להפכים אותם לשם ה' הולך להודיע מה יעשו בהם, כמו שאינו רואה
הרמב"ם למנות מלאכות הקרבנות משני שאלה שאלה הקרבנות הולך להודיע מה יעשו בהם, כמו שאינו רואה
אין ראו למנות נתינת תרומה וחלה ומעשר מן המעשר לכתוב משני תרומה וחלה ומעשר מן
המעשר לכתוב משני שאלה שאלה הקרבנות חלה ותרומה לשמו הולך לכתוב מה יעשו בהם, כמו שאינו רואה
ונתינת כל אלו לכתוב הוא הנתינה לה' והיא היא וא"כ למנות אחת תחבש וכמו שכתבנו כן גם
מדעת הרמב"ם עמנו מוכח נתינת חלה ושוק לכתוב מלוא משום שהם זוכים מחלק גבוה
והיה לר"ך לכתוב ולסודיע מה יעשו בהם:

(מהרר"א בפרק) ואין תמידי שמונה הרמב"ן מלות נתינת חלה ומעשר ומתנות מעשר, אבל במעשר
לה' תרומה חלה לא כתוב לכתוב אלא לה', ואין מתנות דקרא ילף, הא הוא קרא
נדרש מהם כל חסד בספרי מראשית מתקנה וכן וכן קרבן דרשות וא"כ לא כתוב חלה
בשכיל דבר שנתחדש בה ופרשיות שנשנו בשכיל דברים שנתחדשו בהם אין מכניסם במנין וכמו
שנאמר הרמב"ם:

אמנם כ"ז דיעקר המלוא הוא ההפך דוקא בחלה תרומה ומעשר, אבל במעשר
שמות ללוים עיקר המלוא הוא הנתינה ולא ההפך שהמעשר לא קנס ה' ויתברך ונתן
ללוים אלא הוא חלק עבודתו ודליתא בספרי ה"ל כל מלות כהונה קנאן ה' ונתתם לכהנים, וזו חלק
עבודתם, ר"ל והמעשר לא קנאן השם ונתתם ללוים בנתינת חלה נתתם ללוים חלק עבודתם דברי ר'
יאשיהו ר' יוחנן אמר אף זו קנאה ה' ונתתם ללוים שנאמר וכל מעשר הארץ לה' הוא וכו', הרי
דלדברי ה"ק דהוא ר' יאשיהו מעשר לא קנאו ה' והולך עיקר המלוא במעשר הוא הנתינה
ללוים ולפי' הלוי לא היה לר"ך להפכים המעשר שהרי כתבתי למעלה דהא דמחוייבים הכהנים
להשריש התרומות והמעשרות היינו עומדים דגם הם לר"כ להפכים חלק ה' אלא שחורשים וזוהי
משולחן גבוה, וא"כ במעשר שלא קנאו ה' תקשי אמאי מחוייב גלו להשריש מעשר,
ונראה דהיינו דכתב רבנו הרמב"ם בפרק ראשון מה"ל מעשר ה' ג' לויים חסד מעשרין מעשר
ראשון כדי להשריש ממנו תרומת מעשר וכו' ע"ל, דלכאורה תקשי אמאי נתן הטעם שהכניסו
והלוים

לב שמה

שם נפטרות עמם והוא ז"ל כן כתב בפירוט המלוא הוא הלווי שהכניס מלאכת קרבן חלה או
הסולת שקריבם על דבר זה כלו כו' יראה שהסדר בכללו הוא הלווי וכלו מלוא אחת וכן
כתב וכן דיון הב' שגור הרב למנות מה שנקח הכסף חלק מהמלוא אינו דין שיש לו בכל
אבל בדברים הטובים הם שתי מלות כי החלה שכל העיסה אכורה עליו עד
שנפדים אותה ונלשנויה זה מלוא נפרדת שנאמר חלה תרומת תרומה, ושלא יעלה בלבנו שגרים
אחיה להוציא העיסה מאיסור ועצבנה או ששליכה אותה בלש צור אחרת יתעלה בנתינתה
לכס שנאמר מרשית עריסותיכם חתנו לה' תרומה. וכן נלשנויה בנתינתה תרומה ראשית
דגן תירוש ויילך חתן לו, ונלשנויה תחלה בתרומה מן המלוא הבאה בחלה שנאמר ויהי
באלכלכם מלחם הארץ תרומה תרומה לה' ראשית תרומה לה' תרומה שתי מלות. וזהו אמרם (ספרי) בתרומה גדולה הכתוב מדבר או אינו מדבר אלא
בתרומה חלה כשהוא אומר חלה תרומה הכי תרומה חלה אמרם הא מה ח"ל תרומה תרומה לה' בתרומה גדולה הכתוב מדבר דברי רבי יאשיהו ר' יוחנן אומר לפי
שחלה

ובאמת כי דברי הרב נכונים מאד כעמון והשכל גורר עלינו שחלה או תרומה לא תהיה כן
ההפך לכתוב מלוא כי אם מה שימשך ממנו והוא חליתם דהיינו הנתינה לכתוב להפכים
לשיעור לו כאשר נתתם כהונה, ומ"ש שחלה שכל העיסה אכורה עד שנפדים אותה שם מלוא
נפרדת מחלה תרומה כו', הנה גם הרמב"ם אומר שהיה מלוא אכל לא נפרדת רק מתוכה
אל הנתינה וחלה תרומה תרומה פירושו הוא כי תרומה תרומה כדי ליחס לכתוב, ואין קשיא
מה

קנאת סופרים

ועל תפיסה זו חירצו מהר"י ד"ל ובעל לב שמה דאי היה מוטל על המקריבים
לעשות אותן פעולות הצריכות לכל אחד סמיני הקרבנות ניהא שלא למנות
הבאת הקרבן ואופן הקרבנות אלא למצוה אחת אבל השתא שנצטוו הבעלים בהבאת
הקרבן ונצטוו ג"כ הכהנים במעשים הראויים להקרבנות ובא הכתוב וצוה לכל אחד מהן
ביחוד ההבאה והמעשה הראוי יתכן שיהיו נחשבים למצות חלוקות כמו שהמצינו
ג"כ חלוקים ביניהם, וזה התירוצו עולה יפה כפי הסבא הנכונה. ונל"ע שיש עוד
להביא ראיה ברורה ממאי דאביעיא לן בגמ' בפ"ד דגדרים (דף ל"ה:) הני כהני
שלוחי דידן ניהו או שלוחי דשמיא ואע"ג דהתם לא איפשיטא בעיין כבר כתב
הר"ן שם דפ"ק דקדושין (דף כ"ג:) מוכח דשלוחי דשמיא ניהו, ובשלמא אי הו
שלוחי דידן שפיר קאמר הרמב"ן ז"ל דהבאת הקרבן והקרבנות אינן מצות חלוקות
כיון דשלוחו של אדם כמותו אבל השתא דק"ל דשלוחי דשמיא ניהו ודאי דיש
למנותן לשתי מצות חלוקות והמשל בזה במלך שצוה לעמו להביא מס לאוצרותיו
ואח"כ צוה לממונים על האוצרות שיעשו ממנו כך וכך הלא למצות חלוקות יחשבו
שהרי גם המצוין חלוקים הם בעניניהם ודאי קושטא דמלחא היא לא תהיה שאינה
אמת כמאמר הרמב"ן ז"ל:

ועוד במתנות כהונה שיגזור הרב דמה שלוקחן הכהן הוא חלק מהמצוה לא כתב
כן כדי לאפוקי הפרשה מן המצוה דלדעת הרב ההפרשה היא על כל פנים
התחלה מצוה אלא שהוא סובר שהיא מבנית למצוה אחת עם הנתינה לכהן, והמהני
הרמב"ן ז"ל ששרה להביא ראיות שגם ההפרשה מצוה היא כאלו לא יורה בזה הרב
ז"ל

העיקר י"ד [א] כסך הרב שראוי היה לכתוב עונשי המצות מצות עשה לפי שנלשנו לחנה בקיומם ורלווי שמונה כל מין עונם מהם מצות אלה שיהא ארבע מיתות ב"ד במנין ב"מ"ע ארבע מצות והאשים אלה שמונה כל דבר מיוחד ב"מ"ע עד שהיה בקלות המהלל שבת מ"ע אחת וסקילה בעלת חצי ידועה מ"ע שנים וסקילה עובד ע"ז מצות שלשית וכן כולם אמר הרב

עשו זה מצלי הסתלקות שאלו הדבר כן היה כל מלקות ומלקות מצות בפני ענמה והיה אלו מצות עשה במנין הללוין שלוקין עליהן והתפול אז מצות עשה ומסוף על ד' מצות בהכרח. ואלי אומר שאלו נחפזם הדבר הזה במנין המצות להיות המצוות בכלל שם"ה לא העשה וקיום העונש העונש העונש במנין רמ"ח מצות עשה כן ראוי למנותם שיהיו כל עונשי מיתות ב"ד נמנין אחד אחד למנין האשים שהם מחוייבי העונשים לפי שאלו נלשנו מצות בפני ענמה לסקול מהלל שבת ונלשנו מצות אחרת לסקול העובד ע"ז ואין עבירה זו כמות זו ולא לזה יתעלה אחרת כזו מצות כוללת אלא בכל אחד מהם בפני ענמה ופרשה בפני ענמה מעט בפני ענמה וכן מפני ששתי מצות האלו נעשו בדינייהם האלו ימנו אחת חס כן נמנה (א) השביעה מעבודת קרקע בשמטה ופיוול אחת ונמנה השביעה בשבת ויום הכפורים אחת ומקיעת השופר ב"ה ופיוול אחת. (ב) אכל המלקות אין דמיון אלא ענין יפה לפי שלא נלשנו על המלקות בכל עבירה אלא לנו יתעלה מצות כללות אחר הללוין כולם שלוקה על כל לאו דומה לאלו דחסימה כמו שבת בפירוש המקובל ובגלוי מן הכתוב, עוד לא בלו במלקות אלא שתי מצות שאלו היה בן הכות הרשע שיפלו השופר והכור

לפניו

נראה לי שהנכון בדברי הרב למנות כל העונשים שהם ממין אחד במצות אלה ולא כפי חלוקת העונשים, מאחר שאמרנו לנו בפרק ארבע מיתות זו מצות הנסקלים וכו' דמשמע שכללו כל הנסקלים במצות אחת. ומה שאמר הרמב"ן (א) שרי אמרו לנו ב"ב מצות השביעה כולל מצות הנסקלים וכו' כי ראית הרב חנה על פרשם מצות הסקילה כולל או מעשה השרפה רק על אמרם זו מצות הנסקלים שיהיה שיהא מצות אחת וכן זו מצות הנסקלים וכן כלם וכללו שיהיה לא אמרו בהם זו מצות שביעה זו מצות הקיעה. ומה שאמר עוד (ב) כי קושיה הרב מענין המלקות אינה קושיה מפני שלא בא הלוי לקנות חייבי מלקות בכל המקומות, ל"ל כי גם שלא בא הלוי בכל

אחד

השרש הארבעה עשר שאין ראוי למנות קיום (הגדרים) [העונשים] במצות עשה:

דע שכל עשה ולא תעשה יחלקו חלוקה ראשונה לפי כוונת זה השרש לשני חלקים, האחד לא באר הכתוב בו עונש בשום פנים אבל צוה והזהיר ולא חייב העובר עונש ולא יעדו בגמול רע ידוע בעבור על הצווי ההוא או על האזהרה הידועה. והשני באר בו העונש. אולם החלק שבאר בו העונש יש מן המצות ההם מה שצוה יתברך שנסקול באבן מי שעבר עליהם. ומהם מה שצונו לשרוף באש העובר עליהם. ומהם מה שצונו שגובה בסיף העובר עליהם כמו שנתבאר בפירוש המקובל. ומהם מה שצונו לחנוק העובר עליהם כמו שנתבאר בפירוש המקובל. ומהם מה שצונו להלקות העובר עליהם. ומהם מה שצונו לעובר עליהם מיתה אבל אם מת בחטאו לא יהיה לו חלק לעולם הבא כמו שבארנו בפרק חלק. ומהם מה שצונו במיתה בלבד והוא שימיתו השם בחטאו ויכפר לו במותו. וכבר בארו בסוף מכות (דף כ"ג) שכל אזהרה שיתחייב עליה העובר בכרת בלבד או מיתה בידי שמים כשיתאמת שעבר העובר על האזהרה ההיא ועשה העין ההוא בעדים והתראה ילקוהו ואע"פ שצונו שיהיה מסור לשמים. ומהם מה שצונו יתברך לעונש העובר עליהם בממונו בלבד לא בגופו כמו שגזר בגזלן תוספת החומש ובגנב תשלומי כפל מה שגנב. ומהם מה שצונו יתברך שיקריב העובר קרבן על עונו ויתכפר לו. והנה כל העונשים האלו מצות עשה והיו שצונו שגזרו לזה ושגזרו לזה ושנסקול

מרגניתא טבא

[א] ז"ל הרמב"ן בהשגותיו בפרש' דוס, כסך הרב (ראונו לומר הרמב"ם) שראוי למנות עונשי המצות מצות עשה וכו' וכן לא ימנה המלקות בשום פנים במצות רבות וכו' ע"ל. וכבר כתב על זה הרב בעל ספר לב שמה ז"ל ואלי אומר מצות עונש לב"ד מוכרה לסקול כל מי שחייב בסקילה ולשרוף כל מי שחייב בשרפה וכן כל שאר העונשים וא"כ מה לנו אם העונשים מחולקין ומינים ומינים שונים ומינים שונים על ב"ד אינם אלא בעונש ענמו לתת אל כל מי שחייב בו וכו' הוא סימנה ולא העונשין, ומה שטען שכל עבירה מאמר בפני ענמו ועשו בפני ענמו אינה עונש דודאי לא ראוי עבירה זו כראוי עבירה זו ובהכרח לר"ך שיאמר כן הכתוב מאמר לכל

לב שמה

השרש הארבעה עשר כתב הרב שאין למנות קיום הגדרים במצות עשה, ופירוש זה כי יש במצות מה שיעד בן הכתוב עונש כשיעברו עליהן על זו סקילה ועל זו שריפה וכו' ולא נמנה בחילוף העונש, ע"כ: **והרמב"ן** טען ואמר אם נחפזם הדבר הזה במנין המצות למנות קיום העונש בעונשים כרמ"ח מצות עשה כן ראוי סימנו עונשי מיתות בית דין אחת להחם כמנין האשים מחוייבי העונשין לפי שכל אחד מצות בפני ענמה לסקול מהלל שבת ומצוה אחרת לסקול עובד ע"ז ואין עבירה זו כעבירה זו ולא לזה א"כ מצות כוללת אלא מאמר אחד בכל אחת ופרשם בפני ענמה מעט בפני ענמו וכן מפני ששתי מצות בדיניהם אכן ימנו אחת, א"כ נמנה השביעה מעבודת קרקע בשמטה ופיוול אחת והשביעה בשבת ויום הכפורים אחת ומקיעת השופר ב"ה שנים ופיוול אחת, אכל המלקות לא נלשנו על כל עבירה אלא לנו יתברך מצות כללות אחר הללוין כלם שלוקה על כל לאו דומה דחסימה דחסימה ובגלוי מן הכתוב, עוד לא בלו במלקות אלא שתי מצות שאלו היה בן הכות הרשע שיפלו השופר והכור

לפניו וכו' ומה שטען שכל עבירה מאמר בפני ענמו ועשו בפני ענמו אינה עונש דודאי לא ראוי עבירה זו כראוי עבירה זו ובהכרח לר"ך שיאמר כן הכתוב מאמר לכל ומכל מקום ב"ד אינן מלשון על כל אחד מהעונשים בפרש' דק על כל אחד מהעונשים בכלל כיון

קנאת סופרים

עצמן הן מתחלפות ביניהן לא תמנה הטבילה בכלל אלא למצוה אחת, כיון שהיא שוה במעשה מבלי שינוי כלל וכן מנחה הרב למצוה אחת בכל הטובאות לקמן ס' ק"ש וגם הרמב"ן ז"ל שהסכים בזה ממה שלא העיר מאומה ודאי שתיקתה היא בהוראה: ועוד טען הרמב"ן ז"ל על הרב דבי היכי שהוא מונח למ"ע אל הב"ד שירדנו לחייב בארבע מיתות ב"ד וכן בשאר עונשי המסורין אל הב"ד כן היה ראוי לפי זה למנות השביעה מעבודת קרקע בשמטה ופיוול אחת וכן שביעה שבת ויוה"כ אחת ותקיעת שופר ב"ה ופיוול אחת ע"כ. והמהני למה נקט שבת ויוה"כ שההבדל ביניהם הוא פשוט באיכות השביעה לא ראי זה כראוי זה כיון שאין עונשן שוה ולמה לא טען כן בשביעה שאר י"ש שחומרת שביעתה שוה. אלא דאין מכל אלו טענה דשאני הני שיש לכל אחד מהן קדושה בפני עצמה בצווי מיוחד לכל אחד מהן בעשה ול"ת וכבר דנו חז"ל בענין המצות לחלק בין אותן שהן משם אחד או משני שמות והכא נמי שביעה מועדים יש לכל אחד מהן שם מיוחד:

השרש הארבעה עשר * **שאין למנות קיום הגדרים למצות עשה:** **המבואר** בזה השרש הוא מתבאר בדברי הרב דהיינו שאין למנות למ"ע ביוחד לכל מצוה ומצוה העונש שגזר עליה כיון על מל"ת שחייבין בהן סקילה אין למנות בכל אחת מאותן עבירות מצות סקילה ביוחד וכן שאר העונשים כיצא בזה אלא מן העונש שהוא נקטם בשוה על העבירות הוא שימנה למ"ע כיון מ"ע לחייב סקילה על אותן עבירות שהתורה חייבה בהן להמית את העובר בסקילה וכן שריפה ושאר מיתות ב"ד ועונשין אחרים שאם אי אתה אומר כן ושנרצה למנות למצוה אחת העונש המיוחד לאותה מצוה היה לנו למנות ג"כ למ"ע בכל חיוב מלקות ויהא כל חיוב וחובו מצוה בפני עצמה ויתברר המצות יותר מן הסכום המקובל הרבה. וסברא זו היא מתיישבת מאד על הדעת הנכון דכיון שהמעשה הוא אחד בעצמותו ועניינו בסתבר כפי שיחשב למצוה אחת ולא בהשתנות הסיבה ימשך שינוי בעצמותה של מצוה. וז"ל שירמה זה למה שצוה תורה לטבול בכמה מיני טובאות דאע"פ שהטובאות

לפניו ארבעים ולא יוסף להכותו ולכן לא ימנה המלכות בשום פנים במצות רבות. [ב] ורמב"ן הרב (לע"ז) [לומד] מאמרם זו מצות הנסקל מופת שירי, שהם ספרו מעשה הסקילה כילד נעשה וכן יספרו מצות השבייה כילד ומצות הקיעת שופר כילד וכל כיוצא בה במעשים דומי הפעולות:

וכתב עוד תמה והתפלה מאת שימנה מחוייבי מיתות בית דין כולם איש איש ומחוייבי כרת ומחוייבי מיתה בידי שמים בכלל מצות ל"ח כמו שמנה בעל הלכות גדולות המהלל שבת בכלל מחוייבי סקילה ומנה ח"כ לא תעשה כל מלאכה ולא תשאר אלא שהם יחייבו עלי ספק שקיום גבולי העונש מצות לא תעשה ואף ימנה גם הקום והדבר שנתחייב

עליו הקום. ואף תמה ומתפלה על הרב הפלל ופלה שימנה לעל הלכות גדולות ויחפז עליו למה לא יסביל בדבריו ולא יבין בהם כלל ואם היה משיב על אחד מהמלמדים ראוי הרב להמחמו ולכבוד מוסרו להסתכל במאמר התלמיד ההוא ולהתבונן בו וכו' שבהיביו על גדול הגאונים ויחפזו אחריו ויחפזו מן המובלגים השכל הם ופלוס. (א) אלא כונה בעל הלכות מבוארת בדבריו שמנה מחלל שבת בכלל מחוייבי סקילה ואחר כך כתב בכלל חייבי לאוין בלבד כלשון הזה לא תעשה מלאכה דלאו מלאכות מלאכות שבת כי לפי שכבר מנה לאו האבות במחלל שבת שבסקילה נזכר ומנה לאו אחר לא תעשה מלאכה שאינה מן האבות ואינו מתחייב בה סקילה, וכבר נזכר בעריות ובזנות מכל מחוייבי מיתה וכרת שלא החזיר הלאוין שבהם כמו שהשדו הרב והלאו הזה בשבת הוא לאו דמחמור דחייב לא תעשה כל מלאכה אהה ובהמקד כו' ודרשו בו מחמור אחר בהמחמו וכמו שהעלו בפרק בתרא משבת (דף ק"ד)

המחמור אחר בהמחמו שבהם פסור מכלום דבשוגג לא מחייב חטאת דהוקשה כל החורה כולה לע"ז מה ע"ז עד דעביד מעשה בגופיה ח"ף הכא נמי עד דעביד מעשה בגופיה במזיד נמי לא מחייב סקילה דהוקשה על שגגתו הטאת חייבין על זדונו סקילה בלאו נמי לא מחייב משום דהוא ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין אין לוקין עליו ואפילו למ"ד לוקין עליו וכו' מ"מ לאו בפני עצמו הוא שמענו מלחמור אחר בהמחמו הטעמה משאוי או הטעמה או עושה אחת מהמלאכות

ושנסקול לזה ושנקריב קרבן על מה שעברנו עליו. ואופן מנינם שנמנה ארבע מיתות בארבע מצות עשה. ולשון המשנה (סנהדרין מ"ט): זו מצות הנסקל. וכן אמרו (דף ק"ג) כיצד מצות הנשרפין כיצד מצות הנחנקין כיצד מצות הנחרגין, ואמרו גם כן שאמרו יתברך (שם ל"ה) לא תבערו אש אמנם בא להזהיר מן העונשין בשבת וזה שהוא הזהיר משריפת מצוה ואמר בכל מושבותיכם רוצה לומר במושב בית דין לא תבערו אש אף על פי שהיא מצות עשה. אמרו הבערה בכלל היתה ולמה יצתה ללמד מה שריפה מיוחדת שהיא אחת ממיתות בית דין ואינה דוחה את השבת אף כל שאר מיתות בית דין לא ידחו שבת. וזה מבואר לא יסתפק בו אדם. וכמו כן ראוי שנמנה המלקות מצוה. ואין ראוי למנות כל עונש מיוחד מצוה בפני עצמה עד שנאמר על דרך משל שהצווי אשר צונו לסקול שבת מחלל שבת מצות עשה אחת וסקילת בעל אוב מצוה שנית וסקילת ע"ז מצוה שלישית עד שיהיה מנין המצות

עד דעביד מעשה בגופיה ח"ף הכא נמי עד דעביד מעשה בגופיה במזיד נמי לא מחייב סקילה דהוקשה על שגגתו הטאת חייבין על זדונו סקילה בלאו נמי לא מחייב משום דהוא ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין אין לוקין עליו ואפילו למ"ד לוקין עליו וכו' מ"מ לאו בפני עצמו הוא שמענו מלחמור אחר בהמחמו הטעמה משאוי או הטעמה או עושה אחת מהמלאכות

מרגינתא מבא

זה וכמ"ס הרמב"ם ויבאר דבריו הרב בעל לב שמח, וכן בארץ דקתני מצות הנשרפין ומצות הנחרגין. וכו' רמב"ם נ"ל ל"ח מצות הנסקלין ואף כ"ח כמ"ס הרמב"ם וז"ל [ב] וראיתי הרב לועג מאמרם זו מצות הנסקלין מופת שירי, שהם ספרו מעשה הסקילה כילד נעשה וכן יספרו מצות השבייה כילד ומצות הקיעת שופר כילד וכל כיוצא בה במעשים דומי הפעולות: נעשה וכו' עכ"ל, א"כ ה"ל לומר זו מצות סקילה מאי מצות הנסקלין, א"ל דאחי לאגמורן

לב שמח

זה המהלל שבת בכלל מחוייבי סקילה אחרי כן מנה לא תעשה כל מלאכה כנס לא נשאר אלא שם יתשבו בלא ספק ששמועין מל"ח ואף ימנה שכן שמועין עליו העונש הכוא: והרמב"ן כתב עליו ואף תמה ומתפלה על הרב הפלל ופלה שימנה לעל הלכות גדולות ויחפז עליו למה לא יסביל בדבריו ולא יבין בהם כלל ואם היה משיב על אחד מהמלמדים ראוי הרב להמחמו ולכבוד מוסרו להסתכל במאמר התלמיד ההוא ולהתבונן בו וכו' שבהיביו על גדול הגאונים ויחפזו אחריו ויחפזו מן המובלגים השכל הם ופלוס. (א) אלא כונה בעל הלכות מבוארת בדבריו שמנה מחלל שבת בכלל מחוייבי סקילה ואחר כך כתב בכלל חייבי לאוין בלבד כלשון הזה לא תעשה מלאכה דלאו מלאכות מלאכות שבת כי לפי שכבר מנה לאו האבות במחלל שבת שבסקילה נזכר ומנה לאו אחר לא תעשה מלאכה שאינה מן האבות ואינו מתחייב בה סקילה, וכבר נזכר בעריות ובזנות מכל מחוייבי מיתה וכרת שלא החזיר הלאוין שבהם כמו שהשדו הרב והלאו הזה בשבת הוא לאו דמחמור דחייב לא תעשה כל מלאכה אהה ובהמקד כו' ודרשו בו מחמור אחר בהמחמו וכמו שהעלו בפרק בתרא משבת (דף ק"ד)

כתב עוד הרמב"ן ראיתי הרב לועג מאמרם זו מצות הנסקלין מופת שירי, שהם ספרו מעשה הסקילה כילד נעשה וכן יספרו מצות השבייה כילד ומצות הקיעת שופר כילד וכל כיוצא בה במעשים דומי הפעולות: נעשה וכו' עכ"ל, א"כ ה"ל לומר זו מצות סקילה מאי מצות הנסקלין, א"ל דאחי לאגמורן

זה המהלל שבת בכלל מחוייבי סקילה אחרי כן מנה לא תעשה כל מלאכה כנס לא נשאר אלא שם יתשבו בלא ספק ששמועין מל"ח ואף ימנה שכן שמועין עליו העונש הכוא: והרמב"ן כתב עליו ואף תמה ומתפלה על הרב הפלל ופלה שימנה לעל הלכות גדולות ויחפז עליו למה לא יסביל בדבריו ולא יבין בהם כלל ואם היה משיב על אחד מהמלמדים ראוי הרב להמחמו ולכבוד מוסרו להסתכל במאמר התלמיד ההוא ולהתבונן בו וכו' שבהיביו על גדול הגאונים ויחפזו אחריו ויחפזו מן המובלגים השכל הם ופלוס. (א) אלא כונה בעל הלכות מבוארת בדבריו שמנה מחלל שבת בכלל מחוייבי סקילה ואחר כך כתב בכלל חייבי לאוין בלבד כלשון הזה לא תעשה מלאכה דלאו מלאכות מלאכות שבת כי לפי שכבר מנה לאו האבות במחלל שבת שבסקילה נזכר ומנה לאו אחר לא תעשה מלאכה שאינה מן האבות ואינו מתחייב בה סקילה, וכבר נזכר בעריות ובזנות מכל מחוייבי מיתה וכרת שלא החזיר הלאוין שבהם כמו שהשדו הרב והלאו הזה בשבת הוא לאו דמחמור דחייב לא תעשה כל מלאכה אהה ובהמקד כו' ודרשו בו מחמור אחר בהמחמו וכמו שהעלו בפרק בתרא משבת (דף ק"ד)

זה המהלל שבת בכלל מחוייבי סקילה אחרי כן מנה לא תעשה כל מלאכה כנס לא נשאר אלא שם יתשבו בלא ספק ששמועין מל"ח ואף ימנה שכן שמועין עליו העונש הכוא: והרמב"ן כתב עליו ואף תמה ומתפלה על הרב הפלל ופלה שימנה לעל הלכות גדולות ויחפז עליו למה לא יסביל בדבריו ולא יבין בהם כלל ואם היה משיב על אחד מהמלמדים ראוי הרב להמחמו ולכבוד מוסרו להסתכל במאמר התלמיד ההוא ולהתבונן בו וכו' שבהיביו על גדול הגאונים ויחפזו אחריו ויחפזו מן המובלגים השכל הם ופלוס. (א) אלא כונה בעל הלכות מבוארת בדבריו שמנה מחלל שבת בכלל מחוייבי סקילה ואחר כך כתב בכלל חייבי לאוין בלבד כלשון הזה לא תעשה מלאכה דלאו מלאכות מלאכות שבת כי לפי שכבר מנה לאו האבות במחלל שבת שבסקילה נזכר ומנה לאו אחר לא תעשה מלאכה שאינה מן האבות ואינו מתחייב בה סקילה, וכבר נזכר בעריות ובזנות מכל מחוייבי מיתה וכרת שלא החזיר הלאוין שבהם כמו שהשדו הרב והלאו הזה בשבת הוא לאו דמחמור דחייב לא תעשה כל מלאכה אהה ובהמקד כו' ודרשו בו מחמור אחר בהמחמו וכמו שהעלו בפרק בתרא משבת (דף ק"ד)

אבל לפי דעתי הנחתו זאת דהרמב"ן כמ"ס ר"י דאף לא ימנה שכן שמועין עליו העונש הכוא: והרמב"ן כתב עליו ואף תמה ומתפלה על הרב הפלל ופלה שימנה לעל הלכות גדולות ויחפז עליו למה לא יסביל בדבריו ולא יבין בהם כלל ואם היה משיב על אחד מהמלמדים ראוי הרב להמחמו ולכבוד מוסרו להסתכל במאמר התלמיד ההוא ולהתבונן בו וכו' שבהיביו על גדול הגאונים ויחפזו אחריו ויחפזו מן המובלגים השכל הם ופלוס. (א) אלא כונה בעל הלכות מבוארת בדבריו שמנה מחלל שבת בכלל מחוייבי סקילה ואחר כך כתב בכלל חייבי לאוין בלבד כלשון הזה לא תעשה מלאכה דלאו מלאכות מלאכות שבת כי לפי שכבר מנה לאו האבות במחלל שבת שבסקילה נזכר ומנה לאו אחר לא תעשה מלאכה שאינה מן האבות ואינו מתחייב בה סקילה, וכבר נזכר בעריות ובזנות מכל מחוייבי מיתה וכרת שלא החזיר הלאוין שבהם כמו שהשדו הרב והלאו הזה בשבת הוא לאו דמחמור דחייב לא תעשה כל מלאכה אהה ובהמקד כו' ודרשו בו מחמור אחר בהמחמו וכמו שהעלו בפרק בתרא משבת (דף ק"ד)

קנאות סופרים

קרבן לפי מין אותו הקרבן ולא לפי מדרגתו והרי לענין חיובי מיתות בית דין ומלקיות בכלל חייבי כהנאין להדיא בכל אחת מהאזהרות שלהן כדכתיבנא וזהו טעמו של הרב לרבותא אהדי:

ועוד הליך הרמב"ן ז"ל בעד בה"ג מטה שחפסו הרב לפי שבנה את העונשין בכלל מל"ח ועוד מנה האזהרה שבעבורה יתחייב את העונש שהיה את המהלל את השבת בכלל מחוייבי סקילה ומנה עוד לאו דלא תעשה כל מלאכה והוא ז"ל באר טעמו דלא תעשה כל מלאכה הוא לאו דמחמור כמו שהעלו כן בפרק בתרא דשבת ולזה מנאו בה"ג לפי שהוא בכלל חייבי לאוין ולא מאבות מלאכות של שבת ולא עוד

ומה שאמר עוד (ב) כי הרב טעה בענין המחמיר אחר בהמנו שכתב כי משמע כשהורש
בה בעת שהוא מחמיר אחרים, כ"ל כי הוא לא הבין דברי הרב, והכני מציא לך כל לשון
הרב שכתב בפרק כ' מהל' שבת ואחר כך אפשרו לך כפי הנראה לי, וז"ל אסור להוציא
משה על ההבמה בשבת שנאמר למען יזוה שורך וחמורך וכל בהמך אחד שור וחמור
ואחד כל בהמה וזהו ועוף ואם הוציא על

הבהמה אע"פ שהוא מלווה על שבתה אינו
לוקה לפי שאסורו בה מכלל עשה לפיכך
המחמיר אחר בהמנו בשבת וזהו עליה משאוי
פטור. והלא לאו מפורש בחורש שנאמר לא
תעשה כל מלאכה אלה וכן וכן וכן וכן
ואמחקר ובהמך שלא יחרוש בה וכו' וכן
ונמא לאו שניתן לאסור מיתה בית דין ואין
לוקן עליו עכ"ל. ופירושו הוא זה שראשונה
אמר שהמחמיר אחר בהמנו בשבת הנשאלת
משאוי בלבד פטור ואחר כך הקשה על דבר
זה ואמר והלא יס' בו לאו מפורש בחורש
שנאמר לא תעשה כל מלאכה אלה ובהמך
שבת לאסור שלא יחרוש בה וכו' וכן בחרישה
ששניהם עושים המלאכה ואם כן המחמיר אחר
בהמנו הנשאלת משאוי הוא בכלל זה הלא
וזהו לו ללוקט עליו. והשיב שנמא לאו זה
שניתן לאסור מיתה בית דין ואין לוקן עליו,
פירוש מאחר שכלל זה על קרקע ככלל גם
כן שלא יחרוש בה שהיא אחת מחבות מלאכות
הרי הוא לאו שניתן לאסור מיתה בית דין ואין
לוקן

המצות לפי מנין האישים שהם מחוייבי מיתות בית דין
כמו שעשה זולתנו מבילתי התבוננות, כי אם יהיה
הדבר כן ראוי גם כן שנמנה כל מלקות ומלקות בפני
עצמה בהכרח עד שיהיה מלקות אוכל נבלה מצוה
בפני עצמה ומלקות אוכל חזיר מצוה שניה ומלקות
אוכל בשר בחלב מצוה שלישית ומלקות לובש שעמנו
מצוה רביעית ויהיו גם כן אצלו מצות עשה לפי מנין
הלאוים שלוקים עליהם ואז יתרבו מצות עשה יותר
מארבע מאות מצות בהכרח, וכמו שלא נמנה כל
מחוייבי מלקות אבל נמנה מין העונש בלבד והוא
המלקות כן לא נמנה במיתות זולתי מין העונש והוא
סקילה שרפה הרג וחנק. וכן לא נמנה כל מחוייבי קרבן
לפי פרטם עד שנאמר חמאת שגת שבת מצוה וחמאת
שגת ע"ז מצוה אבל נמנה מין הקרבן לבד כמו שמנינו
מין המיתה, וכבר ידעת שמיני הקרבן יתחלפו בהתחלף
העונות אשר יתחייב עליהם הקרבן ההוא, כי יש מן
העונות מה שיתחייב עליו אשם תלוי, ומהם מה

שיתחייב קרבן עולה ויורד, ומהם מה שהחובה עליהם אשם ודאי, ומהם חמאת קבועה,
ולזה לא נמנה החמאת עם האשם, אבל נמנה חיוב חמאת קבועה מצוה, וחיוב אשם
ודאי מצוה, וחיוב אשם תלוי מצוה, וחיוב קרבן עולה ויורד מצוה, הן שיתחייב הקרבן
ההוא למי שיתחייב ולא נשניה בהתחלף העונות אשר יתחייב על כל אחד מהם
כמו שנמנה המלקות מצוה ולא נביט לחלופי העונות אשר יתחייב על כל אחד מהם
מלקות וכן שם כתוב לכל מין מהם פרשה בפני עצמה. וכבר נתערבב זולתנו בזה העיקר
ערבוב שאין צריך להקשות עליו ואין ראוי להשיב עליו לרוב בלבול הענינים. ואני
תמה על איש שמנה מחוייבי מיתות בית דין כלם איש ואיש מחוייבי כרת ומחוייבי מיתה
מכלל

מרגניתא טבא

לאגמור דכל הנסקלין הים מזה אחר וכמ"ס דעיקר המזה הוא המסירה לכ"ד וכן במלות הספרין
ומזה הספרין דמזה לשון יחיד מזה קמי מזה, ונכסלין ונכסלין ונכסלין לשון רבים ואי

לב שמה

עונש הכרת ואמר כ"כ בכרת וכן לאוין חזק משנים שלא עשה פסח ושלא מל כי כל חיובי
מיתה וכרת לא תעשה כן חזק מהלוי השנים שכן מ"ע ויש עליהן כרת כמו שפורש בראשון
מכירתם וזה הוא לשון דב"ס שכתב בסוף מנין הלאוין אלו-רע"ו לאוין וע"א עבירות שבמיתות
ו' עונשין הרי אלו שמה מ"ס כ"י ע"כ, וכיון שהרע"ו והע"א אלו לאוין שכן כללן ואמר על
כן אלו שמה מ"ס קשה הלאוין הכנים בכללן לא עשה פסח ולא מל כי אלו שמה מ"ע כן וזהו
אשר דקדק בלשון שלא כתב וע"א לאוין שבמיתות כ"י אלא וע"א עבירות שבמיתות כ"י מפני שכלן
עבירות ולא כלן לאוין כי יש בתוכם אלו השנים שכן מ"ע וכן חזק אחר"כ ומנא אלו השנים בתוך
מ"ע וכתב ויזהר מ"ס כ"י לעשות פסח כ"י אלא ודאי זו הוראה ברורה שהעונשין ענמן הוא
שמה ללאוין ואילו השני מ"ע עונשין אחד הוא עם ענשי שאר הלאוין שמהם לפיכך כלל ענשן
וענשי שאר הלאוין כלם יחד במנין הלאוין ואחר"כ חזק ומנה אלו השנים למ"ע עונשין כלשון כ"י,
ועוד ראה משאר מ"ס ענמן כי שם מנה חמאת פרוצי ראש במחוייבי מיתה ואחר"כ חזק ומנא
בלאוין ראשונים אל חסדן כ"י וזהו עונשין שאלו לו להרמב"ן עליה שכתב כלל ובהכרח יש לו
למודות לרב עליו דב"ס מנה ללאוין העונשין ענמן וגם הדברים המחוייבין העונשין הסם, ועוד
יגיד עליו רעו בעל ספר המצות שהוא חזק בדרך דב"ס למנות המנות במנין האישים הנסקלין
והנכסלין כ"י וגם הוא מונה כן העונשין ובעלי העונשים כמו שזכר הרמב"ם משמו. ומ"ס הרמב"ן
שכתב כבר מזה בעבירות וכו' וזהו שכתב בן הלאוין כמו שכתב הרב וכו', לא סויעל בזה
כלום כי מה בן והוא ימלט עם אונן שזכר בן לאותן שלא חזק וזהו הלאוין העונשין והדבר אשר יענש עליו.
הרב כ"י כתב הס' נכסלין אונן לבדן ופס' מנין העונשין והדבר אשר יענש עליו.
ודוק הדק ביטע בכל מה שכתבתי בזה כי הוא נכסלין הכנת הרב בנכ"ס ונמחק ענשנו עליו.

אשר משיגו לא שח' אלו לב:
כתב הרמב"ן עוד כתב הרב פ"כ דשבת אם הוציא על ההבמה אע"פ שהוא מלווה על שבתה
אינו לוקה לפי שאסורו בה מכלל עשה לפיכך המחמיר אחר בהמנו בשבת וזהו עליה משאוי
פטור. והלא לאו מפורש בחורש שנאמר לא תעשה כל מלאכה אלה וכן וכן וכן וכן
ואמחקר ובהמך שלא יחרוש בה וכו' וכן וכן וכן וכן
ונמא לאו שניתן לאסור מיתה בית דין ואין לוקן עליו עכ"ל. ופירושו הוא זה שראשונה
אמר שהמחמיר אחר בהמנו בשבת הנשאלת משאוי בלבד פטור ואחר כך הקשה על דבר
זה ואמר והלא יס' בו לאו מפורש בחורש שכתב לאסור שלא יחרוש בה וכו' וכן בחרישה
ששניהם עושים המלאכה ואם כן המחמיר אחר בהמנו הנשאלת משאוי הוא בכלל זה הלא
וזהו לו ללוקט עליו. והשיב שנמא לאו זה שניתן לאסור מיתה בית דין ואין לוקן עליו,
פירוש מאחר שכלל זה על קרקע ככלל גם כן שלא יחרוש בה שהיא אחת מחבות מלאכות
הרי הוא לאו שניתן לאסור מיתה בית דין ואין לוקן

קנאת סופרים

עוד אלא שחשדו להרב ז"ל מן המובן אצלו בחיבורו הגדול פ"כ מהל' שבת דאין
במשמע הלאו הזה אלא החורש וכלי המחרישה בידו וכיוצא בזה שהוא עצמו עושה
כל המלאכה ולא במחמר מיירי. וכל אלו אצלי דברי תימה הן שהרי לאו דלא תעשה
מלאכה הוא אזהרה על עונש מיתה שנכתב גבי חילול שבת בכל המלאכות כדאיתא
במדרש במילתא ולזה על כרחין לומר דבכל מיני מלאכה מיירי והיינו מ"ש הרב
בריש הל' שבת וז"ל וכל העושה בו מלאכה ביטל מ"ע ועובר על ל"ה שנאמר לא
תעשה כל מלאכה וזהו חייב על עשיית מלאכה אם עשה ברצונו בודון חייב כרת
ואם היו שם עדים והתראה נסקל וכו', וכן לקמן בסל"ה סי' ש"כ ז"ל ההורח מעשיית

מלאכה בשבת והיא אסור לא תעשה כל מלאכה וגו' ובפרק מי שהחשיך דרשו בו
גם המחבר שהוא בלאו גירדא ואין לוקן עליו כדאיתא התם ואולי מריבויא דכל
דרשו כן וכונת הרב בחיבורו היא ג"כ שיהא בו צד שיחייב מיתה אף בהחשך
עם ההבמה בעשיית אחת מהמלאכות ונמצא שהמחמר שאינו עושה מלאכה בגופו
אינו במיתה וגם אין בו מלקות מפני שהוא לאו הניתן לאסור מיתה בית דין כלומר
דאזהרת מיתה ב"ד שייכא נמי במעשה גופו עם ההבמה כגון חורש בה וכלי המחרישה
בידו דבאלו הכי ממה שכתב ג"כ אזהרה לאדם להורח לא הוה חשיב ליה הרב ז"ל
ללאו הניתן לאזהרת מיתה ב"ד לגבי המחמר כרי לפוטרו מן המלקות דכל מלאכה
שהוא

חייב מלקות כמו ששינוי מכות (דף כ"א ע"ב) יש חורש חסם אחד וחייב עליו משום שמונה לאוין הורש בשור ובהמור ובשיעית ויו"ט, וכן העיין עוד מפורש בראשון של יבמות (דף ו') דלג העשה דמחמר הוא לאו בפני עצמו שאין בו כרת ואינו בלאו דאבות מלאכות אבל הוא לא העשה גרידא כשאר לאוין דעלמא. ומה

שאלמו דואר ליה לאו שניתן לאזהרה מיחה
 בית דין מפני שהוא שוה אלס הללו שחייבין
 עליו מיחה במעשה זה בההרהר עם הללו
 שיהיה בכללו מעשה שאין בו מיחה ב"ד מעשה
 שיהא בו חובב מיחה בית דין, ולדברי הפוסק
 זה ממלקות קף זה פטור כענין שהזכירו
 בראשון של עירובין (דף י"ז:) בלאו דלא ילא
 איש ממקומו שהיו דורשין אותו ליואל חוץ
 לחומס, ומפני שהיו כוללן בו קף מוילא מרשה
 היחיד דקרי ביה יוילא היו פוסקין היואל חוץ
 לחומס ממלקות מאוס דואר ליה לאו שניתן
 לאזהרה מיחה ב"ד במוילא ופטורבו גם כן מן
 המלקות אפילו למאן דאמר לוקין עליו משום
 דאס כן לכתוב קרא לא תעשה כל מלאכה
 ובהמתק אחס לחס לי הוא ניסו דבי פטור
 מלאכה מחייב בהמתק לא מחייב שאין
 המלאכה עם בהמתק שהזהר כמו שטענה הוא
 אותה להחייב עליה מלקות אבל היא נחשבת
 במלאכה בקד ובתך ועבדך ואמתך שמוזהר
 עליהם בלאו ואינו לוקה שאין מלקות במעשה
 אחרים וזה דבר ברור. ואחזור להקדים כוונת
 בעל הסלכות בעונשי הללוין, הוא רואה שלא
 ימנה העונשים כלל לא במצות לא תעשה ולא
 במצות עשה שלא בא הכסוס הלא תרי"ג אלא
 בעיקרי המעשים הרגזיים במצוות מאתו יתעלה
 ובמנעמים מאתו יתעלה אבל אין הגמולים מכלל
 המעשים הרגזיים, בין שהיה הגמול מאתו
 יתעלה כגון הכרת והמיתה בידי שמים, ובין
 שיואל אותה לגמול לו כפי רשעו כמלקות וד'
 מיתות לכפרה או לנקמה או שיואל עליו להשיב
 כפרה על עולמו בקרבן אילו בא בהשגון
 הזה, ולכן לא מנה בקרבנות החוטאים שום

מזה רק השבנו בתמיד ובמנחה יאקוט ובלילות וכו' שיעות מליקות וכו' אשר האשים
לפי שהם מזה עלינו בלחם לעשות הדין הוא במחויבים זו. וצביאור אמרו שהדבר
יבמות (דף ו') אמרו עוד לפי שנאמר כי יהיה בלשם הקל משפט מות ורומת שומט
ממיתת בית דין וכו' ופירשו אבל מיסת ב"ד דחיא מ"ט דלחיא עשה ודחי לא תעשה

לב שמח

אלא למלאכות שהייבין עליהן מיתא ב"ד כגון חרישה והקשה עליו בזה ע"ל. ומה שאמר דל"ב לא הוהך לומר ונמאל לאו זה כו' קשה לי דלפירות הרמב"ן ונמאל לאו זה כו' דקאמר הכי לא קאי למחמר דודאי מחמר לא תיזי עממא כיון שאין בו לאו אבל לחורש קאי וקאמר שפך שיש בו לאו אינו לוקה עמוס שניתן להוציאתו ב"ד, אם לא תהיה פנויה הכי המגיד דלא הוהך על לומר זה כו' בלא לך לאו לא מחמר ולא קאמר שאין בו לאו אלא בחורש והוכי' ליה דבכי למא שקסמא הלא לאו מפורש בתורה כו' וזו אינה קושיא כל כך דהשפא דלתי לחורש פירש בו שפך עליו אינו לוקה מפני שניתן להוציאתו מיתא ב"ד, ומ"מ נראה לי דתי לחורש דמתי קאי לא הוי תיאלמ ונמאל לאו כו' אלא שסימיקא הדברים וכו' יאמר שלא יחורש בזה כו' ויכול לאו כו' אבל הלא י"ב דמאל מורכב מחזור אל ענין חורש וימינו מחמר לדליל שקסמא צו והלא לאו מפורש וכו' ותיזי לזי דעיקר הלאו בחורש וכו' שנמאל אם כן שפך המחמר פסור כי הוא לאו שניתן כו' ונפקא מינה שמורס הרמב"ם שיש לאו במחמר כפי' הכי המגיד:

ב"רמב"ם ע"ד כ"ג, ודאם שלא ימנו העושין כלל לא במלות טעם וכו' אשר האשים ארנו הרב בסוף ע"ל:

ולבאורא הוּי נרנאין דברוי בקרבן כי האדם ביאסלו לכפרה על עמו ואזרו כוּא וּלמא נמא
 איתו עליו למאן ויהסבה לו דקסא אכל לפי זס ראוי שנאמר כן בכל מלית היתק
 לעשה וזהו כוּא בסיג מונס שילוס גול בחלע וּלמא ויהסבה לו מונס וכוּא בל לנאלי ידי חובת
 גול ולסיכוי כדי ויהסבה לו מהסוי, אכל קרוב הדבר מונס שנאמר שכל אלו מונס כן לאדם
 מהסוי ויתברך ומלך זו שהאם לסימא ויפשה קרוב בכך יכופר לו עונו דבראנן וזכו טעס הקרבן
 שאדם מביא על עמו במנות כ' כזכר אף בגמולין וסעושין הנס הכרת וסמיתס בדיי שמיס
 פסיקא שאין בהס מקום למחוס במנות כמו שפאלן בעל ספר הכמות שזכרו ברמב"ם כי אלו ודאי
 מואת ס' מן השמיס ויהס איתו עוש דבר שישתן לו מונס וזו ציור, אונס שאר העושין כן
 וּלמקוט וסמל לא איתו מנות לא"ד שישלן (לחלסי) גמולס בראשט וכל העס יביעמו ויורלו,
 וכבר חזר הרמב"ן וסודס כי דעס הרב למנות העושין למנות כוּא הטוב וסישר שמונס עליו
 לחלס לעשות הדין בעמיוויין כו' וסיכוי רליוס מרעס יבמות שפאלו סס לפי שנאמר כי יסיה בליס
 חסא משפט מוט וסומס שומע אפי' כי בחול יין ב' בנסב מוט אפי' מקיים סמלליס מוט יומס שפאל
 מלאכות מוט מיתס כ"ד כו' ופירשו אכל מיתס כ"ד דחוי רחמי עס ודחי לא עוסס כו' ופי'
 יראוי למנות מיתס כ"ד מ"ע. ולי האעיר עוד רליוס ברורס ממה שפאלר בספרי פ' רלס ידך ססיה
 זו ברלשוה לסמיו מנות ביד הניסס לסמיו, ובפסח שפטיס בעובד ע"ז יד העידס ססיה
 זו ברלשוה לסמיו מנות בעידס לסמיו כו' הא קמן ססמיתס על כל מי ססמלס עליו לעשותס
 למנוס היל לו :

ואף שהרמב"ן מודה הוא לרב שמונה העונות עדיין הוא חולק עליו במה שכתב בזה השם
למנוח על מה שהעונות מזה חסד וקנאה אין הוא כרמב"ן אומר אבל הכנאה בעיני שבו
העונות נקוין אחר למד כמותם כסא או שמונים כלם מזה כו' אין השם בין ההומותין שבו
או בעצמה, וכנראה אלי שאנו נלוינו במתים כלם מפסוק שנאמר ובערת רע מקרבך אמרו
בער עושי רעו מישאל ואי מלות עשה שלום אבל הכתוב במה מות יומתו דמיו ב דמיהם
בם

02

לוקון עליו ע"כ. ואין פירוש המיד משה אשר כהן על דבר יחזקאל זה וכו' מחייב בעיני ולא מה שאמר כי מה שכתב מיתה ב"ד הוא לפי שיש פעמים שצמחמדר יש בו מיתה כמו ואמר שאל לא היה כן לא היו קוראים אותו לאו שיתקן לאזהרת

ממנו כל האזהרות מחזור
מאחר שבפועל הזה של
יפול לעולם חיוני מיתא
המטות בדבר. אחת של
מיתא לעולם כי מה
וחושב בה אין החיוב מה
חושב. ועוד מיתא בדבר
האזהר על דבר שיש בו
על דבר אחר שקראו לו
באומרו הפועל עקרא לומר
ב"ד ואין לוקח עליו כח

בנו כי חיוב הכרת והעונש
שבעל ספר המצות גלה דעתו בזה ואמר
ההוא דבר זה לשונו. אמר ומהם שנים ושש
עשייתם לא אנחנו וכלם נעריבם, אמנם אם
ל אותם הפרק ההוא, והשנים ושלשים ענין
יבי מיתה בידי שמים כמו שמנה, וענין אמר
זה, אם כן אין ספק שזה לא נשאר אצלו
ל מהם שחייבות לנו ומהם שחייבות לו יתברך
תם לא אנחנו, וזה בחיי כלו אצלי בלבול גמור
ים מבוארי ההפסד. ואמנם טעו כלם זאת
נבוכים בהם פעם מונים אותם לבדם ופעם
ימו זה כלו במצות לא תעשה מבלתי התבוננו
שיהיה מין כל עונש מצות עשה עד שיהיה ד
ינו שנענישחו בממונו בזה השיעור, וכן תוספ

וזהו הרב בן . ואמנם דעת הרב שהעונשים המסורים לנו ימנו בם
(דף ל"ה:) ומהל ריחיה דוחה שבת מק"ו על דעתם יבא עשה
אני בין בחול בין בשבת , ומה אני מקיים ממללה מוח יומת
הדר אמר אימור דלמרינ אחי עשה ודחי ל"ח גרידא לא תעשה

קנאת סופרים

שהוא עושה אותה בלי סיוע הבחמה נחשבת כלאו בפני עצמו לגבי אותה שהיא עכ
הבחמה. זהו כוונת הרב לפי מה שהבין ממנו הרב המגיד ורלא כהבנת רמב"ן ז"ל:
ונלע"ד לרשון בעל מ"ט לקיים דברי הרב יובן כמה שעולה מדברי התוס' בספ"ק
דעירובין גבי תחומין דנפקא לן איסורייהו מלאו דאל יצא דאי הוה עיקר
קרא בהוצאה מרשות לרשות לא הוה לקי אף למאן דאית ליה תחומין דאורייתא
משום דניתן לאזהרה מיתא ב"ד אבל השתא דעיקר קרא בתחומין משום דאל יצא
כתיב אע"ג דגמרי ביה הוצאה ג"כ דקרינן אל יוציא לקי על התחומין דלא מיכרי
לאו הניתן לאזהרה מיתא ב"ד והכא נמי גבי מחמר אי לא הוה שייך חיוב מיתה
במחמר הוה לקי משום דעיקר קרא במחמר הוא מרכבתי ביה ובתמך דלענין מלאכות
בארס לחודיה אחר ביה קרא אחרינא בפרשת אמור כל מלאכה לא תעשו שבת היא
לח' וגו' והכא דכתיב ביה בחומר עיקריה למחמר אתי והוה אמרינן דלקי אבל השתא
דבמחמר נמי איכא צד של חיוב מיתה כגון החורש בבחמתו וכלי המחרישה בירו
שהוא עושה מלאכה בגופו וגם הוא מחמר ניהא למפריהו ממלקות גמרי כשאנו
עושה מלאכה בגופו לפי שהוא לאו הניתן לאזהרה מיתא ב"ד ולמדנו מ"כ דשייך
מיתה אף במחמר ואז הוא נכלל בחיובי מיתה ב"ד שכבר מנאן בה"ב במנין המצות
א"כ לא שייך תו למתני אותו הלאו עצמו למצוה אחרת דתרי מצות מחד לאו
ליכא למני:

עור כתב הרמב"ן ז"ל בהקדמה שהקדים אל המצות הפרשיות שלא ישיב על הרב
בחיבורו הזה החיבור אלא במיד דשו"ך למינין של מצות ולא במאי דשו"ך
לאיזה דין מן הרבין וז"ל. והמשל בזה מה שהוביר במצוה ע"ש שאין בכור בחמה
מהורה נותן בחוצה לארץ וכ"כ בחיבוריו הגדול וזה מעות בדרתיה בהל' בכורות
בראויות גמורות עכ"ל. והראש ז"ל הביא דבריו בספ"ד מהל' בכורות ורשב"א ז"ל
בתשובה סי' של"א וסמ"ג עשין ר"א והטור י"ד סי' ש"ו העלו כדעת רמב"ן ז"ל וכבר
השיג גם הראב"ד ז"ל על הרב בזה שם פ"א מהל' בכורות:
ואני בעניי מאד נפלאתי הפלא ופלא על הרבנים האדירים האלה אך לא השגחנו
במאמר הרב שם בחיבורו שכתב שאין מביאין בכורות מהל' לארץ ואם הביא
אין מקבלין ממנו ולא יקרב אלא יאכל במומו דמשמע להרדי דלענין התקירה הוא
דאין מקבלין אלא משופ"ל בזה מוס יתכן לכתחילה וזהו שלו הבורות חולין כח"כ לעיל
ואין יתישב זה עם מאמרו דלעיל דאין בכור בחמה מהורה נותן בחל' דהיינו לומר
שאין בו מצוה כלל אלא הרי הוא חולין גמורים לבעלים אלא ודאי מה שהיה כתוב
בדנוסאות שאינו נוהג אלא בארץ לא היה לו הבנה ע"ש אה"כ שלא יקרב אלא
יאכל במומו דאפי' בלא מוס הרי דינו שאיכל לבעלים מבלי שום שייכות בו לכהנים
ומכאן הוכחה גמורה לפע"ד דנוסאה משובשת נזדמנה אל הגדולים דלעיל בדברי
הרב כמ"ש בעל כ"מ שם פ"א מהל' בכורות וב"י ב"ד סי' ש"ו. אמנם לקמן מצוה ע"ש
ביאר הרב דעתו הראשונה שאינו נוהג אלא בארץ מל' ספרי דילפי' מנעשר דנגד
ממסוס

וְכִי, אִם כֵּן רָאִינוּ לַמּוֹת מִיָּתֶה צ"ד מוֹת עֶשֶׂה, (ג) אֲזַל הַנֶּרְדָּה בְּמִין אֹר שִׁיחַ הַעוֹשִׂים נִמְנִין לֹא אֶחָד בְּמִלּוֹה בְּהֵם אֹר שִׁימֵנו כּוֹלֵם מוֹת אֶחָת אִין הַפֶּסֶח צִין הַמּוֹמֵתִין בָּאֵין אֹר בְּעוֹפֶרֶת. וְהַנֶּרְדָּה אֵלֵי הוּא שֶׁלְּחִנּוּ וְלָטוּיֵנו בְּמוֹמֵתִים כּוֹלֵם מִפְּסוּק גִּלְגָּמֶשׁ וְבַעֲרֵם הֵרַע מִקֶּרֶבֶךְ, אֲמָרוּ בְּעַר עוֹשֵׂי רַעוֹת מִיִּשְׂרָאֵל וְהוּא מוֹת עֶשֶׂה שֶׁלֹּה, אֲזַל הַכְּחוּצִים בְּהֵם מוֹת יוֹמֵת דְּמִי בּו דְּמִיֵּהם בֵּם יִרְשֵׁה בְּהֵם שֶׁסֶם חִיבִים מִיָּתֶה, וְהִמְרוּ יִחְעֵלֶה בְּמִקְצָתָם וּסְקִלָּהֶם אֶחָת בָּאֲבִים וּבְמִקְצָתָם בָּאֵם יִשְׁרְפוּ אֶחָת וְאֶחָתִין הוּא חֶלֶק הַמִּלּוֹה וְלֹא נִמְנֵה הַמּוֹמֵתִים חוֹן לַמִּלְחָה אֶחָת וְהַמִּלְחָה עַל פֶּתַח בֵּית אֲבִים מוֹת אֶחָת, אֲזַל הַמִּלּוֹה בְּכוֹלֵם שִׁימוֹתֵהוּ הִיא מִיָּתֶה, וְכִי בֹא בֵּין שֶׁסֶם אִינוּ יוֹכֵל לְהִמִּית אֶחָת בְּמִיָּתֶה הַכְּחוּבָה בְּהֵם שִׁימוֹתֵהוּ בְּכָל מִיָּתֶה שִׁיכוֹל לְהִמִּית. וְהִנֵּה כּוֹלֵם כְּלָלִים מִמִּיָּתֶה וְהוּא מוֹת אֶחָת, וּבְאַחֲרִין שֶׁל שְׁחִיטָה חוֹלִין (דָּף ק"ח) אֲמָרוּ בְּעוֹף שֶׁהֵרַח אֶחָת הַנֶּפֶשׁ דְּבַעֵי לֹאֲחִייוֹה לְבִי דִּינָה וְקוּיֵנו בֵּין וְבַעֲרֵת הֵרַע מִקֶּרֶבֶךְ וְאִין בְּעוֹף הִזָּה כְּחוֹב וּבַפֶּרֶת הֵרַע וּמִסְקוֹל יִסְקֵל הַשּׁוֹר נִחְיִיב בְּמִיָּתֶה אֵלֵם שֶׁל הַמּוֹמֵתִין מוֹתֵם חוֹן וְבַעֲרֵת הֵרַע

(ג) כי הנדמה אליו ענבא כל העונשים במצוה אחת לפי
זכאו ובערת הרע מקרבך כדאיתא בסוף חולין בענין עוף
שביבול פסוק זה שם לא היה להוכיח שמצוה על הב"ד
יורה על האדם להביאו לב"ד כדי שימתיקו דאי לא הימא הכי
זבי לאתוויי לבי
האדם מנעו להוליך
כדי שידעוהו אלא
לאתוויי לבי דינא
ובערת הרע מקרבך
כל אדם להסמל
לס. והסוגיא האחרת
ע. בעשר ק"לח לסייע
לדברי

עשה, ודין חיוב המצאת קבועה מצוה. ודין חיוב אשם ודאי מצוה, ודין אשם תלוי מצוה, ודין קרבן עולה ויורד מצוה. ולשרוף ולסקול ולהרוג ולחנוק ולתלות כל אחד מאלה העונשים מצוה בפני עצמה תתחייב למי שיתחייב מן האישים כמו שהמלקות מצוה יתחייב המלקות למי שיתחייב. וזה מה שרצינו להקדימו בזה השרש ובו נשלמו כל השרשים שתועיל הקדמתם במה

ראוי גם שנחבר אל זה ההקדמה, והיא שכל מה שחייבים עליו מיתת בית זא מצות לא תעשה בהכרח וזולתי פסח ומילה שהם בכרת ואף על פי שהן כמו שאמרו בתחלת מסכת כריתות (דף ז') ואין אתנו בשום פנים מצות יב העובר עליה כרת וזולתם כל שכן מיתת בית דין, וכל מה שבא בתורה ונעשה הפלוגי יתכן או יתחייב כרת נדע באמת שהפעולה היא מוזהר ממנה

לא תעשה. והנה פעמים יבאר הכתוב האזהרה ממנה מלבד העונש, ופעמים יבאר העונש והאזהרה, כמו חלול
 ה' אשר אומר לא תעשה כל מלאכה ולא תעבדם ואחר כן חייב סקילה למי שיעשה מלאכה או למי שעובד ע"ז,
 וכן לא יבאר האזהרה בכתוב בלאו נמור אבל יזכור העונש לבד ויניח האזהרה, אבל העיקר אצלנו לא ענש הכתוב
 אלא אם כן הזהיר ואי אפשר מבילתי האזהרה לכל מי שחייב לו עונש, ולזה יאמר בכל מקום עונש שמענו אזהרה מנין
 הלאמד לומר כך וכך, וכשלא תהיה האזהרה בכתוב ילמדוה בסברא מן הסברות התלמודיות, כמו שזכרו (סנדרין פ"ט)
 באזהרת מקלל אביו ואמו ומכה אביו ואמו אשר לא נתבארו בכתוב כלל שלא אמר לא תכה אביך אך חייב המיתה למי
 שהכה או קלל או ידענו שהם מצות לא תעשה והוצאנו להם ולכיוצא בהם האזהרה ממקומות אחרים בדרך היקש, וזה
 אינו סותר אמרם אין מזהירים מן הדין ולא אמרם תמיד וכי מזהירים מן הדין שאנחנו לא נאמר אין מזהירין מן הדין אלא
 כדי שנאסור מה שלא נתבאר איסור כלל בצד היקש, ואמנם כשנמצא העונש בבאור התורה לעושה זה המעשה נדע בהכרח
 שהוא מעשה אסור מזהר ממנו, ואמנם נוציא בהיקש האזהרה בשביל שיתחזק לנו שרש אמרם לא ענש הכתוב אלא אם
 כן הזהיר, ואחר שתעלה בידנו האזהרה שלא לעשות הדבר ההוא אז יתחייב למי שעבר ועשה כרת או מיתה. ודע זאת
 ההקדמה ושמרה עם השרשים הראשונים בכל מה שיבא זכרו:

ועתה אתחיל בזכרון כל מצוה ומצוה ואבאר על צד פירוש השם כמו שיעדנו בתחלת מאמרנו כי זאת היא כוונת הספר. והנה יפה אצלי שאצטרף אל זאת הכוונה תוספת, והוא בזכרי המצוה אשר יתחייב עליה העונש הן עשה או לא תעשה אזכור ענשה ואומר העובר עליה יתחייב מיתה או כרת או קרבן כזה או מלקיות או אחת ממיתות בית דין או תשלומין, וכל מה שלא נזכר בה עונש מן העונשין תדע שאם היא ממצות לא תעשה הוא כמו שאמרו בעובר על מצות מלך ואין לנו לענשו. אמנם מצות עשה בכללם כל מצוה מהם כשתתחייב עשייתה יש לנו שנלקה הנמנע מלעשותה עד שימות או יעשה אותה, וכשיסתלק זמן החיוב נמנע מזה, כמי שעבר ולא ישב בסוכה על דרך משל אין לנו להלקותו אחר הסוכות על עבירתו, ודע זה. ובעת זכרי גם כן המצות אשר לא יתחייבו לנשים עשה ולא תעשה אומר וזאת אין הנשים חייבות בהם, וידוע שאין הנשים דנות ולא מעידות ולא מקריבות קרבן בידיהן ולא נלחמות במלחמת הרשות וכל מצוה שהיא תלויה בבית דין או בעדים או בעבודה או במלחמת הרשות איני צריך לומר וזאת אין הנשים חייבות בה כי זה תוספת דבור אין בו צורך, ועוד כשאזכור המצות שאינן נוהגות אלא בארץ או בפני הבית יהיו עשה או לא תעשה אומר ואלו לא יתחייבו כי אם בארץ ישראל או בפני הבית. וידוע גם כן שהקרבנות כלם לא יקריבום כי אם במקדש ושלא הותרה העבודה חוץ לעזרה וכן דיני נפשות לא ידונו בהם אלא בהיות המקדש קיים. ולשון מכילתא מנין שאין ממיתין אלא בפני הבית תלמוד לומר מעם מובחי תקחנו למות הא אם יש לך בית אתה ממית אם אין לך בית אי אתה ממית ושם נאמר גם כן מנין שתהא סנהדרין סמוכה למזבח שנאמר מעם מובחי, וידוע גם כן שהנבואה והמלכות כבר נסתלקו ממנו עד שנסגר מן העונות אשר אנחנו מתמידים עליהם ואז יכפר לנו וירחמנו כמו שיעדנו וישיבם כמו שאמר

בשוב

לב שמח

בבס ירלה בבס שש הייבין מיטם ואומרו יתבדר במקתם וסקתם אורו באבנים ובמקתם באב
 ששפכו כו' הוא חלק המזבח עכ"ל. באומרו כסיו העונשין ומנין אחד לאחד כמותם בבס ר"ל
 שיהיו המזות האחת אחת אש כ"ד מזוזה כס' לענשם והכונה למזותן כפי הנושקין ולא כפי
 הנושקין וזו כבר ביטלו ויש סבר במשאל שם הם מנין המזות לפי מה שהמיידיין הם
 נדאו גם כן שימנו המלקיות על זה הדרך ויהיה מלקות אוכל נבלה מזוה אחת ומלקות אוכל מזוה
 המזוה ב' כו' וכן אם ימנו כל האלוין לפי מנין המלקיות יעלה מנין מ"ע ליותר מהרבה מזות כו'
 וזו ודאי עטנם שאין עליהם הגונה הבס שהרמב"ן חתר לבלעם המס הכהנים דבריו לעיל
 ותשובתו בזה ע"ש כי אין צורך לבלע:

אך מה שכתב עוד למנות העושין כלם מזה אחת ופרטיון הקיום ממנה קרוב הדבר מאד ומתקבל אל הדעת. גם כלי הדל אל זה הוא נוסח שהיה המוהל כולל לייסר כל עושה שרע בליש וחרש הכרוי'ול כפי חסרו ומכל מקום לא אקבל שמוזה הכולל האם הוא מונעת הדעת מקרבך כמו שהוא ז"ל אומר. כי לפי דעתי אין ענין הכתוב שהוא מזה האם הודעת תועלת הכותב מהמזה בנתיים הכותב וכו' ומה מקרבך כי מיתווה בקרבם יש בחייו'ל נוסח לז' וישנו בכוונה ותועלת בכוונה שלא ילמדו ממעשיו גם יראו כי בהעשו מה וישיבו דרכיהם ומקרא שמוזה הוא וכל ישראל ישמעו וייראו ולא יוכיחו לעשות כדבר כרע סוס בקרבך, דוק שאמר הכל נמי בקרבך מקביל אל מה שאמר ובערת כרע בקרבך, והנה זה טעם נוסף בנתיים המוזה לתועלת של ישראל לגבי ידיים גושים אין אנו צריכין לז' כי גזע כעוה וקרא כתיב כהדיא וספלו

קנאת סופרים

מסקום שאתה מביא דגן אתה מביא בכורות והיה סוכר הרב דכי היכי שאין מעשר
דגן נוהג בח'ל' אמינין בכור בהמה שאינו נוהג בח'ל' דמראששניהו להרדי
ש"מ לגמרי אקשינהו והנהו עובדי ר"ה רבכורות ופרק אין צדק דוכתי דכתי' שהיו
גוזגין במצות בכור בח'ל' מדרבנן בעלמא ניהו. וכן ראיתי בס' החינוך פ"מ ס' א'
שכתב דמצות בכור בהמה מראווייתא בא"י בלבד ממאי דדרש' לעיל בספרי
ומדרבנן אף בח'ל' וכן העתיק הר"ר וישראל בספר כתר תורה: שלו ס' פ"ו אבל הרב
ז"ל חור בו בחיבורו הגדול גדולה:

ועוד יש נגזום אצלי במ"ש אח"כ הרמב"ן ז"ל לענין מאמר הרב לעיל ברש"מ כי אמרו יתברך וכרמך לא תעולל ואמרו יתברך לא תפאר אחריו הם מניעה אחת מענין אחר שלא תלקט הפירות כלם והנותר כן הענבים נקרא עוללות והנותר מן הייתם נקרא אפרות וכו' עד וזה כלו מעות ספורים וכו' ע"כ, שהרי בנוסחת מ'למינו לא היא ארז פסוק וכרמך לא תעולל הכתוב בפרשת קדושים דהוא ודאי בעוללות מיידו וכמו שהביא הרב לקטן במ"ש קכ"ג ושם פירשו בעוללות אלא הכתובים המובאים לעיל ברש"מ ה' לא תעולל אחריו ולא תפאר אחריו בפרשת כי תצא דלמדנו שכהן באילנות מאחריך הכתוב בשניהם והוא מה שרצה הרב לעיל ברש"מ כדמוכח מלפניו שם שלא יקח מה ששכח מן התבואה או מן הפירות בשיאספם וע"ז הוא דקאמר התם דהנותר מן הענבים יקרא עוללות והנותר מהותים אפרות

הרע והם מלכות עשה שלהם שממנה הם מומחים, ומלכות הסקילה או השפיטה הלק מן המלכות. והנה נשלמה עמנו בעיקרים האלו להודיע כוונת בעל המלכות בהם ולהגיד ספקותינו אחרתם בעינים. ויש לי עוד ספק וקושיא והוא ממה שאמרנו בסנהדרין (דף כ"ו:) שבע מלכות נאמרו בני נח, והנה מנו ענין העריות כולן מלכות אחת, וכן ענין ע"ז כולה מלכות אחת, והנה שנים בהם לישראל ששם חייבים בכל מה שצ"ד של ישראל ממימין עליה, והנה מלכות בהם לומר שהזהירו בני נח מלכות שלהם בכללות לא בפרטים כלומר שחמור להם בעריות על דרך משל כמו איש איש אל כל שער בשרו לא תקרבו אל האם ולא האחות מן האם ואשת הבער וימנה אותם מלכות אחת מפני זה, אבל בישראל שריבה בהן לאוין ומניעות מאחר שהזהיר על כל אחד בלאו נפרד ימנו מלכות רבות, וכן מה שאמרנו (שם) שער מלכות נאמרו לישראל במרה שבע שאלטו בני לא הוסיף להם שלש שבת ויציור חב ואם ודין שחמור שם שם לו חק ומשפט, נאמר כי הוציר אותם באזהרות הנאמרות לבני נח באזהרות ההם עמם, ללא לומר שכללם להם עד שאלו אל הר סיני שם נצטוו להם ודין קצות ודין חבולות. והנה כל אלו מנו אותם אחת ואין להם ענין לכללם בזה אחת אלא ששם אחד יכולו אותם והוא המשפט. והמחקר כל ימנעלה זה לשפוט בלדק שנאמר את העם משפט לדק, והלדק הוא לעשות בכל דבר ודבר מהנולדים בין בני אדם כאשר צוה אלהינו, ולא נחלק והמקור בדבור בכל אשר אין בהם צווי מוחלט לעשות ככה או ככה או מניעה מוחלטת להסתר מן הפועל הפלוני, ואם כן יהיו כל הדינים בלשם בחשבון מן השמים.

עד כאן השגות על השרשים.

לב שמה

רע והעוף גם כן נכלל בו וזהו טעם ג"כ להם שאמרנו שאם איך יכול להמיתם במיתם הכתובים בהם שימותו בכל מיתת שיכול כו' שהיא ראויה האחרת שהיא הרמב"ן ותחת זה הנה כלם נכללים למיתתם ויהיו מלכות אחת עכ"ל. ואינו ראוי כי לעולם כל מיתת הכתובים בהם היא המלכות ובעתה הרע חוקן הוא למי שלא יוכל לקיים בו המצוה כדי שלא יהיה מוטעא נשכר ובכל מיתת שיכולו ומיתתו זה על דרך אע"פ שארבע מיתות בטלו כלומר שכן כן המלכות דין ארבע מיתות לא בטלו ולפי' קצו הדבר להפך ממה שאמר הרמב"ן שהמלכות הכללית היא מונעתה הרע והמיתות המפורשות חלקים ממנה לדרכם המיתות המפורשות כן כן המלכות הרע מונעתה הרע מן המקרה חלק מן ולא חסוי אותם שאין מיתתם מפורשת בשום מקום או אותם שנתפרשה בהם מיתתם ולא יוכלו להמיתם בה שימיתו כל אלו מיתתם שחשיב ידם, רק הדברים בהם חיים כלם, ואליהם חיים ומלך עולם יקמו וזהו לפי, אלו חלקם ואשכח את נפשי, כי כמו שהשיב עמי עורני ונכרתי עד כה ששאלתי מה שירי השיבם נכשנות שכל ה"ד שרשים, כן יעורני ויהיה עם פי ולשוני תמסר לדבר שימות נפשות גם נכשנות אשר כמין המלכות, וזה ההלך בהם כ' :

קנאת סופרים

דרך חכמים ונבונים אשר דעתם מתוספת עליהם כל זמן שמוקנים. ונוסף על האמור לעיל מדי דברי לפנינו במה שהוא מתיחס אל המצות הפרטיות כפי כוונת הרב ובמה שנתחבב בקצתן הרמב"ן ז"ל ואחרים עמו זכור ואזכור עוד מה שיש להביא בדעת הרב לע"ד בקצת ענינים תורניים המשתרגים סתן ובמה שחקר ודרש בטעמי המצות הוא ז"ל וגם במה שנתחבב עמו הבאים אחריו אש"ם דברתי ובפרט על קצת מהמתחכמים אחרונים אשר באכת אינן אפי' ננסים ע"ג הענינים, תמוך מלתי בטה שחרו לעלות ולהכריע שלא כדבריו בדרושים עמוקים, אשר שגבו מהם וינקאו למשה במהנה הרהרו אחריו ויחפאו עליו דברים אשר לא כן וכל זה מגובה לבב כאלו לפניהם שערי ההכנה לא נעלו בכל מחקר יקר הערך ולא חשדו את עצמן בקוצר ההשגה. ובפרט בדרונו זה חוצפא ישגא ורבו המתפרצים הוללים המתהללים אשר אמרו נעשה לנו שם בסודות התורות נבנה לנו עיר ומגדל בנינו לתלפיות וראשו בשמים, אשר בו נעלה בסולם השכליות לאור באור החיים, בהשגת רוי התורה יותר ממה שהשיגו הקדומים שבעתים באור שבעת הימים. דמו ליכנס במרקלין של חכמה הקבלה וסחרי תורה, ולא התקינו עצמן לפרוודור בלימוד המשנה והגמרא, רחש לבם דבר טוב דבר גדול כעשה מרובה, ודבר קטן בעיניהם היות דאביי ורבא, לא אסיקו מיניהו כמאן דמסיק תעלא מבי כרבא. דא ודאי עקא היא דמאן דלא ידע בדרכי הפשט בין שמאלא לימינא, על אלהים ידבר נפלאות וכי שיה ושיג לו בהרי כבשי דרחמנא, ובאלו נהירין ליה שביילי דשמיא כשביילי דמאן, יגלה על דרך הסוד עטיקתא ומסתרתא, רחמנא ליצלן מהאי דעתא :

אמרת להציג בזה איזה חדושים מהנאון הרשב"ץ ז"ל בספרו זהר הרקיע.

קריית חינוך, וכן במצוה הזבה ובשלחן ובמנורה כשיחדשו ויעשו בהן המלכות המועלת עליהם חובה אותה החמלה קריית חינוך שכן שנינו אין מחנכין מצוה הזבה אלא בקשרת הסמים של בין הערבים ולא מצוה העולה אלא בחמיד של שחר ולא את השולחן אלא בלחם הפנים שבת ולא את המנורה בשבת נרואה אלא בין הערבים. ובגמ' למדו דלחן מחנכין את המצוה אלא בחמיד של שחר מדכחדי השני, השני בין הערבים ולא גדול כעשה מרובה, וזה הפסוק הוא בפרשת וזה אשר העשה על המצוה בסדר ואהה הוזה, ואהה פרשה שהיא פרשת חינוך אין בה מוספת מלכות כלל שהרי כהוב בה חמיד ויהי היא פרשה חמידין שנסדר פניהם, וכן היא שנייה בספרי משום שנאמר בחינוך המצוה וזה אשר העשה שומע אני יקריב ארבעה ליום ח"ל את הכהן אחד העשה בבקר ואת הכהן השני וגו' שנים הוא מקריב ולא ארבעה, אם כן אין בחנוך מצוה

אמר שמעון בר' נחמ ז"ל. הנה הגאון ז"ל בה"צ ר' שמעון קיירא הכנים במנין המלכות חובת המצוה, והרמב"ם ז"ל חסם עליו במחמור לפי שהיה אלו מלכות שעה לא מלכות לדורות כמו שהוכח בשרשים (שרש ב') שאין ראוי למנוח. והרמב"ן ז"ל לא חלק עליו בשם זה, והוא עם כל זה מלמד זכות על הגאון ז"ל לומר שמלכות חינוך המצוה היא מלכות לדורות כמו שכתוב בפרשת ואהה הוזה וזה אשר העשה על המצוה שהיא מלכות חנוך, וזהו שנינו (תמורה מ"ט) אין מחנכין המצוה אלא בחמיד של שחר, אלו כן דבריו ז"ל. ואני אומר לעניות דעתי שלא הייתה זאת דעת הגאון ז"ל שהחמור הזה ששנינו בפרק התכלה אין ראוי שיכנס במנין המלכות לפי שאין בו תוספת ענין שיקרא מלכות אלא החמידין שכן חובה כלל יום כשנונין מצוה חדש ומתחילין להקריבם כמו שעשו במדבר במלכות השם יתע' כמו שכתוב וזה אשר העשה על המצוה, אותה התכלה

חרושים מהגאון הרישב"ץ ז"ל בעל זהר הרקיע

יומים יבפרו על המצבה ויטירו אותו ומלאו את ידו ע"כ". ואין כן דעה ההכמים
שהם לא אמרו מלואים הקריבו בימי עזרא על הקרבתות הנזכרים בפרשת הגד את בני
ישראל את הבית, והוא פר ביום הראשון ובשבעת הימים שעיר ופר ואיל לחטא את
ההצבה, ולא הוקשה להם כלום בזה שהרי הדבר מוכיח שזה הורחב שעה היה על פי
הדבור, שהרי בימי משה חסאו המצבה שבעת ימים כבר חטאת ובימי עזרא היה פר
חטאת יום ראשון ויום שני שעיר חטאת ופר ואיל לעולה. אבל הוקשה להם מה
שכתוב בראשון בחדל להדש תאם פר בן צוקר חמים וחטאת וגו' ולקח הכהן מדם
ההטחוב, ולא מנינו במוסרי חק חדש פר חטאת, ועל זה הקו המטא עולה היה,
ובא רב אשי ואמר שאין זה פר של מוסף ר"ח אלא של מלואים והוא העגל שהקריבו
ביום שמיני של מלואים שהיה ר"ח כמו שזכר בשבר ר' עקיבא (פ"ו ב') שאמרו
שם אותו היום נפל עשר עשרות והקריבו עגל בן צוקר לחטאת בן הקריבו בימי עזרא
בבר"ח פר חטאת. וכן פירש"י ז"ל ב' צמ'. ועל כרחו על אותו עגל של שמיני סמכו
באשי לא על הפר שני מחטאים בן המצבה בימי משה כל שבעת ימי המלואים לפי
שכבר נתחטא המצבה שבעת ימים כבר בן צוקר חטאת יום ראשון וכן חטאת עולה ופר
ואיל לעולה שעה ימים כמו שזכרתי למעלה, ומה שכתוב אחרי בן צוקר חטאת שבעה
לחדש מאיש שוגה ומפתי וכפרתם את הבית כבר דרשוהו שם ואמרו שבעה חלו שבעה
שבעים חטאת ואש"פ שאין של קהל בחדש שחדשו ואמרו חלב מותר מאיש שוגה ומפתי
ומלמד שאין חייבין אלא על העלם דבר עם שוגה מעשה. יאסר בן רב אשי שאמר מלואים
הקריבו בימי עזרא לא לחטא המצבה היה כמו שכתב רבינו ז"ל שכבר נתחטא, ואם
כן אין לנו ראיה להתלמוד בחיבור המצבה ומלואים שהיה מאו לעדות. וגם אני אומר
כי מן שם אמר רב אשי מלואים הקריבו בימי עזרא לא בחרות חובת מלואים שהיו בימי
משה אמר בן שהרי העלו בגמ' יאסר מלואים שאין נוהגים לעדות, אלא נרוע לומר
שעל פי הדיבור נהגו בחזון מלואים, וכן כתב רבינו ז"ל בהלכות מעשה הקרבתות. לפי
שדעת ההכמים הוא שכל מה שנעשה ביום שמיני למלואים היה לשעה שכן אמרו ב'פ'
כל המנחות על מנחת שמיני שעה מדורות לא יליפין, ושם פי אפסר לומר שעל השיעור
לכד נאמר אלא על המנחה עולה והוא הדין לשאר הקרבתות שבאו חובה לאותו יום
לא היו חובה לעדות אלא עשאוים בימי עזרא כדעת רב אשי ע"פ הדיבור היה לומר
בחרות חובה. ובפרק איזוהו מקומן (ב"ו ב') אמרו והא כתיב בשל את הבשר פחה חלה
מועד וגו' קדשי שעה שלי. וכן אמרו בפרק טבול יום (ק"ה) בשעיר ר"ח שנשפך.
ובתחת שרש"י ז"ל פירש בפירוש יחזקאל שהמלואים שהקריבו בימי עזרא הוא אותו הפר
שהיו מחטאים המצבה בימי משה והפר הזה שהקריבו בימי עזרא בבר"ח הוא אותו הפר,
ואש"פ שנראה מפסג הכתובים שכבר נתחטא המצבה שבעת ימים קודם ר"ח. אבל
הרמב"ם ז"ל כתב שזה הפר הנזכר כאן בבר"ח הוא אותו פר הנזכר בפרשת הגד. ומ"מ
בשענה לחדש יפרש הרמב"ם ז"ל שבעת ימים ירופים כנזכר בפרשת הגד, ואין כי דעת
רז"ל, ולפירוש הרמב"ם ז"ל ה"א' ה"א' כי שעת וכן חטאת שבעת ימים והלא
לא היה אלא יום ראשון כמו שכתוב שם בפרשת הגד, ומה שפירש בגמ' הוא דעת
ההכמים ז"ל. וגם הוא ז"ל פירש בפירוש יחזקאל כי השעיר שהיו מקריבין היה על פי
הדיבור ומדברי רז"ל נראה שכל הכתוב ביחזקאל נעשה בימי עזרא והמפרשים
נחטקו בזה אם הוא לעית. ומה שאמר הרמב"ם ז"ל שיתקרב זה מהכתוב וזאת
הקורה לעולה וגו' אינו רואה שיהיה זה דעת ההכמים שם בפרק ד' חטאת (ט"ז ב')
ובפרק ה' (מנחות דף כ"ב:) דרשו א' הפסוק כלו לפי שהוא חלל מיותר ואמרו
עולה מה עולה פעולה כלי אף כל טעון כלי, מנחה מה מנחה אינה נאכלת אלא לזכרי
כהונה אף כל אינן נאכלין אלא לזכרי כהונה, חטאת מה חטאת מקדשת בבגד אף כל
מקדש בבגד, אשם מה אשם אינן שפיר ושליח קדוש בו אף כל אינן שפיר ושליח קדוש
בזה, מלואים מה מלואים מותרתין בשריפה ואין בעלי חיים מותרתין בשריפה אף כל
מותרתין בשריפה ואין בעלי חיים מותרתין בשריפה, שלמים מה שלמים מפגלין ומתפגלין
אף כל מפגלין ומתפגלין. הרי לדעת חז"ל פסוק זה לדרשא בא. ואף לשפת הכתוב
אין מכאן הוכחה כלל שהמלואים יהיו לעדות לפי שמפני שעדיין לא נעשו המלואים כלל
תורתן עם חורת הקרבתות הנהיגין לעדות. ומה שהביא מיומא (ה' ב') דאמרינן ההם
כיד מלבין לעמיד לנא וילמד מזה הרמב"ם ז"ל כי לתחיית הממית יקריבו אלו המלואים
כשיתקדשו הכהנים לפי שכתמחו נחטקוהו משיחתן ולפירושו שהיה פרשת מלואים מלמדת
לעדות, אין זה דבר הגון שהכנס מלואו זה בכלל מצות רמ"ח מפני שיתחטא לתחיית
הממית. וגם אין סוהר מה שאמרו בסוכה שאין מלואים מוגינן לעדות. וגם אותה
שהביא הרמב"ם ז"ל מירושלמי שדעשיית שרי פרשת מלואים ופרשת דור המבול הרי אין
עמידין לחזור מעשה יעקרו אותן וכשיתחדשו הגופות לתחיית הממית גם הקורה תחדשו
עמם. ומלוא שאין נוהגות עתה אם ינהגו באותו הזמן אין ראוי להכניסן במנין.
ומה שיש לעיין בזה הוא מה שנינו ב'פ' הקורה (ע"ה) הקורה היתה בא וכו' אולי
המלואים היה בא כמלוא של חודה וכו' מירית היתה באה וכו', והיה נראה מזה
שהוא נהג לעדות, אבל רש"י ז"ל נשמר ופירש המלואים שהיו בימי משה, אבל עדיין
יש לנו קצר גדול מזה שהרי ב'פ' הנזכר שנינו וכן איל המלואים וכן שני כעשי ערית
שחטן שלא לשמן לא קדם להם, והקשו בגמ' (פ"ט) שבק חנא דידן איל מיר דשביה
ונקט איל מלואים, ומירית חנא דידן עיקר מילתא נקט. והנה מזה הלשון היה נראה
שהוא לעדות אלא דלא שכיח באלו מיר ששם לא היה נוהג כלל כך היה להם לומר
שביק איל מיר שמוה לעדות ונקט איל המלואים דאין אלא לשעה דמאי דהוה, והוה
כך היה ראוי לומר. ורש"י ז"ל פירש שם איל מלואים קרבן חיללה לכל הקרבתות והיה
נראה מדבריו דמנהא לעדות היה בכל החללה הקרבתות לפשות איל המלואים. אבל
לא מנינו בהנחה שלמה ולא בהנחה בית שני שעש איל מלואים שהוא כדון שלמים
ושיה טעון להם. וגם בדברי יחזקאל אינו נזכר. ואיך ליישב זה עם מה שאמרו בסוכה
מלואים אינן מוגינן לעדות. ובזהמים פ"ק (ט' ב') מלאתי חטאת שחטאת לשם חטאת
נחשון פסולה, והקשו אלימא חטאת מיר חטאת מופרע עיקר חטאת נקט. וזו רחיה
שחטאת נחשון ואיל המלואים שוין הם ואלו הזכירין התלמוד שהיו מוגינן לעדות אלא
דעיקר מילתא נקט. ואיך שתישב זה אינו מתקן כלום בדברי ב"ה"א' כי שאין השיל הזה
חונק למצבה. וגם רבינו ז"ל המשיכו לא תעבור כל ימינו:

כלל המצות. עוד חזר הרב ז"ל ללמוד זכות על הנאון
שאף המשכן בהקמתו וביהמ"ק בהצבתו לריבין חיונו
הוראת שעה בשיעורין ההם שעלו בדעהם אבל החוכה
הטובה וכן אנשי כנסת הגדולה ואף לימות המשיח וכמו
ז"י עזרא בדרך שהקריבו בימי משה ויחקרצו זה ממה שאמר
מנחה ולחמאת ולאשם ולמלוואים ולזבח השלמים אשר לזה ה'
איש עם קדש לדורות ויעשה אותם הורה עכ"ל. ואינו מחשיב
אין כבודו שיהיה היקדם בקרבות יתרים כמו שעשו בימי
לדורות להנכו כמו שעשו בימי משה למה לא חנכוהו שלמה
בזרין ההם, ומאין להם לחלק בין חוכה להחוכה, ועוד שהנראה
והטובה אינה טובה לדורות כלל לא בחוקי שיעורים ולא בשיעורים
מן מחגיגה (ו') על מה שאמרו ב"ה שהנראה מעה כסף וחגיגה שני
איש שריבה הכבוד בשלמים יותר משולות, וב"ש לא ראו ללמוד
שם ב"ש מ"ע לא אמרי כב"ה דבין דבר הטובה לדורות מדבר
אין דבר הטובה לדורות מדבר שיעור נוגה לדורות. וזה הלשון מוכיח
אינו נוגה לדורות לא בחוקי שיעורין ולא בשיעורין אחרים שהרי
ישור הטובה לדורות משיעור שאינו נוגה לדורות אלא אמרו דבר
המדבר כולו אינו נוגה חובה לדורות שאין בו מזה, שאפי' תאמר
לא שאין השיעור טוב מכל מקום ה"ה שיחשבה השיעור לריב שיהיה
גלות כמו שהיו בימי משה. וז"ל ה"ה להם לב"ש ללמוד משם שהרי
העולות נוגה לגמול, וגם ה"ה לריב שיהיה על אותו גמול עולה
וקטרת ומנחה, ולאנוה לא מיהו בן שהרי בימי עזרא היו שם עולות
לשלמים שכן כתוב והקריבו לחנוכת בית אלהא דנה חורין מאה דכרין מאתין
עמ מאה ולפירי עזין לחטאי על כל ישראל חרי עשר, ובדואי שאלו כולן
היו שכן מצינו שהקריבו הבאים מהשבי עולות ולא שלמים שכן כתוב פרים שנים
על כל ישראל אילים תשעים וששה כבשים שבעים ושבעה לפירי חטאת שנים עשר
הכל עולה לה' (עזרא ח'). ושלמה הקריב חטאות והיו השלמים יותר מהעולות שכן כתוב
ויזבח שלמה את זבח השלמים אשר זבח לה' בקר עשירים ושנים אילך ואלן מאה ועשרים
אילך ויחנכו את בית ה' (מ"א ח'), ולא הזכיר עולות וחטאות, אבל בודאי עולות היו
שם שכן כתוב ביום ההוא קדש המלך את חוך ההר אשר לפני בית ה' כי עשה שם
את העולה ואת המנחה ואת חלבי השלמים, ולא הזכיר הכתוב שיעור בעולות, ונראה
שהיה שיעורן מועט מהשלמים שאל"כ היה מזכיר הכתוב שנראה מהכתוב שהיה רוצה
ללמדנו רבוי הקרבות שהיה מקריב שלמה וכיון שלא זכר שיעור העולות אם כן היה
מועט. ועוד שהרי במקום אחר כתוב אילך עולות ועלה שלמה על המזבח ההוא, ובין
הכתובים שלמה היה במוכות עזרא לא היה שם קטורת במזבח חילון כמו שהיה במוכות
הנשיאים, ואם הייתה החנוכה נוספת לדורות אלא שאין השיעורים נהגין היה להם להקריב
כל מה שקרב בימי משה על אותו שיעור או על שיעור אחר דומה לו. וכבר אמרו
בפרק ההכלה (נ') דבין יחיד בין לבור אין להם קטרת על מזה החילון וקטרת נשיאים
שוראת שעה היתה. ובפ' איזהו מקומן ובפ' כל המנחות (טו') אמרו על שער נחשון
על סמיכה ועל שחיטה בלפון שעה מדורות לא ילפין, ובפ' יום (ק"א) אמרו על
דקדשי שעה הוא ואכלל בלמיתו משא"כ בשעיר ר"ה דקדשי דורות הוא וכן אמרו בפ'
הקומן רבה, וא"כ שער נחשון שהוא חטאת אינו אלא לשעה ולא ללמד לדורות והוא
הדיו לעולות ולשלמים ובמנחה שמיני אמרו שעה מדורות לא ילפין, וא"כ יש לנו לומר
שהחוכה שלמה וזית שני לא בחזרת חובה בא אלא בחזרת נדבה בשעולות ושלמים אפשר
לומר שבאו בחזרת נדבה אבל חטאות שהקריבו בבית שני אי אפשר שיהיו בנדבה אלא
בחובה ואין לנו חובה אחרת אלא מחזרת חובה החטפה האת, ואי אפשר לומר כן
שהרי אמרו שפירוש בגמ' ששער נחשון לשעה היה ולא לדורות כמו שהבחי, וגם שער
נחשון שער יחיד היה שכן אמרו בקטרת בפ' ההכלה ליחיד בקטרת במזבח חילון
אשכחן בנשיאים שכל מה שהקריבו הנשיאים קרבן יחיד היה והחטאות שהקריבו בחנוכה
בית שני חטאות לבור היו שכן כתוב שעירי עזים לחטאת על כל ישראל וא"כ החובה
הזאת שהקריבו החטאות אינה מחזרת חובה חטאת הנשיאים אלא חובה אחרת וגם
העולות לא היו מחזרת אותה חובה דדבר הלמד מענינו הוא. ועוד שהרי מצינו הבאים
מהשבי שהקריבו עולות וחטאות כמו שבבחי ועלמל ולא הייתה חנוכה אלא דנדה כנדבה
הראשונה אין ביינים דבר אחר אלא שזי הייתה נדבה ראשונה קרייה חנוכה וזאת האהרת
אינה קרייה חנוכה, וכל זה הוא מחוקן יפה אלא שיש לנו לתקן החטאות על איזה חובה
באו. ומנחת הבוריות פ"א (ו') שהחטאות שהקריבו הבאים מהשבי היו על ע"ז שעבדו
בימי זדקיהו והרבה נשאו ונעמו שם בזה לפי שזכר מהו העבדים ועוד מצידין היו
והעלו שם הוראת שעה היתה, וכן הוא בהמורה פרק יט קרבות לבור והוכיחו כן
המלוואים והמכשבים שעל כל פנים הוראת שעה היו. וגם נכלל לומר כן לפירי עזים
לחטאות על כל ישראל שהחטא שעה היתה על זה או על עיולא בזה אבל מכל מקום
לא היו בחזרת חובה כשעיר נחשון שהרי אמרו בגמרא דשעיר נחשון לשעה היה ולא
לדורות, וגם זה שאמרתי שאותו היה שעיר יחיד ואילו הן שעירי לבור. והעולה מכל
זה הוא שאין לנו חוכה שהיה בזה בחנין ההלכות: ובהו שכזה רבנ"ז ז"ל שאף
לימות המשיח כן וכמו שאמרנו (מנחות מ"ה) מלוואים הקריבו בימי עזרא וכו', והוא ז"ל
סובר שהמלוואים שהקריבו על זה הכהנים לקדשם היו לשעה וכמו שאמרנו בסוכה (מ"ג)
יאלו המלוואים שאינם נהגים לדורות, אבל היו על מלוואים על המנחה לקדש אותו
כדכתיב ופר חטאת חעשה ליום הכפורים וחטאת על המנחה בדפכר עליו וכתיב שבעת
ימים תכפר על המנחה וקדשת אותו, והמלוואים האלו הם שהקריבו בימי עזרא כי היה
המנחה החדש לריב מלוואים לקדשו כראשון בימי משה, וכן על היות עמלו הקריב
מלוואים לקדשו כדכתיב בראשון בלחד לחדש חקק פר בן בקר חמיים וחטאת את המקדש
ועל זה הוא שדרשו שהם מלוואים אמרו פר על ראש חודש עולה הוא, אמר רבי חשי
מלוואים הקריבו בימי עזרא וכו' וזה הכהנים לקדשם על מלוואים על המנחה לקדש אותו
המנחה שבעת ימים חעשה שעיר עזים חטאת ליום ופר בן בקר ואילו מן האלף שבעת

זה לאו מידי דהוה חכמה ומילה עכ"ל, ח"כ סוגיא דשבוטות לא קאי אלא ליישב אליבא דר' יעקבא או לאוקומהא קמייהא דמכות דפלגין באחרו ביה למיתה אבל באחרו ביה למלקות לכ"ע ס"ל דלאו שניאן לאהרן מיתה ב"ד לוקין עליו אז שפיר י"ל שפירא אהרן לקרבן ועממיהו דפסח ומילה דפטירי משום דלית ביה אהרן אבל לדין דקיי"ל באוקומהא דרבא דלאו שניאן לאהרן מיתה ב"ד לוקין עליו וע"כ דלא לריד אהרן לקרבן ועממיהו דפסח ומילה דפטירי משום שאין עובר עליהן במעשה ל"ל לאפוקי קרא דלא חקרר מפשיה דא"ג שאינו אלא באיכור עשה על הפרישה מ"מ איהא בקרבן משום שעושה מעשה שפורס בארץ וזו ל"ק על הרמב"ם שחשב מ"ע דפרישה במינן העשין דכל שאין זו אהרן מפורשת אינו אלא כדין מדמי המלוה שאין להעלות במינן כמבואר בשרשו:

והחזקתם הנ"ל הביאו לשון ספר זוהר הרקיע מ"ט ע"ד הרמב"ן בסוף השגתו שהרמב"ם נהג כן כדעת מה"ר שמונה בלאו דלא הגוף נערה המאורסה ואשח איש ובה כהן מפני שינוי העושין בהן והוא הלגי עליו בעיקר השבועי ובהב בפרה הנ"ל דמכה ומלקות אפשר למנותן ואינו דומה לאלו שכללם המיתה באומרו מות יומת הנואף והנואפת ובשפרט זו בסקילה וזו בשפיכה וזו בחנק אין ראוי להכניס הפריטים ההם במספר שאינם אלא פירות הכלל הוא ואין שינוי המיתה חלוק באהרן אבל אם זה באהרן וזה במיתה חלוקין הן לגמרי וראוי למנותן שבי אהרן עכ"ל. ולפ"ז בלא"ה ל"ק מאלו דנדה כיון דעושה הכניסה והפרישה שוים ושניהם נכללים בלאו דלא חקרר. גם למ"ש לעיל באהרן דקריבות עריות דגם לא חקרר דנדה הוא לאכור שחר קריבות ח"כ ע"כ האי לא חקרר לא חפרוץ דדרשין מיתה הוא ע"ד לאסמכתא וחיוצ כרת על הפרישה הוא בקבלה למשח מיניו שאין ראוי למנות במינן המזות לפי דעת הרמב"ם. והרב בעל לב שמה דהר"ב בעל זוהר הרקיע, ואין דבריו נראין כי נראה דס"ל דלריבין להתירו להעובר ולהודיעו באינו מיתה הוא נהרג וליתא שהוא מחלוקת ר"י וחכמים ב' הגשרין וקיי"ל כחכמים שא"ל אלא להודיעו שעושה מיתה ומ"ל ראיה מלשון ההכרזה שכתב הרמב"ם פלוני יאל להסקל פלוני יאל להשקף ל"ל שאין ראיה כלל דכיון שפירא הכרזה שאם יודע אחד למדד עליו זכות יבוא וילמד מודיעין ג"כ באינו מיתה נהרג כדי שיקיימו המ"ע כחקה דשמה יודע אחד שראוי להמיתו במיתה אהרן וידוע להב"ד כדי לקיים המ"ע כחקה:

ובמה שפקפק עוד הרמב"ן על דברי הרמב"ם באהרן אלו עמ"ס לעיל באהרן דאלהים לא חקלל דכמו דאמרין בסנהדרין אלאו דחרש נכתוב רחמנא לא חקל מחי לא חקלל ה"נ י"ל בלאו דאלהים לא חקלל, ובזה י"ל רוב הקוסיות של הרמב"ן ז"ל, אכן מה שמחה על לשון המכילתא שכן הגשוי חייב משום ד' דברים ובהב בזה"ל, ועוד כי להחיות ומהו חיוצ הזה שמונה בו ד' דברים והלא במקלל אביו חיוצ בו מלקות ואולי בעל ברייתא או סובר שילקח כשהתירו בו למלקות ולא למיתה ואש"ל שניתן לאהרן מיתה ב"ד. ובספר מג"א כהן ע"ז שהוא פירוש נכון ותכדומה שכתב דברי עמנו בכתב אחר"ל אמנם הפירוש השני שאמר שבעל הברייתא מנה האיסורים ולא הלאוין אינו נראה בעיני לפי שגם באב יש לאו וכו' ושמה כי דעת הרב ג"כ במ"ס פכ"ט מה"ס שהבן שקלל אביו נשא חייב משום ד' שנות ג' של כל אדם ואחד משום אב כוונתו כפירוש הראשון עכ"ל. ואיך אפשר לומר כן והלא לפי הראשון הברייתא ס"ל כמ"ד לאו שניתן לאהרן מיתה ב"ד לוקין עליו והרמב"ם פוסק להדיא במ"ד שאין לוקין. ולי נראה ליישב קושיא הרמב"ן ע"פ מ"ש החוס' בשבת דף קכ"ד ד"ה בלאו וכו' בחיוביה השני בזה"ל ועוד היה רגיל לתרץ כיון דלא חשנה כתיב חסד קאי אכל מיני ומש"ה חייב מלקות כאלו כתיב אבן גרושה וחלולה ואגלות וכאלו כתיב לא חשנה שקר במזמן ולכן גרושה ולגלות שאל לא היה הכתוב למנות יתן לאהרן כאשר זמם ולכן היה ראוי ללקות עליו וה"ל השתא אש"ל לא היה ראוי ללקות על אותו הניתן לאהרן מיתה ח"כ כשאינו יכול לבוא לידי מיתה עכשיו יש ללקות עליו כ"ל שלא יכול לבוא לידי מיתה הואיל וככתב על מיתה וממון כיחד סתם וניתן להלקות עליו בהזמם מיתה נמי ניתן ללקות כ"ז שלא יכול לבוא לידי מיתה וכתבו שבה מפורץ שאינו מתרץ בריש מכות אקושיית וחיפוק ליה משום לא חשנה דהו"ל לאו שניתן לאהרן מיתה ב"ד דאש"ל שניתן לאהרן מיתה יש ללקות עליו הואיל וככתב סתם על מיתה ועל דברים אחרים וכו' ע"ס. ולפ"ז אף אנו נאמר בלאו דלא חקלל דחיוצ מיתה דקללת או"א אינו אלא בשם המיוחד ועל קללת כל אדם איכא חיוצ מלקות אף בכינוי דבזה אפי' חכמים מודים בדאיתא בשבוטות ח"כ הו"ל בלאו כתיב לא חקלל בשם המיוחד ולא חקלל בכינוי ובקללת בכינוי לא מצינו אהרן מיתה ח"כ שפיר יש למאור דין דבן הגשוי שצמחילתא ובלשון הרמב"ם הנ"ל שחייב ד' מלקות והיינו שקלל בכינוי דלענין זה לא הוי לאו שניתן לאהרן מיתה ב"ד כלל כיון דכתיב סתם וקאי גם אכינוי, וגם לחיוב הראשון שכתבו' שם דכיון דילפינן מלקות ללאו דלא חשנה מזהדיקו את הדיק לעדות דבן גרושה וחלולה אית לן לאוקמי בכל מיני דלא מיני אית לידי מיתה י"ל ג"כ קושיא הנ"ל דגם למקלל חבירו בשם ילפינן מלקות ממון בדאיס בריש המורה מדכתיב ליראה את השם ומכיל ליה והפלה את מכונח ח"כ מטעם זה ראוי לחייב מלקות בכינוי כיון דלא מיני אית לידי מיתה: **ובספר** החינוך כתב במלוא זו ולפי הדומה שהמחבר חייב בקללת אביו ואמו, והרב בעל פר"ד בהגהותיו חתם ע"ז שאם לא עשה תשובה פשיטא שאינו חייב על הכאתו ועל קללתו כדדרשין ונשיא בעמך לא האור בעושה מעשה עמך ואם עשה תשובה משנה שלימה ביצמות דף כ"א מי שיש לו בן ממזר וכו' וחייב על הכאתו ועל קללתו. ונ"ל דס"ל לרב הנ"ל דקושיא הרמב"ם ביצמות לא קאי אלא על קללתו שהוא בחיים או הכאה שאינו חייב עליו אלא בחיים אבל על קללתו לאחר מיתה חייב אפי' לא עשה תשובה דמיתה ממרקה אפי' בלא תשובה ואש"ל שאינו פוטר מן הייסורין והדינין מ"מ כיון שצמחילתו לחי עוה"ב כמ"ס החוס' בשבוטות דף י"ג קרינן ביה מיתה בעמך ומש"ה כתב הרב דין זה רק במקלל ולא במכה דמכה אינו חייב לאחר מיתה ואש"ל דבב"ק דף ג' ג' הא דחייבין להחזיר משום כבוד אביהם דהיינו לאחר מיתה פריך נמי איקרי השוה ואלו דבדר שצמחילתו דל"ל תקנתא עד דהיכר למריה ומש"ה מוקי לה בשעה תשובה ולא בספק להחזיר אבל במילי דאיכור שפיר י"ל דלאחר מיתה קרינן ביה בעמך אש"ל של עשה תשובה:

דס"ל הכי רק דמש"ה ל"ל כר"ל דא"כ ליחשוב ידעונו במעשה דמהני אפי' לרבנן כמו לר"מ כפיפת קומתו, ומיושב גם פסח הרמב"ם דלר"י דקיי"ל כוותיה ידעונו במעשה הוי כמו כפיפת קומתו ומייב אפי' לרבנן:

ועל פי הדברים האלה י"ל בצום מחלוקת ר"י ור"ל בסוגיא הנ"ל וליישב מה ש"ל בסוגיא שדף ס"ג אמרינא דרב כיון שאמר אלי אהם חייב קרבן ופריך מדל"ל מאן חנא הסהחואה ר"ע היא ומתוך כי קאמר רב לר"ע וכזהו החוס' שם דאליבא דר"ל אמר הכי דלר"י מחוקתא מילתא דרב אפי' כרבנן דעקימת שפחיו וכפיפת קומתו הוי מעשה, וא"כ יש לחמוס דמאי דוחקיה דה"ס לאוקמי מילתא דרב כר"ע ולא מתוך דס"ל כר"י יוחנן ואיתא אפי' אליבא דרבנן. ולדברי הנ"ל ל"ל לפרש מחלוקת ר"י ור"ל לטעמיה דמוקי מחנ' דכריתות כר"י ובמגדף ס"ל כר"ע ולר"י ל"ל הטעם דכרת במ"ק כמ"ס ומש"ה ל"ל כר"ל לפי שאין בו מעשה דאכתי קשה ליחשוב ידעונו במעשה שאפי' אם נאמר כר"ל דלרבנן כפיפת קומתו לא הוי מעשה מ"מ כיון דלר"ע הוי מעשה וס"ה לידעונו ליחשביה ומש"ה קאמר הטעם לפי ששניהם בלאו אחד נאמרו, וטעם זה ידק אליבא דר"י כיון דס"ל לאו שניתן לאהרן מיתה ב"ד לוקין עליו מוכח דס"ל דהלא בלאו כמ"ס דכיון שהוכרז ר' יוחנן לחיוב זה סו"א לרחוק דבריינא דהסהחואה כר"ע דוקא דפטיר מינן לאוקמי כרבנן וכפיפת קומתו הוי מעשה דלדודו וס"ה נמי ידעונו במעשה ולא חני לה בכריתות משום דליכא חילוק לאוין אבל ר"ל לא ס"ל כתיובא דר"י בכריתות רק כשינוי דר"י משמיה דרב דמא' שלג לסינומיהו לכריתות אבל לעולם דמהני' אחיה כר"ע וכנראה מפשטות דסוגיא שדף ז' טעמא דמגדף משום כרת במקום קרבן וכיון דאיתא כר"ע לא מינן למימר הטעם משום שבלאו אחד נאמרו דלר"ע לא חילא בחילוק לאוין משום' לאו שניתן לאהרן מיתה ב"ד אין לוקין עליו כמ"ס לכן קאמר הטעם לפי שס"ל לו מעשה דהיינו משום דמוקי למחנ' כר"י עקיבא י"ל הטעם במגדף משום כרת במקום קרבן אבל ידעונו אפי' במעשה לא עדיף ממעשה דכפיפת קומתו דבהסהחואה דוקא חשיב מעשה ומשום היקשא ומש"ה הוכרזה ר"ל לאוקמי ברייתא דהסהחואה כר"ע דוקא דלי לרבנן נמי הוי מעשה ח"כ ה"ה מעשה ידעונו והדרא קושיא לדוכחה דליחשוב ידעונו במעשה דלרבנן ח"כ ל"ל היקשא דושתחאו כמ"ס הרמ"א בסוגיא דס"ס, ולפ"ז ח"ס סוגיא דלעיל שהוכיח ה"ס דע"כ ס"ל לרב כר"י ומוקי לברייתא כר"י דהרי קשה לאוקומהא דרב בכריתות דמאי דוחקיה לשניי דלסינומיהו לברייתא קמי הו"ל לתרץ כשינוי דר"י דמהני' ר"י ובמגדף ס"ל כר"ע ח"ו דס"ל לרב שאין לחייב במגדף אלא משום כרת במקום קרבן ולר"י לא ס"ל הכי וכיון דמוקי מחנ' כר"ע ע"כ ח"ל כשינוי דר"י הואיל ושניהם בלאו אחד נאמרו שהרי לר"ע לא חילא בחילוק לאוין וע"כ דס"ל כשינוי דר"ל לפי שאין בו מעשה ואכתי קשה ליחשוב ידעונו במעשה כמו דחשיב בעל אוב במקור לשד ח"ו דס"ל כר"ל דמטעם ידעונו הוי כמעשה דכפ"ל בהסהחואה דלא מהני אלא לר"ע ומש"ה הו"ל לאוקמי מילתא דרב כר"ע דא"ל דהוי מעשה אפילו לרבנן דקרא קושיא לדוכחה לימני ידעונו במעשה ומסוגיא זו יש ג"כ ראיה לדעת הרמב"ם דאליבא ידעונו במעשה:

ועל חירון החוס' בד"ה מאן חנא דלר"י אליבא דר"ע לא בעינן מעשה רק הא דאמר' הטעם במגדף משום כרת במקום קרבן ר"ע לדבריהם דרבנן קאמר או לחיובים השני דכיון דחייב רחמנא במגדף ע"מ דככל דוכתי לא בעינן מעשה, קשה לי עובא דא"כ ע"כ טעמיהו דפסח ומילה דפטירי מקרבן משום דלית ביה אהרן ותיקשי לר' יוחנן מילתא דר"ע במכות דמפרש רבא דפלגי בלאו שניתן לאהרן מיתה ב"ד, וס"ל לר"ע כיון דאזכרין אהרן למיתה אין לוקין ח"ה ח"כ נמי אהרן לקרבן דהא פסח ומילה כיון דלית ביה אהרן פטירי מקרבן בקושיא הגמ' וא"ל דר' יוחנן אינו מפרש פלוגתיהו באוקומיהו אלא באוקומהא דרבינא דפלגי באחרו ביה לקטלא אי עבדינן חרתי ח"כ ע"כ להחיותו ס"ל דהי אחרו ביה למלקות לוקין על לאו שניתן לאהרן מיתה ב"ד שהרי י"ל אלא אי עבדינן חרתי או לא וקשה לר' יוחנן דס"ל להדיא בשבת דף קכ"ד דלאו שניתן לאהרן מיתה ב"ד אין לוקין שהוא דלא כהך חמ"י כי לא מלאמי מחלוקת חמ"ס בלאו שניתן לאהרן מיתה ב"ד במקום אחר וזהו זה, ולחיותו דלעיל על קושיא החוס' דהא דאמרין בגמ' מחנ' מני ר"ע היינו ר"י דס"ל במגדף כר"ע דלדידיה לא כתיב כרת במקום קרבן אבל לר"ע טעמא דמגדף משום כרת במקום קרבן, וכן לפת"ש דלדעת הרמב"ם דאליבא ידעונו במעשה לסינוי דעולא הדרין משקלא וטריא הנ"ל ואין אנו לריבין לתרץ כשינוי דר"י לא כר"ל משום דמהני' ר"ע רק דיל"ל כיון דר"י ס"ל דכפיפת קומתו שפיר לרבנן ה"ה מעשה ח"ה מעשה ידעונו אפי' לרבנן בלא טעמא דכרת במקום קרבן שהרי לרבנן ל"ל חילוק זה וזה דליחשוב ידעונו במעשה אבל לר"ע לעולם טעמא דמגדף משום הכי הוא אבל בעלמא בעינן מעשה שפיר י"ל דס"ל לר"י באוקומהא דרבא דפלגי בלאו שניתן לאהרן מיתה ב"ד, אבל לחיובי החוס' הנ"ל קשה עובא וע"כ ליישב:

ודע שהרמב"ן מולק על הרמב"ם במקלל וכן במכה או"א שאין למנותה באהרן מיוחדת שש"ע שגור בזה עונש כיון שאין מניעות ממנו לעלמן אין השבועות בשבועין אלא בלאוין ואהרן מקלל או"א הוא מאלו דלא חקלל חרש ואהרן מכה או"א הוא מלא יוסף. והרב בעל מג"א ובעל ל"ש הלוינו בעד הרמב"ם וכתבו כי גם שלא נכתבה בהן אהרן מיוחדת מ"מ כבר קדם לנו לא עמא ח"כ הזכיר וא"כ לריד להביא לו אהרן ואף כי נולאנה מאהרן שגמרה דר"א לא נקפיד ונמנה אהרן אהרן גם על זה וכו' ע"ס. והיה נראה להביא ראיה לדעת הרמב"ן מהא דהשיב הרמב"ם לאו דבעילת נדה לאהרן אחת היינו ואל אשה בנדת עומתה לא חקרר ובפ"ז דשבוטות דף י"ה אמרינן המשמש עם הטורה ואמר לו נעמתי ופירש בזה כי במזיד חייב כרת בשוגג חייב חטאת ואמרין שם אהרן למשמש עם הטורה וכו' מנלן ח"ק ומהי נדחה עליו אפי' בשעת נדחה חתם עליו אשכחן עשה ל"ת מנלן ח"ק לא חקרר נמי לא חפרוץ הוא וכיון דבעינן עונש ואהרן מיוחדת על הפרישה נעמתי בשעת השמיה ח"כ הו"ל למנות לאו דלא חקרר לשנים ח"ו כיון דמחד קרא נפקא ח"כ שכן שני עניינים אין מינן לשחיס וס"ל בלאוין הנ"ל, ולפי מ"ש לעיל באהרן אוב וידעונו לדעת הרמב"ם שאינו פוטר כר"י דבעינן חלוקת לאו דהלא במחלוקת ר"י ור"ע ב' הלוקין יש לדמות ראיה זו, וכפי מ"ס החוס' שם בשבוטות ד"ה ל"ת מנלן דלא מיחייב השתא ח"כ יש

ספר המצות

להנשר הגדול רבינו משה בן מיימון זצ"ל

והחונים עליו

(א) השגות הרמב"ן (רבינו משה בר נחמן) ז"ל, אשר השיג ב"ר השרשים ובטנין המצות, ומציל את הבה"נ מההשגות שהשיגו הרמב"ם במנין המצות.

ואחריו יאירו נתיב המהפכים בזכותו של הרמב"ם ומקיימים דבריו:

(ב) ספר מגלת אסתר להרב הגאון כמוהר"ר יצחק די ליאון ז"ל.

(ג) ספר מרגניתא טבא להרב הגאון כמוהר"ר אריה ליב זיטל סג"ל הורוויץ זצ"ל.

(ד) ספר לב שמח להרב הגאון כמוהר"ר אברהם אליגרי זצ"ל, נדפס פעם ראשונה בקוסטאנטינא שנת ת"ב, ולא נראה במדינותינו, אך הובאו דבריו בתשובות מה שמעתיקים איש מפי איש, כי יקר נמצא אך בבתי אוצרי הספרים (כיבליאטעקע).

(ה) ספר קנאת סופרים להרב הכולל הגאון גוע ישישים כמוהר"ר חנניה קזים זצ"ל, נדפס פעם ראשונה בליוורנו שנת ת"ק, וגם הוא יקר נמצא.

(ו) נדפס (בראש הספר) כל המצות שבאו עליהן השגות הראב"ד, וגם תשובות מהר"י קארו ז"ל, על ההשגות, לקיים דברי הרמב"ם ז"ל.

(ז) ספר דרך מצותיך להרב הגאון הגדול המפורסם בשערים המצויינים בהלכה, כמוהר"ר יהודה רוזאנים זצ"ל, בעל ספר משנה למלך על הרמב"ם, וספר פרשת דרכים.

ולשלמות המלאכה נדפסו גם דברי חרושים מספר זוהר הרקיע להגאון הרשב"ץ ז"ל, ומספר מעין החכמה להגאון מוהר"ר חיים נח צבי ז"ל, אבדק"ק אה"ז.

(חלק שני, מנין המצות)

ווארשא

בדפוס ר' יצחק גאלדמאן נ"י

שנת ואלה הנה מצות ה' לפ"ק

СЕРЪ ГАМИЦВОТЪ Часть II.

ВАРШАВА

Въ Типографіи И. Гольдмана Мурановская № 16.

1883.

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ
Варшава, 16 Декабря 1882 года.

ועתה אם תחיל להחמיר בפרסי המות. ואיני מקבל על עצמי לכבד אלא של
 שיחפץ במנין המות רוצה לומר שיהיה לי בדבר מנין אחר זולתי מנינו של
 הרב, כגון שימרה הוא ז"ל דבר ואינו אלא בא במנין המות, אף על פי שלא חסכים
 עמו בפירוש הענין ההוא או בדיון שהוא פוסק בו, וכל שכן בדברים הכתובים לו
 בחבורו הגדול, בין שכבר הקשו עליו חכמי הדורות או שחלפו עליהם, ככל זה איני
 כותב דבר. והמשל בזה מה שהזכיר במזהו ע"ס שאין בכור בהמה טהורה וכו' בחוה
 לארץ, וכן כהן בחבורו הגדול, וזה קטן בדרתיו להכלות בכורות בראיות גמורות.
 וכן י"ש במאמר דברים מזכר מהם בחבורו הגדול ונחמקו שם ונשאר בזה מעט, כגון
 מה שיאמר בעיקר כ"י כי אמרו יתעלה וכדמך לא תעלה ואמרו יתעלה לא תפאר אחריו
 הם מניעה אחת מענין אחד שלא תלקח הפירות כולם, והנותר מן העצבים נקרא עוללות
 והנותר מן הימים נקרא פארות, וכזה במזהו עשה קצ"ג שגזעיו לעוזב מה שיסגר
 בכרם בעת הבזיר לעניים והוא הנקרא עוללות. וכן כזה עוד במזהו לא תעשה במזהו
 ד"ב שגמרו יתעלה לא תעלה שהיא אזהרה מלכלות הכרם בעת הבזיר, אבל ניה
 האכילות אשר בקצוות לעניים, וכן הדין בשאר חילנות, ונכפלה המניעה מזה הענין
 עצמו בזמנים שנאמר לא תפאר אחריו, ומשיניהם נלמוד לכל האילנות, וזה כולו
 ענינו מפורסם, ופירוש וכדמך לא תעלה ענין מיוחד בכרם להניח העצבים הקטנים
 אשר הם לגדולים כעולים לאיש כמו שביאר ז"ל (פאה פ"ו) כל שאין להם לא כהן ולא
 גיפק, וכענין שכזה עולל יעוללו בגפן. ואולי לרב עולל העטופה היה במאמר מכוונא
 אחת ירושלמית שהיא ענויה במסכת פאה (פרק א') ששאלו בפאה חילנות מנין תלמוד

כתב הרב יצחק הראשונה שנשאנו בלשוננו האלהות והוא שנאמין שיש עליו וסבה הוא פועל כל הנמצאות והוא אמרו יתעלה אנכי ה' אלהיך. ובסוף גמרא מכות אמרו חכמינו מזה האמרו לו למשה בסיומי מתי קראת מורה וזה לנו משה והקדמו חכמינו הוי אנכי ואל יהיה לך מפי הגבורה שמענו, הגם נחבאר לך שאנכי מכלל חכמינו מזה אמרו בלשוננו כמו שפירשו:

אמר הכותב האמונה הזאת בדבור הזה לא נפלתה היא ולא רחוקה היא וכן בדברי רז"ל מפורש שם קבלת מלכותו היא ויהא האמונה באשרות, (א) אמרו במיתלת לא יהיה לך אליהם אחריים על פני זה נאמר לפי שלא אומר אנכי ה' אליהם, משל למלך שנוכח למדינה אמרו לו עבדיו גזור להם גזירות אמר להם לאו שיקבלו מלכותו אגזור עליהם גזירות ששם מלכותו אינן מקבלים גזירותיו היאך מקיימים, כך אמר המאוס לשלל אנכי ה' אליהם לא יהיה לך אליהם אחריים על פני זה אמר שקבלים עליהם מלכותו במארים אמרו הן כשם שקבלים ועם כל זה ראיתם לבעל ההלכות שלא ימנה אותם שמהם בדבור לא יהיה לך ד' מניעות, לא יהיה שם, עתה, אל כן יהיה מפי הגבורה ומה מדעתו של בעל ההלכות שאין מנין ה"ל"ג מלתו ומה מענין שלא נעשה, אבל האמונה במציאותו ומה וביגיו השכינה לעיניו הוא השיקר והשורש שיהיה חמור התחייב גזור עליהם, עשו קבלת מאמרו ותעלה מעיניו אחר, ועוד כי מה הדבר בצדוק המדות אני ה' אליהם אשר הואמתי את

זוהו שפירש"י שנאמר בחתלה דכתיב בחתלה עשרת הדברים אכני ולא יחיה לך דהיינו מ"ח ולכן הביא רש"י גם אכני שלא חשבה שפ"ח היא מזהר הראשון כי יחיה לך ראשונה רק לאחר בחתלה עשרה הדברות היינו אחר אכני ומ"ח נקראת חתלה לגבי שאר הדברות הבאות אחריה. אח"כ עיינתי שם בגמרא וראיתי כי אין חלוק בלשון חתלה ללשון ראשונה. ומה שכחתי כי מזהר הסוגיא יש ראייה על היות אכני מכלל הכרי"ג, הוא הפך סברה בעל זיכר הרקיע שהוא כתב במלות עשה הראשונה שביצא המצורר שמשה רביה שאכני אינו בזמני המלות ממה שקראו לע"פ מזהר שנאמר בחתלה, ונראה שלא דק בלשון רש"י. ומה שאמר עוד כי דעת בע"פ שלא מזהר הוי לפי שאכני הוא יסוד המלות, ו"ל שם כי הוא יסוד לא יגרע מהיות גם כן מזהר שהרי מלות להאמין ביסוד הזה. (א) ומאמר המכילתא שנראה משם שאין קבלת המלות בכלל הגזירות, וזה קודם שיקבלו עליהם למך אבל אחר קבלתם למך הרי מזהר היא להאמין במלות. ומה שאמר עוד (ב) כי חמה מהרב שמה ד' מניעות בדבור לא יחיה לך ששם כן דבור לא יחיה לך יהיו ד' מניעות לא יתחייב שארבעתם אחר הקב"ה כי אכני ולא יחיה

היא האמנת האלהות שיש עלה וסבה הוא פועל לכל הנמצאים
והוא אמרו אנכי ה' אלהיך :

לב שמה

כתב הרמב"ם י"ל המלך הראשון שנתעניו באמונת האלוהות וכו' ע"כ. והוא י"ל בזה חולק על רס"ג שלא מנה לזו בכלל מ"ע והרמב"ן נתן עטס לו שאין להביא במנין הסרי"ג אלא מה שהן מזהו או גזירותיו יח' נעשות או שלא נעשות אבל האמונה באלוהות הוא הטיקד והשרש שמתנו וגורלו המלות ואין להכניסו במנין. והרס"ב ע"כ' ואחתהן מכסיס ג"כ אל הדעת הוה שכתב דבור אצרכי ה' אינו מעשרה כי הוא המלך. ובס' יתרו כס דבור אצרכי הוא השרש וכו' כנגד המלך ונראה שכל השטת המקריס וקדמותו בכתבסר העשרה ע"כ. כי כמו ששחלח הוא המעשרה ואינו נספר עממס כי הוא יסוד המספר כן דבור אצרכי הוא היסוד ואינו מן המנין והרמב"ן הביא דברים לבס"ג ממחמר הסמינלה לא יסיה לך אלסוס אחרים וכו' כסס שקבלתס מלוכתי קבלו גזירותי ע"כ. הנה עשו קבלת המלוכות עמו כפי עמלו והמלות הנגזרות מחלתו יתקדן עין אחר עין. כלומר וזה דבורי כדעת רס"ג שלא מנה אצרכי למלות. אבל אצרכי כססגיותו למלות חור והסכים למנות מלוא דעת הרמב"ם והביא עוד שם הממחר הוה עמלו וכסב אחריו ביארנו שפממס סרסס כי דבור אצרכי הוא קבלת מלוכות כלומר האמונה באלוהות ואמחר שקבלתס עליכס במלכים הוא לומר שכסר סלמינו באלוהות במלכים ואמחרו הוה סמס ואמינו כס' האמונה הוה ביארנו עמס וקבלו אותס עליס ואמרו כי כו' אצרכי דבור אצרכי הוא שדבור ראשון ראוי למנותו ואחרו הוה סמלו סמלס עיקר ע"כ. ונראה ממונו סבוה חור ממה שפמן חלסל סמלסוה באלוהות הוה הטיקד ואין להכניסו במנין המלות שהן מסובכות מהטיקד ותיקד לוס עכסיו כאמרו בסמלוה עממס וזו הוה להאמין בעיקר עמלו, ולא ימלס סס שסקסס עלוי כי הוה הביא למעלה סמלסר בזה לראיה על רס"ג וכן הוה ודאי שסשועו סס ממחר סמיעו לוס לבס"ג ולשונו כסס שקבלתס מלוכות

378

תעלה

2241

5.

תעלה

יאלר הרב שהמצוה הזאת היא מתקיימת בהתבונן במצותיו ומאמרו ופעולתיו עד שנשיגהו ונהנה בהשגתו בתכלית ההנאה וזוהי מצות האהבה שהנרצה בזה צל הרב שהאהבה היא נמשכת בחיוב מן ההשכלה לפי שבענינים השכלים שאין

נראה לי שהנכון בדברי הרב שהתפלה היא מן המורה כאשר הביא מהסידור דספרי. ומה שאמר הרמב"ן (א) כי מה שהקלו בה במקומות רבים נראה שהיא דרבנן, אף ואמר שכל מקום שהזכירו תפלה דרבנן ראויים הוא על נוסח התפלה שהקלו לו, שכן המורה כל אחד יכול להתפלל כפי דעתו בדקדוק לרצונו ולספור שימו

לפני ה' בדרך שייטב בעיניו והם חקנו לנו נוסח הזה מ"ח ברכות. ואם כן ידע מה שכתב הרב בחבורו הגדול שהיה אדם מן המורה להתפלל בכל יום אצל שאין מין התפלות ולא משנה התפלות מן המורה, פירוש משנה נוסח ע"כ. וגם מה שאמרנו בספק התפלה שאינו חוזר ומתפלל וזה נוסח תפלת אדם חייב הוא להתפלל תפלה אחרת כפי דעתו. (ב) ומה שחמה עוד על דברי הרב שכתב בחבורו הגדול כי זמני התפלה אינן מן המורה ואמר שא"כ שאין חוב מן המורה להתפלל בכל יום מתי יהיה החיוב, כ"ל שלא הגיע על דברי הרב שהיה הוא כתב בדיוור מלוא עשה להתפלל בכל יום וכו' הרי שהמלה בכל יום, ואם כתב אחר כך שזמני התפלה אינם מן המורה פירוש שאין זמנה קבוע בחיוב שעה מן היום יתפלל כי מן המורה הכונה בידו להתפלל בחיוב שעה שירצה אלא שהכמים חקנו לה זמנים בזמני הקרבת החמדים וזהו פירוש תפלות כנגד חמדים חקנו לפי מה שכתב המגדל עוד בחתולת הלכות תפלה בחבור הרב וכוון הוא. גם מה שאמר (ג) שרבי יהודה לא היה מתפלל אלא בכל ל' יום, וזה נוסח תפלת אדם תפלה אחרת

תירא, ובנמרא (סנהדרין נ"ו) אמרו על דרך ויכוח באמרו ונוקב שם ה' מות ואימר פירש דכתיב אשר נקבו בשמות ואזהרתיה מן את ה' אלהיך תירא, רוצה לומר אולי אמרו ונוקב שם ה' הוא שיוכר השם לבד מבלתי שיכרך, ואם תאמר אי זה עון בזה נאמר כי הוא עזב היראה כי מיראת השם שלא יוכר שמו לבטלה, היה המענה על זאת השאלה ודחיית זה המאמר ואמר חדא דבעינא שם בשם וליכא, ורוצה לומר שיכרך השם בשם כמו שאמרו יפה יוסי את יוסי, ועוד אזהרת עשה היא וכל אזהרת עשה לא שמה אזהרה, רוצה לומר שזה שאמרת אזהרתיה מאת ה' אלהיך תירא אינו אזהרה כי הוא צווי והוא מצות עשה ואין מזהירין בעשה. הנה נתבאר לך כי אמרו את ה' אלהיך תירא זו מצות עשה. (בפרשת עקב, מדע הלכות יסודי המורה):

מצוה ה' הוא שצונו לעבדו, וכבר נכפל זה הצווי פעמים באמרו ועבדת את ה' אלהיכם, ואמר ואותו תעבודו. ואע"פ שזה הצווי הוא גם כן מהצווים

כתב הרב מלוא חמדות שלפניו בעבודתו שנאמר ועבדת את ה' אלהיך ואמר ולעבדו בכל לבבך. אמר ז"ל ואע"פ שמהם זו מן המצוות הכלולות כלומר שאין נמנית כמו שזכרנו בעיקר ארבעים יו"ב גם כן פרט והוא מלוא התפלה ולשון ספרי ולעבדו ע' תפלה ונמניתו של ר' אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי ואמר מין לעיקר תפלה מן המצוות שנאמר את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד ואמרנו עבדו בחבורו עבדו במקדשו כלומר ללכת שם להתפלל בו כמו שביאר שלמה, כל אלה דברי הרב. ואין נכונה בזה (א) שכבר בארו חכמים בנמרא תפלה דרבנן כמו שאמרנו בפ"ג דברכות (דף כ"א) לענין בעל קרי שקורא ק"ש ומבדק על המזון לאחריו ואינו מתפלל והענין הסעם בזה אלא ק"ש ובכרם המזון דלוריתא תפלה דרבנן. ובנמרא כוכה (דף ל"ח) אמרו בני תפלה דתקין ואם התחילו אין מפסיקין, והקשו מלוג דתמי

מטל על שולחן אדם מפסיק והשיבו בדבר חומה מלי קשיא הא דלוריתא הא דרבנן, וכבר ראוי לו בהלכות תפלה אחר שחייב אדם מן המורה להתפלל בכל יום אלא שאין מין התפלות ולא משנה התפלה מן המורה וכך כתב הרב המאמר במלוא עשירות שזמני התפלה אינן מן המורה אבל חובה עמלה היא מן המורה, וגם זה אינו נכון בעיני שבעל קרי מבדק על המזון לאחריו מפני שהוא מן המורה ואינו מתפלל עד שיפסיק אפי' עמד כמה ימים בקרי, ועוד שמי שנאמר ולא התפלל בשחרית ובמנחה נחשפך בעלמנו ספק התפלל ספק לא התפלל אם כן לפי דבריו של הרב היה לר"ך לחזור ולהתפלל והם פסקו לעולם בכל ספק בתפלה שאינו חוזר ומתפלל מפני שהיא מדרבנן (ב) ואם אינה מלוא בכל יום מתי חסיה החובה הזאת המוטלת עליו מה"ט שיתפלל יום אחד בשנה או בכל יומיו פעם אחת (ג) וכבר אמרו ברב יהודה דמחלין יומין לתלחין יומין כהם מללי לפי שהיה עוסק בחורב וכמו על מה שאמרנו הכרים שהיו עוסקין בחורב מפסיקין לקריאת שמע ואין מפסיקין לתפלה שהיה דרבנן לעולם (כי אין לומר שחייב מה"ט רק כל שלשים יום) אלא ודאי כל ענין התפלה אינו חובה כלל אלא הוא ממדת חסד הכורא יתברך עליו ששומע ועונה בכל קראנו אליו, ועיקר הכתוב ולעבדו בכל לבבך שמה שחיה כל עבודתו לאל יתעלה בכל לבבו כלומר כוונה ראויה שלימה לשמו ובאין הכסוד רע, לא ששעשה המלוא בלי כונה או על הספק אולי יש בהם מוטעם, כענין והסבת את ה' אלהיכם, ואמר ואותו תעבודו. ואע"פ שזה הצווי הוא גם כן מהצווים

לב שמה

כתב הרמב"ן ז"ל מ"ע ה' שצונו לעבדו וכו' את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד וכו' ע"כ. והרמב"ן כתב עליו אין סכנה בזה תפלה דלוריתא וכו' אפי' עמד כמה ימים בקרי עד כאן לשונו: ועלינו לשבת ולנכר בשמו כי מחוק דבריו למדנו סודו של הרמב"ן וטעמו בזה החילוק ששם מעיקר התפלה לזמנה ויתר הדברים שזכר כי אמנם הוא מחמת מה שזכרנו בספרי ולעבדו זו תפלה וכוונתו כי ר' אליעזר כמו שהוא הביא לו ראיה מהם שהתפלה מדלוריתא. וכו'

קנאת סופרים

שאירפסום בתשיעי ס"ה המדות התנה כן במעלות המדות האנושיות מי שהעתיק ממנו להתנהגות כן בעבודת האלוהים ית' שהיחור נכון לעשותו ולהחשיבן מפאת עצמן ולא לתכלית שום תועלת אל העובד הלוה יקרא המעלה ופיתוי לדברי הפילוסוף ולא עוד אלא שנדחקו למרש המשנה דלעיל דלא כפשיטא כדי לאפוקי מן הסברא דלעיל וגם הקשו כמה קושיות על דברי הרב בפירוש אותה משנה המובאת לעיל דלדעתי בשלש מאליהן כמה שכתפתי לעיל. וייעורו הגמול אשר באו בחורב בכמה מצות אינן אלא הנסחות שנאמין בהן לא שיהיו כן עיקר הכונה בשמירת המצות והאיומים ג"כ אשר נאמרו לעוברי רצונם לא ישובו לגמרי מי שיהיה מן העבירות מפני יראת העונש לבד כי זו יראה גרועה אבל ההשגחה בתכלית השגחה ומעלה יתרה היא שלא לעבור על רצונם ית' לבד ואף כי יצויר שלא יגיעו מה שזכרנו נזק ועונש היה נזהר ממנו ומ"מ האמונה בשכר ועונש הוא מעיקר התורה שהכופר בו אין לו חלק לע"ב ולזאת הכונה ג"כ דקדק הרב במצוה זו לומר שצונו להאמין יראתו ית' ולהפחד ממנו ולא נחיה ככופרים ההולכים בשירות לבס ובקרי אבל נירא ביראת ענשו בכל עת וזהו אמרו את ה' אלהיך תירא ע"כ:

המצוה החמישית

להתפלל בכל יום:

הוכיח כן הרב משה שרדשו ר"ל בכתובים המובאים איווה עבודה שבלב זו תפלה ואע"פ שהרמב"ן ז"ל חשב בזה דלא דרשה גמורה היא אלא באמכבא בעלמא אמרו כן כבר הרגיש הוא עצמו בחלשת זאת התשובה ונדחק לומר תפלה שנאמרה שם בספרי אינה אותה התדירה שכל יום דעלה קאי הרב ז"ל באמרו שהיא מדלוריתא אלא כמה שנתפלל אליו בעת הצרות ותהינה עניניו ולבנו אליו כענין עבדים אל יד אדוניוהם כמו שכתוב וכו' תבא מלחמה בארצוהו על הצר הצורו אתכם והרעותם בחצוצרות וגו' והוא מצוה על כל צרה שלא תבא על הצבור וכו', ועוד סיים בסוף דבריו ז"ל ואם אולי יהיה מדרשם בתפלה עיקר מן התורה נמנה אותו במניינו של הרב ז"ל ונאמר שהיא מצוה לעת הצרות שנאמין שהוא ית' ויתעלה שומע תפלה והוא המציל מן הצרות בתפלה ועקבה והבן זה ע"כ:

ואני בעניי לא זכיתי להבין אך יתכן אצלו לומר כי התפלה מהתפללים בעת הצרות לבד היא מצוה מן התורה ולאפוקי אותה התדירה שמתפללים בכל יום והלא המכוון בה ג"כ לבקש סודי יום ביומו מאת הכורא די סחמורנו אשר יחסר לנו מצרכי בני אדם החמירים אשר בלעדס א"א להתקיים ובזאת התפלה עניניו מיהלות לרחמי ית' ונאמין שהכל מושגה מאתו ית' ושהוא נותן לחם לכל בשר על צד החסד ועם זה עניניו

שקשה להרמב"ן מהאמר דקבלתם מלכותי קבלו גורתי חור וקיינו מהתאמר עמנו ונראין דבריו כסחורין כמו שכתפתי לעיל. ואין כאן סחירה כי רצה לומר עשה כי אף שכן הוא כמו שכתב ראשונה שכתוב סוד סודתם שקבלו מלכותו במרים מכל מקום ענין מונח מאליו שיש בחור הסודתם הוא צווי כאומר כמו שקבלתם שם אלהותי סחורין בקבלת זו ואל פרטו ממנו, וזו שכתב הרמב"ן ואמנם שקבלתם עליכם במצרים הוא לומר שכבר אלהותי במצרים כו', כלומר ודאי לך שזכיר עשה לכם מה שהאמינו במצרים כדי לזכותם שיהיה גם עתה קיימים באלוה אמונה דוק:

ואגב ארחין ניטא מלוא בענין מתיחס לזה במאי דכתב הרב בפירוש משנה ג' פ"א דאבות אנשיגגוס איש סוכו וכו' וז"ל פרט יקרא הגמול אשר יגמול האדם מי שאין לו טובה עליו איש עשה זה ע"ד החסד והחנינה כמו שיאמר אדם לעבדו או לבנו הקטן או לאשתו עשה לי כך וכך ואח"כ דבר או שנים זהו ההפך אשר בין פרט לשכר כי השכר הוא שינתן בדיו ואמר זה החסד שאחם לא תעבדו ה' ית' ע"ם שיישב לכם ויגמולכם חסד ותקוה לגמולו תעבדותו בעבורי ואמנם עבדותו כעבדים שאין מקיים להטבה ולא לגמולות חסד וכו' ע"כ. דלדעתי כתב כן הרב משום דס"ל משנה חסדים שנו כאן כדאמרינן בפ"ג דקמא האי מאן דבעי למחוי חסידא לקיים מילי דאבות ודייק נמי הרב למימר זה החסד וכו' משום דמילי דחסידותא נינהו האי דתנן אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב וכו' כי העבד אין לו שעבוד על רבו שיהיו רבו לזוננו דמן הרין יחור על הפתחים ומה שמהלך לו למונונו הוא מצד החסד והחנינה והיינו לשון פרט דקטש שהוא לשון מנהג כמו שפירש בעל הערוך וכדמחריגמנין נושאי מנהג נטלי פרט ושכר הוא מה שינתן בדיו חלק עבודה או דבר אחר כמו שכר שכיר, נקבה שכר על ואתנה, שכר שכרתיך בדוראי בני, ואע"פ שנהגו ג"כ בלשונות הללו לאומרם בהרחבה לפעמים זה תחת זה מ"מ ההוראה האמתית היא כדאמר הרב ולדיריה נמי כשהעובד מקוה גמול מאת ה"ה ועושה לתכלית זו ולכלבד שיאמין שהוא על צד החסד והחנינה הוא צדיק כאמרו ז"ל בפ"ק דפסחים האומר אתן סלע זה לצדקה בשביל שיהיה בני או כדי שאהיה בן העוה"ב ה"ו צדיק גמור כיון שעשה כן כדי שהאלוה ירחם עליו ויסייעהו ועם זה יאמין ומודה שהעבודה אליו ית' היא מחוייבת אדם מבלי השלום גמולה אלא שהוא מאמין בו ומצפה אותו על צד החסד והחנינה. אמנם אם יוסף עוד מעלה אחרת באותה עבודה שהוא עובד בה שלא תהיה לתכלית שום שכר תמורתה ולא יכוין לתועלתו כלל אלא מפני שהיא טובה וראויה ומחוייבת לו מצד עצמה דהיינו מאהבה בהחלל או יהיה במדרגת החסד שהוא למעלה מהראשונה שאמרו עליה ה"ו צדיק גמור וזאת האזהרה היא שהזהיר החסיד אנשיגגוס לתלמידיו כדי להישיגם במדת החסידות ועל זאת הכוונה יובן מאמר האומר שאין ראוי לבקש תכלית לפעל המצות אבל שיעשו אותן מפאת עצמן פ"ה שהמצות התוריות היותן מסודרות מאת ה' ית' הרי הן שלמות מפאת עצמן ולא יצטרכו לתכלית אחר שיועיל לשלמותן כי עבודת האל היא מן המצות עצמה לבד היא המובחר והחשוב מכל התכליות האנושיות וכמ"ס הר"ן בהדושו פ"א דפסחים וז"ל ואע"ג דתנן אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרט היינו לומר שמדה מעולה היא ביותר שיהיו עובדים מאהבה ואפי' העובד כדי שיוכח לחיי העוה"ב צדיק גמור הוא אבל לא חסיד ע"כ. ולא ידעתי למה הבינו לגנאי מהר"י אברבנאל ב"ם נחלת אבות והר"י עראכה בעקידה שער מ"ד אותו המאמר דלעיל שהמצות ראוי שתעשינה מפאת עצמן וכי מפני

ה'רמ"ב חזר וכתב על הרב ועוד מי שנאסר ולא התפלל שהרית ובמנחה נסתפק אם התפלל אם לאו לרבני הרב ה"ר לר"ח לחזור ולהתפלל והם פסקו שלעולם בכל ספק בתפלה אינו חוזר ומתפלל מפני שהוא מדרבנן עכ"ל. וה"ל ג"כ נ"ל שהרמב"ם יתיר שבשעה שיש תיקון חל הכסף הוא באמרו אינו חוזר ומתפלל כמו שנסתפק בתפלה שהרית אם התפלל אומה אם לאו אינו חוזר ומתפלל

יש לנו לומר שגם כשהוטר מזה הפסוק ליטבע לא הוטר רק בעת הוצרך או לפנים חזירו או לשאר זרכיו שימכר להטבע עליהם וח"כ גם שם יש מקום לשאל ולמימא ה"מ לפנים את חזירו או לשאר זרכיו אבל מילקא לילקי לכן יש לנו לומר שפירושו הוא שמהו הטבע שמו. אמנם ירמסא הרמב"ן זרמא בעיני שמיא כמא וזו כי איך אומר על זכעו הטבע אם אינו טבע לשבעות הדריין

תשבע, ובבאור אמרו אמרו
תורה אל תשבע, רוצה לומר
צורך אליה מזהיר ממנה
השבועה בעת הצורך מצוה
לא הותר להשבע בדבר כ
והוכיבים אלא על צד ה
בשמש והוא ירצה לומר א
תשבע אומתנו בשם משה
הנשבע נשבע בארון או
יכין הנשבע זה ונשבע בא
לאותו הדבר אמתת עצם

תשע האחד ובו חדק נדרש להדבק בחכמים וגם ככלל בו האו"ם שהיא נדרש
 ו. ואין צום מדרגים הולקים ויבוא לעשה אחר כהצב הרב שבמ"ק שלו בלמות
 עשה שנים. ומה שהקשה לעמו (ג) שסובר שהשבעות רשות ממה שבא בו הכלל שאינה
 מן הראוי לדברי הרשות, כל זה נמשך לפי גירסתו שגורס כי ובו חדק בא ללוות על
 השבעות בקיום המלות. אמנם לפי גרסתו מוצא חשב נפקא ואין כאן כלל שאלה בא
 לשבעות צעת האורח ושני לשבעות קיום המלות. ומה שאמר עוד (ד) שהרב חזר וראה
 שפסקו ובשמו חשב לא נאמר רק לאיסור עשה בשבעות הע"ז ממה שכתב בסוף המלות
 כי ובשמו חשב פירושו שאליו לבדו תאמין, אני איני רואה בו שום חזרה ממה שכתב
 שמו צעת האורח וכן מסיים שם אשר ראוי לאדם להשבע בשמו ולא חזר ולא באלהים
 אחרים.

וענין ואני תמה בדברי הרב שלא אמרו כן בגמ' תמורה אלא על דרך הדיבור והקושיא בר' . והתשובה
 כוונת חזקוני היא שכלל חזקוני לא היה כדברי הרב ע"כ :

וענין רש"י ורש"י נכחה שבהכרח שם בגמ' מחלוקת במסכת הרב ז"ל שהיה נכחה אשר שם שפירשו
 הדין והיה נכחה של רש"י ז"ל , ולא אטעל בזה כי אינו מהמריץ לעניינו , וזמ"ז זה שהרמב"ם
 אמר והשיבו שבעות אמת שפיר' דקדכי בר' ז"ל לטעון הגמ' בשם נכחה אלא פירוש הוא ממנו
 ז"ל שמתפרש כן בגמ' והאמת הוא ג"כ פירושו של רש"י שם כולם סוגיא ארשתי רש"י וכל זה אינו
 שום לשון קושיא על הרב ז"ל לפיכך לטעון הגמ' שם כן שבעות אמת שפיר' דקדכי בר' ז"ל שפירשו
 שהיה בין שניהם , אימא ס"מ לפיכך אתה חזקוני אכלל מילתך לקי לא מניית אמתתה ונשמנו חשבה
 והרב יפטר דלא מניית אמתת דלקי דאחרת שפיר' אלא מניית חשבה דלא שייך מילתא
 כלל בדבר שהיה שפיר' עליו מן התורה , וכי ידיוקנין בשפיר' דלא פירושא כליל שפיר' עליו ומתשוב
 של רש"י שמתפרש לא מניית אמתת דקדכי ונשמנו חשבה רש"י דא"כ התלמוד מאי מוסיף בדיאי
 פירושא פירושא קמא הדיוס מיימי שבעות הרבות שפיר' מ' שהיה בין שניהם ואפי"ה פירכי ליה
 ס"מ לפיכך אתה חזקוני אכלל מילתך לקי והכא נמי איכא לפירושא הכי ונשמנו חשבה רש"י לאו לומר
 ומ"מ אמת לקי , אלא לפירוש הרמב"ם יפחא דהשקפה מוסק דנשמנו חשבה מזה וכו' לא שייך בידי
 מילתא בשום יד כדאמרו וק"ל . ואשוב לעניינו כי זה שכתב הרמב"ם והתבאר מזה שאין השבועות
 נשמנו חשבה אלא רשות בר' הכל ממנו מערכה על הדיוס כי לא היה ולא נברא ביאור זה אלא
 לפי שיטתו ודעתו אכלל לדעת הרמב"ם ונפלא הדבר להפך שכתאמר דקדכי שם ונשמנו חשבה למזה
 אמרו ולא לרשות ולשנא דקדכי נשמנו חשבה דוגמת כל השאר כ"ה אלא כן פירא ואותו תעבור
 שכלל מזה ונשמנו חשבה ז"ל כ"ה חשבה :

ובזה שהביא הרב ממנו ששבעין לקיים את המצות, לכאורה שמעט דביעיתא מייתי ליה מההא דסביחא ליה דשבעין ומוזנין בכך קאמר וכך דאי לא היעיתא דשפיר מונין לפרושי דשבעין ודשאיין קאמר דעמו כח פ"א מנ"ל שבעות ומוזנין דלשבע על המצות לעשותה כ"ז ואפ"ש שזובע עליה מדר סיני כ"ז ע"כ וזו ממונא כעטס למחא דלשטיין קרא למשירים דר"א שחאור משום שבעה שאינה לריבה שהוא כחזוכי שם שמים לבעול קמ"ל דמותר לזרזוי נפשים, וכיון דהסיח לדדידה גופיה רשות לרבות בשבעין קאמר ר"א הו"א חיובתא וסיכי קא מייתי ליה הכא. ונראה לי ללעול בשבעין לקיים את המצות רשות - אי"ז ואפ"ש שפיר הו"א היעיתא דהא מהתם שמעיין בדוכתא דריבא תשעא שבעה לבעול אמרו שהסיח הכחול להשבע בשם, וממנו נקח דברוכא דליבא למיחש להכי ואמרו ששבעין מקרא דובשעא השבע למאור אמרו ולא לרשות ואפ"ש יש בכלל וצ"ל תשעא שני דברים, אחד מזה שכליון דשם שבעה לעולה, ב"ב רשות בשום שם חשש וכן מלאכה למאור זו הסיון ק"ל דמכח התנאומא שהסיח הכחול"א אמר להם הקב"ה לייסאל לא חסיו סבירים שהסור להם להשבע בשמי' אל"ה אם יסיון כך על המדות כללו את ה' אלהיו מירא בו' אם יש לך מדות אל"ה חסיו רשאי להשבע ע"כ. וזה מובאר דהכא ברשות מוקמי ליה להאי קרא ולא במאור דרברי סבר, ולומר שהתמודד במדות לפי פירוש סבר וכל על המדות וסו"ל פוסק כמותו דוחק גמור, ואשקריא דינא סירכא דאפיס פלוגתא כדאי וקל לפרש התמודד כפירוש מרווח סלא ויתקון גם הוא על המדות וזה פשוט.

ראף גם זאת יש בידי להליך על סכר ולהיות לו משיע וכו' מיד המדרש הזה, ואומר כי גם בדברים עומה שהם מזה יש הסדר מקנה לקנה יבאר ככז זה בחבורו הגדול פ"א מה' ברכות ואמר יש מ"ט שהאדם חייב להסתדר ולדרוך עד שיעשה אותן כגון תפילין וסוכה ואלו הנקראים חובב לא יאמר חייב עשהו וכו' מזה שיהיה חובב אלף דמים לרשות כגון מזה מעקה שאין אדם חייב לשכור בניה שחייב במוצו כ"ד שיעשה חובב אלף אם רשע כל ימיו לנכון באלה או בספינה ישב וכן אינו חייב לבנות בית לעשות מעקה כו' ע"כ. וכבר זכרתי אני לעיל כל לשוני בשם ו' ע"ש, וע"ה אני אומר בדבועות שהם שמונה כן אינן מחולות שכן חובב רק מחלות ששיראה יבצע בשם, והנה כי על קד שכן בדרם רשות הוא שאמר בחדרם הנוכח אל המסתכל לא הסוף אחר שכבר בא לעשות כי אז אינו עליו רשות אלף מזה שיעבד בשם וזה דרך כל כדל מלשון הנמ' ואמר הספיע ואמר חורב לא תעבד בו, והואיל רשע ממנו שמו שמו

על השבועה עצמה הוא דאחא באופן שאם נתחייב שבועה ב"ד ולא ירצה הוא לישבע אף על דבר אמת ובחר לשלם כעבדיון על מ"ע ויחשב דרא ודאי סברא וזה היא מאד לא יכילנה הרעיון והלא תנן בר"ם המפקדי שילם ולא רצה לישבע וכו' דמקטני ולא רצה משמע דאפי' על דבר אמת הרושת בידו לשלם ולא לישבע, והמצוה שמנה הרב ז"ל לישבע בשמו היינו שאם רצונו ליתבוע התא השבועה בשמו לבד ובל"ש בשם וזולתו ויודמה זה למה שבא בתורה כי תאבנה נפשך לאכול בשר תזבח ואכלת בשר האכילה היא רשות בידו אמנם הוציאה היא מ"ע שכשירצה לאכול יזבח ואח"כ יאכל וכן הוא הנצחה אצל הרב בלי ספק במ"ש בחיבורו הגדול פ"א דכל"ש שבועות זול"ל כשם שבועות שזו ושקר בל"ח כ"ז מ"ע שישבע מי שבנחייב שבועה בל"ח בשם שנאמר בשמו השבע וזו מ"ע שהשבועה בשמו הגדול והקדוש מדרכי העבודה היא והדור וקדוש גדול הוא להשבע בשמו עכ"ל, ואם לא עשה כן אלא נישבע שלא בשמו ית' עובר בעשה של תורה של ובשמו תשבע מלבד הל"ח של ובעש אלהים אחרים וזה תוכינו שמאנו הרב לקמן למצות ל"ח מ"י י"ד אבל לעולם דשבועה עצמה רשות היא ולא בא החיוב אלא על איכות השבועה שאם רצונו לישבע בעת הצורך חייב הוא לישבע בשמו וכן הוא המשמעות בסמ"ג פ"ה קכ"ג מ"ע שישבע מי שבנחייב שבועה בל"ח בשם וסמ"ק פ"ה בדרך זו הלך גם הוא זול"ל לישבע בשמו דכתיב ובעשמה תשבע ולא שיהא חייב לישבע בשמו אלא כשהוא בא לישבע בשמו חשבב באמת ע"כ, ועם זה אתי שפיר מה שמאנה הוא זול"ל למ"ע וסמ"ק פ"ה שיש ויש לכל אדם להרהיק עצמו מכל שבועה ע"כ, ויש בדבריו חילוק מעט מדרך הרב ז"ל לדליל דלפי הסמ"ק הערה הוא לישבע בשמו על דבר אמת והלא"ה הוא לא תשבעו ז'ל לשקר ולפי דרך הרב חייב הערה הוא לישבע בשמו על דבר אמת והלא"ה הוא בל"ח הוא וכשם אלהים אחרים לא תכירו אבל בין למר ובין למר לשבועה גופה רשות היא כדלעיל ועם זה אתיא שפיר נמי לדעת הרב סוגיא ההמורה שהביא רמב"ן ז"ל דהתם בעיקר שבועה אמרו שלעולם רשות היא ולא נאמרה למ"ע אלא כשירצה לישבע שהיא השבועה לשמו כ' זהו ג"כ מכלל העבודה ליקר שמו ית' דכשירצה לצורך יישבע לשמו לבד וכמ"ש ג"כ בחיבור היר פ"א מהל' שבועות זול"ל שאין שם מי שראוי לחלוק לו כבוד שנשבעין בשמו אלא האל ב"ה והיינו מה שכיון הרב כאן באמרו זול"ל ולזה הענין בין הכתוב בשמו תשבע ר"ל שאילו בלבד תאמין האמת אשר ראוי לאדם להשבע לו, ובז"ל עוד הוכחה דכוונת הרב הזה כדלעיל ממה שהוסיף עוד ז"ל וכבר אמרו בתחלת המורה מנין שנשבעין לקיים את המצוה דכתיב ובעשמה תשבע ע"כ, ובדואי דגבי שבועה זו דעל המצוה רשות היא ולא חובה אף לדריה ממ"ש שם בחיבורו ומותר לאדם לישבע על המצוה לעשותה כדי לרזו את עצמו וכו' ואילו הכא מקרא דובשמו תשבע נפקא כדאייתא התם פ"א דתמורה הרי שאותו הפסוק רשות הוא ג"כ אצל הרב לענין עיקר שבועה אמנם לענין הא שצריך לישבע בשמו על זה הוא שנאמר בלשון צווי ומוזה הצד חשבה למ"ע;

אחרי כתיב קדריקל מצאתי בחבורי לב שמה ששנה גם הוא להבנת דברי הרב כמו שכתבתי להדינו דואת המלה אינה אלא שנוי־הצורה לישבע ישבע בשם : והרב מורי' בפ' ואתחנן תמה על הרב כמה שהביא ראייה לישבע בשמו ממה שאח"ל אמרה תורה השבע בשמי ואמרה תורה אל תשבע בשמי דאין אלה מחוייבות זו מזו ומן המניעה דלא תשבע בשמי כשהוא שלא לצורך לא ימשך החיוב לישבע

דמויין לרשות שהרי ביד האדם הוא שלא להביא עצמו לידי שבועה כל ימיו והמאמר אינו אלא
 שם כל כך בהמדות אחת ראשי לשבע כו' והוא כאלו אמר אחת ראשי להביא עצמו לשבועה וביא
 רחוק בהסבכת המדע הוה אל דעת הרב וכיון הדבר להשתדל בהסבכת זו ממחמת הרבים שהביא
 שאין בה זורך היא מנחת ל"ח כן אחת שיש בה זורך ראויים שהיה מ"ע, וראיה זו עובד מאד.
 (נכתב)

יחזקאל שם שמים וד"א לא שנתנונו בשבועה לעשותה. (ה) ורמב"ן במדרש רבי החומה אמר להם הקב"ה לישלח לא חזיו סוכרים שהורר לכם להשבע בשמי אפילו בלחם אלא אם יסיו כך כל המדות אלה ה' אלהיך חירט שהיה כחוקן שנקראו יראי אלהים אברהם איוב ויוסף, ואותו העבוד וכו' הדבק וכו' יוכל אדם לידבק בשכינה והלא כבר נאמר כי ה' אלהיך אש חורלה הוא אל קדש אלא לומר לך כל המשיא בהו לתמיד שקורא ושונה והעושה לו פרקמית והמהנהו מנכסיו שהוא שאמר וכו' הדבק אם יש לך מדות אלו אלה ראוי להשבע, ע"כ לשון בגדה. ויש לנו סיוע בזה לדבריו שאינו אלא רשות בשבועה בשמו עם המגזין האלו ושמה לך ככל הרשות הנה להזכר במגזין, וז"ל לא קראו ונשמו השבע בתשובת המלות כי לא ימנה הרשות בשבועה אמת בשמו ואם בא בזה באיסור בשם אלהים אחרים בלאו הבה מכלל עשה שהוא עשה חין אז מניין בזה וכיוצא בו אלא הלאו הנאמר בו בפירוש שהזכירו בעיקר השם אע"פ שרמב"ן זה דמיונו של בעל הלכות:

כתב

הוא אמרו להלכת בדרכיו. וכבר נכפל זה הצווי ואמר בכל דרכיו ובא בפירוש (סוטה י"ד) מה הקב"ה נקרא חנון אף אתה היה חנון מה הקב"ה נקרא רחום אף אתה היה רחום מה הקב"ה נקרא חסיד אף אתה היה חסיד. וכבר נכפל זה הענין בלשון אחר ואמר אחרי ה' תלכו ובא בפירוש שרצה לומר ההדמות בפעולותיו הטובות והמדות הנכבדות שיתואר בהם האל יתעלה על צד המשל. יתעלה על הכל עילוי רב. (בפרשת ויהי כי תבא, מדע כלמות דעות):

מצוה ט היא שצונו לקדש את שמו והוא אמרו ונקדשתי בתוך בני ישראל. וענין זאת המצוה אשר אנהנו מצוים לפרסם האמונה הזאת האמתית בעולם ושלא נפחד בהזיק שום מזיק ואע"פ שבא עלינו מכריח לבקש ממנו לכפותנו שלא נשמע אליו אבל נמסור עצמנו למיתה ולא נתעוה לחשוב שכפרנו אע"פ שלבותרנו מאמינים בו יתעלה. וזאת היא מצות קדוש השם המצוים בה בני ישראל בכללם, רוצה לומר התרת עצמנו למות ביד האנס בעבור אהבתו יתעלה וההאמנה באחדותו כמו שעשו חנניה מישאל ועזריה בזמן נבוכדנצר הרשע כשצוה להשתחות לצלם והשתחוה לו כל ההמון וישראל בכלל ולא היה שם מקדש שם שמים אבל פחדו הכל

לב שמח

לו נזק לאותם שבועה מצויר בשם לנפול יתחל לאליהם כן ותשבע בשם במקום שהשבועה נכונה הוא דבור חיוני שהשבועה בשמו ית' לעם הארץ מחויבת ככל אמת מהשבועות המחויבות לו ית' כי שבועה זו ג"כ דרך היא מדברי הסבורים והסגדלים לשמו ית' כמ"ס הרמב"ם סי' א' מה' שבועות. והמשל הנאות והמתקנים להם הוא רופא שאמר לחולה אל תאכל זון ואל תשכב בנחש וכשהיה צריך תאכל לחם או חייב לו כיוצא בו ממה שדרך הכרואים ויוזין ותשכב על מעט שדרך הכרואים לשכב עליהם שאז ודאי כמו שהדבור הראשון חיוני לחולה כן גם השני חיוני לבריא כי אם יסודר הסדר ויחלף האכל החולים או ישכב על עיניו ואלהים וכו' ויחלף ויפסידו בריאותו. ומסקנה שהאמת לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מנחת ששקסס הרא"ש וכתב שירשו אחר ראוי לאכול מנחת וכו'. ונמחלה רבם הסם שם חץ שפער כן שבעת ימים אחר ראוי לאכול מנחת מנחת מנחת ע"כ כשיחלף לאכול פת חייב הוא לאכול מנחת ולא חמץ וז"ל גם זה דבור חיוני הוא אלא החמץ ואין הרשות בו אלא אכל הפירות שהוא דבר אחר שלא הוזהר מהן בלא תאכל עליו חמץ וזה מכאן, א"כ לא דמי למשל הרופא שאמר אל תאכל זון וכו' ותאכל זון וכו' שהוא הדבר עצמו שהחייבו ממנו בעודו חולה וזה ודאי אין בו טעם שחייבו לשבעת ימים אלא שהוא חלל ודאי רשות הוא שנותן לו בשם מפני שאינו חולה, ובהם נמשך הוא משל האנשים והנמונים שזכר הרא"ש דהם נמו שנים לחולה עצמו בזה שהוא חולה ולא שיהיו חייב בדבור ותאכל רמזים אלא רשות גרידא כי אין ברמזים ענין שבעת ימים חייבו לאכול ודי שיתנו לו רשות עליהם לטעם שאין בשם מה שיש בהאמים שבעת ימים ויחייבו לו להשתדק מהם דוק:

ועוד הבדל שני יש בין הנמשל ובין המשל שהוא ז"ל עושה, כי במשל שני הדבורים סמוכים תכופים הדבור השני אחר הראשון כלומר שאומר לו אל תאכל זון עשה שאחך חולה ואחר שהיה בריא תאכל וכו' כי בכיות זה כן שיהיה יבואו גזריו הדבורים סהם הם יעידו על עצמם שהראשון בלבד הוא החיוני שעל כל פנים לא יאכל זון כדי שלא יזקק דברי חזקא מפני שהוא חולה וסבור השני רשות דאבא זה אומר לו אל תשכב בנחש בריא תאכל ותשכב אם הרגס, גם במשל האנשים והנמונים שכתבם אל תאכל תאנים סומך לו לאכול רמזים אין הדבור סהם השני אלא שילת הא' לומר שאינו חייב להזהר מן הרמזים כמו מן האנשים ורמזי הוא לאכול מהם אם ירצה, וכן הפסוק שהביא מלא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל מנחת שני הדבורים סמוכים בכתוב וזה לא יורו אלא שכתבם לבדו העיקר ואמר הוא מחייבו עליו שמתן לו יאכל וטעני רשות דאבא אבא כלומר אכל תאכל מנחת אם הרגס או שאר פירות, אכל במשל דל"ד שהוא אל תשכב בשם שבועה שאינה נכונה והשבע בשם שבועה שהיא נכונה אין שני הדבורים באים כאחד בפסוק אחד רק לכל אחד לבדו פסוק אחד וזו נפרד לעצמו. ולפיכך דקד מאמר הרמב"ם שצוה שהדבור הראשון במקום שאמר בו נאמר לחיוב אל תשכב בשם כן הדבור השני במקומו לחיוב שאמר לחיוב ששבע בשם אלא שיהיו שם רשות בהלכת דבור, והמשל שדומה להו רופא שאומר לאיש בעת שיתחל חולה אל תאכל זון כו' ואל אחר שהוא בריא או לזה עצמו כשיצטרך אומר לו אכל זון כו' דודאי להזכירו ולחייבו בו אומר לו כן שאלו זון ועוד לו לשמור בריאותו כפי מוגו יותר מן היום כ"ל:

כתב

קנאת כופרים

מהן ציווי הוא ובשמו תשבע שהוא סמך להם ודאי צווי גם הוא משמע דכוותיהו, והטעם הוא לפי שהיה הגדלה והידור אליו ית' כשהוא לצורך אבל שלא לצורך אינה הגדלה והידור אליו כפני שהוא מוציא שם שמים שלא לצורך והיינו לבטלה, והמשל בזה לרופא שיאמר אל החולה אל תאכל בשר ואל תשתה יין בזמן שאחך חולה כדי שלא יזיקך ותאכל בשר ותשתה יין בזמן שאחך בריא כדי שיועילך. ונמצאו דברי הרב מיישיבין כמה שהקשה וממה שהמשיל משל הרא"ם ז"ל במ' ואתה דוק ותשכח על פסוק ובשמו תשבע:

המצוה

אחרים לומר שיבוא לאיסור עשה בע"ז, ועוד שאם זה היה דעתו א"כ לא היה למנוחה במצוה עשה רק היה לו לכלול אותה בלחון של ע"ז כי כן מנהגו לכלול איסורי עשה בלחון כי שם מקומם כאשר עשה בלאו בהמה עמהם ויהי עמהם שמה עמהם שם גם לאיסור עשה שבהם כמ"ק של בלאו קע"ב. ומה שהביא עוד (ה) ממדרש החומה שמשמע ממנו שאינה מצוה רק רשות ועם כל ההנאים שהמה, ז"ל דיינו דוקא כשאלו כל כך צורך לשבע אלא ששבע הוא לחיוב לעשות דבר אחד והוא אינו מבקש ממנו שישבע וזהו שסמך למדרש הזה במדבר רבה פרשת מטות משנה בינאי המלך שהיו לו שני אלהים עיירות וכלן נחרצו על שבועה אחת כיצד אומר אדם לחיובו בשבועה שאני הולך ואוכל כך וכך במקום פלוני וכו', אלא בדין עם הארץ להשבע מצוה יש בה. ואל תשיבו ממה שאמרנו ביום פרק שבועה דיינים (דף ל"ט) ואם אמר הריני נשבע העומדים שם אומרים סורו נא משל אהלי הרשעים האלה שגרה מכלן שאינה מצוה להשבע אפילו בעת האורך ששם עם האורך הוא בב"ד, ד"ל שמיאמרה פן ישבע לשקר היו אומרים כך. גם אל תטעה בזה שאמר שם אחר כך בגמרא על זה שאלמנו שיהיו אומרים סורו נא וגו' כשאמר להשבע דקאמר בשלמא ההוא דקא משתבע קאי בליסורא, שאין פירושו כי הוא מושא לישבע רק אם ישבע לשקר, וגירסת רבינו ניסים היא בשלמא קאי דקא משתבע בשקרא קאי בליסורא:

נראה

הרמב"ן ודאי ראה אותה בדברי הרב ותמחה שהעלים עינו ממהם לא זכרם כלל לחוקק או להחזיק:

ואמנם הוא ז"ל יא ונכנס במקומו הרא"ם ז"ל שפירשה ואתה חן על רש"י שפסג דרך המדרש ואמר ונשמו תשבע אם יש כך כל המדות הללו שאלה ירא אורו ועובד אורו או בשמו שבע וכו' כתב עליו וז"ל אלא שרמב"ם סמך על מ"ס אמרה חורס שבע בשמי כו' כלומר כמו שהשבועה שאינה נכונה ויהי מצוה ל"ט כו', ואני תמה סוף סוף על מאמר זה לחיוב ממנו שהשבועה בעת האורך הוכח ויהי מ"ע והלא הוא אשר למדנו דרכים שמתחייבין ויהיך לא שגית בזה וחייב מה שחייב וכו' אם אמר הרופא לחולה אל תאכל זון ואל תשכב בנחש בזמן שהאדם חולה ותאכל זון ותשכב בנחש מזה שאלה בריא חיוני מזה שצוה שהדבור הראשון חיוני שלא יאכל זון ולא ישכב בנחש כן הדבור השני חיוני שאלו זון וישכב בנחש זה הוא שקר בלי ספק אלא הראשון חיוני וזהו רשותי שאם ירצה יאכל זון כו' כי מאחר שהוא בריא לא יזיקו לו, ואם אמר לא תאכל תאנים ותאכל רמזים לא יחייב שיהיה מחויב לאכול רמזים כמו שהוא חיוני שלא לאכול תאנים והוא שרמב"ם הוא המגדל לראש דרכי החיובים וימיה על עצמו דא"כ מצוה ופירושו אי אהר ראוי לאכול חמץ אכל אחר ראוי לאכול מנחת וזהו אלא תאכל אלא פירות איך עובר בשם אף כאלו אמר חורס אי אהר ראוי להשבע בשמי. שבועה שאינה נכונה ואם ראוי שתשבע בשמי שבועה נכונה לא שהיא חונה להשבע עכ"ל. סהם הוא ז"ל מודם מה שאין לו מקום להכחיבו שרמב"ם הוא המגדל לראש דרכי החיובים וימיה על עצמו דא"כ הוה ליה למשכנו נפשי עליה למיטרה ועיוני ביה להזילו בנפשו ולמנוח לו דז זכות כי קשה הדבר מאד לגזור עליו שלא שגית כו' ושחייב מה שאינו מחייב כו'. ואני סבור אומר שיהיה שגית ויהי חייב. ותחלה אומר כי המשל שרמב"ם מביא מהחולס והנריא הנמשל בשם בענינו סהם מי שאינו צריך לשבועה ומי שאינו צריך לה לא נשבע הוא החולס ומי שצריך לה הוא הכריח ומי דן הוא ז"ל שצוה שיהיה הרופא לחולה אל תאכל זון וכשהיה בריא תאכל זון הדבור הראשון בלבד חיוני וטעני רשותי שיוכל לאכול זון כשהיה בריא כך כשיאמר למי שאין לו צורך לשבועה אל תשכב בשם וכשהיה לך כה צורך תשבע הדבור הראשון דוקא חיוני והשני רשותי ע"כ שם במשל החולה והבריא כמזכר. ולכאורה הכי משמע:

אבל שנתדקק טעם נמצא הנמשל בנדל המלך המשל בשני הכדלים והוא אשר יביא שם החיובין המתחייבין מהם יהיו נבדלין אין החיוב המתחייב מן המשל דומה אל המתחייב מן הנמשל וזה כי השליש והחיוב במשל כן בדבר אחד עצמו שהוא ענין אכילת הארץ והשכיבה בשבת ולכן ידק יפה שני הדבורים בשם אל תאכל כו' ותאכל כו' יהיה הדבור הראשון חיוני שאל יעשה כן בשם אופן כי אותה אכילה ושכיבה ודאי חולה והדבור השני תאכל זון או כבד בשבת לא יהיה חיוני כי אותה אכילה או שכיבה אין לבריא בהן צורך דבור עד שיתחייבו עליהן כמו שהמנהג מהן יש בו לחולס צורך דבור שלכן חייבונו עליו וזה פשוט, אך הנמשל יתכן שיהיו בו שני הדבורים חיונים כי כמו שאל תשכב בשם הוא לו דבור חיוני שלא ישבע משום שנקמה שאין

לישבע בשמו כשהוא לצורך כ"א רשות בלבד דלפי דרכי האופנים המתחייבים זה מזה לכאורה הדין עמו דמן הדבור החיובי ישולל הרשותי ועם זה אין לנו ממניעת שבועה שלא לצורך אלא שאותה שהיא לצורך היתה רשותית אבל שתהא חיובית אינו מוכרח. אמנם כד מעיינינו שפיר דברי הרב ז"ל נכונין בשמען דמלשון רז"ל אמרה תורה השבע ואמרה תורה אל תשבע משמע ודאי דבהיובא ואיסורא קא מיירי דאמרה תורה חיוב מן התורה משמע ולא רשות ולזה סמך הרב זה המאמר אל הכתוב דובשמו תשבע דלפי קפיש הוא ציווי דומיא דאת ה' אלהיך תירא ואותו העבוד דכל אחד

בשלמך תורה, וכן בארו במכילתא. וכבר נתבאר כלל משפטי אלה שתי המצות בפרק רביעי ממנחות. (בפרשת צו, ולתתן, עקב, אהבס כלות תפילין ומזוזות וספר תורה פ"ה):

מצוה יד היא שצונו לעשות ציצית והוא אמרו יתעלה ועשו להם ציצית ונתנו על ציצית הכנף. ואינה נמנית בשתי מצות, ואף על פי שהעיקר אצלנו התכלת אינה מעכבת את הלכן והלבן אינו מעכב את התכלת, שהרי נאמר בספרי יכול שהן שתי מצות מצות תכלת ומצות לכן תלמוד לומר והיה לכם לציצית מצוה אחת היא ואינה שתי מצות. וזו אין הנשים חייבות בה כמו שהתבאר בראשון מקידושין (דף ל"ג). וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפר"ד ממנחות. (בפרשת שלח לך, אהבס כלות תפילין פרק ה')

מצוה טו היא שצונו לעשות מזוזה והוא אמרו יתעלה וכתבתם על מזוזות ביתך. והנה נכפל הצווי הזה. וכבר התבאר דיני מצוה זו בפר"ג ממנחות. (בפרשת ולתתן, עקב, אהבס כלות תפילין פרק ה')

מצוה טז היא שצונו להקהיל את העם ביום השני של סכות במוצאי שמטה ולקרוא קצת פרשיות ממשנה תורה באזניהם והוא אמרו יתעלה את העם האנשים וגו' וזו היא מצות הקהל. ואמרו בקידושין (דף ל"ד) כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות. והקשו והרי הקהל דמצות עשה שהזמן גרמא נשים חייבות ובארו בסוף המאמר אין למדין מן הכללות. וכבר נתבאר משפטי מצוה זו וכל מי יקרא ואיך יקרא ואי זה דבר יקרא בפרק ו' מסוטה. (בפרשת ואסס ללכים):

מצוה יז היא שצונו שיהיה כל מלך מאומתנו יושב בבכא המלוכה כותב ספר תורה לו לעצמו לא יפרד ממנו. והוא אמרו והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת. וכבר התבאר כלל משפטי מצוה זו בפרק ב' מסנהדרין. (שפטים וטוטרס, אהבס כלות תפילין ומזוזות וס"ח פרק ז')

מצוה יח היא שצונו שיהיה כל איש ממנו כותב ספר תורה לעצמו ואם כתבו בידו מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני, ואם אי אפשר לו לכותבו צריך שיקנהו או ישכור מי יכתבו לו, והוא אמרו כתבו לכם את השירה הזאת. ואין מותר לכתוב אותה פרשיות פרשיות כי רצה באמרו את השירה כל התורה שכוללת זאת השירה. ולשון גמרא (סנהדרין כ"א:) אמר רבה אע"פ שהניחו לו אבותיו ספר תורה מצוה לו לכתוב משלו שנאמר כתבו לכם אתיביה אביי כותב לו ספר תורה לעצמו כדי שלא יתנאה בשל אבותיו מלך אין הדיוט לא. והיתה התשובה לא נצרכה אלא לשתי תורות כדתניא וכותב לו שתי תורות, כלומר שהפרש יש בין מלך והדיוט כי כל איש חייב לכתוב ספר תורה אחד והמלך שנים כמו שהתבאר בפרק שני מסנהדרין (סס). וכבר התבאר משפטי מצוה זו, רוצה לומר כתיבת ספר תורה ותנאיה בפרק שלישי ממנחות ובמסכת שבת פ' ט"ז. (אסס ללכים, כלות תפילין ומזוזות וספר תורה):

מצוה יט היא שצונו לברכו אחר אכילה והוא אמרו ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך. ולשון התוספתא ברכת המזון מן התורה שנאמר ואכלת ושבעת וברכת. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במקומות רבים ממסכת ברכות. (וסיס עקב, אהבס כלות נרות פ"ה):

מצוה כ היא שצונו לבנות בית הבחירה לעבודה, בו יהיה ההקרבה

הכל והיתה בזה חרפה לכל ישראל על אשר אבדה זאת המצוה מכללם. ולא נצטווה זאת המצוה אלא לכמו המעמד המפורסם הגדול ההוא אשר פחד ממנו כל העולם, ולהיות פרסום היחוד בזה יעד השם על ידי ישעיה שלא תשלם חרפת ישראל בזה המעמד ושיראו בהם בחורים בעת ההיא הקשה לא יפחידם המות ויתירו נפשם ויפרסמו האמונה ויקדשו את השם ברבים, כמו שהבטיחנו באמרו לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו כי בראותו ילדיו מעשה ידי בקרבו יקדישו שמי וגו'. ולשון ספרא על מנת כך הוצאתי אתכם מארץ מצרים על מנת שתקדשו שמי ברבים. ובגמרא (סנהדרין ט"ד): אמרו בן נח מצווה על קדושת השם או אינו מצווה, תא שמע שבע מצות נצטוו בני נח ואם אתה אומר פן תמניא הו, הנה נתבאר לך שהיא מכלל מיני המצות המחייבות לישראל, ושמו ראתם על זאת המצוה מאמרו ונקדשתי בתוך בני ישראל. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק שביעי מסנהדרין. (בפרשת אמור אל ככנים, מדע כלות יסודי סוטה פ"ה):

מצוה י היא שצונו לקרוא קריאת שמע ערבית ושחרית והוא אמרו ודברת בם. וכבר נתבאר משפטי מצוה זו במסכת ברכות (דף כ"ה) ושם נתבאר דקריאת שמע דאורייתא. וכתוב בתוספתא כשם שנתנה תורה קבע לקריאת שמע כך נתנו חכמים זמן לתפלה, רוצה לומר שזמני התפלה אינם מן התורה אמנם חיוב התפלה עצמה מן התורה כמו שבארנו, וחכמים ז"ל סדרו להם זמנים. והו ענין אמרם (נרות כ"ו): תפלות כנגד תמידים תקנו, רוצה לומר שתקנו זמניהם כפי זמני הקרבן. ומצוה זו אין הנשים חייבות בה. (בפרשת ולתתן, אהבס כלות קריאת שמע פ"ה):

מצוה יא היא שצונו ללמוד תורה וללמדה והו הנקרא תלמוד תורה, והוא אמרו ושננתם לבניך וכתוב בספרי לבניך אלו התלמידים שהתלמידים קרויים בנים שנאמר יצאו בני הנביאים, ושם נאמר ושננתם שיהיו מחודדים בתוך פיך כשאדם שואלך דבר לא תהא מגמגם לו אלא אמור לו מיד. וכבר נכפל זה הצווי פעמים רבות ולמדתם ועשיתם למען ילמדו, וכבר נתפזר הצווי והזרוז על מצוה זו במקומות רבים מן התלמוד, והנשים אין חייבות בה מאמרו ולמדתם אותם את בניכם אמרו בניכם ולא בנותיכם כמו שהתבאר בגמרא (קדושין ל"ו). (בפרשת ולתתן, אהבס כלות תלמוד תורה פרק ה')

מצוה יב היא שצונו להניח תפילין של ראש והוא אמרו והיו לטוטפות בין עיניך. וכבר נכפל זה הצווי ארבע פעמים. (בפ' צו ולתתן עקב, אהבס כלות תפילין ומזוזות פ"ה):

מצוה יג היא שצונו להניח תפילין של יד והוא אמרו וקשרתם לאות על ירך. וכבר נכפל זה הצווי ארבע פעמים, והראיה על היות תפילין של ראש ושל יד שתי מצות אמרם בגמרא (מנחות מ"ד) על צד התימה ממי שיחשוב שתפילין של ראש ושל יד לא יונח אחד מהם בלתי האחר אלא אם יהיו שתיהן יחד מאמר זה לשונו, מאן דלית ליה שתי מצות חדא מצוה לא לעבד, כלומר מי שלא יוכל לעשות שתי מצות לא יעשה האחת, אינו כן אבל יעשה המצוה אשר נודמנה ולפיכך יניח איזה מהן שיודמן לו, הנה התבאר לך שקראו לתפילין של יד ושל ראש שתי מצות. ואלה שתי המצות לא יתחייבו לנשים מפני אמרו יתעלה בסבת חיובם למען תהיה תורת ה' בפיך ונשים אינן חייבות

קנאת סופרים

דוהיה המקום אשר יבחר ה' אלהיכם לשכן שמו שם שמה תביאו וגו' אולי כ"ל דמן ועשו לי מקדש ליכא למילף משום דלמנות שעה נאמרה על המשכן שעשו במדבר: ולע"ד

המצוה עשרים לבנות בית הבחירה:

זאת המצוה נקפא לן מכתוב ועשו לי מקדש. וסמ"ג בעשין קס"ג הוציא זה מן הכתוב

שומרים ואינו דומה פלטרין שיש עליו שומרים לפלטרין שאין עליו שומרים, וידוע כי פלטרין הוא שם ההיכל אמרו כי גדולת ההיכל ורוממותו הם השומרים המסודרים עליו. וכבר התבאר משפטי מצוה זו כלם במסכת תמיד ומדות. (ויקח קדש, סלכות בית סמך פרק ה')

מצוה כג היא שנצטוו הלויים בה לבד לעבוד במקדש בעבודות ידועות כמו נעילת השערים ואמירת השיר בעת הקרבן והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו ועבד הלוי. ולשון ספרי שומע אני אם רצה יעבוד ואם לא רצה לא יעבוד, תלמוד לומר ועבד הלוי בעל כרחו כלומר שהוא צווי חובה המוטל עליו בהכרח, וזהו עבודת הלויים. וכבר התבאר במקומות מתמיד ומדות ונתבאר גם כן בפרק שני דערכין (דף י"א) שהשיר לא יאמרוהו זולתי הלויים. וכבר נכפל זה הצווי בזאת המצוה בלשון אחר והוא אמרו ושרת בשם ה' אלהיו ככל אחיו הלויים ואמר בשני מערכין (סס) אי זהו שרות שהוא בשם ה' הוי אומר זו שירה. (ויקח קדש, סלכות בית סמך פרק ג')

מצוה כד היא שצוה הכהנים לרחוץ ידיהם ורגליהם כל זמן שיצטרכו להכנס בהיכל ולעבוד עבודה, וזו היא קדוש ידים ורגלים, והוא אמרו יתעלה ורחצו אחרן ובניו את ידיהם ואת רגליהם בבאם אל אהל מועד. ומצות עשה זו יתחייב העובר עליה מיתה בידי שמים, רוצה לומר שכהן ששמש במקדש בלא קדוש ידים ורגלים חייב מיתה בידי שמים והוא אמרו יתברך שמו ירחצו מים ולא ימותו. וכבר נתבאר משפטי מצוה זו בשלמות בשני מובחים. (כי תשא, סלכות בית סמך פרק ח')

מצוה כה היא שנצטוו הכהנים להדליק הנרות תמיד לפני ה' והוא אמרו יתברך שמו יערוך אותו אחרן ובניו וזאת היא מצות המזבח הנרות. וכבר התבאר דיני מצוה זו בשמיני ממנחות וביומא בפרק ראשון ובמסכת תמיד. (ואתה תלוס, תמידין ומוספין פרק ג')

מצוה כו היא שצוה הכהנים לברך את ישראל והוא אמרו יתעלה כה תברכו את בני ישראל. וכבר התבאר דיני מצוה זו בפרק אחרון ממנילה ותענית ובשביעי ממסכת סוטה. (נשא את ראש, אהרן סלכות תפלה וזכרון סגנים פי"ז)

מצוה כז היא שצונו להשים לחם הפנים לפניו תמיד והוא אמרו יתעלה ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד. וכבר ידעת לשון התורה להשים לחם חדש בכל שבת ושיהיה עמו לבונה ושיאכלו הכהנים הלחם הנעשה בשבת הקודם. וכבר נתבאר משפטי מצוה זו בפרק י"א ממנחות. (תרום, תמידין ומוספין פרק ז')

מצוה כח היא שצוה הכהנים להקטיר קטרת בכל יום פעמים על מזבח הזהב והוא אמרו יתברך והקטיר עליו אחרן קטרת סמים בבקר בבקר בהימיו את הנרות. וכבר התבאר משפטי מצוה זו ומעשה הקטרת בכל יום בתחלת בריתות ובמקומות ממסכת תמיד. (ואתה תלוס, תמידין ומוספין פרק ג')

מצוה כט היא שצונו להבעיר אש על המזבח בכל יום תמיד. והוא אמרו יתעלה אש תמיד תוקד על המזבח, וזה לא יתכן אלא במה שצוה בהתמדת שום האש על העצים בבקר ובין הערבים. כמו שנתבאר בשני של יומא ובמסכת

ההקדשה והבערת האש תמיד ואילו תהיה ההליכה והעליה לרגל והקבוצ בל שנה. והוא אמרו יתעלה ועשו לי מקדש. ולשון ספרי שלש מצות נצטוו ישראל בעת כניסתן לארץ למנות להם מלך ולבנות להם בית הבחירה ולהכרית זרעו של עמלק. הנה התבאר שבנין בית הבחירה מצוה בפני עצמה. וכבר בארנו שזה הכלל כולל מינים רבים שהם המנורה והשלחן והמזבח וזולתם כלם מחלקי המקדש והכל יקרא מקדש, וכבר ייחד הצווי בכל חלק וחלק. אמנם אמרו במזבח מזבח אדמה תעשה לי שיחשב בזה שהיא מצוה בפני עצמה חוץ ממצות מקדש. הענין בו כמו שאספר לך אמנם פשטיה דקרא הנה הוא מבואר כי הוא מדבר בשעת היתר הבמות שהיה מותר לנו בזמן ההוא שנעשה מזבח אדמה בכל מקום ונקריב בו. וכבר אמרו כי ענין זה הוא שצוה לבנות מזבח שיהא מחובר בארץ ושלא יהיה נעתק ומטלטל כמו שהיה במדבר. והוא אמרם במכילתא דרבי ישמעאל בפירוש זה הפסוק כשתבנס לארץ עשה לי מזבח מחובר באדמה. וכאשר היה הדבר כן הנה זה הצווי נוהג לדורות ויהיה מחלקי המקדש, רוצה לומר שיבנה מזבח אבנים בהכרח. ובמכילתא אמרו בפירוש ואם מזבח אבנים תעשה לי רבי ישמעאל אומר כל אם ואם שבתורה רשות חוץ משלשה האחד מהם ואם מזבח אבנים, אמרו ואם מזבח אבנים חובה אתה אומר חובה או אינו אלא רשות תלמוד לומר אבנים שלמות תבנה וגו'. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בכללה כלומר בנין בית המקדש ותארו ובנין המזבח והיא מסכת מחוברת לזו והיא מסכת מדות. וכן התבאר תבנית המנורה והשלחן ומזבח הזהב ומקום הנחתם מן ההיכל בגמרא מנחות ויומא. (תרום, עבודה, בית סמך פרק פ')

מצוה כא היא שצונו לירא מן המקדש הזה מאד עד שנשים בנפשנו משא הפחד והיראה וזה מיראת מקדש והוא אמרו יתעלה את מקדשי תיראו. וגדר זאת היראה כמו שזכרו בספרא אי זהו מורא לא יכנס להר הבית במקלו ובמנעלו ובאפונדתו ובאבק שעל גבי רגליו ולא יעשה קפנדריא ולמדוהו מקל וחומר. וכבר התבאר במקומות מהתלמוד שאין מותר לשבת בעזרה אלא מלכי בית דוד בלבד, וזהו כלן באמרו יתעלה ומקדשי תיראו, וזהו יתחייב לעולם ואפילו בזמננו זה שהוא חרב בעונותינו שרבו, ולשון ספרי אין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מנין תלמוד לומר את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו מה שמירת שבת לעולם אף מורא מקדש לעולם, ושם נאמר גם כן לא מן המקדש אתה ירא אלא ממי ששכן שכנתו במקום הזה. (בסר סיני, סלכות בית סמך פרק פ')

מצוה כב היא שצונו לשמור המקדש וללכת סביבו תמיד לכבדו ולרוממו ולגדלו, והוא אמרו לאהרן ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות רוצה לומר אתם תהיו לי לפני תמיד. וכבר נכפל זה הצווי בלשון אחר והוא אמרו ושמרו את משמרת אהל מועד. וכתוב בספרי ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות הכהנים מבפנים והלויים מבחוץ, רוצה לומר לשמור וללכת סביבו. ובמכילתא אמרו ושמרו את משמרת אהל מועד אין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין תלמוד לומר ושמרתם את משמרת הקדש. הנה נתבאר לך ששמירת המקדש מצות עשה. ושם נאמר גדולה למקדש שיש עליו

קנאת מופרים

מקדש ילפי לדורות מההוא קרא דועשו לי מקדש וגו' וכמ"ש התוס' בפ' הוורק דף צ"ח ע"ב דרוחב המשכן עשר אמות מבית עולמים ילפי לה שהיה ארכו ס' ורוחבו כ' וכתוב וכן תעשו לדורות כתבנית של מדבר ש"מ דמשכן נמי רחבו שליש ארכו ע"כ: ועוד ראיה מבריתא דספרי פ' בהעלותך על פסוק אספה לי שבעים איש כל מקום שנאמר לי לקיים לעולם ולעולמי עולמים וכו' עד במקדש הוא אומר ועשו לי מקדש המצות

ולע"ד נראה שיש לקיים דברי הרב דצונו זה של ועשו לי מקדש מיירי גם לדורות מדכתיב בית וכן תעשו דהיינו לדורות כמ"ש רש"י ז"ל שם וקאי לעשיית המקדש וכליו שיהיו מעין הנעשה במדבר וכדמשמע ממאי דאיתא בפ' דשבועות ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו לדורות ואי לא מיעוטא דאותם הוה אסרינן בכליו דגם לדורות בעו משיחה אבל לעולם לענין

נראה לי שהמלכות הרמב"ן על צ"ג שאמר (א) שמה של מנה הלכשה בגדים במלכות עשה היה לפי שהשנה להכשר מלכות ואם כן חלק מהמלכות ולא יבא במנין, אינו בלוי, וזהו כי חלוק גדול יש בין הכשר מלכות ובין חלק המלכות, כי באמרו הכשר מלכות היה אחר אומר כי צוה הכשר המלכות לעשותה כהלכתה וצ"ל

הכשר הזה אינו חלק ממנה וראוי למנותו שהרי כמה הכשר מלכות באין במנין כמו שחשבה הספס שאליו חלק הכשר לאכלו בערב ושריפת פרה אדומה שהוא ג"כ הכשר להיות האסר שהוא מוכן להכר בו את הממלכות ורבים חלקו, אבל חלק המלכות בודאי הוא שאין ראוי למנות, כי הוא דבר מועט נפרד מהכל ואינו טומא דפני עמו. ואלו תשיבני על מה שכתבתי שהלכשה בגדים אינו חלק העבודה ממה שכתב הרב שורש י"א וצ"ל, כל מה שהתבאר לך שחלית המבוקש לא יגיע לחלק אחד מאותן החלקים הנה הוא מבורר שקבולס י"א עין המונה, ע"כ. פירוש שכל החלקים ימנו למלכות אחת ע"כ. והנה מאלו שהקרבן לא יכשר רק בלכשה בגדים כדליתא כוף פרק אלו הן הנשרפין (פ"ג): שאמר מניין למחוסר בגדים שאם עבד חלל וכו' ואם כן יהיה ההלכשה חלק ממנו. לוי אומר שאינה קשית למדייק לשון הרב לפי שהוא כתב כל מה שחלית המבוקש לא יגיע לחלק אחד מאותן החלקים משמע שכבר ידענו שכל חלקים ממנו ולא כתב שלא יגיע הכליתו עד העשות בו דברים רבים שיהיה משמע בין אם יהיו חלקים ממנו או לא, וצ"ל מאחר שהלכשה בגדים אינו חלק מנוף הקרבן כי הוא דבר נפרד ממנו בודאי יש לנו למנותו. ומה שאמר עוד (ב) שאם באנו למנות ההלכשה בגדים לר"ך שמהנה בהם מלכות רבות כגון מלכות בגדי לבן וכו'. צ"ל שמהנה ההלכשה לכהנים אינה חלק אחת, ולכן לא מנאם הרב למלכות רבות כמו שעשה גם כן בלאו ק"ס"ה בענין איסור ילידת כהנים מן המקדש בשעת עבודה שכלל כ"ג וכן הדיוט הכל במלכות אחת, וזה מפני שגם שאלו צה אששים חלקים מכל מקום אינה כי אם פעולה אחת והיא היליפה וכן יהיה גם כן ההלכשה בגדים. ומה

כתב הרב המלכות ל"ג שאלו הכהנים ללבוש בגדים למלכות וכבודו ולא יעבדו במקדש והוא אמרו יתעלה וישעיה בגדי קודש לאהרן חמך, ושאר דבריו צוה, ומלכות זו עם פשיטותה ככתוב ואריכות הכורה צבאורה לא ראויה ללבוש הכהנים שמהנה אותה אבל מנה בלאוין מחוסר בגדים שישמש (א) ודעתו זאת לומר דכיון שאין בלכשה בגדים של צבעה העבודה שום מלכות ואין חלק הכשר העבודה שאם עבד כפחות מכן או ביוצר הסכל עבודתו. והנה הוא חלק ממלכות העבודה (ב) ואם היינו מונין זה מלכות היה ראוי שמהנה מלכות בגדי לבן ציוס הכהנים מלכות אחרת כמות זה כן מות זה, וכן ראוי למנות בגדי כ"ג מלכות ובגדי כהן הדיוט מלכות שניה, אבל כולן חלקים מחלקי העבודה המלוכה ממנו יתעלה ביומים הנאמרים בהם, וכבר נחבאר שאין מוניס חלקי

ובמסכת תמיד. ובבבאור אמרו אע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. וכבר התבארו דיני מצוה זו ביומא ותמיד, רוצה לומר מצות מערכת האש אשר יעשו בכל יום במזבח. (זו את אהרן, עבודה תמידית ומוספין פרק ז') :

מצוה ל היא שצנצמו הכהנים להסיר הדשן בכל יום מעל גבי המזבח, והיא הנקראת תרומת הדשן, והוא אמרו יתברך שמו ולבש הכהן מדו בד זהרים את הדשן. וכבר התבארו דיני מצוה זו בתמיד ובכפורים. (זו, תמידית ומוספין פרק ז') :

מצוה לא היא שצונו לשלוח הטמאים מן המחנה, והוא אמרו יתעלה וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב. וזה המחנה הוא מחנה שכינה שחוצה לו לשכות העזרה כמו שבארנו בתחלת סדר טהרות מפירוש המשנה, וכתוב בספרי וישלחו מן המחנה אזהרה לטמאים שלא יכנסו למקדש בטומאה. וכבר נכפל זה הצווי בלשון אחר והוא אמרו וכי יהיה כך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה, רוצה לומר מחנה שכינה. ולשון מכילתא צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה בעשה ומנין בלא תעשה תלמוד לומר ולא יטמאו את מחניהם. ובספרי ויצא אל מחוץ למחנה מצות עשה. (נשא, צילת המקדש פרק ג') :

מצוה לב היא שצונו לכבד זרע אהרן לפארים ולנשאים ושנשים מדרגתם קודמת וראשונה ואפילו ימאנו לא נשמע מהם, זה כלו הנדלה לאל יתעלה אחר שהוא לקחם ובחרם לעבודתו ולהקריב קרבנותיו. והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב ובא הפירוש וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון ולימול מנה יפה ראשון. ולשון ספרי נקדשתו על כרחו לומר כי זה צווי נצמיונו בו ואינו בבחירת הכהן. וכן אמרו קדושים יהיו לאלהיהם על כרחם, והיו קדש לרבות בעלי מומין שלא תאמר אחר שלא יאות להקריב לחם אלהיו למה זה נתן לו מעלת הקדמה וכבוד על כן אמרו והיה קדש כל הזרע הנכבד שהוא תמים ובעל מום. וכבר התבארו התנאים המחוייבין להם ואז יהיה ראוי להתנהג עמם בזה המנהג במקומות מפורים בגמרא בחולין ושבת ובכורות וזולתם. (אמור, כלי צית המקדש פרק ד') :

מצוה לג היא שצוה הכהנים ללבוש בגדים מיוחדים לכבוד ולתפארת ואז יעבדו במקדש, והוא אמרו ויעשו בגדי קדש לאהרן, ואת בניו תקריב והלבשתם כתנות, וזאת היא מצות בגדי כהונה שמונה בגדים לכהן וארבעה לכהן הדיוט וכל עת שישירת הכהן בפחות ממנין בגדיו המיוחדים לו באותה העבודה או ביותר מהם עבודתו פסולה ויתחייב על זה מיתה בידי שמים רוצה לומר למחוסר בגדים שעבד. וכן מנחתו בגמרא (סנהדרין פ"ג) בכלל מחוייבי מיתה בידי שמים. ולא בא בכתוב זה בבאור, אבל בא בכתוב וחגרת אותם אבנט והיתה להם כהונת עולם ובא הפירוש בזמן שבגדיהם עליהם

קנאת סופרים

המצוה שלש ושלשים

שילבשו הכהנים בגדים מיוחדים לעבודה לכבוד ולתפארת והוא אמרו ויעשו בגדי קדש לאהרן ואת בניו תקריב והלבשתם כתנות :

והרמב"ן ז"ל אחרי התנצלות בעד בה"ג שלא מנה זה למ"ע אלא מנה בלאוין מחוסר בגדים החליט הענין דלא כוותיה ושהוא מחזור יותר למנותו גם במ"ע כדעת הרב. אמנם לענין עשיית הארון דעתו שיש למנותה עם הכפורה לשום שם העדות למצוה בפני עצמה. וליריד קשיא למה ימנה עשייתה והלא לא נתקנה אלא לחבולות אחת מן החבולות דהיינו לשים בתוכה ליהות העדות כדכתיב ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך וכן בפקודי כתוב ויקח ויתן את העדות אל הארון נמצא דהארון לא נעשה אלא לתשמיש קדושה כדי שיתנו בו הלויות ואין תחבנה עשיית הארון למצוה בפני עצמה וכי מסאי דכתיב ויעשו בגדי קדש לאהרן הכהן נמנה עשיית בגדים למצוה ודאי לא אלא ההלכשה היא המצוה והבא נמי מאי שנא. ודעת הרב הוא הנכון דהארון מכלי המקדש הוא נחשב שהיו מקום הנייתו הקבוע היה בבית קדש הקדשים שבו חשרה שכינה בישראל במדרגה יותר נכבדת בדכתיב ונועדתי לך שם וגו' ובבית שני שחסרו הארון והלויות לא היתה בגאון בישראל ובפ' פקודי כתיב ויביאו את המצוב אל משה את האהל ואת כל כליו וגו' ובת הכי בכלל כל כליו קא חשיב את הארון העדות וגו' את השלחן וגו' את הכנרת וגו' וזו ודאי ראייה היא שבכלל ועשו לי מקדש חושב עשיית הארון והכפורה ושמות הלויות כתובו שהיו מונחים למשמרת שם בתוך הדביר ושאר כלי בית המקדש נמי כלן כאחד למ"ע אחת יחשבו כדכתיב ורבי אלא ההלכשה היא המצוה והבא נמי מאי שנא. ודעת הארון על הכתף בחיבור הי"ד בפ"ב מהל' כלי המקדש, וגם הרמב"ן ז"ל בריש פ' תרומה כתב ז"ל והנה עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון כמו שאמר ונועדתי לך שם ודברתי אחר מעל הכפורה על כן הקדים הארון ובדיו והכפורה בכאן כי הוא מוקדם במעלה וסמך לארון השלחן והמנוחה שהם כלים כמורה ויורו

לב שמח

כתב הרמב"ן מלכות ל"ג הוא שאלו הכהנים ללבוש בגדים מיוחדים לכבוד ולתפארת ואז יעבדו במקדש והוא אמרו יתעלה וישעיה בגדי קודש לאהרן חמך, ושאר דבריו צוה, ומלכות זו עם פשיטותה ככתוב ואריכות הכורה צבאורה לא ראויה ללבוש הכהנים שמהנה אותה אבל מנה בלאוין מחוסר בגדים שישמש (א) ודעתו זאת לומר דכיון שאין בלכשה בגדים של צבעה העבודה שום מלכות ואין חלק הכשר העבודה שאם עבד כפחות מכן או ביוצר הסכל עבודתו. והנה הוא חלק ממלכות העבודה (ב) ואם היינו מונין זה מלכות היה ראוי שמהנה מלכות בגדי לבן ציוס הכהנים מלכות אחרת כמות זה כן מות זה, וכן ראוי למנות בגדי כ"ג מלכות ובגדי כהן הדיוט מלכות שניה, אבל כולן חלקים מחלקי העבודה המלוכה ממנו יתעלה ביומים הנאמרים בהם, וכבר נחבאר שאין מוניס חלקי

ואני אומר אחת שאם עבד שלא בגדים עבודתו פסולה אבל לא בשביל כך הם חלק ממנה והכתוב יוכיח שלא חלק עשיית הכהנים צו לומר ויעשו בגדי קדש לאהרן לעבוד ולשבת כו' אבל אמר לכבוד ולתפארת כלומר כדי שיהיה בהם מכובד ומשועבד מנין שאם הם וכן הם היו לו לסימן על הכהנים כמ"ס הרב נפ"ל מהל' כלי המקדש ממנין כ"ג ומוספין אותו בשמן המשחה ומלבישין אותו בגדי כהונה גדולה כו' שם שמתרבה בשמן המשחה כך מתרבה בגדים כו' גם נפ"ל דונתים אמרו בשאר כהנים ויהיה להם כהונה צומן שגדושים עליהם כהונתם עליהם כו' ופירש רש"י כהונתם הלוים בגדיהם כו' וצ"ל מהל' כלי המקדש שאלו הכהנים צמנה מלכות לעולם כי כן הם מלווים ללויות מוכזבים ומפארים כגדושים ונעשים כהנים על ידם ומסוים זה כן שאלו הכהנים מפאריין אותם ומורין על כהונתם לזכ עובד כש"ס שלא ישי עושין עבודה כבית מקדשו אלא בהם שגם זה מסגלת שמו יתברך ומכבודו שיכבדוהו כגדושים נאים ונש"ס ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכסנו לי ואמר עוד בשאר כהנים והלכשה אותם כו' וקדשה אותם וכסנו לי. והנה הם עני דברים, א' לקדשו וקדשה אותם דהיינו להיות הם עמלם כהנים קדושים על ידי הכהנים וכ"כ רש"י בפ' תולדות הקדש להכניסו ככהונה ע"י הכהנים. ועוד שני לכושר שיכבדו ויעבדו כסן לפני כו' וכן קדש הרמב"ם פ"י מהל' כלי המקדש מ"ס לעשות בגדים אלו וללויות הכסן עובד כסם, דוק שלא אמר לעשות בגדים להיות הכסן עובד כו' לדישתמע שגם בלגד הכהנים ר"ל כדי שיעבדו כסם אבל אמר לעשות בגדים וללויות עובד כו' כוונה ממנו כי עשיית הכהנים בלגד וזאת העבודה מלכות היא לעשות עובד ג"כ להיות עובד כסן וזו כסן עובד מלכות אחרת, וס' הוא דעתו ז"ל ודי לו בזה וזאת והתנלות מעטנות הרמב"ן. ויש לו עוד ראיה לרב ז"ל מהלכשה לן כס' כל לא אם מוסר ליהנות מכגדי כהונה ואפשיטא דמורה ליהנות כסן וזאת מלכות עשייתם היא לעבודה והלך מחלקים כמו שהרמב"ן אומר א"כ ראוי היה שיהיה נאמר להם אפ"י שלא בשעת עבודה דבר שהוא עבודה מקדש או חלק ממנה, לך נראה שאל"ס שהעבודה פסולה וזאת באלו הכהנים מ"ס עיקר המלכות כגדושים בעל

נראה לי שהנכון בדברי הרב שהעבודה דרך משמרות נמשכו גם בחורג שאלוהים וכל אלה נפשו, ודרשו בספרי יכול לעולם וכו' כאשר הביא במאמרו. ומה שאמר הרמב"ן (א) כי לבד ממכריו על האבות הוא שלילת ולא מניעה, גם זה דעת הרב שהרי לא הוכיח חלוק המשמרות ממנו רק מרשימה דקרא שאמר וכל הלוי בכל אלה נפשו ושרת וכל בקבלה יכול לעולם ח"ל

באחד שערך לא אמרתי אלא בזמן שכל ישראל נכנסים בשער אחד דמשמע מכלל שבשאר ימות השנה אינו יכול לעבוד בכל עם שירצה וא"כ לרוב לעבוד דרך משמרות. והרי זאת המנהג דומה בקצת למנהג לא כללתי בחזיון ממנו שמנהג הרב גם שלא בא בה לוי מפורש, מכל מקום אמר שאחר שנתחייב להודות בפיו שלא עשה כך וכן מכלל שהוא מזהיר ממנו כאשר כתב בסוף שורש ח', ובכאן ג"כ נאמר שאחר שהתורה אמרה וכל הלוי מאחד שערך משמע דוקא בשעת הרגלים ולא בימים אחרים כי אז יעבוד לעבוד דרך משמרות, וא"כ ממדע דספרי וגם דסוכה משמע שיש מנהג לעבוד בשאר הימים מלבד הרגלים דרך משמרות. ומה שאמר עוד (ב) כי הרב חזר בו בהכרח הגדול, כ"ל שאין שם חזרה מעבודתם דרך משמרות, שהרי כתב בתחלת הפרק וז"ל, הכהנים הובדלו וכו' עד אמרו ומנהג עשה הוא להבדיל הכהנים ולקדשם ולהכניסם לקרבן שנאמר וקדשם כי את לחם אלהיך וגו', וכאשר כתב עוד וז"ל ר' ח' כל אדם משרת להגדיל הכהנים לה' משמרות וכו'. וז"ל כי פירוש דבריו כך הוא, בראשונה אמר שמנהג עשה הוא להבדיל הכהנים ולקדשם, ולעולם כמו שמפרש ח"כ שיהיה בזה כבוד, ושלאמר עוד ולהכניס לקרבן ולעולם להחלק למשמרות שיעבדו בהם, וזהו שכתב ח"כ שם משה רבינו חלק הכהנים לה' משמרות וכו', אבל אמר הוא שלא הביאו מפסוק וכל הלוי כעשר עשה כן רק מפסוק וקדשם ושם כי הוא מבורר יותר ולכן סמך עליו. ומה שאמר עוד (ג) כי המדרש דסוכה הוא אסמכתא, אני אומר שהיא דרשה

נאמרה ועליו להביא ראיה. ומה שאמר עוד (ד) כי מההיא דתענית שאמר משה תקן להם לישראל ח' משמרות יש ראיה שהם תקנו אותם ראיה ממה היוהא מנהג מן הכהנים, שהרי מנהגו משמע שמהם תקנו מנין המשמרות שיהיו ח' שאל דעתם היה שמהם תקנו להם גם מנהג המשמרות היה להם לומר משה על מנהג המשמרות כך לא על מנינם והוא חלקם לה' כפי רצונו, או לפי שהיו מועטים ומה

מצוה לו היא שצונו שיהיו הכהנים עובדים למשמרות תעבוד כל משמרת שבוע אחד ולא יד הכל מעורבת יחד, וזוהי ברנלים שיעבדו כל המשמרות בלן בשוה, וכל מי שבא מהם מקריב. וכבר נתבאר זה בדברי הימים איך חלק דוד ושמואל אותם לעשרים וארבעה משמרות. והתבאר בסוכה שברגלים יד כלם שוה, ולשון מצוה זו אמרו וכל הלוי וגו' ובא בכל אות נפשו ושרת בשם ה' אלהיו חלק בחלק יאכלו. ולשון

נאמרה ועליו להביא ראיה. ומה שאמר עוד (ד) כי מההיא דתענית שאמר משה תקן להם לישראל ח' משמרות יש ראיה שהם תקנו אותם ראיה ממה היוהא מנהג מן הכהנים, שהרי מנהגו משמע שמהם תקנו מנין המשמרות שיהיו ח' שאל דעתם היה שמהם תקנו להם גם מנהג המשמרות היה להם לומר משה על מנהג המשמרות כך לא על מנינם והוא חלקם לה' כפי רצונו, או לפי שהיו מועטים ומה

לכ שמה משמרת אחת בכל שבוע כו' א"כ חזרה היא זו מן הרב והאמת שפשוט דבריו כן שצונו שיהיו הכהנים עובדים למשמרות כו' אינם כמו שכתב שם מ"ע להיות כל המשמרות שוין ברגל כו' וכפי המשמעות הפשוט לא יכלו להיות זה כאלה המקומות שיש בהן חזרה ממה שכתב חתם במאמרו זה הקלר במנהג למע שכתב ח"כ בהכרח הגדול ועכ"פ דוחק הוא מלבד שהדברים הראשונים יפלו בטעות מובחר כי לשון הפסוק שהוא מציא אינו מורה כלל על אותה מנהג שהוא החליט בה שיהיו הכהנים

קנאת סופרים המשמרת אלא עיקר חציוני הוא משיחת כלי השרת ובהן הדיוט לפי שעה ומשיחת כ"ג וקצת מן המלכים לדורות וזוהי באמת הנמנה למצוה כמו שדקדק הרב כאן בלשונם שיהא לנו שמן עשוי וכו' מוכן למשוה בו וכו' ובחיבור היר ג"כ ריש פ"א מהל' כלי המקדש כתב מ"ע לעשות שמן המשחה שיהא מוכן לדברים שצריכים משיחה בו וכו'. והנרצח בזה דמשיחת דברים הצריכים משיחה לדורות היא תכלית העשייה ומתוך כך היא נכנסת בכלל המצות דאילו עשייה גופה לאו עיקרה של מצוה היא כפי מה שהשריש לעיל בפרש הנזכר. וזה לשון רש"י בפירוש האזהרות מ"ע קכ"ג מ"ע היא לעשות שמן למשוה בו מלך וכו' וכליו שנאמר ועשית אותו שמן משיחת קדש ומה שבא בזה בתורה בענין עשיית הלחם ועשיית השמן הכל הם חלקים מהמצוה כמו שביאר הרב ז"ל בפרש העשירי אבל הנכנס במנין הוא סידור הלחם ומשיחה בשמן ולא נעשה שמן אחר אלא אותו שעשה משה ויאהירו גגו ובבית שני לא היו שם כהנים משהו, אבל החשבון מצוה לדורות לפי שכל זמן היות קיים היא מוטלת עלינו מצוה למשוה כהנים גדולים ובמיוחדם אנו בשם ית' שיהיה לימות המשיח עכ"ל:

המצוה שש ושלישים שיהו הכהנים עובדים למשמרות ותעבוד כל משמרת שבוע אחד ולא יד הכל מעורבת יחד וזוהי ברנלים שיעבדו כל המשמרות בלן בשוה וכו' :

ונלע"ד מהור בדעת הרב למנות למצוה אחת חלוקת העבודה בין הכהנים בסדר הגון ומתוקן לדורות כדי שתשלם העבודה ולא יהא בה חלוקת ובלבול והיינו שהכהנים יתחלקו ביניהם לכתות ידועות לעבוד כל אחת מהן בזמן הקצוב לה בחלק שוה ויהיו עובדים משמרות משמרות בכל שבוע מהשנה הוין מן הרגלים שבהם כל המשמרות

כתב הרב המנהג הל' שצונו שיהיו הכהנים עובדים למשמרות שהיה כל משמרת עובדת בשוה ולא היה יד הכל מהעסקת יחד אלא ברגלים בלבד ולא יעבדו המשמרות בלן בשוה וכל מי שבא מקריב, ולשון זאת המנהג באמרו יתעלה וכל יבא הלוי וגו', ולשון ספרי וכל בכל אלה נפשו יכול לעולם וגו'. (א) ולפי דעתי אין מנהג הכתוב הזה שיעשו משמרות ולא מניעה

שלא היה יד הכל מהעסקת עבודה, כי לבד ממכריו על האבות שלילת לא מניעה, והוא יתעלה מנהג להיותם עובדים ואוכלים חלק בחלק חוץ מן הממכרים, ואפי' לפי המדרש שדרשו בספרי ובגמרא סוכה (נ"ה) יכול לעולם ח"ל מאחד שערך לא אמרתי אלא בזמן שכל ישראל נכנסים בשער אחד, מ"מ אין בפרשנו לראיה על המשמרות אלא המנהג הוא שיעבדו הכהן בכל אלה נפשו ברגל ולא ימנעוהו מלבד בממכרים שיעשו עליהם האבות שהם בשאר ימות השנה ובדברים הבאים שלא מחמת הרגל.

(ב) וראיתי להרב בהכרחו הגדול שכתב כן, משה רבינו חלקם למנהג משמרות וצמי שמואל חלקם הוא דוד המלך להרבעה ועשרים משמר ומנהג עשה להיות כל המשמרות שוין ברגלים וכל שיבא מן הכהנים ברגל וזהו לעבוד עובד וחולק עמהם ואין אומרים לו כך עד שיגיע משמרך שנאמר וכל הלוי מאחד שערך וגו', וזה הלשון הוא מדוקדק יותר ממה שכתב כאן במאמר, (ג) ונראה הדברים עוד שאף המדרש הזה אסמכתא בעלמא הוא שרצו לקיים הפרשה אף לאחר תקון המשמרות. (ד) והנראה בתשמרות שהוא תקון נביאים לא חזרה כמו שאמרו תענית (כ"ז) משה רבינו חלק שמונה משמרות ויחדו דוד ושמואל הרואה בלמנהגם עשרים וארבעה מפני שיש בתקון המשמרות זיוון, שאלו היו הכל עובדים כל השנה ואי אפשר שלא יחזרו לעריהם ולביתיהם בשלל יהיה עליהם זמן קצוב בחזרתם לעבוד יאמר להם בזה עולה, ולכן קצבו להם זמן שיבאו בחקון המשמרות ובמי האבות ג"כ, אבל כוונת הכתוב שהכהנים כל זמן שיבאו למקדש יזכו בעבודה ויחלקו עם הכהנים הנמלאים במקדש לא ידעו אותם או שאלוהם להם כבר באו אלה בעלי הקרבתם לעזרה ויהיה בזה רציון לביאח הכהנים למקדש, ואמר לבד ממכריו שאם מכרו אבות זה לזה אלה שכתב ואני

תקן להם לישראל משמרות וחלקם למנהג, ומדלל קאמר הכי ש"מ שכבר היה מנהג על משמרות ויהיה בזה רציון לביאח הכהנים למקדש, ואמר לבד ממכריו שאם מכרו אבות זה לזה אלה שכתב ואני

תקן להם לישראל משמרות וחלקם למנהג, ומדלל קאמר הכי ש"מ שכבר היה מנהג על משמרות ויהיה בזה רציון לביאח הכהנים למקדש, ואמר לבד ממכריו שאם מכרו אבות זה לזה אלה שכתב ואני

כתב הרמב"ם מנהג הל' שצונו שיהיו כהנים עובדים למשמרות וכו' הסמכתם שכל סדור משמרות העבודה משמרת בכל שבוע ע"כ. והרמב"ן כתב עליו לפי דעתי אין מנהג הכתוב שיעשו משמרות וכו' וזה הלשון מדוקדק יותר ממה שכתב כאן במאמר עכ"ל :

הנהגה לפי דבריו אלו שאותו הלשון שכתבו הגדול מדוקדק יותר כלומר משום שמהל המנהג שיהיו כל המשמרות שוין ברגלים לא כמו שכתב במאמר הוא שמהל אותם בחלוקת המשמרות

בהנים, פי' רעד עבשיו קודם כניסתו לארץ היה חציוני הזה ללוויים מבני קהת ומכאן ואילך נכנסו הכהנים לבדן במצוה זו של משמרת הארון לא שהיה זה בשביל שיעשו חנם ע"י הכהנים כדכתב רמב"ן ז"ל לעיל בפרש הג' וכמו כן בס' שמואל כתוב שצדוק ואביתר השיבו את הארון לירושלים מכוון למה שכתב ג"כ בספר מלכים ולאביתר כתב אמר המלך ענתות לך על שדיך כי איש מות אתה וביום הזה לא אמינת כי בשאת את ארון ה' אלהים לפני דוד אבי וגו', והוסיף עוד אבי וגו', דהיינו בברוח אביו מפני אבשלום כמו שפירשו המפרשים ז"ל, והוסיף עוד אבי וגו', דהיינו בברוח אביו מפני אבשלום ד"ה אחרי. מחלוקת הכהנים לכ"ד משמרות אלה פקודתם לעבודתם לבוא לבית ה' במשפטם ביד אהרן אביהם כאשר צוה ה' אלהי ישראל היכן צוהו ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם בכתב ישראלי, וגם לפי נסחת הרמב"ן ז"ל כאשר צוה וגו' היכן צוה וגו' דיהא נאמר זה על הפסוק הראשון ויתקדשו הכהנים והלוויים להעלות את ארון ה' אלהי ישראל וגו' כאשר צוה משה כדבר ה' בכתבם בסמות עליהם לא נצטרך לומר שיתנו הלוויים בכלל נושאי הארון דלעולם הכהנים לבדם היו הנושאים והלוויים עשו גם הם להיותם וישרורו לפנייהם בכל מיני ניגון ככתוב שם ובכלם נאמר ויתקדשו וגו' להעלות את ארון וגו' דהיינו שהיו שוקדים על עבודתם המיוחדת לכל אחד מהן אלו במשא בכתב ואלו בשר וניגון וכמו שכתב ג"כ שם וכל ישראל מעלים את ארון בריה ה' וגו' :

המצוה חמש ושלישים שצונו שיהא לנו שמן המשחה:

והוא ציווי שמן עשוי על מתכונת המיוחד מוכן למשוה בו כ"ג וכו'. וכבר קדם לעיל מאמר הרב בפרש' ש' שאין למנות למצוה ההקדמות אשר הם לתכלית אחת מן התכליות כגון קח לך בשמים ראש מר דודו וכו' כי לא נמנה למצוה עשיית שמן

הנה הרב ז"ל הוציא מצות אבלות מן הציווי הזה שנצטוו הכהנים לקרובים דכיון שזו לתכלית חיזוק מצות אבלות נתקנה איכא למימר דמצות אבלות ג"כ מצטרפת עמה ונכללת במנינה. וז"ל דנחברו זה אל הרב ז"ל סמאי דגרסינן ס' אלו מגלחין דפ"ב ע"ב ת"ר כל האמור בם' כהנים שבהן מיטמא להם אבל תאביל עליהם ואלו

להטמא, אבל תנחננה אבלות וברשותן להטמא, ודע זה. (אמור, סלמט אכל פ"א):

מצוה לח היא שצוה כהן גדול שישא בתולה, והוא אמרו והוא אשה בבתוליה יקח. ובבאור אמרו (יבמות מ"ט) עושה היה רבי עקיבא ממור אפילו מחייבי עשה, ובאור זה כשהיה כהן גדול בא על בלתי בתולה שהיא אסורה לו בעשה, שהשורש הזה אצלנו לאו הבא מכלל עשה עשה. והנה כבר התבאר משפטי מצוה זו ביבמות וקידושין ובכתובות. (אמור, קדוש סלמט אסורי צ"א פ"ז):

מצוה לט היא שצונו להקריב במקדש שני כבשים בני שנה בכל יום, ואלו נקראין תמידין, והוא אמרו שנים

קנאת סופרים

אחרות ג"כ עמד הרב בזה האופן מהבאור כמו במצוה צ"ח שצונו לרדן בהפרת גדרים וס' צ"ח לרדן בטומאת אוכלין ומשקין וכדומה. ונראה שנשמר הרב מלמנות למצוה מה שהוא יוצא ממאמר רשומי גמור כדלעיל ודלא כהרשב"ק שלא הבחין בזה ולפיכך הקשה בס' זה הרקיע שלו ס' צ"ט למח לא מנו למצוה מיוחדת לכ"ג לפרוש מן הבעולה מלבד הציווי לישא בתולה, דממה שביארתיו התירוצין ברור שמפני שלמדנו מניעה מהציווי המפורש להריא דהיינו ביטול המצוה עצמה אין למנות בה אלא מצוה אחת ואם נאמר כן בלאוין שיש מהן כוללים כמה ענינים בלאו אחד ולא ימנה אלא למצוה אחת כ"ש במ"ע דמכללה גלמוד האיסור בלשון אחרת מצוה זאת תפסע מ"ע בפני עצמה, ומהו המעט. יכון למנות למ"ע מיוחדת ההפרשה מלאכול כזית עלי של פסח מב"ע וכו' נמנה המניעה מלכא בקהל מצרי ואדומי ברור ראשון ושני:

וראו מטעמא אחרינא לא יכנסו במנין המצוה מה שיצא מדיוקא דקרא ולא נכתב להדיא כפי המוסכם אצל הרב לעיל, בשרשיו וכן משמע ממה שכתב בפ"א מהל' אישות וז"ל ויש שאיסור ביאתן בעשה ואינו מחייבי לאוין ושלשה הן מצוי ואדומי דור ראשון ודור שני אחד זכרים ואחד נקבות ובעולה לכ"ג לפי שלא נאמר באלה לא יבא או לא יקח אלא מכלל שנאמר דור שלישי יבא להם בקהל ה' אתה למד שדור ראשון ושני לא יבא ומכלל שנאמר והוא אשה בבתוליה יקח אתה למד שאינה בתולה לא יקח ולא הבא מכלל עשה הרי הוא כעשה עכ"ל, דייק לשון הרב למימר הרי הוא כעשה כלומר דאיסור עשה אית בהו אבל עשה ממש למנינא ליתנהו וקרא דדור שלישי לא להם בקהל ה' קרי ליה עשה אע"ג דהוא דיבור רשותי משום דלמעושי דור ראשון ושני הוא דאחא דמלא תתעב הוה משמע שיבאו בקהל לגמרי אפילו דור ראשון ושני ואתא עד דור שלישי למעושיהו כמו שחלקתי לעיל:

ולא הבנתי דברי הראב"ד ז"ל בהשגתו על הרב במנין המצוה הקצר שהקדים לחיבורו הגדול מ"ע ס' ז' לישבע בשמו דכתב עלה אינה מן המנין אלא בא להוסיף שלא ישבע באל אחר ואולי אמר זה דלאו הבא מכלל עשה עשה עכ"ל. ואם אמר כן על דברי הרב כמ"ש הרב בכ"מ שם קשיא לי טובא שהרי לא היתה זאת כוונת הרב כמו דמוכה להדיא מ"ש בפ"א מה' שבוועות דמ"ע לישבע בשמו הגדול והקדוש מדרבי העבודה היא והיורד וקידוש גדול לישבע בשמו ע"כ. ואף יתכן ליתוס אל הרב שמנאה כאן למ"ע משום לאו הבא מכלל עשה עשה. אלא יתכן יותר לומר שהפסח על הרב שלא היה לו להכניסה במנין משום דאינה אלא לאו הבא מכלל עשה שהוא עשה לאיסורא אבל לא למנינא כדלעיל, ועל מלת אולי שקשה לו להרב בעל כ"מ אמינא דאולי לא היתה בלשון הראב"ד ז"ל וטעות נפל במעתיקים:

ולפי מה שכתבתי לעיל נראה נמי מה שלא הכניסו במנין מ"ע המקדש תמימים לבדק הבית דאע"פ שנקרא עובר בעשה לא יתכן למנותה למ"ע כיון שלא בא הציווי על פעולה דקום עשה אלא מניעה לחודא מדיוקא דקרא דשור ושה שרוע וקלוש נדבה תעשה אותו אותו אתה עושה נדבה לבדק הבית ואין אתה עושה תמימים נדבה לבדק הבית כדאיתא בפ"א דתמורה וכתבה הרב ז"ל בפ"ה מהל' ערכין וחרמין אבל לא להכניסה במנין וחיינו נמי דייק התם בלישניה למימר שהוא אסור מפני שלא הבא מכלל עשה כעשה כלומר כעשה לענין איסורא אבל לא עשה ממש למנינא, ועם זה אין מקום למה שתמה הרשב"ק בס' קל"א למה לא מנה מתפוס תמימים לבדק הבית שהרי עובר בעשה ולא דמי למחוסר זמן דלקמן מ"ע ס' ס' מנאו הרב למ"ע דכהדיא אמר ביה קרא שבעת ימים יהיה עם אמו וגו' שהוא ציווי מפורש בכתוב ולא מכללא הוא:

המצוה תשע ושלשים

להקריב שני תמידין בכל יום:

כבר קדם לנו מאמר הרב לעיל בשרש י"ג שהמצוה לא ירבה מספרן כמספר הימים שתחתיב בהן המצוה תהיה כמו מוספי ר"ח ומוספי הסעודים אע"פ שיתחייב בהן כימים רבים אינן נחשבים אלא למצוה אחת. וכזה הורה הרמב"ן ז"ל בשתקיתו מלשעון שם בשרש הנזכר, ולא הבנתי מה ראה הוא ז"ל כאן במה שרצה למנות הקרבת תמידין בבקר ובין הערבים לשתי מצות וכמו כן ק"ש פעמים בכל יום והקטרת קטורת נמי כוונתיהו כמ"ש לעיל בסוף השרש התשיעי ולקמן ג"כ בשלהי החיבור וס' הפסק זמן של קצת שעות ביום אחד דהוא כדאי להרמב"ן לאהשויניהו לשתי מצות מהפסק המושל מיום אחד לחבירו שלא נגזר זה להרבות במנין כפי מספר הימים של חיוב המצוה אלא ודאי כיון שהיא מצוה אחת בעצמותה ומיוחדת בפעולתה לא יחשב ההכפל בה בעתים שונות לריבוי מצות במספר ולא יעלה על הדעת לפי סברת ר' אליעזר בפ"ב דסוכה י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחתיב בלילה משפני כן יחשבו הסעודות כל אחת מהן למצוה בפני עצמה ולכן דמו לתפילין כיון שיש חלוק ביניהן בחארן ומקום הנחתן ומצורף ג"כ שאלו באו בתורה בציווי אחד כדכתיב שנים ליום עולה המיד ובק"ש ג"כ בשבכך ובקטן נמי דחילוף זמנים אינן אלא מדיני המצוה, וכבר הכריעו כדעת הרב סמ"ג וסמ"ק שמנאו למצוה אחת:

מצוה

זכר התבאר שאבלות יום ראשון דאורייתא. ובבאור אמרו במועד קטן (דף י"ד:) אינו נוהג אבלות ברנל אי אבלות דמיעקרא היא אתי עשה דרבים ודחי עשה דיחיד. הנה כבר התבאר שחייב אבלות הוא מצות עשה. אמנם ביום ראשון לבד והשאר דרבנן, ואפילו הכהן חייב לנהוג אבלות ביום ראשון ויטמא לקרוביו והבן זה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת מועד קטן ובמסכת ברכות ובכתובות ובספרא פרשת אמור אל הכהנים, והחייב בזה שנתחייב בה להטמא לקרוביו אין הנשים חייבות בה, כי מי שהוזהר מהטמא לזולת הקרובים הוא נצטוו שיטמא לקרובים, אבל הכהנות שלא הוזהרו מטומאת מת, כמו שיתבאר במקומו, כן לא צוו

קנאת

לעיל שרש' שאינה מצוה בפני עצמה ומכוון לכל מה שאמרנו הוא לשון הרב בחיבורו הגדול בפ"א מהל' אבל שהבאנו לעיל דמלא יטמא נפקא לן עיקרה של מצות אבלות אמנם מדיוקא דקרא דואכלתי הטאת היום למדנו דיום ראשון בלבד דאורייתא הוא. וז"ל ברפ"א דהתם מ"ע להתאבל על הקרובים שנאמר ואכלתי הטאת היום הישב בעיני ה' ואין אבלות מן התורה אלא יום ראשון בלבד וכו' דמשום דק' ספא נקט ליה להאי קרא התם וכמו שגמרא שהעתיק כן מבעל ה"ג שכתב בהל' אבל בשם גאון דעיקר אבלות ביום ראשון הוא דכתיב ואכלתי הטאת היום היום אסור למחר מותר וכו' כ' הרי"ף ז"ל בפ' אלו מגולחין, נמצא דלא קשיא להרבא כלל דמיתתי קרא דלא יטמא למ"ע דהיינו לפי כוונת המחבר להביא עיקרה של מצוה הנכנסת במנין המצוה גרידא אמנם בחיבורו חיד הכוונה היא לבאר המצוה בדיניה ודקדוקיה. והוה הנלע"ד ביישוב מה שהקשה הרב בעל כ"מ שם רפ"א מהל' אבל במה שהביא הרב רמיה מן הכתוב דואכלתי הטאת היום וכו' דלא נזכר בו חיוב האבילות אלא מכללא איתמר שלא יישב בעיני ה' שיאכל הטאת באותו יום, ויתורץ זה דהכתוב שהביא הוא משום דיוקא דרמיה היום אסור למחר מותר:

עוד הוסיף הרב ז"ל בענין הטמא הכהנים לקרובים דאין הנשים חייבות בה כי מי שהוזהר מהטמא לזולת הקרובים הוא נצטוו שיטמא לקרובים אבל הכהנות שלא הוזהרו מטומאת מת כמו שיתבאר במקומו לא בא הציווי בהן להטמא אבל ינהגו אבלות וברשותן להטמא ע"כ. וזהו המעט עצמו שכתב הרמב"ן ז"ל בס' תורת האדם וז"ל ושמא הוא דורש בזה כל שישנו בלא יטמא וישנו ביטמא והני נשי כיון דליתנהו בלא יטמא ליתנהו במצוה ויטמא א"כ כ' כתיב בני אהרן ולא אהרן אהרן אכוליה עניינא כתיב עכ"ל. ואע"פ שכתב לה הרמב"ן ז"ל בלשון שמא משום דאדברי הרב בחיבורו חיד קאי בפ"א מהל' אבל אמנם דברי הרב שבכאן יבררו לוואי ספקו של הרמב"ן ז"ל במעמו של הרב ז"ל:

המצוה שמנה ושלשים

שישא כהן גדול בתולה וגו' עד שהשרש הזה לאו הבא

מכלל עשה עשה:

נלע"ד דלפי שיטת הרב איכא למימר דלאו הבא מכלל עשה עשה לאו היינו מכלל חן אתה שומע לאו ויהא כן במשמע אף בכל דיבור רשותי כגון שבעת ימים מצות אכילת כאלו יאמר שבעת ימים אתה רשאי לאכול מצוה ולא חמץ כדי שיחא נחשב האוכלו לעובר באיסור עשה מלבד איסור לאו הנאמר בו אלא כי אמרין לאו הבא מכלל עשה היינו מכלל עשה דוקא שיהא דיבור חיובי שיש בו קום עשה. ובהכי נראה לזהר ז"ל להביא ראיה למנות במ"ע שישא כ"ג בתולה כמה שאמר דאיסורו בבעולה בלאו הבא מכלל עשה עשה דמכלל עשה דקאמר היינו חיוב עשה דוקא בדיבור חיובי דקום עשה נפקא לן מכללו ג"כ שיהא גם הוא נחשב לעשה עם העשה הנכתב וכולהו ה"א מצוה היא כאילו האיסור הנלמד מכללו חלק הציווי המפורש להדיא. ומכאן תשובה להרמב"ן ז"ל שרצה להכניס במנין לעצמו גם כזה שהוציאו מכלל עשה כגון אכילת קרבן פסח בלילה ולא ביום משום שחיותו עד הערב ואם עבר ואכלו ביום עובר בעשה כדאמרין בפ"ב דפסחים דמה שאמרו התם עובר בעשה היינו אותו העשה עצמו של ואכלו את הבשר בלילה הזה אבל שימנו בזה לב' עשין שלא לאוכלה קודם הלילה מלבד הציווי דלאוכלה בלילה נראה דליתא אלא ה"א מצוה היא והאוכל ביום אינו אלא מבטל מ"ע שנצטוו לאוכלו בלילה והכא נמי גבי לישא כ"ג בתולה היא מצוה אחת עם המניעה היוצאת מכללא דאותו הציווי עצמו שהאיסור בבעולה הוא עצמו ביטול עשה של לישא כ"ג בתולה והוה מאי דאיתא בתורת כהנים מלמד שהוא מצוה על התבולה שנכלל בזה האיסור בבעולה:

ולפי זאת השיטה בדעת הרב אין מקום לחוספת כמה מצות שרצה להוסיף רשב"ק במנין המ"ע כמו בס' צ"ט לפרוש הכ"ג מן הבעולה מלבד החיוב לישא בתולה וכן בס' פ"ה לפרוש מאכילת חמץ כל ימי הפסח שיהיה זה העשה מלבד הל"ה הנאמר בו, דליתא דאין דיבור רשותי בא ללמד על עשה הבא מכללו כי אם מתוך עשה שהוא קבוע בעצמו או למדין מכללו איסור אחר שלא נכתב שהוא נמשך מן העשה הנכתב וכמו חלק של אותה מצוה לא זולת ואפי' נימא דגם מן הדיבור הרשותי נדרשו כן בלאו הבא מכלל עשה כגון כל עוף טהור תאכלו ולא את הטמא ולאו הבא מכלל עשה עשה והאוכל עוף טמא עובר בעשה ול"ה היינו כדכתיב כדכתיב ודחי כ"מ ראה עשה בו מיעוטה דומיא דאותה תאכלו ולא את הטמא מטמא את הכהן וזהו ההוא יתר שלא היה צריך לו כמו שנראה מכל עוף טהור תאכלו שלא היה צריך לו שכבר נכתבו בתורה כל העופות הטמאים ומ"מ צריך שיהא בהם צד של קום עשה כדי למנותם למ"ע דכלא הכי אינן נכנסות במנין כמו לנכרי תשיך דאע"ג דאין בו חיוב לענין ההלואה כמו שכתבתי לעיל מ"מ אם ירצה להלכות חיוב ליקח ממנו ריבית, וכמוהו למ"ע דבשמו השבע כמבואר לעיל וכן מה שמנה הרב למ"ע לבדוק בסימני בהמה חיה ועופות ורגלים מהוירם כשירצה לאכול מהן או שבא הציווי למורי התורה שידונו באותן סימנים להתיר או לאסור אכילתן כדלקמן ס' קנ"ב ובמצוה

מצוה מט היא שצונו לעשות עבודת היום, כלומר כלל כל הקרבנות והידידיו המתוקנין ביום צום כפור כדי שיכופר בהם כל העונות כמו שבא בכתוב, והיא העבודה הכתובה באחרי מות. והראיה על היות הכלל כל מצוה אחת אמרם במסכת יומא (דף ס') כל מעשה יום הכפורים האמור על הסדר הקדים מעשה לחבירו לא עשה כלום. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת יומא. (אחרי מות, סלמט יוס"ט פ"ד):

מצוה נ היא שצוה להקריב קרבן מוסף בחג הסוכות, והוא אמרו יתעלה והקרבנם עולה, וזהו מוסף החג. (פינחס, תמידין ומוספין פ"י):

מצוה נא היא שצוה להקריב קרבן מוסף בשמיני של חג והוא מוסף שמיני חג העצרת. ומה שחייבו שנמנה מוסף זה בפני עצמו חלוק מכלל ימי הסוכות, היות הנדרש אצלנו שמיני עצרת רגל בפני עצמו, וזה מבואר תכלית הבאור. (פינחס, תמידין ומוספין פ"י):

מצוה נב היא שצונו לעלות למקדש שלש פעמים בשנה, והוא אמרו יתעלה שלש רגלים תחוג לי בשנה. וכבר התבאר בכתוב כי זאת החגיגה הוא שכל מי שיעלה בקרבן יקריבהו. והנה נכלל הצווי פעמים, ולשונם (חגיגה ו') שלש מצות נהגות ברגל. חגיגה, ראייה, ושמחה. וחגיגה זו ענינה שיקרב קרבן שלמים, ואין הנשים חייבות בה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת חגיגה. (ואלס סמספטיס, קרבנות סלכות חגיגה):

מצוה נג היא שצונו להראות ברגלים, והוא אמרו יתעלה שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך. וענין זאת המצוה שיעלה אדם למקדש עם כל בן זכר שיהיה לו שיוכל ללכת ברגליו יקריב קרבן עולה בראיתו והוא הנקרא עולת ראייה. וכבר קדם לנו אמרם שלש מצות וכו'. וכבר התבאר משפטי מצוה זו רוצה לומר מצות ראייה במסכת חגיגה. והיא גם כן אינה נהגת בנשים ואין חייבות בה. (ואלס, קרבנות סלכות חגיגה פ"ה):

מצוה נד היא שצונו לשמוח ברגלים, והוא אמרו יתעלה ושמחת בחגך, והיא מצוה שלישית מן השלש מצות שנהגות ברגל. וענין הראשון הרמזו אלינו בצווי זה הוא שנקריב קרבן שלמים על כל פנים. ואלו השלמים נוספים על שלמי חגיגה והם הנקראים בתלמוד שלמי שמחה. ומחקרבת שלמים אלו יאמרו (סס) נשים חייבות בשמחה. וכבר בא הכתוב וזכחת שלמים וגו'. וכבר התבאר משפטי מצוה זו גם כן בחגיגה, ובכלל אמרו ושמחת בחגך מה שאמרו גם כן לשמוח בהם במיני שמחה ומוזה לאכול בשר ולשתות יין וללבוש בגדים חדשים ולחלק מיני פירות ומיני מתיקה לקמנים ולנשים. ולשחוק בכל ניגון ולרקד במקדש לבד והיא שמחת בית השואבה, זה כולו נכנס באמרו ושמחת בחגך. ומה שיתחייב מהם יותר שתיית היין לבד, כי הוא יותר מיוחד בשמחה. ולשון גמרא (פסחים ק"ט) שחייב אדם לשמח בנו ובנותיו ברגל במה משמחן ביין, ושם אמרו תניא רבי יהודה אומר בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזכחת שלמים עכשיו אין שמחה אלא ביין שנאמר ויין

שנים ליום עולה תמיד. וכבר התבאר סדר הקרבנות ומעשיהן ביומא ובמסכת תמיד. (פינחס, תמידין ומוספין פ"ה):

מצוה נו היא שצונו שיקריב כהן גדול בכל יום תמיד מנחה בבקר ומנחה בערב והיא נקראת חבתי כהן גדול, ותקרא גם כן מנחת כהן משיח, והוא אמרו יתעלה זה קרבן אהרן ובניו. וכבר התבאר משפטי מצוה זו ומתי תקרב במנחות וביומא ותמיד. (לו, תמידין ומוספין פ"ג):

מצוה נז היא שצוה להקריב קרבן בכל שבת ושבת מוסף על תמיד של כל יום ויום, והוא אמרו שני כבשים בני שנה. וכבר התבאר סדר הקרבנות בפרק שני מיומא ותמיד. (פינחס, תמידין ומוספין פ"ד):

מצוה נח היא שצוה להקריב קרבן בכל ראש חודש מוסף על תמיד של כל יום, וזהו מוסף ראש חודש, והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו ובראשי חדשיכם וגו'. (פינחס, תמידין ומוספין פ"ד):

מצוה נט היא שצוה להקריב קרבן מוסף על התמיד כל שבעת ימי הפסח. והוא אמרו יתעלה שבעת ימים תקריבו אשה לה'. (אמור, תמידין ומוספין פ"ה):

מצוה נז היא שצוה להקריב מנחת העומר, והיא מנחת שעורים, ביום ששה עשר בניסן ונקריב עמה כבש תמים בן שנתו לעולה, והוא אמרו יתעלה והבאתם את עומר וגו'. מנחה זו היא הנקראת בכורים, ואליה רמז באמרו ויתברך שמו ואם תקריב מנחת בכורים. ולשון מכילתא כל אם ואם שבתורה רשות חוץ משלשה שהם חובה, אחד ואם תקריב מנחת בכורים, אתה אומר חובה או אינו אלא רשות תלמוד לומר תקריב מנחת בכורים חובה ולא רשות. וכבר התבאר משפטי מצוה זאת כלם בשלמות בפרק עשירי ממנחות. (אמור, תמידין ומוספין פ"ה):

מצוה מה היא שצוה להקריב קרבן מוסף גם כן ביום חמשים מהקרבנות העומר שהוא ששה עשר בניסן, וזהו מוסף עצרת הנזכר בספר במדבר סיני. והוא אמרו יתעלה וביום הבכורים בהקריבכם. (פינחס, תמידין ומוספין פרק ח'):

מצוה מז היא שצונו להביא שתי הלחם חמץ למקדש עם הקרבנות שהם יבאו בכלל הלחם בעצרת המוגבל להקריב קרבן כמו שבא בויקרא, ושיאכלו הכהנים שתי הלחם אחר הנפתם עם כבשי השלמים, והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו ממושבותיכם תביאו לחם תנופה. וכבר התבאר במנחות שזה הקרבן הבא בגלל הלחם חלוק ממוסף היום ושזה זולת זה. וכבר בארנו אנהנו זה באור מספיק בפירוש מסכת מנחות. וכבר נתבאר משפטי מצוה זו כולם במסכת מנחות בפרק ד' וח' וי"א. (אמור, תמידין ומוספין פ"ה):

מצוה מו היא שצוה שנקריב קרבן מוסף ביום ראשון מתשרי והוא מוסף ראש השנה. והוא אמרו יתברך ובחדש השביעי באחד לחדש ועשיתם עולה לריח ניחוח לה'. (פינחס, תמידין ומוספין פ"ט):

מצוה מח היא שצונו להקריב קרבן מוסף ביום עשירי מתשרי. והוא אמרו יתברך ובששור לחדש השביעי והקרבנתם עולה אשה לה'. (פינחס, תמידין ומוספין פ"י):

קנאת סופרים

מצוה ארבעים

שיקריב כהן גדול מנחת חביתין בכל יום בבקר ובערב:

מנחות במ"ע דלקמן סי' ס"ז שיהא מעשה המנחה על תאר הנזכר בכל מין ומין ממנה, והיינו דבפ"ג מהל' מעשה הקרבנות חשיב הרב מנחת חביתין עם שאר מנחות אבל בפ"ג מהל' תמידין ומוספין מונה למ"ע ההקדמה פעמים בכל יום לחביתין כ"ג וידמה זה אל הקרבנות שהשבן הרב למ"ע אל הכהנים ולפי חילוף מיניהן כן יתברכו במיניהן ועוד מנה אותם למנחה על המקריבין אותן כפי מה שחייבין בתורה. אמנם מה שמנה הרב כל המנחות למצוה אחת יראה מפני שלכולן בשם מנחה יקרא בלשון הכתוב אבל לא נהג כן בקרבנות שקרא לכל מין ומין שם מיוחד בפני עצמו דהיינו עולה השאת אשם שלמים ולזה חשובין אלו משמות הרבה פירוש למצות חלוקות והמנחות כל

ברא ודאי לא פליג הרמב"ן ז"ל עלה דהודה בזה שהיא מצוה אחת אף על פי שהיא נקדמה פעמים בכל יום דהרי בבית אחת היה מביאה דאינה מתקדשת לחצאין כדתנן בפ' התכלת מביא עשרון שלם והוצתו מחצה שחרית ומחצה בין הערבים וההקדמה היא מצוה בפני עצמה אל הכ"ג. אבל במעשה המנחה היא נכללת עם שאר

מבוארים במסכת פסחים. (נא לא פרט, קרן פסח פ"ה):
מצוה נז היא שצונו לשחוט הפסח השני מי שנמנע ממנו
 מלשחוט פסח הראשון. והוא אמרו יתעלה בחדש
 השני בין הערבים יעשו אותו. ובכאן יש למקשה מקום
 שיקשה עלי למה אתה מונה פסח שני, וזה סותר מה
 שהקדמת בשרש שביעי באמרך שדין מצוה לא ימנה מצוה
 בפני עצמו. ידע מקשה קושיא זו שהחכמים חלקו בפסח שני
 אם יהיה כדין הראשון או יהיה צווי מיוחד ופסקה ההלכה
 שהוא צווי נאמר בפני עצמו ולפיכך ראוי למנותו בעצמו.
 ובגמרא (פסחים ל"ג) אמרו חייב כרת על הראשון וחייב כרת
 על השני דברי רבי ר' נתן אומר חייב כרת על הראשון
 ופטור על השני ר"ח בן עקיבא אומר אף על הראשון אינו
 חייב אלא אם כן לא עשה השני ושאל התלמוד ואמר במאי
 קא מיפלגי רבי סבר רגל בפני עצמו הוא ור"נ סבר תשלומין
 דראשון הוא כו'. הנה כבר בארנו מה שכוננו אליו ושם
 אמרו הילכך הויד בזה ובוזה כלומר שלא הקריב פסח ראשון
 ופסח שני בזדון דברי הכל חייב, שנג בזה ובוזה דברי הכל
 פטור, הויד בראשון ושנג בשני לרבי חייב ולרבי נתן חייב
 ולר"ח בן עקיבא פטור, וכן אם הויד בראשון והקריב בשני הוא
 חייב לרבי לפי שאין לדעתו תשלומין מן הראשון* וההלכה
 בזה כלו כרבי. וזאת המצוה אין הנשים חייבות בה שכבר
 התבאר שם שהאשה בשני רשות. וכבר התבאר ששפמי
 מצוה זו בגמרא פסחים. (נסעלותך, קרן פסח פ"ה):

מצוה נח היא שצונו לאכול בשר פסח שני בליל חמשה
 עשר מאיר על מצה ומרור, והוא אמרו על
 מצות ומרורים יאכלוהו. ומשפמי מצוה זו גם כן התבאר
 בפסחים. ואמרו שאין הנשים חייבות בה כי כמו ששחימיתו
 אינה חובה להן כמו שבארנו כן אכילתו אינה חובה בלי
 ספק. (נסעלותך, קרן פסח פ"ה):

מצוה נט היא שצונו לתקוע בחצוצרות במקדש עם
 הקרבת הקרבן מקרבני המועדות. והוא אמרו
 יתעלה וביום שמוחתכם ובמועדיכם ותקעתם וגו'. ובבאור
 אמרו שמצוה זו בחצוצרות. וכבר התבאר משפמי מצוה זו
 בספרי וראש השנה ותענית, וכן אנחנו מצוים לתקוע
 בחצוצרות בעתות הצורך והצרות כשנועק לפני השם יתעלה,
 והוא אמרו וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצורך אתכם
 וגו'. (נסעלותך, סלכות תענית פ"ה):

מצוה ס היא שצונו שיהיה כל קרבן שנקריב מן הבהמה
 בן שמנה ימים או יותר ולא פחות מהם, וזהו
 מחוסר זמן בגופו, והוא אמרו והיה שבעת ימים תחת אמו.
 וכבר נכפל זה הצווי בלשון אחר, והוא אמרו יתעלה שבעת
 ימים יהיה עם אמו, ומצוה זו תכלול כל הקרבנות כלם,
 ומאמרו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה' יש ראייה
 שקודם זה לא ירצה. הנה כבר התאמתה האזהרה מהקרב
 מחוסר זמן אבל הוא לאו הבא מכלל עשה, לפיכך אין לוקן
 עליו

(*) עי' בספר סי' ד' סלכות ק"פ פ"ה שכתב ע"ס כויד
 נראה ש"ז מקריב בשני, וזהו סיפא מנ"ס כאן:

האיפה שניה שהיא חינוך כ"ג ואח"כ מקריב עשירית האיפה שלישית שהיא חבית
 כ"ג שמקריב בכל יום ע"כ. ולעיל נמי כתב אין חתך עובד תחלה וכן כ"ג אינו
 עובד תחלה עד שיביא עשירית האיפה משלו ועובד בידו שנאמר זה קרבן אהרן ובניו
 אשר יקריבו לה' ביום המושח אותו ע"כ. משמע דעשירית האיפה דכ"ג הוא ג"כ
 לחינוך מלבד עשירית האיפה שבכל יום הנקרא חבית כ"ג דכתבו הרב בס"ג מה'
 תמירין ומוספין. ולפי שלא מצאתי זה בטוואר אצל המחברים מוני המצות וגם לא
 מצאתי לו סמך מן הירושלמי דפ"ז דשקלים ותוספתא דהתם פ"ג נשאר זה בספק אצלי
 ולא ידענא מאין יצא לו להרב ז"ל מה שנתבאר לעיל מדבריו:

ויין ישמח לבב אנוש. וכבר אמרו גם כן (ס"ה) אנשים בראוי
 להם ונשים בראוי להן, ולשון התורה הוא שנכלל בשמחה זו
 האנשים החלושים והעניים והגרים באמרו יתברך והלוי והגר
 והיתום והאלמנה. (דלס, קרנות סלכות חגיגה פט"ז):

מצוה נה היא שצונו לשחוט ששה הפסח ביום ארבעה
 עשר בניסן בין הערבים. ומי שעובר על צווי
 זה ולא יקריבוהו בומנו חייב כרת בין איש בין אשה. וכבר
 התבאר בגמרא (פסחים ל"ה) שפסח ראשון מצוה לנשים ודוחה
 את השבת, כלומר הקרבתו בארבעה עשר שחל להיות
 בשבת כמו כל איש מישראל, ולשון התורה מחיוב כרת הוא
 אמרו וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההיא. ובתחלת
 כריתות (דף ז') כשמנו מצות שיתחייב העובר עליהן כרת
 והם כולם לא תעשה אמר והפסח והמילה במצות עשה.
 וכבר זכרנו זה בהקדמה. וכבר התבאר מצוה זו בפסחים.
 (נא לא פרט, סלכות קרן פסח פ"ה):

מצוה נו היא שצונו לאכול כבש הפסח בליל חמשה עשר
 בניסן בתנאי הנזכרים והוא שיהיה צלי ושיאכל
 בבית אחד ושיאכל עם מצות ומרורים, והוא אמרו ואכלו
 את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו.
 ואולי יקשה עלי המקשה ויאמר למה תמנה אכילת פסח מצה
 ומרור מצוה אחת ולא תמנה אותם שלש מצות, אשיבנו
 אמנם היות אכילת מצה מצוה בפני עצמה הוא אמת כמו
 שאני עתיד לבאר, וכן אכילת בשר הפסח מצוה בפני עצמה
 כמו שזכרנו, אבל המרור נגזר לאכילת פסח ואינו נמנה מצוה
 בפני עצמה. וראיה לדבר שבשר הפסח יאכל לקיים המצוה
 הן שיוזמן המרור או לא הזדמן, והמרור לא יאכל כי אם עם
 בשר הפסח כאמרו על מרורים יאכלוהו. אבל המרור מבלי
 בשר לא עשה כלום ולא נאמר כבר קיים מצוה אחת. ולשון
 מבילתא צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו מניד שמצות
 הפסח צלי מצה ומרור כלומר שהמצוה היא קיבוצן אלה.
 ושם אמרו מנין אתה אומר שאם אין להם מצה ומרור הם
 יוצאין ידי חובתן בפסח תלמוד לומר יאכלוהו כלומר הבשר
 לבדו, יכול אין להם פסח [לא] יצאו ידי חובתם במצה ומרור
 הרי אתה דן הואיל והפסח מצות עשה ומצה ומרור מצות עשה
 הא למדת שאם אין להם מצה ומרור יוצאין בפסח כך אין
 להם פסח יצאו במצה ומרור (תלמוד לומר יאכלוהו). ושם
 אמרו יאכלוהו מכאן שהפסח נאכל על השוכע ואין מצה
 ומרור נאכלין על השוכע, לפי שעיקר המצוה אכילת הבשר
 כמו שאמר ואכלו את הבשר בלילה הזה והמרור נגזר אחר
 אכילת הבשר, וחיובן כמו שהתבאר מכתובים אלו לפי
 שיבינם. והראיה הנגלית על זה היא השרש הנכתב בתלמוד,
 והוא אמרם. (פסחים ק"כ) מרור בזמן הזה דרבנן כי מן התורה
 אין חובה לאכלו בפני עצמו ואמנם יאכל עם בשר הפסח.
 והיא ראייה ברורה שהוא מן הדברים הנגזרין אחר המצוה
 לא שאכילתו מצוה בפני עצמה, ומשפמי מצוה זו גם כן

קנאת סופרים

כלן משם אחת ולפיכך נמנו למצוה אחת ומנחת כ"ג ומנחת חינוך דהיינו מנחת כהן
 הדיוט כשהיה מתחנך לעבודה ג"כ באו בכללות עם שאר מנחות לענין המעשה שלהן
 אבל לענין הקרבה נתיחדה המצוה אל הכ"ג להקריבה בכל יום ולפ"ז נמנית למצוה
 בפני עצמה. ואינו יודע למה לא באר הרב כאן מנחת כהן הדיוט שגם היא נכללה
 בצווי הכתוב זה קרבן אהרן ובניו וגו' והיא הנקראת מנחת חינוך. ונסתפקת ג"כ אם
 כ"ג היה מביא מנחת חינוך מלבד מנחת חביתין שבכל יום. ומצאתי להרב ז"ל בהל'
 כלי בית המקדש פ"ה שכתב ז"ל כהן שלא עבד עדיין מימיו שמנאוהו כ"ג ה"ז מביא
 עשירית האיפה ועובדה בידו בתחלה כשאר חינוך כל כהן הדיוט ואח"כ מקריב עשירית

תם ונשלם שבה לאל בורא עולם

ותשלם המלחמה מלחמת הקדש צוים ה', ומימנוך ובצל כנפיד י"ח כיון מונים בסדר ולפרט להקריב חשש ריח נוחות לה'.

ויבנו ס' נשלמים עוד חינוך מפורש על קדש אחר שהיו סוכים וסוכות כ"ל ולפיכך נאמר חזק ליהראל. וזהו מוסר אלה אשר הקריב אף קרבנו על מנחת סדום לזכות
 בו בני דורו וזכותו וס' ישרמו וימיו וינחמו, וינסו לנפול עדי עד, חזק:

וכריתות ובמסכת שבת ובשבועות ובזבחים. (ויקרא אל משה, סלכות שגגות פ"ה):

מצוה ע היא שצונו להקריב קרבן כאשר יתחדש לנו ספק באותן החטאים הגדולים שחייבין על זדונם כרת ועל שגגתן חטאת קבועה וזה הקרבן יקרא אשם תלוי, והוא שיהיו לפניו שתי חתיכות אחת של שומן ואחת של חלב ואכל אחת משתיהן ונאבדה האחרת ונתחדש לו ספק ולא ידע אי זו מהן אכל, הנה הוא יקריב קרבן על הספק המתחדש ומתכפר לו, והוא הנקרא אשם תלוי. ואם התאמת לו אחר כן כי החתיכה שאכל היתה חלב הכליות הנה נתאמתה השגגה ויקריב קרבן חטאת קבועה. והכתוב שנה בזה הקרבן, והוא אמרו בויקרא ונפש כי תחטא ועשתה אחת ממצות וגו' וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג. וזה הענין קראוהו חכמים לא הודע. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת כריתות. (ויקרא אל משה, סלכות שגגות פ"ה):

מצוה עא היא שצונו מי שחטא חטאים ידועים שיקריב קרבן אשם ויתכפר לו, והוא הנקרא אשם ודאי, והחטאים שיתחייב עליהם זה הקרבן הם המעילה והגזלה ובא על שפחה חרופה ונשבע לשקר על שבועת הפקדון, וזה שכל מי שמעל בשגגה והוא שיהנה בשוה פרוטה מן ההקדש בין הקדש בדק הבית בין הקדש מזבח, ומי שיגזול חבירו שוה פרוטה או יותר ונשבע או בא על שפחה חרופה בין בשוגג בין במזיד, הנה הוא חובה עליו שיקריב קרבן על חטאתו, ואיזה קרבן חטאת. ואמנם הוא אשם והוא הנקרא אשם ודאי. ואמר במעילה וחטאה בשגגה וגו' והביא את אשמו וגו' אמר וכחש בעמיתו ונשבע על שקר ואת אשמו יביא ואמר והיא שפחה נחרפת לאיש והביא את אשמו. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת כריתות. (ויקרא אל משה, מעילה פ"א, ושגגות פ"ט):

מצוה עב היא שצונו שנקריב קרבן עולה ויורד על החטאים ידועים ומיוחדים גם כן. והחטאים שיתחייב עליהם זה הקרבן הם מומת מקדש וקדשיו ושבועת כסוי ושבועת העדות, וזה מי שנטמא באב מאבות הטומאה כמו שהודענו בפתיחת סדר מהרות ונכנס למקדש או אכל קדש בשגגה וזו היא מומת מקדש וקדשיו. או נשבע על שקר כגון שבועת כסוי ועבר עליה בשגגה. או נשבע לשקר שבועת העדות בין בשוגג בין במזיד. הנה הוא יקריב על אי זה מעשה שעשה מאלו קרבן הנקרא עולה ויורד, והוא אמרו ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה ונעלם ממנו והיה כי יאשם והביא את אשמו, או נפש כי תשבע לבטא ונעלם ממנו ויהיה כי יאשם והביא את אשמו, ואם לא תגיע ידו. ומפני זה הענין נקרא עולה ויורד כי הוא לא יעמוד במין אחד אבל יביא מזה המין פעם ומזה המין פעם הבל לפי השגת יד החוטא שחייב להביא הקרבן. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת כריתות ובשבועות. (ויקרא אל משה, שגגות פ"י):

מצוה עג היא שצונו להתודות על העונות והחטאים שחטאנו לפני האל ולאמר אותם עם התשובה. וזהו הודוי וכוונתו שיאמר אנה השם חטאתי עויתי ופשעתי ועשיתי כך וכך. ויארץ המאמר ויבקש המחילה בזה הענין לפי צחות לשונו. ודע שאפילו החטאים שחייבין עליהן אלו המינים מהקרבנות הנזכרים שאמר שיקריבם ויתכפר לו לא יספיק עם הקרבתם בלתי הודוי. והוא אמרו דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם והתודו את חטאתם אשר עשו. ולשון מכילתא לפי שנאמר והתודה אשר חטא עליה על החטאת כשהיתה קיימת לא אחר שנשחטה אין במשמע שיתודה היחיד אלא בביאת המקדש שזה הכתוב כלומר

עליו ומי שהקריב מחוסר זמן אינו לוקה כמו שהתבאר בפרק אותו ואת בנו (דף פ"ה) ויש נאמר הנח למחוסר זמן שהכתוב נתקן לעשה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בספרי ובסוף מסכת זבחים. (אמור, איסורי מזבח פ"ג):

מצוה סא היא שצונו שיהיה כל מה שנקריבהו שלם במוציא תמים מן המזבח שבאו בכתוב ושאמרו בקבלה שהן מומין, והוא אמרו תמים יהיה לרצון. ולשון ספרי תמים יהיה לרצון מצות עשה. וכבר הביאו ראיה על היות יינות נסכים ושמיניהם והסלת בתכלית הטוב והנקיות מן החפסד מאמרו תמימים יהיו לכם ונסכיהם. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפ"ח ממנחות. (אמור, איסורי מזבח פרק א'), (פינחס, איסורי מזבח פ"ו):

מצוה סב היא שצונו להקריב מלח על כל קרבן, והוא אמרו על כל קרבנך תקריב מלח. וכבר התבאר משפטי מצוה בספרא ובמנחות. (ויקרא, איסורי מזבח פרק כ'):

מצוה סג היא שצונו במעשה קרבן העולה, והוא כשיהיה כל קרבן עולה שיהיה קרב יהיה קרבן יחיד או צבור שיהיה על תנאי כך וכך ועל תואר כך, והוא אמרו אדם כי יקריב מכם אם עולה קרבנו וגו'. (ויקרא, מעשה קרבנות פ"ז):

מצוה סד היא שצונו שיהיה מעשה קרבן חטאת על התואר הנזכר איזה חטאת שיהיה, והוא אמרו וזאת תורת החטאת. ומבואר גם כן בויקרא איך יקרב ומה ממנה ישרף ומה יאכל. (ו, מעשה קרבנות פ"ו):

מצוה סה היא שצונו שיהיה מעשה קרבן האשם על התאר הנזכר באמרו וזאת תורת האשם. ובאר הכתוב איך יקרב ומה ישרף ממנו ומה יאכל ממנו. (ו, מעשה קרבנות פ"ט):

מצוה סו היא שצונו שיהיה מעשה זבח השלמים על התואר הנזכר באמרו ואם זבח שלמים קרבנו, ואמר עוד להשלמת המעשה וזאת תורת זבח השלמים אם על תודה יקריבנו, אלו הארבעה מעשים כלומר מעשה העולה וחטאת והאשם והשלמים הם מעשה הקרבנות כלם, כי כל קרבנות בהמה יקריבו יחיד או צבור אמנם הוא אחד מאלו הארבעה מינים חוץ מן האשם כי הוא קרבן יחיד לעולם כמו שביארנו פעמים רבות. ומסכת מנחות כוללת דין אלו ארבע מצות גם כן ומה שיחובר מהן מן הדומה להן מן החיוב והפטור והמעשה הנפסד והחולק על היושר. (ויקרא אל משה, מעשה קרבנות פ"ט):

מצוה סז היא שצונו שיהיה מעשה המנחה על תואר כך הנזכר בכל מין ומין ממנה, והוא אמרו יתעלה ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה', ואם מנחה על המחבת, ואם מנחת מרחשת, ואמר להשלמת המעשה וזאת תורת המנחה. ומשפטי מצוה זו עם רוב עניניה הם מבוארים במסכת מנחות. (ויקרא אל משה, מעשה קרבנות פ"ג):

מצוה סח היא שצונו שיקריבו בית דין קרבן אם טעו בהוראה, וזהו אמרו יתעלה ואם כל עדת ישראל ישגו וגו'. וכבר נתבאר משפטי מצוה זו במסכת חוריות ובזבחים. (ויקרא אל משה, סלכות שגגות פ"ב):

מצוה סט היא שצונו שיקריב כל מי ששגג בחטא ויהיה יחיד קרבן חטאת. והוא אמרו יתעלה ואם נפש אחת תחטא בשגגה וזו היא חטאת קבועה כלומר שהיא לעולם חטאת בהמה. וכבר בארנו שהחטאים שיתחייב עליהן חטאת בשוגג הם שחייבין על זדונם כרת. ובתנאי שיהיו מצות לא תעשה ויהיה בהם מעשה, כמו שהתבאר בריש כריתות (דף ב'). ומשפטי מצוה זו נתבאר במסכת מנחות

היתה עניה שתקריב שתי תורים או שני בני יונה אחד לחמאת ואחד לעולה. והיא גם כן מחוסרת כפרה עד שתקריב אותם כמו שאמר ובמלאת ימי מהרה לבן או לבת תביא כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תור וגו'. (אלה תעשה, מחוסרי כפרה פ"ה):

מצוה עז היא שצונו שיקריב מצורע קרבן כשנתרפא ממנו והוא שלש בהמות עולה וחמאת ואשם ולוג שמן.

ואם היה עני שיקריב כבש לאשם ושתי תורים או שני בני יונה. וזה הרביעי ממחוסרי כפרה והוא אמרו יתעלה וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכבשה אחת בת שנתה וגו'. ואם יאמר אומר למה לא תמנה קרבן מחוסרי כפרה כולם מצוה אחת אחר שיש להם ענין אחד יכללם והוא מחוסר כפרה ויהיה זה מין מן מיני מהרה והיה ראוי שתאמר מצוה פלונית היא שצונו שלא תשלם מהרה קצת הטמאים והם זב וזבה ויולדת ומצורע עד שיקריבו קרבן, כמו שתמנה מהרה במקוה מצוה אחת נתחייב בה אי זה טמא שיהיה ואיך חושש למין המומא שנטמא בה כן היה ראוי לך שתמנה קרבן מחוסרי כפרה מצוה אחת ולא נחוש למין מומאם, השם יודע שזה היה ראוי בלי ספק אם היה קרבן כל אחד מאלו ארבעה מחוסרי כפרה אחד ולא ישתנה כמו מהרה במי מקוה שהוא מין ממיני המהרות שחובה על כל טמא. אמנם מצד התחלפות קרבנם כמו שאתה רואה התחייב למנות כל קרבן ביחוד בהכרח, כי הדבר שבו תשלם מהרה האחד וזולת הדבר שבו תשלם הדבר האחר, כמו מי גדה ומי מקוה וארבעה מינין. שבמצורע שהן שלש מצות ואם היו כלם למהרה הטמאים כמו שאבאר. ואלו הארבעה מחוסרי כפרה כבר התבארו משפטיהם ומשפטי קרבנותיהם בכלל ופרט בשמיני מנזיר וסוף נגעים במסכת קנים ובמקומות מפורשים בתלמוד אבל רובם ועיקריהם במקומות שרמזנו עליהם. (אלה תעשה, מחוסרי כפרה פ"ד):

מצוה עח היא שצונו להוציא עשור מה שיוולד לנו בכל שנה ושנה מהבהמה ונקריב חלבה ודמה ונאכל

השאר בירושלים, והוא אמרו וכל מעשר בקר וצאן, וזהו מעשר בהמה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק בתרא מבכורות. ושם התבאר שזאת המצוה נוהגת בחוצה לארץ גם כן ושלא בפני הבית, וזהו דין תורה אבל גזר רבנן שמא יאכלוהו בלא מום מפני שאין אצלנו מקדש ואמרו אינו נוהג אלא בפני הבית. וכשהיה המקדש בנוי נוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ. (אלה תעשה, סלכות צמדות פ"ו):

מצוה עט היא שצונו לקדש בכורות כלומר להפרישם ולהבדילם למה שראוי שיעשה בהם, והוא

אמרו יתברך קדש לי כל בכור. ומפורש בתורה שזאת הבהמה היא בקר וצאן ומין חמור לבד. וכבר נכלל הצווי בבכור בהמה מהרה, והוא המצוה שאנחנו מדברים בה עתה ואמר כל הבכור אשר יולד וגו'. ודין זה של בכור בהמה מהרה שביאנו לכהנים ויקריבו חלבה ודמה ויאכלו שאר בשרה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו על השלמות במסכת בכורות. והתבאר בסוף מסכת חלה (פרק ד') שמצוה זו אינה נוהגת אלא בארץ. ולשון ספרי יכול יהא אדם מעלה בכורות מחוצה לארץ, תלמוד לומר ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך ממקום שאתה מביא דגן אתה מביא בכורות. הנה התבאר שמצוה זו אינה נוהגת אלא בארץ בין שהיה בית המקדש קיים בין שלא היה כמו שהוא עתה בזמננו זה, כמו מעשר דגן. (אלה תעשה, ראה, סלכות צמדות פ"ה):

מצוה פ היא שצונו לפדות בכור אדם שיתן תמורתו לכהן, והוא אמרו בכור בניך תתן לי, ובאר לנו הנהיגה הזאת איך תהיה והוא שנפדנו מן הכהן וכאלו הוא כבר זכת

כלומר והתורה אשר חטא עליה אמנם בא בפרשת ויקרא בסטמא מקדש וקדשיו, ומה שזכר עמו ממה שבארנו ונראה שם במכילתא שאנחנו לא נלמוד מן הכתוב אלא חיוב הודוי למטמא מקדש מנין אתה מרבה כל שאר המצות תלמוד לומר דבר אל בני ישראל והתודו, ומנין אף כריתות ומיתות בית דין אמר חמאתם לרבות מצות לא תעשה יעשה לרבות מצוה עשה, ושם נאמר מכל חמאת האדם מצות שבינו לבין חבירו על הנגבות ועל הנזלות ועל לשון הרע, למעול מעל לרבות הנשבע לשקר והמקלל, ואשמה לרבות כל חייבי מיתות, יכול אף הנהרגין על פי זוממין לא אמרתי אלא ואשמה הנפש ההיא, רצה לומר שלא יתחייב לו הודיו כשידע שאין לו חטא אבל הועד עליו שקר. הנה נתבאר לך שכל מיני העונות הגדולים והקטנים ואפילו מצות עשה חייבין להתודות עליהן, ובעבור שבא זה הצווי שהוא והתודו עם חיוב הקרבן היה עולה במחשבה שאין הודוי לבדו מצוה בפני עצמו אבל הוא מדברים הנגרים אחר הקרבן, הוצרכו שבארו זה במכילתא בזה הלשון יכול בזמן שהם מביאים הם מתודין ובזמן שאין מביאין אין מתודין, תלמוד לומר דבר אל בני ישראל והתודו, ועדיין אין משמע ודוי אלא בארץ מנין אף בגלות, תלמוד לומר והתודו את עמם ואת עון אבותם, וכן דניאל אמר לך ה' הצדקה וגו'. הנה נתבאר לך מה שזכרנוהו כי הודוי חובה בפני עצמה וחובה לחטא על כל חטא שחטא בין בארץ בין בחוצה לארץ בין הביא קרבן בין לא הביא קרבן חייב להתודות כמו שאמר והתודו את חמאתם. ולשון ספרי והתודה זה ודוי דברים. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת יומא. (אלה תעשה, סלכות צמדות פ"ה):

מצוה עד היא שצונו שיקריב קרבן כל איש זב שנתרפא מזובו וזהו קרבן הזב, והוא מחוסר כפרה עד שיקריבוהו, והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו וכי יטהר הזב מזובו וביום השמיני יקח לו שתי תורים. (אלה תעשה, מחוסרי כפרה פ"ה גם כ"ז וג'):

מצוה עה היא שצונו שתקריב כל אשה זבה כשתתרפא מזובה קרבן והוא שתי תורים או שני בני יונה וזהו קרבן זבה, והיא מחוסרת כפרה עד שתקריבוהו. ואולי מקשה יקשה עלי ויאמר אחר שקרבן הזב הוא כקרבן הזבה למה לא תמנה מין הקרבן שיתחייב בו כל מי שיתחייב כמו שעשית בקרבן חמאת ואשם ודאי ואשם תלוי וקרבן עולה ויורד שמנית כל אחד ואחד מצוה אחת לבד ולא חששת לרבות העונות שחייבין על כל עון ועון מהם הקרבן והנה היה ראוי לך שלא תחוש לרבות האנשים שיתחייב כל אחד קרבן העוף. ידע המקשה ההוא שקרבן זב וזבה אינו על חטאים אבל הוא דבר שחובה לעשות על ענין מהענינים ואילו היה עניני הזיבות באנשים ונשים דבר אחד כמו שהוא בשם ששם זה זב ושם זו זבה או יהיה ראוי למנותם אחד, אבל אין הענין כן כי הגרת דם מן האשה אם יגר דם מן האיש לא יתחייב קרבן. ומלת זיבות אמנם הוא ענין ההגרה ואין ההגרה דבר אחד בשניהם. ובבאור אמרו האיש מטמא בלובן והאשה באודם. ואין דין זב וזבה כדן מצורע ומצורעת. וראיה ברורה על זה אמרם בכריתות (דף ח') ארבעה מחוסרי כפרה הן הזב וזבה והיולדת ומצורע, הנה תראה איך ימני הזב והזבה בשנים ומנה מצורע באחד יהיה איש או אשה, כי זיבת האיש זולת זיבת האשה. והכתוב שבא בזה הענין הוא אמרו ואם מהרה מזובה וביום השמיני תקח לה שתי תורים או שני בני יונה. (אלה תעשה, מחוסרי כפרה פרק ח' וגם פרק כ' ופרק ג'):

מצוה עו היא שצונו שתקריב כל יולדת קרבן והוא כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תור לחמאת ואם

כ"ס) בא לבאר הטעם שבעבורו אסור להדליק בשמן תרומה שנממא ביום טוב ואמרו בזה שבתון עשה הוא וה"ל יום טוב עשה ולא תעשה ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה. וענין זה המאמר עשיית מלאכה ביום טוב אסור והעושה אותה עובר על מצות עשה שהוא ביטול מצות עשה. והוא אמרו יתעלה ביום טוב יהיה לכם שבתון ועובר על מצות לא תעשה כי עשה את מה שהזהר ממנו, והוא אמרו כל מלאכה לא יעשה בהם כלומר ביום טוב, וישראל קדשים הוא מצות עשה, ולכן אינו מותר לשרוף אותו ביום טוב בעבור השרש שזכר אין עשה דוחה את לא תעשה ועשה. ושם גם כן אמרו (סס) כשם שמצוה לשרוף קדשים שנממא כן מצוה לשרוף שמן תרומה שנממא. וכבר התבאר דיני מצוה זו בפסחים וסוף תמורה. (לו, פסול סמוקדשין פ"ט):

מצוה צא היא שצוה לשרוף נותר, והוא אמרו יתברך והנותר מבשר הזבח באש ישרף. ובבבאור אמרו בכבש הפסח לא תותירו ממנו, אמרו במכילתא בא ליתן עשה ולא תעשה, ובמקומות רבים מפסחים ומכות וזולתם אמרו בבבאור כי לאו דנותר נתק לעשה. ולכן אין לוקים עליו, והעשה הוא שזכרנו והנותר ממנו באש תשרפו, ודין הפגול והנותר שוין כמו שאבאר במצות לא תעשה כי כבר הוציא הפגול בלשון נותר. וכבר התבאר דיני מצוה זו במסכת פסחים וסוף תמורה. (לו, פסול סמוקדשין פ"ט):

מצוה צב הוא שצונו שהנזיר יגדל שער, והוא אמרו יתברך גדל פרע שער ראשו. ולשון מכילתא קדוש יהיה גדל בקדושה גדל פרע מצות עשה ומנין בלא תעשה תלמוד לומר תער לא יעבור על ראשו. ושם נאמר הוא מה שנתתי בעשה, החופף באדמה והנותן סמנין, כלומר שהנזיר שם בראשו להשיר השער לא יהיה אז עובר על מצות לא תעשה כי הוא לא העביר כעין תער, ואמנם עבר על מצות עשה והוא גדל פרע וזה לא גדל ולא הבא מכלל עשה עשה, והוא כמו שהוא שרש אצלנו. וכבר התבאר דיני מצוה זו במסכת נזיר. (נשא את ראש, סלכות מירות פרק א'):

מצוה צג היא שצונו לגלח הנזיר את ראשו ולהביא את קרבנותיו במלאת ימי נזירותו. ולשון ספרי שלשה מגלחין ושלשתן תגלחתן מצוה. הנזיר והמצורע והלויים. אמנם תגלחת הלויים היא במדבר ואינה נוהגת לדורות וגלוח מצורע ונזיר נוהג לדורות. ומבואר הוא כי לנזיר שני גלוחים גלוח מומאה וגלוח מהרה. והוא אמרו ובמלאת ימי נזרו. ואין ראוי שימנו שני גלוחים אלו שתי מצות לפי שגלוח מומאה הוא מדין מצות נזירות כי מצות עשה שלו הוא שירבה פרע בקדושה כמו שבאר ודין אותו הכתוב בזה שאם נטמא הנזירות יגלח ויביא קרבן ואז ישוב ויגדל פרע בקדושה כמתחלת מנין ימי הנזירות שחייב נפשו, כמו שיש למצורע גם כן שתי תגלחות והם מצוה אחת כמו שאבאר במקומו. והנה אבאר במה שאחר זה הסבה במנותנו תגלחת נזיר וקרבנותיו מצוה אחת ותגלחת מצורע וקרבנותיו שתי מצות. וכבר התבאר משפטי מצוה זו גם כן כלומר תגלחת נזיר במקומה במסכת נזיר. (נשא את ראש, סלכות מירות פ"ח):

מצוה

לב שמה

ושנח"ל רחוקים ונרחק יסורא אית כסו וסינו דקאמר כסו קרא תשא ונח"ל דלא קאמר נח"ל בקדשים דמוקמי לכו בקדשי א"י משום שאלו שנח"ל נזיכין כהם וסינו ונח"ל יסורא דקדשי א"י ואל זכר כסו שסביא דקדש דספרי תשא ונח"ל מלמד שחייב בסינו כהם עד שיביאנו לבית הכנסת ע"כ, כלומר שחייב אחר כהן וזו די לעשותו מזה אחרת לעולם נבדלת מאותה ששמוס בקדשי א"י כי יש כאן עיסול כהנים יותר ממה שיש שם ולכן אין לעשותו ולהכניסו כן כמאמר אחר:

כתב

מצוה פו היא שצונו לפדות מה שנתחדש בו מום מן הקדשים ויצא לחולין ויהיה מותר לשחוט אותו ולאכלו, והוא אמרו יתעלה רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת. ולשון ספרי רק בכל אות נפשך אינו מדבר אלא בפסולי המוקדשין שיפדו. וכבר בארו רמז מצוה זו כלומר פדיון הקדשים במסכת בכורות ובתמורה ובמקומות מחולין וערכין ומעילה. (ראש חנוכה, איסורי מוצא פ"ח):

מצוה פז היא שצונו להיות התמורה קודש. ובבבאור אמרו במסכת תמורה (דף ד') כי אמרו לא ימירנו הוא מצות לא תעשה שנתק לעשה, ואמרו הרי ממיר דלאו הנתק לעשה הוא. ושם נאמר גם כן לתת טעם היות ממיר לוקה ואע"פ שהוא לאו שנתק לעשה ואמרו לא אתי עשה ועקר תרי לאוי, כלומר האזהרה מתמורה נכפלת פעמים לא יחליפנו ולא ימיר אותו ובא עשה אחד והוא והיה הוא ותמורתו יהיה קדש, הנה התבאר מה שרצינו לבאר. וכבר התבאר דיני מצוה זו בתמורה כלומר איך תתקיים ואיך לא תתקיים ומה דינה. (סא נחקקי, סלכות תמורה פ"ה):

מצוה פח היא שצונו הכהנים לאכול שירי מנחות, והוא אמרו יתעלה והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל. ולשון ספרי תאכל מצוה, כיוצא בו יבמה יבא עליה מצוה, רוצה לומר שאכילת שירי מנחות כמו בעילת היבמה שהיא מצות עשה לא ענין היתר לבד. וכבר התבאר דיני מצוה זו במסכת מנחות. ולשון התורה בזאת המצוה היא מיוחדת בזכרים, והוא אמרו יתעלה כל זכר בבני אהרן יאכלנה. (לו, מעשה הקדשות פ"י):

מצוה פט היא שצונו הכהנים לאכול בשר קדשים כלומר החמאת והאשם שהם קדשי הקדשים, והוא אמרו ואכלו אותם אשר כפר בהם. ולשון ספרי מנין שאכילת קדשים כפרה תלמוד לומר ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה, כיצד כהנים אוכלים ובעלים מתכפרין. ומתנאי מצוה זו שהיא האכילה שהיא מצוה אמנם תהיה ליום ולילה עד חצות ואחר כך תאמר אכילת החמאת והיא או האשם, אמנם תהיה אכילת מצוה בזמן המוגבל. ומבואר הוא שמצוה זו מיוחדת בזכרי כהונה ואין נשים חייבות בה כי קדשי הקדשים שבא בהם הכתוב לא תאכלנה הנשים. אמנם שאר קדשים כלומר קדשים קלים הנה הם יאכלו לשני ימים ולילה אחד זולתי תודה ואיל נזיר שהם ליום ולילה עד חצות ואע"פ שהם קדשים קלים ותאכלנה הנשים גם כן אלו הקדשים קלים ואכילתם גם כן נגדרת אחר המצוה, וכן גם כן תרומה הנה אכילתה נגדרת אחר המצוה. אבל אין אכילת הקדשים קלים ותרומה כאכילת בשר חמאת ואשם. כי אכילת הבשר הזה מן החמאת ומן האשם הם תשלם כפרת המתכפר כמו שבארנו ובא לשון הצווי באכילתם מה שלא בא בקדשים קלים ותרומה ולפיכך הוא נגדר אחר המצוה והאוכל אותם עושה מצוה. ולשון ספרי עבודת מתנה אתן את כהונתכם לעשות אכילת קדשים בגבולים כעבודת מקדש במקדש מה עבודת מקדש מקדש ידיו ואח"כ אוכל אף אכילת קדשים מקדש ידיו ואח"כ אוכל. וכבר התבאר דיני מצוה זו בזבחים. (ראש חנוכה, מעשה הקדשות פ"י):

מצוה צ היא שצונו לשרוף קדשים שנממא, והוא אמרו והבשר אשר יגע בכל טמא. ובגמרא שבת (דף

מפני זה שלא זכרו נאמר שלא היתה אלא מלחם שאינו חולק על אותו שזכרו דכא וסא שייכי שזיר בקרא, וכן ראיתי לרש"י בפירוש החומש חכר הכהנים וכו' לאחדים בידו דכשנח"ל וז"ל רק קדש כל לגדל על הקדשים שנח"ל ולגדל על הסמכות ועל ולדות קדשים שיקרינו ע"כ: ומ"ש שאין המאוס הוא כזה בשבתון כי אנתנו נלמדינו לכהן כל הקדשים לבית הכנסת כו' ע"כ. מפורש כל הקדשים בכל מקום שסא נאמן או כח"ל כלל אחד יכלול ומאוס אחת סא. וראש דמסא לא אירא דלשון קשעא איכא לפלוגי בינינו. טובא דקדשי הארץ קרינים לבית הכנסת

נראה לי שהכוונה בדברי הרב שיבואו במנין, ואופן מזהה שכתב הרב נראה בעיני שהרמב"ן לא ירד לסוף דעתו ואולי אפשר. נראה בעיני כי כוונתו היא למנוס מזה יען כי מזה היא עליהם להסגור בכל דין הטומאה שנאמר בדבר ההוא שנתמא בה כנון לעמוד כך וכך זמן בטומאה או שיהא חוץ למחנה ושלא יאכל קדש ושלא יגע בו ודברים אחרים הכל לפי הדבר שנתמא בו. וגם כי היינו לריקים לדעת דברים שנתמא בהם לא היינו לריקים שיהיה עליהם טומאה כדך ההנהגה בימי טומאת אהל ודלי מות כן. ואין דומים לדומים שמיש הכתוב אחר המנייה מהקדמה בעל מוס כי שם אין מקום לומר שהם מזה. ומה שאמר ג"כ כי התרת דברים אין להכניסם במנין כי היא שלילה, כבר הורה לנו בסמ"ק שלו אופן מזה. והוא כי נאמרו כשנלמד להפך הגדר שנעשה כך וכך, וגם הסמ"ג מזה את כל דין הטומאה וגם התרת נדרים: נראה

כתב הרב והמזהיר ל"י היא שנתמא למא את הנבלה ואת המזהר כוללת טומאת נבלה וכל משפחה. ואולי עם כל אריכות דברי הרב והסקדמה שסקדים לכל מיני טומאות לא ראיתי להביא דין הטומאות בהשגות המזהר לפי שהן רשות גמורה מכל דבר שאין בהם ענין מזה שנתמא. **בשון ספרה** שהביא ג"כ הוא מביא את כליד היו אומר רשות כיון שנתמא יתעלה מביאת מקדש בטומאה ומאכילת קדשים ג"כ ואולי אולי לאכול דברים בטמא כל עסוק בביטול יאכל אותו בלא וזאת אלו דברים שנתמאין ואלו אין שנתמאין ואין בסיפורים ההם מזה לא בכלליהן ולא בפרטיהן בשום פנים. וזה כלמנו שהקדמה בעל מוס נמנעה במזהר לא תעשה ושאר עלינו לדעת אי זה דבר הם המומים ולא נמנה בהם מנין כלמנו ז"ל שם בעיקר הו', אף כן נמנעו יתעלה מעשיית דברים בטומאה ושאר עלינו להודיענו אי זה דבר היא הטומאה ואמר שהיא נגיעה המת והשריטת וחלטה כל הנזכרים בתורה והכן זה. וכן יראה במזהר שהקדים לאלו והוא הפרט נדרים שלא תמנה לפי שהיא שלילת שנתמאין לעשות ככל הולא מפיו ושלא נהל דברנו רק ע"פ כ"ד או האב והבעל:

כתב

מצוה צו היא שצונו להיות כל איש נוגע בנבלה טמא, ומצוה זו תכלול טומאת נבלה וכל דיניה. ואני אוכזר עתה הקדמה ראוי שנוכזר אותה בכל עת שנוכזר ממני הטומאות, והוא שזו שנמנה מכל מין מצות עשה אין ענינו שנהיה חייבין להטמא בטומאה ההיא ולא גם כן שנהיה אנחנו מזהרין מהטמא בה ותהיה מצות לא תעשה. אמנם התורה אמרה כי מי שנגע בזה המין יטמא או זה הדבר מטמא על תואר כך למי שנגע בו והוא מצות עשה כלומר שזה הדין שנצטוו בו הוא מצות עשה, והוא אמרו מי שנגע בכך על תאר כך נטמא ומי שהיה על תאר כך לא נטמא והדבר בעצמו רשות אם ירצה יטמא ואם לאו לא יטמא. ולשון ספרא ובנבלתם לא תגעו יכול אם נגע אדם בנבלה ילקח תלמוד לומר ולא להטמא יוכל אם ראה אדם נבלה ילך ויטמא לה תלמוד לומר ובנבלתם לא תגעו כיצד? הוי אומר זה רשות. והמצוה הזאת שנאמר לנו בדין זה שמי שנגע לזה יטמא ויהיה טמא ויתחייב לו מה שיתחייבו הטמאים לצאת חוץ למחנה שכינה ושלא יקדש ושלא יגע בו וזולת זה, וזהו הצווי כלומר היותו טמא בזה המין כשנגע בו כאשר הוא אצלנו בענין כך. וזכור זה הענין בכל מין ממני הטומאה. (שמעוני, טהרה שאר אבות הטומאה פ"ה):

מצוה צו היא שצונו להיות מטמאים בשמנה שרצים, מצוה זו כוללת טומאת שרץ ומשפחה. (שמעוני, טהרה שאר אבות הטומאה פ"ד):

מצוה צח היא שצונו לדון בטומאת אוכלין ומשקין הדינין הכתובים, ומצוה זו כוללת טומאת אוכלין ומשקין בכללם. (שמעוני, טהרה טומאת אוכלים פ"ז):

מצוה צמ היא שצונו שתהיה הנדה טמאה. ומצוה זו כוללת טומאת נדה וכל משפחה. (מאורע, טהרה משכב ומושב פ"ד):

מצוה ק היא שצונו להיות היולדת טמאה. ומצוה זו כוללת כל משפטי יולדת. (תורע, טהרה משכב ומושב פ"ה):

מצוה קא היא שצונו להיות מצורע טמא, ומצוה זו כוללת דיני צרעת אדם ומה שממנה טהור ומה שממנה צריכה הסגר או אינה צריכה ומה שיצטרך עם ההסגר גלוח או אינו צריך והוא גלוח הנתק וזולת זה מחלקי דיניה ואיכות טומאתה. (תורע, טהרה הלכות טומאת צרעת פ"ז):

מצוה קב היא שצונו להיות דנין בטומאת בגד מצורע שיהיה טמא. ומצוה זו כוללת כל מיני טומאת בגדים בצרעת איך הם טמאים ואיך הם מטמאים ומה הם צריכים הסגר או קריעה או שריפה או רחיצה וטהרה וזולת זה שבא בכתוב ומה שבא בו בקבלה. (אשכנזי תורע, טהרה הלכות טומאת צרעת פ"ז):

מצוה קג היא שצונו להיות בית המנוגע טמא, ומצוה זו כוללת טומאת בתים מהם צריך הסגר או לנתוץ קצת הכותלים או לנתוץ כולו ובמה יטמאו ואיך יטמאו. (מאורע, הלכות טומאת צרעת פ"ד):

מצוה קד היא שצונו להיות הזב טמא, ומצוה זו כוללת משפט הדברים שיהיה בהן זב ותאר היותו מטמא לזיבתו. (מאורע, טהרה הלכות טומאת משפטי מושב פ"ו):

מצוה קה היא שצונו להיות שכבת זרע טמא, ומצוה זו כוללת משפטי שכבת זרע. (מאורע, טהרה הלכות טומאת שאר טומאות פ"ה):

מצוה קו היא שצונו להיות זבה טמאה, ומצוה זו כוללת דקדוק הדברים שבהם תהיה הזבה טמאה וזולתה אחר שהגיע לה הזיבות. (מאורע, טהרה הלכות טומאת מושב פ"ה):

מצוה קז היא שצונו להיותנו דנין בטומאת מת, ומצוה זו כוללת כל משפטי טומאת מת. (זאת חקת התורה, טהרה הלכות טומאת מת כ"ה פרקים):

מצוה קח היא שצונו והורנו במשפטי מי נדה שאמרו שיטהרו בענין אחד ויטמאו בענין אחר כמו שיתבאר בדקדוק מצוה זו, ודע כי אלו שלשה עשר מינין מהטמאות שקדם מנינם והם טומאת נבלה ושרצים ואוכלין ומשקין וטומאת נדה ויולדת וצרעת אדם [וצרעת בגדים] וצרעת בתים וטומאת זרע וטומאת מת ומי נדה וטהרה כל אחד מהם הוא כתוב בתורה בכתובים רבים ודינים ותנאים כמו שכתוב בפרשת ויהי ביום השמיני ובפרשת תזריע וזאת תהיה

לב שמח

וממנו נקח שער או ג"כ אינו עובר על כל יתל כי נעשה כדור לזמן קצת שכל כחך אותו סומן אינו מוחל דבר ואינו עובר וכן זה זמנו הקובע מאליו הן השלש דגלים שכל משך אותו זמן אם לא קיים לא חילל עד שיפוצר ולא קיים וכ"כ עבר חילל ועבר על כל יתל דברו ונאמנו שכלשון שהיה הרב מספרי מגיד שהוא עובר על כל יתל ועל כל תחלתו זה הסמיכות מורה שצריך על שנים צומן אחד וסחמו דשעובר על זה עובר על זה כדברי הרב ז"ל וק"ל:

כתב הרמב"ם הטמא ל"י שצונו כל הנוגע בנבלה טמא כו' ואזכור הקדמה וכו' ושלא יאכל קדש ושלא יגע בו וזולת זה פ"ה. וכתב עליו הרמב"ן עם אריכות כל דברי הרב והסקדמה שסקדים כו' לא ראיתי להביא דין הטומאות בהשגות המזהר וכו' ושלא נהל דברנו רק ע"פ כ"ד או האב והבעל ע"ל. ואף שכל דבריו כבאן טובים ונכונים אפשר להלן על הרמב"ם שלדעתו היות כל מי יגע בטומאה מחייב או את עצמו כטמא מזה היא עליו כי מזה יחייב את עצמו לנאם חוץ למחנה

תגלחת המצורע מצוה בפני עצמה והבאת קרבנותיו מצוה בפני עצמה, וזה כי המצורע אין קשר לתגלחת עם הבאת קרבנותיו והתכלית מתגלחתו וזאת התכלית המנעת מהבאת קרבנותיו, וזה כי המצורע מהרתו תלויה בתגלחתו. ובששי מנזיר (דף מ"ד:) אמרו מה בין נזיר למצורע אלא שזה מהרתו תלויה בימים וזה מהרתו תלויה בתגלחתו, רוצה לומר המצורע, ובשגל המצורע ונשלמה תגלחתו השניה מהור מלמא כשרץ כמו שהתבאר בסוף נגעים (פרק י"ד), וישאר מחוסר כפורים עד שיביא קרבנותיו כשאר מחוסר כפורים כמו שהתבאר שם, והיה תכלית תגלחתו שהוא מהור מלמא כשרץ הביא קרבנותיו או לא הביא, ותכלית הבאת קרבנותיו תשלום כפרתו כשאר מחוסרי כפרה כלומר זה וזה וילדת. וכבר קדם לנו אמרם (גמ' פ"ה:) ארבעה מחוסרי כפרה, ושם נתבאר שהנזיר אינו מחוסר כפרה, אבל המעשה ההוא בכללו כלומר הגלוח והבאת קרבן יתיר לו שתיית היין ולא יספיק מהם האחד בלתי חברו, אבל הגלוח נקשר בקרבן והקרבן נקשר בגלוח ובקבוצם יגיעו לתכלית אחד, והוא שיותר לו הדברים שהיו אסורים עליו בימי נזרו. ובששי מנזיר (דף מ"ד:) אמרו גלח על הזבח ונמצא פסול תגלחתו פסולה וזבחי לא עלו לו. הנה התבאר לך כי התגלחת היא מתנאי הזבח והזבח מתנאי. ובתוספתא גם כן התבאר שניזיר שכל ימיו אסור לגלח ולשתות יין ולמא למתים עד שיעשה מעשה ההוא כלו והוא תגלחת מהרה, כמו שהתבאר בששי מנזירות (דף מ"ט) והוא שיתגלח פתח אהל מועד וישליך שערו תחת הדוד ויקריב הקרבנות כאשר באר בכתוב, ואתה תמצא ברוב מקומות ויקראו הבאת הקרבנות תגלחת. ובביאור אמרו במקום המשנה (ס"ד דף י"א:) הנני נזיר ועלי לגלח בו, רוצה בזה שיביא קרבנות נזיר ויקריבם בעדו. הנה כבר התבאר לך שהתגלחת נופלת על הבאת הקרבנות, והסבה בזה היותה חלק מהם כמו שבארנו, ובקבוצם יסתלק דין הנזירות וישתה הנזיר יין. אמנם תגלחת מומאה היא מדין המצוה כמו שבארנו במה שקדם. (מלוע, טסס סלכות טומאת לרעת פ"ה):

מצוה קיב היא שצונו להיות המצורע ידוע לכל עד שיובדלו ממנו בני אדם, והוא אמרו יתעלה והצורע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וגו'. והראיה על היות זה מצות עשה אמרם בספרא לפי שנאמר את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום יכול אע"פ שהוא מנוגע ומה אני מקיים בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע בכל אדם חוץ מכהן גדול תלמוד לומר אשר בו הנגע אפילו כהן גדול בגדיו קרועים וראשו יהיה פרוע ויגדל שער, ומבואר הוא שכהן גדול הוא בלא תעשה מלפרום או לפרוע, והשורש אצלנו כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה את לא תעשה, ומאחר שמצאנו לשונם מורה כשנצטרע כהן גדול פורע ופורם מורה שהוא מצות עשה. וכבר באה הקבלה ששאר טמאים גם כן חייבין לעשות לעצמם היכר עד שירחקו בני האדם. ולשון ספרא טמא מת ובוהל נדה וכל המטמאין את האדם מניין תלמוד לומר וטמא טמא יקרא, וחפירוש כי כל טמא צריך שיכריז על עצמו הטומאה ויששים לעצמו הכרה ידוע בה שהוא טמא ומי שיגע בו טמא לכן יתרחק. והנה התבאר שהכרת מצורע אין הנשים חייבות בה והיא אמרם האיש פורע ופורם ואין האשה פורעת ופורמת אבל היא תעשה על שפם ותודיע לכל שהיא טמאה כשאר טמאים. (מלוע, טסס סלכות טומאת לרעת פ"ה):

מצוה קיג היא שצונו לעשות פרה אדומה כדי שיהיה אפרה מוזמן למי שיצטרך אליו למחרת מומאת

מת

תהיה ופרשת פרה אדומה. ואלו הארבע פרשיות יכללו כתובים אלו הטמאות כלם. אמנם דיני המינין האלו כולם ודקדוק כל מין מהם סדר מהרות כולל כל זה. מסכת מהרות מכשירין ועוקצין (כ"י) אלו שלש מסכתות כוללות מומאת אוכלין בלבד ולהם הם מחוברים ומה שנמשך מהם מוכרין דין מדיני מומאות אחרות אמנם בא בהם במקרה, וכן מסכת נדה כוללת דיני זב וזבה ושכבת זרע, ומסכת אהלות כוללת דיני טומאת מת, ומסכת פרה כולל מי נדה למא ולמהר. אמנם טומאת נבלות וטומאת שרץ לא נתיחד להם מסכת אבל דיניהם מפורשים במקומות רבים מהסדר הזה ורוב זה במסכת כלים וטהרות, וכן דברו על שאלות רבות מאלו הענינים במסכת עדיות. וכבר פירשנו זה הסדר בכללו כלומר סדר מהרות פירוש לא יצטרך עמו לעיין ספר אחר בשום דבר מעניני מומאה. (זאת מקם סמורס, טסס סלכות פרה אדומה כ"י פרקים):

מצוה קט היא שצונו שנמכול במי מקוה ואז נטהר מאיזה מין ממיני מומאות שנממא בה, והוא אמרו יתברך ורחץ במים ובאה הקבלה מים שכל גופו עולה בהם והוא שער מקוה אלא אם כן יהיו מים נובעים שאין להם שער, כמו שהתבאר בדקדוק מצוה זו. ומתנאי שהוב בלבד יהיו המים שיטהר בהן נובעין כמו שבא בתורה מים חיים, ואין הכוונה במאמר הטבילה מצות עשה שיהא חייב כל טמא שיטהר על כל פנים כמו שהוא חייב כל מי שיתכסה בכסות שיעשה ציצית או כל מי שיש לו בית שיעשה לו מעקה. ואולם הנרצה בזה דין טבילה והיות התורה אומרת לנו כי מי שירצה ליטהר ממומאתו הנה לא ישלם לו זה אלא בטבילה במים ואז יטהר. ולשון ספרי ורחץ במים יכול גזרת מלך תלמוד לומר ואחר יבא אל המחנה מפני הטומאה. רומז אל זה השורש שבארנו כי הוא דין לבד שכל מי שירצה לטהר יעשה כך, וזה הדין הוא המצוה, ואולם לא שיהיה חייב טבילה על כל פנים אבל מי שירצה להשאר בטומאתו ולא יכנס זמן רב למחנה שכינה הרשות בידו. וכבר בא בלשון ספרי האמת שכל מי שנממא ויטבול שהוא נטהר אבל לא תשלם מהרתו עד שיעריב שמשו, וכן בא בפירוש המקובל שצריך שיטבול וגופו ערום נוגע בשטח המים שלא יהיה דבר חוצץ בינו ובין המים. הנה התבאר לך מצוה זו והיא מצות טבילה כוללת משפטי המקוה ומשפטי הרחיצה ומשפטי טבול יום. ומצוה זו מבוארת במסכת מקואות ובמסכת טבול יום. (מלוע, טסס סלכות מקואות בלח טסר פרקים):

מצוה קי היא שצונו שתהיה המהרה* מן הצרעת כמעשה הכתוב והוא עץ ארז ואזוב ושני תולעת ושתי צפרים חיות ומים חיים ושיעשה בהם כל מה שנאמר. ובה המעשה בעצמו יטהר האדם כמו שבאר הכתוב. הנה כבר התבאר לך כי מיני הדברים המטהרים מן הטומאה שלשה מינים, אחד כולל ושניהם מיוחדים בשני מינים מומאות. אמנם הכולל הוא המהרה במים, והמין השני מי נדה והוא דבר מיוחד בטומאת מת, והמין השלישי עץ ארז ואזוב ושני תולעת ושתי צפרים ומים חיים והוא דבר מיוחד בצרעת. וכבר התבאר משפטי מצוה זו כלם רצה לומר מהרת מצורע בראשון במסכת נגעים. (מלוע, טומאת לרעת פרק י"ה):

מצוה קיא היא שצונו המצורע לגלח והיא המהרה השניה לה כמו שהתבאר בסוף נגעים, והוא אמרו וביום השביעי יגלח. וכבר קדם* תורה לשונם שלשה מגלחין ותגלחתו מצוה המצורע והנזיר והלויים. וכבר התבאר דיני מצוה זו בסוף נגעים. ובכאן אבאר לך מה הסבה במנותנו *מצוה צ"ב.

כמו שבארנו, וזו אינה נזהגת מן התורה אלא בארץ. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו במסכת פאה. (כי תלא, מתנות עניים פ"ה):

מצוה קכג היא שצונו להניח מה שיש בכרם כשיבצור אותו לעניים הנקרא עוללות, ובא הכתוב גם כן תעזוב אותם אחר זכרו העוללות. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו במסכת פאה. ואינה נזהגת אלא בארץ. (קדוש תסיו, מתנות עניים פ"ה):

מצוה קכד היא שצונו להניח מה שיפול ויתפרד מן הענבים בבצירתם לעניים. והוא אמרו יתברך ופרט כרמך לא תלקט לעני ולגר תעזוב אותם. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו במסכת פאה. ואינה נזהגת מן התורה אלא בארץ. (קדוש תסיו, מתנות עניים פ"ה):

מצוה קכה היא שצונו להוציא הבכורים ולהביאם למקדש. והוא אמרו יתברך ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך. ומבואר שהמצוה הזאת אינה נזהגת אלא בפני הבית ולא יבאו אלא מפירות ארץ ישראל וסוריא ועבר הירדן ומשבעת המינין. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו במסכת בכורים ושם התבאר שהבכורים נכסי כהן. (ואלס סמטפטיס, סלכות זכורים פ"ג):

מצוה קכו היא שצונו להוציא תרומה גדולה. והוא אמרו יתברך ראשית דגנך תתן לו. ומצוה זו אינה נזהגת מן התורה אלא בארץ ישראל. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו במסכת תרומה. (סופטיס וסופריס, סלכות תרומה פ"ג):

מצוה קכז היא שצונו להוציא מעשר מצמח הארץ, והוא אמרו יתברך וכל מעשר הארץ לה'. וכבר באר הכתוב שהמעשר הזה ללויים. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו במסכת מעשרות, והוא הנקרא מעשר ראשון ואינה חובה מן התורה אלא בארץ. (אס נחקותי, סלכות מעשר פ"ה):

מצוה קכח היא שצונו להוציא מעשר שני. והוא אמרו עשר תעשר וגו' מלמד שאין מעשרין משנה לחברתה אין לי אלא מעשר שני שבו דבר הכתוב מנין לרבות שאר מעשרות תלמוד לומר עשר תעשר. ולשון התורה להיות זה המעשר עולה לירושלים ושם יאכלוהו בעליו. וכבר קדם לנו זה (מ"ע ק"ט). וכבר דקדק הכתוב במצוה זו אם אי אפשר להביאו לרוחק הדרך יפדה אותו ויעלה דמיו לבית הבחירה ויציאוהו שם במזון לבד, והוא אמרו וכי ירחק ממך המקום וגו'. וכבר בא לשון התורה גם כן בדיון מצוה זו שאם פדאו לעצמו יוסיף חומש, והוא אמרו ואם גאול יגאל איש ממעשרו וגו'. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו כלם במסכת מעשר שני, והוא גם כן אינו חובה אלא לפירות ארץ ישראל מן התורה, ולא יאכל זה המעשר אלא בפני הבית. ולשון ספרי מקיש אכילת בכור למעשר שני, מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית כך מעשר אינו נאכל אלא בפני הבית. (ראש חנו, סלכות מעשר שני פ"ה):

מצוה קכט היא שצונו ללויים להוציא מעשר מן המעשר שיקחו מישראל ויתנוהו לכהנים, והוא אמרו

מת כמו שאמר והיתה לעדת בני ישראל. וכבר התבארנו דיני מצוה זו במסכת פרה. (ואת מקת סחורס, טסרס סלכות פרה אדומה צט"ו פקקים):

מצוה קיד היא שצונו לדון בדיון ערבי אדם. והוא מי שיאמר ערבי עלי או ערך פלוני עלי אם היה זכר יפרע כך וכך, ואם היא נקבה תפרע כך וכך, לפי השנים כמו שבא בכתוב ולפי ענין המעריך, והוא אמרו בערך נפשות. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו במסכת ערכין. (אס נחקותי, ספלאס סלכות ערכין ומרמין פ"ה):

מצוה קמו היא שצונו בדיון ערבי בהמה, והוא אמרו והעמיד הבהמה לפני ה' והעריך אותה הבהן. וכבר התבארנו משפטי זו המצוה במסכת ערכין. (אס נחקותי, ספלאס סלכות ערכין פ"ה):

מצוה קמז היא שצונו בערכי בתים, והוא אמרו כי יקדיש את ביתו קדש. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו במסכת ערכין. (אס נחקותי, ספלאס סלכות ערכין פ"ה):

מצוה קיז היא שצונו בערכי שדות, והוא אמרו ואם משדה אחוזתו יקדיש. ואם אשר לא משדה אחוזתו, וכן בשדה אחוזתו והיה ערכך לפי זרעו, ובשדה מקנה וחשב לו הכהן את מכסת הערך. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו במסכת ערכין. ואל יחשוב חושב שאלו ארבעה מינין מהערכין יהיה ביניהם שתוף יחייב שימנו מצוה אחת, אבל הם ארבע מצות יש לכל אחת דין זולת דין האחרת, ואולם יכללם שם ערך על צד שתוף השם, ואין ראוי שימנו מיני הערכים כלם מצוה אחת, וזה מבואר עם ההשתכלות. (אס נחקותי, ספלאס סלכות ערכין ומרמין פ"ה):

מצוה קיח היא שצונו שיהיה כל מי שיהנה מן ההקדש מוסיף חומש, או אוכל קדש, כלומר אוכל תרומה בשגנה משלם מה שאכל או שעור מה שנהנה ותוספת חומש, והוא אמרו יתעלה ואת אשר חטא מן הקדש ישלם וחמישתיו, ואמרו גם כן ואיש כי יאכל קדש בשגנה וגו'. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו במסכת מעילה ובמסכת תרומה גם כן. (ויקרא אל משה, סלכות מעילה פ"ה):

מצוה קיט היא שצונו להיות נמט רבעי כלו קדש, והוא אמרו יתעלה יהיה כל פרי קדש הלולים לה', ודינו שיעלהו לירושלים ויאכלוהו שם בעליו כמו מעשר שני בשוה, ואין לכהנים בו כלום, שנאמר ואיש את קדשיו לו יהיה משך הכתוב כל הקדשים ונתנם לכהן ולא שיר מהן אלא תורה ושלמים ופסח ומעשר בהמה מעשר שני ונמט רבעי שיהיה לבעלים. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו משלם בפרק בתרא ממעשר שני. (קדוש תסיו, סלכות מעשר שני פ"ט):

מצוה קכ היא שצונו להניח פאה מהתבואות והאילנות והדומה להם, והוא אמרו יתעלה תעזוב אותם אחר זכרו הפאה. ונתבאר במסכת מכות (דף ע"ו:) שהפאה היא לאו הנתק לעשה. אמנם הלאו אמרו לא תכלה, והעשה אמרו תעזוב אותם. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו במסכת פאה, ודין תורה שלא תהא נזהגת אלא בארץ. (קדוש תסיו, מתנות עניים פ"ה):

מצוה קכב היא שצונו להניח עומר השכחה, והוא אמרו ושכחת עומר בשדה לא תשוב לקחתו לגר ליתום ולא למנה יהיה, הנה אמרו יהיה הוא הצווי להניחו והוא עשה כמו שאמר בלקט ופאה תעזוב אותם שהוא עשה

יהיה לארץ. וכבר קדם לנו (מל"ה) האי שבתון עשה ואמר גם כן ושבחה הארץ. וכבר התבארו משפטי מצוה זו גם כן בשביעית. ואין חובתה מן התורה אלא בארץ ישראל. (כי תשאל, זרעים סלכות שמעט ויזבל פ"ה):

מצוה קלו היא שצונו לקדש שנת החמשים. כלומר לבטל העבודה בה כמו השמטה, והוא אמרו יתעלה וקדשתם את שנת החמשים שנה, ובבאר אמרו כשם שנאמר בשביעית כך נאמר ביובל, כלומר ההשוואה ביניהם בצווי כמו שהשוה הכתוב ביניהם באזהרה כמו שהתבאר, ומשפטי שנת השמטה ושנת היובל שוים בבטול עבודת האדמה והפקר מה שיצמח ושני דברים אלו כללם אמרו וקדשתם את שנת החמשים. וכבר באר הכתוב שענין הקדושה בה שיהיו פירותיה ותבואתה מופקרים אמר כי יובל היא קדש תהיה לכם. וזה היובל אינו נוהג אלא בארץ ובתנאי שיהיה כל שבע ושבע יושב במקומו כלומר יושב בחלקו ובארץ ישראל ולא יהיו מעורבין זה בזה. (נכר סיני, זרעים סלכות שמעט ויזבל פ"ה):

מצוה קלז היא שצונו לתקוע בשופר בעשרה מתשרי משנה זו לקרא דרור לעבדים ולצאת כל עבד עברי לחרות ביום העשירי מתשרי, והוא אמרו יתעלה והעברת שופר תרועה ונו' ואמר וקראתם דרור. והנה התבאר ששנה היובל לראש השנה לתקיעות ולברכות. וכבר התבאר משפטי תקיעות שופר של ראש השנה במסכת ראש השנה, וידוע כי התקיעה הזאת היא ביובל אמנם לפרסם החרות ושהוא מין הכרזה, והוא אמרו וקראתם דרור בארץ לכל יושביה בארץ הנוכרת, ואין ענינה כענין תקיעת ראש השנה כי היא זכרון לפני ה' וזהו להוציא את העבדים. (נכר סיני, זרעים סלכות שמעט ויזבל פ"ה):

מצוה קלח היא שצונו לשוב הקרקעות כלם בשנה הזאת לאדוניהם ולצאת מתחת ידי הקונים בלא פדיון. והוא אמרו יתברך ובכל ארץ אחוזתכם נאולה תתנו לארץ, ובאר לנו שזאת הנאולה תהיה בשנה הזאת. והוא אמרו בשנת היובל הזאת. וכבר דקדק הכתוב במצותיה ובאר איך יהיה דינם מהמוכר והקונה כשירצה לפדות נחלתו הנמכרת קודם הגיע שנת היובל. ובאר עוד ואמר שהדין הזה מיוחד בקרקעות שהן חוץ לחומת המדינה ושהחצרות והבתים הבנויים בשדות אחר שאינם בנויים תוך החומה הרי דינם דין הפרדסים והגנות בשוה והם בתי החצרים שאמר בהם הכתוב על שדה הארץ יחשב. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בערכין. והיא גם כן אינה נוהגת אלא בארץ ישראל ובזמן שהיובל נוהג. (נכר סיני, זרעים סלכות שמעט ויזבל פ"ה):

מצוה קלט היא שצונו שיהיה פדיון לקרקעות הנמכרים תוך חומת המדינה עד תום שנה לבד ואחר השנה יתקיים לקונה ולא יצא ביובל, והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בערכין ואינה נוהגת אלא בארץ. (נכר סיני, שמעט ויזבל פ"ה):

מצוה קמ היא שצונו למנות השנים והשמטים שבע שבע עד שנת היובל, אחר שנכבשה הארץ והתגברנו בה. ומצוה זו כלומר ספירת שני השמטים היא נמסרת לבית דין הגדול כלומר סנהדרין גדולה, כי הם שימנו שנה שנה מהחמשים שנה כמו שימנה כל איש ואיש ממנו ימי העומר. והוא אמרו יתעלה וספרת לך שבע שבתות שנים. ולשון ספרי יכול יספור שבע שמטות זו אחר זו ויעשה יובל תלמוד לומר שבע שנים שבע פעמים, הא עד שיאמרו שני כתובים ואם לאו לא שמענו, כלומר שמצוה זו לא הגיע איכות עשייתה

ספרי מנין אתה אומר שאם הוציאו אותו שלא מן היפה שהם בנשיאת עון תלמוד לומר ולא תשאו עליו חטא. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת תרומות ומעשרות ובמקומות מדמאי. (ויקח קדש, סלכות מעשר פ"ה):

מצוה קל היא שצונו להוציא מעשר עני בכל שנה שלישית מהשמטה, ומהשלישית אשר אחר כל שלישית כלומר הששית שבכל השמטה גם כן, והוא אמרו יתברך מקצה שלש שנים תוציא ונו', וזה גם כן אינו חובה אלא בארץ ישראל מן התורה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת פאה ומעשרות וקצת שאלות מהם מפורשות במקומות רבים משאר מסכתות זרעים ומסכת מביטין וידים. (ולאס לאני, זרעים סלכות מתנות עניים פ"ו):

מצוה קלא היא שצונו להתודות לפניו בהוצאת משפטי המעשרות והתרומות ולהתנקות מהם במאמר גם כן כמו שאנחנו נקיים מהחזיק בהם בפועל, וזהו הנקרא ודוי מעשר. והצווי בזה באמרו ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקדש מן הבית. וכבר התבאר משפטי מצוה ואיכות הבעור וענינו בפרק אחרון ממסכת מעשר שני. (וסיס כי תזל, זרעים סלכות מעשר שני פ"ה):

מצוה קלב היא שצונו לספר מובותיו אשר היטיב לנו והצילנו. ומתחיל בענין יעקב אבינו ומסיים בעבודת המצריים וענותם אותנו ולשבחו על כל זה ולבקש ממנו להתמיד הברכה כשיביא הבכורים, והוא אמרו יתעלה וענית ואמרת לפני ה' אלהיך ומה שבא אחר זה מהפרשה כלה, וזאת המצוה כלה נקראת מקרא בכורים. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת בכורים ובפרק ז' מסומה. ואין הנשים חייבות בה. (וסיס כי תזל, זרעים סלכות מעשר שני פ"ה):

מצוה קלג היא שצונו שנפריש חלה מעריסותינו וליתנה לכהן, והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת חלה ובמסכת תמורה. ואינה חובה מן התורה אלא בארץ ישראל לבד. (סלח לך, זרעים סלכות נכורים פ"ה):

מצוה קלד היא שצונו להפקיר כל מה שתצמח הארץ בשנת השמיטה והתיר צמחת קרקעותינו כלם לכל אדם, והוא אמרו יתברך והשביעית תשמטנה ונמשתה. ולשון מכילתא והלא הכרם והזית בכלל היו ולמה יצאו להקיש אליהם מה כרם מיוחד שהוא בעשה ועוברים עליו בלא תעשה אף כל שהוא בעשה עוברים עליו בלא תעשה, וענין זה המאמר מה שאספר, וזה שאמר והשביעית תשמטנה ונמשתה כולל מה שיצמח מן הארץ בשנה השביעית מן התאנים והענבים והזיתים ואפרסקין ורמונים והחמה והשעורה וזולת זה, הנה הודיע שהשמטות הכל מצות עשה ואחר כך פרט ואמר כן תעשה לחרמך ונו' וזה בכלל כל מה שיצמח מן הארץ. ואמנם בא זה הצווי בכרם וזית לבד בעבור שבא בכתוב אזהרה ביחוד מלאסוף תבואת הכרם והוא אמרו וענבי נזיריך לא תבצור, וכמו שהכרם שהפקרו מצות עשה הנה מניעתו בלא תעשה כן הוית כל מה שיצמח בשנה שביעית שהתבאר שהפקרו בעשה הנה מניעתו בלא תעשה ודין הוית ודין שאר פירות אחד. הנה התבאר מכל מה שקדם שהשמטת גדולי שביעית מצות עשה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת שביעית, וגם כן אינה נוהגת ואינה חובה מן התורה אלא לפירות ארץ ישראל בלבד. (ולאס סמפטיס, זרעים סלכות שמעט ויזבל פ"ד):

מצוה קלה היא שצונו לשבות מעבודת הארץ בשנה שביעית, והוא אמרו יתעלה בחריש ובקציר תשבות. וכבר נכפל זה הצווי פעמים ואמר שבת שבתון

כתב הדבר והמלכה קנ"ג היא שלמנויה בחשון חדשים ושנים וזאת היא מלכות קדוש סה"ס עשייתה אלא משני כתובים והוא שימנע השנים ביחיד ונמנה השבועות עמקן שבע פעמים. ואחר שאמר שזה הענין לא הניע אלא משני כתובים הורה שהם מצוה

אחת בהכרח שאילו היו שתי מצות כלומר מנין שני השמיטות ומנין השנים לא אמרו עד שיאמרו שני כתובים כי כל שתי מצות ילמדו משני כתובים, וכן כל מצוה ומצוה מכתוב שלה, ואמנם יאמר לעולם הא עד שיאמרו שני כתובים במצוה אחת שלא תשלם ידיעתו אלא משני כתובים כמו הבכור שבא בכתוב וכל פטר רחם לי ויורה לזה לבדו שהוא הבכור לה' בין זכר בין נקבה ובא בכתוב אחר הזכרים לה' ויורה הכתוב הזה לבדו שכל זכר לה' בין בכור בין פשוט ומשני הכתובים הניע ענין המצוה שהוא בכור זכר לבד כמו שביארו במכילתא. (נדר סיני, שמעט ויוזל פ"ו):

מצוה קמא היא שצונו להשמיט כספים כלומר החובות כלם בשנת השמיטה, והוא אמרו יתברך ואשר יהיה לך את אחיך תשטט ידך. וכבר נכפל הצווי הזה באמרו וזה דבר השמיטה ונו'. ולשון התוספתא בשתי שמיטות הכתוב מדבר אחת שמיטת קרקעות ואחת שמיטת כספים. ומצוה שמיטת מצוה זו במסכת שביעית בפרק בתרא. (ראה אלפי, סלמט שמעט פ"ט):

מצוה קמב היא שצונו לנגוש העכו"ם ולהכריחו לפרוע חובו כמו שנצטוונו לחמול על ישראל והזהירנו מלנגוש אותו, והוא אמרו יתברך את הנכרי תגוש. ולשון ספרי את הנכרי תגוש זו מצוה עשה. (ראה אלפי, סל' מלוק ולוק פ"ח):

מצוה קמג היא שצונו לתת לכהן חזרוע והלחיים והקבה מכל זביחה שנזבח בבהמה טהורה. והוא אמרו יתעלה וזה יהיה משפט הכהנים ונו'. וכבר התבאר דיני מצוה זו בפרק עשירי מחולין, ואין הלויים חייבין בה. (שופטים וטוברים, סלמט כזרים פ"ט):

מצוה קמד היא שצונו לתת ראשית חנו לכהן, והוא אמרו יתברך ראשית גז צאנך תתן לו. ומצוה זו אינה נוהגת אלא בארץ. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק י"א מחולין. (שופטים וטוברים, סלמט כזרים פ"י):

מצוה קמה היא שצונו לדון בדיני חרמים. והוא כל מי שהחרים דבר ממה שיש לו ואמר הרי זה חרם ינתן הדבר ההוא לכהן אלא אם כן באר שזה יהיה לבדק הבית. כי סתם חרמים לכהנים הוא. והוא אמרו יתעלה אך כל חרם אשר יחרם מן האדם ונו'. ורמז לנו על היות סתם חרמים לכהנים נאמר כשדה החרם לכהן תהיה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק שמיני מערכין ופרק ראשון מנדרים. (אס' נחקתי, ספלאס סלמט ערכין פ"ו):

מצוה קמו היא שצונו לשחוט בהמה חיה ועוף ואחר יאכל בשרם ושלא יהיה היתר אכילתם אלא בשחיטה. והוא אמרו יתברך וזבחת משה על הושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו ודקדוקיה במסכת חולין. (ראה אלפי, קדושה סלמט שחיטה פ"ח):

מצוה קמז היא שצונו לכסות דם חיה ועוף אחר שנשחטו. והוא אמרו יתעלה ושפך את דמו וכסהו בעפר. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפ"ו מחולין. (אחרי מות, קדושה סלמט שחיטה):

מצוה קמח היא שצונו לשלוח הקן. והוא אמרו יתעלה שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק בתרא מחולין. (כי תלא, קדושה סלמט שחיטה):

מצוה קמט היא שצונו לבדוק בסימני בהמה וחיה השחוטין והוא שיהיו מעלה גרה ושומע שמע ואז יהיו מותרין לאכלן, והיותנו מצווין לבדוק אותן באלו הסימנים הוא מצוה עשה, והוא אמרו יתברך זאת החיה אשר תאכלו. ולשון ספרי אותה תאכלו אותה באכילה ואין בהמה טמאה באכילה, רוצה לומר בהמה שיהיו בה הסימנים האלו מותר לאכלה ויורה בו שהבהמה שאין בה אלו הסימנים אינה מותרת באכילה, וזה לאו הבא מכלל עשה שהוא עשה כמו שהוא שרש אצלנו, ולכן אמר אחר המאמר הזה אין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין תלמוד לומר את הגמל ונו' כמו שאבאר במצות לא תעשה. הנה כבר התבאר שאמרו אותה תאכלו מצוה עשה. והענין במצוה זו שאנו מצווין לבדוק הסימנים האלו בבהמה וחיה ואין מותר לאכלן זולת זה והדין הזה הוא מצוה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת חולין ובבבבורות. (ויסי ציוס השמיני, קדושה סלמט מאכלות אסורות פ"ב):

מצוה קנ היא שצונו לבדוק בסימני העוף שיהיו קצת מינין ממנו מותרין, וסימני העוף לא נאמרו מן התורה אבל הניע בחקירה כשאנחנו חפשינו המינין שנכתב איסורן אשר מצאנו בהם סגולות יכללו אותם והם סימני עוף טמא, והיותנו גם כן בעופות דנין זה טמא וזה טהור וזה מצוה עשה. ולשון ספרי כל צפור טהורה תאכלו זו מצוה עשה. הנה נתבאר מה שרמזנו אליו. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בחולין. (סס פ"ח):

מצוה קנא היא שצונו לבדוק בסימני חגבים גם כן, והן כתובין בתורה כל אשר לו כרעים ממעל לרגליו, וענין זאת המצוה הוא כמו שבארנו במצוה שלפניה, והכתוב שבה הוא אמרו את אלה מהם תאכלו את הארבה. וכבר התבאר דיני מצוה זו במסכת חולין. (ויסי ציוס השמיני, קדושה סלמט מאכלות אסורות פ"ח):

מצוה קנב היא שצונו לבדוק בסימני דגים והם כתובים. והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו את זה תאכלו מכל אשר במים. ובבבבורות אמרו בגמרא (חולין ס"ו): האוכל דג טמא עובר בעשה ולא תעשה, כי מאמרו זה תאכלו שומע אני שזולתו לא יאכל, ולא הבא מכלל עשה עשה. הנה נתבאר מאמרו את זה תאכלו מצוה עשה. והענין באמרנו זו מצוה עשה מה שזכרתי לך, והוא היותנו מצווין לדון באלו הסימנים ולומר שזה מותר לאכלו וזה אינו מותר לאכלו, כמו שאמר והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה, והבדלתם אמנם תהיה בסימן, ולכן יהיה כל מין ומין מארבעה אלו המינין והסימנים מצוה בפני עצמה, כלומר סימני בהמה וחיה ועוף וסימני חגבים ודגים. וכבר ביארנו לשונותם בקראי עשה ביחוד. וכבר נתבאר משפטי מצוה זו כלומר סימני דגים בפרק ג' במסכת חולין. (ויסי ציוס השמיני, סלמט מאכלות אסורות פ"ח):

מצוה קנג היא שצונו לקדש חדשים (ס"א ולחשוב חדשים) ושנים, וזו היא מצוה קדוש החדש. והוא אמרו יתעלה החדש הזה

לב שמה

כתב הרמב"ם הנהגה קנ"ג היא שלמנויה בחשון חדשים ושנים וזאת היא מלכות קדוש סה"ס עשייתה אלא משני כתובים והוא שימנע השנים ביחיד ונמנה השבועות עמקן שבע פעמים. ואחר שאמר שזה הענין לא הניע אלא משני כתובים הורה שהם מצוה אחת בהכרח שאילו היו שתי מצות כלומר מנין שני השמיטות ומנין השנים לא אמרו עד שיאמרו שני כתובים כי כל שתי מצות ילמדו משני כתובים, וכן כל מצוה ומצוה מכתוב שלה, ואמנם יאמר לעולם הא עד שיאמרו שני כתובים במצוה אחת שלא תשלם ידיעתו אלא משני כתובים כמו הבכור שבא בכתוב וכל פטר רחם לי ויורה לזה לבדו שהוא הבכור לה' בין זכר בין נקבה ובא בכתוב אחר הזכרים לה' ויורה הכתוב הזה לבדו שכל זכר לה' בין בכור בין פשוט ומשני הכתובים הניע ענין המצוה שהוא בכור זכר לבד כמו שביארו במכילתא. (נדר סיני, שמעט ויוזל פ"ו):

היה קיים כנראה. ומה שאמר עוד (ב) כי בין בראיה בין בחשבון לפי דברי הרב לא יועיל חשבוננו זה בזמן הזה מאחר שאין סמך בשום מקום, האמת כן הוא ואם זה הוא דעתו כאשר בארתי לעיל בשמו. אמנם אנוהו על חשבון רבי הלל אנו סומכין כמו שכתב הרמב"ן והוא דעת הרב נ"ב בסוף פרק ה' מהלכות קדוש החודש. ומה שאמר עוד (ג) כי ראש החדש שכתב בפי' מהלכות קדוש החודש שזאת המצוה לא יעשה אותה רק הסנהדרין שבראון ושכוונתו היא ב"ד הגדול, כן הוא האמת, אבל פירוש דבריו הוא כאשר כתבתי לעיל שדי בשלשה מהם. ומה שהביא עוד (ד) מהסנהדרין דפסק זה בנדר ומהסנהדרין דפירוש שאלו לר"ד הגדול בזה, נראה לי שאין מכאן טענה עליו לפי שאלו החכמים לא היוו כמות בראון ובזה הדבר היה מעבר גם כן רבי עקיבא בפי' האשה שלום (דף קס"ו) כאשר הביא הרב במנחת חנוכה, וכן הניח בסוף פרק הרושה. ומה שאמר עוד (ה) כי ממה שאמר הכותב החדש הזה לכם ולא אמר לך משמע שאין לר"ד הגדול אלא מומחים כמוהו, ונ"ל כי ממה שלא כתב לך הוא לפי שיהיה במשמע שימשיך בפי' הגדול כלל ובראית המצוה לכן כתב לכם לומר שדי במומחין כמוהם אבל לר"ד שהיו מפי' הגדול דומים למשה, ומה שאמר אחר כך עמו שמה היה לרמוז

המקובלים אצלם ובקבוצם גם כן, ובכאן שורש גדול משרשי האמונה לא ידעוה ולא יתבונן במקומו אלא מי שדעתו עמוקה, וזה שהיותנו היום בחוצה לארץ מונים במלאכת העבור שבידינו ואומרים שזה היום ראש חדש וזה היום יום טוב, לא מפני חשבוננו נקבענו יום טוב בשום פנים אבל מפני שבית דין הגדול שבארץ ישראל כבר קבעוהו זה היום ראש חדש או יום טוב, ומפני אמרם שזה היום ראש חדש או יום טוב יהיה ר"ח או יו"ט, בין שהיתה פעולתם זאת בחשבון או בראיה, כמו שבא בפירוש (ר"ס כ"ה) אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם כו' אין לי מועדות אלא אלו, כלומר שיאמרו הם שהם מועדות אפילו אנוסין אפילו מוטעין אפילו שונגין כמו שבאה הקבלה, ואנחנו אמנם נחשב היום שקבעו הם רוצה לומר בני ארץ ישראל בו ראש חדש, כי במלאכה הזאת בעצמה מונין וקובעין לא בראיה ועל קביעותם נסמך לא על חשבוננו, אבל חשבוננו הוא לגלויי מילתא בעלמא, והבן זה. ואני אוסיף לך באור. אילו הנחנו דרך משל שבני ארץ ישראל יעדרו מארץ ישראל, חלילה לאל מעשות זאת כי הוא הבטיח שלא ימחה אותה מאומה מכל וכל, ולא יהיה שם

היה קיים כנראה. ומה שאמר עוד (ב) כי בין בראיה בין בחשבון לפי דברי הרב לא יועיל חשבוננו זה בזמן הזה מאחר שאין סמך בשום מקום, האמת כן הוא ואם זה הוא דעתו כאשר בארתי לעיל בשמו. אמנם אנוהו על חשבון רבי הלל אנו סומכין כמו שכתב הרמב"ן והוא דעת הרב נ"ב בסוף פרק ה' מהלכות קדוש החודש. ומה שאמר עוד (ג) כי ראש החדש שכתב בפי' מהלכות קדוש החודש שזאת המצוה לא יעשה אותה רק הסנהדרין שבראון ושכוונתו היא ב"ד הגדול, כן הוא האמת, אבל פירוש דבריו הוא כאשר כתבתי לעיל שדי בשלשה מהם. ומה שהביא עוד (ד) מהסנהדרין דפסק זה בנדר ומהסנהדרין דפירוש שאלו לר"ד הגדול בזה, נראה לי שאין מכאן טענה עליו לפי שאלו החכמים לא היוו כמות בראון ובזה הדבר היה מעבר גם כן רבי עקיבא בפי' האשה שלום (דף קס"ו) כאשר הביא הרב במנחת חנוכה, וכן הניח בסוף פרק הרושה. ומה שאמר עוד (ה) כי ממה שאמר הכותב החדש הזה לכם ולא אמר לך משמע שאין לר"ד הגדול אלא מומחים כמוהו, ונ"ל כי ממה שלא כתב לך הוא לפי שיהיה במשמע שימשיך בפי' הגדול כלל ובראית המצוה לכן כתב לכם לומר שדי במומחין כמוהם אבל לר"ד שהיו מפי' הגדול דומים למשה, ומה שאמר אחר כך עמו שמה היה לרמוז

היה קיים כנראה. ומה שאמר עוד (ב) כי בין בראיה בין בחשבון לפי דברי הרב לא יועיל חשבוננו זה בזמן הזה מאחר שאין סמך בשום מקום, האמת כן הוא ואם זה הוא דעתו כאשר בארתי לעיל בשמו. אמנם אנוהו על חשבון רבי הלל אנו סומכין כמו שכתב הרמב"ן והוא דעת הרב נ"ב בסוף פרק ה' מהלכות קדוש החודש. ומה שאמר עוד (ג) כי ראש החדש שכתב בפי' מהלכות קדוש החודש שזאת המצוה לא יעשה אותה רק הסנהדרין שבראון ושכוונתו היא ב"ד הגדול, כן הוא האמת, אבל פירוש דבריו הוא כאשר כתבתי לעיל שדי בשלשה מהם. ומה שהביא עוד (ד) מהסנהדרין דפסק זה בנדר ומהסנהדרין דפירוש שאלו לר"ד הגדול בזה, נראה לי שאין מכאן טענה עליו לפי שאלו החכמים לא היוו כמות בראון ובזה הדבר היה מעבר גם כן רבי עקיבא בפי' האשה שלום (דף קס"ו) כאשר הביא הרב במנחת חנוכה, וכן הניח בסוף פרק הרושה. ומה שאמר עוד (ה) כי ממה שאמר הכותב החדש הזה לכם ולא אמר לך משמע שאין לר"ד הגדול אלא מומחים כמוהו, ונ"ל כי ממה שלא כתב לך הוא לפי שיהיה במשמע שימשיך בפי' הגדול כלל ובראית המצוה לכן כתב לכם לומר שדי במומחין כמוהם אבל לר"ד שהיו מפי' הגדול דומים למשה, ומה שאמר אחר כך עמו שמה היה לרמוז

היה קיים כנראה. ומה שאמר עוד (ב) כי בין בראיה בין בחשבון לפי דברי הרב לא יועיל חשבוננו זה בזמן הזה מאחר שאין סמך בשום מקום, האמת כן הוא ואם זה הוא דעתו כאשר בארתי לעיל בשמו. אמנם אנוהו על חשבון רבי הלל אנו סומכין כמו שכתב הרמב"ן והוא דעת הרב נ"ב בסוף פרק ה' מהלכות קדוש החודש. ומה שאמר עוד (ג) כי ראש החדש שכתב בפי' מהלכות קדוש החודש שזאת המצוה לא יעשה אותה רק הסנהדרין שבראון ושכוונתו היא ב"ד הגדול, כן הוא האמת, אבל פירוש דבריו הוא כאשר כתבתי לעיל שדי בשלשה מהם. ומה שהביא עוד (ד) מהסנהדרין דפסק זה בנדר ומהסנהדרין דפירוש שאלו לר"ד הגדול בזה, נראה לי שאין מכאן טענה עליו לפי שאלו החכמים לא היוו כמות בראון ובזה הדבר היה מעבר גם כן רבי עקיבא בפי' האשה שלום (דף קס"ו) כאשר הביא הרב במנחת חנוכה, וכן הניח בסוף פרק הרושה. ומה שאמר עוד (ה) כי ממה שאמר הכותב החדש הזה לכם ולא אמר לך משמע שאין לר"ד הגדול אלא מומחים כמוהו, ונ"ל כי ממה שלא כתב לך הוא לפי שיהיה במשמע שימשיך בפי' הגדול כלל ובראית המצוה לכן כתב לכם לומר שדי במומחין כמוהם אבל לר"ד שהיו מפי' הגדול דומים למשה, ומה שאמר אחר כך עמו שמה היה לרמוז

לב שמה

בזאת זמנא ומה שאמר הכותב החדש הזה לכם ולא אמר לך משמע שאין לר"ד הגדול אלא מומחים כמוהו, ונ"ל כי ממה שלא כתב לך הוא לפי שיהיה במשמע שימשיך בפי' הגדול כלל ובראית המצוה לכן כתב לכם לומר שדי במומחין כמוהם אבל לר"ד שהיו מפי' הגדול דומים למשה, ומה שאמר אחר כך עמו שמה היה לרמוז

בזאת זמנא ומה שאמר הכותב החדש הזה לכם ולא אמר לך משמע שאין לר"ד הגדול אלא מומחים כמוהו, ונ"ל כי ממה שלא כתב לך הוא לפי שיהיה במשמע שימשיך בפי' הגדול כלל ובראית המצוה לכן כתב לכם לומר שדי במומחין כמוהם אבל לר"ד שהיו מפי' הגדול דומים למשה, ומה שאמר אחר כך עמו שמה היה לרמוז

יכולין לקדם ע"פ הראיה מומן הארבעים שנה קודם החדש, וידוע הוא בכמה מקומות בגמרא שהיו עושין כך עד זמן קרוב לסיבת החלמוד (ב) ובין בראיה בין בחשבון בזמן הרע הזה שאין באלו הסנהדרין ולא בית דין סמוכין כלל ואין בחז"ל ב"ד שסמך בארץ לא יועיל חשבוננו שום תועלת בשום פנים כפי דברי הרב שכתב ועד מא"י ב"ד ואין שם כלל ב"ד לקדם החודש ולעבר השנה וכן מחז"ל נעדר לגמרי בית דין שסמך בארץ. (ג) וראיתי בחבורו הגדול בפי' קידוש החודש שכתב שקדוש החדש ועבור שנה אין עושין אותו אלא בסנהדרין שבארץ ישראל או ב"ד הסמוכין בארץ שנחמנו להם הסנהדרין רשות ונראה שכל הסנהדרין גדולה הוא אמר כן וכן כתוב שם שיעבור שנה שאין מעברין את השנה אלא במומחין לה כילד ואמר ראש ב"ד הגדול לפלוני ופלוני מן הסנהדרין היו מומחין וכו'. וכתב עוד שר"ק שיהא ראש ב"ד הגדול שהוא ראש ישיבה של שבעים ואחד והוא הנקרא הנשיא עמקין או שירא. ויש בכל שבעים גדולים, אבל הענין שהוא שלם מכל דופי נמוט מכל עפרורים כסוגיות החלמוד בענין הזה הוא מה שאמר בקידוש החדש ועיבוד השנה אינם לריבין בית דין הגדול אלא שלשה וזה מומחים כמו ששמו משה עליהם כהלת סנהדרין (דף כ') עבור החדש בשלשה עבור שנה בשלשה, וכן שם בפי' מראש השנה (דף כ"ה) ראוהו שלשה וכן בית דין יעמדו שנים וישיבו מחבריהם אלא היחיד ויעידו בפניהם ויאמרו מקדש מקדש שאין היחיד נאמן ע"י עלמנו ואמרנו בגמ' פסוקה ס"ד דכיון דתקן דיני ממונות בשלשה ואם היה מומחה לריבין וכו' עד יומא ממרע"ה מדקאמר ליה הקב"ה עד לחיבה אחר כך דכתיב החודש הזה לכם

בזאת זמנא ומה שאמר הכותב החדש הזה לכם ולא אמר לך משמע שאין לר"ד הגדול אלא מומחים כמוהו, ונ"ל כי ממה שלא כתב לך הוא לפי שיהיה במשמע שימשיך בפי' הגדול כלל ובראית המצוה לכן כתב לכם לומר שדי במומחין כמוהם אבל לר"ד שהיו מפי' הגדול דומים למשה, ומה שאמר אחר כך עמו שמה היה לרמוז

בזאת זמנא ומה שאמר הכותב החדש הזה לכם ולא אמר לך משמע שאין לר"ד הגדול אלא מומחים כמוהו, ונ"ל כי ממה שלא כתב לך הוא לפי שיהיה במשמע שימשיך בפי' הגדול כלל ובראית המצוה לכן כתב לכם לומר שדי במומחין כמוהם אבל לר"ד שהיו מפי' הגדול דומים למשה, ומה שאמר אחר כך עמו שמה היה לרמוז

בזאת זמנא ומה שאמר הכותב החדש הזה לכם ולא אמר לך משמע שאין לר"ד הגדול אלא מומחים כמוהו, ונ"ל כי ממה שלא כתב לך הוא לפי שיהיה במשמע שימשיך בפי' הגדול כלל ובראית המצוה לכן כתב לכם לומר שדי במומחין כמוהם אבל לר"ד שהיו מפי' הגדול דומים למשה, ומה שאמר אחר כך עמו שמה היה לרמוז

בזאת זמנא ומה שאמר הכותב החדש הזה לכם ולא אמר לך משמע שאין לר"ד הגדול אלא מומחים כמוהו, ונ"ל כי ממה שלא כתב לך הוא לפי שיהיה במשמע שימשיך בפי' הגדול כלל ובראית המצוה לכן כתב לכם לומר שדי במומחין כמוהם אבל לר"ד שהיו מפי' הגדול דומים למשה, ומה שאמר אחר כך עמו שמה היה לרמוז

משפטי מצוה זו במסכת פסחים. (נא אל פרעס, זמנים סלכות חמץ ומלס פ"ו):

מצוה קנא היא שצונו לשבות ביום ראשון של פסח. והוא אמרו יתעלה ביום הראשון מקרא קדש ובא בפירוש קדשו והוא שלא תעשה בו כל מלאכה אלא מה שמיוחד באכילה לבד כמו שבאר הכתוב. וכבר קדם* לשון אמרם (סנהדרין כ"ט) האי שבתון עשה כלומר כל יום טוב שאמר השם בו שבתון הוא כאילו אמר שבות או תשבות ואלו כלם הם צווים בשביתה שבתות ה' נקראו ימי המועדים כלם רוצה לומר ימים טובים. וכבר בא בפירוש במקומות רבים אמרו יום טוב עשה ולא תעשה כלומר כי במול המלאכה בכל יום טוב עשה הוא ועשית המלאכה המוגבלת לא תעשה ולכן מי שעשה בו מלאכה מוגבלת עבר על מצות עשה ולא תעשה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו כלומר שביתה במסכת יום טוב. (אמור אל סנהדרין, זמנים סלכות שניית יום טוב פ"ה):

מצוה קס היא שצונו לשבות ממלאכה בשביעי של פסח. והוא אמרו יתעלה ביום השביעי מקרא קדש. (אמור אל סנהדרין, זמנים סלכות שניית יו"ט פ"ה):

מצוה קסא היא שצונו לספור מקצירת העומר תשעה וארבעים יום. והוא אמרו יתעלה וספרתם לכם* ממחרת השבת וגו'. ודע כי כמו שנתחייבו בית דין למנות שנות יובל שנה שנה שמטה שמטה כמו שביארתי במה שקדם כן חייב כל אחד ואחד ממנו למנות ימות העומר יום יום ושבע שבע. הוא שאמר תספרו חמשים יום ואמר שבעה שבועות תספור לך. וכמו שמצות מנין השנים והשמיטה מצוה אחת כמו שבארנו* כן ספירת העומר מצוה אחת, וכן מנה אותה כל מי שקדמו מצוה אחת. ואל יטען אמרם (מנחות ס"ו) מצוה לממני יומי ומצוה לממני שבועי ותחשוב שהם שתי מצות כי כל חלק וחלק מחלקי מצוה שיהיו לה חלקים מצוה לעשות כל חלק ממנה. ואמנם היו שתי מצות אילו אמרו מנין הימים מצוה ומנין שבועות מצוה, וזה מה שלא יעלה למי שלא ימעה אותם הדבור. כי אתה כשתאמר מצוה לעשות כך וכך הנה לא יתחייב מזה המאמר שהפעולה ההיא מצוה בפני עצמה. והראיה הברורה על זה היותנו מונים גם כן בכל לילה שהם כך וכך שבועות כך וכך ימים ואילו היו השבועות מצוה בפני עצמה לא היינו מסדרין ענינה אלא בליל השבועות והיינו אוטרים שתי ברכות על ספירת העומר ועל ספירת שבועי העומר. ואין הדברים כן אלא המצוה היא ספירת העומר יומי ושבועי כמו שתקנו. ומצוה זו אין הגשים חייבות בה. (אמור אל סנהדרין, תמידין ומוספין פ"י):

מצוה קסב היא שצונו לשבות ממלאכה ביום עצרת. והוא

*מצוה ז': *מצוה ק"מ:

לב שמח

למחצית מתוך מה שמלא כנא' שלא דנו ד"ג וכמ"ס לעיל. וזה אינו ביאור כלל דלשנא דלדני נפשות דוקא ועליהם בלבד הוא שאמרו שלא דנו ואדרכה מתוך שהוא עומד וזכר שער אבי ורבה היו קומצין על הראיה היה לו לדון שהיה נוסג דין ב"ד הגדול ודין סנהדרין כל אותו זמן חף שהיה לאחר חרצן כי אין הראיה ועבור שהיה נלווים במקדש אלא בסנהדרין ובא' בלחוד ולא נתמטעו מן המקום אשר יבחר ה' אלא ד"ג בלבד וכמ"ס רש"י שם בע"ז המקום גורס לחייב הנדון ואם אינם שם לא ידונו והאי קרא בל"ג קאי כי ופלא מתוך דבר בספרות שופטים בוקן ממלא ואף לשאר ד"ג סוקס לסל לחוס' וכתבו וא"ל מנ"ל קפידא במקום שאר חייבי מיתות שלא בוקן ממלא וא"ל דרשנין כל זמן שסנהדרין גדולה במקום כדן אלא מוצא או שופטים ושופרים תתן לך בכל שערין לשפוט ד"ג כסתקן הם בטלו כל ד"ג ע"ל. וזו שכתב הרמב"ם כאן בזה המאמר מזהו זה לא יעשה אותם לעולם אלא בל"ג בלבד וכו'. גם בחבורו פ"ה מהל' קדוש החדש כתב כל שאמרו מקציעות ר"ח ור"ח ע"פ הראיה ועבור שנה וכו' אין עושין אותו אלא בסנהדרין שבא' או ב"ד בסמוכין שנתנו להם סנהדרין רשות וכו' ע"כ. הרי שלא הסתם אלא על סנהדרין בא' בלבד ולא על זמן כהמ"ק או על שיעור במקומם וזה ודאי מתמם מה שכתבתי שאין מן הכחוש חוב לקציעות מקום סנהדרין אלא לר"ג בלבד וזה נלמד מדין סוקן ממלא דקרא דמי יפלא ביה כתיב:

מצוה קנר היא שצונו שנישבות בשבת והוא אמרו יתברך וביום השביעי תשבות. והנה נכפל צווי מצוה זו פעמים ובאר לנו שהשביתה ממלאכות היא חובה עלינו ועל בהמתנו ועבדנו. והנה התבאר משפטי מצוה זו במסכת שבת ויום טוב. (כי תשא, זמנים סלכות שניית שבת פ"ה):

מצוה קנה היא שצונו לקדש את השבת ולאמר דברים בכניסתו וביציאתו נזכיר בה יציאת מצרים וקדוש היום ומעלתו והבדלו משאר הימים הקודמים ממנו והבאים אחריו, והוא אמרו יתברך זכור את יום השבת לקדשו כלומר זכרוהו וקדשוהו בברכה. ובבאר אמרו (פסחים ק"ו) זכרוהו על היין בכניסתו וביציאתו כלומר הבדלה שהיא גם כן חלק מזכירת שבת ומתקנת מצותיה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בסוף פסחים ובמקומות אחרים. (וישמע יתרו, זמנים סלכות שניית שבת פרק כ"ט):

מצוה קנו היא שצונו לבער חמץ מביתנו ביום ארבעה עשר מניסן וזו היא מצות השבתת שאור. והוא אמרו יתברך אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם. והנה התבאר דיני מצוה זו בפרק ראשון מפסחים. (נא אל פרעס, זמנים סלכות חמץ ומלס פ"ב):

מצוה קנז היא שצונו לספר ביציאת מצרים בליל חמשה עשר מניסן בתחלת הלילה כפי צחות לשון המספר. וכל מי שיוסף במאמר ויארץ הדברים בהגדלת מה שעשה לנו השם ומה שעשו לנו המצרים מעול וחמס וא"ל לקח השם נקמתנו מהם ולהודות לו יתעלה על כל טוב שנמלטנו יהיה יותר טוב כמו שאמרו וכל המאריך לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, והכתוב שבא על הצויה הזה הוא אמרו והגדת לבנך ביום ההוא ובא הפירוש והגדת לבנך יכול מראש חדש תלמוד לומר ביום ההוא אי ביום ההוא יכול מבעוד יום תלמוד לומר בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך כלומר מתחלת הלילה אתה מספר. ולשון מבילתא מכלל שנאמר כי ישאלך בנך יכול אם ישאלך בנך אתה מגיד לו כו' תלמוד לומר והגדת לבנך אע"פ שאינו שואלך, אין לי אלא בזמן שיש לו בן בינו לבין עצמו בינו לבין אחרים מנין תלמוד לומר ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה, רוצה לומר שהוא צוה לזכרו כמו שאמר זכור את יום השבת. וכבר ידעת לשון אמרם ואפילו כלנו חכמים כלנו נבונים כלנו יודעים את התורה כלה מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בסוף פסחים. (נא אל פרעס, זמנים סלכות חמץ ומלס פ"ח):

מצוה קנח היא שצונו לאכול מצה בליל חמשה עשר מניסן, יהיה שם כבש הפסח או לא יהיה. והוא אמרו יתברך בערב תאכלו מצות. וכבר התבאר

למחצית מתוך מה שמלא כנא' שלא דנו ד"ג וכמ"ס לעיל. וזה אינו ביאור כלל דלשנא דלדני נפשות דוקא ועליהם בלבד הוא שאמרו שלא דנו ואדרכה מתוך שהוא עומד וזכר שער אבי ורבה היו קומצין על הראיה היה לו לדון שהיה נוסג דין ב"ד הגדול ודין סנהדרין כל אותו זמן חף שהיה לאחר חרצן כי אין הראיה ועבור שהיה נלווים במקדש אלא בסנהדרין ובא' בלחוד ולא נתמטעו מן המקום אשר יבחר ה' אלא ד"ג בלבד וכמ"ס רש"י שם בע"ז המקום גורס לחייב הנדון ואם אינם שם לא ידונו והאי קרא בל"ג קאי כי ופלא מתוך דבר בספרות שופטים בוקן ממלא ואף לשאר ד"ג סוקס לסל לחוס' וכתבו וא"ל מנ"ל קפידא במקום שאר חייבי מיתות שלא בוקן ממלא וא"ל דרשנין כל זמן שסנהדרין גדולה במקום כדן אלא מוצא או שופטים ושופרים תתן לך בכל שערין לשפוט ד"ג כסתקן הם בטלו כל ד"ג ע"ל. וזו שכתב הרמב"ם כאן בזה המאמר מזהו זה לא יעשה אותם לעולם אלא בל"ג בלבד וכו'. גם בחבורו פ"ה מהל' קדוש החדש כתב כל שאמרו מקציעות ר"ח ור"ח ע"פ הראיה ועבור שנה וכו' אין עושין אותו אלא בסנהדרין שבא' או ב"ד בסמוכין שנתנו להם סנהדרין רשות וכו' ע"כ. הרי שלא הסתם אלא על סנהדרין בא' בלבד ולא על זמן כהמ"ק או על שיעור במקומם וזה ודאי מתמם מה שכתבתי שאין מן הכחוש חוב לקציעות מקום סנהדרין אלא לר"ג בלבד וזה נלמד מדין סוקן ממלא דקרא דמי יפלא ביה כתיב:

מען עוד הרמב"ם ו"ל לפי דרכי שאליו בקציעות הסנהדרין לר"ג שהיה שם בל"ג או בחל" ע"ל. והמקדק שכתב בל"ג בטעמו כיום ממה שיש שאין בל"ג נאמן ולא בחל" ע"ל. והמקדק

שהמצוה הזאת אינה נוהגת אלא בפני הבית. (כי תשא, זמניס סלכות שקלים פ"ה):

מצוה קעב היא שצונו לשמוע לכל נביא מהנביאים לעשות כל מה שיצוה אפילו בהפך מצוה או כלל מצוה מהמצוות האלו ובתנאי שיהיה זה לפי שעה, לא שיצוה להתמיד תוספת או חסרון, כמו שבארנו בפתיחת חבורנו בפירוש המשנה, והכתוב שבא בו הצווי הזה הוא אמרו אליו תשמעון. ולשון ספרי אליו תשמעון אפילו אמר לך עבדך על אחת מן המצוות הכתובות בתורה לפי שעה שמע לו. והעובר על דבריו חייב מיתה בידי שמים והוא אמרו יתעלה והאיש אשר לא ישמע אל דברי הנביא אשר ידבר בשמי אנכי אדרוש מעמו. וכבר התבאר בסנהדרין (דף פ"ט) שלשה מיתתן בידי שמים העובר על דברי נביא ונביא שעבר על דברי עצמו והכובש את נבואתו, הכל נאמרו אשר לא ישמע אל דברי הנביא אשר ידבר, קרי ביה אשר לא ישמע. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בסוף סנהדרין. (שופטים וטוברים, מדע סלכות יסודי ספורס פ"ז):

מצוה קעג היא שצונו למנות עלינו מלך יקבץ כל אומתנו וינהיגנו. והוא אמרו יתברך שום תשים עליך מלך. וכבר קדם לנו לשונם בספרי שלש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, למנות עליהם מלך ולבנות להם בית הבחירה ולהכרית זרעו של עמלק. ולשון ספרי שום תשים עליך מלך שתהא אימתו מוטלת עליך. ושיאויים לבנו מהכבוד והגדולה והתהלה והמעלה עד התכלית האחרון שאין למעלה הימנה עד שתהיה מדרגתו אצלנו גדולה ממדרגת הנביא ומשאר הנביאים שיהיו בדורו ובבאר אמרו מלך קודם לנביא. כל זמן שיהיה מצות המלך צווי שלא יהיה סותר מצוה מן התורה הנה אנחנו חייבין לשמוע מצותו, ומי שיעבור על מצותו ולא ישמע אליו הנה ראוי ומותר למלך להרוג כמו שירצה כמו שאמרו ישראל על עצמן כל איש אשר ימרה את פיך וגו' וכל מורד במלכות יהיה דמו מותר למלך שהוקם על פי התורה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בסנהדרין ובפ"א מכריתות ו' מסומה. (שופטים וטוברים, סלכות מלכים פ"ה):

מצוה קעד היא שצונו לשמוע לבית דין הגדול ולעשות כל מה שיצונו מאיסור והיתר ואין הבדל בזה בין הדבר שישברוהו או דבר שיוציאוהו מן החיקשים שהתורה נדרשת בהן או הדבר שישכימו עליו שהוא איסור תורה או לפי ענין מן הענינים שיהיה דעתם שהוא ישר ושב וזוהי לתורה הכל אנחנו חייבין לשמוע ולעשות ולעמוד על פיהם לא נעבור ממנו. והוא אמרו יתברך על פי התורה אשר יורוך. ולשון ספרי כל המצוה אשר יאמרו לך תעשה זו מצוה עשה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בסוף סנהדרין. (שופטים וטוברים, סלכות ממרים פ"ה):

מצוה קעה היא שצוה לנשות אחרי רבים כשתפול מחלוקת בין החכמים בדין מדיני התורה כלה וכן נמשך ונמטה בדין פרטי בין ראובן ושמעון דרך משל כשתפול מחלוקת בין דייני עירם אם שמעון הוא חייב אם ראובן, נמשך אחר הרוב. והוא אמרו יתעלה אחרי רבים להטות. ובבאר אמרו (חולין י"ח) רובא דאורייתא. וכבר התבאר משפטי מצוה זו ודקדוקה ופירושה במקומות מסנהדרין. (שופטים וטוברים, סלכות ממרים פ"ה):

מצוה קעו היא שצונו למנות שופטים ושומרים שיכריחו לעשות מצוות התורה ויחזירו את הנומים מדרך האמת אליה על כרחם ויצוו לעשות טוב ויחזרו מהרע ויעמידו הגדרים על העובר עד שלא יהיו מצוות התורה ואזהרותיה נדונות לפי אמונת כל איש. ומתנאי מצוה זו שיהיו

והוא אמרו יתברך וקראתם בעצם היום וגו'. (אמור אל סכסכים, זמניס סלכות שניות יו"ט פ"ה):

מצוה קכג היא שצונו לשבות ממלאכה באחד בתשרי. והוא אמרו יתעלה באחד לחדש יהיה לכם שבתון. וכבר קדם לנו האי שבתון עשה הוא. (אמור אל סכסכים, זמניס סלכות שניות יו"ט פ"ה):

מצוה קכד היא שצונו להתענות ביום עשירי מתשרי. והוא אמרו יתעלה תענו את נפשותיכם ובא הפירוש בספרא תענו ענוי שהוא אבוד נפש ואיזהו זה אכילה ושתייה, וכן באה הקבלה שהוא אסור ברחיצה בסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה, והשביתה היא מיוחדת מאלה הפעולות כלם באמרו שבת שבתון היא לכם וענינתם את נפשותיכם כאילו אמר שחובה היא השביתה המיוחדת במלאכות והשביתה המיוחדת במזון הגוף וקיומו, ולכן אמר שבתון. ולשון ספרא מנין שיום הכפורים אסור ברחיצה וסיכה תלמוד לומר שבת שבתון כלומר השביתה תהיה מכל אלה הדברים עד שיגיע הענוי. (אמרי מות, זמניס סלכות שניות עשור פ"ה):

מצוה קכה היא שצונו לשבות ביום הכפורים מהמלאכות והמעשים. והוא אמרו יתעלה שבת שבתון הוא לכם. וכבר בארנו פעמים אמרם האי שבת עשה הוא. (אמור אל סכסכים, זמניס סלכות שניות יו"ט פ"ה):

מצוה קכו היא שצונו לשבות ממלאכה ביום ראשון של סוכות. והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו ביום הראשון מקרא קדש. (אמור אל סכסכים, זמניס סלכות שניות יו"ט פ"ה):

מצוה קכז היא שצונו לשבות ממלאכה ביום שמיני מחג הסוכות. והוא אמרו יתעלה וביום השמיני מקרא קדש. ודע שזאת השביתה המוטלת עלינו בכל יום ויום מאלו הששה ימים דינם דין אחד ולא יחיד להם ליום זולת השביתה ההיא, וכן אוכל נפש מותר לנו לעשות בכל יום טוב. וכבר התבאר משפטי השביתה הזאת במסכת יום טוב. אולם השביתה המוטלת בשבת ויום הכפורים היא גם כן השביתה ההיא בעצמה ותוספות רבות כי אינו מותר בשני ימים אלו אוכל נפש, ויש גם כן דברים מותרים ביום טוב ואסורין בשבת ואע"פ שאין אוכל נפש כמו שהתבאר במסכת יו"ט. (אמור אל סכסכים, זמניס סלכות שניות יו"ט פ"ה):

מצוה קכח היא שצונו לישב בסוכה שבעת ימים בימי החג. והוא אמרו יתברך בסוכות תשבו שבעת ימים. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת סוכה. ואין הנשים חייבות בה. (אמור אל סכסכים, זמניס סלכות סופר וסוכה ולולב פ"ז):

מצוה קכט היא שצונו ליטול לולב ולשמוח בו לפני ה' שבעת ימים. והוא אמרו יתברך ולקחתם לכם ביום הראשון וגו'. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפ"ג מסוכה, ושם התבאר שאין חובת מצוה זו שבעת ימים אלא במקדש, אולם בשאר הארצות יום ראשון לבד הם חייבין בו מן התורה. ומצוה זו אין הנשים חייבות בה. (אמור אל סכסכים, זמניס סלכות סופר וסוכה ולולב פ"ז):

מצוה קע היא שצונו לשמוע קול שופר ביום ראשון מתשרי והוא אמרו יתעלה יום תרועה יהיה לכם. וכבר התבאר דיני מצוה זו במסכת ראש השנה. ואין הנשים חייבות בה. (פינחס, זמניס סלכות סופר וסוכה ולולב פ"ה):

מצוה קעא היא שצונו לתת מחצית השקל בכל שנה. והוא אמרו יתברך ונתנו איש כופר נפשו לה' ואמרו זה יתנו כל העובר על הפקודים מבן עשרים וגו'. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת שקלים, ושם התבאר

התבארו משפטי מצוה זו וענינה, ואיך תהיה החקירה והדרישה, ומה שראוי בזה בהפלגה, ואיך תתקיים העדות בזה או תבטל לפי אלו החקירות והדרישות במסכת סנהדרין. (לס, סלכות עדות פ"ח):

מצוה קפ היא שצונו שנחייב מן העונש בעדים שהעידו שקר כמו מה שחשבו לעשות בעדותם, והוא אמרו יתברך ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו, וזה דין עדים זוממין, אם העידו לאבד ממון נאבד להם כמותו, ואם העידו במה שיתחייב מיתה נמיתם באותה מיתה, ואם העידו במה שיתחייב מלקות נלקה אותם. וכבר התבארו משפטי מצוה זו ומה שיתחדש מהשאלות ואיך יתאמת על העדים שהם זוממין עד שנדון בהם בזה הדין במסכת מכות. (סופטים וסוטרס, סלכות עדות פ"ח):

מצוה קפא היא שצונו לערוף את העגלה למצותה כשנמצא חלל בשדה ולא נודע מי הרגו, והוא אמרו יתעלה כי ימצא חלל וגו', וזהו דין עגלה ערופה. וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפרק אחרון מסוטה. (סופטים וסוטרס, מוקין סלכות רולח וסמירת נפש פ"ח):

מצוה קפב היא שצונו להכין שש ערי מקלט כדי שיהיו מוכנות למכה נפש בשגגה, ושיתקן דרך אליהם וישיירו אותם, ולא יעזבו שימנע הבורח לרוץ. והוא אמרו יתעלה תכין לך הדרך. וכבר התבארו דיני מצוה זו בסנהדרין ומכות ושקלים וסוטה. וכבר זכרנו (מלס קע"ו) אמרם ערי מקלט אין נוהגות אלא בארץ. (סס סס):

מצוה קפג היא שצונו לתת ללוים ערים לשבת כי אין להם חלק ונחלה בארץ. והוא אמרו יתברך ונתנו ללוים ערים לשבת, ואלו ערי הלוים הם ערי מקלט הקוללות על תאר מיוחד, במסכת מכות. (לס, מסעי, סלכות סמטס ויזל פ"ג):

מצוה קפד היא שצונו להסיר המכשולים והסכנות מכל מושבותינו, וזה שנבנה כותל סביב הגג וסביב הבורות והשיחין והדומה להם כדי שלא יפול המסתכן מהם או בהם, וכן כל המקומות המסוכנים והרעועים כלם יבנו על סדר שיסור הרעוע והסכנה, והוא אמרו יתעלה ועשית מעקה לגגך. ולשון ספרי ועשית זו מצות עשה. וכבר התבארו משפטי מצוה זו בבבא קמא. (פי תלס, סלכות רולח פ"ח):

מצוה קפה היא שצונו לאבד ע"ז ובתיהם כלם בכל מיני האבוד וההשחתה בשבירה ושריפה והריסה וחתוך כל מין במה שיהיה יותר מופלג ויותר ממחר בהשחתות, והכונה שלא נניח להם רושם. והוא אמרו יתעלה אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם וגו' ונתצתם את מזבחותם, ואמרו גם כן כי את מזבחותם תתוצון. ובעבור שזכר בגמרא סנהדרין (דף פ"ט:) אמרם מצות עשה דע"ז אמרו על צד התמה בע"ז מאי מצות עשה איכא תרנומא רב חסדא ונתצתם. ולשון ספרי מנין אתה אומר שאם קצץ ע"ז אפילו עשר פעמים והחליפה שחייב לקצצה תלמוד לומר אבד תאבדון. ואמרו שם ואבדתם את שמם בארץ ישראל אתה מצווה לרדוף אחריהם ואי אתה מצווה לרדוף אחריהם בחוצה לארץ. (תלס, לס, מדע סלכות ע"ז ומקום עכו"ס פ"ז):

מצוה קפז היא שצונו להרוג אנשי עיר הנדחת כלה ולשרוף את העיר עם כל מה שבה וזהו דין עיר הנדחת. והוא אמרו יתעלה ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כליל. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בסנהדרין. (לס, סס פ"ד):

מצוה קפז היא שצונו להרוג אנשי עיר הנדחת כלה ולשרוף את העיר עם כל מה שבה וזהו דין עיר הנדחת. והוא אמרו יתעלה ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כליל. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בסנהדרין. (לס, סס פ"ד):

שהיו השופטים האלו מדרגה למעלה ממדרגה וזו כשיתמנו בכל עיר שלשה ועשרים דיינין מקובצין כלם במקום אחד בשער העיר שהיא ראיה למספר הזה ואלו הן סנהדרין קטנה ויתמנו בירושלים בית דין הגדול משבעים דיינין ויתמנה אחד על אלו השבעים והוא ראש ישיבה והוא שקראוהו חכמים נשיא גם כן ויהיו כלם מקובצים במקום אחד מיוחד להם, ועיר שאנשיה מועטין שאינה ראיה לסנהדרין קטנה יתמנו בה שלשה לעשות הדינין הקטנים והדבר הקשה יביאו למי שלמעלה מהם והם ימנו שוטרים נוגשים בעם יסבכו בעיר בשוקים וברחובות ויביטו עניני העם בעסקיהם עד שלא יעשו עול אפילו בדבר מועט. והצווי שבא במצוה זו הוא אמרו שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך. ולשון ספרי מנין שממנין בית דין תלמוד לומר שופטים ושוטרים ומנין שממנין אחד על כלם תלמוד לומר תתן לך ומנין שממנין בית דין לכל שבט ושבט להיות דן את שבטו תלמוד לומר לשבטיך ושפטו את העם על כרחם. וכבר נכפל הצווי הזה למנות שבעים זקנים, והוא אמרו יתעלה אספה לי שבעים איש ואמרו כל מקום שנאמר לי הרי הוא קיים כמו וכחנו לי כלומר שהוא דבר מתמיד ואינה מצוה לפי שעה אבל הוא ראוי ומחוייב לדורי דורות. ודע אלו המנויין כלם כלומר סנהדרין גדולה וקטנה ובית דין של שלשה וזולתם מן המנויין אמנם יהיו כלם בארץ ישראל וכשנתקיימה הסמיכה בארץ ישראל אז אפשר לסמוכים ההם שישפטו בארץ ובחוצה לארץ אבל לא ידונו דיני נפשות לא בארץ ולא בחוצה לארץ. לא אם כן היה בית הבחירה עומד כמו שבארנו בפתיחת המאמר. ולשון ספרי באמרו מכה נפש בשגגה והיו אלה לכם אמרו בכל מושבותיכם בחוצה לארץ יכול אף ערי מקלט יהיו נוהגות בחוצה לארץ תלמוד לומר אלה אלה הדינין נוהגין בין בארץ בין בחוצה לארץ וערי מקלט אינן נוהגות אלא בארץ. וכבר התבארו משפטי מצוה זו כלם בסנהדרין. (סלכות סנסדרין פ"ח):

מצוה קעז היא שצוה לכל הדיינין להשוות בין בעלי דינין ושיהיה נשמע כל אחד מהם עם אורך דבריו או קצורם, והוא אמרו יתעלה בצדק תשפוט עמיתך ובא הפירוש בספרי שלא יהא אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דברך וזו אחת מהכוונות שכולל עליהם הצווי הזה ובא גם כן שכל איש מצווה לדון דין תורה כשיהיה יודע בו הריב שבין בעלי דינים. ובביאור אמרו אחד דן את חברו דבר תורה שנאמר בצדק תשפוט עמיתך. ובכללה גם כן שיתחייב שידון את חברו לכך זכות ולא יפרש מעשיו ודבריו אלא לטוב. וכבר נתבארו משפטי מצוה זו במקומות מפורשים בתלמוד. (קדושס תסיו, סנסדרין פ"ח):

מצוה קעה היא שצונו להעיד בבית דין בכל מה שנדעו בין מי שיהיה בו מיתה מי שהעדות עליו או הצלתו או הפסד ממונו או הריסתו אנחנו חייבין להעיד בכל זה ולהודיע הדיינין מה שראינו או שמענו. והנה הביאו ראיה על חוב הגדת העדות מאמרו יתברך והוא עד או ראה או ידע. והעובר על מצוה זו ויכבוש העדות ענשו גדול והוא אמרו אם לא יגיד ונשא עונו, וזה דבר כללי, ואם היתה העדות שכבש אותה עדות ממון וכחש בה ונשבע על שקר חייב קרבן עולה ויורד כמו שבאר הכתוב ובתנאים הנזכרים בשבועות. וכבר התבארו משפטי מצוה זו בסנהדרין. (ויקרא, סלכות עדות פ"ט):

מצוה קעט היא שצונו לחקור עדות העד ולדרוש אותו היטב, ואחר כך נשפוט הדין ונחייב האמת, ושנפליג בזה בכל יכלתנו כדי שלא נפסוק הדין בתחלת דבור במהירות והמית הזכאי, והוא אמרו ודרשת וחקרת. וכבר

ושיהיו תחת ממשלתו משפילים עצמם ומקמינים, והוא ענין השעבוד, ואם לא ישרו עמנו נצטוו להרוג כל זכר הגדולים אשר במדינה ההיא ולקחת כל אשר להם והנשים, והוא אמרו אם לא תשלים עמך וגו'. וזהו כלו נכנס בגדר מלחמת הרשות. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בח' מסומה ובב' מסנהדרין. (שופטים וסופרים, מלכים פ"ו):

מצוה קצא היא שצונו שנמנה כהן שיוכיח לעם תוכחת המלחמה ויחזיר מי שאינו ראוי לו להלחם או לחולשה בעבור שתהיה מחשבתו בענין יחיב לו מעוט הנבונה למלחמה, והם שלשה דברים שבאר הכתוב, ואחר כך יכנסו למלחמה. וזה הכהן נקרא כהן משוח מלחמה ויאמר בתוכחת הלשון האמור בתורה ויוסיף על זה מאמרים יעוררו הלבבות למלחמה ויביאם לסכן את עצמם לעזור דת לעבדו ולשמור מצותיו ולהנכם מהסכלים המפסידים יושר המדינות. והוא אמרו יתעלה והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן וגו'. ואחרי כן יצו להכריז במעשה החיל שישבו חלושי הלבבות וכל מי שבנה בית חדש ולא חנכו או נטע כרם ולא חללו או ארש אשה ולא לקחה כמו שבאר לשון הכתוב. ואמרו בנמרא (סוטה מ"ד) כהן מדבר ושומר משמיע, וזה כלו רוצה לומר תוכחת משוח מלחמה והכרזה בעורכי המלחמה היא חובה במלחמת הרשות ובה היא דין התוכחות. ואמרו מלחמת מצוה אין בה שום דבר מזה לא תוכחות ולא הכרזה כמו שהתבאר בח' מסומה. ושם התבאר משפטי מצוה זו. (שופטים וסופרים, מלכים פ"ו):

מצוה קצב היא שצונו כשיצאו חיילותינו למלחמה להכין להם דרך חוץ מהמחנות לצאת בו העם ולא יעשה איש צרכיו בכל מקום ובין המלונות כמו שיעשו האומות. והוא אמרו יתעלה ויד תהיה לך. ולשון ספרי אין יד אלא מקום שנאמר והנה מצבי לו יד. (כי תלך):

מצוה קצג היא שצונו שיהא כלי החפירה תלוי עם כלי המלחמה עם כל אחד מאנשי החיל לחפור בו במקום יפנה בו בדרך ההיא המוכנת לזה ויכסה הצואה אחרי צאתו עד שלא תראה הצואה על פני הארץ כלל במחנה המלחמה כמו שאמר בראש הפרשה כי תצא מחנה על אויבך. ולשון מצוה זו ויתד תהיה לך על אוניך. ולשון ספרי אין אוניך אלא מקום זיוניך. (כי תלך, סלכות מלכים פ"ו):

מצוה קצד היא שצונו להשיב את הגולה בעצמה אם היא נשארה בעצמה, ואם נשבע בתוספת חומש, או לתת דמיה אם נשתנית. והוא אמרו יתעלה והשיב את הגולה. וכבר בארו במסכת מכות (דף י"ד) שלא דגול הוא לאו הנתק לעשה, ואמרו הכתוב אמר לא תגזל והשיב את הגולה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בב"ק. (ויקרא, סלכות גולס פ"ה):

מצוה קצה היא שצונו לעשות צדקה ולחזק החלשים ולהרחיב אליהם. וכבר בא הצווי במצוה זו במלות מתחלפות, "אמרו יתעלה פתוח תפתח את ירך וגו' אמר והחזקת בו ואמר וחי אחיך עמך, והכוונה באלו הלשונות כולם אחת והוא שיעזור אותם ונחזקם די ספוקם. וכבר התבאר דיני מצוה זו במקומות רבים בכתובות ובבא בתרא, ובאה הקבלה בזו שאפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב במצוה זו כלומר הצדקה אם למי שלמטה ממנו אם לדומה לו ואפילו בדבר מועט. (ראש אנו, סלכות מתנות עניים פרק ו'):

מצוה קצו היא שצונו להעניק עבד עברי כשיצא לחפשי ולא יצא בידים ריקניות. והוא אמרו העניק תעניק לו. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפ"ק מקדושין. (ראש אנו, סלכות עזדים פ"ג):

מצוה

בהרבה כתובים שסבת זה כדי שלא נלמוד מכפירתם. והנה באו כתובים רבים לרמוז על זה רוצה לומר על הריגתם לחזק בזה, ומלחמתם מלחמת מצוה. ואולי יחשוב חושב שזאת מצוה שאינה נוהגת לדורות, אחר שבעה עממין כבר אבדו. וזה אמנם יחשוב אותו מי שלא הבין ענין מנהג נוהג לדורות ואינו נוהג לדורות, כי הצווי שנשלם בהגיע תכליתו מבלתי שיהיה זה תלוי בזמן ידוע לא יאמר בו אינו נוהג לדורות, אבל הוא נוהג בכל דור שימצא בו אפשרות הדבר ההוא. התחשוב כשיאבד השם יתעלה זרע עמלק ויכריחנהו עד אחריתו כמו שיהיה במהרה בימינו, כמו שהבטיח אותנו באמרו כי מזה אמחה את זכר עמלק, אינו לדורות, זה לא יאמר, אבל נוהג בכל דור ודור כל זמן שנמצא מזרע עמלק מצוה להכריחו. וכן להרוג שבעה עממין ולאבדם צווי נצטוו בו והוא מלחמת מצוה ואנחנו מצווים לחטט אחריהם ולדרפם בכל דור ודור עד שיכלו ולא ישאר מהן איש, וכן עשינו עד אשר תמו ונכרתו בימי דוד ונתפזרו הנשארם ונתערבו באומות עד שלא נשאר בהם שרש, ולא בעבור שנכרתו תהיה המצוה שנצטוו להרוגם בלתי נוהגת לדורות ואפילו אחר כלותם ואבדם, מפני שאלה המצוות אינן נקשרות בזמן ולא במקום מיוחד כמו המצוות המיוחדות במדבר אבל הם נקשרות בו כל זמן שימצא שיהיה אפשר בו הצווי ההוא. ובכלל הנה ראוי לך להבין ולדעת ההבדל אשר בין המצוות והדבר ההוא שנצטוו עליו, כי פעמים הרבה תהיה המצוה נוהגת לדורות אבל יהיה הדבר שנצטוו עליו כבר נעדר באחד מהמקומות מהדורות, ולא בהעדר הדבר שנצטוו עליו תשוב המצוה בלתי נוהגת לדורות, אבל תהיה בלתי נוהגת לדורות כשיהיה הענין בהפך, והוא שיהיה דבר נמצא בענין אחד מן הענינים, והוא חייב לעשות המעשה אחד או משפט אחד בזמן מן הזמנים והוא היום בלתי נוהג אע"פ שהדבר ההוא נמצא באותו ענין, כמו לוי שהיה פסול במדבר והוא כשר אצלנו היום, וכמו שהתבאר במקומו. והבין זה השרש ושם אותו בלבבך. (שופטים וסופרים, סלכות מלכים פרק ט'):

מצוה קפא היא שצונו להכרית זרע עמלק בלבד משאר זרע עשו וזכרים ונקבות קטנים וגדולים. והוא אמרו יתעלה תמחה את זכר עמלק. וכבר קדם לנו שלש מצוות נצטוו בני ישראל בכניסתן לארץ, למנות להם מלך ולבנות בית הבחירה ולמחות זרע עמלק. ומלחמה זו היא מלחמת מצוה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפ"א מסומה. (כי תלך, סלכות מלכים פ"ה):

מצוה קפב היא שצונו לזכור מה שעשה לנו עמלק בהקדימו להרע לנו, ולשנוא אותו בכל עת ועת ונעורר הנפשות במאמרים להלחם בו ונורו העם לשנוא אותו עד שלא תשכח המצוה ולא תחלש שנאתו ותחסר מהנפשות עם אורך הזמן. והוא אמרו יתעלה זכור את אשר עשה לך עמלק יכול בלבבך כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור הא מה אני מקיים זכור שתהא שנאתו בפיך, הלא תראה שמואל בהתחילו לעשות המצוה הזאת איך עשה שהוא זכר תחלה מעשהו הרע ואחר כך צוה להרגו. והוא אמרו יתברך פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל. (כי תלך, סלכות מלכים פ"ה):

מצוה קצ היא שצונו המשפט שנתן לנו במלחמת שאר האומות והיא הנקראת מלחמת הרשות, וזה שאנחנו נצטוו כשנלחם עמם שנבטיחם על נפשם לבד אם ישרו עמנו ויתנו לנו הארצות ונחייבם לתת לנו מסים, ואין שומעין להם עד שיקבלו עליהם את הכל, והוא שיתנו דבר ידוע בכל שנה לפי מה שיגזור המלך שיהיה בעת ההיא,

והזהרנו גם כן מהניח אותה רובצת תחת משאה ואם הניחה עבר על עשה ועל לא תעשה. הנה התבאר עזוב תעזוב מצות עשה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפ"ב ממציא. (ואלה המשפטים, סלכות ג' פ"ג):

מצוה רג היא שצונו להקים המשא על הבהמה או על האדם כשיהיה לבדו אחר שהורידו זולתנו, שאנחנו כמו שנצטוונו להורידו כן נצטוונו להקים. והוא אמרו יתעלה הקם תקים עמו. ולשון מכילתא הקם תקים עמו זו טעיה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשני ממציא, ושם התבאר שמצוה מן התורה למעון ומצוה מן התורה לפרוק. (פי תלם, ט"ז):

מצוה רד היא שצונו להשיב האבדה לבעליה. והוא אמרו יתעלה השב תשיבם לאחריך ובבאור אמרו השבת אבדה עשה היא ואמרו גם כן באבדה נמצינו למדין שהוא עובר על עשה ועל לא תעשה. והנה נבאר לא תעשה של אבדה במקומו. וכבר התבאר דיני מצוה זו בשני ממציא. (ואלה המשפטים, סלכות ג' פ"ה):

מצוה רה היא שצונו להוכיח החוטא או מי שירצה לחטוא ולמנוע אותו ממנו במאמר התוכחה ואין ראוי שיאמר אחר שאני לא אחטא אם יחטא אחר זולתי מה לי עם אלהיו, זה הפך התורה אבל אנחנו מצווין שלא נחטא ושל לא נעזוב זולתנו מאומתנו שימרה ואם השתדל להמרות חייבין אנו להוכיחו ולהשיבו ואע"פ שלא יצא עליו עדות וחייב עליו דין. והוא אמרו יתעלה הוכח תוכיח את עמיתך, ונכנס בצווי הזה שנוכיח קצתנו לקצתנו כשיחטא איש ממנו לאיש ולא נמור בלבבנו ולא נחשוב לו עון אבל נצטוונו להוכיחו במאמר עד שלא ישאר דבר בנפש. ולשון ספרא מנין שאפילו הוכיחו שנים או שלש פעמים שחזור ומוכיח אותו תלמוד לומר הוכח תוכיח אפילו אלקי פעמים יכול אתה מוכיחו ופניו משתנות תלמוד לומר ולא תשא עליו חטא. וכבר בארו חכמים שחייב מצוה זו על כל אדם ואפילו הפחות לנכבד הוא חייב להוכיחו ואפילו קלל אותו ובוזה לא יסור מלהוכיחו עד שיפריז כמו שבארו מקבלי התורה ואמרו (ערכין ט"ז): עד הכאה. ויש למצוה זו תנאים ומשפטים התבארו במקומות מפורזים מהתלמוד. (קדושים ט"ז, מדע סלכות דעות פ"ו):

מצוה רז היא שצונו לאהוב את קצתנו את קצתנו כאשר נאהב עצמנו ושתהיה אהבתו וחמלתו לאחיו כאהבתו וחמלתו לעצמו בממונו ובגופו וכל מה שיהיה ברשותו אם ירצה אותו ארצה אני אותו וכל מה שארצה לעצמי ארצה לו כמוהו. והוא אמרו יתעלה ואהבת לרעך כמוך. (קדושים ט"ז, מדע סלכות דעות פ"ז):

מצוה רח היא שצונו לאהוב את הנרים והוא אמרו יתעלה ואהבתם את הגר, ואע"פ שהיה נכלל בזה עם ישראל באמרו ואהבת לרעך כמוך שזה הגר גר צדק אבל מפני שנכנס בתורתנו הוסיף האל אהבה על אהבתו וייחד לו מצוה נוספת כמו שעשה באזהרת ולא תונו ואמר וגר לא תונה. והתבאר מלשון הגמרא (מנחות פ"ט): שחייבין על אונאת הגר משום לא תונו ומשום וגר לא תונה גם אנחנו חייבין באהבתו משום ואהבת לרעך ומשום ואהבתם את הגר, וזה מבואר אין ספק בו ואינו יודע אדם ממי שמנה המצות שסכל זה, וברוב המדרשות בארו שהאל צונו על הגר כמו שצונו על עצמו אמר ואהבת את ה' אלהיך ואמר ואהבתם את הגר. (ויסע עקב, מדע סלכות דעות פ"ו):

מצוה רח היא שצונו לצדק הפלס והמאזנים והמשקולות והמדות להפליג בצמצומם. והוא אמרו יתעלה מאזני צדק. ולשון ספרא מאזני צדק את המאזנים יפה אבני

מצוה קצו היא שצונו להלוות לעני להקל לו מעניו ולהרחיב לו, וזה מצוה היותר חזקה ויותר מחוייבת מכל מצות צדקה, כי מי שנתגלה ונתבזה לשאול מיד האנשים אין צרת עניו כמו צרת המסתתר שירצה להעזר עד שלא יתגלה עניו ויתבזה. והצווי במצוה זו הוא אמרו יתעלה אם כסף תלוה את עמי. ולשון מכילתא כל אם שבתורה רשות חוץ משלשה וזה אחד מהם, ואמרו אם כסף חובה אתה אומר חובה או אינו אלא רשות תלמוד לומר העבט תעביטנו חובה ולא רשות. וכבר התבאר דיני מצוה זו בכתובות. (ואלה המשפטים, סלכות ג' פ"ה):

מצוה קצח היא שצונו לבקש רבית מן העו"ג* ואז נלוה לו עד שלא נועילוה ולא נעזור לו ואפילו בענין שנהנה עמו כמו שהזהרנו מעשות כך לישראל. והוא אמרו יתעלה לנכרי תשיך שבא בפירוש המקובל שזה מצות עשה. ולשון ספרי לנכרי תשיך מצות עשה ולאחריך לא תשיך מצות לא תעשה, ולמצוה זו גם כן תנאין דרבנן. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בבבא מציעא. (פי תלם, סלכות ג' פ"ה):

מצוה קצט היא שצונו להשיב המשכון לבעליו הישראל בעת צרכו אליו אם יהיה המשכון ממה שיצטרך אליו ביום כגון כלי מלאכתו ומעשהו ושיבוהו ביום וימשכנהו בלילה ואם היה ממה שיצטרך אליו בלילה כמו חכמת והמכסה ושיבוהו לו בלילה וימשכנהו ביום. ולשון מכילתא עד בא השמש תשיבנו לו זה כסות יום שאתה מחזיר לו כל היום כסות לילה שאתה מחזיר לו כל הלילה מנין תלמוד לומר השב תשיב לו את העבט כבוא השמש מכאן אמרו חכמים שאם משכן לו כסות יום מחזיר לו כל היום וכסות לילה מחזיר לו כל הלילה. וכבר התבאר בגמרא מכות (דף ט"ז) שאמרו יתעלה לא תבא אל ביתו לעבט עבטו הוא לאו הנתק לעשה והעשה הוא אמרו השב תשיב לו מלמד שמחזירין כסות לילה בלילה וכסות יום ביום. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק ח' ממציא. (ואלה המשפטים, תלם, סלכות ג' פ"ה):

מצוה ר היא שצונו לתת שכר שכיר ביומו ולא יאחר אותו ליום אחר. והוא אמרו יתעלה ביומו תתן שכרו. ודין מצוה זו שיהיה שכיר יום גובה כל הלילה ושכיר לילה גובה כל היום כמו שנבאר במצות לא תעשה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפ"ט ממציא. ושם התבאר שזה מחוייב בכל שכיר יום בין בנכרי בין בישראל מצות עשה לפרוע בזמנו. (פי תלם, משפטים, סלכות ט"ז פ"ה):

מצוה רא היא שצונו להיות השכיר אוכל מהדבר שיעבוד בו בעת עבודתו כשיהיה הדבר מחובר לקרקע. והוא אמרו יתעלה כי תבא בכרם כי תבא בקמת. וכבר התבאר בגמרא מציא (דף פ"ז) כי משני אלו הכתובים למדנו שהאדם אוכל במחובר לקרקע בשעת מלאכה ושלם יספיק לנו הכתוב האחד מבלתי חבירו עמו, כמו שבארנו במה שקדם אצלנו באמרנו עד שיאמר ושני כתובים ואם לאו לא שמענו אם כן מצות עשה זאת עלה ענינה משני כתובים כלומר היתר אכילה לשכיר מן המחובר. ובבאור אמרו (ס) אלו אוכלין מן התורה וכו'. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפ"ו ממציא. (ס"ט פ"ז):

מצוה רב היא שצונו להוריד המשא מעל הבהמה שנתנועה במשאה בדרך. והוא אמרו יתעלה עזוב תעזוב עמו. ולשון מכילתא עזוב תעזוב לשון פריקה ושם נאמר וחדלת מעזוב לו עזוב תעזוב נמצינו למדין שהוא עובר על עשה ולא תעשה כלומר שאנחנו נצטוונו לפרוק מעליה משאה

* סרסל"ד וסרסל"ז משניין עליו ט"ז כ"ג, ובספרי אינו מלא לומר ששמונה לנכרי עובר בלאו כהא מכלל עשה, וכן הסכמת כל הסופרים:

ואתם פרו ורבו. וכבר בארו (נזרות ט"ו) שהחתן פטור מקריאת שמע כשישא בתולה מפני שהוא עסוק במצוה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק ז' מיבמות. ומצוה זו אין הנשים חייבות בה. ובבאור אמרו (יבמות ס"ה:) האיש מצווה על פריה ורביה ולא האשה. (נרדמים, נשים סלכות אישות פט"ו):

מצוה ר"ג היא שצונו לבעול בקדושין ולתת דבר ביד האשה או בשטר או בביאה, וזו היא מצות קדושין, והרמז עליו כי יקח איש אשה ובעלה ונו', הורה שהוא יקנה בביאה, ואמרו ויצאה והיתה, כי כמו שההוצאה בשטר אף ההויה בשטר. וכמו כן למדנו שהיא נקנית בכסף מאמרו באמה העבריה אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר ומנו אב. אבל קדושין דאורייתא אמנם הם מבוארים שהם בביאה כמו שהתבאר במקומות מכתובות וקדושין נדה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשלמות במסכת קדושין. ובבאור אמרו (קדושין ט"ו:) קדושי ביאה שהם דאורייתא. (כי תלא, נשים סלכות אישות):

מצוה ר"ד היא שצונו להתייחד חתן עם אשתו שנה תמימה שלא יצא חוץ לעיר ולא יצא לצבא ולא יעבור עליו דבר מהדברים הדומים לאלו אבל ישמח עמה עד מלאה לו שנה תמימה. והוא אמרו יתעלה נקי יהיה לביתו שנה אחת. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק ח' מסוטה. (כי תלא, סלכות מלכות פ"ה):

מצוה ר"ה היא שצונו למול את הבן. והוא אמרו יתעלה לאברהם המול לכם כל זכר וכתוב בתורה שהוא בכרת מי שמבטל מצוה זו. נבאר התבאר משפטי מצוה זו בפרק י"ח משבת וד' מיבמות, ואין האשה מצווה למול את בנה כמו שהאב מצווה בזה כמו שהתבאר בקדושין. (לך, נשים סלכות מילה):

מצוה ר"ו היא שצונו להיות היבם נושא את אשת אחיו בשמת ולא הניח זרע. והוא אמרו יתעלה יבמה יבא עליה. וכבר התבאר דיני מצוה זו במסכת יבמות. (כ תלא, נשים סלכות יבום וחליצה):

מצוה ר"ז היא שצונו להיות היבמה חולצת ליבמה אם לא ישאנה. והוא אמרו יתעלה וחלצה נעלו. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת יבמות. וכבר ידעת אמרם (יבמות ל"ט:) מצות יבום קודמת למצות חליצה, ולכן היא נקראת יבמות ואע"פ שהיא כוללת דיני היבום והחליצה בשוה. (כי תלא, נשים סלכות יבום וחליצה):

מצוה ר"ח היא שצונו לשאת האונס את אנוסתו. והוא אמרו יתעלה ויתברך ולו תהיה לאשה. וכבר התבאר בגמרא מכות (דף ט"ו) שזה הלאו של אונס שהוא לא יוכל שלחה כל ימיו הוא לאו שקדמו עשה. הנה כבר התבאר שזה ולו תהיה לאשה מצות עשה היא. וכבר התבאר דיני מצוה זו בג' וד' מכתובות. (כי תלא, נשים סלכות נערה בחולה):

מצוה ר"ט היא שצונו דין מוציא שם רע כלומר שצונו להלקותו ושתהא אשתו לו לפי שבא בה גם כן ולו תהיה לאשה. וכבר התבאר בגמרא מכות (ס"ט) בזה הלאו גם כן כמו שהתבאר באונס, רוצה לומר שלא זו קדמו עשה. וכבר התבאר דיני מצוה זו בשלישי ורביעי ממכות. (כי תלא, נשים סלכות נערה בחולה):

מצוה ר"ב היא שצונו בדין המפתה. והוא אמרו יתעלה וכי יפתה איש וגו'. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשלישי ורביעי מכתובות. (ואלה המשפטים, נשים סלכות נערה בחולה פ"ה):

מצוה ר"א היא שצונו בדין אשת יפת תואר. והוא אמרו יתעלה

אבני צדק צדק את המשקלות יפה, איפת צדק צדק את האיפה יפה, והין צדק צדק את ההין יפה. וכבר נודע שהאיפה היא מדת היבש וההין מדת הלח, ואלה כלם ענינים אם נשתנו מיני השיעורים כפי הדבר שישקול או ימוד אמנם הוא שיעור ערך מן המערכים, ואלו כולם רוצה לומר הפלס והמאזנים והאיפה יקראו מדות והצווי שנצטוונו להפליג בצמצום השיעור המוסכם עליו מכל מין ומין מהם יקרא מצות מדות. ולשון ספרי על תנאי כך הוצאתי אתכם מארץ מצרים על מנת שתקבלו עליכם מצות מדות שכל המורה במצות מדות מודה ביציאת מצרים וכל הכופר בה כופר ביציאת מצרים. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בחמישי מכתבא. (קדושים תס"ו, סלכות גגס ואכזס פ"ח):

מצוה ר"ט היא שצונו לכבד החכמים ולקום מפניהם ולגדל אורם. והוא אמרו יתעלה מפני שיבה תקום והדרת פני זקן. ולשון ספרא תקום והדרת קימה שיש בה הדור. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק ראשון מקדושין. ודע שעם היות מצוה זו מחוייבת לאנשים כלם בכלל כלומר לכבד החכמים ואפילו לחכם שווה לו בחכמה כמו שבארו באמרם (ז"מ ל"ג) ת"ח שבבבל (היו) עומדים זה מפני זה דע שיש בכבוד דברים נוספים על התלמיד, וזה כי כבוד התלמיד לרבו יש בו תוספת גדולה על הכבוד שהוא מחוייב לחכם ויתחייב לו עם הכבוד המורא כי הם כבר בארו שחק רבו עליו כחק אביו שחייבו הכתוב לכבדו ולירא ממנו. ובבאור אמרו (ס"ט) אביו ורבו רבו קודם. וכבר אמרו (סנהדרין ס"ו:) שאינו מותר לחלוק עם רבו רוצה לומר בחלוק לצאת מהוראתו ודינו ושיסמוך בחכמתו וילמד או ידון ויורה אלא אם כן יתן לו רשות ואין מותר לו להתקומט עמו או להתרעם ממנו ולא לחשדו שיהרהר אחריו בפועל או במאמר ממיני הרהור כי אפשר שלא רצה זה. ובפרק חלק (דף ק"י) אמרו כל החולק על רבו כאילו הוא חולק על השכינה שנאמר בחצותם על ה', וכל העושה מריבה עם רבו כאילו עושה מריבה עם הקב"ה שנאמר המה מי מריבת קדש וגו', וכל המתרעם על רבו כאילו מתרעם על השכינה שנאמר לא עלינו תלונותיכם כי על ה', וכל המהרהר על רבו כאילו מהרהר על השכינה שנאמר וידבר העם באלהים ובמשה, וזה כלו מבואר כי מחלוקת קרח ומריבת בני ישראל ותלונתם והאשימם וחדשם אמנם היה עם משה שהיה רבן של כל ישראל ושם הכתוב כל ענין מהם על ה'. ובבאור אמרו (אבות פ"ד) מורא רבך כמורא שמים, וזה כלו לקוח בראיה מהיות הכתוב מצוה לכבד את האבות והחכמים כמו שהתבאר במקומות רבים מהתלמוד לא שהיה מצוה בפני עצמה, והבן זה. (קדושים תס"ו, מדע סלכות תלמוד תורה):

מצוה ר"י היא שצונו לכבד אב ואם. והוא אמרו יתעלה כבד את אביך ואת אמך. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בתלמוד ועיקרו בקדושין. ולשון ספרא איזהו כבוד מאכיל ומשקה מכנים ומוציא. (ישמע יתרו, סלכות ממרים פ"ו):

מצוה ר"א היא שצונו לירא מאב ואם, והוא שיתנהג עמהם כמנהג מי שהוא ירא ממנו שיענישוהו כמו המלך, וילך עמהם כדרך שילך עם מי שמפחד ממנו וירא מהגיע לו ממנו מה שימאם. והוא אמרו יתעלה איש אמו ואביו תיראו. ולשון ספרא איזהו מורא לא יושב במקומו ולא מדבר בפניו ולא סותר את דבריו. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת קדושין. (קדושים תס"ו, סלכות ממרים פ"ו):

מצוה ר"ב היא שצונו לפרות ולרבות לכון לקיום המין, והיא מצות פריה ורביה. והוא אמרו יתעלה

נראה לי שהכונן בדברי הרב שחוקן מלוא אחת שהרי מצוה הוא זה שילא עבד כנעני בהפלת אחד מהצביו הוא אחד מן הדינים שהיכים בו ונה יבא במין כאשר יסד לנו הרב בשורש השביעי שאין למנות דקדוקי המלות. ומה שאמר הרמב"ן כי הוא נזון לדיונין לשחרר אותו, נ"ל שהוא נזון לבעלי ממש שכן כתוב לחפשי יסלחנו ועל הבעלים דבר הכהוב, ואין זה דומה למלוא שאין וגירושין כי מלוא הגירושין אינו דין מדיני השואל וכן נמנו לשמים אמנם כאן אחת היא:

מצוה

כתב הרב והמלוא רכ"ה שלטונו דין עבד כנעני והוא שנעבד בו לעולם ושאלו לו חירות אלא כן ועין. לפי דעתי שחוק מלוא סן, שלטונו שנעבד כנעני לעולם ולא שחרר אותו בהם, ולטונו עוד שאם נפיל את שו או עינו יהיה בן חורין ומוחר בזה ישראל, וכמו שהשוואין והגירושין שמי מלוא סן אלו בשום, אבל לא העלה על דעתך במחרי שהיא מלוא שהיה בעליו מלוא להוציאו לחירות אחרי השחרור את עינו והפיל את שו שחרי בעלי הקבלה אומרים שהוא קנס ואין מלוא עשה קנס שאין לומר בזה שלטונו מלוא האל יתעלה לעשותו שהיה קנס בשום פנים. אבל הענין הזה הוא דין מן הדינים שלטונו לשלם לעבד כנעני שחור גופו בדמי עינו ושנו ומעת עמדו עם בעליו ככ"ד ישתחרר אותו בהשלומי הנזק ומ"מ מלוא בפני עממה חממה בכל הדינים שמהם הרב וכונן מלוא הגירושין:

מצוה

יתעלה וראית בשביה וגו'. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק ראשון מקדושין. (כי תלא, הלכות מלכים):

מצוה רכב היא שצונו לגרש בשטר עכ"פ כשנתרצה לגרש והוא אמרו יתברך וכתב לה ספר

כריתות. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשלמות במסכת גיטין. (כי תלא, נשים הלכות גירושין):

מצוה רכג היא שצונו בדין סומה. והוא אמרו יתברך איש כי תשמה אשתו. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בלם איך ישקה אותה ואיך יקריב קרבנה וזולת זה מתנאיה במסכת סומה. (נשא את ראש, נשים הלכות סומה פ"ג):

מצוה רכד היא שצונו להכות ברצועה את העוברים על מצות מיוחדות, הוא אמרו יתעלה והפילו השופט והכהו. והנה נרמז בזכרנו מצות לא תעשה על אותן המצות שמתחייב עליהן העובר מלקות. וכבר התבאר דיני מצוה זו במסכת מכות. (כי תלא, הלכות סנהדרין פט"ו):

מצוה רכה היא שצונו להוציא מכה נפש בשגגה מעירו לעיר מקלט. והוא אמרו יתברך וישב שם עד מות הכהן הגדול. ולשון ספרי וישב שם אינו יוצא משם לעולם שנאמר שם שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת מכות. (אלה מסעי, הלכות רולא פ"ה):

מצוה רכו היא שצונו להרוג את העוברים על קצת המצות בסייף. והוא אמרו יתברך נקם נקם ינקם. והנה נרמז במצות לא תעשה על המצות שחייבין עליהן התזת הראש בסייף. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת סנהדרין. (ואלה המשפטים, הלכות סנהדרין כל דיני חרבע מיתות כ"ד פ"ד וט"ו):

מצוה רכז היא שצונו לחנוק העוברים על קצת מצות מיוחדות. והוא אמרו יתברך מות יומת, והנה נרמז במצות לא תעשה על המצות שחייבין עליהן חנק. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשביעי ממסכת סנהדרין. (קדושם תסיו, סנהדרין פ"ד וכל דיני מיתות כ"ד פרק י"ד וט"ו):

מצוה רכח היא שצונו לשרוף העוברים על קצת מצות הוא אמרו יתברך באש ישרפו אותו ואתהו, והנה נרמז במצות לא תעשה המצות שחייבין עליהן שרפה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת סנהדרין. (קדושם תסיו, סנהדרין פ"ד וכל):

מצוה רכט היא שצונו לסקול העוברים על קצת מצות. והוא אמרו יתברך וסקלתם אותם באבנים ומתו. והנה נרמז על המצות שחייבין עליהן סקילה כשנזכיר מצות לא תעשה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק ששי מסנהדרין. (תלא, הלכות סנהדרין פט"ו):

מצוה רל היא שצונו לתלות קצת חרוגי בית דין. והוא אמרו יתברך ותלית אותו על עץ. והנה נזכיר המצוה שחייבין העוברים עליה תליה במצות לא תעשה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק שביעי מסנהדרין. (תלא, הלכות סנהדרין סט):

מצוה רלא היא שצונו לקבור חרוגי בית דין ביום שנהרגו. והוא אמרו יתעלה כי קבור תקברנו ביום ההוא. ולשון ספרי כי קבור תקברנו מצות עשה והוא הדין בשאר מתים רוצה לומר שנקבור כל מתי ישראל ביום מותם. ולכן המת שאין לו מי שיתעסק בקבורתו נקרא מת מצוה כלומר המת שמצוה על כל אדם לקבור באמרו קבור תקברנו. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בששי מסנהדרין. (תלא, סט):

מצוה רלב היא שצונו בדין עבד עברי. והוא אמרו יתברך כי תקנה עבד עברי. וכבר התבאר רוב דיני מצוה זו בפירוש בתורה והתבאר דיני מצוה זו בלם במסכת קדושין. (ואלה המשפטים, הלכות עבדים פ"ה):

מצוה רלג היא שצונו לישא אמה העבריה אדוניה שקנה אותה או בנו וזו היא מצות יעוד קודמת למצות פדיה באמרו אשר לא יעדה והפדה. ודע שדין עבד עברי ודין אמה העבריה אינו נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפ"ד ממסכת קדושין. (ואלה המשפטים, הלכות עבדים פ"ה):

מצוה רלד היא שצונו לפדות אמה העבריה. והוא אמרו יתברך והפדה. פדיה זו יש לה דקדוקים ותנאים ובה משפטים רבים. וכבר התבאר במסכת קדושין. ושם התבאר דין אמה העבריה על השלמות. ובמכילתא אמרו בפירוש ואם שלש אלה לא יעשה לה יעד לך או לבנך או פדה אותה. (ואלה המשפטים, הלכות עבדים פ"ה):

מצוה רלה היא שצונו בדין עבד כנעני. והוא שנעבד בו לעולם ושאלו לו חירות אלא כן ועין ויכה איש וגו'. ולשון שאין חזרין כמו שבא הפירוש המקובל. והוא אמרו לעולם בהם תעבדו וכתב וכי יכה איש וגו'. ולשון נמרא גימין (דף ל"ח): כל המשחרר עבדו עובר בעשה דכתיב לעולם בהם תעבדו ובא בתורה שהוא משתחרר בשן ועין. וכבר התבאר משפטי מצוה זו על השלמות בקדושין וגימין. (בשר סיני, הלכות עבדים פ"ה):

מצוה

לב שמה

ולשם לו שחור גופו בדמי עינו זו היא המלוא עמם לשחררו כדן והרי הוא בזה חוזר וטמן מקום אל עם שכר כרחוק מן הדעת שהיה בעליו מלוא להוציא לחירות אחרי שיליו וכו', וסמיון למלוא הגירושין ששיליו עולם יסד דהסין אין הגירושין לקנס כלל ובודאי שהגירושין ענין אחר ומלוא אחרת וזאת הכוונה הכל כדן אחד שנעבד בו לעולם רק כשעשה עמו דבר שהיה ראוי ליקנס עליו שאז נשלחו חפשי. ובאמת דברי הרמב"ן קשה להלמן אם לא שנאמר שהוא רוצה לכבד פני המלוא אל כ"ד שם המלוא להוציאו מיד האדון כשיוצא עינו ואשר שבו שאמר ומעת עמדו עם בעליו ככ"ד ישתחרר אותו וכו', ר"ל ישתחרר אותו ככ"ד.

אל

כתב הרב מלוא רל"ה לזון דין עבד כנעני שנעבד בו לעולם שנאמר לעולם בהם תעבדו ושאלו לו חירות אלא כן ועין ויכה איש וגו' ע"כ. והרמב"ן כתב עליו ולפי דעתי שחוק מלוא סן וכו' וכונן מלוא הגירושין עכ"ל:

ובאמת אין לנו זכרון להלן על הרב יותר ממה שהוא הרמב"ן עמו אומר ודבר גדול דבר

מצוה ז שלפנינו בהפרישנו תרומה שנפרש אותה מן היפה או מן השוה לא מן הרע וכן בהפריש הלוי תרומת מעשר לא יפריש מן הרע שנאמר ואתם תאמרו עליהם

עשה להפריש תרומה בלבד שהרי כל מצות עשה שבאו בחזרה הם מצות לעשותם לכתחלה וההפריש בלבד אינה מצוה שעשה אותה לכתחלה אם לא נעדר עמה שפירש מן היפה, וזה הנכון לכל המעמיק בעיון, עיון עוד יבאנו פ' האשה רבה (דף פ"ט) בגמ' דהולד ממזר :

(מצוה י) נראה לי כי מה שלא מנא הרב הוא לפי שמאמר זה עובר בעשה אין פירושו שיהיה עשה בהקדמתו רב שיש לו איכור בהקדמת החיס כעובר על עשה אחד מלכות שבאו בחזרה, וכבר גליתי דעתי בזה למעלה פעמים רבות. ומה שאמר עוד שהרב הביא בחזרו הגדול, הנה הרב שם לא הביא בתבונת המלות שהרי כשמה המלות שהן בהלכות אסורי מזה לא כתב מצוה זו אבל הביא לומר שעובר בעשה והעשה הוא כאשר העירויחך :

(מצוה יא) נראה לי כי מה שלא מנא הרב הוא לפי שאין פירוש מאמרם של לאו הבא מכלל עשה עשה שיהיה מצוה עשה רק שעושהו כעובר על עשה וכבר העירויחך על זה פעמים רבות :

(מצוה יב) נראה לי כי איני נרץ לכפול לך יומר פירוש זה המאמר כי כבר הבינוחך פירושו פעמים רבות :

(מצוה יג) נראה לי שמה שלא מנא הרב הוא לפי שחיוצ הריגה גואל הדם את הרוצח הוא אחד מדקדוקי מצות הריגה הרוצח המוטלת על ה"ד, כי המלות היו שידונו אותו למיתה ויהרגוהו וע"י א. ע"י גואל הדם וכמו שהבין הרב בפ"א מהלכות רוצח ושחיתת נפש. וז"ל מצוה ביד גואל הדם להרוג את הרוצח שנאמר גואל הדם הוא ימית הרוצח וכל הראוי לירושא הוא גואל הדם לא רצה גואל הדם או שלא היה יכול להמיתו או שאין לו גואל דם ב"ד ממיתין את הרוצח בסוף עב"ל. וכבר העירש לנו הרב בשם ר' שאין למנות דקדוקי המלות, ומאמתי אש"כ שגם בעל זוהר הרקיע הלך בזה האופן בעד הרב בפרשו מצוה עשה קל"ח. ומה שאמר עוד הרמב"ן (א) שיש מי שפירש הברייתא דסנהדרין ברובא שוגג ושאינו נכון, הנה רש"י היה אחד מהם שפירשו כך שם בגמרא. אמנם אמת הוא כי פליאה דעתו ממני שהרי הוא בעצמו כתב בפירושו על התורה בפרשת מסעי שמפסוק או בכל אבן אשר ימות בה בלא ראות ולמעלה מדבר בהורג במזיד, והנה פסוק גואל הדם ימית את הרוצח למעלה ממנו אמור, ושם נזכר לומר כי מה שש"י פירש בשוגג הוא מוכרח מלשון הברייתא שאומרת מצוה ביד גואל הדם רק המלות היו על ה"ד להמיתו ביד העדים כמו שכתב יד העדים היתה זו בראשונה להמיתו. ואין לומר שביריתא זו מדברת בשאין הרוצח חפוס ביד ה"ד שאין אומרים מצוה ביד גואל הדם לרדוף אחריו, שהרי אין בפסוק מוזכר לשון רדיפה כלל. וגם שנאמר בו בפגשו בו, הנה הם פירשוהו אחרת ל"ד שיעמידו לו גואל כדי שיהרגוהו וא"כ עשו בפגשו מלשון מיתה כמו כל פגש בו. ומה שכתב רש"י בפירוש התורה שלו כי מפסוק או בכל אבן וגו' ולמעלה מדבר בהורג במזיד, היינו דוקא בפסוקים שנאמרו בנתיים אבל פסוק זה בגואל הדם. ואמר וגם שאל הרב במזיד ואמר עירוב פרשיות כתוב כאן. ומה שאמר עוד (ב) כי דעת הרב שלא מנה זאת המלות היה לפי שגם הוא פירש היתה דסנהדרין בשוגג, ל"ל שהוא פירש במזיד והרואה שהביא פסוק זה של גואל הדם ימית את הרוצח גבי ההורג במזיד, וכמו שהבאתי למעלה לשונו :

(מצוה יד) נראה לי שמה שלא מנא הרב הוא לפי שאמרו הגאון בגדל המנוגע הוא חלק מחלקי מצוה דין הבגד שנראה בו נרעת וכבר ידענו משורש י"א שאין למנות חלקי המלות. ומה שאמר הרמב"ן שישבט דד נמנה בפני עצמו, אנכי לא ידעתי מי מנא לעצמו אם לא היה הוא ממש שהרי הרב במלות עשה ק"א בסמ"ק שלו כלל כל דיני כוונת מלורע ציחוד וגם הסמ"א כללו במלות הנבחר המלורע כחשפטו במלות עשה רל"ה :

(מצוה טו) נראה לי כי דברי הרמב"ן לודקים בזה המקום, ולא ידעתי למה לא מנא הרב אם לא חש שמדרשם בזה הפסוק הוא על דרך אסמכתא בלבד אמנם עליו להביא ראיה :

(מצוה טז) נראה לי כי מה שלא מנא הרב הוא לפי שדעתו באלה הפסוקים הוא שכלם באו להזהיר על דבר אחד והוא מצוה הגדקה וכמו שפירש בסמ"ק שלו במ"ע ק"ה :

מצוה

(ב) וגם זה היה דעת הרב שלא כתב המלות האלה, אבל הפירוש הזה אינו אמת שזה הכתוב גואל הדם ימית את הרוצח בפגשו בו, וזה דבר ברור אינו נעלם מכל מהכלל בענין :

מצוה יז שנתנו להרחיק מליכות בבגד שנראה בו נגע נרעת ונעמא. והוא אמרו יעלה נרעת ממארת הנגע עמא הוא ודרשו בספרא נרעת ממארת תן בו מארת אל תהנה בו אין לי אלא מוחלט מוסגר מנין תלמוד לומר כי נרעת אי מה מוחלט אם קלנא ועשה ממנו מוכין עמא ואסור בהנייתו יכול אף המוסגר כן תלמוד לומר הוא, והנה הנהיג מן הבגד המוכר עובר בעשה וכן צבית המנוגע, ונשליש ממסכת ערלה ומה תורה שאלה עבירה לאחרים עטונה לפניו מן שטעון לאחריו אינו דין שטעון טומאתו ואות הני לא עלו מאן דאמר עלו מותרות מאן דאמר לא עלו אסורות דכתיב נרעת ממארת תן בו מארת אל תהנה בו רבי אבהו בשם רבי יוחנן כל המשפין אפרן מותר חוץ מאפר ע"י היתב רבי חייא ברבי יוסי קומי רבי יוחנן הרי אפר הבית אינו בא מהמת ע"י ותימא אסור אמר ליה שיהא הוא דכתיב נתיאם. ודבר פשוט הוא שזו המלה אינה נמנית עם משפט הנרעת מצוה אחת כי אין זה ענין לדין הטומאה והטהרה אבל הוא דין מיוחד בפני עצמו כאשר שבתו בדר מחוץ למחנה נמנה מצוה בפני עצמה וק"ו הדבר :

מצוה יח שנתנו להודות לשמו יתבדך בכל עת שנקרא בחזרה על הפוכה הגדולה שעשה לנו בנחורו תורתו אלינו והודיענו המעשים הראויים לפניו שבהם נחל חיי העולם הבא, וכאשר נתנו בצרכה אחר כל האכילה כן נתנו בו. ובפרק ג' של ברכות (דף כ"א) אמרו מנין לברכה התורה לפניו מן התורה שנאמר כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו, וזה ללמוד ברכה המזון לפניו סיהיה מן התורה ק"ו מה אמר ומה תורה שאלה עבירה לאחרים עטונה לפניו מן שטעון לאחריו אינו דין שטעון טומאתו ואות הני לא עלו מאן דאמר עלו מותרות מאן דאמר לא עלו אסורות דכתיב נרעת ממארת תן בו מארת אל תהנה בו רבי אבהו בשם רבי יוחנן כל המשפין אפרן מותר חוץ מאפר ע"י היתב רבי חייא ברבי יוסי קומי רבי יוחנן הרי אפר הבית אינו בא מהמת ע"י ותימא אסור אמר ליה שיהא הוא דכתיב נתיאם. ודבר פשוט הוא שזו המלה אינה נמנית עם משפט הנרעת מצוה אחת כי אין זה ענין לדין הטומאה והטהרה אבל הוא דין מיוחד בפני עצמו כאשר שבתו בדר מחוץ למחנה נמנה מצוה בפני עצמה וק"ו הדבר :

מצוה יט שנתנו להודות לשמו יתבדך בכל עת שנקרא בחזרה על הפוכה הגדולה שעשה לנו בנחורו תורתו אלינו והודיענו המעשים הראויים לפניו שבהם נחל חיי העולם הבא, וכאשר נתנו בצרכה אחר כל האכילה כן נתנו בו. ובפרק ג' של ברכות (דף כ"א) אמרו מנין לברכה התורה לפניו מן התורה שנאמר כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו, וזה ללמוד ברכה המזון לפניו סיהיה מן התורה ק"ו מה אמר ומה תורה שאלה עבירה לאחרים עטונה לפניו מן שטעון לאחריו אינו דין שטעון טומאתו ואות הני לא עלו מאן דאמר עלו מותרות מאן דאמר לא עלו אסורות דכתיב נרעת ממארת תן בו מארת אל תהנה בו רבי אבהו בשם רבי יוחנן כל המשפין אפרן מותר חוץ מאפר ע"י היתב רבי חייא ברבי יוסי קומי רבי יוחנן הרי אפר הבית אינו בא מהמת ע"י ותימא אסור אמר ליה שיהא הוא דכתיב נתיאם. ודבר פשוט הוא שזו המלה אינה נמנית עם משפט הנרעת מצוה אחת כי אין זה ענין לדין הטומאה והטהרה אבל הוא דין מיוחד בפני עצמו כאשר שבתו בדר מחוץ למחנה נמנה מצוה בפני עצמה וק"ו הדבר :

מצוה

(מצוה יז) נראה לי כי מה שלא נאמר הרב היה לפי שהיה נכללת במצות השבת הגולה כמו שלא נאמר גם כן מצות השבת העוסק ומ"מ כתב בחבורו הגדול בריש הלכות גולה ואצדק שחייב להחזירו :
אמרו יתעלה אל תקח מחמו נשך ותרצית ויראם מאלהיך וחי אחיך עמך ודרשו בו (בב"מ ס"ב) אהדר ליה דליתו עמך. ומזה אמר רבי אליעזר רבים קאזרי וינאס דדיינים וכלכס כמותו כמו שנחבא בפ"ה של מיעט ובא' של תמורה :

מגלת אסתר ספר מצות לא תעשה המצות הרמב"ן

נראה לי שהנכון כדברי הרב שלא נאמר זה ארבע מצות כאשר כתב הרמב"ן. (א) וזה לפי שכלל לאו של לא תשתחוה שמה יש כל שאר עבודות שפנים, וכמו שכתב בחבורו הגדול בפ"ג מהלכות ע"ז וחקות העכו"ם. ומה שהקשה עוד (ב) שלדבריו שמה ארבעה לאוין בפרשת לא יהיה לך אם כן יהיו מפי הגבורה חמש, כבר השגתי על זה במצוה הראשונה שלדעת הרב שגם כי בדבור לא יהיה לך יהיו ארבע מניעות על זה לא יחייב שתרבעתם אמר הקב"ה רק נאמר שפסוק לא יהיה לך אלהים אחרים על פני בלבד אמר, וגם כי כל הדבור גם כן בא בלשון מדבר על עמנו שרצה כמו הקב"ה

מצוה א היא שהזהירנו מהאמין באל אחר זולתו. והוא אמרו יתעלה לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. וכבר התבאר בגמרא מכות (דף כ"ג:) שלא זה מכלל תרי"ג מצות, והוא אמרם שם תרי"ג מצות נאמרו למשה בסיוני וכו', כמו שבארו במצוה ראשונה במצות עשה. (וישמע יתרו, מדע כלכות יסודי תמורה פ"ה) :

מצוה ב שהזהירנו מעשות ע"ז לעבוד, ואין חלוק בין שעשאה בידו בין שיצוה לעשותה. והוא אמרו יתברך לא תעשה לך פסל וגו'. ומי שעבר על לאו זה חייב מלקות, רוצה לומר לאו עשיית ע"ז ואף על פי שעשאה לו זולתו במצותו ואפילו לא עבד אותה. (וישמע יתרו, מדע כלכות ע"ז וחקות העכו"ם פ"ג) :

מצוה ג שהזהירנו מעשות ע"ז לזולתו כדי שיעבוד אותה ואפילו היה מי שיצוה אותו לעשותה עכו"ם. והוא אמרו יתעלה אלהי מסכה לא תעשה לך. ולשון ספרי לא תעשה אפילו לאחרים ושם נאמר העושה ע"ז לעצמו עובר משום שני לאוין רוצה לומר שהוא עובר על עשותה בידו ואפילו עשאה לזולתו כאשר התבאר בזאת המצוה השלישית, ועובר גם כן משום שקנה ע"ז ושהה אצלו ואפילו עשאה לו זולתו כמו שקדם במצוה השנית ולכן ילקה שתי מלקיות. וכבר התבאר דין מצוה זו עם מה שלפניה במסכת ע"ז. (קדושם תהי, מדע כלכות ע"ז טס) :

מצוה ד שהזהירנו מעשות צורות בעלי חיים מהעצים והאבנים והמתכות וזולתם ואע"פ שלא יעשו להעבד, וזה הרחקה מעשות הצורות כלל כדי שלא יחשוב בהם מה שיחשבו הסכלים ע"ז שיחשבו כי לצורות כחות. והוא אמרו יתעלה לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב. ולשון מבילתא בענין לאו זה על צד הבאור אלהי כסף לא תעשו שלא תאמר הריני עושה לנוי בדרך שאחרים עושין במדינות תלמוד לומר לא תעשו לכם. והעובר על לאו זה חייב מלקות. וכבר התבאר משפטי מצוה זו ואי זה מן הצורות אפשר לציירם ואי זה מהם לא יציירו ואיך יהיה תאר הציור בפ"ג מע"ז. והתבאר בסנהדרין (דף ק"ז:) שלא זה גם כן רוצה לומר אמרו לא תעשון כולל ענינים מכוונת מצוה זו. אבל פשטיה דקרא מדבר במה שזכרנו כמו שהתבאר במבילתא. (וישמע יתרו, מדע כלכות ע"ז וחקות העכו"ם פ"ג) :

מצוה ה שהזהירנו מהשתחוות לע"ז. והוא אמרו יתברך לא תשתחוה להם, והוא מבוואר שאמרנו ע"ז נרצה בו כל מה שיעבד זולת האל. ואין הכוונה איסור השתחואה לבדה לא זולתה, אמנם זכר דרך אחד מדרכי העבודה רוצה לומר ההשתחואה, וכן אנחנו מזהירים מהקריב להם ולנסך ולקטר, ומי שעבר על אחד מאלו והשתחוה או הקריב או נסך או קטר חייב סקילה. ולשון מבילתא זובח לאלהים יחרם עונש שמענו אזהרה מנין תלמוד לומר לא תשתחוה להם ולא תעבדם וזביחה בכלל היתה ויצתה ללמד מה

שכשעמדו כולן לפני הר סיני לקבל את התורה השו כולן לב אחד לקבל מלכות שמים בשמחה. וקבלת המלכות הזה שקבלו בסיוני הוא באמת מדבור אכזי. וכן ביארו עוד שם אמרו לא יהיה לך אלהים אחרים על פני למה נאמר לפי שהוא חומר אכזי ה' אלהיך, משל למלך שזכנו למדינה אמרו לו עבדיו גזור עלינו גזירות אמר להם לאו כשהקבלו מלכותי אגזור עליכם גזירותי שאל מלכותי אינן מקבלים היך מקיימין גזרותי, כך אמר המקום לישראל אכזי ה' אלהיך לא יהיה לך אלהים אחרים על פני אני הוא שקבלתם מלכותי במצרים אמרו לו הן וכן, כשם שקבלתם מלכותי קבלו גזרותי לא יהיה לך, ר"ל שן יוחאי חומר הוא שנאמר להלן אני ה' אלהיכם כמעשה ארץ מצרים אני הוא שקבלתם מלכותי

לב שמח

כתב הרב ז"ל מצוה ח' הוסיפו מהשתחוות לע"ז וכו' חייב סקילה ע"כ. וטענת הרמב"ן על זה כתובה בספר בעשות, והטעם כי מנעם שמשון וס שמעם שמואל הרב שאר דרכי העבודה מלא תשתחוה בדרך ס"ה כי זכר דרך אחד מדרכי העבודה וס"ה לשאר דרכים דסיינו להקריב ולנסך וכו' וטענת הרמב"ן כי זכר דרך אחד מדרכי העבודה בלבד, אמנם זכר דרך אחד מדרכי העבודה רוצה לומר ההשתחואה, וכן אנחנו מזהירים מהקריב להם ולנסך ולקטר, ומי שעבר על אחד מאלו והשתחוה או הקריב או נסך או קטר חייב סקילה. ולשון מבילתא זובח לאלהים יחרם עונש שמענו אזהרה מנין תלמוד לומר לא תשתחוה להם ולא תעבדם וזביחה בכלל היתה ויצתה ללמד מה

הקצ"ה ממש ידבר, הרי פעמים רבות מצינו האלה ידבר בשלשן שולחו, ומה שאמר עוד (ג) כי לא יהיה לך אינו לאו בפשיטת הללמים כאשר היה דעת המכילתא, וזה ג"כ דעת הרב שכן פירשו מניעה מהלמין לאל אחר וזלחו וכמו שכתב בסמ"ק שלו בלחור ראשון, ומה שאמר עוד (ד) כי כל האלמין שאלמרו בדבור לא יהיה לך הם לאמין בעבודתם, ואי אומר כי לא תעשה פסל הוא אזהרה על העשייה וכן פסוק שהציר חפן שחיתון ועשייתם לכם פסל הוא אזהרה על העשייה אפילו בלא ענין וכן נראה מפשיטת דקרא, ומה שהציר ראיה (ה) מפרק כל הללמים להוכיח כי לא תעשה לך פסל ואמר בעבודת הללמים ולא בעשייתם ממה דמסיק הכס כי מצינו היות לעבד, נ"ל כי ממקום שאל אזהרה כי פסוק זה על העשייה ואמר ולא על העבודה, וזה כי לשון לעבד לא משמע שיעבוד אחרים רק שיעשה אותם על מנת לעבדם. ומלמדי ח"כ כי גם הכוונה בפרק הוציאו לו (דף ג"ד) סבירא לכו כי לשון זה אין פירושו שיעבוד אחרים אלא שאחרים עשו לו על מנת לעבדם, ולא חפזה בזה שאלו שם ח"כ בגמרא ועשייה גרידא מי שרי שגדא כי לעבדם שאמרו לעיל יהיה פירושו בעבודה ממש, דה"ק ועשייה גרידא בלי כוונה לעבד אחרים מי שרי. ומ"ש עוד (ו) שפסוק לא יהיה לך הוא לאו בע"ז והציר ראיה מסנהדרין ומגושים, אחת הוא זה אין הרב חולק עליו כאשר גם הוא יודע, אבל דע כי היות כל זה כדי להוכיח שאין הלכה כר' יוסי שסובר שלא יהיה לך הוא לאו בפשיטת הללמים. ומ"ש עוד (ז) כי פסוק אל תפנו אל האלילים הוא אזהרה על עשיית הללמים, זה אינו רק מזה אחרת הוא כאשר כתב הרב בלאו עשרים בסמ"ק שלו, (ח) אבל ופסל ומנחה לא תקימו שמה כי הוא גם כן יהיה אזהרה בפשיטת הללמים כמו לא תעשה לך פסל שכתבו:

נראה

התורה זוכה לאלהים יחרם. וכבר התבאר דיני מצוה זו בפרק שביעי מסנהדרין. (וישמע יתרו, מדע הלכות ע"ז פ"ג):

מצוה ו' שהזהירנו מעבוד ע"ז אפילו זולת הארבעה מינין הקדומים, אבל בתנאי שתהיה העבודה כדרכה, רוצה לומר שיעבוד אותה במה שהוא דרך אותו הנעבד שיעבד בו, כמו שיפיעור עצמו לפעור או יזרוק אבן למרקולים. והוא אמרו יתעלה באזהרה מזה לא תעבדם. ולשון מכילתא לא תשתחוה להם ולא תעבדם לחייב על העבודה בפני עצמה, ולכן מי שיזרוק אבן לפעור או יפיעור למרקולים אין זה חייב כי אין זה דרך עבודתה מפני אמרו יתברך איכה יעבדו וגו' והעובר על לאו זה חייב במיזיד סקילה וכתר ובשונג קרבן. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת סנהדרין (דף ס"ד:) ושם אמרו שלש כריתות לע"ז אחת כדרכה ואחת שלא כדרכה ואחת למולך, רוצה לומר כי מי שיעבוד אי זה ע"ז שיהיה באחת מן העבודות הנה הוא חייב כרת ובתנאי שיעבוד אותה כדרכה, כלומר בדבר שדרכה שתעבד בו כמו פוער לפעור וזורק אבן למרקולים ומעביר שערו לכמוש. וכן מי שעבד באחת מארבע עבודות לאיזה נעבד שיהיה

הללמים והוא כלשון ונחלה לא יהיה לך שהוא בקיין הנכסוס והוא דעת הברייתא השנויה במכילתא כפי משמעה, ולדעת ח"ק אינו כן אבל יהיה מניעה מהעדות האלהות לזלחו יתעלה לשון ויהי לא יהיה לך אלא להללמים והלכה היא כח"ק, ופסע דבריהם בכל מקום כך הוא אמרו בעגדה בפרק הניזקין (דף כ"ז:) אחיות לקמח: אמרו ליה פלח ללמח אמר כחוב בתורה לא יהיה לך אלהים אחרים על פני אפקו וקטלוהו וכן אונקלוס תרגם לא יהיה לך אלה אחרים בר מיני. ודע כי בכל מקום שאמר בכתוב אלהים אחרים וזלחו השם הנכבד, ולכן יתפוס זה הלשון בקבלת האלהות או בעבודה לו, כי יאמר לא תקבלו עליכם אלה בלתי לה' לבדו אבל כשידבר בפשיטת לא יאמר בכתוב אחרים וחלילה, (ז) אבל המניעה בללמים וקיומם הוא מפסוק אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם כמו שהזכירו בספר (ח) וכן מפסוק ופסל ומנחה לא תקימו לכם, ואמרו שם בספר ופסל ומנחה מה פסל עשיתם פסלתה מה מנחה כל תקימו אף פסל כל תקימו, כלומר שיעבדו עליו בקיומו בלא עשייה כגון שעשו לו אחרים ועבדו ימנה במנוה כל עובד ע"ז שמיחה לאו אחד, אבל מגפף ומנשק בשלל כדרכה שהוא דין מיוחד ימנה לעצמו כמו שאנו מונין נודר בשמה ומקיים בשמה, וכבר הזכרתי דעת צעל ההלכות והאמת יורה דרשו:

כתב

לב שמח

דשאר עבודות שמים. לא תשתחוה לאו אחד ולא תעבד לאו אחד ואחר ואלו חס כן שנמסר לאו כמי עצמו מגפף ומנשק שלא כדרכה שהוא אינו בכלל אלו ואין בו מיהס וכיון שנתחד לעצמו בלאו ובעבור ראוי למנות כמי עצמו כו' עשיו ימנה במנוה כל עובד ע"ז שמיחה לאו אחד ומגפף ומנשק בשלל כדרכה שהוא דין מיוחד ימנה לעצמו כמו שאנו מונין נודר בשמה ומקיים בשמה ע"כ. ואינו אומר דאע"ז דמגפף ומנשק אין בכלל דולא תעבד למיהס דמוזכר ילסין לכו מה זכיתם מיוחדת כו' וחייבין עליה סקילה כו' מ"מ בכללן לא ללאו שכלן כלולות בולא תעבד ואין למנותן לאו אחד כמי עצמו. ומה שהקשה מנודר בשמה ומקיים בשמה אינם קושרים כי אולם כמו שס' דין מיוחד כן יש בהם לאו מיוחד דהיינו ושם אלהים אחרים לא תזכירו ולכך ימנה אותן לעצמן בלאו אחד:

כתב

מלכותי עליכם מסיני אמרו לו הן וכן כשם שקבלתם מלכותי קבלו גזרתי, הרי שזכרנו פעמים הרבה כי דבור אלהי הוא קבלת מלכותו כלומר האמונה באלהות, ואמרם שקבלתם עליכם במצרים הוא לומר שזכר האמינו באלהות במצרים מאחריו ויחלן העם ונאמר עוד ויחלמו בזה, והאמונה ההיא הזכירם עתה וקבלו אותה עליהם ואמרו עליהם הן הן שהאמינו וקבלו עליהם להחזיק באמונה שיש אלה ומלא וזהו המוילא ממלכים כלומר הספן היכול המחדש, ח"כ דבר ברור הוא שדבור ראשון ראוי למנותו מנוה אחת זכיה המנוה להלמין בעיקר, ומנה לא יהיה לך אלהים אחרים הפסוק בולו מזה לא תעשה אחת שהיא מניעה בע"ז יזכיר שלא נודה אלהות לזלחו כלשון ואכתי אלהים לכם לאלהים, אלא ה' האמת היום להיות לכם לאלהים, יכלול מניעה בע"ז מהמקבלו עליו באלוה ומהשחיות והעובד כענין שנינו (סנהדרין ס"ו:) העובד ע"ז אחד העובד ואחד המשחיות ומהמחזק והמקבל עליו באלוה והואמר לו אלי אלה, (ג) ואינו לאו בפשיטת הללמים כנראה מפסע הברייתא השנויה במכילתא (ד) אבל כולן לאמין בעבודה אלהים עמא כלומר בעובד אותה אחר לא יהיה לך אלהים מכל אלה השמים לקבלו באלהים ולומר לאחד מהם חלי אלה ולא תעשה לך פסל וכל חמורה ולא תשתחוה להם וגם לא תעבדם. וכן בכל מקום יתפוס בעבודת אלהים כלשון זה פן תחיתון ועשייתם לכם פסל חמורה כל ואין הכונה בפשיטת אלא בעבודתם והקבלה באלהות שלהם. וכבר הזכירו בגמרא בזה שתי סברות אם הוא בפשיטת חס לא, אמרו בגמרא ר"ה (דף כ"ד:) וכן בגמרא ע"ז (דף מ"ג:) בפשיטת האורות שבמזמור תהאיון מי שרי וזה תיחא אשר בשמים לעבודת חמה ולבנה וכוכבים ומזלות ממעל לרבות מלאכי השרת והיה סבור כי הוא איסור בפשיטת האורות אפילו למוי ונדהה זה (ה) ואמרו כי תיחא היות לעבדם חלי לעבדם אפי' שלשול קטן נמי אין הכי נמי ומסיפיה דקרא נפקא אשר בחרן לרבות ימים ונדרות הרים ונעשות, מהמה לרבות שלשול קטן, ורמזם בלעבדם שזכרם הכתוב עבודתם כל אלו וקבלתם באלוה ולא אמר כי תיחא היות בעושה ע"ז לעבדם. (ו) ובפרק ד' מיתות (דף כ"ו:) אמרו בבני נח אלהים זו ע"ז, וכן הוא אמר לא יהיה לך אלהים אחרים, וזו הגזירה שזה בעובד היא שאלו נכרי שעשה ע"ז ולא תשתחוה לה רבה פוער שם בגמרא, ואינו אומר שזה דעת החכמים בספירה והלשון שם כך הוא ואלהי מסכה לא תעשו לכם יכול יעשו להם אחרים ח"ל לא לכם, אי לא לכם יכול הן יעשו לאחרים ח"ל לא תעשו (ס"א ולא לאחרים) מכלן אמרו העושה ע"ז לעצמו עובר משום ב' אזהרות, משום לא תעשו ומשום לא לכם, ר' יוסי אומר משום ב', משום לא תעשו, ומשום לא לכם, ומשום לא יהיה לך, הנה לדעת ר' יוסי לא יהיה לך אזהרה בעושה

וסתן וכו'. פירוש כי שם ס"א מהל' ע"ז כתב זכיתם בכלל עונדם היתה ונמסר יחלם לומר לך מה זכיתם מיוחדת וכו'. וזה מובאר שם סת' בדרך סגמ' שאמר דרכי העובד נלמדים מזהות וכו'. ונראה שהוא הרמב"ן מפרש מה שהרב אומר וכן אנו מוזהרין מלסקריב שהוא מוסב אל זכר דרך אחד מדרכי העובד וכו' כלומר וס' לשאר דרכים וא"כ וכן אנו מוזהרין דקמאר ר"ל אנו מוזהרין בכלל דולא תשתחוה. ולכן טען בגמ' אינו כן דשאר דרכי העובד לא נקוי אלא מכלל דזכיתם. אבל כשנפרש וכן אנו מוזהרין מילתא כפשי נפשה ינאל הרב מעטעס זו כי יהיה פירוש דבריו כן, ובר דרך א' כו' ולא דוקא כי כן אנו מוזהרין מלסקריב כו' כלומר שאנו מוזהרין בסן ממקום אחר ולא חס לפרשו כאן. ושאר מה שטען כאן הרמב"ן על אנכי ה' אלהיך שגמס הרב מ"ע כדכר הכתיב בו לעיל במ"ע מה שיש בו די יע"ש:

אבל כאן סוסיף הרמב"ן וז"ל ראה הרב לפי דעמו במנין המנוה למנות לאו דהשתחואה ולא

נראה לי (ט) שהיון כדברי הרב שאין זו לאו שכללות ואף שהלכה כר' יוחנן שאמר שחלק הכתוב בשנים לא יספיק לחייבו שתי תעלות בשנים בשתיים כהעלם אחת מ"מ הרי החלוקה ההוא די לפי דעתו לחייבו שתיים כשהלכה אחת דעו כהן לא אמרו הכס דמיתה לאו שמה חלוקה אלא לחייבו שתיים כהעלם אחת אצל כשהי העלמות יתחייב שתיים וא"כ אין זה לאו שכללות מאחר שהייב על כל אחד ואחד. ודלית כי גם הסמ"ג מנאם שמים כללו ל"ח וכללו ל"ט: נראה

שיהיה מהם הנה הוא חייב כרת ואף על פי שאין דרך עבודתה בכך כמו אילו הקריב לפעור או השתחוה למרקולים, וזהו שלא כדרכה, והכרת השלישית במי (וישמע יתרו, מדע כלכות ט"ז וחקות סע"ו"ס פרק ג') :

מצוה ז שהזהירנו מתת קצת מבנינו אל הנעבד המפורסם בזמן נתינת התורה שהיה שמו מולך. והוא אמרו יתעלה ומורעך לא תתן להעביר למולך. והיתה עבודתו כמו שהתבאר בפרק שביעי מסנהדרין (ס) והוא שהיו מבקשים אש גדולה לפני הצלם ויקח אחד מבניו ויתנהו לגובר מתעסק לאותו הנעבד ויעבירה הזובר על האש מצד אל צד. וכבר נכפלה האזהרה מהמעשה הזה באמרו לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש. ומי שעבר על לאו זה במזיד חייב סקילה וכתב אם לא יסקל ובשונג חייב חטאת קבועה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפ"ז מסנהדרין. (אחרי מות, ט"ז פ"ז) :

מצוה ח שהזהירנו מעשות אוב. והוא שיקטיר בקמורת ידועה ויעשה פעולות מיוחדות. ויתדמה להשמיע דבור מתחת שחיו שיישב על מה שישאל ממנו, וזה מין אחד ממינו. והוא אמרו יתעלה אל תפנו אל האובות. ולשון ספרי אוב זה פיתום המדבר משחיו. והעובר על לאו זה במזיד נסקל ואם לא יסקל יהיה בכרת ואם היה שונג חייב חטאת קבועה, רוצה לומר מי שעשה אותו מעשה בידו ויתעסק בו בעצמו. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשביעי מסנהדרין. (קדושים, מדע כלכות ט"ז וחקות סע"ו"ס פ"ז) :

מצוה ט שהזהירנו מעשות מעשה ידעוני, והוא גם כן מין ממיני ע"ז. והוא שיקח עצם עוף ששמו ידוע וישים אותו בפיו ויעשן עשן ויתחולל הוללות ויעשה מעשים עד שיתחבר לו ענין דומה לחולי הנפל ויקהו תרדמה וידבר בהויה. אמרו ידעוני מניה עצם עוף ששמו ידוע לתוך פיו ומדבר מאליו. ובא אזהרה בו בזה הלשון אל תפנו אל האובות ואל הידעונים, ואל תחשוב שלא זו היא לאו שבכללות כי הוא כבר חלק אותו בזכרון העונש ואמר או ידעוני וחייב בכל אחת מהם סקילה וכתב במזיד. והוא אמרו יתעלה איש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני. ולשון ספרי לפי שהוא אומר איש או אשה עונש שמענו אזהרה מנין תלמוד לומר אל תפנו אל האובות, ועל לאו זה בשונג חייב חטאת קבועה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשביעי מסנהדרין. (קדושים, ט"ז פ"ז) :

מצוה י שהזהירנו מנשות אחר ע"ז ומהתעסק בספוריה, רוצה לומר בזה הענין ברוחניות, כלומר הכוכב פלוני ירד על תאר כך ויעשה כך והפלוני יקטירו לו ויעמדו לפניו על תאר כך ויעשה הדבר הפלוני ומה שילך על הדרך הזה, כי המחשבה באלו הדברים והענין באלו הלשונות הוא מה שיעורר האדם לבקש אותם ועבודתם, ובכתוב אשר הזהירנו מזה הענין הוא אמרו אל תפנו אל האלילים. ולשון ספרי אם פונה אתה אחריהם אתה עושה אותם אלהות. ושם אמרו רבי יהודה אומר אל תפנה לראותם, אפילו להסתכל צורת הצלם הנראית והמחשבה בעשיתה אינו מותר כדי שלא יתעסק חלק הזמן בחלק מטנה. ובפרק שואל אדם (דף קמ"ט) אמרו כתב המחלף תחת הצורה ותחת הדיוקנאות אסור לקרות בשבת ודיוקנא עצמה אפילו בחול אסור להסתכל בה משום שנאמר אל תפנו אל האלילים מאי תלמודא א"ר יוחנן אל תפנו אל מדעתכם. וכבר נכפלה האזהרה בזה הענין בעצמו רוצה לומר באיסור מחשבה בע"ז, והוא אמרו יתעלה השמרו לכם פן יפתה לבבכם רוצה לומר כי כשתעמיק לבך לחשוב בה יהיה מביא אותך לסור מן הדרך ולהתעסק בעבודתה. ואמר גם כן בזה הענין בעצמו ופן תשא עיניך השמימה, כי לא בא להזהיר האדם (ראשונה) שלא לראות אותם בעיניו, ואמנם הזהיר מן הענין במה שיתחם אל עבודתם בענין הלב. וכן אמר פן תדרוש לאלהיהם יוהיר מלדורש איכות עבודתם אע"פ שלא יעבדם שזה כולו מביא למעות בהם. ודע שהעובר על זה חייב מלקות. וכבר התבאר בסוף פ"ק מעירובין (דף י"ז) על מה שאמרו לוקים על עירובי תחומין ושמו ראיית זה אמרו אל יצא איש ממקומו, והקשה אחד ואמר ואיך ילקה מלקות על אזהרה במלת אל ולא באה האזהרה במלת לא, והשיבו על צד הקושיא וכי כל מה שיבא במלת אל אין לוקין עליו אלא מעתה אל תפנו אל האלילים ה"נ דלא לקי, הנה הורה כי לאו זה לוקין עליו. (קדושים סט"ו, ט"ז פ"ז) :

מצוה יא שהזהירנו מעשות מצבה יתחברו אליה ויכבדוה אפילו הושמה לעבוד האל עליה, וזה כי יתדמה בע"ז, כי כן היו עושין הבונים מצבה ומשימין עליה ע"ז. והוא אמרו יתעלה באזהרה מזה לא תקים לך מצבה. ומי שעבר על לאו זה חייב מלקות. (שופטים וטו"ט, ט"ז פ"ז) :

מצוה יב שהזהירנו מעשות אבן מוכנת להשתחוות עליה אפילו היה זה לאל יתברך, וגם כן שלא יתדמה לע"ז כי כן עושין אבן מצוירת במלאכה מחוכמת לפני הצלם וישתחוו עליה לאותו צלם, ואמר ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה והעובר על לאו זה לוקה. ולשון ספרא לא תתנו בארצכם בארצכם אי אתם משתחוים על האבנים אבל אתם משתחוים על האבנים שבמקדש. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בגמרא מגילה. (בסר סיני, ט"ז פ"ז) :

מצוה יג היא שנמנענו מלנמוע אילנות במקדש או אצל המזבח על דרך הנוי והיופי לכיון בזה עבודת האל יתעלה לפי

לב שמה

כתב הרב מ"ס סתרינו מעשות מעשה ידעוני כו' ונאם האסור כי לא תפנו אל האובות ואל הידעונים ואל תחשוב שזה לאו שכללות כי כבר חלק אותו בזכרון העונש ואמר או ידעוני כו' ע"כ. והרמב"ן טען כוא ודלוי לאו שכללות מהאמר כגמ' מ"ס סכא דתני ידעוני וכו' וכלכס כר' יוחנן ט"ז :

יפשמה של שמועס זו ודלוי כוונתו משמע, אכל יס לומר לדעת סכר דלענין קרבן דמייירי סכס כמתני' דכריתות שלא מני טס ידעוני טס כעל אוב כוא סאמר ר' יוחנן דסואיל ושינס כללו אחד נאמרו אס טסס סססין כהעלם אחת אינו חייב אלא אחת ואל זס כוא סתן כעסס חלוקס דמיתס אינס חלוקס ר"ל אינס חלוקס לקרבן דכי סיכי דחילוק תעלות אינו תלוי

אמרו יתברך לא תחמול ובא הפירוש לא תלמד עליו זכות.
(סס, סס):

מצוה כא שהזהיר המוסת מלשתוק בחובה שידע אותה למסית ממה שיעמוד להעמיד העונש עליו. והוא אמרו יתעלה ולא תכסה עליו ובא הפירוש לא תכסה עליו אם אתה יודע לו חובה אי אתה רשאי לשתוק.
(סס, סס):

מצוה כב שהזהירנו שלא ליהנות בתכשיטין שיקשמו בהן לע"ז. והוא אמרו יתברך לא תחמוד כסף וזהב עליהם. ובספרי ביאר שצפוי נעבד אסור וסמכו אותו באמרו יתברך לא תחמוד. ומי שעבד על לאו זה חייב מלקות. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בע"ז. (וסיס עקב, סס פ"ח):

מצוה כג שהזהירנו שלא לבנות עיר הנדחת. והוא אמרו יתעלה תל עולם לא תבנה עוד. וכל מי שיבנה בה דבר חייב מלקות ר"ל כשישיב אותה מדינה כאשר היתה. וכבר התבאר דיני מצוה זו בעשירי מסנהדרין.
(ולאס לאני, סס פ"ד):

מצוה כד שהזהירנו שלא ליהנות ולהחזיק כלל בדבר ממון של עיר הנדחת. והוא אמרו יתעלה ולא ידבק בידך מאומה מן החרם, ומי שלקח ממנו מאומה חייב מלקות. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בעשירי מסנהדרין.
(סס, סס):

מצוה כה שהזהירנו מחבר דבר מע"ז אל ממונו, אבל נרחיק ממנה ומבתיה ומכל מה שיוחס אליה. והוא אמרו ולא תביא תועבה אל ביתך. ומי שנהנה מדבר ממנה חייב מלקות. וכבר בארו בסוף מכות (דף כ"ג) שמי שבשל בעצי אשרה לוקה שנים, אחת משום לא תביא תועבה אל ביתך ואחת משום ולא ידבק בידך, ודע זה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשלישי מסנהדרין. (וסיס עקב, סס):

מצוה כו שהזהירנו מהתנבאות בשמה, והוא שיאמר האל צונו לעבוד אותה או שהיא בעצמה צוה לעבדה ויעדה גמול והזהירה מעונש כמו שיחשבו נביאי הבעל ונביאי האשרה, ולא בא בכתוב אזהרה מכוארת מיוחדת בזה הענין כלומר שלא להתנבא בשמה, אבל התבאר בכתוב העונש ודין מיתה על המתנבא בשמה. והוא אמרו יתעלה ואשר ידבר בשם אלהים אחרים ומת הנביא ההוא, וזאת המיתה בחנק לפי מה שהושם השרש אצלנו כל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא בהנך. וכבר ידעת השרש שבארתי בשרש י"ד מן השרשים הקודמים לזה המאמר, והוא אמרם התורה לא ענש אלא אם כן הזהיר, ותהיה האזהרה שלו מאמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו. ואינו נמנע היות לאו אחד מזהיר מדברים רבים ולא יהיה משפטו לאו שבכללות כשהתבאר העונש בכל ענין וענין. והנה אביא לך מזה דמיונות במקומם. וכבר התבאר דיני מצוה זו באחד עשר מסנהדרין. (סופטים וסופרים, סס פ"ט):

מצוה כז שהזהירנו מהתנבא לשקר, והוא שיתנבא בשם ה' אבל יאמר מה שלא אמר האל יתעלה לו, אבל אמר זולתו וידרוש הוא בו ויאמר כי האל אמר לו הדבר הזה והוא לא אמר אותו אליו. ולשון האזהרה בזה אמרו אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי אשר לא צויתיו, והעובר על לאו זה דינו גם כן בחנק, ובשמי הנחנקין אמרו ונביא השקר. ושם (סנהדרין פ"ט) אמרו שלשה מיתתן בידי אדם, אשר יזיד לדבר דבר בשמי זה המתנבא מה שלא שמע, את אשר לא צויתיו הא לחבירו צויתיו זה המתנבא מה שלא נאמר לו, ואשר ידבר בשם אלהים אחרים זה המתנבא בשם ע"ז. ובכללן נאמר ומת הנביא ההוא, וכל מיתה

לפי שכך היו עושין עובדי ע"ז שהיו נומעין להם אילנות יפים ותאווה לעינים בבתי עבודתם. והוא אמרו יתעלה לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך. והעובר על לאו זה הוא חייב מלקות. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת תמיד ושם נאמר שהנמיעה אסורה במקדש. (סופטים וסופרים, מדע סלמט ע"ז ומקות סענו"ס פ"ו):

מצוה יד שהזהירנו מהשבע בע"ז, ואפילו לעובדיה לא ישביעו אותם בה כמו שבארו באמרם לא תשביעו העכו"ם ביראתו. והוא אמרו יתעלה ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא תשביע לעכו"ם ביראתו, ושם נאמר גם כן לא תזכירו שלא ידור אדם בשם ע"ז. ובסנהדרין (דף ס"ג:) לא תזכירו שלא יאמר אדם לחבירו שמור לי בצד ע"ז פלוגית, והעובר על לאו זה כלומר שישבע בדבר מן הנבראים שיחשבו בהם הטועים האלהות על צד ההגדלה חייב מלקות. ובגמרא סנהדרין (סס ע"ה) עם מה שהזהירנו מחבק ע"ז ולנשקה ולכבד לפניו ובגון אלו מפעולות הכבוד והאהבה אמר על כלם אינו לוקה חוץ מן הנודר בשמו והמקיים בשמו. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשביעי מסנהדרין. (ולאס סנפטים, סס פ"ד):

מצוה מז שהזהירנו מדרוש לע"ז ויקרא האנשים לעבדה ויזרום על זה ואף על פי שזה הדורש לא יעשה פעולה מהפעולות זולת הדרישה אליה, וזה נקרא אם היה דורש אליה אל העם מדיח, והוא אמרו יתעלה יצאו אנשים בני בליעל. ואם דרש אחד מן האנשים נקרא מסית, והוא אמרו יתעלה כי יסיתך אחיך בן אמן. ודברינו במצוה זו אמנם הוא במדיח, ואזהרה שבאה בזה הוא אמרו יתברך ולא ישמע על פיך אזהרה למסית, מסית בהדיא כתיב ביה וכל ישראל ישמעו וייראו ולא יוסיפו לעשות אלא אזהרה למדיח. וכן אמרו במכילתא לא ישמע על פיך אזהרה למדיח, והעובר על לאו זה חייב מקילה. ולשון סנהדרין (דף ס"ז) מדיחי עיר הנדחת בסקילה. וכבר התבאר דיני מצוה זו בעשירי מסנהדרין. (ולאס לאני, סס):

מצוה מו שהזהירנו מחסית והוא שידרוש אחד מישראל לעבוד ע"ז והוא הנקרא מסית כמו שקדם באורו. ולשון אזהרה מזה ולא יוסיפו לעשות כדבר הרע הזה. והעובר על לאו זה חייב סקילה כמו שבא בכתוב כי הרוג תהרגנו. והאיש שמשדל המסית שיוסד לו הוא ראוי שיהרגנו כמו שבאר יתעלה ידך תהיה בו בראשונה. ולשון ספרי מצוה זו ביד המוסת. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בסנהדרין. (סס, סס פ"ט):

מצוה יז שהזהיר המוסת מלאהוב המסית ולהאזין לדבריו. והוא אמרו יתעלה לא תאבה לו. ולשון ספרי מכלל שנאמר ואהבת לרעך כמוך יכול אתה אוהב לזה, תלמוד לומר לא תאבה לו. (סס, סס):

מצוה יח שימנע המוסת להקל נמירת המסית אבל הוא חייב לנמור אותו על כל פנים וכל זמן שלא ימור הוא עובר על מצות לא תעשה. והיינו דאמר יתעלה ולא תשמע אליו, ובא הפירוש מכלל שנאמר עזוב תעזוב עמו יכול אתה עזוב לזה, תלמוד לומר ולא תשמע אליו.
(סס, סס):

מצוה יט שהזהיר המוסת מהציל את המסית כשיראה אותו בענין המיתה והצרה. והוא אמרו יתעלה לא תחוס עינך עליו ובא הפירוש מכלל שנאמר לא תעמוד על דם רעך יכול אי אתה עומד על דמו של זה תלמוד לומר לא תחוס עינך. (סס, סס):

מצוה כ שהזהיר המוסת שלא ילמד זכות למסית ואפילו יודע לו זכות אין מותר לו להזכירו וללמד. והוא

ידעוני המדבר בפיו, הרי אלו בסקילה והשואל בהם באזהרה. (ס, ס):

מצוה לה הזהירנו משאול אל המתים כמו שיחשבו אותם שהם מתים באמת ואע"פ שהם אוכלים ומרנישים, ויחשבו שמי שיעשה כך וילבש כך יבא אליו המת בשניה ויאמר לו מה שישאל. והוא אמרו יתעלה לא ימצא כך וגו' ודורש אל המתים. ובנמרא סנהדרין (דף ס"ה:) דורש אל המתים זה המרעיב עצמו ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה. וכל העובר על לאו זה חייב מלקות. (ס, ס):

מצוה למ שהזהירנו מהמשך אחר חקות העכו"ם, שתהיינה הנשים לובשות בגדי האנשים ושיתקשמו בתכשיטיהם. והוא אמרו לא יהיה כלי גבר על אשה, וכל אשה שתתקשט באחד מתכשיטי האנשים המפורסמים בעיר ההיא שזה הוא תכשיט מיוחד לאנשים לוקה. (ס, ס):

מצוה מ שהזהירנו מהתקשט האנשים בתכשיטי הנשים. והוא אמרו ולא ילבש גבר שמלת אשה, וכל אדם שיתקשט (גם) כן או לבש מה שהוא מפורסם במקום ההוא שהוא תכשיט מיוחד לנשים לוקה. ודע שזאת הפעולה כלומר היות הנשים מתקשמות בתכשיטי האנשים והאנשים מתקשמים בתכשיטי הנשים פעמים יעשו לעורר הטבע לומה כמו שהוא מבואר. בספרים המחברים לזה, והרבה מה שיושם בתנאי בעשיית קצת המליסמא ויאמר אם יתעסק בו אדם ילבש בגדי נשים ויתקשט בוזה ופנינים והדומה להם, ואם היתה אשה תלבש השריון ותזדיין בחרבות, וזה מפורסם מאד אצל בעלי הדעת הזאת. (כי תלא, ס):

מצוה מא הזהירנו מרשום בגופנו במיני צבעונים כגון הכחול והוירדט וזולתם כמו שיעשו עובדי ע"ז כמו שהוא מפורסם אצל אנשי מצרים עד היום, ואזהרה מזה הוא אמרו וכתובת קעקע לא תתנו, והעובר על לאו זה חייב מלקות. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו בסוף מכות. (קדוש תסיו, ס פ"ג):

מצוה מב הזהירנו מללבוש בגד ארוג בצמר ופשתים כמו שהיו לובשים כומרי ע"ז באותו הזמן. והוא אמרו לא תלבש שעמנו, וזה מפורסם היום אצל כומרי ע"ז במצרים. והעובר על לאו זה חייב מלקות. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו במסכת כלאים ובשבת וסוטה ומכות. (כי תלא, סלכות כלאים פ"ג):

מצוה מג הזהירנו מהעביר שער הצדעים. והוא אמרו יתעלה לא תקיפו פאת ראשכם, והאזהרה מזה שלא נתדמה לעובדי ע"ז כי כן היו עושין כומרי ע"ז שהיו מגלחין שער הצדעים לבד, והיו צריכין שיבארו במסכת יבמות (דף ס') ואמרו הקפת כל הראש שמה הקפה כדי שלא יאמר כי תכלית מה שידמה הוא גלוח הצדעים והניח שאר שערם כמו שיעשו כומרי ע"ז אמנם כשיגלח הכל אין בזה דמיון בהם, הנה הודיענו שאינו מותר לגלח הצדעים בשום פנים לא ביחוד ולא עם הראש, וחייב מלקות על כל פאה מהם, והוא חייב שתיים אם גלח כל ראשו. והראוי שלא נמנה זה שתי מצות ואע"פ שהוא חייב שתיים לפי שאין בהם שתי לשונות תחת לאו אחד, כי הוא אילו אמר לא תקיפו פאת ראש מימין ופאת ראש משמאל ומצאנו חייב עליהם שתיים אז היה אפשר לומר שימנו שתי מצות, אמנם בהיותו מלה אחת וענין אחד הנה הוא באמת מצוה אחת, ואע"פ שבא בפירוש שלא זוהי כולל חלקים רבים מתחלקים מן הגוף ושהוא חייב על כל אחד ועל כל חלק מהם ביחוד לא יחייב זה שיהיו מצות רבות. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו בסוף מכות

ומקלו יניד לו, והעובר על לאו זה ויעשה אחד מאלו חייב מלקות, כלומר מי שיהיה קוסם ויניד לבני אדם בפועל שיפעל אותו, לא מי שישאל לקוסם, אבל השאלה לקוסם מנונה מאד. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו במסכת סנהדרין. (סופטים וסוטים, מדע סלכות ע"ז וחקות העכו"ם פ"ה):

מצוה לב הזהירנו מעשות המעשים בבחירה ממשפטי כוכבים והוא שיאמר זה היום מוב למעשה פלוני ונבון לעשות או זה היום מונע מעשות מעשה פלוני ונרחיק מעשותו, והוא אמרו יתעלה לא ימצא כך מעונן, וכבר נכפלה אזהרה זו ואמר ולא תעוננו. ולשון ספרא לא תעוננו אלו נותני העתים, כי הלשון נגזר מעונה, רוצה לומר לא יהיה כך מעונן שיאמר עת פלונית טובה והעונה פלונית רעה, והעובר על לאו זה חייב מלקות, ר"ל שיניד העתים האלו לא מי שישאל בעדם, אבל השאלה ג"כ אסורה מחוברת אל היותה דבר אין אמיתות לה, ומי שיכוין בפעולתו לעת ידוע במבט כדי שיצלה או יהיה לו תועלת באותו מעשה לוקה מפני שעשה מעשה. ובכלל אזהרה זו גם כן אסור פועל החרטומים. ולשון חכמים (סנהדרין ס"ה): מעונן אלו אחוזי עינים. והוא מין גדול מן התחבולה מחובר אליו קלות התנועה ביד עד שתדמה לאנשים שיעשה עינים אין אמיתות בהם, כמו שנראה אותם יעשו תמיד יקחו חבל וישימו אותו בכנף בגדיהם ויוציאו נחש, וישליך טבעת לאויר ואחר כך יוציאוהו מפי אדם אחד העומדים לפניו, ומה שידמה לזה מפעולות החרטומים המפורסמים אצל החמון כל פועל מהם אסור, ומי שעושה זה יקרא אחוזי עינים והוא מין הכשוף, ומפני זה לוקה, והוא עם זה גונב דעת הבריות, וההפסד המגיע מזה גדול, כי כן ציור העינים הנמנעים תכלית המניעה אפשריית אצל הסכלים והנשים והקטנים רע מאד, ויפסיד שכלם וישיבם להאמין הנמנע והיותו אפשר שיהיה, והבן זה. (ס, ס):

מצוה לד שהזהירנו מנחש, כמאמר הריקים כבר חזרתי מן הדרך לא ישלם לי צרכי, והיום יום ראשון מה שראיתי בו מן הדבר פלוני לא ארויח דבר, וזה האופן רב מאד אצל החמון העניים בדעת הסכלים, וכל מי שיעשה מעשה על פי הנחש לוקה, כאמרו לא ימצא כך מעונן ומנחש. וכבר נכפלה אזהרה זו באמרו לא תנחשו, ואמרו לא תנחשו כגון אלו המנחשים בחולדה ובעופות ובכוכבים. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו בשביעי משבת. (ס, ס):

מצוה לה הזהירנו מעשות הכשוף כלו. והוא אמרו לא ימצא כך וגו' ומכשף, והעובר על לאו זה חייב סקילה במזיד ובשונג חטאת קבועה. והתבארנו משפטי מצוה זו בפ"ז מסנהדרין. (ס, ס):

מצוה לו הזהירנו מהיות חובר, והוא שיאמרו מאמרים שיחשבו שיועילו לזה. והוא אמרו יתעלה לא ימצא כך וגו' וחובר חבר. ולשון ספרי וחובר חבר אחד חובר את העקרב כלומר מי שיאמר עליהם מאמרים ולא ינשכחו לפי מחשבתו, או יאמר על מקום נשיכתם כדי שינוח הכאב, והעובר על לאו זה לוקה. והתבארנו משפטי מצוה זו בשביעי משבת. (ס, ס):

מצוה לז שהזהירנו משאול בעל אוב. והוא אמרו יתעלה לא ימצא כך וגו' ושואל אוב. והעובר על לאו זה כלומר שישאל באוב אינו חייב מיתה אבל הוא אסור. (ס, ס):

מצוה לח שהזהירנו משאול בידעוני. והוא אמרו יתעלה לא ימצא כך וגו' וידעוני. ולשון ספרא אל תפנו אל האובות ואל הידעונים, אוב זה פיתום המדבר משחיו,

מכות ואין הנשים חייבות בה. (קדוש סטיו, מדע סלמות ע"ז ומקום סטיו"ס פ"ב):

מצוה מד שהזוהירנו מלגלח הזקן. והוא חמשה חלקים הלחי העליון מצד ימין והלחי התחתון מצד ימין, הלחי העליון מצד שמאל והלחי התחתון מצד שמאל, והזקן, ובא האזהרה בהם בזאת המלה לא תשחית את פאת זקנד וזה שזקן יקרא הכל. ולא אמר לא תשחית זקנד אבל אמרו לא תשחית פאת רוצה לומר שלא תגלח אפילו פאה אחת מכלל הזקן, ובא הפירוש שהוא חמש פאות כמו שחלקנו אותם, והוא חייב חמש מלקיות כשיגלח הכל אפילו גלחו בבת אחת. ולשון משנה (מכות כ"ו) ועל הזקן חמש שתים מכאן ושתיים מכאן ואחת למטה, רבי אליעזר אומר אם נמלך כולן כאחת אינו חייב אלא אחת. ואמר אלמא קסבר רבי אליעזר לאו אחד הוא, הנה זה ראיה מבוארת דסבר תנא קמא שהן חמשה לאוין וכן היא ההלכה. וזה גם כן היה קשום כמו שהוא היום מפורסם בקשום הגלחים שהם יגלחו זקנם. ואשר חייב שלא ימנו חמש מצות בהיות האזהרה מהן במלה אחת כמו שבארנו במצוה שלפני זאת. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו בסוף מכות. וזו אין הנשים חייבות בה. (סס, סס):

מצוה מה שהזוהירנו מעשות שרץ לנפש בבשרנו כאשר יעשו עובדי ע"ז. והוא אמרו יתעלה לא תתנו דודו. וכבר נכללה האזהרה מזה באמרו ושרץ לנפש לא תתנו וגו'. וכבר התבאר בגמרא יבמות (דף י"ג:) כי גופיה דקרא לא תתנו דודו לא תעשו חבורה, ושם נאמר גם כן לא תתנו דודו מיבעי ליה לגופיה דאמר רחמנא לא תעשו חבורה על מת. ובגמרא מכות (דף כ"ה) אמרו שרימה וגדידה אחת היא. ושם התבאר המתנווד על המת בין ביד בין בכלי חייב ועל ע"ז בכלי חייב ביד פטור כמו שבא בפירוש בנבואה ויתנו דודו כמשפטם בחברות. והנה אמרו שבכלל זה האזהרה מחלוק דתי העיר במנהגם וחלוק הקבוצים ואמרו לא תתנו דודו לא תעשו אגודות אגודות, אבל גופיה דקרא הנה הוא כמו שבארנו לא תעשו חבורה על מת, וזהו כמו דרש. וכן אמרו סנהדרין (דף ק"י) המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר ולא יהיה כקרח וכעדתו, הוא גם כן על צד הדרש אמנם גופיה דקרא הוא להפחיד. ולפי מה שבארנו החכמים הנה הוא שלילה לא אזהרה כי הם בארו שענין זה המאמר הוא שהאל יתעלה מגיד כי מי שיחלוק ויעורר על הכהונה במה שיבא מן הזמן לא יענש במה שנענש קרח ואמנם יהיה כאשר דבר ה' ביד משה לו, רוצה לומר הצרעת, כאמרו למשה הבא נא ירך בחיקך, וכמו שהתבאר בעזיתו המלך. ואשוב אל כונת המצוה ואומר כי התבארנו משפטי מצוה זו בסוף מכות והעובר על לאו זה לוקה. (ראש חגי, סס):

מצוה מז שהזוהירנו משכון בארץ מצרים לעולם כדי שלא נלמוד ממעשיהם ולא נלך בדרכיהם המגונים והוא אמרו לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד. וכבר נכלל אזהרה בזה שלש פעמים, אמרו בגמרא* בשלשה מקומות הזוהיר הקב"ה את ישראל שלא לשוב למצרים ובשלשה פעמים חזרו ובהם נענשו. אמנם השלשה מקומות אחד מהן אשר זכרנוהו, והשני בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף לראותם והשלישי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד, אע"פ שהנראה מהדברים שהוא ספור באה הקבלה שהוא אזהרה. וכבר התבאר בגמרא סוכה (דף י"ה:) כי אלכסנדראי היא מן העיירות האסורות לשכון, ותחום אלכסנדראי מדרת אורך ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה, והוא מכלל ארץ מצרים האסורה לשבת בה אבל מותר ללכת בה בסחורה או לעבור לארץ אחרת. ובבאור אמרו בירושלמי

*הוא במחלתא עשלה:

(סנהדרין סוף פרק חלק) לשיבה אי אתה תזור אבל אתה חוזר לפרקמטיא ולכבוש הארץ. (שופטים ושופטים, מלכים פ"ב):

מצוה מו הזוהירנו שלא לתור אחר לבבנו עד שנאמין דעות הפך הדעות שחייבתנו התורה אבל נקצר מחשבותינו ונשים להן גבול נעמוד אצלו, והוא מצות התורה ואזהרותיה. והוא אמרו ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. ולשון ספרי אחרי לבבכם זה מינות כענין שנאמר ומוציא אני מן ממות את האשה וגו' ואחרי עיניכם זה זנות כענין שנאמר ויאמר שמשון לאביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני, רוצה לומר המשך אחר התאוות הגשמיות והתעסק המחשבה בהן. (שלה לך, מדע סלמות ע"ז ומקום סטיו"ס פ"ב):

מצוה מח הזוהירנו מכרות ברית עם הכופרים ולהבטיחם על כפירתם, רוצה לומר עם שבעה עממין. והוא אמרו יתעלה לא תכרות להם ברית. וכבר בארנו במצות עשה קפ"ז שמלחמת שבעה עממין וכל מה שבא בהם ראוי למנותו ושהוא לא ילך דרך מצות שאין נזהרות לדורות. (ואתחנן, סס פ"י):

מצוה מז הזוהירנו שלא להחיות איש משבעה עממין כדי שלא יתיחדו עם בני אדם ויסיתום לע"ז. והוא אמרו לא תחיה כל נשמה, והריגתם מצות עשה כמו שבארנו במצוה קפ"ז, ומי שעבר ולא הרג מהם והיה אפשר לו להרגו עבר על מצות לא תעשה. (שופטים ושופטים, מלכים פ"ב):

מצוה נ הזוהירנו מחמול כלל על עובדי ע"ז ומליפות דבר מכל מה שמיחד להם. והוא אמרו לא תחנם ובאה הקבלה לא תתן להם חן. עד שהאיש העובר ע"ז יפה הצורה אסור לנו לומר זה יפה תאר כמו שהתבאר. בגמרא דילן (פ"ז כ'). ובגמ' ירושלמי (ע"ז פ"א ס"ט) אמר לא תתן להם חן בלא תעשה. (ואתחנן, מדע סלמות ע"ז ומקום סטיו"ס פ"ב):

מצוה נא הזוהירנו מהושיב עובדי ע"ז בארצנו כדי שלא נלמוד כפירותם, באמרו לא ישבו בארצכם פן יחטאו וגו', ואילו רצה העכו"ם לעמוד בארצנו אינו מותר לנו עד שקבל עליו שלא לעבוד ע"ז ואולם עובדי ע"ז לא ישכנו עמנו ולא נמכור להם נחלה ולא נשכיר להם בית, ובבאור אמרו לנו הפירוש לא תתן להם חנייה בקרקע. (ואלס, המשפטים, סס):

מצוה נב הזוהירנו מהתחתן בכופרים. והוא אמרו יתעלה לא תתחתן בהם, ובאר התנות מהו בתך לא תתן לבנו, ובבאור אמרו דרך חתנות אסרה תורה. והעובר על לאו זה יש בענשו הפרש, וזה שהבועל ארמית כשבא עליה בפרהסיא כל מי שיהרגו והוא דבק בעבירה הנה קיים העונש כמו שעשה פנחס לומרי, ואמרו (סנהדרין פ"ה:) הבועל ארמית קנאין פוגעין בו, אבל בתנאים שאמרו והוא שיבא עליה בפרהסיא ובשעת מעשה וכמעשה שהיה, נאם לא עשה זה בפרהסיא או שפירש ולא פגעו בו קנאין הנה הוא מחוייב כרת אבל לא התבאר זה הכרת בתורה, אמרו לא פגעו בו קנאים מהו והתבאר שהוא בכרת מאמרו כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה מכלל שהוא בכרת. וכשהתאמת על אדם שהוא בעל ארמית בעדים והתראה לוקה מדאורייתא ודע זה. (ואתחנן, קדוש סלמות חסודי צלס פ"ב):

מצוה נג שהזוהירנו מהתחתן בזכרי עמון ומואב לבד אפילו אחר הכנסם בדת. והוא אמרו יתעלה לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה', והעובר על לאו זה לוקה כלומר שגר עמוני ומואבי כשבא על ישראלית בנושאין לוקין שניהם מן התורה. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו ביבמות. (כי תלך למלחמה, סס):

הנה כי כן לא יכולתי להלוט עטנתי זו כפי הנסחחה אשר בספרינו ויגמתי ומאלתי להרשב"ן ז"ל
בספרו וזהו הרקיע פירושו לא אכזרות ר"ש ו' גבירול כתב וז"ל. והרשב"ן אחר שזו אינה אזהרה
אלא הכתה שאליו היתה אזהרה לא היו מוספין בטעמיהם ואומרים מי האיש הירא ודך הלבב
יגרםם תהא ויחזור ע"ה. והטענה כפי פירושם ה"ה כי על דעת ר"ש האיש הירא ודך הלבב
המאות דמי האיש הירא כמשמעו מה היה לירד להכרותו זו הא מיוון שהזהר שלא יירא וזהו
עובר וירא וזהו ויגרםם תהא ויחזור. והנסיב על זו תירא אני להאריך מעט ואעיר לך און כמה
שכתב הרמב"ם פ"ו מהל' מונקין וז"ל שתי פעמים מדבר משום המלחמה אל הסם, אחת בספר ברת
שניולאם קודם שיעברו המלחמה ואחר לטעם מי האיש אשר נעט כרס' כי כשישמע דבריו יחזור
מעורר. המלחמה, ואחת בעורכי המלחמה אומר אל תיראו ואל תחשפו כו' ע"כ. ופשוטו של לשון
דקאמר שבישמע דבריו יחזור דברי הרמב"ם כי שאומר שכל אחד מאלו כשישמע דבריו יחזור
חיף ומיד, אבל הרמב"ן ז"ל כתב בכתב משנה שתי פעמים מדבר כו' בפי' משום המלחמה ת"ר
פעמים אחר מדבר עומם אחת בספר כלומר שניולאם מהי'אם ואחת במלחמה בספר מהו אומר
שמעו דברי מערכי המלחמה וחזרו, במלחמה מה הוא אומר אל יר לבבכם אל תיראו כו' ומפרש
רבינו דמאי דקאמר בספר מה הוא אומר כו' היינו שאומר להם מי האיש כו' שיהיו מוכנים
כשישמעו דבריו שניים במלחמה יחזרו להם עכ"ל. ולפי' מה שכתב הרמב"ם כשישמע דבריו יחזור
מעוררי המלחמה הכל מקול הקורא מי האיש כו', והוא הוא שאומר לו כשישמע דבריו שיעיד
לומר אח"כ בעורכי המלחמה אל יחזור וטעניו שאומר בבנייתם שמעו דברי מערכי המלחמה וחזרו.
וזהו כי כן אומר להם הרינו עומם בשם ה' שם שכתבשמעו דברך בשם שמעו תשובו ואלו הן
ה' פעמים האמורים בבנייתם ובהרמב"ם שכולן אחריה. ובהו יתישב מאי דקשיא לנכדא
מבדרייהו ומתרגמיה' שחלה הם אומר מי האיש כו' ואח"כ אל תיראו כו' ואילו בכתוב הדבר
לשך תהלה אל תיראו כו' ואח"כ מי האיש כו' והרמב"ם עמון כן כותב בכמוך עם שערדין
מכרבות כו' משום מלחמה עומד כו' ואומר כו' שמע ישראל אחס קרבים היום למלחמה כו'
אל יר לבבכם אל תיראו כו' ואח"כ מדבר משום המלחמה מי האיש כו' עכ"ל. וזו המכתוב התיור
גדולה לבנייתם ולהרמב"ם ויותר להרמב"ם לבדו מנייה וזו. והתם שארבענאלה פירושו לתורם
תכלול הכרה בזה וז"ל ראו שדע שכפי דעת חז"ל בספרי לא היו נעשות ההכרות האלה
כסדר השדשם כי בשתי והשלישית היו נעשות תהלה כמון לנייתם מגבול ארץ והרשאות היתה
נעשית בשבת המלחמה ומכ"ה כפי קרובם אל המלחמה ועב' בסנן ודבר אצל לא נכתבו כלן
כי אם כפי סדר מעלתם והם כפי עמוד הארץ ע"ש. לא דק במה מילתא שפיר כי
ודברו המעורר מי האיש אשר נעט כרס כו' ויספו המעוררים מי האיש הירא כו' סנן שנית

שהוא חייב מלקות בין מה שקדם בין מה שיבא, דע שלא יתחייב לו זה אלא אם כן היה מויד בעדים והתראה כמו שהתבאר מתנאי העדים והתראה במסכת סנהדרין, אולם השוגג או האנוס אינו חייב בשום פנים לא מלקות ולא כרת וכל שכן מיתת בית דין, וזה מתחייב בכל המצות ודעהו. ואולם נבאר בקצת מצות ונאמר ואם היה מויד חייב מלקות או מיתתו לחיותו חייב קרבן אם היה שוגג באותו ענין, כי אין כל עון חייב בשגגה קרבן, אבל כל מה שיתחייב מלקות (או כרת) או מיתת בית דין לא יתחייבו בו כי אם בעדים והתראה, וידוע כי ההתראה היא להבחין בין שוגג למויד. ודע זה השורש ולא תבקשנו לכפול זאת. (קדוש ספי, ספלא סלכות שזעות פ"ה):

מצוה סב שהזהירנו שלא לישבע שבועת שוא, והוא אמרו יתברך לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא, והוא שישבע על מחוייב המציאות שהוא בחלוף מה שהוא בו נמצא או על דבר מהגמנועות שהם נמצאות או ישבע לבטל דבר מצוה, וכן אם נשבע על דבר ידוע לא יכחיש אותו ולא יחלוק עליו שום חולק כגון שנשבע בה' שכל מי שישחט ימות זה נשא גם כן שם ה' לשוא*. ולשון משנה (שזעות כ"ט) איזוהי שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע. והעובר על לאו זה במויד לוקה בשוגג פטור כשאר חייב לאוין כמו שבארתי, ושם אמרו (סס) בשבועות זו היא שבועת שוא שחייבין על זדונה מלקות ועל שגגתה פטור. ושם התבאר משפטי מצוה זו. (וישמע יתרו, סס):

מצוה סג שהזהירנו מחלול השם והוא הפך קדוש השם שנצטוינו בו שקדם באורו בתשיעית ממצות עשה, והוא אמרו יתברך ולא תחללו את שם קדשי, והעון הזה יחלק לשלשה חלקים שנים כוללים והאחד מיוחד. ואולם החלק האחד הכולל כל מי שבקשו ממנו לעבור על דבר ממצות בשעת השמד והיה האנוס מתכוין להעביר בין מצות קלות בין חמורות, או מי שיבוקש ממנו שיעבור על ע"ז וגילוי ערויות ושפיכות דמים ואפילו שלא בשעת השמד, הנה הוא חייב להתיר נפשו ויהרג ואל יעבור כמו שבארנו במ' ממצות עשה. ואם עבר ולא נהרג כבר חלל את השם ועבר על לאו זה. ואם היה העובר במקום הרבים כלומר בעשרה מישראל כבר חלל את השם ברבים ועובר על לאו ולא תחללו את שם קדשי וחטאו גדול מאד אבל אינו לוקה בעבור שהוא אנוס, כי אין לבית דין לקיים גדר מלקות או מיתת אלא במויד ברצון ועדים והתראה. ולשון ספרא בנוטן מזרעו למולך ונתתי את פני באיש ההוא ואמרו ההוא ולא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה. הנה כבר התבאר לך שעובר ע"ז באנוס אינו חייב כרת וכל שכן מיתת בית דין אבל עבר על חלול השם. והחלק השני הכולל גם כן כשיעשה האדם עבירה אין תאוה בה ולא הנאה אבל כיוון בפעולתו המרד ופריקת עול מלכות שמים, הנה זה מחלל גם כן ולוקה, ולפיכך אמר וחללת את שם אלהיך, כי זה מכין להכעיס בזה הענין ואין הנאה נשמית בזה, והחלק המיוחד הוא שיעשה אדם ידוע במעלה ובטוב מעשה פעולה אחת נראה בעיני החמון שהוא עבירה ואין ראוי לנכבד לעשות דמיון הפועל ההוא אע"פ שהפועל מותר, הנה הוא חלל את השם. והוא אמרם (יומא פ"י) ה"ד חלול השם כגון אנא דשקילנא בשרא מבי מבחא ולא יהיבנא דמי לאלתר, רבי יוחנן אמר כגון אנא דמסגינא

* (בידועלמי שזעות פ"ה):

לב שמה

שיקש כלל כי ארבעה הסופס היתם נחזיר קודם שיכנסו בקשרי המלחמה הפך מה שאמר לסם לעת המלחמה והסופס של ידך לכבד ועל כחם יעמדו ולא יזונו ממקומן, וא"כ זה שהוא ז"ל אומר יסרם חטאו ויחזור לא מן הסם הוא כי לעת שסופס של ידך לכבד לא יזונו מן החזיר עוד ודוק:

מצוה נט שהזהירנו משכוח מה שעשה לנו זרע עמלק והקדישו להזיק לנו. וכבר בארנו במצוה קפ"ט ממצות עשה לזכור מה שעשה לנו עמלק ולחדש שנאתו, וכן אנחנו מזהירין מהשליך זה מלבנו ומשכוח אותו. והוא אמרו יתברך לא תשכח. ובספרי זכור בפה לא תשכח בלב כלומר לא תשליך שנאתו ולא תסירנה מנפשך. (כי תלא, סלכות מלס פ"ה):

מצוה ס שהזהירנו מנקיב השם הגדול יתעלה ממה שיאמרו המינים עליו רב. והוא ענין שיכנו אותו בברכת השם יתעלה. אמנם העונש לעובר על לאו זה הנה הוא מבואר בתורה שיסקל. והוא אמרו יתעלה ונקיב שם ה' מות יומת רגום ירגמו בו כל העדה. ואמנם האזהרה הנה לא באה בכתוב הזה האזהרה מיוחדת בזה הענין לבדו, אלא באה האזהרה כוללת ענין זה וזולתו, והוא אמרו אלהים לא תקלל. ובפירוש אמרו על שם המיוחד במיתה ועל שאר כנויין באזהרה. ובמכילתא אלהים לא תקלל ליתן לא תעשה על ברכת השם, והתבאר משפטי מצוה זו בששי מסנהדרין. ודע שהיות המין הזה מהאזהרות כולל שני דברים או שלשה אינו מחוייב שיהיה ממין לאו שבכללות, בעבור שהכתוב באר העונש בכל ענין, וידענו בהכרח שכל ענין מהם מזהיר ממנו שהוא מצות לא תעשה, ובעבור היות העיקר בתורה לא ענש אלא אם כן הזהיר, נחפש אחר האזהרה בהכרח, ופעמים יצא בהיקש ופעמים יהיה בכלל דבר אחר כמו שבארנו בשרש י"ד, ואמנם יהיה לאו שבכללות כשלא ימצא לנו בשום מקום ענין מהענינים שהזהיר ממנו אלא מן הלאו, והוא כמו שבארנו בשרש המ', אמנם כשתקדים לנו הידיעה בהיותנו מזהירין מן הדבר ההוא, וזה כאמרו מי שעשה כך יעשה לו כך לא נקפיד אם היתה האזהרה בבאור או היתה באחד משני דרכים אלו היתה בפרט או בכלל, ודע זה. (ואלא סמשפטיס, אמור, מדע סלכות ע"ז וחקות סע"ס פ"ה):

מצוה סא שהזהירנו מעבור על שבועות בטוי, והוא אמרו יתברך לא תשבעו בשמי לשקר, ושבועת בטוי הוא שנשבע על ענינים שאפשר לנו לעשותן או שלא נעשה בלא מניעות התורה ונשבענו על דבר מהם שנעשה או שלא נעשה, והנה הובה עלינו לקיים מה שנשבענו והזהירנו שלא לעבור על השבועה, והוא באמרו ולא תשבעו בשמי לשקר. ובגמרא שבועות (דף כ"ה) אמרו איזוהי שבועת שקר נשבע להחליף, ותקנו זאת ואמרו אימא נשבע והחליף רוצה לומר שהוא נשבע על דבר ועשה הפך מה שנשבע עליו. ושם התבאר בשלישי משבועות ובתמורה (דף ג') גם כן הוא שמשבועת שקר היא העברת שבועת ביטוי. והוא אמרם שבועת שקר ה"ד כלומר איך תהיה שבועת שקר שאין בה מעשה, שזה היתה כוונת זה המאמר הקודמת שם, אי נימא שלא אוכל ואכל התם מעשה עבד אלא דאמר אוכל ולא אכל ההוא מי לקי והא איתמר עלה וכו'. והעובר על לאו זה אם היה מויד לוקה ואם היה שוגג יקריב קרבן עולה ויורד כמו שבארנו במצוה ע"ב ממצות עשה. והוא אמרו בגמרא משבועות (סס) זו היא שבועת בטוי שחייבין על זדונה מלקות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד, ושם התבאר משפטי מצוה זו. ודע שאמרם בזה המצוה שהמויד בה חייב מלקות אין מאמרם זה ממה שזורה שיש עון יתחייב מלקות אע"פ שלא היה בזדון, אבל כשתשמע אותו שזורה שיאמר בשום עון

וב' ויש לכס עכשו רשות לך ולא אחרי שתכנסו במלחמה, וזו שכתב שם הרמב"ם מי סא"ש סירא כמשמעו וכו' ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען על מקום ישראלי וכו' וכל המתחיל לחשוב כו' עובר בלא תעשה שנאמר אל ידך לנכס כו'. ומעתה זו שכתב הרמב"ן שאם היסס לזכור לא היו מוכיפין שזעירים מי סא"ש סירא יסרם חטאו ויחזיר, איני ממש

נראה לי שהנכון כדברי הרב שפסוק זה בא למנוע לבטל מוס אפילו הכניסה בלבד, ואלוהי מפרק השפסוקין (דף פ"ג:) דקאמר היוצק והבולל וכו' עד המסדר את השלחן והמטיב את הגרוה אין חייבין ענין לא משום זכות ולא משום שומאם ולא משום מחוסר בנדים ולא משום רחוק ידים ורגלים, ומדלא קאמר משום בעל מוס נמי ש"מ בעל מוס המטיב את הגרוה שהיה צריך חייב וזה משום שאסור להכנס שם אפילו בלא עבודה. ומ"ש שם ההוספות (פ"ג:) דאביאח ריקנית לא מיהייב היינו בלא רחוק ידים ורגלים כמו שמפורש שם מלשונם, וגם בזה יש מחלוקת כמו שהביאו מהמחשבה דכלים שמחייבת אף אחר אביאח ריקנית שאמר החס אמר שמעון בלעז לפי ר' אליעזר אני נכנסתי בין האולם ולמזבח של רחוק ידים אמר לו העבודה אפילו כן גדול פולטין את מוחו בגיורין אלא שלא מאלך בעל הפול, ופירשו ההוספות בעל הפול כמו אין פולין, איש הר הבית הממונה וזוהר. ומה שפירש הרמב"ן (א) פסוק זה דאך אל הפרוכה לענין עבודה ואמר כי בספרה הליכיו שניהם, ל"ל כי ממאמר הספרה יש להבין שאין במשמע פסוק זה עבודה רק כניסה בלבד מדקאמר החס וכו' אילו נאמר מזבח הייתי ואמר אל המזבח שהוא כשר לעבודה יהיה אסור אל הפרוכה שאינו כשר לעבודה לא יהיה אסור וכו', ואילו היה האיסור דוקא בעבודה היה לו לומר אילו נאמר מזבח הייתי ואמר לעבודה דוקא אלא לפרוכה שאינו מקריב כי אם זה וכו' ולא לומר מפני שהוא כשר לעבודה או אינו כשר לעבודה כי מה לנו בהכשר המקום מאחר שהדבר תלוי במעשה ממש. והראיה האחרת שהביא מהספרי (ב) שאומר וזה בעל מוס שלא עשה בו מיתה לא עשה בו אלא עבודה, ל"ל שהוא הפך כוונה שהרי לא אמר לא יהיה בו אלא עבודה דהוא משמע שאין איסור רק בעבודה אלא אמר לא עשה בו דמשמע דעושה מיתה אין בו עד שיעבוד אלא לאן הכניסה בלבד קא עבר. ומה שאמר עוד (ג) כי איסור הכניסה שנינו בפ"ק דכלים הוי דריבין. אני אומר שהוא מן החורה, ומה שהסבירו להכנס שם בעל מוס משום מזה ערבה הוא לפי שמזה ערבה במקדש היא הלכה למשה מסיני כדאיתא בגמרא ואם כן אחי עשה דערבה ודמי ללו דבעל מוס כדק"ל דאחי עשה ודמי לא העשה שאין בו כרת כדאיתא בריש פ"ק דיבמות (דף ה"ה). (ד) וגם מה שהיו נכנסים לתקון הבית הוא לפי שחקון הבית

כתב הרב המלך ס"ט שימנע הכהן בעל מוס מהכנס צהיכל ככלו, ולומר המזבח ובין האולם ולמזבח והאולם וההיכל, והוא אמרו יתעלה אף אל הפרוכה לא יבא ואל המזבח לא יבא וכבר נחבאר בפרק ראשון מהירות שמנין האולם ולמזבח עם כל ההיכל הוא אסור להכנס בו כל בעלי מומין ופרועי ראש, וכבר נחבאר עוד בספרה ששני לאוין אלה שהם אל הפרוכה לא יבא ואל המזבח לא יבא לא יספיק אחד מהם בלתי האחר ושניהם יחד להשלים הדין בענין אחד. וכל זה אינו נכון שלא ימנה אל המזבח לא יבא אלא שם ענין העדות והוא אמרו (ויקרא ב"ה) ולא יחלל את מקדשי לומר שם עבד יחלל ומה ענין לא יבא משום לא יחלל, וכן בכל מקום שכתוב גישה המזבח הוא לעבודה בענין או בגשם אל המזבח לשרת להקטיר אש לה'. (א) ואמר יתבאר אף אל הפרוכה לא יבא אסור עליו הזאות של הפרוכה ואל המזבח לא יבא אסור העבודות כוין של המזבח ושניהם הולכין כמחבאר בספרה, וכן פירש"י ז"ל בפירוש החורה. (ב) וצ"ל אמרו בספרי בפסוק ואחרי וצ"ל אף שחמרו את כהונתם לכל דבר המזבח ולמזבח לפרוכה וכו' והזר הקרב יומה לעבודה אחרי אומר לעבודה או אינו אלא לעבודה ואלא לעבודה אחרת ומה בעל מוס שלא עשה בו מיתה לא עשה בו אלא עבודה וז' שנים בו מיתה דין הוא שלא עשה בו אלא לעבודה הא מה תלמוד לומר והזר הקרב יומה לעבודה, והרי זה מבורך. (ג) ומה שנינו במסכת כלים שאין נכנסין מנין האולם ולמזבח מעלה מדבריהם. וכבר אמרו בגמרא סוכה (דף מ"ד) כהנים בעלי מומין נכנסין בין האולם ולמזבח כדי ללכת בערבה שהמירו להם איסור כניסה של דבריהם משום מזה הערבה. (ד) וכן לתקון הבנין נכנסין לשם אפי' ליום וישאלו כמו שפירשנו בפ' בחרה של עירובין (דף ק"ה), ומה שאמר בספרה יכול לא יכנס לעשות ריקנות תלמוד לומר אף בא להוית כל כניסה שלא לעבודה וחפס לו המותרות שאינו נכנס אל הפרוכה שלא לצורך היה

דמסנינא ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין. וכבר נכפל זה הצווי ואמר לא תחלל את שם ה'. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפסחים וסוכה ויומא. (אמר אל הכהנים, מדע הלכות יסודי החורה):

מצוה סד שהזהירנו שלא לנסות יעודין ויחולין שיעדו אותנו בהם נביאינו על צד הספק שנספק בהם אחר שנדע אמתת נבואת הנביא שישפר בהם. והוא אמרו יתעלה לא תנסו את ה' אלהיכם. (ואחמקן, שם בסופו):

מצוה סה שהזהירנו מנתין ומאבד בתי עבודת האל. ומאבד ספרי הנבואה, שלא נמחק את השמות הנכבדים והדומה לזה, ולשון אזהרה בזה הענין הוא אמרו לא תעשון כן לה' אלהיכם אחר שקדם הצווי לאבד ע"ז ולמחות את שמה ולהרוס בתיה ומזבחותיה כלם ובאה האזהרה לא תעשון כן לה', וכל מי שעבר על דבר זה כגון שהרס דבר מן ההיכל והמזבח והדומה לזה או שימחה שם משמות ה' לוקה ואזהרתיה מהבא ואבדתם את שמם וכו' לא תעשון כן לה'. וכבר התבאר משפטי מצוה זו ברביעי משבועות. (ראש אנו, שם פ"ו):

מצוה סו שהזהירנו מעווב תלוי על עץ ללון כדי שלא יתחדש מזה פרסום ברכת השם בהתבוננות כשנראה שאנחנו לא נתלה זולת מגדף ועובד ע"ז כמו שבא את ה' הוא מגדף, והאזהרה מלאו זה לא תלין נבלתו על העץ. ולשון ספרי לא תלין נבלתו זו מצות לא תעשה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בששי מסנהדרין. (כי תלא, הלכות סנהדרין פט"ו):

מצוה סז שהזהירנו מהתעצל בשמירת המקדש ומלכת סביבו תמיד כל הלילה, והוא אמרו יתעלה ושמרתם את משמרת הקודש. וכבר התבאר במצוה כ"ב ממצות עשה שמירת מקדש ולכת סביבו מצות עשה, וכן נבאר הנה שבמול זה הוא מצות לא תעשה. ולשון מבילתא ושמרו את משמרת אהל מועד אין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין תלמוד לומר ושמרתם את משמרת הקדש. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בראש תמיד ומדות. (ויקרא קמח, בית הכמרים פ"ח):

מצוה סח שהזהיר כהן הגדול מהכנס למקדש בכל עת מפני כבוד המקדש וגדולתו. ויירא ויפחד מן השכינה, והוא אמרו יתעלה ואל יבא בכל עת אל הקדש. ובלאו זה דינין חלוקין, וזה כי כהן גדול הוזהר מהכנס לבית קדשי הקדשים ואפילו ביום הכפורים אלא בעת הידועה מעבודה, וכן כל כהן מוזהר מהכנס להיכל גם כן זולתי בשעת העבודה. ויהיה פירוש ענין האזהרה שכל כהן לא יכנס במקום שאפשר לו ליכנס אלא בשעת עבודה בין כהן גדול בפנים בין כהן הדיוט בחוץ. ומי שעבר על לאו זה נכנס שלא בשעת עבודה אם נכנס לקדש הקדשים חייב מיתה ואם נכנס בהיכל חייב מלקות. ולשון ספרי ואל יבא בכל עת זה יום הכפורים, אל הקדש לרבות שאר ימות השנה, מבית לפרכת להזהיר על כל הבית, יכול במיתה תלמוד לומר אל פני הכפורות וכו' הא כיצד אל פני הכפורות במיתה אבל שאר הבית באזהרה. ובגמרא מנחות (דף כ"ז:) אמרו בפירוש על ההיכל בארבעים. (אמרי מוס, הלכות בית המקדש פ"ג):

מצוה סט שהזהיר כהן בעל מוס מהכנס למקדש, רוצה לומר (ס"א בין) המזבח ובין האולם והמזבח וההיכל. והוא אמרו אך אל הפרכת לא יבא. וכבר התבאר בסוף מהירות (כלים פ"ה) שבין האולם והמזבח עם כל ההיכל נאסרה כניסתו על בעלי מומין ופרועי ראש. וכבר התבאר גם כן בספרי ששני לאוין אלו הן אל הפרכת לא יבא ואל המזבח לא יבא לא יספיק אחד מהם בלתי האחר ושניהם יחד להשלמת הדין בענין אחד, והוא הגבלת המקום האסור עליהם ליכנס בו. וכל זמן שישכנס אחד מהם לפנים מן המזבח שלא לעבוד לוקה. (אמר אל הכהנים, שם פ"ו):

מצוה

לב שמח

כתב הרב ז"ל מזה ס"ט חסיד כהן בעל מוס מהכנס למקדש בין המזבח ובין האולם ולהיכל וס"א אף אל הפרוכה לא יבא כו' וכבר נחבאר כוף פ"ה דכלים שנין האולם למזבח עם כל ההיכל נאסרה כניסתו על בעלי מומין ופרועי ראש כו', ע"כ. ומה שכתב ממש' כלים הוא מה שאמר שם עזרא ישראל מקודש כו' בין האולם למזבח מקודש ממנו שאין בעלי מומין ופרועי ראש נכנסין לשם, וכבר ס"ט ש"מ אין נכנסין לשם היינו דאיסור חורס יש דבר ולמד מלשון הכתוב אף אל הפרוכה לא יבא ואל המזבח לא יבא כו' פירוש הגשש בעלמא אף שלא יעשה שם עבודה, וסרמב"ן טוען עליו דמדאורייתא ליכא איסור כהגשש אלא שלא לעבוד בלבד דהיינו כתיב לא יבא ואל יחלל דמשמע לא יבא לעבוד וכן כל מקום שכתוב גישה המזבח הוא לעבודה, כמ"ש או בגשם אל המזבח לשרת, ומה שנינו במס' כלים שאין

נכנסין מנין האולם ולמזבח אינו מן החורה אלא מעלה מדבריהם כו'. וזו ג"כ מהשגות הראב"ד שכתב סוף פ"ה מהל' בואת המקדש לפנים מהמזבח מעלות דרכין ואין כהן מלקות ולא מיתה ע"כ. ומ"מ ריבועא דממין מוכחא טפי כסרמב"ן דאיסורא מדאורייתא קא אמר ולא מדרכין ופשיטא דקרא נמי כסרמב"ן משמע דאין איסורא כחורה אלא לשלל יעבוד בלחוד כדברי סרמב"ן מאי לא יבא ולא יחלל ודאי שאין עבודה בלתי הגשש אל המזבח וא"כ לא יעבוד ולא יחלל מיבעי ליה אלא ודאי לא יבא כלל אפי' שלא לעבוד קאמר ומה שאמר ולא יחלל פירשו וכו' לא יבא לעבוד ולחלל עבודתו ואם כן משמע שהגשש עובר בלאו מ"מ. ועוד דרבי בוס לקמן ל"ס ק"ג: כתב עוד וכבר אמרו במס' סוכה כהנים בעלי מומין נכנסין בין האולם למזבח כדי ללכת בערבה שהמירו להם איסור כניסה של דבריהם משום מזה ערבה ע"כ. וזו גם הסוף פירושם

פירשנו כן שם דס"ל דאיכסר כניסה מעלה דרבנן ומשום הכי נדחה מלפני מלכות ערבה שהיא תפנתה דרבנן. ומכל מקום יש לו לרב לומר שאף שיסיה איכסר הכניסה מדאורייתא שפיר קאמר דאש"ה נדחה מלפני הערבה דס"ל דערבה נמי מדאורייתא וכמ"ש לעיל בשביעי דהוא שבת לפרסומה שהיא מן התורה, והמס' גס כן סיימו שם ואמרו קשה לאבא שאלו דיליף ערבה של מנחה מדכתיב ערבי אמאי כהנים דילמא אפילו בישראל כמו ערבה דלולב וי"ל כו'. גס מה שהביא עוד הרמב"ן מחיקון הבנין שנכנסין אפי' לויים וישראלים כמו שנחפרש בפרקא בחרא דעירובין כו' אינה קושיא דבנין הבית מלפני מן החורב והחיקון בכלל המלכות ומבטלת איכסר הכניסה אף שהיא גס כן היא תהיה מלפני דאורייתא ומבטלת דאורייתא. ואני תמה ממה שכתב עוד ומ"ש בספרי יכול לא יכנס לעשות רקיעות תלמוד. לומר אף בא להוויא כל כניסה שלא לעבודה ותפס לו המותרת שאליו נכנס אל הפרוכת שלא לצורך היות חייב משום ביהא רקיעות שאסור מאל יבא בכל עת אל הקדש עד כאן. הנה ראה לתקן ולא חיקן יפס כי לפי דרכו. ודאי קשה מאי יכול לא יכנס לעשות רקיעות ואלא לא נאסר בלוא הוה שום דבר אלא שלא לעבוד בלבד ומאין הרגלים לאסור הרקיעות שהן אינן עבודה. ועוד יש לו להרמב"ן דין ודברים עם הרב באזהרה זו לקמן בסמוך במלות ע"ג ושם אדבר עמו בע"ה. והיואל מדברי במקום הזה שלדק הרב ו"ל במה שמנה מלפני זו לעולם כי אינה בכלל מלפני אחרת כמו שחתם הרמב"ן וכתב נחמד בלוא הזה מן המניין כי הוא בכלל בעל מוס שעבר :

ובאמת דבריו בזה של עטם הן ומכל מקום הכרייתא דספרי כשעשה הולכת על דרך הרב דמוס עובר קא מסיק ליה מקרא אחרינא דהיינו כל אשר בו מוס קבוע אפקוס מקרא

קמא דאשר יהיה בו מוס א"כ תרי לאוי נינו, ועם זה בטלם טענתו של הרמב"ן שטען שא"כ ימנה ג"כ מניעה אחרת שאמרו שם מלפני הדבור אינה קושיא דהתם לפני הדבור ואחר הדבור תרוייכו מחד קרא משקין להו דהיינו איש מורעך אשר יהיה בו מוס כו' אבל הכא מוס קבוע אפקוס מקרא קמא. ומוס עובר אפקוס מקרא דכתריה כל אשר בו מוס כו' ומינה משמע שהיא אזהרה לעולם ולא נפרד, ונראה דמלת כל דכתיבא כהאי קרא קא דייקי דלרבוויי אחא כל איש אשר הוא כל מוס מ"מ בין בעל מוס קבוע בין בעל מוס עובר ושמה מסרבי ליה לקרא כאילו כתב איש אשר בו בעל מוס דלישנא דכל מוס ודאי רבוויי הוא דכל מין מוס משמע ואפילו עובר. זה כהנתי ראשונה ע"פ הנסחא אשר לפנינו דספרא הים בו מוס לפני הדבור מנין ת"ל אשר יהיה בו מוס, ואח"כ דקדקתי שהרמב"ן כותב פה מלשון ספרא אין לי אלא שהיה בו מוס לאחר הדבור כזיבה ונגעים הים בו מוס לפני הדבור מנין ת"ל אשר בו מוס, ובלשון הים עשמו כחובה בילקוט, כי הנסחא אשר בספרינו הים בו מוס לפני הדבור מנין ת"ל אשר יהיה בו מוס משוובת לפי דעתי דאדרכה מאשר יהיה משמע לעתיד כמו בזיבה ונגעים. ובעל קרבן אהרן הביא בזה משם רבינו הלל דבר אין לו שחר כלל וגם הוא פירש שאין לו תכלית יע"ש, אבל נסחת הרמב"ן והילקוט נכונה דדרשי לפני הדבור מקרא אחרינא דלא כתיב ביה יהיה אלא אשר בו מוס דמשמע אשר בו מ"מ ואפי' מלפני הדבור ולפי נסחא זו קושיא הרמב"ן קושיא דההוא נמי דלפני הדבור מקרא אחרינא משקין ליה כמו מוס עובר. וס"ל להרמב"ם למימנייה נמי למלות בפני עמיה :

כתב הרב מלפני ע"ה הוסיפו מהכנס למקדש או להורות בהיותו שבורים וס"א אין ושכר אל תשת וסמך ליה ולהורות את בני ישראל ולשון התלמוד שתה רביעית וין אל יורה ויש חלוק בעונש לאו זה כי שתוי וין א"ל להכנס מבין האולם למנחה עם הסיכל ואם עבר ונכנס חייב מיתה בידי שמים ואם שתה מן המשקין המשכרין זולת וין ועבר חייב מלקות בלבד ולא מיתה וכל שתוי וין שוירה עובר על לאו בן שתוי וין או שאר משקין. ולשון ספרא אל תשת וין אין לי אלא וין שאר משקין המשכרין מנין ת"ל ושכר א"כ למה נאמר וין על היין כמיתה ועל שאר משקין במלקות ושם נאמר מנין שאין מוזהרין אלא בשעת העבודה ת"ל אתם ונניח אחר בנאכס אל אכל מועד ולא תמותו עכ"ל. וטען הרמב"ן עליו שא"כ שעל הסודרה עובר בלאו הים מן הראוי שיאמר בו שוקס אבל הוא בחבורו הגדול לא מנה בכלל הולקין אלא שתוי וין

לא ידעתי טעמו שהרי בגמרא פסקו כר"א כמו שכתב הרמב"ן, (א) ומה שהקשה הרמב"ן (ב) שאם זה הללו נאמר אף על ביהא ריקנית אם כן יחייב מיהא גם עליה, ואם אינו נאמר אלא בבניהא עם עבודה ביהא שלא עבודה היכן היא אזכרה, כ"ל שבדליז זה הפסוק כלל שמיים כי לשון צבאה כלל שמי מיי ביהא בין שבערה בין שכלי עבודה ומתחמא לי שונו צור שעל האיסור

בו או שמאן לתוכו מים כל שהוא פטור במאי
 קא מיפליגי מ"ק סדר גמירין סדר סדר צמיר
 וכו' לא ליקוף ור' אליעזר מאי שבר מיד דהוא
 משר. הכי לרעה תנא קמא אינו חייב חלה
 על היין לא על שאר המשכרים כלל כמו המזיר
 אבל על שיטור הראוי לשכר חייב חטילו שחאו
 מזוג ור' אליעזר סובר ג"כ שאינו חייב על
 שאר המשכרים כלל וגם על היין חלה כדכר
 בספרות אבל במזוג או במשפסוק לא. (א) וכבר
 פסקו הלכה כרבי אליעזר ושבו אחזו על
 המחמר הזה ואמר רב הלכה כר' אליעזר וקרי
 רב עליה דרבי אליעזר עובינא דחכימי, ושם
 אמרו עוד כהאן חולא הא דהניא חלה דבילה
 חטילית ושמה דבש או חלב וינגס למדש ושם

מיתה מדבר והוא ודאי אינו רק בעבודת ממש. ומה שהביא עוד ראיה (ה) מספרת
שמומר רבי אומר נאמר כאן בנאכם כו' עד נאמר אינו חייב אלא בשעת עבודה, גם
זו

מזע

חייב אלא אחת לטיוטו בלא שכללות וכו', ומה שיבארו שהוא חייב אחת על הכל במהם אותו מנוס אחת, וליבארו על החלק ביאר דמיונים רבים ובסופן כתב וכן אמרו יין ושכר אל תשם וגו' ולסבדיל ולסורות וגו' כלומר ביאר דבזה חסד מהסכים למקדש או לסורות כתבורה אחר שטיוט וגו' וביאר וכתב: הישע מה שכתב פה בלא הספר האחרון מהסכים למקדש או לסורות וגו', שהסכים שמיסם בלאו אחד ע"פ שרשו המוכר בלאו שכללות, והסמ"א ג"כ בדרכו הלך וכתב כמוהו, וזהו ש"כ השעם שלא כתב שרשו שלוקין על גאון זה וסרס מעליו מלונת הרמב"ן מזה הזר הארץ וסורות חזור עליו אחד שכתב נספק שעיניו צעומים וכו', ובס"י נעלמו וכו' כנ"ל, ועל הארץ הראשון שחיה יצטרע ש"כ ולסבדיל וכו' הספקס לא ידענה ששרי הוא עצמו אחד המעשומים על בלאו דאל תשם וכאלו אמר אל תשם בנאכסם וגו' ולסבדיל וגו' ולסורות וגו', ובפירוט אמרו בספרא ולסבדיל בין הקדש ובין החול אלו הערכין בין הסמא ובין הסטור אלו הסומאום וטעמיהם וסורות אלו תשם בני ישראל אלו הסורות וכו' כלומר שכל על כל אלה מווסר ביין ושכר אל תשם וכו' היסוד יתבאר ש"כ הלפסס וכו' פסוק, גם כסם שכתב מעיין הספקס טעום דלא תתווה וכו', ונראה שלמד אותו ממס"פ הרעב מיתום בננו" על משנת בעל אבז זה פירוט וכו' ור"ש לקיס מאי טעמא דלא אמר כ"י יוחנן אמר רב פפא תלוקין כ"י במימס, כלומר שפצרס שנוכרס כ"י מיתפס שס סם תלוקין לנשים וכו' ואל יבא לרובם אל, ואס לכך כיוון בכתב שתי סמאום מפורס דבכר, חדא דר' יוחנן פליג עליה דר"ל ואמר תלוקס דלאו שמה תלוקס תלוקס דלמס דלמס שמה תלוקס, וסלכס כ"י ויחנן כמו שסוד הרמב"ן ענמו כתב בסמאומי על מוטס אלו דל"ס מנוס ג"ס וסוכרתי דכיוי ס"י, ועוד אפי' לריס כנ"ל על דמיון א"כ דכסל דלמס דתלוקין כ"י במימס דכ"י סיינו דכסלס הכסול לטיוטו כסם קוטס המימס הסרדי אבז נעלמו וידעניו נעלמו דכתיב י"י היסם כסם אבז או ידעניו דלא כתיב אבז וידעניו ולידיים היו כאליו כתב העונס נסרד ככל אחד נעלמו וסביי לים בלאו אחד ככל אחד וססם אכל הכס דכתיב יין ושכר אל תשם בנאכסם וגו' ולסבדיל וגו' ולסורות וגו' ומפדשי לים כאליו אמר אל תשם בנאכסם וגו' ולסורות וגו' וסכסורס וגו' ששללו אלו תשם כולל אל כולם, אף אסם כתב בימיתם אלו תתווה אלו הפסקס יאר"י הכסוב מנאל א"י ענמו שכלל הדכדים סכלויס בלאו סוד על הרלשון חייבין מימס ולא על השאר שאלריו ומ"מ האסכרס כסם לא זזס מתקומס ועל כל פנים טעומים סם על בלאו הרלשון דאל תשם. ומה שכתב כאן עוד הרמב"ן תלוקין על סרס שמיטעס כמימס המקדש ככל אלו מעלות מדרגין ס"י ולא מדאורייתא וכלס לסוכיס וס ממס"י ויומא עוד דרכר בן לקמן במיליס סס"א יט"ע:

כתב עוד הרמב"ן י"ס ז"ל שהיה מוכיר לשמו בלא עבודה אחרת בלא מיתא לא ידעתי לה מקום שהכחידו דיון ושכר לא תפח בנפולם וכו' אם הוא אמור ואף בביאה ריוקית ר"ל אפי' שלא יעבוד אלא חיוב הוא עליו מיתא שגמר בו ולא תפסותו ואם הוא בביאה עבודה בלבד ביאה בלא עבודה באחרת מניין לו, והנה הוא תוס' לו וזהו הסיטעם אם בפרטיו ראש כתב בנפול קס"ד שאם שומע והוא פדוע ראש במיתא ואם ינכס במקדש ולא עבד באחרת וכן כתב בקדושת הגדיים וכו' ולא תתבררו דבריו ואיכרה לו בכתבם בלא עבודה מניין לו מאחר שראשיתם אל תפסוהו בגדיים לא תפסוהו אינו לאלה בשעת עבודה מאוחרו ויתברר ולא תפסוהו ומדבריו מ"ש בספרא מנין שאינו חייב לאלה בשעת עבודה מ"ל אהם ונכין אהך וירלו בשעת עבודה כיום בשעת שהעבודה כשהם וחיוב מלקות אחר. ונשינו כל זה טעות וכלל הלו האויין אינו לאלה מניעות דשתיין וין או פדועי ראש וקדושת הגדיים לא יפשו עבודה וזה ששנינו בספרא ששעת עבודה כלומר לא עבד וכו' ע"כ כהן :

זה הוא דוקא בחיוב מיתה שהוא בשעת העבודה. ומה שפירש עוד (ו) ההוא דספרא שאמר אלה וכו' וכו' וכו' ואמר דמשמע בעבודה ממש ומכל מקום הם פטורים לפי שעבודתם מחוללת היא, נראה לי שכל זה מדבר בחיוב מיתה שהוא בשעת העבודה. ומה שאמר עוד (ו) כי מה ששנו חלוק קדושת המקומות

בפרק קמא דלמים שכל מעלות מדברגן נראה לי שהם מדאורייתא שאלו היו מדברגן למה החמירו יותר בלא רחוק ימים ורגלים אחר שלמים בנ"ש זה מהו. (ח) ומה שחלקו ביוםאם הם המעלות דאורייתא או דרבנן לא נחלקו אלא לדעת אם הוא מן החורב ים במקום מקודש מחזירו ואלו חומות הנכנסים הללו לכ"ע הם מן החורב, וזהו שכתבנו בגמרא שהם מעלות דאורייתא לא הביא רש"י הנכנסים רק המקומות בלבד לפי שעליהם הוא המחלוקה, שכתב וז"ל מעלות דאורייתא מעלות שמו חכמים במשנה במסכת כלים בפרק קמא דמקדש ההם הר הבית מקודש מירושלים והחיל מהר הבית ועזרת נשים מן החיל ועזרת ישראל משל נשים ושל כהנים משל ישראל וצין האולם ולמזבח מן העזרה והסיכל מצין האולם ולמזבח דאורייתא ויכרו הלכה למשה מסיני עכ"ל. ואין לומר שמה שהביא רש"י המקומות בלבד הוא לפי שזכר שנכנסין אין בהם מחלוקה שהם מדברגן, כי ממה שכתב אחר כך רש"י שם דקמי דרבנן ויכרו אלא מדאורייתא צין האולם ולמזבח וכל העזרה חדר קדושה היא מ"ש וכו' עכ"ל. ומדקדק דמאן דכבר דמעלות דרבנן סבירא ליה דמדאורייתא קדושה אחת היא ש"מ שכל המקומות קאמר שאלו על הנכנסין היום אפשר שיקלו חכמים במקום אחד מהבית להחיר לשלל רחוק ימים ורגלים להכנס שם מאחר שזמן החורב כל הבית קדושה אחת היא אלא בודאי הפירוש הנכון בזה המאמר הוא כמו

שכתבתי. ומה שאמר עוד (ט) שהרבה מעלות של דבריהם נשנו שם, נ"ל שכל זה לא יחוייב שכל המצוות שם יהיו מדברגן, ועוד שהרי על כרחך יש מעלה שם גם לא דאורייתא והיא אותה שאלו עליה חייב חמא. ומה שאמר עוד (י) שגזרו על אשכי בית אב מלשחות יין שאלו חכמי העבודה ולא אמרו משום שאלו יכנסו שחיי יין, נ"ל משום דמילתא דשכיחא היא יותר שהכבד העבודה ויטעמו לביע לעבוד ממה שיכנסו שחיי יין ובפרט כי אז לא היה זמנם להקריב. ומה שאמר עוד (יא) כי הם שתי מלות, נ"ל שמהאמר שכלאו אחד נאמרו היו לאו שכללות ושהיה נמנין אחת וגם כי העונש חלוק ביניהם אין החלוקה אחת מוליו המיות לאו שכללות כמו שכתבנו על זה וזה הרקיע בלאו שם וז"ל. נראה שאין הרמז"ס ז"ל מחלק הללוין לשנים אלא כשהם חלוקים בעונש בידי אדם זה במלקות וזה במיתה אבל אם חלוקים בכרת או במיתה בידי שמים אינו מונה אותן שנים לפי שכלן הם במלקות עכ"ל. ונ"ל כי זה שאמר שכתבם בכרת או במיתה בידי שמים שהם במלקות פירושו הוא מה שמקובל אצלנו שכל חייבי כריתות שלקו נפטרין מידי כריתתן. ומה שאמר עוד (יב) כי ולהורות את בני ישראל הוא עשה, נ"ל שפשוטו הנכון הוא שיהא דבוק עם לאו דיון ושכר אל תשח וגם הוא יאה לאו. ומה שהביא ראיה מספרא (יג) שאין לאו בהוראה ממה שלא אמרו בלשון המורגל להם ואין ישראל בהוראתם במיתה אלא באזהרה, נ"ל שאין זו ראיה לפי שלשון החכמים משונה זה מהו, וכמו שכתבנו התוספות בריש פרק קמא דתכונות (דף ב"ב) גבי פריך רב אחאי ולכן יש לנו לומר שזה ההגה דעמו היה שאינם במיתה אלא באזהרה ולשון קריה דבר :

נראה

שהוא מותר לו לעבוד כשהוא חונן ואם יצא העבודה יחייבו מיתה בחיוב כל כן המרה אזהרה ואלו בנכנס. (יא) ועוד אני אומר כי המניעות הללו מן היין בעבודתם והוראה לא ימנו מזה אחת כדברי הרב אצל ממות בשבטון שתי מלות שהם שני ענינים חלוקים אין להם דמיון זה בזה ודיון שיהיה בעונשין איננו שום, ואולי יתשוב הרב שהוא לאו שכללות כאלו אמר יין ושכר אל תשח בנכנסים אל אהל מועד ובהורות את בני ישראל ויהיו נמנין לו אחד מהשכמות בלליון שכללותו כמו שכתבנו בעיקר התשיעי, אבל זה איננו כן שכבר נפסק הענין בעונש שכתב ולא חמורו שאינו בהוראה ובפסוק ולהבדיל בין הקודש וגו'. (יב) ועל דעתי עוד חכמים בהוראתם אינם בלאו אלא בעשה שזה הכתוב אחר אזהרתו מן היין בנכנסים אל אהל מועד להורות את בני ישראל את כל החוקים ולא בהיותם שוכרים ולא הנא מכלל עשה עשה הוא, וכן להורות ביום העמא וביום הספור מזה שזכרנו בימי הארבעת כפי החורב והבטח והנכונות הקודש להם ולהבדיל בין הקודש ובין החול ג"כ מזה והבדיל בין הקודש שזכרנו ביום הקודש בין קדושה למחוללת וכן להבדיל בין העמא ובין הספור וכן היה הנאכלת שזה עם והבדלת בין הכהונה העמאית להנהיג ולכלל מזה לא מניעות. (יג) וזהו מהאמר בספרא אהל וכו' ובנין במיתה ואין ישראל בהוראתם במיתה ולא אמרו בלשון המורגל להם ואין ישראל בהוראתם במיתה אלא באזהרה :

לב שמה

ואף שלכאורה דברים אלו נראין כאלוהין וקרוכים אל הדעת פשטא דלישנא לא מוכחא אלא כהרמב"ם שאל הכוונ דוקא כשעבד שחיי או פרוע כמו שהרמב"ן מפרש מאי שאינו חייב אלא בשעת עבודה דקאמר אינו חייב אלא אם עבד מיכתי ליה דבשעת עבודה לא משמע אלא דאסאף שעתא קדיין ואף אם לא עבד מיחייב מאחר דשעת עבודה היא, וזהו שכתב הרמב"ם בחבורו הגדול יראה לי שכל כן הכשר לעבודה אם נכנס שחיי יין וכו' אע"פ שלא עבד עבודה הרי זה לוקה הואיל והוא ראוי לעבודה ונכנס בשעת עבודה מנוול כנס וכו' ע"כ, ואין זה אלא דלישנא דבשעת עבודה דספרא רק דייק גם מן הכתוב עמו ים לכוותי כן דכתיב כבר אל פשה בנכנסים וגו' דמילא פשים בנכנסים לשרת סיד מה דקאמר במקום אחר או בנשחם אל המזבח לשרת משמע בנכנסים אף שלא לשרת. ולמה שהרמב"ן עוין שאלו יסו חייב מיתה גם על

מועד ירחלו מים ולא ימוחו ושם עשה את המזבח כאלו מועד שנאמר בו או בנשחם אל המזבח, וכן עשה שם יראה כביאה שאלו נגע בפנים בדבר שפריך אחריו רחילת ידים או שיש משם או הסיח דעמו לר"ך הוא לקדש שם מאמרו יתעלה פנים אחרת בלא הכרת ביהא אחרי הזכירו בנשחם אל המזבח ורחלו ידיהם ורגליהם ולא ימוחו ואף ב"ן

ואם עשה בפנים חייב מיתה ככתוב, ועוד למדו שאין שחיי יין חייב אלא בשעת עבודה כמו המזבח האמורה ברחילת ידים, והמזבח ההוא שירחן ידיו ורגליו מן הכיור כשיעבוד לא על ביהא בלא עבודה כלל שנאמר או בנשחם אל המזבח לשרת להקפיד אשה לה', וכן בענין מחוסר בגדים נאמר עוד בלשון הזה (שם כ"ח) ויהי על אהרן ועל בניו בנכנסים אל אהל מועד או בנשחם אל המזבח לשרת בקדוש ולא יאילו עון ומהו, וגם זה דבר ברור הוא שאינו אלא בעבודתו חסר בגדים ואין בביאה ריקנית שם בלא בגדים שום אזהרה מזה וא"כ כל מה שלמדו משם שהוא בשעת עבודה יראה לנו כשהוא עובד ואין ההקפדה בשעות אלו בעבודה ממש ובכל מקום שהזכיר בלשון הזה בשעת העבודה הוא בשעת שפועה אותה ממש ולא בזמן שלם כהמזבח (כלים פ"א) שאין כ"כ נכנס בבית קדשי קדשים אלא ביום"כ בשעת העבודה ופורשים צין האולם ולמזבח בשעת הקטרה, וכן חתן בשעת חשיפה ורבות כך, וכן מה שאמר (ויקרא י') ומפתח אהל מועד לא תאילו ולא חמורו שאינו אלא בשעת עבודה גם כן לומר שאלו היה כהן מניח העבודה ויואל ומבטל עבודתו חייב מיתה שכבר חלל העבודה.

(ו) והלשון ששנו בספרא אהל ובנין אהרן מה אלהי כשר אף בנין כשרים יאלו חללים ובפני מומין לא להוילא מכלל אזהרה זו חללים ובפני מומין שחיי יין שאין בהם חיוב מיתה מחמת היין מפני שהעבודה מחוללת היא ועל העבודה מפני המום אינה במיתה וכל שכן חלל, וראה הרב משנאנו בפרק ראשון של כלים ששנינו צין אולם ולמזבח מקודש ממנו שאין בעלי מומין ופרושי ראש נכנסין לשם, ההיכל מקודש ממנו שאין נכנסין לשם שלא רחוק ימים ורגלים (ו) ואינו אלא מעלות דרבנן, מדע שהרי עשאוהן שכן מעלות ואילו לדיון תורה שחיי יין ופרושי ראש ואלו רחוק ימים ורגלים למדין כן בגמרא שזה זה מהו. ובגמרא יומא בפרק טרף בקלפי (דף מ"ד: (ח) נחלקו מהם שאמרו מעלות דאורייתא והכי גמירי להו ומהם אומרים מעלות דרבנן לומר שהקדושות ששנו חכמים עזרה וצין האולם והיכל ובית קדשי הקדשים הלכה הם או מדבריהם דמן החורב כולן קדושה אחת אבל בחומרת הנכנסין הללו לדברי הכל מעלה של דברים היא (ט) והרבה מעלות של דבריהם נשנו שם דקמי החיל מקודש ממנו שאין עכו"ם וטמאי מהם נכנסין לשם, ומן החורב נכנסו אפי' למזבח ליה כמו שכתבנו בגמרא סוטה (דף ב"ב: (י) וקמי עזרת נשים מקודשת ממנו שאין עכו"ם יום נכנס לשם ואין חייבין עליה חטאת והוא גזירה מדבריהם כמו שדרשו בגמרא יבמות (דף ז':) ההוא החדשה שחדשו בה דברים ואמרו עכו"ם יום אל יכנס למזבח ליה, וכן גזרו עוד מדבריהם שמה יטערכו לעבוד (י) כמו ששנינו (תענית דף ט"ו:) אשכי משמר מחזירין לשמות יין בלילות אבל לא ביוםאם בית אל לא ביום ולא בלילה ומפני מה אמרו שזמן שמה הכבד העבודה על אשכי בית אב ויבואו ויסייעו אותם לא מפני שמה יכנסו למקדש שאין באזהרה בזה מן החורב. והללמד מכל זה כי כהן הדיוט לא הוזהר לעולם אלא על הסומא ברחוקים אבל על היין ועל פריעת הראש והפירוס לא הוזהר אלא שלא ישעור כן ויחייבו מיתה והזהר גם כן במיתה שלא יצא העבודה ויאל וצא בכהן גדול הכפל לחוספת שהיו לא יפרע ולא יפרס על המה לעולם ולא ימאח אפילו לקרובים ואמר בו ומי המקדש לא יאל ולא יחלל שלא יצא העבודה ויאל בשעת שמה לו המה

ובתשיעי

וכאשר נאמר מנין שאינו חייב אלא בשעת עבודה תלמוד לומר אתה ובניך אתך בבאכם אל אהל מועד ולא תמותו. ושם אמרו יכול יהוה ישראל חייבין מיתה על ההוראה תלמוד לומר אתה ובניך אתך ולא תמותו, אבל ישראל אינם במיתה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשני מובחים. (והיינו ציוס השמיני, סל' ביהא מקדש פט"ו) :

במה שמה

במה שמה

לא יהיה פוסע פסיעה גסה אלא מהלך עקב בצד גודל. וכבר התבאר צורת הכבש ואיכות בנינו בשלישי ממדות, וכל מי שמפסיע פסיעה גסה על המזבח עד שתגלה ערותו לוקה. (ס"ז, ס"ז):

מצוה פא שהזהירנו מלכבות אש מעל המזבח, והוא אמרו יתעלה אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה. ובספרי המכבה עובר בלא תעשה וכל העובר על לאו זה וכבה ואפילו גחלת אחת מנחלי המזבח לוקה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בעשרי מזבחים. (לו לא חסן, תמידין ומוספין פ"ב):

מצוה פב שהזהירנו מהקריב שום דבר מתקרבות במזבח הזהב שבהיכל. והוא אמרו יתעלה לא תעלו עליו קמרת זרה, וכל מי שהקריב עליו או נסך עליו זולת מה שעבר לוקה. (ולאס תלוס, כלי סמקס פ"ב):

מצוה פג שהזהירנו מעשות שמן כמו שמן המשחה, והוא אמרו יתעלה ובמתכונתו לא תעשו כמותו. והעובר על לאו זה אם היה מזיד חייב כרת ואם היה שוגג חייב חטאת קבועה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפ"א מבריתות. (כי תסא, כלי זית סמקס פ"ב):

מצוה פד הזהירנו מלסוך בשמן המשחה שעשה משה אלא הכהנים הגדולים והמלכים. והוא אמרו יתעלה על בשר אדם לא יסוך, ומבואר הוא שהנמשח בו אם היה מזיד חייב כרת ובשוגג חייב חטאת קבועה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בריש כריתות. (ס"ז, ס"ז):

מצוה פה הזהירנו מעשות עשן בתאר הקמרת כלומר שיהיה מן הסממנין ההם ועל יחס המשקולות ההם ויכוין שיתעשן בו. והוא אמרו יתעלה במתכונתה לא תעשו לכם, ומבואר שכל מי שיעבור ויעשה כמות להריח בה חייב כרת, אמר איש אשר יעשה כמות להריח בה ונכרת, אם היה מזיד, ואם היה שוגג חייב חטאת קבועה. (ס"ז, ס"ז):

מצוה פו הזהירנו מחסיר בדי הארון מתוך המבעות. והוא אמרו במבעות הארון יהיו חבדים לא יסורו ממנו, והעובר על לאו זה לוקה. ובסוף מכות (דף כ"ז) אמרו כשנזכרו מחוייבי מלקות, והא איכא מחסיר בדי הארון רוצה לומר שהוא לוקה ואזהרתיה מהכא לא יסורו ממנו. הנה התבאר לך שהוא מצות לא תעשה ולוקין עליו. (ויקחו לי תרומה, ס"ז):

מצוה פז הזהירנו מחסיר החשן מעל האפוד אבל יהיה החשן דבוק בו. ובסוף מכות (ס"ז) אמרו עם זכרון מחוייבי מלקות והא איכא מוית החשן. הנה כבר התבאר שהמוית לוקה. (ולאס תלוס, ס"ז פ"ב):

מצוה פח הזהירנו מקרוע פי מעיל כהן גדול אבל יהיו ארוג כמו שהוגבל. והוא אמרו יתעלה כפי תחרא יהיה לו לא יקרע, ומי שחתכו במספרים או הדומה להם לוקה. (ס"ז, ס"ז):

מצוה פט הזהירנו שלא נקריב דבר מן הקרבנות בחוץ רוצה לומר חוץ לעזרה וזה יקרא מעלה בחוץ, והוא אמרו יתעלה השמר לך פן תעלה עולותיך. ולשון ספרי אין לי אלא עולות שאר קדשים מנין תלמוד לומר ושם תעשה יכול לא יהיו אלא בעשה תלמוד לומר ושם תעלה, עולה בכלל היתה ולמה יצתה להקיש אליה ולומר לך מה עולה מיוחדת שהיא בעשה ולא תעשה כך כל שהוא בעשה הרי היא בלא תעשה. ואני אבאר לך הענין וזה שבעולה בא לשון אזהרה מהקריב אותה בחוץ, והוא אמרו פן תעלה, ובא בפירוש בפסוק אחר בצווי להקריב העולה בפנים, והוא אמרו יתעלה שם תעלה. וזה מצות עשה שיקריב שם העולה במקום.

*המשכן.

ובתשיעי מסנהדרין (דף פ"ג): אמרו מנין לכהן טמא ששמש שהוא במיתה דכתיב דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו, ואמר במקום אחר ומתו בו כי יחללוהו, וכמו שהחלול ההוא הוא במיתה בידי שמים כן הוא, אמרו ולא יחללו את שם קדשי ואם חלל ועבד בטומאה חייב מיתה בידי שמים. (אמור אל סכסכים, סלכות זיאת מקדש פ"ד):

מצוה עו שהזהיר הכהן טבול יום מעבוד אע"פ שמהר עד שיעריב שמשו. והוא אמרו בכהנים ולא יחללו שם אלהיהם, והעובר על לאו זה חייב מיתה בידי שמים, ולא בא בו כתוב מבואר בתורה אבל הוא מקובל, וכהן טבול יום ששמש חייב מיתה. ובפ"ט בסנהדרין (ס"ז) אמרו בפירוש קדושים יהיו לאלהיהם ולא יחללו אם אינו ענין לטמא בעבודה שכבר התבאר תנאו ענין לטבול יום ששמש וילוף חלול חלול ומנו אותו בכלל מחוייבי מיתה. (אמור, ס"ז):

מצוה עז שהזהיר כל טמא מהכנס במקדש* וכל שדומה לו לדורות כל העזרה ומשער נקנור לפניו שהוא עזרת ישראל. והוא אמרו יתעלה ולא יטמאו את מחניהם רוצה לומר מחנה שכניה. ובגמרא מכות (דף י"ד): אמרו הבא אל המקדש טמא כתיב עונש וכתוב אזהרה, עונש כי את מקדש ה' טמא ונכרתה, אזהרה ולא יטמאו את מחניהם. ובמכילתא צו את בני ישראל וישלחו בעשה ומנין בלא תעשה אמרת ולא יטמאו עוד. וכבר נכפלה האזהרה בזה הענין בלשון אחר, והוא אמרו יתעלה ביולדת ואל המקדש לא תבא. ובספרי אמרו לפי שנאמר והזרתם את בני ישראל שומע אני בין מפניו בין מאחוריו והוא טמא יהיה חייב כרת תלמוד לומר ואל המקדש לא תבא. ושם התבאר שדין יולדת ודין שאר טמאים שוים בזה. ובספרי אמרו באמרו יתעלה ואם לא יכבם ובשרו לא ירחיק הא כיצד על רחיצת גופו ענוש כרת ועל כבוס בגדים בארבעים ומנין שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשי הזהיר וענוש וכו'. הנה התבאר כי העובר על לאו זה אם היה מזיד ענוש כרת ואם היה שוגג מביא קרבן עולה ויורד כמו שבארנו במצוה ע"ב ממצות עשה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בריש שבועות ובהוריות. (נשא לאס ראס, ס"ז פ"ג):

מצוה עח שהזהיר לכל טמא להכנס תוך מחנה לוייה שכמותו לדורות הר הבית כמו שבארנו בריש מסכת כלים (פ"א מ"ח) ושם התבאר אסור ביאת טמאים להר הבית. והכתוב הבא על לאו זה הוא אמרו איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה לא יבא אל תוך המחנה. ובגמרא פסחים (דף ס"ח) ויצא אל מחוץ למחנה זה מחנה שכניה, כמו שבארנו בל"א ממצות עשה, ולא יבא אל תוך המחנה זה מחנה לוייה מתקיף ליה רבינא ולימא אידי ואידי מחנה שכניה ולעבור עליו בעשה ולא תעשה אם כן לכתוב קרא ולא יבא אל תוך כלומר שזה ירצה לומר ולא יבא אל תוכו, המחנה למה לי ליתן לו מחנה אחר והוא מחנה לוייה שהוא גם כן לא יבא אל תוכו. ולשון ספרי לא יבא אל תוך המחנה זהו מצות לא תעשה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשלישי ממדות. (כי תסא, ס"ז):

מצוה עט שהזהירנו מבנות מזבח מאכנים שנגע בהן ברזל. והוא אמרו יתעלה לא תבנה אתהן גזית כי חרבך הנפת עליה ותחללה, ואם בנה מהן מזבח פסול ולא יקריבו עליו. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשלישי ממדות. (וישמע יתרו, סלכות זית סכסכים פ"ח):

מצוה פ שהזהירנו מעלות על המזבח במעלות כדי שלא יפסיע פסיעה גסה אבל ילך עקב בצד גודל. והוא אמרו יתעלה ולא תעלה במעלות. ולשון מכילתא מה תלמוד לומר אשר לא תגלה ערותך עליו כשיעלה למזבח

לב שמוח

כתב הרב מנחם צ"ח הוסיפו מהקריב בעל מוס עובר וה"א לא הוצח לה' אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מוס והתנארי בספרי שבבעל מוס עובר הכתוב מדבר, והרמב"ן כתב גם כזה אנו אומר שהמניעה במוס קבוע ועובר לאו אחד תמצה כי הכתוב מרבה והולך עד שאסר כל מוס אמו

ורבאורה נרמין דבריו, ואף גם זאת מקום אחי להניין על הרב דאע"ג דקרא כתיב לא תחפש חצן ולפנור קושטא שאור וחצן לאו ינבו מ"מ הסם ביהדי דבש שאור כתיב וכל תחמא הוא בעי דנגמור לזבש מיניה דאיתיה חצן מיוחד דבש דהא חתניא בוס קאמר הכא כי וכל חצן וכל דבש לא תקטירו כל לשונא דהסם לא תחפש חצן וכו' אמרין שיעורם חצן חצן לוקין עליו אף דבש כו' אבל השתא דכתיב כי כל שאור וכל דבש לא בא שאור בלאו לחודיה בשום קרא כי היכי דנגמור מיניה לזבש, וחילוקו לא אינו רחוק. אבל יט לי עוד עיון דק לייבש דמנו ס' הרמב"ם הלא הוה כל שאור וכל דבש לקי דכמל, והוא כי זה הדין שסיים הרמב"ם כי אינו כ"ס ארבעה שניא היא הדין דקלי וכמל לא הסת' לא חתניא דאחא ולגאורוי תאמלא אלא משום דכתיב רחמנא בלחמא ובסדיא חתניא א"ל ליתכוב רחמנא קלי לחם וכמל כלומר דאי בוס כתיב הכי לא היו הסתריה לנדון חצן אע"ג דמייאר, א"כ גם חנו אמר אף כי חצן לא בלא נסדר לענשו בפסוק אחד ויכרו עליו חכמים בפסוק אחר לא למידי ס' חנו ליקוט על כל אחד מהם בלא דוקא אי תבניה רחמנא בלחמא תאמנעו הוא בבורס נסביר דון מינה דכל היכא דשנים בלחוד הם בלא שייך בכו תאמנעו לא לקי תאמניוהו אלא חדא אע"ג דקרא מינייהו איתיה לאו לענשו מיוחדא חתניא והיו הסתם לכל דבש וכל דבש שעל שניהם ידוקא תסת' בלכד אע"ג דאיכא בלא מיוחדא לכו, ועכ"פ דע דסת' הרמב"ם שאין לחתמא מן ספרם אחי' שיהיה הוא לאו מיוחדא בלא היכא דאיכא בלכדו עמי חתמי וסבניה' חצן רחמנא

אמרו יתעלה אך בכור שור וגו' לא תפדה, אבל מותר למכרו כמו שהתבאר בבכורות (דף ל"ו:). ולשון ספרי בבכור נאמר לא תפדה אבל הוא נמכר. (ויקרא קמ"א, סלכות נזירות פרק ה')

מצוה קט הוזהירו ממכור מעשר בהמה על איזה פנים שיהיה. והוא אמרו יתעלה במעשר בהמה לא יגאל. ולשון ספרי במעשר בהמה נאמר לא יגאל אינו נמכר בין חי בין שחוט. לא תמים ולא בעל מום. וכבר התבאר משפטי מצוה זו עם מצות שלפניה במסכת בכורות ובמעשר שני ובתמורה בתחלתו. (א"ס נחמקו, ט"ז פ"ד):

מצוה קי הוזהירו ממכור שדה שהחרימו אותו בעליו ואפילו לגזבר שהופקד על ההקדש, והוא אמרו יתעלה כל חרם לא ימכר. ולשון ספרי לא ימכר לגזבר, וזה החרם הוא סתם חרמים. (ט"ז, ערלין פ"ו):

מצוה קיא הוזהירו מפדות סתם חרמי הארץ. והוא אמרו לא ימכר ולא יגאל. ולשון ספרי לא יגאל לבעלים. מה יעשה לו כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו. או יכול אע"פ שפירש לשם תלמוד לומר הוא. וכבר התבאר דיני מצוה זו כלומר שדה חרמי כהנים במסכת ערכין (דף כ"ח:)

ושם נתבאר שסתם חרמים לכהנים. ושם נאמר חרמי כהנים אין להם פדיון אלא נתנין לכהן כתרומה. (ט"ז, ט"ז):

מצוה קיב הוזהירו מהבדיל ראש חמאת העוף בשעת מליקה. והוא אמרו יתעלה ומלך את ראשו ולא יבדיל ואם הבדיל פסל. והתבאר משפטי מצוה זו במסכת זבחים. (ויקרא, סלכות מעטס סקצנות פ"ג):

מצוה קיג הוזהירו מעשות עבודה בקדשים. והוא אמרו יתעלה לא תעבוד בבכור שורך ולמדנו שאר קדשים מבכור שהם כלם אסורין בעבודה. וכבר התבאר בסוף מכות (דף כ"א:)

שמי שעבד בקדשים לוקה. (רא"ס א"נ, סלכות מעטס פ"ה):

מצוה קיד הוזהירו שלא לגזו צמרי קדשים. והוא אמרו יתעלה ולא תגזו בכור צאנך ולמדנו שאר קדשים מבכור שהם כלם אסורין בגזו. וכבר התבאר דיני מצוה זו ומצות עבודה בבכורות, ומי שגזו דבר מן הקדשים לוקה. (ט"ז, ט"ז):

מצוה קמו הוזהיר משחוט הפסח על חמץ. והוא אמרו יתעלה לא תזבח על חמץ דם זבחי. וכבר נכפלה אזהרה זו בזה הלשון בעצמו לא תשחט, וענינו שבעת שחיטת הפסח והוא בין הערבים לא יהיה חמץ ברשותו לא אצל הזורק ולא אצל השוחט ולא אצל המקטיר ולא אצל אחד מבני החבורה, וכל מי מהם שיהיה חמץ אצלו בעת ההיא לוקה. ובמכילתא לא תשחט על חמץ לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בחמישי מפסחים. (וא"ס סמפטיס, סלכות קרבן פסח פ"ה):

מצוה קמז הוזהירו מהניח אימורין של פסח שלא יקריבו עד שיפסלו בלינה והוא אמרו לא ילין חלב חגי עד בקר והוא הדין לשאר אימורין של קרבנות, ולשון מכילתא לא ילין חלב חגי בא הכתוב ללמד על החלבים שהם נפסלין בלינה על גבי הרצפה. וכבר נכפלה האזהרה בזה הענין בלשון אחר אמר לא ילין לבקר זבח חג הפסח. (כי תשא, סלכות קרבן פסח פ"ה משפטיס):

מצוה

מצוה צט הוזהירו מהקריב קרבן מבלי מלח, והוא אמרו יתעלה ולא תשבית מלח ברית אלהיך, שאחר שהוזהיר מהשבית מלח תניע שאינו מותר להקריב התפל שאין מעם לו, ומי שהקריב התפל מעם לו כלומר קרבן או מנחה חייב מלקות. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בגמרא פסחים. (ויקרא אל מעט, איסורי מזבח פ"ט):

מצוה ק הוזהירו מהקריב אתנן זונה ומחיר כלב, והוא אמרו לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית ה'. וכבר התבאר משפטי מצוה זו ב' בתמורה, ומי שהקריב שום דבר מהם עם היות הקרבן מהם פסול לוקה כדין מקריב בעל מום. (כי תשא, ט"ז פ"ד):

מצוה קא הוזהירו משחוט בהמה ובנה ביום אחד בין בקדשים בין בחולין. והוא אמרו אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד. ומי שעבר ושחט לוקה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בחמישי מחולין. (אמור, קדוש סלכות שמיטת פ"ג):

מצוה קב הוזהירו מהשים שמן זית במנחת חוטא. והוא אמרו יתעלה לא ישים עליו שמן. ואם שם לוקה. (ויקרא אל מעט, מעטס סקצנות פ"ג):

מצוה קג הוזהירו מהקריב במנחת חוטא לבונה. והוא אמרו יתעלה ולא יתן עליה לבונה. ואם שם לוקה. ולשון המשנה (מנחות ל"ט:)

חייב על השמן בפני עצמו ועל הלבונה בפני עצמה, לפי שהם שני לאוין בלא ספק. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בחמישי ממנחות. (ט"ז, ט"ז):

מצוה קד הוזהירו מבולול מנחת סוטה. והוא אמרו יתעלה ולא יצוק עליה שמן, ואם הקריבה בשמן לוקה. (נשא, נשים סלכות סוטה פ"ג):

מצוה קה הוזהירו מהשים לבונה במנחת סוטה. והוא אמרו ולא יתן עליה לבונה. ולשון ספרי מגיד שאם נתן עובר בלא תעשה כמו שעובר על שמנו כך עובר על לבונתו, לפיכך מי שעבר על לאו זה לוקה. ובמכילתא לא יצוק עליה שמן ולא יתן עליה לבונה מגיד שהן שתי אזהרות. (ט"ז, ט"ז):

מצוה קו הוזהירו מהמיר קדשים. והוא אמרו לא יחליפנו ולא ימיר, וכבר באה האזהרה מיוחדת במעשר, והסבה מה שזכרו בספרי והוא אמרם מעשר בכלל היה ולמה יצא להקיש אליו מה מעשר קדשי מזבח ואין תמורתו מותרת אף כל קדשים אין תמורתן מותרת, והוא אמרו ולא ימיר, ואמרו לא יחליפנו אמנם הוא בקדשי מזבח לבד, והממיר לוקה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בתמורה. (א"ס נחמקו, סלכות תמורה פ"ה):

מצוה קז הוזהיר משנות קדשים מקרבן לקרבן, כמו שאם היה שלמים לא נחזירו חמאת, כי זה והדומה לזה בלא תעשה. והוא אמרו יתעלה לא יקדיש איש אותו, ובאה הקבלה לא יקדיש הקדש מזבח. ולשון ספרי אין לי אלא בכור מנין לכל הקדשים שאין משנין אותו מקדושה לקדושה, תלמוד לומר בבהמה לא יקדיש אותו רמז אל אמרו אשר יבכר לה' בבהמה לא יקדיש, כאלו אמר כל מה שיהיה לה' בבהמה לא יקדישו קדושה אחרת אבל יונח על ענינו, והתבאר משפטי מצוה זו בחמישי מתמורה. (ט"ז, ט"ז):

מצוה קח הוזהירו מפדות בכור בהמה טהורה. והוא

לב שמח

יחד לא ילקו כי אם אחת וכבר באה דאמר אין לוקין על לאו שכללות וק"ל כמאן דפריש ביה וחדא מיסא לך. וסמיטת סמכ"ל שכתב כן ומי שחמך כמנחות בענין הסעלה משאור ודבש כבא אמר אין לוקין על לאו שכללות לא בא אלא לחלוק על מהאמר של אביו אבל על השאור ועל דבש לוקה כול שמים לדברי הכל עד כאן. כי מי ישמע לו כפירוש כוס שהוא מפרש שחלק כבא על אביו כדבר מחוק ולא בשאור ודבש עלמן שאלם חוכר מחלוקת כגמרא

מצוה קכז שהזהירנו מהאכיל פסח לערל. והוא אמרו יתעלה וכל ערל לא יאכל בו. והערל שאכל לוקה. (שם, שם פ"ט):

מצוה קכח שהזהירנו מאכול הפסח ישראל שהמיר, והוא אמרו יתעלה כל בן נכר לא יאכל בו, אמר המתרגם כל בר ישראל דישתמד. ולשון מכילתא כל בן נכר זה ישראל מומר לע"ז. (שם, שם):

מצוה קכט שהזהירנו מלאכול כל טמא קדשים. והוא אמרו יתעלה ביולדת בכל קדש לא תגע.

ולשון ספרי מה מקדש הנכנס בו בטומאה ענוש כרת אף קדש האוכלו בטומאה ענוש כרת, ויורה זה באמרו לא תגע באיש אשר יאכל קדש בטומאה בודון כמו שנתבאר במכות, והוא אמרו שם (דף י"ד): טמא שאכל את הקדש בשלמא עונש דכתיב והנפש אשר תאכל מבשר זבח השלמים אזהרה מנלן אתיא מבכל קדש לא תגע, ושם אמרו אזהרה לאוכל אתה אומר אזהרה לאוכל או אינו אלא לנוגע תלמוד לומר בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא מקיש קדש למקדש מה מקדש יש בו נטילת נשמה אף קדש יש בו נטילת נשמה ואי לנגיעה מאי נטילת נשמה איכא אלא לאכילה ואפקיה רחמנא בלשון נגיעה למימרא דנגיעה כאכילה. ומוזה הכתוב יתבאר לך שטמא שאכל את הקדש חייב כרת אם היה מזיד ואם היה שוגג יקריב קרבן עולה ויורד כמו שזכרנו בע"ב ממצות עשה. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו ב"ג מזבחים. (תנ"י, סלמית פסולי המוקדשין פ"ח):

מצוה קל שהזהירנו מאכול בשר קדשים שנטמא. והוא אמרו יתעלה והבשר אשר יגע בכל טמא וגו'. ומי שעבר ואכל לוקה, ובשני מגמרא פסחים (דף כ"ד): אמרו טומאת הנוף בכרת טומאת בשר בלאו. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו ב"ג מזבחים. (ו' את אסון, שם י"ט):

מצוה קלא שהזהירנו מאכול נותר והוא מה שנשאר מבשר קדשים אחר הזמן המונח לאכילתם. ולא באה בתורה אזהרה בבאור. והוא אמרו יתעלה בפרשת קדושים בזבח קרבן שלמים והנותר עד יום השלישי באש ישרף, ואם האכל יאכל ביום השלישי וגו' ונכרתה הנפש. הנה נתבאר שהוא בכרת אם היה מזיד ואם היה שוגג חייב קרבן חטאת קבועה, וזה העונש כתוב ואולם האזהרה היא מאמרו במלואים לא יאכל כי קדש הוא זה הכנוי שהוא הוא גם כן כולל כל מה שנפסל שאין מותר לאכול כמו הנותר. ובמעילה (דף י"ז): אמרו על לשון המשנה הפגול והנותר אין מצטרפין זה עם זה מפני שהם שני שמות אמרו לא שנו אלא לטומאת ידים דרבנן אבל לענין אכילה מצטרפין דתניא רבי אליעזר אומר לא יאכל כי קדש הוא כל שבקדש פסול ליתן לא תעשה על אכילתו, והפגול והנותר הם מפסולי הקדש ולפיכך כל אחד משניהם מזהיר מאכול אותו באמרו לא יאכל כי קדש הוא. וכבר התבאר עונש הנותר שהוא בכרת. (קדושים, שם י"ח):

מצוה קלב שהזהירנו מאכול פגול, והפגול הוא קרבן שהפסידתו המחשבה בשעת שחיטתו או בשעת הקרבתו וחשב האיש שהתעסק בהקרבתו שיאכל ממנו אחר זמנו, וכמו שבארו באור שלם בשני מזבחים (דף כ"ו). ואולם האזהרה מאכול פגול הוא אמרו לא יאכל כי קדש הוא כמו שבארנו במצוה שלפני זאת. ואולם העונש למדנו אותו מאמרו בפגול בפ"ב (דף כ"ט) ואם האכל יאכל מבשר זבח השלמים ובאה הקבלה בזה הפסוק שהוא ידבר בקרבן שהפסידה אותה המחשבה בעת הקרבתו, והוא יקרא פגול, ובאמרו האכל אמנם רצה כשחשב עליו שיאכל ממנו ביום השלישי. אמר כוף אונך לשמוע במחשב על זבתו שיאכל

מצוה קיז שהזהירנו מהותיר שום דבר מבשר הפסח למחרתו כלומר יום ט"ו. והוא אמרו לא תותירו ממנו. וכבר בארנו שזה הלאו הוא לאו שניתק לעשה שנאמר והנותר ממנו באש תשרוף. ובמכילתא אמרו והנותר ממנו בא הכתוב ליתן עשה על לא תעשה לומר שאין לוקין עליו. (נא אל פרעס, סלמית קרנן פסח פ"י):

מצוה קיח הזהירנו מהותיר דבר מבשר חגיגה שיקריב ביום ארבעה עשר ליום השלישי אבל יאכל תוך שני ימים. והוא אמרו ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב כמו שהתבאר בששי מפסחים (דף ע"ה), ובא הפירוש המקובל ולא ילין מן הבשר בחגיגה הבאה עם הפסח הכתוב מדבר שתאכל לשני ימים. יכול ליום אחד כשהוא אומר לבקר ליתן לו בקר שני, ומזאת החגיגה אמר וזבחת פסח לה', ומה שישאר ממנה של יום ארבעה עשר ליום שלישי ישרף לפי שהוא בכל תותיר, [והוא ניתק לעשה] ולכן אין לוקין עליו. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו כלומר חגיגת יום ארבעה עשר ביחוד במקומות מחגיגה ומפסחים. (ראה, שם):

מצוה קיט הזהירנו מהשאיר דבר מבשר פסח שני עד בקר. (נסעלותך, שם):

מצוה קכ הזהירנו מהותיר דבר מבשר התודה עד הבקר. והוא אמרו בקרבן תודה ולא תותירו ממנו עד בקר. ומוזה למדנו שאר קדשים כי כל מה שישאר מהם אחר זמן אכילתם שהוא נותר חייב לשרפו [נאין לוקין עליו] לפי שהוא ניתק לעשה ושריפתו מצות עשה כמו שבארנו בצ"א ממצות עשה. (אמור, פסולי המוקדשין פ"ח):

מצוה קכא הזהירנו משבור עצם מעצמות קרבן הפסח: והוא אמרו ועצם לא תשברו בו ומי ששבר בו עצם לוקה. (נא אל פרעס, קרנן פסח פ"י):

מצוה קכב הזהירנו משבור עצם מעצמות פסח שני, והוא אמרו ועצם לא תשברו בו. ומי ששבר חייב מלקות. ובגמרא פסחים (דף פ"ה) אמרו כשהוא אומר ועצם לא תשברו בו בפסח שני שאין תלמוד לומר שהרי נאמר ככל חקת הפסח הוי אומר אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח. וכבר התבארנו משפטי שבירת העצם בפרק שביעי מפסחים. (נסעלותך, שם):

מצוה קכג הזהירנו מהוציא כלום מבשר הפסח לחוץ ממקום החבורה לאכול. והוא אמרו ולא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה. ובמכילתא חוצה חוץ למקום אכילתו, ומה שהוציא אין מותר לאכלו שהוא במדרגת הטרפה, והמוציאו מחבורה לחבורה אע"פ שהוא בלא תעשה אינו חייב עד שיניח, ושם נאמר המוציא בשר הפסח מחבורה לחבורה אינו חייב עד שיניח כמו הוצאת הכתובה בשבת. ובשיניחתו חייב מלקות. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו בששי מפסחים. (נא אל פרעס, שם פ"ט):

מצוה קכד הזהירנו מאפות שירי מנחות חמץ, והוא אמרו לא תאפה חמץ חלקם נתתי אותה, כאלו יאמר שחלקם שהם שירי מנחות לא יאפה חמץ. ומי שאפה אותה חמץ חייב מלקות כמו שבא לשון המשנה ואמרו (מנחות כ"ה) וחייבין על אפייתה. וכבר התבארנו משפטי מצוה זו בחמישי ממנחות. (ו' את אסון, מעטס סקדנות פ"ג):

מצוה קכה הזהירנו מאכול קרבן פסח מבושל או נא אלא צלי אש בלבד. והוא אמרו יתעלה אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים. וכבר בארתי בשרש ט' מזה המאמר שמי שעבר על לאו זה לוקה. (נא אל פרעס, קרנן פסח פ"ח):

מצוה קכו שהזהירנו מהאכיל פסח לגר תושב. והוא אמרו תושב ושכיר לא יאכל בו. (שם, שם):

וואמרו היא בתרומת הקדשים במורם מן הקדשים לא תאכל רוצה לומר חזה ושוק, ושם נאמר לכתוב קרא היא בקדשים לא תאכל מאי תרומת הקדשים שמע מינה תרתי, כלומר כיון שנבעלה לפסול לה נפסלה בתרומה ושהיא כשתהא נשואה לזר ומת חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק, ויהיה זה הלאו שהוא לא תאכל כולל שני ענינים אחד מהם אזהרה לחללה מאכילת קדשים, והשני אזהרה לכהנת שנשאת לזר מאכילת חזה ושוק ואע"פ שמת בעלה או נרשה. ואולם איסור אכילתה בתרומה והיא תחת חזר אינו מזה הכתוב, ואמנם הביאו ראיה עליו מאמרו. וכל זר לא יאכל קדש, ואמרו מי שהיה תחת חזר הוי אומר היא כזר. וכשעברה לאו זה גם כן היא לוקה. (ס, סלכות תרומות פ"ו):

מצוה קלח שהזהירנו מלאכול מנחת כהן. והוא אמרו יתעלה וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל. ונכפלה האזהרה בחבית כהן גדול והיא מנחה גם כן. והעובר על לאו זה לוקה. ולשון ספרי כליל תהיה כל שהיא בכליל הרי הוא בלא תעשה על אכילתו. (ו, אף לא, סלכות מעשה סקדנות פ"ד):

מצוה קלט שהזהיר הכהנים מאכול בשר חמאות הנעשות בפנים. והוא אמרו יתעלה וכל חמאת אשר יובא מדמה אל הקדש וגו'. ומי שאכל מהם לוקה. ולשון ספרי לא תאכל באש תשרף כל שהוא טעון שריפה הרי הוא בלא תעשה על אכילתו. (ס, ס, ספ"ה):

מצוה קמ שהזהירנו מלאכול פסולי המוקדשים שאין מותר לאכלן, וזהו כשנעשה אנחנו המום בכוננה כמו שהתבאר בבכורות (דף ל"ד) או שהיה אותו הקרבן נפסל אחר שחיטתו בדרך מדרכי ההפסד שימנעו אכילתו, והוא אמרו יתעלה לא תאכל כל תועבה. ולשון ספרי לא תאכל כל תועבה בפסולי המוקדשין הכתוב מדבר, ושם אמרו רבי אליעזר אומר מנין לצורם אוון בבכור ואכל ממנו שעובר בלא תעשה תלמוד לומר לא תאכל כל תועבה. ומי שאכל ממנו לוקה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בבכורות. (לס, סלכות פסולי המוקדשין פ"ח):

מצוה קמא שהזהירנו מאכול מעשר שני של דגן חוץ לירושלים. והוא אמרו יתעלה לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגן, ומי שאכל מעשר שני בלא פדיון לוקה אבל בתנאי שהתבאר במכות (דף י"ט): והוא שאכלהו בחוץ אחר שראה פני הבית כלומר שהגיע לפניו מחומת ירושלים, והוא אמרו שם מאימתי חייבין משיראה פני הבית. (ס, סלכות מעשר שני פ"ב):

מצוה קמב שהזהירנו מאכול מעשר שני של תירוש חוץ לירושלים. והוא אמרו יתעלה לא תוכל לאכול מעשר דגן תירושך. ומי שאכלו בלא פדיון חייב מלקות, ובתנאי הקודם במעשר דגן. (ס, ס):

מצוה קמג שהזהירנו מלאכול מעשר שני של יצהר חוץ לירושלים ומי שאכלו לוקה ובתנאי הקודם. והוא אמרו יתעלה לא תוכל וגו' ויצהרך. ואולי תרחיק למנות מעשר דגן ומעשר תירוש ומעשר יצהר שלש מצות עד שהוא כשיאכל שלשתן כאחד לוקה על כל אחד ואחד. לפי שזה הלאו שבו הפסוק אינו לאו שבכללות שאין לוקין עליו ואמנם הוא לחלק. ובבאור אמרו בגמרא כריתות (דף ל') אבל מעשר דגן תירוש ויצהר לוקה על כל אחד ואחד וכי לוקין על לאו שבכללות קרא יתירא כתיב מכדי כתיב ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגן וגו' למה לי למחדר ולמיכתבינהו כלוה שמע מינה לחלק. ובגמרא מכות (דף י"ח) אמרו מכדי כתיב ואכלת לפני ה' אלהיך לכתוב רחמנא לא תוכל לאכול אותם לחודיה למה לי למחדר לפרושניהו לבלוה

שיאכל ממנו ביום השלישי הכתוב מדבר שהוא יפסל בזאת המחשבה, ומי שאכל ממנו אחר זאת המחשבה חייב כרת מאמרו והנפש האוכלת ממנו עונה תשא, ואמר בנוטר ואוכליו עונו ישא. ובגמרא כריתות (דף ס') אמרו אל תהא גזרה שוה קלה בעיניך שהרי פגול מגופי תורה ולא למדנו הכתוב כי אם בגזרה שוה ויליף עון עון מנוטר כתיב הכא עונה תשא וכתיב התם ואוכליו עונו ישא מה להלן כרת אף כאן כרת. ומי שאכל גם כן פגול בשגגה יביא חטאת קבועה. וכבר התבאר משפטי פגול ונוטר במקומות רבים מסדר קדשים. (ואתה תלום, ס):

מצוה קלג שהזהיר כל זר מאכול תרומה. והוא אמרו כל זר לא יאכל קדש, ורצה בקדש זה תרומה ובכורים שהם נקראים תרומה כמו שאבאר, וזה רצה באמרו כל תרומה ואם אכל תרומה בזדון חייב מיתה בידי שמים ואינו חייב תוספת חומש אלא בשוגג כמו שהתבאר בתרומה בפרק ז' (מס' ט"ו) וסנהדרין (דף פ"ג) בט' מחוייבי מיתה בידי שמים ובכללם זר שאכל תרומה, ושמו ראית זה ומתו בו כי יחלוהו ואחריו וכל זר לא יאכל בו, ובשני מבכורים אמר התרומה והבכורים חייבין עליהן מיתה בידי שמים וחומש ואסור לזרים ורב חולק על אלו המשניות כלן ואמר זר שאכל תרומה לוקה וידוע כי רב תנא הוא ופליג. וכבר בארנו בחבורנו בפירוש המשנה שכל מחלוקת שלא יתחייב מחלוקת במעשה אלא בסברא לבד לא אפסוק בו הלכה ולא אומר הלכה כפלוגי לפיכך לא אומר הלכה כרב ולא הלכה כסתם משנה כי לדברי הכל לוקה כמו שבארנו שכל מחוייב מיתה בידי שמים על אחד מהלאין לוקה כמו שבארנו בהקדמת זה המאמר. וכן כל מועל בקדשים במזיד לוקה בלא ספק, והוא אמרם על מופלא סמוך לאיש שהקדיש אמרו (דס"ט): הקדיש ואכלו אחרים רבי יוחנן וריש לקיש אמרי תרווייהו לוקין. (אמור, סלכות תרומה פ"ו):

מצוה קלד שהזהיר תושב כהן ושכירו מלאכול תרומה, והוא אמרו תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש. ואם אכל דינו כדין שאר זרים. (ס, ס):

מצוה קלה הזהיר מלאכול הערל תרומה והוא הדין לשאר קדשים שערל מזהר מאכילתם, וזאת האכילה לא התבארה בכתוב אבל היא נלמדת בגזרה שוה. והמקבלים בארו על זה שזה האיסור הוא מדאורייתא. ולשון גמרא יבמות (דף ט') מנין לערל שאינו אוכל תרומה נאמר תושב ושכיר בפסח וכן בתרומה מה תושב ושכיר שנאמר בפסח ערל אסור בו אף תושב ושכיר האמור בתרומה ערל אסור בו והוא הדין לשאר קדשים. הנה כבר התבאר לך שערל אסור בתרומה מן התורה והמשוך אסור מדבריהם, והבן זה, ושם אמרו משוך צריך שימול מדבריהם. (ס פ"ו):

מצוה קלו הזהיר כהן טמא מלאכול בתרומה. והוא אמרו איש מזרע אהרן והוא צרוע. ובגמרא מכות (דף י"ז): אזהרה לתרומה מנין מאיש איש וגו' איזהו דבר שהוא שוה בזרע אהרן הוי אומר זה תרומה, רצה לומר שיאכלוהו הזרע כלו זכרים ונקבות. וכבר נכפלה האזהרה גם כן בזה הענין באמרו יתעלה ושמו את משמרת. והעובר לאו זה חייב מיתה בידי שמים. ובסנהדרין (דף פ"ג) מנו מחוייבי מיתה ובכללם מי שאכל בטומאה תרומה מהורה והביאו ראיה מאמרו ושמו את משמרת. (אמור אל סכסכים, ס פ"ו):

מצוה קלז שהזהיר החללה מאכול את הקדש שהיה מותר לה לאכול תרומה וחזה ושוק. והוא אמרו יתעלה ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא וגו'. ובגמרא יבמות (דף ס"ח) אמרו לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה

לכלהו שמע מינה ליחודי לאו לכל אחד ואחד הוא דאמא. הנה כבר התבאר שכל מה שהוזהר ממנו בזה הפסוק כל ענין וענין לאו בפני עצמו הוא. ואשוב להשלים שאר הלאוים שכולל זה הפסוק. (ראה, סלכות מעשר שני פ"ג):

מצוה קמז שהזהירנו מלאכול בכור חוץ לירושלים כשהוא תמים. והוא אמרו יתעלה לא תוכל וגו' ובכורות בקרך וצאנך. ולשון ספרי ובכורות זה הבכור לא בא הכתוב אלא לזר שאכל את הבכור בין לפני זריקת דם בין לאחר זריקת דם שעובר בלא תעשה. הנה כבר התבאר לך שזה הלאו כולל שני ענינים, אזהרת הזר מאכול תמים, ואזהרת הכהן מלאכול חוץ לירושלים, ושני הענינים דינם נתלה בבכור תמים, ומי שעבר על זאת האזהרה לוקה. (ס, סלכות צמדות פ"ה):

מצוה קמה שהזהירנו מאכול חמאת ואשם חוץ לעזרה. והוא אמרו יתעלה בזה הפסוק בקרך וצאנך כאילו אמר לא תוכל לאכול בשעריך. ובא הפירוש בקרך וצאנך לא בא הכתוב אלא לאוכל חמאת ואשם חוץ לקלעים שהוא עובר בלא תעשה וזה לוקה, וכן אוכל קדשים קלים חוץ לתומות גם כן לוקה כמו שכתוב בגמרא מכות (דף י"ז) שאכילת כל דבר חוץ למקום אכילתו לא תוכל קרינא ביה. (ס, סלכות מעשר סקצנות פ"ה):

מצוה קמו שהזהירנו מלאכול בשר העולה. והוא אמרו יתעלה לא תוכל לאכול בשעריך וגו' ונדרוך אשר תדור כאילו אמר לא תוכל לאכול בשעריך נדרוך אשר תדור, ובא הפירוש ונדרוך זה עולה לא בא הכתוב אלא ללמדך לאוכל עולה בין לפני זריקת דם בין לאחר זריקת דם בין לפני מן הקלעים בין חוץ לקלעים הוא עובר בלא תעשה. וזה הלאו אזהרה לכל מועל והעובר על לאו זה כלומר שאכל מבשר העולה או שיהנה משאר קדשים שחייבין עליהן מעילה כמו שהתבאר במעילה אם היה מזיד לוקה ואם היה שוגג מביא קרבן מעילה וישלם מה שיהנה ויוסיף חומש כמו שבארנו במסכת מעילה, אמרם (פסחים ל"ג) הויד במעילה רבי אומר במיתה וחכמים אומרים באזהרה והביאו ראיה ומתו בו. (ס, ס):

מצוה קמז שהזהירנו מאכול קדשים קלים קודם זריקת דמים. והוא אמרו יתעלה לא תוכל וגו' ונדרבתיך כאילו אמר לא תוכל לאכול נדרבתיך, ובאה הקבלה לא בא הכתוב אלא לאוכל תודה ושלמים לפני זריקת דמים שהוא עובר בלא תעשה. והעובר על לאו זה לוקה. (ס, ס):

מצוה קמח שהזהירנו שלא לאכול זר מבשר קדשי הקדשים. והוא אמרו יתעלה זר לא יאכל כי קדש הם. ואינו חייב מלקות עד שיאכל בעזרה אחר זריקת דמים. (ואלף תלוס, ס):

מצוה קמט שהזהיר הכהנים מאכול בכורים בחוץ. והוא אמרו יתעלה לא תוכל וגו' ותרומת ידך אלו הבכורים, שהוא לא הניח בזה הפסוק דבר שהוא מעון הבאת מקום שלא זכרו בבאור, ואמר בכלל ותרומת ידך הוא בכורים בלא ספק שבאר בהם שמעונין הבאת מקום, ואולם התרומה הוא ידוע שאינה מעונה הבאת מקום ואיך יזהיר מלאכול אותה בשעריך. ולשון ספרי לא בא הכתוב אלא לאוכל בכורים שלא קרא עליהן שהוא עובר בלא תעשה. וכבר התבאר בסוף מכות (דף י"ט) שאין חייבין עליהן אלא קודם שיניחם בעזרה, אבל משהניחם בעזרה פטור עליהן אע"פ שלא קרא, ובבכורים גם כן התנאי שבמעשר שני רוצה לומר שאינו חייב עליהן כשאכלן בחוץ כל מי שאכלן בחוץ עד שיראו פני הבית, וכשאכל מהם כל מי שאכלן אחר שראו פני

הבית קודם הנחה בעזרה לוקה לבד אם היה כהן, אולם הישראל הוא מחוייב מיתה בידי שמים כל זמן שיאכל בכורים אפילו אחר קריאה. ובבאור אמרו בבכורים (ר"פ ז') התרומה והבכורים חייבין עליהן חומש ומיתה ואסורים לזרים, ואם אכל אותם זר אם היה מזיד חייב מיתה ובשוגג מוסיף חומש כדין התרומה בשהו, כי מאחר שקראם הכתוב ותרומת ידך נתחייבו במשפטי תרומה. וראוי לך שתבין הנה הבנה טובה עד שלא תשתבש עליה, וזה שהכהן שיאכל בכורים משראו פני הבית קודם הנחה בעזרה לוקה, ואזהרתו מהכא לא תוכל לאכול בשעריך וגו' ותרומת ידך, כמו שהתבאר במכות (דף י"ז) כישראל במעשר שני שהוא לוקה על אכלו חוץ למקומו אע"פ שהוא שלו, ואמנם הישראל כשאכל בכורים אחר שראו פני הבית כל זמן שאכלם חייב מיתה, ואזהרתו מוכל זר לא יאכל קדש, כמו שבארנו במצוה קל"ג מאלו המצות. (ראה, סלכות צמדות פ"ה):

מצוה קנ הזהירנו מאכול מעשר שני בטומאה ואפילו בירושלים עד שיפדה, שהשורש אצלנו מעשר שנמא פודין אותו אפילו בירושלים, כמו שהתבאר במכות (דף י"ט): והאזהרה ממנו לא בערתי ממנו בטמא. ובאה הקבלה בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא. ובשלישי ממכות (ס) התבאר ג"כ שהמעשר והבכורים אסור לבער מהן בטומאה והאוכלן בטומאת עצמו לוקה, אבל בתנאי שיאכל זה המעשר בטומאה בירושלים בלא פדיון, ואז ילקה כמו שזכרנו. וכבר התבאר מעשר שני מצוה זו בסוף מכות. (כי טבא, סלכות מעשר שני פ"ה):

מצוה קנא שהזהיר מאכול מעשר שני באנינות. והוא אמרו לא אכלתי באוני. ולשון המשנה בבכורים שהמעשר והבכורים טעונין הבאת מקום וטעונין ידיו ואסורין לאונן. וכן כל אונן אסור בקדשים מזה הכתוב, וכתוב בתורה ותקראנה אותי כאלה וגו'. וכבר התבאר משפטי מצוה זו רצה לומר אנינות בשמיני מפסחים ושני מזבחים. וכל מי שאכל קדשים או מעשר באנינות לוקה. (ס, ס):

מצוה קנב הזהירנו מהוציא דמי מעשר שני אלא באכילה ושתיה. והוא אמרו ולא נתתי ממנו למת. ולשון ספרי ולא נתתי ממנו למת שלא לקחתי ממנו ארון ותכריכין, וכל זמן שיוציא ממנו דבר יאכל בנגדו, כמו שהתבאר במקומו. ואמנם זכר המת לחזק, כאלו יאמר ואע"פ שהוא מצוה לא הוציא בה מעות מעשר שני אלא במזון לבד, כמו שאמר ונתתה הכסף וגו' שאם הוציאהו בזולת המזון כאילו הוציאהו למת שאין תועלת לו בזה. (ס, ס):

מצוה קנג שהזהירנו מאכול טבל, והוא הדבר שלא נטלה ממנו תרומה ומעשרות. והוא אמרו ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו, והעובר על לאו זה שאכל טבל חייב מיתה בידי שמים. והרמז על זה הנה אמרו ולא תחללו ואמר בתרומה ואת קדשי בני ישראל לא תחללו, ויליף חלול מחלול מתרומה שהיא עין מיתה כמו שבארנו. ולשון גמרא סנהדרין (דף פ"ג) מנין לאוכל טבל במיתה שנאמר ולא יחללו את קדשי בני ישראל בעתידין ליתנם לה' והוא את אשר ירימו, ואחר זה הפסוק אמר והשיאו אותם עון אשמה. ובגמרא מכות (דף ט"ז): אמר יכול לא יהיו חייבין אלא על הטבל שלא הורם ממנו כל עיקר ניטלה ממנו תרומה גדולה ולא ניטלה ממנו תרומת מעשר תרומת מעשר ולא מעשר ראשון ולא מעשר שני ולא מעשר עני מנין תלמוד לומר לא תוכל לאכול בשעריך ולהלן הוא אומר ואכלו בשעריך ושבעו מה להלן מעשר עני אף כאן מעשר עני

שידור לבדק הבית או לצדקה או לבית הכנסת והדומה לו. וכשעבר ועשה מה שאסר על עצמו לעשות לוקה. (ראשי סמכות, ספלט סלכות נדרים פ"ה):

מצוה קנה שהזהיר הכהן שלא יקח זונה. והוא אמרו אשה זונה וחללה לא יקחו. וכל זמן שיבא עליה חייב מלקות. (אמור אל סכסכים, קדוש סלכות חסורי ניאס פרק י"ז י"ח י"ט):

מצוה קנא שהזהיר הכהן שלא יקח חללה. והוא אמרו וחללה לא יקחו. וכל זמן שיבא עליה חייב מלקות. (סס, סס):

מצוה קס שהזהיר הכהן שלא יקח גרושה, והוא אמרו ואשה גרושה מאישה לא יקחו. וכל זמן שיבא עליה חייב מלקות. (סס, סס):

מצוה קסא שהזהיר כהן גדול מליקח אלמנה. והוא אמרו אלמנה וגרושה וגו'. ואולם ככל האזהרה על

כהן גדול בגרושה וחללה זונה בעבור הענין הכתוב בקידושין (דף ע"ז), והוא כי כשיקרה שתהיה אשה אחת אלמנה גרושה וחללה זונה ובא עליה כהן גדול לוקה ארבע ואם כהן הדיוט לוקה שלש. ושם אמרו אלמנה וגרושה וחללה זונה בזמן שהם כסדר חייב על כל אחת ואחת ובארו שהוא באשה אחת, וענין אמרו כסדר שיהיו בה אלו הענינים על סדר הפסוק שתהיה תחלה אלמנה ואחר כך גרושה עוד תהיה אחר זה חללה ואחר כך זונה. ואולם הוצרכנו לזה בעבור היותה אשה אחת ובבעילה אחת שנרצה שנחייבהו על ארבע מלקיות, והשרש אצלנו אין איסור חל על איסור אם [לא] שיהיה איסור כולל או שיהיה איסור מוסיף או איסור בת אחת כמו שבארנו במקומות מבריתות בפירושו וכשיהיו על הסדר הזה יהיה בכלם איסור מוסיף כמו שהתבאר שם. אבל כשיהיו נשים רבות כגון שבא על אלמנה ועל אשה אחרת חללה ועל אשה אחרת גרושה ועל אשה אחרת זונה אין ספק שלוקה על כל אחת ואחת. ואפשר שתקשה ותאמר אחר שהשרש אצלנו שאין לוקין על לאו שבכללות לאיזה דרך יהיה לוקה על כל אחת ואחת ובאה האזהרה מהם בכלן בלשון אחד, דע כי על זה הענין נכפלה האזהרה על כהן גדול בגרושה זונה חללה כדי שילמדנו שדינו כהן כדן כהן הדיוט מלקות על כל אחת ואחת בעבור שנפרדה אחת מהן בלאו אחד והיו כלם לחלק. והוא אמרו ואשה גרושה מאישה לא יקחו, ואחר שנפרדה הגרושה בלאו הוא לוקה על הגרושה בפני עצמה, והוא ענין אמרם בגמרא קדושין (סס ע"ג) כשם שחלוקה גרושה מחללה וזונה בכהן הדיוט כך חלוקה בכהן גדול, ושם התבאר כי בהיות הנשים גופין מוחלקין לוקה על כל אחת ואחת בין שיהיה על הסדר בין שלא יהיה על הסדר. חנה כבר התבאר לך כי האזהרה מכל אחד מהן מצוה בפני עצמה ולפיכך לוקה על כל אחת ושם התבאר שכהן הדיוט אינו חייב מלקות על אחת מהן עד שיקח ויבעול, והם אמרו בעל לוקה לא בעל אינו לוקה מה טעם קאמר מה טעם לא יקח משום לא יחלל. וכבר התבאר משפטי מצוה זו רוצה לומר ארבע מצות אלו על השלמות ביבמות וקדושין. (סס, סס):

מצוה קסב הזהיר כהן גדול שלא לבא על האלמנה אפילו בלא קדושין, והוא אמרו ולא יחלל זרעו בעמיו, ובאור זה שכהן הדיוט נאסר עליו הנשואין כמו שאמרנו לא יקחו והוא איסור הנשואין אבל אינו לוקה עד שיבעול כמו שקדם באורו, אמנם אם בעל בלא קדושין אף על פי שזה אסור עליו ומוזהר ממנו ופסולה לכהונה אינו לוקה משום זה כי לא באה האזהרה מזה. אמנם כהן גדול חנה

עני ואמר רחמנא לא תוכל. אבל זה מלקות. ואולם עון מיתה אינו אלא בתרומה גדולה ותרומת מעשר שמי שאכל מעשר ראשון קודם שניטלה ממנו תרומת מעשר הוא חייב מיתה. והוא אמרו ללויים כשצוה להוציא מעשר מן המעשר ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו שזה אזהרה מאכול מעשר שבמבולו לפיכך חייבין עליהן מיתה כמו שהתבאר בדמאי. והתבאר מזה גם כן כל מי שאכל מכל קודם שיוציא ממנו תרומה גדולה ותרומת מעשר חייב מיתה ואזהרתו מאמרו ולא יחללו את קדשי בני ישראל כמו שבארתי במצוה הזאת. ומי שאכל מכל אחר הוצאת התרומה קודם הוצאת כל המעשרות חייב מלקות ואזהרתו מלא תוכל לאכול בשעריך, ושמור זה ולא תטעה בו. וכבר התבאר משפטי מצוה זו רוצה לומר מכל במקומות מדמאי ותרומות. (אמור, קדוש סלכות מאכלות חסורות פ"י):

מצוה קנד הזהיר מהקדים חקי הורע קצתם על קצתם אבל יוציאם כסדרן, ובאור זה החטה דרך משל כשזורה היא מכל יוציא ממנה תחלה תרומה והיא חלק מחמשים ואח"כ יוציא מהנשאר מעשר ראשון ואח"כ יוציא מעשר שני מהנשאר ותנתן תרומה גדולה לכהן והמעשר ראשון ללוי ומעשר שני יאכל לבעלים בירושלים, ועל זה הסדר ראוי שיעשה, ובאה האזהרה מהקדים מה שראוי לאחר ומלאחר מה שראוי להקדים מאמרו מלאתך ודמעך לא תאחר כאילו יאמר לא תאחר ממלאתך ודמעך מה שראוי להקדימו. ובמשנת תרומה (פ"ג) המקדים תרומה לבכורים ומעשר ראשון לתרומה ושני לראשון אע"פ שהוא עובר בלא תעשה שנאמר מלאתך ודמעך לא תאחר מה שעשה עשוי: ובמכילתא מלאתך אלו הבכורים הנימלים. מן המלאה ודמעך זה תרומה לא תאחר שלא תקדים שני לראשון ראשון לתרומה תרומה לבכורים [כו'], מכאן אמרו המקדים תרומה לבכורים ומעשר ראשון לתרומה, ומעשר שני לראשון אע"פ שהוא עובר בלא תעשה מה שעשה עשוי. וכבר התבאר בפ' ראשון מתרומה שהמקדים אינו לוקה. (משפטים, ס' תרומות פ"ג):

מצוה קנה הזהירנו מלאחר הנדרים והנדרות ושאר הקרבנות שהם חובה עליו. והוא אמרו יתעלה כי תדור נדר לה' לא תאחר וגו' ובאה חקבלה שהוא אינו עובר על לאו זה עד שיעברו עליו שלשה רגלים כסדרן. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק ראשון מראש השנה. (כי תא, סלכות מעט סקצנות פ"ד):

מצוה קנו שהזהירנו מעלות לרגל מבלי קרבן שיהיה עמנו ונקריבנו שם. והוא אמרו יתעלה ולא ידאו פני ריקם ועל כל פנים יהיו עולה ושלמים. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת חגיגה. ומצוה זו אין נשים חייבות בה. (כי תא, סלכות חגיגה פ"ה):

מצוה קנז שהזהירנו מעבור מה שחייבנו על עצמנו בדבור אע"פ שהוא בלא שבועה, והוא הנדרים כמו שיאמר אדם כשיהיה כך או כשאעשה כך פירות העולם אסורין עלי או פירות מדינה זו או מאכל ידוע כגון שיאסור על היין או על הדגים או זולת זה, וכן אם יאמר הנאת אשתי אסורה עלי וכל מה שדומה לאלו הנדרים שהתבאר דיניהם בנדרים הרי הוא חייב לקיים אותו הנדר, ובאה האזהרה בעובר על הדבר הזה בפירוש אמרו לא יחל דברו ובא הפירוש לא יעשה דבריו חולין כלומר אם חייב על עצמו דבר שיקיים אותו. ובגמרא שבועות (דף כ'): אמרו קונמות עובר עליהם בלא תעשה משום לא יחל. ובספרי אמרו לא יחל מגיד שהוא עובר על כל יחל ועל כל תאחר, כלומר כשנדר קרבן ולא הקריבו ועברו עליו שלשה רגלים כסדרן הוא חייב משום כל תאחר ומשום כל יחל, וכן כל הדומה לקרבן כמו

כתב הרב והמלך קס"ג שנמנעו הכהנים מהכנס למקדש מגדולי שער כמו שיעשו האזנים והוא אמרו יתעלה ראשיכם אל הפרעו וכבר נכפלה מניעה בכהן גדול ואמר את ראשו לא יפרע והעובר על מניעה זו במיתה, כלומר שמשו והוא פרוע ראש וכלל ואלו שנמניה פרועי ראש לפי אמרו ולא תחמוז אף כשיכנס במקדש והוא פרוע ראש באזהרה לא במיתה. וכתב הרב עוד והמלך קס"ד שנמנעו הכהנים מהכנס במקדש קריעי בגדים וכו'. אמר הכותב במאמר במקום הזה שבזוים כבר הזכרתי מהם שאזהרת הכנס למקדש פרוע ראש או שחוי יין אינה מן האזהרה אבל היא מעלה מדבריהם ובאחרית זה במלך ע"ג, עוד שיביא ראיה על זה מאזהרת כהן גדול שאמר בו את ראשו לא יפרע אמר שכלל זה שלא נחשוב שאזהרת ראשיכם אל הפרעו יהיה מלך המלך לבדו וכשיעשו זה שלא על דל האכל יהיה מותר ונכתב בכהן גדול שזה נכפלה העבודה ושיהיה מסתפר (א) וזה מאמר סותר דברי עזרא שכלי הרב הוא האומר שמניעה כהן גדול בכחזה הזה ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרסו היא על המה ואפילו לא יכנס למקדש כלל כמו שכתוב כאן שכהן גדול ואפילו שלא בשעת העבודה לא יחזיר לו שיקרע על מה שימות לו והביא ראיה ממאמרם בספרם בלשון הזה ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרסו על מהו כדרך שגבי אדם פורעין ופורעין על מתייהר ח"כ הכותב בכהן גדול שמניעה פריעה ופריעה וזכרון הדיוט יהיה מלך המלך לבדו. ועוד אמר הרב כהן במלך קס"ה כי שלש לאוין האלו שכן ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרסו ומן המקדש לא יאכל נכפלו בכהן גדול לביאור ענין כמו שכתבנו מניעתו מגרסה וחללה וזה לא נזכר ענין מהענינים והשלשה ענינים שנמנע מהם באלה השלש לאוין הם בעצמם שנמנעו מהם באמרו ראשיכם אל הפרעו ובגדיכם לא תפרעו ומפניהם אכל מועד לא תאכלו שמרע"ה הודיעם לאלעזר ואיתמר שלא בהתרגומם ללשון הזה

נראה לי שאיני צריך יותר להאריך בענין הכניסה למקדש פרוע ראש או שחוי יין שכבר השיבתי בזה למעלה במלך ע"ג די ספוקי. ומה שאמר עוד (א) הרמב"ן שדברי הרב סותרים זה את זה, ל"ל שגם בזה איני צריך להאריך לפי שהוא בעצמו הורה לנו במה בנה הרב סברתו ובעיני היא סברה נכונה

הנה באר בו שני לאוין, האחד הוא לא יקחו שהוא איסור הנשואין, והשני ולא יחלל זרעו והוא איסור הבעילה אפילו בלא קדושין. ובגמרא קדושין (דף ע"ח) אמרו בכהן גדול באלמנה שאם בעל ולא קדש שלוקה מאי טעמא ולא יחלל אמר רחמנא והרי חלל. ושם אמרו כהן גדול באלמנה לוקה שנים לוקה משום לא יקח ולוקה משום לא יחלל, ואמנם נתיחד זה באלמנה מפני שהיא מיוחדת בלאו על כהן גדול, והיא כשרה לכהונה ובזאת הבעילה נפסלה לכהונה. ואולם גרושה וזנה וחללה דינו בשלשתן כדין כהן הדיוט רוצה לומר שכל אחת ואחת פסולה לכהונה מתחלתה. (אמור, קדושה כלום איסורי ביאה פ"ז י"ח י"ט):

מצוה קסג שהזהיר הכהנים מלהכנס במקדש מגדולי שער כמו שיעשו האבלים שלא יספרו שערם, והוא אמרו ראשיכם אל תפרעו אמרה תורה לא תרבו פרע ויחזקאל באר ואמר ופרע לא ישלחו, וכן אמר במצורע וראשו יהיה פרוע ואמרין בספרי יגדל פרע. ולשון ספרא גם כן ראשיכם אל תפרעו אל תגדלו שער. וכבר נכפלה אזהרה זאת בכהן גדול ואמר את ראשו לא יפרע. ואמנם נכפלה כדי שלא תחשוב שאמרו לא לעזר ואיתמר ראשיכם אל תפרעו הוא בעבור המת לאבל אם עשה זה שלא על

הגדולה יותר לכהן הענינים והמניעה מהם כולל להשוות הכהנים כולם הגדול והקטן בשלש מניעות הללו כשנזכרו אותם במניעה גרסה וחללה וזהו שכתבנו לביאור ענינים לבד וא"כ יהיו כולם בשעת העבודה במיתה ואלו בשעת העבודה מותרין. ועוד יהיה האיסור על המה בלבד שאף בכהן גדול אמרו בספרי את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרסו לא יפרסו על שחוי וכל פנים או אפסר אלא או יהיה חומר ואזהרה בכהן גדול יותר משאר כהנים או לא ואם שנים הם יהיה כל כהן חסור לפרוע ולפרוע על מהו לעולם כדיוט בכהן גדול ואם אינם שוין ולא מלמדיו זה על זה יהיה אמרו לא לעזר ואיתמר ראשיכם אל תפרעו מלך המלך לבדו וכשיעשו זה שלא מלך המלך יהיה מותר שמניעה בכהן גדול מניעה אחרת מחודשת בו וכל אלו דברים סותרין את עצמן. והנראה מעלת הרב שהוא בונה כל זה על הסברה הנפסדת שחפס לעצמו שני פנים בספוקי הזה והוא נגלה הכותב והנדרש בו עוד שלא יאכל בשעת העבודה מתייהר מיהו ויחזקאל באר ופרע לא יפרע ובגדיו לא יפרסו והנראה ממנו שלא יפרע ולא יפרסו על מהו ובספרם בזה שלא יעבוד עבודה כן ויהיה במיתה ויחזקאל באר ופרע לא יפרע ובגדיו לא יפרסו והנראה ממנו שלא יפרע ולא יפרסו על מהו ובספרם בזה שלא יעבוד עבודה עליוהם כדרך שגבי אדם פורעין ופורעין על מתייהר ח"כ הכותב בכהן גדול שמניעה פריעה ופריעה וזכרון הדיוט יהיה מלך המלך לבדו. ועוד אמר הרב כהן במלך קס"ה כי שלש לאוין האלו שכן ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרסו ומן המקדש לא יאכל נכפלו בכהן גדול לביאור ענין כמו שכתבנו מניעתו מגרסה וחללה וזה לא נזכר ענין מהענינים והשלש ענינים שנמנע מהם באלה השלש לאוין הם בעצמם שנמנעו מהם באמרו ראשיכם אל הפרעו ובגדיכם לא תפרעו ומפניהם אכל מועד לא תאכלו שמרע"ה הודיעם לאלעזר ואיתמר שלא בהתרגומם ללשון הזה

ל' שמה

כתב הרמב"ם מלך קס"ג וסוהר הכהנים מהכנס במקדש מגדולי שער וכו' ע"כ. והרמב"ן כתב עליו וז"ל במקום בו יש שבזוים כבר הזכרתי מהם שאזהרת הכנס למקדש פרוע ראש או שחוי יין אינה מן האזהרה אבל היא מעלה מדבריהם ע"כ:

אמר הנצי"ג גם אני כבר כתבתי לעיל במלך קס"ג טעמו של הרמב"ם שאמר שהוא מדאורייתא כי כהן על פשטן של מקראות שיש בהם הוראה לאיסור מן החור, וגם על משנת דמסכת כלים שמשמעותה הוא דמעות דאורייתא קא חשיב פנה ולא מדרבנן, וטעם האוסף על מה שגמ' עוד הרמב"ן וכתב במלך קס"ג ובספר קרבן חתומים מהם אמרו מעלות דאורייתא וכו' ונזכר לנו ומהם אמרו מעלות של דבריהם כלומר שהקדושות שגמ' חתומים עורר והיכל וזין האולם כו' מדבריהם דמס"כ כן קדושה אחת כן אכל בחומרת הנכנסין לדבריהם בכל מעלה של דבריהם היא והכנס מעלות של דבריהם נשנו שם ע"כ. וזה שאמר שיש שם מחלוקת הוא מה שגמ' בפי' הנוכח הביאנו הלא דמס"כ דברים פורעין ענין האולם ולמנוחה פו' ועל אחר רכ אחת שגמ' מעלות דאורייתא דאי ס"ד דרבנן מאי שנא כו' ומשני ליה זין האולם ולמנוחה כיון דלא מסתקין מידי לא מיכריה מילתא כו' כלומר ולעולם דמדרבנן כן. ומן המבואר דהאי שנויה דחיותא כו' ולא שנקיין מאי דפשיטא ליה לרב אחא משום דחיותא בעלמא ועוד דרבנן נמי קאמר בזה כיון שגמ' קדושת אולם והיכל הלא מילתא כו' כלומר וא"כ מדאורייתא הוא וא"כ דאסהיב נמי שנו ליה דמס"כ הלא כו' שנויה נמי דחיותא וארב אחא ורבא אית לן למכתב ולא אשנויה דחיקי והכנס כיוצא בזה מרגל בשומא דרבנן וא"כ אס' כן דמעות מדאורייתא הלכתא היא וכדעת הרב ז"ל, ולא יצויה לרדת לטוב דעתו של הרמב"ן בנ"ל דחומרת הנכנסין לדבריהם בכל מעלה של דבריהם, וזה תימה דמאי מעלות מדאורייתא דקאמרינן כו' לא דמעות הכי כיון מעלה קדושתן שדין חומרת על הנכנסין ויוצאים ועוד דהיינו דמעות מדאורייתא אמתני' דכלים קיימא והיה מתי' אף לרמב"ן בחומר הנכנסין קא מייירי וז"ל:

כתב עוד הרמב"ן אמר הרב שכתבנו בל' את ראשו לא יפרע שלא נחשוב שראשיכם אל תפרעו יהיה מלך המלך לבדו ואלו על דל האכל יהיה מותר ונכתב בכהן גדול ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרסו היא על המה ואפילו לא יכנס למקדש כלל כמו שכתב כאן ע"כ ואפילו שלא בשעת עבודה לא יחזיר לו שיקרע על מהו ויביא ראיה ממאמרם בספרם בלשון הזה ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרסו על מהו כדרך שגבי אדם פורעין ופורעין על מתייהר ח"כ הכותב בכהן גדול שמניעה פריעה ופריעה וזכרון הדיוט יהיה מלך המלך לבדו. ועוד אמר הרב כהן במלך קס"ה כי שלש לאוין האלו שכן ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרסו ומן המקדש לא יאכל נכפלו בכהן גדול לביאור ענין כמו שכתבנו מניעתו מגרסה וחללה וזה לא נזכר ענין מהענינים והשלש ענינים שנמנע מהם באלה השלש לאוין הם בעצמם שנמנעו מהם באמרו ראשיכם אל הפרעו ובגדיכם לא תפרעו ומפניהם אכל מועד לא תאכלו שמרע"ה הודיעם לאלעזר ואיתמר שלא בהתרגומם ללשון הזה

כתב עוד הרמב"ן והנראה מעלת הרב שהוא בונה כל זה על הסברה הנפסדת שחפס לעצמו שני פנים בספוקי הזה והוא נגלה הכותב והנדרש בו עוד שלא יאכל בשעת העבודה מתייהר מיהו ויחזקאל באר ופרע לא יפרע ובגדיו לא יפרסו והנראה ממנו שלא יפרע ולא יפרסו על מהו ובספרם בזה שלא יעבוד עבודה עליוהם כדרך שגבי אדם פורעין ופורעין על מתייהר ח"כ הכותב בכהן גדול שמניעה פריעה ופריעה וזכרון הדיוט יהיה מלך המלך לבדו. ועוד אמר הרב כהן במלך קס"ה כי שלש לאוין האלו שכן ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרסו ומן המקדש לא יאכל נכפלו בכהן גדול לביאור ענין כמו שכתבנו מניעתו מגרסה וחללה וזה לא נזכר ענין מהענינים והשלש ענינים שנמנע מהם באלה השלש לאוין הם בעצמם שנמנעו מהם באמרו ראשיכם אל הפרעו ובגדיכם לא תפרעו ומפניהם אכל מועד לא תאכלו שמרע"ה הודיעם לאלעזר ואיתמר שלא בהתרגומם ללשון הזה

בבשרת. ומה שאמר עוד (ב) שאין להביא ראיה לפרועי ראש וקרועי בגדים מן הפסוקים שנאמר על נדב ואביהוא, הנה הסמ"ג גם הוא הביא ראיהם מאלו הפסוקים. ומה שאמר (ג) כי מצות פרועי ראש היא הלכה למשה מסיני רק שיהא עומשו במיתה כמו שמבאר בפרק ב' דמעניות (דף י"ז:) שאמר כי גמירי הלכה למיתה אבל אזהרתם היא כחובה בחורה ויהי ראשיכם אל הפרעו, וגם מה שאמר (ד) כי קרועי בגדים לא בא צוהם פסוק, כל זה הוא לפי שיטתו שסובר שהפסוקים שנאמרו בנדב ואביהוא אינן ללמד מהם, אמנם דעת הרב וגם הסמ"ג אינו כן: נראה

על דרך האבילות מותר, ולכן באה בבהן גדול שזה בעבור העבודה. והעובר על לאו זה במיתה כלומר ששמש והוא פרוע ראש, ובכלל אלו שבמיתה פרועי ראש לפי אמרו ולא תמותו וכשנכנס למקדש והוא

פרוע ראש ולא עבד הרי הוא באזהרה ולא במיתה. (שמיני, הלכות ביאת המקדש פ"ח):
מצוה קסד שהזהיר הכהנים מלהכנס למקדש והם קרועי בגדים. והוא אמרו יתעלה ובגדיכם לא תפרומו, ולשון ספרי לא תפרומו לא תקרעו, ונכפלה זאת האזהרה גם כן באמרו בבהן גדול ובגדיו לא יפרומו. ודע שבהן גדול אסור אפילו שלא בשעת עבודה לקרוע על מתי שמת לו ובעבור התוספת הזאת נכפל זה הלאו. ובספרי ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרומו על מתי כדרך שבני אדם קורעין ופורטין על מתייהן הא כיצד כהן גדול פורס מלמטן וכהן הדיוט מלמעלן וכל מי שעבד ובגדיו קרועין הוא גם כן חייב מיתה שדין פרועי ראש וקרועי בגדים אחד, ואולם הכנס למקדש בדרך זה הוא בלאו ובהן גדול לבד הוא אסור עליו תמיד שיפרע או שיפרומו אפילו לא נכנס למקדש וזהו ההבדל שבינו ובין כהן הדיוט. (שם, שם):

מצוה קסה שהזהיר הכהנים מלצאת מהמקדש בשעת עבודה. והוא אמרו יתעלה ומפתח אהל מועד וגו'. ונכפלה אזהרה זאת גם כן בבהן גדול ואמר ומן המקדש לא יצא. ולשון ספרי ומפתח אהל מועד יכול שלא בשעת עבודה תלמוד לומר. ומן המקדש לא יצא ולא יחלל הוי אומר בשעת עבודה כי שמן משחת ה' אין לי אלא אהרן ובניו שאם יצאו בשעת עבודה חייבין במיתה מניין לכהנים שבכל הדורות תלמוד לומר כי שמן משחת ה' עליכם. ודע שיש בבהן גדול תוספת שהוא לא ילוה מתי, וזה פשט

(ב) ועוד אני אומר שמאמרו של הרב בפרועי ראש וקרועי בגדים שמשו שכן במיתה לאמרו ראשיכם אל הפרעו ובגדיכם אל תפרומו בפרועי ראש וקרועי בגדים שמשו אבל הוא אללנו מצוה שעה אצל המחוקק בכל הענין הזה הוא שהכתוב הזה שנאמר לאהרן ולבניו ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם אל תפרומו ולא תמותו ולא מפני העבודה הוא שיהיו ראשיכם שלא ישמשו פרועי ראש וקרועי בגדים שהבנים ביום ההוא אינן עובדין שהיו אוננין ואינם מצוה לדורות ולא דרשו ממנו בתלמוד ולא בספרא ולא למדו בו דורות כלל אצל היתא הוראה שעה שלא יתאבלו ולא יספדו להם ולא יבכו כלל דכתיב ואחריכם כל בית ישראל יבכו את השריפה לא אתם מפני שהיה להם יום מועד ושמהם בימי המלואים וכן נמי שמר אותם מן המומה לאהיהם שנאמר ויקרא משה אל מישאל ואל אלנן וגו' שאל את אחיהם ואם היה בשאר הזמנים האחרים הם החייבים להטמא להם במלואם עשה. ולשון ספרי ויקרא משה אל מישאל ואל אלנן בני עוזיאל דוד אהרן אמרו הכהנים אינם מטמאים למתים שהרי אלעזר ואיתמר לא נטמאו להם מן נטמא להם לוי, שלא רצה יתעלה שיטמאו הכהנים ויאלו מן המקדש ביום הראשון לכהונתם וכן לא רצה בפריעת ראשם ובקריעת בגדיהם לא הורשו כלל בדבר מכל דברי האבלות אלא באריות שאין לחיות אלא בלב ולא יתבטל בו מצוה מן המלואים שכבר קרבו הקרבנות ובלילה יאכלו אותם. והנה עשה הכתוב דין בני אהרן שמשחו בשמן המשחה כדון משוח מלחמה לדורות שהוא אינו פורע ואינו פורס ולא מוטמא לקרובים ואינו מקריב און אבל מפני שהחמיר בהן מיתה באמרו ולא תמותו והחמיר בהן עוד שאם יעשו כן יהיה עונשם כל העדה באמרו יתבקר ויתעלה ועל כל העדה יקוף, נראה שזה דין מיוחד בימי המלואים ואינו נובע בהן

בשאר הזמנים והכלל שהיה הכל הוראה שעה. ולשון ספרי עוד ויאמר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו מכאן אמרו הרובי ביום דין אין מתעסקין עמהם לכל דבר שמהם אמרו הרי אנו הולכים לבתינו מתאבלים אוננין וזוכין והלא כבר פקדנו המקום שלא תלואו מן המקדש לימד אותנו שהיה דבר לענין המלואים שכן בהן משה במיתה אחיהם בב"ד של מעלה כהנהגים בב"ד של מעלה שאין מתאבלים עליהם אלא אוננין אם כן אינם מצוה לדורות כלל. אבל הכתוב שנאמר ומפתח אהל מועד לא תלואו מן תמותו הוא אל רבותיו מצוה ללמד לדורות כפי הברייתא שהיה בספרא שיכול אין לי אלא אהרן ובניו שמשחו בשמן המשחה שאם יאלו בשעת העבודה חייבין מיתה מניין לכל הכהנים שבכל הדורות וכו'. והגורם להם זה לפי שהמלואים הריא כבר נאמרה להם קודם המקדש שנאמר ופתח אהל מועד משחו יומם ולילה שבעה ימים ושחרם את משרתם ה' ולא תמותו כי כן יוסי והוא שנאמר כהן פן תמותו כמוהם בכם כבר, והוא לשונם בספרא שמהם אמרו הרי אנו הולכים לבתינו מתאבלים אוננין וזוכים והלא כבר פקדנו המקום שלא תלואו מן המקדש והוא ממה שאמר להם תחלה ופתח אהל מועד משחו יומם ולילה שבעה ימים ולדורות אמר ומן המקדש לא יצא ולא יחלל ולא למדו מכאן אלא חוב המיתה לדורות מן הדין שמהם כפי שמן משחת ה' עליהם אבל המלואים הנוהגים לדורות בפרועי ראש הם חבמה שלא יעבדו עבודה ואם שמש כן חלל וחייב מיתה ממה ששינוי ואלו שבמיתה שהיו יין ופרועי ראש (ג) והיא הלכה למשה מסיני נסמך על קרא של יחזקאל ופרע לא ישלחו ויין לא ישאו כל כהן בצואם אל ההר הפנימיים ואמרו בבואם יראו בו בעצדם כאמרו בחורה בצואם אל אהל מועד או בגשמה אל המזבח לשרת איהם פרועי ראש וקרועי בגדים יין וזה הוא דין מן החורם וגזרו מדבריהם שלא יכנסו בין האהל ולמזבח כלל. וכן אמרו עוד (מעניות י"ז) כהן הדיוט מהספר משלים יום לשלשים יום והוא גם כן גזר מדבריהם שלא יבאו פרועי ראש כלל כדי שלא יעמדו מגוילים פסולים מן העבודה ויחזירו להם הכל שלא בזמן ביאה, כלומר בזמן שאין בית המקדש קיים וקרועי בגדים גם כן מחללין עבודה וחייבין במיתה ולא בא בהם הכתוב ולא נטו בכלל ואלו שבמיתה אצל חיצום הוא שהבגדים הקרועים הם כמי שאין להם מחוסר בגדים שמשם. ובגמרא סנהדרין (דף פ"ג:) אמרו מחוסר בגדים מל' אחר ר' אבהו מל' יומן ומטו זה משמיה דר' אלעזר ברבי שמעון וחגרת אותו באצבע והבשם להם מגבשות והיה להם כהונה לחקק עולם בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם אין בגדיהם עליהם אין בגדיהם עליהם וכו' וזו וזו וזו שמשם במיתה. ועוד השלימו ביאור הענין הזה בשני מלואים (דף י"ה) ושם אמרו בבאור שאם היו הבגדים מרובלין משחקין מחולקין ועבד עבודתו כשרה מוטעטין או מקורעין ועבד עבודתו כסולסול והפסול הוא מדין מחוסר בגדים שאינו לבוש בהן במקום הקדש וכן פסלו שם מחולקין עמלן דליתנהו מעיקר מן הטעם הזה בעלמא לפי שאין כל גופו לבוש בהם וכן כתבו זה המפרשים, ובהן גדול בא בו כתוב בפני עצמו את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרומו ומן המקדש לא יצא והוא אזהרה על לטולש שלא יפרע ראשו על מתי ולא יקרע עליו ח"פ שלא יעבד ולא יכנס במקום ואמרו (סנהדרין י"ח) שאינו יוצא אחר המטה המענייה וכן הנהגה לא יצא. ואומר אני שהיה מעלה מדבריהם ואסמכתא בכתוב הזה ועיקרו שלא יטו העבודה ואלו וכבר כתבתי זה בשרש ה', והנה נסתלק מהשבון המלוא המענייה הזאת שאמר הרב בקרועי הבגדים אבל חממה מצוה מחוסר בגדים הכוללת שיהיה והרב לא הביאה בהשגות אבל בעל ה"ג מנה פרועי ראש שמשו במיתה ומהם ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם אל תפרומו בלחזין של מלקות ולא מנה את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרומו והאמת מעיד על עצמו:

כתב

לב שמה

נגלנו והוא נכנס ויוצא עד פתח הטיב דברי ר' מאיר ר' יהודה אינו יוצא מן המקדש שנאמר ומן המקדש לא יצא וכו' אי הכי אפי' לביתו נמי לא אלא ס"ק ומן המקדש לא יצא מקדשו לא יצא וכו' דלית ליה היכרא לא אחי למנעו ור' יהודה אגב מריה דילמא מיקרי ונע. ולפי זה המדרש אינם אזהרה לכהן שלא יצא בשעת עבודה מפני כבוד העבודה אבל היא אזהרה שלא יצא אחר מטה מתי מפני חשש שאל יצא מקדשו כולומר שיטמא את עצמו והוא דוקא בכ"כ שאסור לישא בקרובים ואדם יכול עליהם אבל אזהרה לא יחלל את מקדש אלויו לדברי הכל היא שלא יטו העבודה ואלו ועליה חייב מיתה והוא אף בכהן הדיוט אלא שאמרה בכ"כ לענין שאמרו ולשון ספרי שמשו שחסיסן אזהרות בענין אחד כלומר שלא לטמא העבודה. ורבותי לרב במלוא קס"ט שכן לאחד שני המדרשים אמר ודע שיש בכהן גדול חוספת שהוא לא יקר אחר המטה שזה נגלה מן הכתוב באומרו ומן המקדש לא יצא וכן נתבאר בפ"ג סנהדרין באלו שני פנים לכתוב כזה ושטונו ומדרשו על שיהיה האזהרה לכהנים ואין א הדבר בתלמוד עכ"ל. ואמר עמנו מה שכתב כהן שיש לרב סכנה נסמך שחוסר לעמנו שני פנים סגולה בכתוב והדרש בו:

מתבטו של הרב שלא יסור דברי עצמו וכלן דברים רבי הסתירה, ומ"מ באמרו שלא יכנס כהן למקדש פרוע ראש או קרוע בגדים שלא בשעת עבודה אפילו לפי מהשכתו לא בא אזהרה בזה אלא בכ"כ לא בכהן הדיוט בכל אלה הכתובים לא כששען ולא כמדרשן והכלל שמתאמרים הללו דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין עכ"ל. ונריך אני להביא פה מה שכתב הרמב"ם ונלשנו כדי שתובן כוונתו וכוונת משינו ויתבררו ויתלכטו הדברים:

כתב וז"ל מצוה קס"ה שהזהיר הכהנים מלצאת מהמקדש בשעת עבודה וס"א ומפתח אהל מועד וכו' והנה הסביר לך שאמרו ולא יחלל וזעזע הוא שלא יצא אזהרה לומר שלא תהיה עבודתו חולין אע"פ שהוא אונן ופסע הכתוב כי אומר לא יחלל עמם לאזהרה הקודמת שהוא לא יצא כי לא יחלל, ולפי הענינים האלו כמו שהסביר לאו זכר אינן ראוי לזמננו בפני עצמו וכו' ונכפלה אזהרה בכ"כ ע"כ שהסביר לנו אזהרה שבעת עבודה לבד חייבין מיתה כמו שהראש אותם הביאו ראיה לכאן ענין אומרו ומפתח אהל מועד וכו' מאמרו ומן המקדש לא יצא ואע"פ שכל לאו מלואי הלאוין שכן נכפלין בכ"כ ענין נוסף כמו שביארנו הנה אין צוה רבוי מנין מצוה למי שדין מה שהקדמו כי גופים דקרא הוא שלא יעשה דבר מזה שבעת העבודה עכ"ל:

וקצת מדבריו אלה הביא הרמב"ן לעיל בשרש ה' וכבר עליהם ולפי המדרש שדרשו בספרא ומפתח אהל מועד לא תלואו יכול שלא בשעת עבודה ח"ל ומן המקדש לא יצא ולא יחלל אימתי אינו יוצא ואינו מחלל כיו אומר בשעת עבודה לפי שזה יזהיר שלא יצא מן המקדש אחר מתי וינייה העבודה כי זה חילול המקדש והוא עמם למה לא יצא משום לא יחלל ואף ע"כ לוקח שחסיס משום לא יצא ומשום לא יחלל וכו', ואני תמה מאד כי אין המדרש הזה במדרש פנחסא שאמרו בסנהדרין ומן המקדש לא יצא לא יצא עמם אבל יוצא הוא אחריהם הן נכסין ופסול נגלה הן יצא

כתב

יתעלה במשנה תורה כל שרץ העוף וגו'. ולשון ספרי כל שרץ העוף הוא מצות לא תעשה. ומי שאכל מהם לוקה. (ראה, טז):

מצוה קעו הוזהירו מלאכול שרץ הארץ כתולעים והחפושיות והדומה להם וזהו הנקרא שרץ הארץ. והוא אמרו וכל השרץ השורץ על הארץ וגו'. ומי שאכל לוקה. (שמיני, טז פ"ג):

מצוה קעז הוזהירו מאכילת השרצים המתהווים מהעופשים אע"פ שאינן מין ידוע ולא יתהו מוכר ונקבה, והוא אמרו ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש וגו'. ולשון ספרא השרץ הרומש על הארץ הוא אע"פ שאינו פרה ורבה, וזהו ההפרש בין אמרו השורץ על הארץ ובין הרומש על הארץ. כי השרץ נקרא שיש בו כח המוליד בדומה. והרומש נקרא המתהווה מן העופשים. ומי שאכל ממנו לוקה. (טז, טז):

מצוה קעה הוזהירו מלאכול תולעים המתילדים בפירות ובזרעים ומעת שילכו ויצאו על שטח אותן הזרעים או אותן הפירות (ובזרעים). ואפילו מצאנו אותם אחד כן תוך הזרע או תוך הפרי אינו מותר לאכלם ומי שאכלם לוקה. והוא אמרו לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום. ולשון ספרא להביא את שפרשו לארץ וחזרו. (טז, טז):

מצוה קעט הוזהירו מאכול אי זה שרץ שיהיה בלתי יחוד בין שרץ העוף בין שרץ המים בין שרץ הארץ. והוא אמרו יתעלה אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ, לאו זה בפני עצמו ולוקין עליו, והוא דומה לאיסור כולל לפיכך מי שאכל כלום משרץ הארץ לוקה שתיים אחת משום וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל ואחת משום אל תשקצו את נפשותיכם, ומי שאכל שרץ העוף לוקה שתיים אחת משום וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו ואחת משום אל תשקצו, ואם אכל בעל חיים עף וילך על הארץ עד שיהיה שרץ העוף ושרץ הארץ חייב עליו ארבע מלקיות, ואם חובר לזה שיהיה גם כן משרץ המים יהיה חייב עליהם שש מלקיות, החמש משום דג טמא שנאמר מבשרם לא תאכלו, והששית משום אל תשקצו לפי שהוא כולל גם כן שרץ המים, ואין אצלנו כתוב לאסור שרץ המים וזולת אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ, ובאלו השרצים אמרו בגמרא מכות (דף ט"ז): אכל פומיתא לוקה ארבע, נמלה לוקה חמש, צרעה לוקה שש, וזהו הפירוש שפירש כל מי ששמעתי אומר או ראיתי דבריו בפירוש אשר פירש בזה המאמר שהוא אכל פומיתא וכו', והוא פירוש בלתי אמתי לא ימשך ולא ישלם אלא על חלוקה השרשים האמתים שבא עליהם המופת בלשון התלמוד, וזה כשתעיין במה שהקדמנו הנה תמצאם שחייבו שלש מלקיות מלאו אחד, והוא אל תשקצו, וכבר התבאר ביטול זה ושלל ילקה שתי מלקיות על לאו אחד בשום פנים כמו שהתבאר בחולין. וכבר הקדמנו אנחנו זה בשרש ט' ובארנוהו פעמים, והנה אביא לך דמיונות במה שעתיד. והמאמר האמתי אשר לא תתמה ממנו ולא תרחיקוהו כי מי שאכל בעל חיים יהיה שרץ העוף ושרץ המים לוקה שתי מלקיות לבד, אחת משום [שרץ הארץ ואחת משום שרץ העוף, ואם יהיה גם כן שרץ המים לוקה שלש, אחת משום שרץ הארץ ואחת משום שרץ העוף שהתבאר בו לאו גם כן ואחת משום אל תשקצו שיאסור כל שרץ ושרץ המים גם כן בכלל כל שרץ כאומרו בכל השרץ השורץ. ואם אכל שרץ הארץ לבד לוקה אחת משום וכל השרץ השורץ וכו', וכן על שרץ העוף אחת משום שרץ העוף, וכן על שרץ המים אחת לבד משום אל תשקצו את נפשותיכם, ואין בחיותו זה הלאו כולל שרץ הארץ לוקה על

הבהנים לא יקרחו קרחה בראשם, ואילו שלשה לאוין כבר קדמו כל ישראל בכלל ואמר לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשימו קרחה בין עיניכם ושרט לנפש, ואולי נכפלו בבהנים להשלים הדין לבד כמו שהתבאר בסוף מכות (דף כ') כשבארו משפטי אלו השלש מצות, ואילו היו לאוין מיוחדים לבהנים ולא יהיו להשלים הדין אבל מצות בעצמן היה כהן בכל מעשה מהן חייב שתי מלקיות מצד שהוא ישראל ומצד שהוא כהן, ואין הענין כן אבל מלקות אחת כשאר ישראל כמו שהתבאר במקומו, והבן זה. (שופטים וטוברים, סלכות שמיני פ"ג):

מצוה קעא הוזהירו מעשות קרחה בראש על המתים כמו שיעשו הסכלים. והוא אמרו יתעלה ולא תשימו קרחה. ונכפלה אוהרה זו בבהנים באמרו לא יקרחו קרחה וגו' להשלים הדין הזה, כי מאמרו בין עיניכם היינו יכולין לומר כי הקורח מן הראש [סמוך לפדחת] לבד יאסר, ולכן באר ואמר בראשם לחייב על הראש כבין עיניכם, ואילו אמר גם כן לא יקרחו קרחה בראשם היינו אומרים בין על המת בין שלא על המת, וכבר באר שם למת. וכל מי שיגלה שער ראשו בקרחה על מת לבד כנגדים לוקה בין היה כהן או ישראל לוקה על כל קרחה וקרחה מלקות אחת, וכן כפל בבהנים ופאת זקנם לא יגלחו וגו'. אמנם בא להשלים דין מצוה זו כמו שהתבאר במכות (דף כ'). (ראה אנו, מדע סלכות עזרס זרס וחקות סענו"ס פרק י"ג):

מצוה קעב הוזהירו מלאכול בהמה טמאה וחיה טמאה. והוא אמרו יתעלה את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וגו'. ואולם שאר בהמה טמאה לא בא עליה לאו בבאור אבל מאמרו וכל בהמה מפרסת פרסה ומעלת גרה בבהמה אותה תאכלו, הנה הודיע שכל מי שאין לו סימנין אלו יחד הוא מזהר על אכילתו והאוכל חייב, אבל הוא לאו הבא מכלל עשה שהתבאר שהוא עשה, והשרש אצלנו לאו הבא מכלל עשה עשה ואין לוקין עליו. ואמנם נאסר לנו שאר בהמה וחיה טמאה ואנו חייבין על אכילתן מלקות מקל וחומר שאנו אומרים כשהחזיר והגמל שבו סימן טהרה אחד לוקין עליו קל וחומר לשאר בהמה וחיה טמאה שאין להם סימן טהרה כלל שלוקין עליו. ולשון ספרי בכל זה אמר אותה תאכלו אותה באכילה ואין בהמה טמאה באכילה אין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין תלמוד לומר את זה לא תאכלו אין לי אלא אלו בלבד שאר בהמה וחיה טמאה מנין ודין הוא מה אלו שיש בהן סימן טהרה הרי הן בלא תעשה על אכילתם שאר בהמה טמאה שאין בהן סימן טהרה כלל אינו דין שתהא בלא תעשה על אכילתן, נמצאו הגמל והארנבת והשפן והחזיר מן הכתוב ושאר בהמה טמאה מן הקל וחומר נמצאת מצות עשה שהן מן הכתוב ומצות לא תעשה מקל וחומר, אבל הקל וחומר זה אמנם הוא לגלויי מלתא בעלמא כמו שזכרנו לא תעשה של"ו בבתו לפי מה שנתבאר במקומו, ולפיכך מי שיאכל כזית מבשר בהמה טמאה או חיה טמאה מאי זה מין שיהיה מהן לוקה מדאורייתא, ודע זה. (ויטי כיוס שמיני, קדוש סלכות מאלכות חסודות פ"ה):

מצוה קעג הוזהירו מאכול דג טמא. והוא אמרו יתעלה במיני דגים ההם ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו. ומי שאכל כזית מהן לוקה. (טז, טז):

מצוה קעד הוזהירו מלאכול עוף טמא. והוא אמרו יתעלה במינים ההם ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכל וגו', ומי שאכל מבשרם כזית לוקה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו עם השתיים שלפניה בשלישי מחולין. (טז, טז פ"ג):

מצוה קעה הוזהירו מלאכול שרץ העוף. והוא אמרו

בשרץ לבד אבל נכחו על זה מכות מרדות. הנה כבר התבארו לך כל מה שהקדמנו שזה הכתוב שהוא אל תשקצו אמנם לקחנו ממנו איסור שרץ המים בלבד שלא בא בו איסור מיוחד וזאת זה, והבן זה. (ויסי ציוס סמניי, קדושה סלכות מאלכות אסורות פ"ג):

מצוה קפ הזהיר מאכול המתה, והוא אמרו לא תאכל כל נבלה ומי שאכל ממנה כזית לוקה. (רמב"ם הלכות קדושה סלכות מאלכות אסורות פ"ד):

מצוה קפא הזהירנו מאכול המרפה, והוא אמרו ובשר בשדה מרפה לא תאכלו, אמנם פשט הכתוב הוא כמו שזכר במכילתא, והוא אמרם דבר הכתוב בהווה מקום שרוב הבהמות מצויות להמרף. אבל בא בקבלה ג"כ לזה הפסוק באור והוא כך, ובשר בשדה מרפה הוא ולפיכך לא תאכל אותו, ר"ל שכל בשר כיון שיצא ממחיצתו נעשה מרפה, כמו בשר קדשי הקדשים כשיצא חוץ לעזרה או בשר קדשים קלים כשיצא חוץ לחומה או בשר הפסח כשיצא חוץ לחבורה או כשהוציא העובר את ידו כמו שהתבאר ברביעי מחולין (דף ס"ח) אלו מיני בשר יקרא כלם בשר בשדה מרפה לא תאכלו ומי שאכל מהם כזית לוקה מן התורה, וכן בשר מן החי יקרא גם כן מרפה ומי שאכלו לוקה. ובגמרא חולין (דף ק"ב:) אמרו ובשר בשדה מרפה זה בשר מן החי. וכבר נכללה האזהרה [במחשבה] בזה ובמצות שלפניה בכהנים לבד שהתורה צותה אותם לאכול חמאת העוף והיא במליקה ומליקה בלא ספק בחולין אינה שחיטה אבל נבלה והיה עולה במחשבתו שהיה מותר גם כן להם בחולין אכילת המליקה והוא הדין לכל שחיטה הנפסדת, ולכן באר שהם נשארם בכלל ישראל ובאזהרה מאכול נבלה ומרפה, וכן זכרו החכמים מחובר אל דין אחר העידו עליו מזה הכתוב אין מכונת מאמרנו זה זכרוננו, אבל הבהמה והיה שיתחדש בה אחת מן המרפיות המקובלות הנה אכילתה אסורה ואפילו נשחטה כראוי, ומי ששחטה שחיטה כשרה ואכל מבשרה לוקה מדרבנן, וכבר התבארו המרפיות בגמרא חולין, ובסוף מכות התבארו משפטי אלו עם מצוה שלפני זאת המצוה. (ורמב"ם סמפטיים, קדושה סלכות מאלכות אסורות פ"ד):

מצוה קפב הזהיר מאכול אבר מן החי, והוא שמחתך ממנו. אבר והוא חי ואכל אותו האבר כברייתו כזית אפילו היה בה מן הבשר כל שהוא. ומי שאכלו לוקה והאזהרה מזה אמרו לא תאכל הנפש עם הבשר, ולשון ספרי הנפש עם הבשר זה אבר מן החי, וכן נתבאר בגמרא מחולין (סז) ושם נאמר אבל אבר מן החי ובשר מן החי חייב שנים, ובאור זה שהם שני לאוין הלאו אחד לא תאכל הנפש שהוא איסור האבר והלאו השני ובשר בשדה מרפה שהוא איסור בשר החי גם כן כמו שבארנו. וכבר נכללה האזהרה בענין בלשון אחר באמרו לנח באבר מן החי אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו. (רמב"ם הלכות קדושה סלכות מאלכות אסורות פ"ה):

מצוה קפג הזהיר מאכול גיד הנשה, והוא אמרו על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, ומי שאכלו כלו לוקה ואפילו היה קטן מאד או שאכל ממנו כזית. וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפרק ז' מחולין. (וישאלו יעקב, ספ"ה):

מצוה קפד הזהירנו מאכול דם, והוא אמרו כל דם לא תאכלו. וכבר נכללה בו האזהרה פעמים. ובא באור הכתוב בו שהוא בכרת ואמר כל אוכליו יכרת אם היה מזיד ובשוגג חייב חמאת קבועה. וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפרק ה' מבריות. (ו' את אסון, ספ"ה):

מצוה

על שרץ הארץ שנים, כי אילו באו לנו אלף לאוין כלם מבוארין בשרץ הארץ אינו לוקה אלא אחת לפי שכלם נכללו בענין אחד בעצמו, ואפילו אמר שרץ הארץ לא תאכל שרץ הארץ לא תאכלו שרץ הארץ לא יאכלו אלף פעמים לא יתחייב עליו אלא מלקות אחת. התראה אלו שקבעו זה השרש הנפסד יסברו שמי שלובש שעמנו לוקה שנים בעבור שבאו בו שני לאוין, לא ראיתם מעולם יסברו זה אבל יגנו אותו אילו אמרו אדם אחד ולא יגנו עצמם באמרם ששרץ העוף או שרץ הארץ לוקה שנים אחת בעבור הלאו המבואר בו ואחת משום אל תשקצו, וזה מן הבאור בענין לא יעלם מהנער הסכל. ואשוב אל הכוונה שהתחלתי לבארה ואומר כי כשיקרה שיתילד בעל חיים בזרע מן הזרעים או בפרי מהפירות ואחר כך יצא לאויר ואע"פ שהוא לא נגע בשמח הארץ הנה אם אכל אחד חייב מלקות אחת לפי שבא בו לאו בפני עצמו כמו שבארנו במצוה שלפני זאת. ואם פירש על הארץ והלך בה חייב על אכילתו אחת משום השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום ואחת משום שקץ הוא לא יאכל, ואם קרה עם זה שלא יהיה פרה ורבה חייב עליו שלש מלקות השנים שקדם זכרם והשלישית לא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש, ואם נתחדש על אלו שהיה מעופף חייב עליו מלקות רביעית משום שרץ העוף ממא הוא לא יאכל, ואם יחובר על זה שיהיה שט במים עם היותו מעופף כמו שנראה זה תמיד במינין רבים חייב עליהם מלקות החמישית משום שרץ המים שכלל אותו לאו והוא אל תשקצו, ואם יחובר אל זה שיהיה זה הבעל ו' המתילד מעצמו מן האוכל עף גם כן חייב עליו מלקות ששית משום את אלה תשקצו מן העוף לא תאכלו, ולא תרחיק התילד עוף מעפוש והבריות רואים תמיד עופות יתילדו מן העפושים יותר גדולים מן האנוה הקטן, ולא תרחיק היותו מין אחד בעצמו והוא עוף ממא והוא שרץ העוף, שזה אינו רחוק כי הנה יהיה לו עניני העוף ופעולותיו ועניני שרץ העוף, הלא תראה פירושי הקדמונים כלם מנו לכל אלו שש מלקות דג ממא ושרץ המים וזה גם כן אמת לא תרחיקו, כי הנה יתכן שיהיה דג ושיהיה שרץ המים, וכמו כן יהיה עוף ויהיה שרץ המים, וכמו כן יהיה עוף ושרץ העוף, וזהו פושטא שהוא עוף ושרץ העוף ושרץ הארץ ושרץ המים ולפיכך חייבין עליה ארבע מלקות, והנמלה לוקה עליה חמש, וזאת הנמלה הנזכרת היא הנמלה הפורחת המתילדת מעפוש הפירות שאינה פרה ורבה וחייב עליה משום שרץ שפורש מן האוכל ואחת משום שורץ על הארץ ואחת משום שרץ המים, והצרעה המתילדת מן העפושים גם כן נוספת על אלו היותה עוף ושרץ העוף, ואינו נמנע התילד הנמלה או הצרעה וזולתם ממיני העופות והשרצים מן העפושים בתוך האוכל אלא אצל הסכלים שאין בהם ידיעה בחכמת הטבע אלא יחשבו כי כל מין מהמינים אי אפשר שיתילד איש מאישיהם אלא מזכר ונקבה בעבור שהם רואים זה. וכבר בארתי לך הענינים שבהם תתבונן ותאמר זה הבעל חיים אדם חייב על אכילתו כך וכך מלקות וזה אינו חייב אלא כך. ומאלו הכתובים יתבאר לך כי מי שאכל בעל חיים כלו לא נבקש עליו שיעור ולא נאמר אם היה בו כזית, אבל אם אכל יתוש קטן לוקה שלש מלקות משום שרץ השורץ על הארץ ומשום השרץ הרומש ומשום שרץ העוף. והנה אמרו גם כן (מכות ט"ז:) המשהה נקביו עובר משום כל תשקצו, ומאן דשתי מיא בקרנא דאומן והוא כלי המציצה עובר משום כל תשקצו את נפשותיכם, והוא ההיקש שבאכילת הדברים הנמאסים ושתיית הדברים המנוגים שירחיקם האדם שיהיה מזהיר ממנו אבל אינו חייב מלקות עליו בעבור כי פשטא דקרא הוא

נראה לי שכן הוא כאשר הורה הרמב"ן בענינו (א) שלא הבין דברי הרב כי ראיתו אינו על שני נסך נוסך במטהו רק על אמרם כל איסורים שבתורה שמשמע שהוא מן התורה, ואף אם נאמר שראיתו היא משום שהוא במטהו גם זה יתכן שהרי לא מילנו איסורים דרבנן במטהו. (ב) ומה שאמרו ביין נסך בפ"ב דע"ז כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון אינו על שיעור מטהו רק הביאו זה כדי שגאסור כלים של חרס ששמשם כהם יין נסך משום שאינו יולא מיד.

מצוה קפה הוהירנו מאכול חלב בהמה טהורה.

והוא אמרו כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו. וכבר נכפלה האזהרה בו וגזר בו הכרת

בבאור אם היה מויד ואם היה שונג חייב קרבן חטאת קבועה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק קמא מחולין. (ו' את חסין, הלכות מאלכות אסורות פ"ו):

מצוה קפו הוהירנו מלבשל בשר בחלב. והוא אמרו לא תבשל גדי בחלב אמו. ומי שבשלו לוקה אף על פי שלא אכל כמו שהתבאר במקומות מהתלמוד. (משפטים, ט"ז פ"ט):

מצוה קפו הוהירנו מאכול בשר בחלב. והוא אמרו גם כן לא תבשל וגו' פעם שניה רוצה לומר איסור אכילה, ובחולין (דף ק"ז) אמרו בשר בחלב לוקה על בישולו ולוקה על אכילתו. ובגמרא מכות (דף כ"א): אמרו המבשל גיד הנשה ביום טוב בחלב ואכלו לוקה חמש מלקיות משום אוכל גיד ומשום מבשל ביום טוב ומשום מבשל בשר וחלב ומשום אוכל בשר בחלב ומשום הבערה. ושם אמרו אפיק הבערה ועייל עצי הקדש ואזהרתיה מהבא ואשריהם תשרפון באש לא תעשון כן לה' אלהיכם. ובגמרא חולין (דף ק"ז) אמרו אפקיה רחמנא לאכילה בלשון בישול דכי היכי דאי בשיל לקי אכילה נמי לוקה. ובשני מפסחים (דף כ"ט) אמרו להכי לא כתב רחמנא בבשר בחלב אכילה להדיא לומר שלוקים עליו אפילו שלא בדרך הנאתו, וזכור זה. ובבאן ראוי לי שארמזו על שרש גדול שלא קדם לי זכרו, וזה שאמרו לא תבשל גדי נכפל בתורה שלש פעמים ואמר מלמד שכל לאו מהם לענין אמרו אחד לאכילה ואחד לבישול ואחד להנאה, ולמקשה שיקשה ויאמר לאיזה דבר מניח איסור אכילתו ובשולו שתי מצוה ולא תמנה איסור הנאתו מצוה בפני עצמה, ידע המקשה כי איסור הנאה אין ראוי למנותו מצוה בפני עצמה מפני שהיא והאכילה ענין אחד כי האכילה מין ממיני הנאה, ואמרו בדבר שהוא לא יאכל אמנם הוא דמיון מדמיני הנאה והכוונה שהוא לא יתנה בו לא באכילה ולא בזולתו, והוא אמרו כל מקום שנאמר לא תאכלו לא יאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרט לך הכתוב בדרך שפרט לך בנבילה שבאר בה הכתוב התועלת בה והוא אמרו לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה, ולפי זה השרש אין ראוי למנות איסור אכילה והנאה שתי מצות ואילו מנינו שתי מצות בבשר בחלב היה ראוי כמו כן בחמץ ובערלה ובכלאי החרס שיהיה בכל אחד מאלו שתי מצות אם איסור הנאה מצוה בפני עצמה ומצד שנפל מאלו ולא מנה זולת הלאו שבא באכילתה לבד ובכלל זה איסור הנאה שהנחנו כמו כן יפול בבשר בחלב. ונשאר בבאן שאלה אחת לבד והיא כי יש לאומר שיאמר אחר שאיסור הנאה יגיע מאיסור אכילה לאיזה דבר היה צריך הכתוב אל לאו בבשר בחלב לאסור הנאתו כמו שבארנו. הנה תשובת זה שהוא הוצרך אל זה מפני שלא כתב לא תאכל ממנו שממנו יאסרו האכילה וההנאה לפיכך הוצרך לאו אחד לאסור הנאה. וכבר זכרנו הסבה שבעבורה לא כתב אכילת בשר בחלב שכל מה שזכור אכילה אינו חייב עד שיהנה בגורו אמנם אם פתח פיו ובלע מן האיסור והוא חם עד שישורף גורו פטור חוץ מבשר בחלב שהוא חייב על אכילתו ואפילו לא יתנה כמו שזכרנו, וכמו כן כלאי החרס כמו שנבאר אחר זה, והבן כל אלו השרשים וזכרם. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפ"ח מחולין. (משפטים, כ"א תש"א, ט"ז):

מצוה קפה הוהירנו מאכול בשר שור הנסקל ואפילו נשחטו קודם שנסקל שהוא מעת שנגמר דינו נאסרה אכילתו אף על פי שנשחט שחימה כשרה, והוא אמרו לא יאכל את בשרו. ולשון מבילתא שור שיצא ליסקל וקדמו הבעלים ושחטוהו בשרו אסור באכילה לכך נאמר לא יאכל. ומי שאכל ממנו כזית לוקה. (ט"ז, ט"ז):

מצוה קפט הוהירנו מאכול חלם העשוי מתבואה חדשה קודם שישלם יום ששה עשר בניסן. והוא אמרו יתעלה ולחם וקלי וחרמל לא תאכלו. ומי שאכל ממנו כזית לוקה. (אמור, ט"ז פ"ד):

מצוה קצ הוהירנו מאכול קלי מתבואה חדשה קודם כלות ששה עשר בניסן. והוא אמרו וקלי לא תאכלו. ומי שאכל ממנו כזית לוקה. (ט"ז, ט"ז):

מצוה קצא הוהירנו מאכול חרמל מן החדש קודם כלות ששה עשר בניסן. והוא אמרו יתעלה וחרמל לא תאכלו. וכבר קדם לנו אמרם (כיתות ט') אכל לחם וקלי וחרמל חייב על כל אחת ואחת. וכבר התבאר משפטי החדש בפרק ו' ממנחות ובמקומות משביעית ומעשרות וחלה. (ט"ז, ט"ז):

מצוה קצב הוהירנו מאכול ערלה. והוא אמרו יתעלה יהיו לכם ערלים לא יאכל. ומי שאכל ממנו כזית לוקה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת ערלה, ואיסור אכילת ערלה בחוץ לארץ הלכה למשה מסיני, אמנם לשון התורה בארץ ישראל לבד. (קדוש, ט"ז):

מצוה קצג הוהירנו מאכול כלאי החרס בלבד. והוא אמרו פן תקדש המלאה, ובאה הקבלה פן תקדש פן תוקד אש, רוצה לומר שאינו מותר ליהנות ממנו. וכבר קדם לך זה השרש כל מקום שנאמר פן ואל אינו אלא לא תעשה. ובשני מפסחים (דף כ"ד): כשאמרו כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם אלא דרך הנאתן רוצה לומר שכל מה שנאסרה אכילתו הוא חייב באכילתו כשיהנה בו ואמר אחר כן הכל מודים בכלאי החרס שלוקין עליו אפילו שלא בדרך הנאתו מאי טעמא דלא כתיב בהו אכילה אלא פן תקדש פן תוקד אש. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת כלאים, ואין חייבין עליה מן התורה אלא בארץ ישראל. (כי תלא, ט"ז):

מצוה קצד הוהירנו מלשתות יין נסך, וזה לא בא בכתוב נגלה בבאור אבל אמרו בע"ז אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין

לב שמח

כתב פרנ"ל מלך קצ"ד סוכיטו מלשונות יין נסך וזה לא ככתוב בביאור אבל אמר בע"ז ישתו יין נסכים מה וזה אסור אף יין אסור ואסר יודע שאסור בהנאה ולוקין

עליו כמו שנתפרסם בתלמוד ע"כ. וסרמב"ן בסוף סנהדרין על זה כתב אני לא ידעתי מקום

סמלקום על זה ולא ראיתי עד כה לא נכנלי ולא בירושלמי עכ"ל:

הבין

מידי דופיו לעולם. ומה שהביא מהחפספחא (ג) שאומר שהוא במשכו, זה ביון נסך ממש. ומ"ש (ד) שהרב ג"כ כתב בן כתבו הגדול, אי לא ראינו לו זה הדעת שם חלל אדרבה כתב בריש פרק י"א מהלכות מאכלות אסורות השוה מהם יינם רביעית מכין אותו מכת מרדות, הרי שלא כתב שםם יינם במשכו. ומ"ש עוד (ה) שהמאמר שהביא

הרב מספרי ומפרק הלך שאומר ועדיין לא נאסר להם יין של נכרים שהוא בסתם יינם, כ"ל שבין נסך ממש הוא, וראיה ממ"ש בזה המאמר ועדיין לא נאסר יין עמומי ולא סתם יינם ומה היה לר"י להזכיר יין עמומי והלא יין של כל הנכרים היה בכלל סתם יינם חלל בודאי יין עמומי היה יין נסך ממש, ועוד אי חומר שאין כל יינם היה דבר ממש שכן אמרו בפרקי ר"א פרק מ"ו בענין פנחס כשהחריש על שתיים יינם אמר שכל יינם של עכו"ם לע"ז, ולא עוד חלל שכן לוקחים ראשית חירושם לע"ז. ומה שהביא מהחפספחא (ו) שהגשים הללו היו מפתוחות אותם דבר היסר, כ"ל שהמאכל כלבד היה דבר מותר שהיה משלים ואחרי ההחלל בהיסר היו נחתות להם דבר חסור וזהו היין. ומה שאמר (ז) ששם זה המאמר יתפרש ביון נסך ממש אם כן יהיה מדרבנן מאחר שאסור אחר כך, כ"ל כי גם שנאסר ח"כ על זה לא נאסר היינו דרבנן משה אסרו לנו מעצמו, כי מה שאמרו כל המורה כלה נאסרו כללותם ופרטותם ודקדוקים מסיני אין פירושם שבסיני נתן למשה את המורה כלה שהרי לא נאסר כי שמענו שם רק עשרת הדברות, אבל פירוש המאמר הוא כי משה

שמע כלה בסיני ואח"כ נתנה לנו מעט מעט כל מילה ומילה עד כי בשנת הארבעים השלים לנאות לנו את כל מילותיו, ואף משה רבינו לא שמע כל המורה בפעם אחת בסיני רק במשך כל הארבעים שנה כדמשתע בענין בפרק הניקיון (דף ס"ח) בענין פלוגתא אי תורה מנייה מנייה ניהמה או תחומה ניהמה. (ח) ומה שאמר עוד שבפרקי ר"א אומר שבמעשה הזה עמד פנחס וגזר שלא ישוה סתם יינם וזהו שנאסר להם ח"כ, הנה בפרקי ר"א עלי אף כתוב סתם יינם רק יינם של עכו"ם וידינו יין נסך ממש כמו שפסקים שם שכל יינם הוא לע"ז ואף אם חמלא לומר שאין חילוק באלו הלשונות וכשסתם יינם לא היה בכלל ע"ז ועליו היסר גזרה פנחס מ"מ כ"ל שבמאמר ועדיין לא נאסר יין של עכו"ם לאו בגזרה פנחס קא מיירי חלל. באיסורו מן המורה כי גם שבמעשה הזה גזר פנחס ואח"כ הגזירה נאסר שאלו ג"כ לזה משה על היין נסך ממש ועליו הוא שאמר ועדיין לא נאסר יין של עכו"ם. (ט) ומה שאמר עוד כי התימה מהרב לבקש לאו אחר ליון נסך שהרי הוא בכלל הקרבות ע"ז וכלל בולא חביב חובעני ובולא ידבק, כ"ל שבדולי כותה הרב הוא להקדומו של כחו שחביב ג"כ במבשל בעלי אשירה שהיו בללו כ"ה בסמ"ק שלו. ומה שכחב בעל זוהר הרקיע בללו ע"ד שאין כותה הרב למנות לאו של יין נסך בפני עצמו שכבר כללו עם שאר איסורי ע"ז חלל ר"ש לחזור להביא לנו איסורי בהלכות מאכלות אסורות כי שם הוא ענינו, כ"ל שאינו אמת שהרי בסימי מלותיו כתבו לאו מיוחד בפני עצמו מלבד הלאוין שמנה בענין ע"ז. (י) ומה שאמר עוד שבפסוק ישוה יין נסיכס אין בו לאו, אי אומר שכבר הקדים לנו

לוצח אשר חלב וזחמו יאכלו ישוה יין נסיכס, ועוד כימה גדול שהוא ז"ל ערה במאמר הזה ללמד על יין נסך שהוא חסור בשתיים מן הכתוב וסוף חללו בכלל הקרבות ע"ז

לב שמה

גופייה דרישא קיימי וס"ק חזן מאלו דאיסורין של תורה נמי בן ואיסורין במשכו כ"ו ואל זס הוא שכיון כהמב"ס במ"ש וזו ראייה ברורה ש"ז מאיסורי תורה, כלומר ממה שהחילו בם ואמרו כל איסורין שבתורה כ"ו וסימיו חזן מטל וי"ז דסתם יינם עובד מעצמו דמאיסורין דרבנן ומגזירותיהם הוא ח"כ על י"ז גמור הוא שאמרו איסורין של תורה, וזו ראייה ברורה ומוכנת לכל מנלי שום דהיינו והסימה מהמב"ן שכתב אי הכתיב ביאור הראיה ודחה ב"ק:

כתב עוד ובספרי ג"כ כשהתנאמר תואר התפשט ישראל בשנים לנאות את בנות מואב אמרו וסוף היום נכנס וסוד מלא יין חלל מיון עמומי ועדיין לא נאסר יין של עכו"ם לישראל אמר לו ר'נאך ששמה כ"ו הנה מאומרם ועדיין לא נאסר יין של עכו"ם יש ראייה שאמר זה נאסר בלי ספק ע"כ. והרמב"ן כתב זה ודאי טעות לפי שכל סתם יין נאסרו הדברים שהיו המונח חלל מיון העמומי סתם יינם היה לא יין שנאסר ממש לע"ז ולפיכך קראוהו יין של עכו"ם ובתחלה לא היו מפתוחות בשתיים חלל בדברים המותרים והמורגלים להם שאין בהם שום ע"ז ואיסור של היה שומע עד שהיה היין בוער כה לוקח להם לנאות ולפיכך הוצרכו לומר ועדיין לא נאסר ע"כ:

ועל"כ הוא בעיניו זה שאומר טעות על דבר אמת שפשוט ענינו והלאוין מורה עליו כי אף שהרמב"ן נהר שמה גריר דממה שקראוהו יין של עכו"ם מכריח כי לא יין שנאסר ממש לע"ז היה חלל סתם יינם אדרבה איפכא מסתברא מן הלשון שיון של עכו"ם משמעותו הפשוט יין שבתחלתו הוא של עכו"ם והוא אשר דלי נתקן לע"ז ואף שהוא ז"ל אומר שמה ענינים גמ' קורין סתם יינם לכו"ז י"א אשכר דלישא דיון טפי ומשמש שפיר ואומר שמה עכו"ם וכתב עכו"ם ממש שסבוכו ולפתוח לא יבצר מהיותו הוא שם כולל לנשים גם יחד ליון גמור ולסתם יינם ולא יהיה זה קסם יותר מרוב המקומות שנאמר בהם בירוש' י"ז וכללו בו גם סתם יינם, כמו שהוא עצמו כתב לעיל, ועוד שום שכתב ובתחלה לא היו מפתוחות בשתיים חלל בדברים המותרים וחתם שלפיכך הוצרכו לומר ועדיין לא נאסר ע"כ, אין זה מחייב שאותו סמכותו היו מפתוחות אותם בו סתם סתם יינם ולא י"ז כי גם י"ז עצמו לא היה לו להם בו איסור חללו לנשים עד ששמעו ישוה יין נסיכס כ"ו, ואף שכתב הרמב"ן ואם יאמר מפני שייקרא ישוה יין נסיכס הוא אחרי כן בשנים האלו זה דבר שאינו ראוי לשמעו ע"כ. הרב ז"ל הוא ישמעאל וישמעאל

תימא חזן דאורייתא יין נסך דרבנן כל דרבנן כל דרבנן רבנן כעין דאורייתא תקון. וברוב המקומות לשון יין נסך כולל המתקן. לע"ז וסתם יינם ובכאן נמי שיהיה בכלל מאמרם במשכו (ג) וכך שניה במסכתא קדח במניקה ונפלה ממנו פנה כל שהוא חסור מפני שטפה על יין נסך חסור ואסורת בכל שהוא, (ד) וכ"כ הרב עצמו בחבורו הגדול. חללי חשב בכאן לומר ששם לא היה ליון נסך עיקר מן המורה כלל

לא גזרו בהם בחומר הזה חלל מפני שהמאסר לע"ז הוא מן המורה החמירו בכולם. וגם זה אינו ש"ע ומשמיה והקרבות שלה כגון בשר של זבח ע"ז כולם במין במשכו, ואפשר שגזרו על שיון משהו הקרבות ע"ז דאורייתא ומשהו להא דכל שאר איסורי ע"ז. (ה) ומה שאמר הרב מן הלשון שהיו בספרי והוא בנמנה סהדרין בפרק חלק (דף ק"י) נאמר מלא יין חלל מיון העמומי ועדיין לא נאסר יין של עכו"ם לישראל ומאמרם עדיין לא נאסר יין של ראייה שאמר נאסר בלא ספק. זה ודאי טעות לפי שכל סתם יינם יין נאסרו הדברים שהיו המונח חלל מיון העמומי סתם יינם היה לא יין שנאסר ממש לע"ז ולפיכך קראוהו יין של עכו"ם ובתחלה לא היו מפתוחות בשתיים חלל בדברים המותרים והמורגלים להם שאין בהם שום ע"ז ואיסור של היה שומע עד שהיה היין בוער כה לוקח להם לנאות ולפיכך הוצרכו לומר ועדיין לא נאסר, (ו) ובמדרש ר' תחומא בלרו עוד זה ואמר אין אמת ראייה לאלול במחנותיו ומבטולו הרי להם עגלים והרנגולין שחמו במחנותם ואכלו מיד משקבו היין וזוהר בו השמן והיה נפחה אחרים. (ז) ואילו יתפרש ביון

נסך ממש יהיה הפך מדברי הרב ומהיה ממש ראייה שאין איסורו מן המורה שכל המורה כלה כבר אמרם ואח"כ בסיני וכתו שאמרו כל המורה כולה נאסרו כללותם ופרטותם ודקדוקים מסיני, ומה שאמר מפני שהיה ישוה יין נסיכס הוא אחרי כן בשירה האינו זה דבר שאינו ראוי לשמעו, ובראשון של שמיטה חולין (דף ד') אמרו כן על יהושפט שהיה נהנה מסעודת אחאב הכי השתא בשלמא שתייה סתם יינם הוא ועדיין לא נאסר סתם יינם של עכו"ם חלל חלילה מומר לע"ז היו מומר לכל המורה, (ח) וכך הוצרכו בפרקי ר"א הגדול שעל המעשה הזה התחילו באיסור סתם יינם ומהתלה אמרו ר"א המודיע אומר עמד פנחס והחריש על ישראל בסוד שם המפורש ובקבה הנכתב על הלוחות ובתורה כ"ד העליון ובתורה כ"ד התחתון שלא ישמה אדם מישראל מיינס של עכו"ם כי אם מפרס רגליהם אלו עם כל זה לא פסק איסורו בכל ישראל עד שגא דמיאל וגזר וחלמדי שמהי והלא והסלימו איסור בשתייה ובהנאה כיון שנאסר ממש, (ט) והסימה מדברי הרב שהוא ז"ל ביאר במלות ל"ה כ"ה שכל מה שהוא מ"מ מגוף הע"ז ומבניהם שם משמשין של ע"ז ומכל מה שייחיהם חלילה שהוא הקרבות שלה הכל אסור בהנאה, והוא בלחיון של ולא חביב חובעני חל ביקר ובלאו דלא ידבק בידך מאומה מן ההרס, ואל"כ למה יבקש ביון נסך לאו אחר מהיקשא. ובחבורו הגדול כתב במלות כ"ה שלא ליהנות בע"ז ובכל משמשים ובתקדושת שלה וזיון שמהסך לה, שנאמר ולא חביב חובעני חל ביקר, וחזר וכתב מזה קצ"ה שלא לשנות יין שנאסר ישוה יין נסיכס, ואם חשב להלקות השוהה יין נסך מלקות בפני עצמו כענין שהזכיר במבשל בעלי אשירה, וכן הוא מחייב בכל הנהגה מגוף ע"ז ומשמשים והקרבות שהיו, ואילו יראה לחייב בשוהה יין נסך שלם והלא לא פטר בו הכתוב לאו חלל שהיקשו לוצח אשר חלב וזחמו יאכלו ישוה יין נסיכס, ועוד כימה גדול שהוא ז"ל ערה במאמר הזה ללמד על יין נסך שהוא חסור בשתיים מן הכתוב וסוף חללו בכלל הקרבות ע"ז

הבין הוא ז"ל שם שכותב הרב ז"ל. ומהר"ם בתלמוד איין נסך קאי ולכך מלא מקום לטעון עליו שאין זכרון למקום זה בכל שני סתמיהם. ואחרי כן כתב המאמר אי אומר דאזנה דלעיל קאי שפי שאמר מה וזה אסור כתב עוד שום האיסור של זבח הוא בהנאה ולוקחין עליו, וכן כתב ריש פ"ו מה"ע ז"ל ע"ז משמשים והקרבות שלה חסור בהנאה כ"ו ומתאמרו וס' הקר' כ"ה כתב שום נאסר במ"ס מכות, ועל זה הביאור דאסור מכות הוא שכתב כאן שמהר"ם בתלמוד וכוונתו דיון איקשם בקרא לנאות דכתיב וזחמו יאכלו ישוה יין נסיכס וכיון שכותב נאסר בתלמוד שהוא אסור בהנאה ולוקחין עליו מאליהו הוא דאף שיון שסוקף אליו כן. וזה אמר אותו הרב מדעו דמלתא דמשמעתא מניחא היא כדאמין, וא"כ מה שטען הרמב"ן שלא ראוהו לא בכללי ולא בפרטותיו אינו טעות כלל, וברור מאד חללי שוה היתה כיונה הרב והסימה ממי ששאילו לדבר אחר והקשה עליו:

עוד כתב הרב וסרתי על היות יין נסך אסור ואיסורו מדאורייתא וימנה מנאות לא תעשה אמרם בע"ז ר' יוחנן וז"ל דמארי תרווייהו כל איסורין שבתורה בין במין ובין שאל במין בנ"ט חזן מטל ויון נסך דמין במשכו ואלו במין בנ"ט וזו ראייה ברורה שיון נסך מאיסורי תורה עכ"ל. וכתב עליו הרמב"ן לא הכתיב בירור הכתיב האת שסרי חלילו סתם יינם במשכו ומאמרם זה חזן מטל ויון נסך יכול אף סתם יינם אש"פ שאמר בו בביאור שהוא מדברים ומה שפטים בנמ' קורין סתם יינם לבדו יין נסך כ"ו וברוב המקומות לשון יין נסך כולל המתקן לע"ז וסתם יינם וכך שניה במסכתא קדח במניקה ונפלה טפה כל שהוא חסור מפני שטפה על יין נסך אסורה ואסורת בכל שהוא וכן כתב הרב עצמו בחבורו הגדול עכ"ל:

ושרתי שבותו גמורות דבר. חדא דעל ויון נסך מיתנו כהדי דדדי ומטל דבדאורייתא עסקין וס"מ ליון נסך נמי דבאסורה דאורייתא מיירי וכיוצא בזה דליקון למיגר יגיד עליו רעו כ"ו. ועוד אחרי גדולה הוא לי שהוא בונה טענתו זאת על מה שבין מהרב שראיתו ומס שהוא מכריח ש"ז איסור ש"פ הוא ממש שסוכרו בו שאיסורו במשכו ועל זה טען שם סתם יינם במשכו. ולפי דעתי ראייה הרב אינה חלל מראשית המאמר שאמרו כל איסורין שבתורה בנ"ט, דמניחא משמע דקסא שאמרו חזן מטל דאיסורין במשכו ויון אינסו נמי דאיסורין במשכו

ע"ז שאסור אפילו בהנחה מה"ח, (יא) ועוד חלל הרב ריבוי הלאוין אין מרבין מלקיות, (יב) וחללו עוד ההיקש אינו נמנה מן המורה מן העיקר השני הבא בשערי צדקה המאמר הזה וכל אלה ענינים משפטיים. אבל ביאור הדבר הזה כך הוא שנקרבות ע"ז אסור הוא בהנחה מן

אולם יין נסך עצמו הנה הוא אסור מן התורה. וכבר ידעת אמרם (שם ל'): שלשה יינות הם וכו'. וכבר התבאר משפטי זה בפרקים אחרונים מע"ז. (האוינו, קדושה סלכות מאלכות אסורות פ"א):

מצוה קצה הוזהרנו מהיות זולל וסובא במאכל ובמשתה בימי הנערות ובתנאים מתוארים בדין סורר ומורה. והוא אמרו לא תאכלו על הדם. ובאור זה שכן סורר ומורה מכלל חייבי מיתת בית דין, ולשון התורה בו בסקילה. וכבר התבאר בהקדמת זה המאמר שכל מי שחייב כרת או מיתת בית דין הוא מצות לא תעשה זולת הפסח ומילה כמו שבארנו, אם כן אחר שנדון בן זולל וסובא על התנאים הנזכרים בסקילה, ידענו זה המעשה שהוא מוזהר ממנו בהכרח ונתבאר העונש. אם כן צריך שנחקור על האזהרה לפי שלא ענש הכתוב אלא אם כן הוזהר. ולשון גמרת סנהדרין (דף ס"ג) אזהרה לבן סורר ומורה מנין תלמוד לומר לא תאכלו על הדם רוצה לומר לא תאכל אכילה שהיא מביאה לשפוך דם, והיא אכילה סורר ומורה שחייב עליה מיתה. וכשאכל האכילה ההיא הרעה על הדרכים ההם אשר לא טובים כבר עבר על לאו אע"פ שזה הלאו שבכללות כמו שבארנו בשרש תשיעי. כי זה אינו רחוק שאחר שהעונש מפורש אין לחוש על האזהרה אם היא מן הדין או מלאו שבכללות. וכבר התבאר דיני מצוה זו בפרק ח' מסנהדרין. (קדושים סה"י, סלכות ממרים פ"ז):

מצוה

מאומה מן החרם, חלל ע"ז בלעד הוא שנקרבת חרם דכתיב כי חרם הוא ולא משמשים והקדושה שלה, (שז) ומה ששנו במשנה לענין שבת (שבת דף ל') כי יהיה לומר אף המוליד משמשי ע"ז כל שהוא שואמר לא ידבק בידך מאומה מן החרם רצו משמשי ע"ז בכלל כל משמשי עניניה והוא כל הנאסרין בה בהנחה גופה והתקדשות והקדושה והכבוד והכבוד רחוק ממה שואמר באיסורם מאומה לומר דרממנא חשבה מדכתיב מאומה של הנאסרין שיש בדין זה ואין הכונה שיהיו המשמשים בכלל לאוין אלא יתחייב מכולן מלקיות וזה שלא כמאמר הרב במורה כ"ה. (יו) וכן המלקיות שהזכיר הרב ציון נסך ואמר אהה ידעת שהוא אסור בהנחה ולקין כמו שזכר בכל התלמוד, אכיל לא ידעתי מקום המלקיות הוא ולא ראיתי לו הנה שבתא דבלי לא הירושלמי, אבל יתכן שילקח מן הכתוב שהזכרתי וקרא לך ואכלת מזבח שעיניו כן תכרות בריית ליושב הארץ וגו' וקרא לך ואכלת מזבח והוא לשון מניעה ממה שמפורסם הסמך פן ואל לא תעשה והוצא והיו והתמסך לע"ז אחת הן כמו שאמר בכל מקום בתלמוד (סנהדרין ס"ב): המזבח והמקדש והמזבח והמקדש, וזה וקטר וקטר והשתחוה, ואלו וליחשוב נמי זורק ואמר זורק היינו מנסך דכתיב אל אסיר נכסיהם מים:

ואם נחשוב נמי זורק ואמר זורק היינו מנסך דכתיב אל אסיר נכסיהם מים: והוא אמרו יתעלה לא תאכלו על הדם וביאור זה שכן שזכרנו בעקרו לא ענש הכתוב אלא אם כן הוזהר ואע"פ שזה הלאו הוא לאו שבכללות כמו שבארנו בעיקר התשיעי אינו רחוק כי כשיהיה העונש מפורש אינו תועש על האזהרה אם היא מן הדין או לאו שבכללות, וכבר בארנו זה פעמים והקדמתי ממנו משלים. אלו דברי הרב. וכבר כתבתי בעיקר השני שהקדמה שהקדים נשכח ונפסד ונס

לנו הרב הקדמה בצוף ה"ד שרשים כי בשחזיר העונש אע"פ שלא זכיר האזהרה יש לנו למנוח על העיקר שאלו לא ענש הכתוב אלא ח"כ הזהיר. ומה שאמר עוד (יא) שאלו הרב ריבוי הלאוין לא ירבו מלקיות, זה כשינוי עובר רק איסור אחד כמו אם יאכל דם לא ילקח כי אם אחת גם כי נאמרו בו לאוין רבים מפני שאינו עושה רק פועל אחד והיא האכילה, אמנם בשחיית יין

נסך שהוא עושה פעולות חלוקה שעובר על ישתו יין נסיכים ועל ולא תביא ועל ולא ידבק שכל פעולות משונות זו מזו פשוט שזוקה בכלל, וזהו הענין ג"כ שחייב בחבורו הגדול בפ"ז מהלכות ע"ז ההנהגה מע"ז לוקה שהים משום ולא תביא ומשום ולא ידבק. ומה שאמר (יב) היאך יכול הרב ללמוד איסור יין נסך מפסוק ישתו יין נסיכים שהרי דבר הלמד בהיקף לא יבא במנין אלא הרב, כ"ל שאין מכלל ענינה עליו שכבר כתב לנו בשורש השני כי כשהדבר הנלמד בשלש עשרה מדות אמרו החכמים היומו דאורייתא יבא במנין ובהו כבר גלה לנו שהוא מן המורה באמרו כל איסורים שבתורה וכו', כמו שהביא הרב בחצונו. ומה שאמר עוד (יג) כי איסור יין נסך הוא מפסוק וקרא לך ואכלת מזבח שכלל בו כל הקדושה ע"ז, אלא שמשמחה ידענו דברק אין מעמידין (דף כ"ט): שאלו יין מנ"ל אמר רבה דר אבהו אמר קרא אשר חלב זבחינו ויאכלו ישתו יין נסיכים מה זבח אסור בהנחה אף יין נמי אסור בהנחה, וכתבו שם החסידות וז"ל וא"ח ויין שנתסך ל"ל קרא מי נפיק מכלל שאר זבח וי"ל דאין ה"ג דזביחה ונסך שני עניינים הם ומרבה להו לקמן לאיסור בפרק ר' ישמעאל (דף כ"א) מזבח כל כעין זביחה ומנסך זריקה המשכרת כגון שבר מקל לפניה עכ"ל, הרי צדקו שייך נסך אינו בכלל פסוק ואכלת מזבח. ומה שאמר עוד (יד) כי משמשי ע"ז הם בללו לא תחמוד ולקחת לך, כ"ל שגויי ע"ז דוקא הם בכלל זה הלאו וכדמשמע מסוגיא דברק ר' ישמעאל שהביא וממשה דברק כל הללמים (דף מ"ה) ששנו הנכרים העובדים את ההרים ואת הגבעות הן מותרים ומה שעליהן אסורים שואמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם. ומה שאמר עוד

(טו) שהמשמשים אינו בכלל ולא תביא תועבה שאלו הם כן היה לוקה עליהם שלש, כ"ל כי זה לפי שיטתו שסובר שלא תחמוד בל משמשי, אמנם לפי דרכו אי אפשר להלקותו ב' מאחר שלא תחמוד אמרו שגדש לנו ע"ז. (שז) ומה שפירש הרי"ד דברק ר' עקיבא שמיירי בע"ז ובכל תשמישים ועל הע"ז הביא לאו דלא ידבק, נראה לי שפסוק לא ידבק נאמר על כלן דלת"ה מנ"ל שהמשמשים אסורים במשום דילמא ע"ז דוקא היא במשום אלא על כרחיך יש לנו לומר שפסוק לא ידבק כולל ע"ז ותשמישים. ומה שאמר עוד (יז) שלא ראה בגמרא שזוקה על יין נסך ואם ילקח יהיה על וקרא לך ואכלת מזבח, כבר הוכחתי שאין זה הלאו של יין נסך רק הוא ישתו יין נסיכים כדברי הרב:

מצוה קצה ב"ל שהוכחנו כדברי הרב שלא מנה כ"ל אזהרה אחת בנן סורר ומורה וזה לפי שפועל האכילה אחת היא. ומה שמנה הרב חמץ ותערובת לשמים הוא להיוחס שני דברים חלוקים:

נראה

כתב הרב והמאמר קצ"ה שנמנעו מהרבות באכילה ובשתיה בימי הנערות ובתנאים מתוארים בדין סורר ומורה. והוא אמרו לא תאכלו על הדם וביאור זה שכן שזכרנו בעקרו לא ענש הכתוב אלא אם כן הוזהר ואע"פ שזה הלאו הוא לאו שבכללות כמו שבארנו בעיקר התשיעי אינו רחוק כי כשיהיה העונש מפורש אינו תועש על האזהרה אם היא מן הדין או לאו שבכללות, וכבר בארנו זה פעמים והקדמתי ממנו משלים. אלו דברי הרב. וכבר כתבתי בעיקר השני שהקדמה שהקדים נשכח ונפסד ונס

לב שמח

עמד פתח והתירם על ישראל כבוד שם המפורש בו' שלא ישתה אדם מירשאל מיינס של נכרים כו' ועם כל זה לא פסח איסורו בכל ישראל עד שבא דניאל וגור ותלמידיו שמהו והכל השלימו איסורו בשמים ובהנחה ביון שנתסך ממש עכ"ל. וגם זו אולי ראיה לסבור שאם מה שהתירם פתח היה על איסור כסם יינס היאך לא בא ממנו רצו בתלמוד כמו שהזכירו לדניאל ותלמידיו שמהו והכל, ועוד היאך יקובל אל השכל שגזרת דניאל והתלמידים באיסור כ"י נתפשטה בישראל ולא מה שהתירם פתח כבוד שם המפורש ובכח שנתסך על הלווחות בחרם כ"ד העליון ובחרם כ"ד התחתון כו' כנזכר שם אמתא, ועוד כי שם כ"ה אסורים שכל יינס של נכרים לע"ז ולזנות שם לוקחין ראשית תירושם לע"ז כו', וידעתי שהרמב"ן יפרש כל זה על כ"י שזכרנו לומר דכסם היין שיהיה הוא לע"ז כו' א"ל שהכנס הוא שכל יינס הוא ממש מנוקח ממש בפירות לע"ז, וזה על זה אמרם ראשית תירושם לע"ז, וכן נראה לדעת הרב שכיון שעדיין לא פירש משם לישראל איסור יין שנתסך ממש לע"ז ראש פתח להחריק בו משום מנוקח ממש פירות לא הוזכר בגמ' בשום מקום חרמו של פתח כי על כ"י לא היה ולי"ל גמור לא הוזכר כי אה"כ אסור ממש בפירות בתורה חזמונו ישתו יין נסיכים:

כתב הרב מצוה קצה הוזהרנו מהיות זולל וסובא במאכל ובמשתה בימי הנערות ובתנאים מתוארים בדין סורר ומורה וכו' לא תאכלו על הדם וביאור זה שכן שזכרנו בעקרו לא ענש הכתוב אלא אם כן הוזהר ואע"פ שזה הלאו הוא לאו שבכללות כמו שבארנו בעיקר התשיעי אינו רחוק כי כשיהיה העונש מפורש אינו תועש על האזהרה אם היא מן הדין או לאו שבכללות, וכבר בארנו זה פעמים והקדמתי ממנו משלים. אלו דברי הרב. וכבר כתבתי בעיקר השני שהקדמה שהקדים נשכח ונפסד ונס

כ' יהודה שאמר שלחו זה בל לאסור חמץ מו' שעות ולמעלה דהא ק"ל בעירובין (דף מ"ו:) בפרק מי שהניח רבי יהודה ור' שמעון הלכה כרבי יהודה, וגם שפרק כל שעה (דף ל') פסק רבא בזה כרבי שמעון וכו' דוקא בחמץ לאחר זמנו שאינו בולא כלום אבל בלפני זמנו הלכה כרבי יהודה שהוא בולא מהלכות חמץ ומזה של הרב שכתב על מה שכתב שם הרב שהאכל חמץ ביום י"ד מחצות היום ולמעלה שזקוק מן המורה שנאמר לא האכל עליו חמץ כהז' וז"ל, ומה שכתב רבינו שיש בו מלקות הוא לדעת רבי יהודה דאמר בפרק כל שעה ומיין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלה שהוא בלא תעשה שנאמר לא האכל עליו חמץ שש שעות אסור באכילה אסור בהנאה, וכן דעמו בלאחר זמנו כחזק שם, ור"ס חולק בזה ואומר שחמץ בין לפני זמנו בין לאחר זמנו אינו עובר עליו, וכבר כתבתי למעלה שהלכה כר' שמעון בלאחר זמנו ודעת רבינו שאין הלכה כמותו אלא לאחר זמנו דסתם מחציתין אחיא כוותיה, אבל לפני זמנו הדרי' לגלוי דקיימא לן כר' יהודה דר' יהודה ור"ס הלכה כרבי יהודה דשני מחלוקות הן ומתרי קראי נפקא ליה לר' יהודה חד לפני זמנו וחד לאחר זמנו הילך ק"ל כרבי שמעון בהדל דדיעו לאחר וכרבי יהודה בלפני, וזהו שאמר בפסחים פ"ק (דף ה') דכ"ע חמץ משש שעות ולמעלה אסור מ"ל וסקלו וסרו בהא ואמר רבא לא תשחט על חמץ דם זבחי לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים ורבא גופיה הוא דפסק כרבי שמעון בפרק כל שעה ופ"מ דהלכה כרבי שמעון דוקא בלאחר אבל בלפני הלכה כר' ודלמחר עכ"ל. ומה שאמר עוד הרמב"ן שהתירה בדברי הרב שהביא ראיה במאמר דכ"ע חמץ משש שעות ולמעלה דאורייתא, גם בשני יפלא שהרי על המחמר הזה שאלו מ"ל והביאו פסוק תשחטו כמו שכתב הרמב"ן ולא לאו דלא האכל עליו חמץ ואין מי שיהלוק לומר שלא יהא איסורו מן המורה בשעה. ואנחנו קשיא לי למה לא הביאו איסורו מלאו של לא האכל עליו חמץ שהרי הוא דעת ר"י שהוא חמץ, וז"ל שמה שלא הביאו לא האכל עליו חמץ הוא לפי שאינו דעת כולם שלא זה יבא לאסור חמץ משש שעות ולמעלה שהרי ר"ס חולק עליו אבל תשחטו אחיא אפילו כר"ס שכן הוכיחו המוס' בפרק כל שעה (דף כ"ה:) גבי מחלוקת ר' יהודה ור"ס בחמץ בערב הפסח דאפילו ר"ס דאמר חמץ בין לפני זמנו ובין לאחר זמנו אינו עובר עליו בולא כלום מודה הוא דאסור באכילה מתשחטו ומאך חלק. ונשוב לדברינו ונאמר שזה הלוא יבא צמין משום שהלכה כר' יהודה :

נראה

מצוה ר הוזהירו שלא יראה חמץ בכל גבולנו שבעת ימים. והוא אמרו ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור בכל גבולך שבעת ימים, ואין אלו שני לאוין בשני עניינין. אבל הם בענין אחד. ובבאור אמרו פתח הכתוב בחמץ וסיים בשאור לומר לך היינו חמץ היינו שאור, כלומר אין הפרש בין חמץ ושאור. ומי שעבר והניח חמץ ברשותו אינו חייב מלקות אלא אם כן לקח חמץ בפסח וקנאו שעשה בו מעשה. ולשון התוספתא המשייר חמץ בפסח והמקיים בלאי הכרם אינו לוקה. (בא אל פרעה, שם) :

מצוה רא הוזהירו שלא ימצא חמץ ברשותו ואפילו לא נראהו, ואפילו היה בפקדון. והוא אמרו שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם, וזה גם כן לוקין עליו בתנאי שיהיה שם מעשה כמו שזכרנו לפי השרשים שהניחו במסכת שבועות (דף כ"א), ובבאור אמרו במקומות רבים עובר בבל יראה ובל ימצא. ובריש מסכת פסחים (דף ס') התבאר משפטי שתי מצות אלו, ושם התבאר הענינים שהוזהיר מהם באמרו שאור לא ימצא בבתיכם, ושם התבאר כי ילמד כל לאו מן האחר זולת ענין מה שהיה מורה עליו, ושהמקיים חמץ בפסח עובר בשני לאוין על בל יראה ובל ימצא. (שם, שם) :

מצוה רב הוזהיר הנזיר משתות יין והחמר והיינות שבשרש עירובם מן הענבים. והוא אמרו כל משרת ענבים לא ישתה, וכבר הפליג באזהרה מזה ואפילו חומץ יין וחומץ שכר (שבו נתערב היין) אינו מותר לשתותו, והוא אמרו חומץ יין וחומץ שכר לא ישתה. ואין הלאו מצוה בפני עצמה, כי אילו אמר יין לא ישתה וחומץ לא ישתה היו שתי מצות, ואמנם אמר וחומץ יין לא ישתה הרחקה מן היין. והתבאר בגמרא נזירות (דף ל"ו) שאמרו משרת הוא לאסור מעם בעיקר, והראיה היותם מצוה אחת כי כששתה יין והחמר אינו לוקה שנים כמו שיתבאר אחר זה. וכל זמן שישתה נזיר רביעית יין או חומץ לוקה. (נשא את ראש, הפלגה הלכות נזירות פ"ה) :

מצוה רג הוזהיר הנזיר מאכול ענבים וכשאל ענבים בזית לוקה. והוא אמרו וענבים לחים ויבשים לא יאכל. (נשא את ראש, הפלגה הלכות נזירות פ"ה) :

מצוה רד הוזהיר הנזיר מאכול צמוקים. והוא אמרו ויבשים לא יאכל. ואם אכל מהם לוקה. (שם, שם) :

מצוה רה הוזהיר הנזיר מאכול חרצנים. והוא אמרו מחרצנים ונו'. ואם אכל בזית מהם לוקה. (שם, שם) :

מצוה רו הוזהיר הנזיר שלא יאכל קליפת הענבים. והוא אמרו ועד זג וגו' ואם אכל מהם בזית לוקה. והראיה על היות אלו חמשה מינין רוצה לומר יין וענבים וצמוקים וחרצנים וזג פל אחד מהן מצוה בפני עצמה, היותו לוקה על כל אחד ואחד מהם מלקות. ולשון המשנה (מזר ל"ד:) וחייב על היין בפני עצמו ועל הענבים בפני עצמן וחרצן בפני עצמו והזגין בפני עצמן. ובבאור אמרו בגמרא נזירות (דף ל"ה:) אכל ענבים לחים ויבשים חרצנים וזגים וסחט אשכול של ענבים ושתה לוקה המש. וכשחשבו בו שיתקיים דבר התנא תנא ושייר ושייתחייב מפני שהוא נזיר יותר מחמש מלקיות ואמרו והא שייר לאו דלא יחל ולא אמרו והא שייר חומץ כי לא יתחייב על היין וחומץ שנים, שהחומץ אמנם נאסר כי שרש איסורו לא יסתלק ממנו בהפסדו. וממה שראוי שתדעו שאיסורי נזיר אלו כלם מצטרפין לבזית ולוקה על בזית מכלן. (שם, שם) :

מצוה רז הוזהיר הנזיר מלהטמא למת. והוא אמרו לאביו ולאמו לא ישכא, וכשנטמא בין בטומאה שמנלח עליה בין שאינו

לב שמוח

ממך אחר חמץ ביום ארבעה עשר ושקוין עליו וכו' חלק הרמב"ן והוא אחת מהשגות הראש"ד וכבר זכרנו הרב המגיד בפרק ראשון מהלכות חמץ ומזה והכריע בדברי הרב ע"ס :

כתב

עשה, ואפשר בו מה שאפשר בפאה מן קיימו ולא קיימו במלו ולא במלו, כי הכתוב שממנו למדנו שהפאה יש בה קום עשה הוא אמרו יתעלה לעני ולגר תעזוב אותם וזה בא על הפאה והלקט והעוללות אמר לא תכלה פאת שדך ולקט קצירך וכרמך לא תעולל ופרט כרמך, ואמרו גם כן בעומר השכחה לא תשוב לקחתה, ואחר שמצאנו לשון בגמרא שהפאה הוא לאו הניתק לעשה והביאו ראיה על עשה שבה מאמרו לעני ולגר וכו', הוא ראיה שאלו החמשה לאוין הן לאו הניתק לעשה וכל זמן שמקיים עשה שבה כמו שזכרנו אינו לוקה, וכשהיה בלתי אפשר קיום עשה שבה לוקה, וכל זמן שיהיה אפשר לקיימו ואף על פי שאינו מקיימו עדיין אינו לוקה אבל נצוה אותו לקיימו לבד-עד שנדע שכבר עבר האזהרה ולא השאיר לו דרך אפשרות לקיים עשה שבה ואז הוא לוקה, ושמע זה הענין והבן אותו. (פי חלא, סס):

מצוה רמז הזהירנו מזרוע כלאים. והוא אמרו יתעלה שדך לא תזרע כלאים, וכלאי זרעים אלו לא נאסר זריעתם אלא בארץ ישראל, ומי שזרעה שם חייב מלקות דאורייתא ובחזין לארץ מותר. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת כלאים. (קדוש, כלאים פ"ה):

מצוה רמז שהזהירנו מזרוע תבואה בכרם, וכן שאר ירקות, וזה המין מן הכלאים יקרא כלאי הכרם, והוא אמרו יתעלה לא תזרע כרמך כלאים. לשון ספרא לא תזרע כרמך מה אני צריך והלא כבר נאמר שדך לא תזרע וזה יכלול בלי ספק הכרם והזרעים, אמרו מלמד שכל מקיים כלאים בכרם עובר בשני לאוין. ודע שכלאי הכרם אינן אסורים מן התורה אלא בארץ לבד והוא לוקה מלקות דאורייתא בתנאי שזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד, אמנם הרכבת אילן לוקה עליו בכל מקום ואזהרה ממנה נכנסת תחת אמרו שדך לא תזרע כלאים. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת כלאים. (סס, סס):

מצוה רמז שהזהירנו מהרבעת כלאי בהמה. והוא אמרו יתעלה בהמתך לא תרביע כלאים וכל זמן שירביע לוקה, ותנאי שירכיב בידו אבר הזכר בנקבה כמכחול בשפופרת. ובבאור אמרו (מלע"ה פ"ה) במנאפים ובכלאים עד שיכניסו כמכחול בשפופרת ואז ילקה. וכבר התבאר מצוה זו בפ"ח מכלאים. (סס, סס):

מצוה רמז שהזהיר מעשות מלאכה בכלאי בהמה יחד, והוא אמרו לא תחרוש בשור ובחמור יחדו, וכל זמן שתעשה בהם מלאכה כגון חרישה או דיש וימשוך שניהם יחד לוקה מאמרו יחדו, רוצה לומר שלא יחבר שניהם יחד במלאכה אחת מהמלאכות. אמנם מן התורה אינו חייב מלקות אלא על שני מינין אחד בהמה טמאה ואחד מהורה. כגון שור וחמור, וכשחרש בהם או משכם יחד לוקה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת כלאים. (כי חלא, סס):

מצוה רמז שהזהירנו ממנוע הבהמה מאכול מהדבר שתעבוד בו עבודתה, כגון שתדוש בגורן או שתשא תבן על גבה ממקום למקום לא תמנע מאכול ממנו. והוא אמרו יתעלה לא תחסום שור בדישו, והתבאר שאחד השור ואחד כל בהמה בלאו דחסימה אלא שדבר הכתוב בהווה ושוה הוא הדיש או שאר המלאכות לא תמנע מאכול בשעת מלאכה מהדבר שתעבוד בו, וכל מי שמנע בה לוקה ואפילו חסמה בקול. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בבבא מציעא. (סס, סס):

מצוה רב הזהירנו מעבודת הארץ בשני שביעית. והוא אמרו יתעלה שדך לא תזרע, וכל מי שעבר על לאו

שאינו מגלח עליה לוקה. (פסח ח"א ח"א, ספלאה סלכות נזירות פק ח'):

מצוה רב הזהיר הנזיר מלהכנס באהל המת. והוא אמרו על נפש מת לא יבא. ובבאור אמרו בגמרא (מ"ז מ"ג) מקרא מלא דבר הכתוב לא יטמא כשהוא אומר לא יבא להזהיר על הטומאה ועל הביאה. ושם אמרו שכשנכנס באהל המת אחר שנממא אינו לוקה אלא אחת ושהוא כשקרה לו טומאה וביאה כאחת חייב שנים כגון שנכנס על חולה בבית וישב שם עד שמת אותו האיש שנמצא שנממא ובא באהל המת כאחת אבל כשנכנס לאהל המת כבר קדמה הטומאה לביאה כמו שהתבאר שם לפי השרשים שנתאמת באהלות. (סס, סס):

מצוה רב הזהיר הנזיר מגלח. והוא אמרו תער לא יעבור על ראשו. ומי שגלח גם כן ראש הנזיר לוקה כמתגלח ומעת שגילה שער אחת לוקה. וכבר התבאר משפטי מצות נזיר כלם במסכת נזיר. (סס, סס):

מצוה רי הזהיר שלא לקצור כל הזרע אבל ישאיר ממנו לעניים בקצה השדה. והוא אמרו לא תכלה פאת שדך. ולא זו ניתק לעשה שהוא כשעבר וקצר כל הזרע יתן לעניים שיעור הפאה מהדבר הנקצר. והוא אמרו לעני ולגר תעזוב אותם כמו שבארנו במצות עשה (ק"ך). והפאה נוהגת גם כן באילן כמו שנוהגת בשדה. ומצוה זו נוהגת בארץ ישראל לבד מן התורה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת המחוברת לזה. (למנח, סלכות מתנות עניים פ"ה):

מצוה ריא הזהיר שלא ללקט השבלים הנופלות בשדה בשעת קצירה אבל יעזוב אותם לעניים. והוא אמרו ולקט קצירך לא תלקט. וזה גם כן ניתק לעשה כמו שבארנו בפאה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת פאה. (סס, סס):

מצוה ריב הזהירנו מבצור עוללות הכרם בשעת בצירתו. והוא אמרו וכרמך לא תעולל, אבל יניח העוללות לעניים. ודין זה* בשאר האילנות הדומים לכרם כי האזהרה באמרו לא תחבוט זיתך וגו' נהוא שלא יקח השכחה מן הזית תדע ששאר אילנות בשכחה, וזה גם כן ניתק לעשה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת פאה. (קדוש, סס):

מצוה ריג הזהיר שלא לקבץ הגרענים שיפלו בכרם בשעת בצירה אבל יעזובם לעניים. והוא אמרו ופרט כרמך לא תלקט וגו', וזה גם כן ניתק לעשה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת פאה. (סס, סס):

מצוה ריד הזהירנו מקחת עומר השכחה. והוא אמרו ושכחת עומר בשדה לא תשוב לקחתה והשכחה נוהגת בין בתבואה בין באילן. וזה ניתק לעשה שאם עבר ולקחה חייב להשיבה לעניים. והוא אמרו לגר ליתום ולאלמנה יהיה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת פאה. ודע כי השרש אצלנו שכל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה כשקיים עשה שבה אינו לוקה, ואם לא יקיימנה לוקה, דמיון זה הפאה אם קצר אותה אינו חייב מלקות מיד שקצר אבל יש לו להשיב השבלים, וכן אם דש אותם ומחן החמים ולש הקמה יתן מהבצק מה שראוי עליו מן הפאה, ואם קרה שנאבדה אותה החטה בכללה או נשרפה לוקה, כי לא קיים עשה שבה, וכל שגן כשבטלו בידים כמו שאכל את החטה כלה. ולא תחשוב שאמרם בגמרא מכות (דף ט"ז) אנו אין לנו אלא זאת ועוד אחרת והתבאר שאותה האחרת היא הפאה יחייב עליה דין זה אמנם בפאה לבד. אבל כי ענין האחרת רוצה בו הפאה וכל מי שדינו דין פאה הפרט והשכחה והלקט והעוללות כל אחד מהם לאו שיש בו קום

*עי' קדמת ספרנו לפרטי המצות.

נראה לי שהנכון בדברי הרב שלא זה הוא מניעה על המוכר שלא יתנה בשעת מכירה למכרה לו לעולם אף כי אין בדבריו כלום. ומה שהקשה הרמב"ן (א) על זה הפירוש ממה שלא הוזכר לאו זה בתמורה במחלוקת כל מילתא דאמר רחמנא לא העביר וכו', כ"ל שאינו מן ההכרח להקשות על איזה דעה מכל המקומות שבעולם. ומה שאמר עוד (ב) שרש"י לרב

שכתב שמתקין ביוכל ע"מ שלא תחזירו ביוכל, הנה אכתי לא מלאהו כחוב בספרו ולפי דעתי כי הוא טעות נפל בספר אשר הגיע ליד הרמב"ן, כי מאחר שכתב שלא זה הוא מניעה שלא ימכור לנמיתות הילך אפשר שיחזור ויסתור דבריו באמרו שמתקין ביוכל שלא תחזור אליו ביוכל והרי קא עבר על לאו זה.

ומה שהביא עוד (ג) רמב"ם המירושלמי שאמר אין קנין לנכרי בארץ, כ"ל שאין משם ראייה שהרי בשאר הלכות שאין קנין לנכרי בארץ הביאום מוהנחלתם אותם וגו' ולא מוהאין לא תמכר לנמיתות, ומה שהביאום שם ח"כ פסוק זה כ"ל שלא הביאום רק לסמך וסיוע והכי פירושו דמדכתב רחמנא שלא תמכר הארץ לנמיתות גבי ישראל ח"כ בודאי הנכרי אין לו זה קנין להפקיע מידי מעשר שאם היה לו זה קנין להפקיע וכו' הנה ח"כ שמכרה לו היה נקרא לנמיתות מאחר שמתקנים אפילו שעה אחת ממעשר שנראה כאלו הארץ איננה של ישראל רק של אחרים, ועוד שלפי פירוש הרמב"ן בזה המאמר שאמר שכוונתם הוא שאסור למכור לנכרי בהחלט ח"כ לדברי האומר יש קנין לנכרי בארץ יסבור שמוכר למכור לנכרי לנמיתות, וקומה גדול הוא זה לישאל אזהרה להשיב לבעלים ביוכל ולנכרי הוזהר למכרה בהחלט, ועוד שלא באו שם בזה המחלוקת אם יכולין למכור לנכרי בהחלט או לא רק אם קנה הנכרי קרקע בארץ אם הלוקה מפירותיו חייב לעשר או לא ועל זה הביאו פסוק והאריך לא תמכר לנמיתות ופירושו כאשר כתבתי. וכן במאמר שלנו לא הזכירו ח"כ קנין לנכרי בארץ רק לענין הפקעת מעשר ומשמע אפילו מכירה דיוס אחד, וכן אמר ג"כ בסוף פ"ק דע"ז (דף כ"ה) במתני' אין משכירין להם שדות ופירות בגמרא משום הניית קרקע ומשום דקא מפקע לה ממעשר, לכן נאמר שלא זה הוא אזהרה לישראל שלא יתנה בשעת המכירה למכור לנמיתות אפילו לישראל אחר או שמה הוא לאו על הלוקה שלא יכנס הקרקע תחת ידו מלהשיב לבעלים כדעת רש"י והכי איתא בתורה כהנים. ומה שהקשה הרמב"ן עליו (ד) שפסוק זה נאמר על המוכר ולא על הלוקה, כ"ל שגם על הלוקה מתפרש יפה מאחר שלא כתוב לא תמכור לנוכח רק לא תמכר שפירושו לא תעשה באופן שהיה נמכרת לנמיתות וזה כבונסך הקרקע ותמאן להחזירה, וגם הסמ"ג מלאו בלאו ער"ה צענין הנה:

נראה

לאו זה לוקה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשיעית. (בסר סיני, הלכות שמיטה פ"ה):

מצוה רבא שהזהירו מעבודת אילן בשני שביעית. והוא אמרו יתעלה וכרמך לא תזמור, ומי שעבר על לאו זה חייב מלקות. לשון ספרי הזרע והזמיר בכלל היו ולמה יצאו להקיש אליהם מה זרע וזמיר מיוחדים שהן עבודה בארץ ובאילן. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת שביעית. (סס, סס):

מצוה רבב הוזהר מלקצור מה שהצמיחה הארץ מעצמה בשנה שביעית כמו שנקצור בכל שנה. ובאור זה שאנחנו הוזהרנו מעבודת הארץ ומעבודת האילנות בשנת השמיטה כמו שקדם זכרו, ומה שתצמיח הארץ ממה שזרע בה בשנה ששית והוא יקרא ספיה מותר לאכלו מן התורה בשנה שביעית אבל אינו מותר לקצרו אלא בשנתי. וענינו ידוע, והוא אמרו את ספיה קצירך וגו' אינו רוצה שלא יקצור אותו כלל כי הוא כבר אמר והיתה שבת הארץ לכם לאכלה, ואולם רוצה בו שלא תקצור אותו כמו שתקצור אותו בכל שנה אלא כמו שנקצור אותו דבר שהוא הפקר, ר"ל בלי הכנה ובלי תקון כמו שנבאר. (סס, סס):

מצוה רבג הוזהר מלקט מה שיצמחו האילנות מן הפירות בשנה ז' כמו שנאסוף פירותיהם בכל שנה, אבל נעשה אותו בשנתי להורות כי הוא הפקר. והוא אמרו ואת ענבי נזירך לא תבצור, ובא הפירוש לא תבצור כדרך הבוצרים. מכאן אמרו חכמים תאנים של שביעית אין קוצין אותן במקצה אבל קוצין אותן בחרבה, ואין דורכין ענבים בגת אבל דורך אותן בעריבה, ואין עושין זיתים בבד ובקומב אבל קותש הוא. וכבר התבאר משפטי מצוה זו עם שלפניו במסכת שביעית. (סס, סס פ"ד):

מצוה רבד הוזהר מעבוד הארץ בשנת היובל, והוא אמרו לא תזרעו כמו שאמר בשמיטה שדך לא תזרע. וכמו שהשמיטה אסור בה בין עבודת הארץ בין עבודת האילן כך היובל ולפיכך אמר לא תזרעו על הכלל כולל ארץ ואילן. ומי שעבר על לאו זה לוקה. (סס, סס פ"י):

מצוה רבה הוזהירו מקצור ספיה בשנת היובל. והוא אמרו יתברך לא תקצרו את ספיה כמו שאסור השנה השביעית. (סס, סס):

מצוה רבז הוזהר מלקבץ פירות האילנות בשנת היובל כמו שנקבץ בשאר השנים. והוא אמרו לא תבצרו את נזיריה כמו שבארנו בשנה שביעית. ובספרא גם כן אמרו לא תקצרו לא תבצרו כמו שנאמרו בשביעית כך נאמרו ביובל. ר"ל כי הדין בשני אלו הלאוין אחד, ומשפטי מצות שמיטה ויובל אינן נוהגין אלא בא". (סס, סס):

מצוה רכז הוזהר שלא למכור בארץ ישראל מכירה קיימת. והוא אמרו והארץ לא תמכר לצמיתות, והתבאר משפטי מצוה זו בערכין. (סס, סס פ"ה):

מצוה

אלו נשמר שהיה מכירתו בה שתחזור אליו על כל פנים ולא נתיח אזהרה בידם לעולם, ונתן בה סעם כפעם המכר בגופות שלו יתעלה ואנחנו כולנו גרים ותושבים עמו ולא יתפזר להוסיף בה אחרים זולתנו רק בידיו תשאר ואלו תחזור:

כתב

לב שמה

כתב הרב מנחם רב"ז סופר שלא למכור בא"י מכירה קיימת וכו' והאריך לא תמכר לנמיתות עכ"ל. וכבר הראינו ולא נחברר לי ענין המניעה הוזהר שאין אדם חייב להזכיר בשעת מכירה ולומר עד היובל אני מוכר אבל כל הממכרים נעשים בזה שדי מכירה לך וכו' היובל מחזיר המכר לבעלים בין בזה שדי מתפרש לעולם וכו', ואפשר שהיה מניעה שלא יאמר בפירוש היינו מוכרה לך לעולם אפי' לאחר היובל ואפי' שאין זה מועיל וכו' וסיינו טעמא דלקי משום ואפי' לוקה, ואין פסע בזה הפירוש כי לא נזכר דבר זה בשום מקום או ברייתא להקשות ממנו.

וה

בנשך קרי ביה הכי את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית ובנשך ומרבית לא תתן אכלך, הנה יהיה כל מה שילוח ברבית או כסף או פירות כבר עבר בשני לאוין מחובר אל שאר לאוין שבאו גם כן במלוח לחזוק גם כן, כי הנה נכפלה האזהרה זו בלשון אחר ואמר לא תקח מאתו נשך ותרבית, והתבאר בגמרא מציעא (דף ס"א) שזה הלאו גם כן למלוח הוא, אבל אלו כלם לאוי יתירי כמו שבארנו בשרש מ' שהם כלם בענין אחד נכפל, והוא שיוהיר המלוח מחלוות ברבית. וכבר התבארו משפטי מצוה זו בחמישי ממציעא. (בבב, סלכות מלוס ולס פ"ד):

מצוה רלו הוהיר הלוח שלא ללוות ברבית, והיה החיקש שיהיה המלוח עובר כי הוא החוטא והלוח בלתי עובר כי הוא אינו רוצה בחמסו ויהיה דומה לאונאה שיעבור עושה האונאה לא מי שנעשית לו האונאה, ולכן באה האזהרה גם כן ללוות ברבית והוא אמרו לא תשיך לאחיד, ובא הפירוש לא תנשך. ובבבאר אמרו בגמרא מציעא (דף ט"ז:) לוח עובר משום לא תשיך ומשום ולפני עור לא תתן מכשול, כמו שנבאר בוכרנו מצוה זו. (כי סלח, סס):

מצוה רלו הוהיר מהתעסק בהלוואת רבית בין המלוה והלוה לא להיות ערב לאחד מהם ולא להיות עד עליהם ולא לכתוב ביניהם שטר במה שהסכימו עליהם מענין הרבית, והוא אמרו לא תשימון עליו נשך. ולשון גמרא מציעא (סס) ערב ועדים אינן עוברים אלא משום לא תשימון, ושם התבאר שהסופר והעדים והערב גם כן עוברים, ושם התבאר גם כן שזה הלאו שהוא לא תשימון עם היותו בא על האמצעים רוצה לומר המתעסקים בענין ההוא הנה הוא כולל גם כן המלוה, ולכן יהיה המלוה ברבית עובר בששה לאוין, אחד מהם לא תהיה לו כנושה, והשני לא תתן לו בנשך, והשלישי ובמרבית לא תתן אכלך, והרביעי אל תקח מאתו, החמישי לא תשימון עליו נשך, הששי ולפני עור לא תתן מכשול, ושם אמרו ואלו העוברים בלא תעשה המלוה והלוה והערב והעדים וחכמים אומרים אף הסופר על לא תתן לו ואל תקח ולא תהיה לו כנושה ולא תשימון ולפני עור לא תתן. ובגמרא (סס) אמר אב"י מלוה עובר בכלל לוח עובר בלא תשיך ולפני עור לא תתן מכשול ערב ועדים אינן עוברים אלא משום לא תשימון, והעובר על לאו זה אם היה רבית קצוצה הנה נוציא אותה ממנו ונחזירה למי שנלקחה ממנו. (משפטים, סס):

מצוה רלח הוהירנו שלא לרמות השכיר ושלא לאחר שכרו אצלנו. והוא אמרו לא תלין פעולת שכיר, וזה שאם היה שכיר יום הוא גובה כל הלילה באמרו עד בקר, ואם היה שכיר לילה הנה זמן פריעתו כל הלילה וכל היום ולא תבא השמש קודם שיפרעהו, והוא אמרו ביומו תתן שכרו וגו'. ולשון המשנה (מלועט ק"י:) שכיר יום גובה כל הלילה ושכיר לילה גובה כל היום, ואין זה שתי מצות אמנם היא מצוה אחת ובאו בה שני לאוין כדי להשלים דין המצוה, וזה שאנחנו באלו שתי הלאוין ידענו זמן הפרעון מתי הוא. וכבר התבארו משפטי מצוה זו במ' ממציעא. (קדוש, סלכות שכירות פ"א):

מצוה רלמ הוהירנו מלמשכן הלויים בידנו אלא במצות הדיין ובידי שלוחו, לא שנבא אנחנו בבית הבעל חוב ונמשכן אותו. והוא אמרו לא תבא אל ביתו לעבומ.

מצוה רבח הוהירנו משנות מגרשי הלויים. והוא אמרו ושדה מגרש עריהם וגו', ואתה יודע לשון התורה שינתן ללויים ערים ומגרשים כלומר אלף אמה מגרש ואלפים אמה מהם חוץ לשדות וכרמים כמו שהתבאר בסוטה (דף כ"ז:) ובאה האזהרה ללויים שלא לשנות אלו הגדרים שלא ישיבו העיר מגרש ולא המגרש עיר ולא השדה מגרש ולא המגרש שדה. והוא אמרו לא ימכר ובאה הקבלה שענינו לא ישונה. וכבר התבארו משפטי מצוה זו בעירובין. (בבב, סלכות שמיטת פרק י"ג):

מצוה רכט הוהירנו מעזוב הלויים והעלם מהם בנתינת חקיהם ושמחם ברגל. והוא אמרו השמר לך פן תעזוב את הלוי, לא תעשה. (לסס אנכי נותן, סלכות חגיגה פ"ג):

מצוה רל הוהירנו שלא לתבוע משאות בשנת השמיטה אבל ישמטו כלם יחדו. שנאמר שמוט כל בעל משה ידו ולא יגוש את רעהו, וזה אין חייבין בו מן התורה אלא בארץ ישראל בעת שתהיה שם שמיטת קרקע רוצה לומר היובל, ומדרבנן יתחייב כן בכל מקום ובכל זמן. ואינו מותר לגוש המשאת שעברה עליה השביעית אבל ישמט. וכבר התבארו משפטי מצוה זו בשביעית. (לסס אנכי, סלכות שמיטת פ"ט):

מצוה רלא הוהיר מהמנע להלוות אל קצתנו מפני השמטה כדי שלא ישמטו החוב. והוא אמרו השמר לך פן יהיה דבר וגו'. ולשון ספרי השמר בלא תעשה פן בלא תעשה, כלומר שאלו שני לאוין בזה הענין בזה אחר זה לחזק. (סס, סס):

מצוה רלב הוהירנו שלא למנוע צדקה והרחבה מאחינו מהאביונים אשר נדע עניים ויכלתנו להחזיק להם. והוא אמרו לא תאמץ את לבבך, וזה אזהרה מלקנות מדת הכילות ואכזריות. (סס, סלכות מתנות עניים פ"ט):

מצוה רלג הוהיר משלח עבד עברי ריקם כשיצא לחירות בסוף שש שנים אבל נעניקהו דבר מהוננו עכ"פ והוא אמרו וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם. וכבר התבארו משפטי ההענקה בפ"א מקדושין. (סס, סלכות עבדים פ"ג):

מצוה רלד הוהיר שלא לבקש המלוה מן הלוח כשנדע שלא יכול לפרוע. והוא אמרו לא תהיה לו כנושה. ובגמרא מציעא (דף ט"ז:) מנין לנושה בחבירו מנה ויודע שאין לו שאסור לעבור לפניו שנאמר לא תהיה לו כנושה. ובמכילתא לא תהיה לו כנושה שלא תראה לו בכל זמן. ודע שזאת האזהרה כוללת גם כן מי שיבקש חוב של רבית, וכן אמרו שמי שילוח ברבית עובר על לא תהיה לו כנושה כמו שאבאר במה שאחר זה. (משפטים, סלכות מלוס ולס פ"ד):

מצוה רלה הוהיר מהלוות ברבית. והוא אמרו יתעלה את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך, ושני לאוין אלו אמנם הם בענין אחד ובאו לחזק וכדי שיהיה מי שילוח ברבית עובר בשני לאוין לא שהם שני ענינים כי הנשך הוא הרבית והרבית הוא הנשך. ובגמרא מציעא (דף ט"ז) אמרו אי אתה מוצא נשך בלא תרבית ולא תרבית בלא נשך ולא חלקן הכתוב אלא לעבור עליו בשני לאוין, ושם אמרו דאורייתא נשך ותרבית חדא מלתא היא, ושם אמרו השתא דכתיב את כספך לא תתן לו

לב שמח

דלא מהני ואפילו סכא לך לרבא ולאפיו לא לך, וגם זה לדעתו אינו קשה כל כך דאחריו נמי איכא דסוס מני למימר דפליגי בסו' ולא קאמר וכמו שכתבו סס הסוכפות כסס ס"ר בבב:

ולי נראה כמות סרמנ"ן דססס בסוף הסוגיא קאמרי וספסא דפנינ כל סני שיטוי אכיו ורבא אמאי פליגי ואסקין בשני קונס או אינו קונס כו' והיס לסס לומר דפליגי בסך מילתא אס אמר סרינו מוססס לך לעולם ולאפיו אי עביר מהני ומוססס ולרבא לא מהני ואיסס מוססס, או

וגונב איש ומכרו וגו'. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בא' מסנהדרין. (יטו, סלכות גימס פ"ט):

מצוה רמז שהזהירנו שלא לגנוב ממון. והוא אמרו יתעלה לא תגנובו. ובמכילתא לא תגנובו הרי האזהרה לגנוב ממון, והעובר על לאו זה הוא חייב לשלם מה שזכר הכתוב אם תשלומי כפל או תשלומי ארבעה וחמשה או להשיב קרן לבד. ובספרא לפי שנאמר בגניבה שנים ישלם שמענו עונש אזהרה מנין תלמוד לומר לא תגנוב על מנת למקט פירוש לצער הבעלים ולהכאיבן ואחר כך תשיבהו לו לא תגנובו על מנת לשלם ארבעה וחמשה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשביעי מקמא. (קדוש, סלכות גימס פ"ה):

מצוה רמז שהזהירנו שלא לגזול מה שאין לנו בו זכות באונס והכרח. והוא אמרו לא תגזול. וכן בארו בעלי הקבלה לא תגזול בענין ויגזול את החנית מיד המצרי. והוא לאו הניתק לעשה. והוא אמרו והשיב את הגזילה ואפילו בטל את העשה אינו לוקה לפי שהוא לאו ניתק לעשה לתשלומין. שאם שרף את הגזילה או השליכה בים יתן מה שהיתה שוה. ואם כפר בה ונשבע לשקר מוסיף חומש ויקריב קרבן אשם כמו שיתבאר במקומו, וכן התבאר בסוף מכות (דף ט"ז). וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשביעי מקמא. (סס, סס פ"י):

מצוה רמז שהזהירנו שלא לגנוב תחום הארץ. והוא שנשנה תחום וגבול שיהיה בינינו ובין זולתנו עד שיהיה אפשר למשקר שיאמר שקרקע זולתו הוא שלו, והוא אמרו (ספרי) והלא כבר נאמר לא תגזול ומה תלמוד לומר לא תסיג מלמד שכל העוקר תחומי של חבירו עובר שני לאוין יכול אף בחוצה לארץ תלמוד לומר בנחלתך אשר תנחל בארץ ללמד שבארץ עובר בשני לאוין ובחוץ לארץ אינו עובר אלא משום לא תגזול, הנה התבאר שלא זו מיוחד בארץ ישראל. (שופטים, סס):

מצוה רמז שהזהירנו במה שהוא אצלנו בעין שלא לעכב אותו ולא נתנהו לו. והוא אמרו לא תעשוק, וזה שהגנבה לקחת מה שאצל אחר בתחבולה ובסתור, והזהירנו מהפועל ההוא באמרו לא תגנובו כמו שבארנו. והגזל הוא לקחת מה שאצל אחר באונס ובהכרח ובמריבה כמו שיעשו הגזולים בכרכים והזהירנו מזה הפועל באמרו לא תגזול, והעושק הוא שיהיה לוולת דבר בעין רוצה לומר קבלת ממון מחזיק בו ולא נתנהו לו באונס או בלא אונס אבל ברמיה והזהיר גם כן מזה הפועל באמרו לא תעשוק. ובספרא לא תעשוק עושק של ממון ואיזה זה הכובש שכר שכיר, וכן כל מה שדומה לו, ואמנם המשל בשכר שכיר בעבור שהוא חוב גמור עליך אף שהוא לא נתן לך מאצלו ממון ולא הגיע לידך מצדו ממון עם כל זה אחר שבא לו אצלך בתורת חוב ידוע חייב. וכבר נכפלה האזהרה בו בענין זה ולקח דמיון זה הענין בעצמו, ואמר לא תעשוק שכיר עני ואביון ירצה בו לא תעשוק השכיר כי הוא עני ואביון כמו שאמר בו ולא תבא עליו השמש וגו'. ולשון ספרי לא תעשוק שכיר עני ואביון הלא כבר נאמר לא תגזול מלמד שכל הכובש שכר שכיר עובר בלא תעשוק ולא תגזול ולא תלין ומשום ביומו תתן שכרו ושם אמרו בפירוש עני ואביון ממחר אני לפרוע על ידי עני ואביון, והעובר על העושק דינו ודין הגזול שוה אמר וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו. (קדוש, סלכות גימס פ"ה):

מצוה רמז שהזהירנו שלא לכחש החובות שנתחייבנו בהם והפקדונות אשר הופקדו אצלנו. והוא אמרו לא

לעבום עבומי. ולשון משנה (מליטא קי"ג) המלוה את חבירו לא ימשכנו אלא בבית דין ולא יכנס לביתו ליטול המשכון שנאמר בחוץ תעמוד, והוא לאו הניתק לעשה והוא אמרו השב תשיב לו את העבום, וכן התבאר בסוף נמרא מכות (דף ט"ז). ודע שאם לא השיבו ולא קיים עשה שבו חייב מלקות ומשלם דמי משכון כמו שהתבאר בסוף מכות. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בתשיעי ממציא. (סלכות מלוס ולס פ"ג):

מצוה רמז שהזהיר ממנוע המשכון מבעליו בעת שהוא צריך אליו אבל נשיב לו כלי יום ביום וכלי לילה בלילה, כמו שבא לשון המשנה (מליטא קי"ג) מחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום, והאזהרה בזה לא תשכב בעבומי. ולשון ספרי לא תשכב ועבומי עמך אבל החזר לו מה שאי אפשר לו לעמוד בלעדיו מפני עניותו. והתבאר משפטי מצוה זו פ"ט ממציא. (סס, סס):

מצוה רמז שהזהיר שלא למשכן אלמנה בין עניה בין עשירה שנאמר לא תחבול בגד אלמנה. והתבאר משפטי מצוה זו בתשיעי ממציא. (סס, סס):

מצוה רמז שהזהירנו מחבול כלים שעושין בהם בני אדם הכנת מזונותיהם כגון כלי המחינה והלישה והבישול וכלי שחיטת הבהמות וזולת זה מה שיקבצו* שם דבר שעושין בו אוכל נפש, שנאמר כי נפש הוא חובל. ונשאר שנבאר לך אמרם הנה (מליטא קט"ו), וחייב משום שתי כלים שנאמר לא יחבול ריחים ורכב, כי זה יבא לחשוב שהן שתי מצות וכל שכן באמרם וחייב על הריחים בפני עצמן, וענין זה המאמר כל מי שימשכן כלי שעושין בו אוכל נפש עובר על מצות לא תעשה כמו שהתבאר, ומי שימשכן כלים רבים כל אחד מהן עושין בו אוכל נפש חייב על כל כלי וכלי כגון שימשכן כלי המחינה וכלי הלישה וכלי עשיית הפת, וזה מה שאין צריך לו באור שהוא כמו שחבל בגד אלמנת ראובן ובגד אלמנת שמעון שהוא עובר על כל בגד ובגד. ואמנם השאלה במי שחבל שני כלים בשניהם יחד יעשה אוכל נפש אם נאמר אחר שהאוכל אמנם תשלם עשייתו בשניהם הנה שניהם כלי אחד ויהיה חייב משום כלי אחד, או אחר שהם שני כלים יהיה חייב על כל אחד בפני עצמו, ובארו לנו שהוא חייב עליהם משום שני כלים ואע"פ שבחבץ שניהם תעשה המלאכה בעין ריחים ורכב שלא תעשה המחינה באחד לבדו. ולשון משנה (סס) לא יחבול ריחים ורכב. ולא אלו בלבד אמרו אלא כל דבר שעושין בו אוכל נפש שנאמר כי נפש הוא חובל שחייב עליהם משום שני כלים לא שהן שתי מצות. ולשון ספרי בזה הענין אמרו מה ריחים ורכב מיוחדים שהן שני כלים ומשמשין למלאכה אחת וחייבין על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו כך כל שני כלים שמשמשין למלאכה אחת חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו. פירוש המאמר אף על פי שמשמשין למלאכה אחת חייב על זה בפני עצמו כשעבר ומשכן ולקח ממנו יוציאו מידו ויושב לבעליו ואם עבר ונשרף קודם שישביחו לוקה, וכן הדין בבגד אלמנה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בתשיעי ממציא. (סס, סס):

מצוה רמז שהזהיר שלא לגנוב איש מישראל. והוא אמרו בעשרת הדברות לא תגנוב. ולשון מכילתא לא תגנוב אזהרה לגנוב נפש. ובגמרא סנהדרין (דף פ"ז) אמרו אזהרה לגנוב נפשות מנין רבי יאשיה אומר מלא תגנוב רבי יוחנן אומר מלא ימכרו ממכרת עבד ולא פליגי מר קא חשיב לאו דמכירה וכו' שלא יקיימו עליו העונש עד שיגנוב וימכור וכשעבד על שני לאוין אלו הוא חייב חנק כאמרו יתעלה *ר"ל שיכללה:

נראה לי שנתנו כדבר הרב שאין למנותו כי אם לא אחד. ומה שאמר הרמב"ן דמאחר שחלקם יש למחמם שמים ל"ל שאם היה כותב לאו בפני עצמו לכל אחד ואחד אז ימנו שמים אבל כשיגא אחד מהם כלל כלל בפני עצמו עדיין לאו שכללות הוא ולא ימנה כי אם לאחת, וכבר העירוהו על זה למעלה בלאו י"ח :

נראה

לא תכחשו ונתבאר שבממון הכתוב מדבר. ולשון ספרא לפי שנאמר וכחש בה ונשבע על שקר עונש שמענו אזהרה מנין תלמוד לומר לא תכחשו. וכבר ידעת שהכופר בפקדון פסול לעדות ואע"פ שלא נשבע לעברו על לאו לא תכחשו. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת שבועות. (קדוש, הפלגה הלכות שבועות פ"ה) :
מצוה רמז הזהירנו מהשבע על כפירת ממון המוטל עליו. והוא אמרו ולא תשקרו איש

בעמיתו, המשל בזה כי כשכפר בפקדון עבר על לא תכחשו וכשנשבע לשקר על כפירתו עבר על לא תשקרו. ובספרא לא תשקרו מה תלמוד לומר לפי שנאמר ונשבע על שקר למדנו עונש אזהרה מנין תלמוד לומר ולא תשקרו. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בחמישי משבועות. ושם התבאר שמי שנשבע לשקר על כפירת ממון עובר בשני לאוין משום לא תשבעו בשמי לשקר ומשום לא תשקרו. (ס, ס) :

מצוה רנ הזהירנו מהונות קצתנו את קצתנו בסחורה ובמקח ובממכר. והוא אמרו וכי תמכרו ממכר ונ' אל תנו איש את אחיו. ובספרא אמרו באונאת ממון הכתוב מדבר. וכבר התבאר משפטי מצוה זו ברביעי ממציעא. (בסר, הלכות מכירה פ"ה) :

מצוה רנא הזהירנו מהונות קצתנו את קצתנו בדברים. והוא שנאמר לו מאמרים יכעיסוהו ויבהילוהו ולא יוכל לעמוד מפני שיתבייש מהם כמו שתזכור פעולת נעורותו ועשה תשובה מהם ותאמר לו מי העתיקך מהדבר הפלוני אל זה הענין הטוב, ובוזה נאמר לא תנו זה אונאת דברים. ולשון ספרא אמרו ולא תנו איש את עמיתו זו אונאת דברים (אמר) שאם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים וכו' לא יאמר לו בכמה חפץ זה וכו' ואמרו גדולה אונאת דברים מאונאת ממון שבאונאת ממון נאמר אל תנו ובאונאת דברים הוא אומר ויראת מאלהיך. וכבר נתבאר משפטי מצוה זו בא' ממציעא. (ס, ס) :

מצוה רנב הזהירנו מהונות הנר בדברים. והוא אמרו וגר לא תונה. ולשון מכילתא לא תונה בדברים. ונכפלה האזהרה ואמר לא תונה אותו. ובספרא שלא תאמר לו אמש היית עובד ע"ז ועכשיו נכנסת תחת כנפי השכינה. (משפטים, הלכות מכירה פ"ד) :

מצוה רנג הזהירנו מהונות גר צדק ומהזיקו במקח וממכר. והוא אמרו ולא תלחצנו. ולשון מכילתא לא תלחצנו בממון. וכבר התבאר בגמרא מציעא (י"ט:) שהמאנה את הגר עובר משום לא תנו איש את אחיו ומשום גר לא תנו והלוחצו עובר משום לא תלחצנו מוסף על האזהרה שהוא נכלל עם ישראל רוצה לומר אונאת ממון. (ס, ס) :

מצוה רנד הזהירנו מלהשיב עבד שברח מחוץ לארץ לארץ ישראל לאדוניו ואע"פ שאדוניו ישראל אחר שברח מחוץ לארץ לא יושב לו, אבל ישחרר אותו ויכתוב עליו דמיו בחוב, והוא אמרו יתעלה לא תסגיר עבד אל אדוניו. והתבאר בגמרא (דף מ"ט) שבעבד שברח מחו"ל לא"י הכתוב מדבר שיהיה הדין בו שיכתוב שטר חוב בדמיו עליו ויכתוב לו גט חירות ולא ישוב לעבדותו בשום פנים להסתופפו במקום מהור הנבחר בקבוץ הנכבד, ושם התבאר משפטי מצוה זו. (הלא, הלכות עבדים פ"ח) :

מצוה רנה שהזהירנו גם כן מאונאת העבד הבורח אליו. והוא אמרו יתעלה עמך ישב בקרבך בטוב לו לא תוננו. ולשון ספרי לא תוננו זו אונאת דברים, כי כמו שהזהיר יתעלה לאו לאונאת הנר לחולשתו וגנותו הוסיף גם כן לאו שלישי באונאת העבד שהוא יותר חלוש הנפש ושפל יותר מן הגר שלא תאמר זה העבד לא יתבייש מאונאת דברים. ומבואר הוא שזה העבד שדבר בו הכתוב ודין הגר שהזהיר מאונאתו אמנם הם קבלו התורה על עצמם, והם גרי צדק. (ס, ס) :

מצוה רנו שהזהירנו מענות היתום והאלמנה שנאמר כל אלמנה ויתום לא תענון, והאזהרה הזאת כוללת שלא יענה אותם לא במאמר ולא במעשה. אבל ידבר עמם דברים טובים ורכים ויתעסק עמם בעסק ויתנו להם לחיות בטוב שמחים. ויכוין ההפלגה בזה כלו, ומי שיקצר בדבר מזה הנה עבר על זה. וכבר התבאר העונש על לאו זה, והוא אמרו יתעלה והרגתי אתכם. (משפטים, מדע הלכות דעות פ"ו) :

מצוה רנז שהזהירנו מעבוד בעבד עברי בעבודה שיש בה עני גדול ושפלות כעבודת עבד כנעני. והוא אמרו יתעלה לא תעבוד בו עבודת עבד. ובספרא שלא ימול אחריו בלינמא ולא ימול לפניך כלים במרחץ, ולינמא היא מחצלת קטנה שיושב עליה כשייגע ויקחה העבד וילך בה אחר אדוניו. וכן כל מה שדומה לזה העבדות מזהיר להעבירים בעבד עברי, אבל יצוה במה שיצוה השכיר והאומן במה שהסכים עמו לעשות דבר מלאכה אחת, והוא אמרו יתעלה כשכיר ותושב יהיה עמך. (בסר, הלכות עבדים פ"ה) :

מצוה רנח שהזהירנו שלא למכור עבד עברי כמו שמכרו העבדים הכנעניים בשוה. וזה שיעמידוהו במקום שימכרו שם העבדים ויכריזו עליו ויוסיפו בהן הקונים. לא יעשה זה בשום פנים אלא בהצנע ובדרך נאה. ולשון ספרא לא ימכרו ממכרת עבד שלא יעשה סממא*) ויעמידם על אבן הלקח, וזאת האזהרה כוללת בלא ספק אזהרה לנוגב נפש (*ו"ל סממא, והוא סימן וחוסם).

לב שמח

קום קמים מעונ ומנחם ומכפ' כ', שנתנו ומנחם כל אחד מהם ב' אחד יש לאו מיוחד בפני עצמו לא תנחשו ולא תענונו, ולמדנו מהם לכל הטענין להם בלאו שכללות שילקו על כל אחד מהם בפני עצמו אף אם עשה כלם כאחת, אבל כאן באלמנה ויתום אין בהן לאו פרטי לשום אחד מהם בפני עצמו, שם שאמר כי אם ענה הענה אותו אע"פ דאיתו קאמר בלשון יחיד אין בו רמז לשום אחד מהם בפני עצמו שאלה כל אחד משניהם חוזרת ועדיין שניהם כלולים יחד ואלו שכללות מוקרי ללקות על שניהם אחת בלבד כשאר כל לאו שכללות. זה אני זריך לומר ע"פ דרכו של הרמב"ן ולא לדעת הרב כי כבר כתבתי לשל בסיומן ט' שכשהשניים הם שנים בלבד בלאו הכולל ואחד מהם נכתב בו לאו לעצמו לבדו במקום אחר אין למיין ממנו על השני עיין ס:

כתב

כתב הרב והמנהיג רנ"ו שנתנו מהכניד על היתומים והאלמנות והוא אמרו יתעלה כל אלמנה ויתום לא תענון. ואני אומר שאפילו נאום לדעת הרב ונאמר שכללו שכללות לא ימנו פרטיו אלא אחת אבל כאן נאמר שאם לאו פרטיו וימנו שמים סכרי חלקן הכתוב באמר אם ענה הענה אותו וזה מדרש הכמים בכל מקום כיוצא בו :
כתב

כתב הרב מזה רנ"ו וסוהרנו מענות היתום והאלמנה שנאמר כל אלמנה ויתום לא תענון כ'. וכתב עליו הרמב"ן אפי' נאום לדעתו שכללו שכללות לא ימנו פרטיו אלא אחת אבל כאן הוא לאו פרטי וימנו שמים סכרי חלקן הכתוב באמר אם ענה הענה אותו וזה מדרש הכמים בכל מקום כיוצא בו ע"ל :

ואני אומר מדרש הכמים בכל מקום כיוצא בו כינוי כששם אחד מהפרטים שכללו בלאו שכללות חור הכתוב וזכר אותו לבדו בלאו אחר ואמרינן דכיון שכללו שכללות כלל לזה שם האחרים היתה כוונת הכתוב בו ללמד על אותם האחרים שילקו על כל אחד מהם בפרט כמו שלוקם על זה האחר שיש בו לאו אחר לעצמו, וסדמיון לזה כל שאור וכל דבש לא תקטירו שם פוד לאו אחר בפניו כחמן לבדו לא תהפך חמץ, וכן לא ימלא קי מעטיר בנו וכו' בלש

לקנותו ולתת בו דמים, הנה זה כלו מי שיעשהו עובר על לא תחמוד. (וישמע יתרו, סלכות גזילס פ"ה):

מצוה רסו הזהירנו מהשים מחשבתנו לחמוד מה שיש לאחינו ולהתאוות בו שזה יהיה מבוא לעשות

תחבולה לקנותו, וזהו לשון האזהרה בזה הענין אמרו לא תתאוה בית רעך, ואין שני לאוין אלו בענין אחד אבל הלאו הראשון והוא לא תחמוד מזהיר לקנות מה שיש לזולתנו, ולא שני מזהיר אפילו להתאוות בלבנו לבד. ולשון מכילתא נאמר כאן לא תחמוד ולהלן הוא אומר ולא תתאוה לחייב על התאוה בפני עצמה ועל החמוד בפני עצמו, ושם אמרו מנין שאם התאוה שסופו לחמוד שנאמר ולא תתאוה ולא תחמוד מנין שאם חמד שסופו לאנוס ולגזול תלמוד לומר וחמדו שדות וגזלו. ובאור זה שאם ראה דבר יפה אצל אחד אם גברה מחשבתו עליו והתאוה בו עבר על לא תתאוה, ואם התעסק באהבת הדבר ההוא עד שישתדל להגיעו אצלו ולא יסור מחלות פניו ולהכביד עליו שימכרו לו או יחליף אותו אליו במה שהוא יותר טוב ממנו הנה כבר עבר על לא תחמוד גם כן אחר שקנה הדבר שהיה לחבירו ולא היה רצונו למכרו אבל הכביד עליו והערים עד שלקחו ויהיה שלו כבר עבר שני לאוין לא תתאוה ולא תחמוד, ואם נמנע האיש ההוא מלמכור או להחליפו באהבתו בדבר ההוא הנה הוא יקחהו באונס והכרח בחוק אהבתו בדבר ההוא בנפשו עובר על לא תגזול, הנה זה ההפרש בין לא תתאוה ולא תחמוד. (ואתחנן, טז):

מצוה רסז הזהיר השכיר מאכול בשעת עבודתו* מן הדבר שיעבוד בו כשיעבוד במחובר לקרקע. והוא

אמרו וחרמש לא תניף על קמת רעך, אמרו וחרמש לרבות כל בעלי חרמש ובשעת חרמש כלומר בשעת הקציר לא תקצור לעצמך, וכבר נודע כי זה הכתוב בא בשכיר ואשר כי תבא ירצה בו כשנכנסת שכיר כמו שאמר התרגום ארי תתגר. וכן במציעא (דף פ"ז) אמרו אלו אוכלין מן הארץ העושה במחובר לקרקע בשעת נמר מלאכה. ושם התבאר משפטי מצוה זו. (תלם, סלכות שניות פ"ב):

מצוה רסח הזהיר השכיר שלא לקחת מהאוכל שיעבוד בו יותר מאכילתו. והוא אמרו ואכלת ענבים

כנפשך שבעך וגו'. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשביעי מציעא ושם התבאר מה מותר לו לאכול ומה שאין לו רשות שיאכל ואם יאכלנו יהיה עובר על ואל כליך לא תתן. (טז, טז):

מצוה רסח הזהירנו מהתעלם מן האבדה אבל נקחה ונחזירה לבעלים, והוא אמרו לא תוכל

להתעלם. וכבר בארנו (מ"ע ר"ד) באמרם במכילתא בענין האבדה נמצינו למדין שהוא עובר על עשה ולא תעשה. ולשון הנמרא (מ"ט ט"ז) השבת אבדה עשה ולא תעשה ובמשנה תורה כפל האזהרה בזה הענין ובא בו לאו, והוא אמרו לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים. ובספרי לא תראה זו מצות לא תעשה ולהלן הוא אומר כי תפגע השב תשיבם זו מצות עשה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשני מציעא. (טז, טז) סלכות גזילס ואכזס פ"ה):

מצוה רע הזהירנו מהניח הנבוכ במשאו לחוץ בדרך, אבל נעזור אותו ונפרוק ממנו עד שיתקן לשאת אותו ולהגביהו ומנביה עמו משאו אם על גבו אם על בהמתו כמו שהתבאר במשנה תורה, והוא אמרו וחדלת מעזוב לו. ולשון מכילתא וחדלת מעזוב לו עזוב תעזוב מצינו למדין שהוא עובר על עשה ולא תעשה. וכבר בא גם כן לאו נפרד בזה הענין באמרו לא תראה חמור שונאך. ובספרי לא תראה מצות לא תעשה ולהלן הוא אומר כי תראה זו מצות

עשה

*עי' ביד החוקה הל' שניות פ"ב ס"ג ובזה"מ טז:

מישראל שימכרהו שהוא ימכרהו בחוקה כמו שהוא עושה על עבד כנעני ויהיה עובר על אמרו יתברך לא ימכרו ממכרת עבד. וכבר קדם לו זכרון זה, וכבר באר הכתוב שיהרג. ומשפטי מצוה זו עם שלפניה מבוארים בגמרא קדושין פ"א. (בבב, סלכות עזדים פ"ה):

מצוה רנא הזהירנו מהעביר עבד עברי במה שאין לו צורך בו והוא הנקראת עבודת פרך. והוא אמרו יתברך לא תרדה בו בפרך. אבל נעבידהו בהכרח לעשות הפעולה ההיא שיצוה עליה. ולשון ספרי לא תרדה בו בפרך שלא תאמר לו החם לי את הכוס והוא אינו צריך לו, וכן כל מה שדומה לזה, ואמנם הבניא משל מן היותר קלה שבמלאכות והיותר נקלה מהם ועם כל זה אינה מותרת אלא בעת הצורך. (טז, טז):

מצוה רס הזהירנו מהניח העכו"ם השוכן בארצנו להעביר עבד עברי שמכר עצמו בעבודת פרך. והוא אמרו יתעלה לא ירדנו בפרך לענין ולא נאמר אחר-כך שזה העבד עברי עבר על נפשו ומכר את עצמו לעכו"ם נעזבהו וימצא מה שימצא ויעשה לו מה שיעשה אבל נצוה על העכו"ם הזה ונמנעהו מהעביר בו עבודת פרך. (בבב, סלכות עזדים פ"ה):

מצוה רסא הזהיר שלא למכור אמה עבריה לזולתנו. והתבאר משפטי מצוה זו בפ"א מקדושין. (משפטים, סלכות עזדים פ"ה):

מצוה רסב הזהיר מענות אמה עבריה כשנקנה אותה אם נשאה, רוצה לומר שנחסר ממנה מוזה כמותה

ועונתה על דרך העניי וההכאבה. והוא אמרו שארה כמותה ועונתה לא יגרע. וזאת האזהרה תכלול כל מי שישא בת ישראל שלא יענה אותה בדבר מאלו הדברים על צד ההכאבה והצער. והוא אמרו באמה העבריה שהזהיר שלא למנוע ממנה שארה כמותה ועונתה כמשפט הבנות יעשה לה, הנה הודיענו כי משפט הבנות הוא שלא ימנע מהם שאר כמות ועונה. ואמרו במכילתא וכי מה למדנו כמשפט הבנות מעתה, אלא הרי זה בא ללמד ונמצא למד, ושם אמרו שארה אלו מזונות כמותה כמשמעה ועונתה דרך ארץ. (משפטים, סלכות אריות פ"ד):

מצוה רסג הזהירנו שלא למכור אשת יפת תואר אחר שבא עליה פעם אחת בבית אחר לקיחת העיר,

ואם מכרה לוקה כמו שהתבאר במקומו, והוא אמרו והיה אם לא חפצתה בה וגו' ומכור לא תמכרנה בכסף. (כי תלם, סלכות מלכים פ"ט):

מצוה רסד הזהירנו מהתעמר באשת יפת תואר אחר שבא עליה. רוצה לומר שלא יעבידה ויניחה אצלו

כשאר השפחות המשמשות כעבד. והוא אמרו לא תתעמר בה תחת אשר עניתה. ולשון ספרי לא תתעמר לא תשתמש. הנה התבאר לך שאלו שני לאוין יזהירו משני ענינים חלוקים, וזה שהוא מזהיר מלמכרה לזולתו ומהשאירה גם כן אצלו על דרך העבדות אבל יעשה כמו שצוה יתעלה ושלחתה לנפשה. וכן בארו (סוסידין פ"ה) בגונב נפש באמרו והתעמר בו ומכרו, ואמרו משיבניסוהו ברשותו וישתמש בו. והתבאר דיני אשת יפת תואר בראשון מקדושין. (תלם, טז):

מצוה רסה הזהירנו מהשים מחשבתנו לעשות תחבולה כדי לקנות מה שברשות זולתנו מאחינו. והוא

אמרו לא תחמוד בית רעך. ולשון מכילתא לא תחמוד יכול אפילו חומד בדבור תלמוד לומר לא תחמוד כסף וזהב מה להלן עד שיעשה מעשה אף כאן עד שיעשה מעשה. הנה יתבאר לך כי זה הלאו מזהיר מהערים עד שנקח לעצמנו הדבר שאנחנו חומדים אותו ממון אחינו ואפילו

בין עשיר לעני להכריחו לפרוע מה שהוא חייב לפרוע, והוא אמרו יתעלה ודל לא תהדר בריבו. וכבר נכפלה זאת האזהרה בזה הענין בלשון אחר. והוא אמרו יתברך לא תשא פני דל. ולשון ספרא לא תשא פני דל שלא תאמר עני הוא והואיל ואני והעשיר חייבין לפרנסו אוכלו ונמצא מתפרנס בנקיות תלמוד לומר לא תשא פני דל. (ואלס סמפטיס, סלכות סנסדרין פ"ג):

מצוה רעה שהזהיר הדיין כשידע שהוא אדם רשע ובעל עבירות (והזהיר מהשים ענישו) להמות דינו. והוא אמרו יתעלה לא תמה משפט אביונד בריבו. ולשון מכילתא רשע וכשר עומדין בדין לפניך לא תאמר הואיל ורשע הוא אמה דינו תלמוד לומר לא תמה משפט אביונד בריבו אביון הוא במצות, כלומר אע"פ שאביון הוא במצות לא תמה דינו. (סס, סס):

מצוה רעט שהזהיר הדיין שלא לרחם על מי שיהרגו חבירו או חיסר בו אחד מאיבריו רוצה לומר בפרעון קנסות. שלא תאמר עני זה וחתך ידו או סימא עינו בלא כוונה ארחם עליו ואעשה לו צדקה בעונשו. והוא אמרו יתעלה לא תחוס עינד עליו ובערת דם הנקי וגו'. (סופטיס וסופטיס, סס פ"ג):

מצוה רפ שהזהיר השופט מהמות משפט הנרים והיתומים. והוא אמרו יתעלה לא תמה משפט גר יתום. והנה כבר התבאר שמי שיטה משפט אחד מישראל עובר בלאו אחד. והוא אמרו לא תעשה עול במשפט. ואם הטה משפט גר עובר בשני לאוין ואם היה גר יתום עובר בשלושה לאוין. (תלס, סס פ"ג):

מצוה רפא הזהיר השופט שלא לשמוע אחד מבעלי הדין שלא בפני בעל דינו. והוא אמרו לא תשא שמע שוא, שברוב יהיו בעלי דין שלא בפני בעל דינם והזהיר השופט משמוע אותם הדברים, כדי שלא תכנס לנפשו צורת הדברים אין יושר להם ולא אמתות. ולשון מכילתא לא תשא שמע שוא אזהרה לדיין שלא ישמע מבעל דין עד שיהיה בעל דינו בפניו ואזהרה לבעל דין שלא ישמע דבריו לדיין עד שיהיה חבירו עמו, ולהזהיר מזה הענין אמר מדבר שקר תרחק כמו שנתבאר ברביעי משבועות (דף ל"ב). ובכלל לאו זה גם כן אמרו אזהרה למספר לשון הרע והמקבלו ומעיד עדות שקר כמו שהתבאר במכות (דף כ"ג). (ואלס סמפטיס, סלכות סנסדרין פ"ג):

מצוה רפב הזהיר השופט שלא לנמות אחרי רבים כשתהיה התוספת איש אחד לבד, ובאור זה כי כשתהיה המחלוקת בין הדיינים בחוטא ואמרו קצתם שהוא חייב מיתה וקצתם שהוא פטור והיו המחייבין יותר ממוכין במנין איש אחד הנה אינו מותר להמית החוטא ההוא, והזהיר האל את הדיין מהמית אותו עד שיהיו המחייבין יותר מן המזכין שנים. והוא אמרו לא תהיה אחרי רבים לרעות רוצה לומר לא תמשך אחרי איזה רוב שקרה במשפט מות וזה ענין יחדו לרעות. ולשון מכילתא אחד עשר מזכין ושנים עשר מחייבין שומע אני יהא חייב תלמוד לומר לא תהיה אחרי רבים לרעות. ושם אמרו המייתך לטובה על פי אחד ולרעה על פי שנים. וכבר התבאר משפטי מצוה זו ברביעי מסנהדרין. (סס, סס פ"ט):

מצוה רפג הזהיר הדיין מהמות לדעת דיין אחד על צד ההשען אליו בחיוב החייב או זכות הזכאי מבלתי שיהיה הדבר מוכן אצלו לפי הקשו ושכלו מהקדמות התורה, והוא אמרו לא תענה על ריב לנמות, רצה בזה לא תבקש בריב הנמיה והיא שתמה עם הרוב או עם הגדולים ושתשתוק במה שיש בנפשך בדין ההוא. ולשון מכילתא לא

עשה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשני סמפטיס. (אלס סמפטיס, סלכות רולס פ"ג):

מצוה רעא הזהיר מעשות עול במדת הארץ והמשקולות. והוא אמרו לא תעשו עול במשפט במדה ונוי ופירוש הפסוק לפי מה שבאה בו הקבלה לא תעשו עול במשפט זה המדה, והם אמרו בבאור ענין זה הלאו לא תעשו עול במשפט אם לדין הרי אמור אם כן למה נאמר במשפט מלמד שהמודד נקרא דיין, ושם אמרו במדה זו מדת הארץ רוצה לומר מדידתה וחלוקתה שיעשה בה כפי מה שיחייבוהו מופתי התשבורת מצדק המדות וידיעת האופנים האמתיים בהם, ולא יתעסק בזה במעשה דמיונים כי אין אמתיות להם כמו שיעשו רוב העם. במשקל כולל המשקולות והמאזנים. (קדושים, סלכות גניס פ"ו):

מצוה רעב שהזהיר מהיות המשקולות והמדות חסרות אצלנו בבתינו אע"פ שלא יעשה בהם מקח וממכר, והוא אמרו יתעלה לא יהיה בכיסך אבן ואבן גדולה וקמנה וכן איפה ואיפה. ולשון גמרא בתרא (דף פ"ט): אסור לאדם שישהה מדה חסרה או יתירה בתוך ביתו ואפילו הוא עביו של מימי רגלים. ולא תחשוב שאמרו לא יהיה לך איפה ואיפה ולא יהיה לך אבן ואבן שהן שני לאוין. אמנם בא להשלים דיני המצוה עד שיפורשו מיני השיעור והם המשקל והמדה כאילו יאמר לא יהיה אצלך שני שיעורין לא במדידה ולא במשקל כמו שבארנו במצות עשה, ואמרו לא יהיה לך אבן ואבן לא יהיה לך איפה ואיפה הוא כמו אמרו לא תשיך לאחיד נשך כסף נשך אוכל נשך כל דבר אשר ישך שהוא לאו אחד כולל מינים הרבה אשר בהם כולם ענין אחד בעצמו, ולא בהכפל הלשונית ירבו המצות כשיהיה ענין אחד כמו שהקדמנו בשרש תשיעי, וכבר קדם לנו כגון זה במצות לא תעשה, והוא אמרו לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור. (תלס, סס פ"ו):

מצוה רעג שהזהירנו מעשות עול בדין, הוא אמרו יתעלה לא תעשו עול במשפט וענין לאו זה שלא יסתור הגדרים שנדרה תורה לחייב בדבר או לפטור ממנו. (קדושים, סלכות סנסדרין פ"ג):

מצוה רעד שהזהיר הדיין שלא לקחת שוחד מבעלי הריב ואפילו לדון אמת. והוא אמרו יתעלה ושחד לא תקח. וכבר נכפלה האזהרה בזה הענין. ובספרי לא תקח שחד אפילו לזכות את הזכאי ולחייב החייב. וכבר התבאר דיני מצוה זו במקומות מסנהדרין. (ואלס סמפטיס, סס פרק כ"ג):

מצוה רעה שהזהיר הדיין שלא לכבד אחד מבעלי הריב בענין הדין ואפילו היה גדול וכבד ונשוא פנים לא יסביר לו פנים בדין כשיבא לפניו עם בעל דינו ולא ישאל בעניניו וסיפורו. ואמר יתעלה לא תהדר פני גדול. ובספרי שלא תאמר עשיר הוא זה ובן גדולים הוא איך אביישנו לכך נאמר לא תהדר פני גדול. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במקומות מסנהדרין ושבועות. (קדושים ססו, סנסדרין פ"ג):

מצוה רעו שהזהיר הדיין שלא לירא מאדם מוזק גוים ודובד עתק ולא יחתוך עליו הדין והאמת, אבל הוא חייב לחתוך את הדין ולא ישים לב במה שיקרה עליו מן ההיזק מן האיש ההוא. והוא אמרו יתעלה לא תגורו מפני איש. ולשון ספרי לא תגורו שמא תאמר מתירא אני מאיש פלוני שמא יחרגני או שמא ידליק את גדישי או שמא יקצץ את נטיעותי תלמוד לומר לא תגורו מפני איש. (אלס סנסדרין, סס פ"ג):

מצוה רעז שהזהיר הדיין מחמול על עני בדין אבל ישוה

נראה לי שהגיון כדברי הרב שאין למנות מספוק זה כי אם מלוא אחת, כי עדות ראויה רודף אחר חבירו להכריז וכו' ועדות אחד מעידו שעבד לחמה וכו' הכל ענין אחד ששניהם הם להודיע לנו שלא נהרגו את האדם כאשר נוכל להחזיק ידיו וק' בלד מן הדברים ואף אם ידעו שני עמיתים כבד ידעו שאין למנות כל האיסורים הכללים בללו אחד רק למלוא אחת כאשר עשה ג"כ ביהוס והלמנה ושאר דברים ואסור ומחיר ואחרים וזלזלם. ומה שאמר (א) כי בנמרה דרשו זה הפסוק בענין אחר והוא העיקר והוא דמכילתא אסמכתא בעלמא היא, כ"ל אדרבה כי המדרש שדרשו בו בנמרה הוא אסמכתא ואינו פסוק הפסוק כלל, וזה לפי שחזרת הגוף לזכות הוא מבורך בעלמא שנוסף להחזירו שאלו לא נחזירנה שמה כ"ד יעברו על לא תחלה מאחר שזה אמר שיש לו ללמד עליו זכות ומי יודע כי אפשר ממש בדבריו. אלא מה שדרשו בו במכילתא הוא פסוק הפסוק ממש. ומה שאמר עוד (ב) כי הדרשה של המכילתא היא אסמכתא שברי כבד נודע אלא שחזר עדות אינו כלום ואפילו בדיני ממונות, כ"ל שאם ידענו ענין עד

כתב הרב והמלוא ר"צ שנמנעו מלקיים גבולי העונש באחמלחות חזקות. ובמכילתא אמרו בלוחו רודף אחר חבירו להכריז וכו' ואמרו ישראל הוא בן ברית הוא אם הרגה אותו הנהג והעליו עיניהם ומלואו הכונן ומפרפר והסיף מנתק דם ביד ההורג שומע אני יהא חייב תלמוד לומר ונקי וצדיק אל תהרגו, וכבד וכו' כן כשיעידו שני עדים עליו בשתי עבירות לא יסגר אמרו היה אחד מעידו עובד לחמה ואחד מעידו עובד ללבוש שומע אני יספרו כ"ל ונקי וצדיק אל תהרגו. והכונן בזה שימונו שני מניעות שהם עמיתים שונים אין להם דמיון זה עש זה כלל הכלל הכמים רבו העדוים שאין שוות מנקי שזה נקרא נקי שלא נחקיים עליו עדות בעבירה והוא הכמיה מחלה במכילתא, וחזרו ורבו האחמלחות מלדיק שזה צדיק בדין אע"פ שאינו נקי מן החטא. ואני חמה עוד שאין הכונן נדרש כן בתלמוד (א) אלא בדיני משנהדרין (דף ל"ג:) שנינו דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין להוציא דיני נפשות מחזירין לזכות ואין מחזירין להוציא ואמרו ח"ר מנין ליואל מב"ד חייב ואמר אחד יש לי ללמד עליו זכות מנין שמחזירין אותו ח"ל נקי אל תהרגו ומנין ליואל מב"ד זכאי ואמר אחד יש לי ללמד עליו חובה מנין שאין מחזירין אותו ח"ל צדיק אל תהרגו שאין מחזירין אותו להוציא אפילו הסכימו כולם שפטו אלא ח"כ פטו בדבר שהצדוקים מודין בו. והמדרש שפסדו בו בעלי הנמרה הוא עיקר ובו היה ראוי להפסד וגם שם במכילתא היה שנוי. (ב) ואומר אני שהחלל הברייתא השנויה במכילתא היה אחד מעידו שהוא עבד לחמה ואחד מעידו שהוא עבד ללבוש ורלואו רודף אחר חבירו שחיון באסמכתא בעלמא סמכו לומר למקרא היה שאפילו בדיני ממונות כגון חמה ולבנה אין מפרפרין שהיא הכתשה בחקירות ואפילו נאמר בשעידו שזכה וקמר להם שלא בפניהם עדות המכתשה זו אם זו בדיקיות כגון זו פסולה דהוה ליה מנה שחור ומנה

מצוה רפד הזהיר בית דין הגדול וראשי ישיבה שלא למנות דיין אדם שאינו חכם

בחכמת התורה בעבור מעלות אחרות שיהיו לו וימנו אותו בעבורם, הנה הוא מוזהר מזה, אבל לא תביט התורה במנין זולת להריונות האיש בחכמת התורה והיותו יודע צויה ואזהרותיה והנהגותיו וחוקתו במעשים טובים והנאותים לזה, והזהירה ממנות ממונה בעבור מעלות אחרות, והוא אמרו לא תכירו פנים. ולשון ספרי לא תכירו זה הממונה להושיב הדיינים, רוצה לומר שזאת האזהרה אמנם לאיש שימנה הדיינים על ישראל שהזהיר שלא למנותם בעבור מה שהקדמנו, שמה תאמר איש פלוני נאה אושיבנו דיין איש פלוני גבור או יודע בכל לשון אושיבנו דיין נמצא מוכה את החייב ומחייב את הזכאי לא מפני שהוא רשע אלא מפני שאינו בקי לכך אמר לא תכירו. (דברים, ט"ז פ"ג):

מצוה רפה הזהיר מהעיד עדות שקר. והוא אמרו לא תענה ברעך עד שקר, ונכפל זה במקום אחר ובלשון אחר והוא עד שוא, והעובר על לאו זה כבר גזרה עליו התורה ואמרה ועשיתם לו כאשר זמם. ולשון מכילתא לא תענה ברעך אזהרה לעדים זוממים, ובוזה הלאו גם כן מלקות כמו שהתבאר בריש מכות (דף ב'): (יתרו, סלכות עדות פ"ז):

מצוה רפו הזהיר הדיין שלא לקבל עדות בעל עבירה ומעשות דבר על פי עדותו. והוא אמרו אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס. ובא הפירוש אל תשת חמס עד להוציא החמסנים והגולגלים שהם פסולים לעדות שנאמר לא יקום עד חמס באיש. והתבאר משפטי מצוה זו בפ"ג מסנהדרין. (משפטים, ט"ז פ"ג):

מצוה רפז הזהיר הדיין שלא לקבל עדות הקרובים קצתם על קצתם. והוא אמרו לא יומתו אבות על בנים. ובא הפירוש המקובל בספרי שלא יומתו אבות בעדות בנים ובנים בעדות אבות, והוא הדין לדיני ממונות ואמנם זכר לנו בדיני נפשות על צד הנומא שלא נאמר אחר שזה אבוד נפש לא נחשוד הקרוב בו אבל נעשה בעדותו אחר שעדותו לאבוד נפש קרובו הוא ואין זה מקום לחשדו, ולפיכך לקח למשל הראשון שבקרובים וגדול האהבה והוא אהבת אב לכן והבן לאב. והנה יאמר אחר שאין מקבלים עדות אב על הבן ואפילו לחייבו מיתה לא כל שכן שאר הקרובים שלא יקובלו. וזה גזרת הכתוב אין לה מעם בשלם פנים. והתבאר משפטי מצוה זו בפ"ג מסנהדרין. (חלא, ט"ז):

מצוה רפח הזהיר הדיין שלא לחתוך הגדרים* או לחייב ממון בעדות עד אחד ואפילו היה בתכלית הכשרות. והוא אמרו לא יקום עד אחד באיש לכל עון, ואמרו (שמות מ') לכל עון הוא דאינו קם אבל קם לשבועה. והתבאר משפטי מצוה זו בפ"ג מסנהדרין. (שופטים, ט"ז פ"ג):

מצוה רפח הזהיר הדיין שלא להרוג נקי וזכאי. והוא אמרו לא תרצח. (יתרו, סלכות רוצח פ"א):

מצוה רצ הזהיר הדיין שלא לחתוך הגדרים באומד הדעת החזק ואפילו היה קרוב לאמת כגון שאדם ירדפהו ושונאו להרגו ולהנצל ממנו יכנס בבית אחד והרודף יכנס אחריו ונכנסו אחריו ומצאו הנרדף נהרג והוא מפרפר ושונאו שהיה רודפו עומד עליו והסכין בידו ומנטף דם הרי זה הרודף לא יהרגוהו סנהדרין על צד חתוך הגדר אחר שאין עדים מעידין עליו שראו ההריגה, ובאה האזהרה בתורה מהרגו זה, והוא אמרו ונקי וצדיק אל תהרגו. ובמכילתא אמרו ראוהו רודף אחר חבירו להרגו והתרו בו ואמרו ישראל הוא בן ברית הוא אם הרגת אותו תהרג והעליו עיניהם ומצאוהו הרוג ומפרפר והסיף מנתק דם ביד ההורג שומע אני יהא חייב תלמוד לומר ונקי וצדיק אל תהרגו. ולא תרחיק זה ותפלא מזה הדין. כי הדברים האפשריים מהם קרובי האפשרות ומהם רחוקי האפשרות ומהם אמצעיים בין זה לזה ולאפשר רוחב גדול ואילו התירה תורה לחתוך דיני נפשות באפשר הקרוב מאד שאפשר שיהיה קרוב מהמציאות כגון זה שהמשלנו היינו חותכין הגדר במה שהוא רחוק מזה מעט ובמה שהוא רחוק מאד ג"כ עד שיחתכו הגדרים וימיתו האנשים במעט אומר לפי דמיון הדיין ומחשבתו ולכן סגר יתעלה את הפתח ואמר שלא יחתוך גדר העונש אלא כשהיו העדים מעידים שהם ידעו בודאי שזה עשה המעשה ההוא בלא ספק ובלא דמיון כלל, וכאשר לא נחתוך הגדרים בדמיון חזק

*כ"ל העונשים.

לב שמח

כתב הרב מלך סוכר הדיין של לחתוך הגדרים באומד הדעת כו' כגון מי שירדפהו ושונאו להרגו ונכנס לבית אחד והרודף יכנס אחריו ומצאו הנרדף נהרג ומפרפר והסיף מנתק דם ביד ההורג שומע אני יהא חייב תלמוד לומר ונקי וצדיק אל תהרגו. ובמכילתא אמרו ראוהו רודף אחר חבירו להרגו והתרו בו ואמרו ישראל הוא בן ברית הוא אם הרגת אותו תהרג והעליו עיניהם ומצאוהו הרוג ומפרפר והסיף מנתק דם ביד ההורג שומע אני יהא חייב תלמוד לומר ונקי וצדיק אל תהרגו. ולא תרחיק זה ותפלא מזה הדין. כי הדברים האפשריים מהם קרובי האפשרות ומהם רחוקי האפשרות ומהם אמצעיים בין זה לזה ולאפשר רוחב גדול ואילו התירה תורה לחתוך דיני נפשות באפשר הקרוב מאד שאפשר שיהיה קרוב מהמציאות כגון זה שהמשלנו היינו חותכין הגדר במה שהוא רחוק מזה מעט ובמה שהוא רחוק מאד ג"כ עד שיחתכו הגדרים וימיתו האנשים במעט אומר לפי דמיון הדיין ומחשבתו ולכן סגר יתעלה את הפתח ואמר שלא יחתוך גדר העונש אלא כשהיו העדים מעידים שהם ידעו בודאי שזה עשה המעשה ההוא בלא ספק ובלא דמיון כלל, וכאשר לא נחתוך הגדרים בדמיון חזק

ומה לכן בהכרח אם נאמר בשליש מכתשין חלי עדות היא וכבר יולא לנו פסוק ממשקו לא ימות על פי עד אחד בביד העדים (מכות י') אמרו לא ימות על פי עד אחד להביא שנים שרואין אותו אחד מחלוק זה ואחד מחלוק זה ואין כוונתו זה אלא שיש מכתשין ולא עוד אלא אפילו שנים בזה אחד זה מחלוק אחד חלי מכתשין והעמידה אפי' בצנעל אם הערה דהא קא חזי כולי מעשה והא קא חזי כולי מעשה, כלומר שכל אחד רואה בלתי בעילה מעשה המחייב ואפי' חלי מכתשין והוא המניע שנגמנו מלא ימות על פי עד אחד, וכן מלמד חזק בדיו ממונות הוא פסול דק"ל כרבנן דפליגי עליה דר' אחא בגמל האומר כמתבאר שם ברביעי של סנהדרין (דף ל"ז:) ולא בא הכתוב הזה ונקי ולדיק אל הסרו אל לפסוק בדיו נפשות המחייבין דיון ממון. וזה ראו בעלי הגמרא והפסוק להם סוף במתנתה השנים במתלתא שהיא עיקר המדרש בכתוב הזה ומ"מ שתי מניעות הן:

כתב הרב והמאמר רצ"ד שנגמנו מלדון האנוס על חפץ שיעשה והוא אמרו יתעלה ולנערה לא תעשה דבר ובסנהדרין אמרו אנוס רחמנא פטריה שנאמר ולנערה לא תעשה דבר. וכבר ביארנו אחריו שגין זה הללו (א) מניעה אלא שגילות לפסוק הנערה האנוס, ומאמרם שהיא מסנהדרין אנוס רחמנא פטריה ראוי שהוא פסוק לא אזהרה וכבר קדם לנו זכרון זה (מכות ח'): כתב

מצוה רצב שהזהירנו מהרוג מחייבי מיתה כשנראה שכבר עשה חמא שנתחייב עליו הריגה קודם הגיעו לבית דין אבל נביאיהו לבית דין בהכרח ונעיד עליו כעדים לפנייהם ונהיה אנחנו עדים לבית דין והם ישפטו עליו במה שיהיה חייב, והאזהרה שבאה בזה הענין הוא אמרו לא יומת הרוצח עד עמדו לפני העדה למשפט. ולשון מבילתא יכול יהרגו אותו משהרג או משנאף תלמוד לומר עד עמדו לפני העדה. ואפילו היה בית דין הגדול הם שראוהו הורג והם כלם עדים תבא העדות אצל בית דין אחר ואחר ידיניהו. ובמבילתא הרי עדה שראו באחד שהרג את הנפש יכול יהרגוהו תלמוד לומר עד עמדו לפני העדה עד שיעמוד אצל בית דין. (סס, הלכות רוצח פ"ה):

מצוה רצג שהזהירנו שלא לחוס על הרודף, ובאור זה כי מה שזכרנו במצוה שלפני זאת מהציל החומא שלא יהרגוהו העדים עד שידינו אותו בית דין אמנם הוא כשעבר ועשה המעשה שיתחייב עליו מיתה והשלים אותו. אמנם בעת השתדלותו ובקשו לעשות אז יקרא רודף וחובה עלינו למנעו מעשותו מה שלבו מתאוה ונצד לו כדי למנעו מן העבירה, ואם לא רצה לשמוע אלינו נלחם בו, ואם יכולנו למנעו בחסור אחד מאיבריו כגון שנחתוך ידו או רגלו או נסמא עינו הנה זה הוא הקודם, ואם לא היה אפשר למנעו אלא באבדת נפש הנה יהרג כדי שלא יעשה מעשה הרע ההוא. ובאה האזהרה שלא לחוס עליו ומהמנע להרגו והוא אמרו וקצותה את כפה לא תחוס עינך. ולשון ספרי וקצותה מלמד שאתה חייב להצילו בכפה ומנין שאם לא היו יכולין להצילו בכפה שמצילין אותו בנפשה תלמוד לומר לא תחוס עינך, ושם אמרו מה מבושיו מיוחד שיש בו סכנת נפשות והרי הוא בוקצותה אף כל דבר שיש בו סכנת נפשות הרי הוא בוקצותה. וזה שאמרנו שיהרג הרודף אינו בכל מי שישתדל לעשות איזו עבירה ואמנם הוא באחד הרודף אחר חבירו להרגו ואפילו היה קטן או הרודף אחר אחת מן העריות לגלות ערותה ובתנאי שיהיה בן תשע ויום אחד, ומבואר הוא כי הזכר הוא בכלל העריות, ואמרו צעקה הנערה ואין מושיע לה הא יש לה מושיע צריך להושיעה בכל מה שתוכל, והשוה בין רודף אחריה ובין רודף אחר חבירו להרגו ואמר כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש וגו'. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפ"ח מסנהדרין. (תלם, סס):

מצוה רצד הזהיר מענוש האנוס על חמא אם עשאו אחר שהיה אנוס על המעשה. והוא אמרו ולנערה לא תעשה דבר. [ובסנהדרין אמרו אנוס רחמנא פטריה שנאמר ולנערה לא תעשה דבר]. (סס, סס):

מצוה רצה הזהיר מקחת כופר מן ההורג בשוגג כדי שנפטר אותו מגלות אבל יגלה על כל פנים. והוא אמרו לא תקחו כופר לגוס אל עיר מקלטו. והתבאר משפטי מצוה זו במכות. (מסעי, הלכות רוצח פ"ה):

מצוה רצו הזהיר מקחת כופר מן ההורג במזיד אבל יהרג על כל פנים. והוא אמרו לא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למות. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במכות. (סס, סס פ"ה):

מצוה רצז הזהירנו מלהתירשל בהצלת נפש אחד כשנראהו בסכנת מות או ההפסד ויהיה לנו יכולת להצילו כמו שהיה **ר"ל העונשים.

לב שמח

זה שימנו שתי מניעות שסע ענינים שונים אין להם דמיון זה עם זה כלל עכ"ל. ולא ידעתי לטוב דעתי נענעתי זאת כי אף שהענינים שונים הם לאו אחד יכולים ולא שכללות הוא שקדם וזכר לדעת סכסע שהספרים בו רבים אין לוקין עליהם אלא אחת דומות דכל שאור וכל דבש לא תקטירו ודומות דכל אלומה ויתוס לא תענון דסלקין מיניה:

כתב הרמב"ם כתב הרב והמאמר רצ"ד שהידינו מלדון האנוס על חפץ שיעשה והא קא חזי כולי מעשה והא קא חזי כולי מעשה, כלומר שכל אחד רואה בלתי בעילה מעשה המחייב ואפי' חלי מכתשין והוא המניע שנגמנו מלא ימות על פי עד אחד, וכן מלמד חזק בדיו ממונות הוא פסול דק"ל כרבנן דפליגי עליה דר' אחא בגמל האומר כמתבאר שם ברביעי של סנהדרין (דף ל"ז:) ולא בא הכתוב הזה ונקי ולדיק אל הסרו אל לפסוק בדיו נפשות המחייבין דיון ממון. וזה ראו בעלי הגמרא והפסוק להם סוף במתנתה השנים במתלתא שהיא עיקר המדרש בכתוב הזה ומ"מ שתי מניעות הן:

כתב הרב והמאמר רצ"ד שנגמנו מלדון האנוס על חפץ שיעשה והוא אמרו יתעלה ולנערה לא תעשה דבר ובסנהדרין אמרו אנוס רחמנא פטריה שנאמר ולנערה לא תעשה דבר. וכבר ביארנו אחריו שגין זה הללו (א) מניעה אלא שגילות לפסוק הנערה האנוס, ומאמרם שהיא מסנהדרין אנוס רחמנא פטריה ראוי שהוא פסוק לא אזהרה וכבר קדם לנו זכרון זה (מכות ח'): כתב

בראה

בפתב סרב תואו ש"ז סוהירו מלגלה שער הנהק וס"א ואת הנהק לא יגלה ולבון ספרא מינין
לחולס סימני טומאה מתקו נהקו שטורב בלא תעשה שגאמר ואת הנהק לא יגלה. ש"ח
סוהיר מלקון סימני לרעת או לכוותן עד שישתנו מראיהו וס"א השמר בגגה הדרשת ולבון ספרי

נראה לי שהגלגל כדברי הרב למנוח אסתר קללה האבות והנאמנים לאוין מיוחדים בפני עמון כי גם שלא בזה אסתר מיוחדת עליהם מ"מ כבר קדם לנו לא עשה הכתוב אלא א"כ הזכיר וא"כ נריך להביא לו אסתר ממקום אחר וזה כי מצינוה מזה אסתר שגמרה בדבר אחר לא נקפיד בזה ונמנה אותה אסתר גם על זה,

עד שתגמול למזיק לפי צורת החיזוק הרשומה בדמיון ובאשר שלמה לו גמול תנוח אותה התנועה ונעדרה מהתנועה מן הדמיון, ופעמים ישלימו גמול בקללה ובחרופין לבד ותנוח בדעתו בשיעור מה שהגיע למזיק חיזוק באותן המאמרים והחרוף, ופעמים יהיה הענין יותר קשה ולא תנוח אותה התנועה עד שתאבדו ממנו או תנוח בדעתו שיעור מה שהגיע לו מכאב לאבוד ממנו, ופעמים יהיה הענין יותר קשה ולא תנוח עד שתנקים ממנו בנופו ממיני ההכאות וחסרון האיברים, ופעמים יהיה הענין יותר קשה ולא תנוח התנועה עד שתקח נפש המזיק ואת חלקו מן המציאות וזה הוא התכלית, ופעמים תהיה תנועת הנפש קטנה לבקשת עונש המזיק וזה לקטנות עונש עד שתנוח התנועה בצעקות ונזמו עליו וקללו אע"פ שלא ישמע אותו אדם ולא יהיה במעמד ההוא, וזה מפורסם מפועל בעלי החמה וכעס שתנוח דעתם בזה השיעור מהחמאים הקלים ואף על פי שיהיה החומא בלתי יודע בכעסם ולא ישמע בחרופיהם. ואולי יהיה בדעתנו כי בתכלית מה שנאמר לנו קללת איש מישראל כשיהיה שומע אותו למה ששיגהו מן הצער והכאב אבל קללת החרש אחר שלא ישמע ולא יכאב בו שלא יהיה בזה חמא, הנה הודיענו שהוא אסור והזהיר ממנו, כי התורה לא הקפידה בענין המקולל לבד אבל הקפידה גם כן בענין המקלל לבד כשהזהיר שלא יניע נפשו לנקימה ולא ירגיל לכעוס, וכן

כתב הרב והמורה שר"ח שגמנו כל איש ממנו מקלל אביו ואמו, והמורה שר"ח שגמנו מלהבות האבות. ואלי אומר שאסתר האבות בקללה ובנאמנה לא בזה אלא מפי שהם בכלל ישראל שהזכירו על כולם אע"פ שגזר באלו עונש אינם מניעות ממנו לעמון כי אין השבועה בעונשין אלא בלשון והרי הרב אומר כן שאין בהכח האבות וקללתן אלא הלאוין הנאמרים בכלל כל אדם שכן כוללן האב וזולתו וא"כ היך ימנו האנשים לאחד אחד ובאמת שזה דבר ברור בהכח שלל הזכר בה כחוב או רמז וזלתי אסתר כן יוסף הכוללת כל אדם, וכן הדבר בקללה לפי מדרשי התלמוד וכמו שכתב הרב בבאן, אבל לשון המכילתא שחייב בן נשיא ארבע משום אב ומשום נשיא ומשום דיין ומשום בעמך, מהספק לי ולא ידעתי לו ענין היך יתכן אולי הוא מביא כל אדם כמו שחמך מבעמך לא חמור ויש לו מדרש אחר לאב בפני עמון כמו כן אבל אנו בתלמוד אין בו מקרא ולא מדרש בפני עמון אלא שהוא בכלל ישראל וכיון שכן אינו חייב אלא משום אחד בזה ואחד כו'. וכן מה שכתב הרב שמי שיקלל אחד מישראל עובר בלאו אחד וזה לאו מקלל חרש ומי שיקלל הדיין עובר בלאו לאוין ולוקה שנים והנשיא לוקה שלש, גם כן אינו אלא לפי מדרש מכילתא שחמך אין לי אלא דיין ונשיא שחמך כל אדם מניין ח"ל בעמך לא חמור, (א) אבל אנו שאין לנו לכל אדם חלקות אלא בבנין אב מן הלאוין שנגמלו ודיין וחרש אינו לוקה אלא משום נשיא ומשום דיין. ובדלי במסכת תמורה (דף ד') חמור בשלמה מבעד את חבירו בשם אסתרית דלא ליבער נפקא ליה מלא מקלל חרש, וכן בפרק שבעה העדות (דף ל"ו) חבירו דכתיב לא תקלל חרש ומשם נדמה לרב שהוא לאו כולל כל אדם ואין פירושו כן (ב) אלא שמדרשו של אותו הלוא בזה לנו האסורה עם לאו הנשיא ומכאן נמצא כל האנשים ולשון קרה הוא, וכן חמור בפרק סוזה (דף מ"ח ע"ב) מילט לא לייסוין ליה דכתיב ונשיא בעמך לא חמור ואף שם הזכירו לשון קרה ומשניהם הוא

וכן עשה ג"כ בלאו דלחיים לא תקלל שחמך כי בזה להזכיר על ברכת ה' ועשו לאו ג"כ למקלל דיין. וכבר הזכיר זה הרב בסוף שרשיו בהקדמה, ונאמר ח"כ שבדין חייבה המכילתא בן נשיא ארבע גם כי לא בזה מיוחד לאביו. ומה שחמך עוד הרמב"ן (א) כי המקלל הנשיא אינו חייב רק שנים מפני שקללת כל אדם לא יאל לנו מלאו בפני עמון רק מבנין אב כמו שנבאר בסוגרין, ל"ל שזה לא כתבנו גם לא קרמו שם כלל רק על אביו חמור שיהא משניהם. ונמא כוונה לומר שכשם שחמך הסוגיא דסוגרין משמע שמי אפסר לרבות אביו רק משניהם כן יהיה בחבירו וזהו ג"כ דעת המוס' שם, וגם זה אינו נכון בעיני כי דוקא אביו נריך לרבות אותו משניהם משום שלל בזה בו אסרה, חמסם בחבירו שגא בו פסוק לא תקלל חרש אין להקשות ולומר מה לחרש שהרי חמך בספרי אין לי אלא חרש מנין לרבות כל אדם ח"ל ונשיא בעמך לא חמור. ומה שחמך עוד (ב) ששחמך פסוק לא תקלל חרש בנאמנה ואמרו שהוא אסורה לכל אדם כונתם היא שם פסוק ונשיא בעמך לא חמור יאל לנו אסרה לכל אדם, ל"ל שהדברים נכתבין ואין להוסיף. בזה כלל ומאמר שלל הביאו פסוק אחר עם לא תקלל חרש ח"כ גודלי משם בלבד יאל לנו האסרה. ומה שהזכירו בזהב ונשיא בעמך לא חמור ולא פסוק ולא תקלל חרש, י"ל שהמאמר הוא סובר כדעת המכילתא דנפקא ליה משם אבל לא שדעתו היא כי ימנעו שני אלו הפסוקים לאסרה כל

בעלי הקבלה הביאו ראיה על איסור קללת כל איש מישראל מאמרו לא תקלל חרש. ולשון ספרא אין לי אלא חרש מנין לרבות כל אדם תלמוד לומר ונשיא בעמך לא תאור אם כן למה נאמר חרש מה חרש מיוחד בחיים יצא המת שאינו בחיים. ובמכילתא לא תקלל חרש דבר הכתוב באומללין שבאדם. וכל מה שאמרנו בתנאי שיקלל בשם, וכן כשקלל עצמו לוקה. הנה כבר התבאר שמי שקלל חבירו בשם עובר בלאו אחד והוא לא תקלל חרש. ומי שקלל הדיין עובר בשני לאוין ולוקה שנים, ומי שקלל נשיא לוקה שלש. ולשון מכילתא כשהוא אומר ונשיא בעמך לא תאור אחד דיין ואחד נשיא במשמע ומה תלמוד לומר אלהים לא תקלל לחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו, מכאן אמרו יש מדבר דבר אחד וחייב עליו משום ארבעה דברים משום לא תקלל חרש ומשום האב ומשום דיין ומשום נשיא בעמך מכל מקום. הנה התבאר מה שזכרנוהו. והתבאר משפטי מצוה זו ברביעי משבועות. (קדושים, הלכות סוסדרין פכ"ו):

מצוה שיש הזהיר שלא לקלל אב ואם, אמנם לשון התורה בעונש הוא מבואר באמרו ומקלל אביו ואמו מות יומת. והוא מכלל הנסקלין ואפילו קלל אחד מהם בשם אחר מותו במזיד נסקל. אולם האזהרה הנה לא התבארה בכתוב כי לא אמר לא תקלל אבך אבל קדם כבר כי באה האזהרה מקללת כל איש מישראל וזה כולל האב וזולתו. ובמכילתא אמרו ומקלל אביו ואמו מות יומת עונש ששלענו אזהרה מנין תלמוד לומר אלהים לא תקלל אם דיין הוא אבך הרי הוא בכלל אלהים ואם נשיא הרי הוא בכלל נשיא ואם בור הרי הוא בכלל לא תקלל חרש [לא דיין ולא נשיא ולא חרש] הרי

לב שמה

ודע שהיות המין הוא מאסרות כולל שני דברים או ג' אינו מחייב שיהיה ממין לאו שכללות כי הכתוב ביאר העונש בכל ענין וידענו בסכנה שכל איש מהם מזהיר ממנו שהוא מזהיר לא תעשה ובעבור היות העיקר לא עשה הכתוב אלא ח"כ הזכיר נחשם אחר האסורה ופעמים תאל בסיקא ופעמים כלל דבר אחר וכו' וכשתקדם לנו הידיעה היותו מזהירין מן הדבר שהוא באומרו מי עשה כן יענש כך לא נקפיד אלא האסורה בציבור או בזה' דרכים אלו בפרט או בכלל ע"ל. וזוה לא נשאר עוד מקום למה שטען הרמב"ן פה בהכח האב וסלל מתבאר יפה מחוץ לשון זה של הרב שכתבנו מחלק הדברים לא נקפיד על האסורה אם היא אחת כוללת לכלם, וזה ממה שכתבתי כמה פעמים שהמחבר דברי הרב ז"ל המפורשים בנמה מקומות לא ימלא כבוד אחד מהם עון אחר חטא כלל:

עוד כתב הרמב"ן לא הוזכר כחוב וזלתי אסתר לא יוסף הכוללת כל אדם וכו' עד וזהו הלעג עליו בשם ה':

כל אלה דבריו ז"ל ונלשונו כולו לידע ולהודיע שאף בכל מה שהאריך לעשות לרב עושה וסולך בדקדק לא טוב לפי שיטת התלמוד הוא בלחמ לא עשה ומשיטת התלמוד לא עשה, והנה לשון המכילתא מבואר ופסוק מעמנו ועיני הרמב"ן בראות שהוא כדעת הרב ז"ל דקתי בהדיא שחייב כן נשיא בארבעה דברים ואחד מהם משום אב, ומה שהוא הרמב"ן טוען שלא ידע לו ענין ואולי מביא כל אדם מבעמך לא חמור ויש לו מדרש אחר לאב כו', הוא חמס שבוטח אולי כו' על מה שכתב שם בציבור דקאמר ואחד משום בעמך לא חמור שו ודאי אסורה כוללת כל אדם כי אין עוד מלבדו זולת דיין ונשיא שהמפורשין בכתוב ומכאן כן כבר, ואם אינו אומר אולי אלא על ויש לו מדרש אחר לאב כלומר ואולי יש לו מדרש אחר לאב, גם זה חמס שהמכילתא:

כתב הרב מזה שר"ח הזכירו שלא לקלל אב ואם וכו' ובספרא א"כ כי יקלל וכו' עונש שמענו אסורה מנין ח"ל וכו'. שר"ח הזכיר מכות אב ואם וכו' וזכר העונש וכו' וזלתי אסתר כן יוסף הכוללת כל אדם ע"ל: ומהענין זה עשה וטעם גדול יש לה בדבריו. אבל דעת הרב הוא כי הסכנה לכל אדם לא בזה ע"ה. אסרה מפורשת לעמם ואין בה אלא ארבעים יכנו לא יוסף וכו' שהוא אסורה לדיין מהוסיק בהכחא לחוטא וממנו למנוח אסרה לכל אדם שלא להכות את חבירו כמו שכתב הרב באסרה' ומה אסרה' יפה היא וכללת שם בלא יוסף כי שטיקן דבר אחד שהוא הסכנה לכל איש ישראל והעונש אחד לשטיקן אבל הכחא אביו ואמו עשה מחוץ מענין דכתיב זה מות יומת וכיון שאנו מנקיטין לם אסרה' כח"ש במכילתא עונש שמענו אסרה' מנין והוסיאוס מלא יוסף וכמו שהרב כותב כחן מ"מ ניריכה שהיה היא אסרה' אחרת נחשבת לעמם וזלתי אסרה' שחשבונו למכס כל אדם אף שכללם היא, משום שאסרה' היא אסרה' למקום וזו למיתה וכן כשאנו מתיקין בה לנו מתקין למקום ולזו למיתה, ולפיכך אע"ג דפן יוסף אסרה' אחת לכן ראוי שחמך לשנים דמחילוק העונשין שחמך אסרה' כחמך, וזהו בשם טעמנו של הרמב"ן שחמך שאין חשבונו בעונשין אלא בלשון כי חמך שרי עונש החשבונו מהעונשין ואינו אלא גם הוא לא יעשה חשבונו כמכילתא אלא אומר שהעונשין גילוי על הלאוין דשנים הם אע"פ שפסוק אחד נשים מ"מ מאמר שאין בכתוב אלא לאו אחד לאו שכללות הוא כו' שחמ"פ שילוי נחשבו אותם לשנים מ"מ מאמר שאין בכתוב אלא לאו אחד לאו שכללות הוא שם לדעת הרב אין לוקין עליו אלא אחת ולא אחד יחשב כמנין. ואח"כ ראיית שם זה שמתאר מקור מה שרב עמנו כתב באסרה' כן וז"ל הזכירו מקוב כסם בגדול וכו' ואמנם לא בזה האסרה' מיוחדים יום נדוד אלא בזה האסרה' כוללת ענין זה וזולתו וס"ל אלוים לא תקלל,

הוא בא זה המבצר בנמרצו כנהדרין בפ"י (דף ס"ו) , (ג) והכר עלמו מזכירו כאן אס
דיין הוא אביד הרי הוא בכלל אלהים לא תקלל ואם נשיא הרי הוא בכלל נשיא ואף צור
בכלל לא תקלל הרש לא דיין ולא נשיא ולא הרש הרי אשה דן בנין אב וכו' ודורשים
בהלמוד בעמך בעושה מעשה עמך . ואף שם במכילתא חולקין בכך ושונים דברי ר"י

בן בחרה אי גשיל יוכל כהנה וחזיריו הלחוד
לומר בעמך לא אחמיה אלל כל זמן נושהגין
כמנהג עמך. וכלשון הגמרא ראו ללפסוק וכל
בן חין כפן לאוין מחולקין למלקות בחדוד וכל
שכן כפן שאפילו במכירתה לא מליני אלל
שהוא בכלל ישראל. ועוד יש לחמה ומהו
חיוב הזה שמונה בו ארבעה דברים והלא
במקל אביו חין צ"ו מלקות, (ד) ואולי בעל
הברייתא הוא סובר שילקו כשהמיו בו למלקות
(ו) למיחה אע"פ שמיני לאזהרת מיתה צ"ד,
(ז) והגמרא יוחר דליסורי בעלמא מני ש"ס
שלהם לאוין ועונש הדף מוסוף לעשרה דומה
למה שאמרו (מכוד דף ז'): האוכל עולה בלא
זריקה לר"ש לוקה חמש חמשה חיסורין הוא,
והכלל של דרכי הגמרא לא ימנה אלל שתי
מיעוט, (י) אבל הכי והכי בכפן כדעת בעל
הלכות גדולות שמונה בלאו דלא מתאף נערה
המאורסה ואשת איש ובת כהן מפני שינוי
העונשין כהן והוא הלעיג עליו בעיקר ה':

כתב

ואמו שאינו מצווה להכותו אי
בלומר שיכה אביו או אמו במזיד
זו

מצוה י"ב הזהיר מעשות מלך
על לאו זה באר
עליו עדים חייב מקילה אם היה
משפמי מצוה זו ב

לב שמח

גופם קמנו לעיל ומקלל אביו ואמו מות יומת עונם שמענו אברהם מנין ח"ל אלהים לא תקלל ומסיים בה הכי הלא השם שבחם שם בעמך ואתה מוזהר על קללתם אף אביך שנעמך אתה מוזהר על קללתו ע"כ, והא קמן. בני דכררים גם יחד מפורשים בו אחד דכל אדם נזיק מבעמך ואחד מדרש לאב בפינו עולמו מהלך השם בו':

ורבינו על חנוה שאמר עור אל אבא ולא בפינו און לון בו מוקרא ולא מדרש לאב בפני עולמו בו', דהייך לא והלא ברייתא זו ענינה דמכילתא שנייה בתלמוד בספר ארבע מיתות והוא כרמנ"ן מוזכר תחלה לפניו ובמקומה שם תוספת על המכילתא מה לזהר השם שכן משונין אס כן ליכמוד קרא אלהים ומרש או נמיו ומרש אלהים למה לי אס אינו ענין לזביו וכו' ע"כ, הרי כאלו בתלמוד מוקרא ומדרש לאב בפני עולמו דהיינו אלהים לא תקלל דמוקמי ליה בתקלל את אביו בשם אינו ענין:

וְעוֹר אֲשׁוּב אֶתְפָּלֵא בּוֹ שֶׁכֵּת וְדוֹרְשׁוֹן כִּתְלָמוֹד דַּעֲמָךְ בְּעוֹשֶׁה מַעֲשֶׂה עִמָּךְ כּו' ע"כ דְּבָרֵינוּ, וְהוּא וְלֹאֵי תִלְמוּד דַּעֲמָךְ בְּצִינֵינָא פִּתְקָה הֵיכָא רַבָּא מִיֵּלֵן נִמְי לִיטְיוּנָן לֵב דְּרַבְרִיב עִמָּךְ בְּעוֹשֶׁה מַעֲשֶׂה עִמָּךְ אֲבָל לֹא יִעֲשֶׂה סִדְרָא יוֹתָר וְיִתָּן מִמֶּנָּה דְרַבְרִיב כֵּן אֲרִים מִבְּרִיתֵינוּ דִּסְהוּא וְנִמְי תִּלְמוּדֵינוּ קִאֲמֵר לֵיהּ שֶׁ בְּפִתְקָה אֲרַבְעַ מִיִּתּוֹת וְכֵן בְּסִדְרֵי אֲרִים חֲתָלָה חֲרַשׁ אֲזִין לִי אֲלֵה חֲרַשׁ מִיֵּיִן לִרְבוֹת כֹּל אֲרִים חֲתָלָה בְּעִמָּךְ לֹא הָאֹר ע"כ, וְתוֹמַיִם אִם כֵּן אִם שֶׁכֵּת הִרְבֵּינָן וְלִשְׁלוֹן בְּנִינָא רָאוּי לִפְסוֹק בְּסִדְרֵי אֲרִים הָאֲחֵר שֶׁלֵּן הִנֵּה הוּא, וְהוּא אָף אִם נִיחָא שֶׁשְׂנִי אֲרִים לְבִיטוֹת חֲתוּלִיקֹס וְלֹא נִרְחַא שְׂנִי בְּיִוִּים מְחֻלָּקֹת כֵּן אֲבָל אֲרִים דְּרַבְרִיב בְּסִדְרֵינוּ סִימְי מִיִּתּוֹרֵהוּ דְסוּס חֲסִי לִימֵינָא וְיִזְרֵא לֹא תִאֲזַר מֵאִי בְּעִמָּךְ לִרְבוֹת כֹּל בְּעִמָּךְ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה עִמָּךְ דִּלְמַתְרִינָן בְּצִינֵינָא מִשְׁמַעְתָּה הוּא דוֹדֵאֵי מִי שְׂאִינִי עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה אִזְוֵה עִם אֲזִין לִלְלוֹ עוֹשֶׂה כִּכְלָל אֲחֵד וּבִשְׁמֵי אֲחֵד, וְעוֹד דְּקִאֲמֵר עִמָּךְ כִּכְנוֹי מִשְׁמַעְתָּה הֵסֵם הַשְּׂכָר אֲשֶׁר בּוֹ תִּתְפַּאֲרַ וְיִקְרֵא בּוֹ שֶׁמֶךְ, וְנִפְקֵא אִינְדִּסְתֹּי דִּסְהוּא לִיטְיוּן לְבִיטוֹת אִתְפָּסוּ. וְכֵן שִׁימָא מֵאִי דְקִאֲמֵר הִרְבֵּינָן דְּכִלְשׁוֹן בְּגִמְרָה רָאוּי לִפְסוֹק בִּי אִם הִלְשׁוֹן אִינוֹ חוֹלִי עַל הִלְשׁוֹן הָאֲחֵר כֹּלֵל מֵרַד דְרִי' יִתּוֹרֵה וְרַד דְרִי' מִשְׁמַעְתָּה וְתוֹרִיִּיוֹת אִתְכְּנוּ וְכִתְרִיִּיוֹת פִּסְקִינָן : וְגַם מִם שֶׁכֵּת שִׁמָּה שְׁמֵר דְּמִקְלָה אֲחֵד מִשְׁחָרָל דְרִינָן וּבִשְׁנֵי לִקּוּם ג' הוּא לִפִּי מִבְּתִילָה דְקֵא מִקָּא שְׂרִי כֵּן אֲרִים מִבְּעִמָּךְ לֹא תִאֲזַר אֲבָל לֹאֵל מִפְּקוּיִן לֵי אֲרִים חֲתָלָה מִכְּנִינָן אֲזִין דְּנִשְׂוֹא וְדִינִין וְהֵכָּה אֲבָל לֹקֵה אֲלֵה מִשּׁוֹם שְׂרִי וּמִשּׁוֹם דִּינִין, קִסֵּה דִּסְהוּס בְּסִדְרֵינוּ לֹא אִיִּתּוֹרֵי לֵי אֲרִים בְּיֵינָן אֲבָל אֲלֵה לִמְקַלָּל אֲבִיו וּלְכַדּוֹק לֹא עֲמֵד דְּבִאֵם עֵינִי דְרַבְרִיב אִין דְּקִאֲמֵר לְעִיל וּמִקְלָל אֲחֵד מִשְׁחָרָל אִזְכּוֹ לִי שׁוֹם דְּבִר . כֵּן אֲמַר מִשְׁחָרְפוֹת עִם בְּדֵה מֵאִי לֹא קִתְלָה כּו' חֲבִיב וּמִקְלָל מִדְּבִיר גִּמְרִינִן מֵאִיכ וּבִשְׁנֵי אִזְ מֵאִי וְהִרְבֵּינָן כּו' וְנִרְחַא שְׂנֵי אִז בְּיֵינָן אֲבָל הוּא שְׂנֵיִין הִרְבֵּינָן, אֲבָל מִדְּבִיר הִרְבֵּינָם יִכְרַם הִרְבֵּינָם שְׂחוֹא אִינוֹ וְהִרְבֵּי בְּיֵינָן אֲבָל לִמְקַלָּל מִבְּרִי, שֶׁכֵּת בִּלְאֵ תַעֲשֶׂה שִׁי"ז בְּעִילֵי הַיְּהוּדִים אִינוֹ רָאוּי לִיכָדּוֹק קִלְתָּן כֵּן אֲרִים מִשְׁחָרָל מֵאִוְרֵינָן אֲבָל קִתְלָה חֲרַשׁ אֲזִין סִדְרֵי אֲרִים לֵי אֲלֵה חֲרַשׁ מִיֵּיִן לִרְבוֹת אֲבָל אֲרִים חֲתָלָה בְּעִמָּךְ לֹא תִאֲזַר אִם כֵּן לִמָּה נִאֲמַר חֲרַשׁ מִיֵּיִן חֲרַשׁ מִשְׁמַעְתָּה בְּחִיִּים יֹאֵה סַמֵּת שְׂאִינִי בְּחִיִּים וּמִבְּתִילָה אֲבָל קִתְלָה חֲרַשׁ בְּחִלְלִיִּים דְּבִרַּהּ בְּחִיבֵי ע"כ, וְלִשְׁלוֹן אֲרִים דְּמִבְּתִילָה הוּא עֲלֵמוֹ לִשְׁלוֹן תִּלְמוּדֵינוּ בְּסִדְרֵינוּ שְׁאֲמֵר שֶׁ מִם לִכְדֹּר הִסּוּס שְׂבִיחָה שְׂכָן גְּדוּלְתָן גִּרְמֵה אִם חֲתָלָה אֲבָל קִתְלָה חֲרַשׁ בְּעִמָּךְ בְּחִלְלִיִּים שְׂבִיחָה חֲכִיבֹת מִדְּבִיר מִם לִהֲרֵם שְׂכָן חֲרִיבִיטוֹת גִּרְמֵה לִי בְּעִילֵי הַיְּהוּדִים וְיִכְוִיחֵהוּ ע"כ, וְהִסְרֵינָא חֲרִיבִיטוֹת גִּרְמֵה לִי מִחֻזֵּךְ שְׂחוֹא שְׂכָן הַסּוּרִי עֵלְיוֹ בְּחִיבֹת נִתְּבוּרֹת לִי תִתְּבוּרֹת אֲמֵינִי שְׂחוֹזֵן לְחֹרֹת לֵב לֵב וְיִזְרֵעַ לֵב שְׂחוֹזֵן, לִפִּי זֶה פִּי" דְּבִרַּהּ בְּחִיבֹת הוּא שְׂמֵינִי שֶׁהֵם אֲמֵלִיִּים וּשְׂעִילִים מִשְׁטַעֲרִים מֵאֵל הַסּוּרִי בִּסֵּם בְּחִיבֹת יוֹתָר מִחֲתִירִים, אֲבָל הִרְבֵּינָן מִדְּבִיר לִסְפֵּךְ לִרְבוֹתֵהָ הַסּוּרִי בְּחִיבֹת בְּחִיבֹת שְׂעִילִיטוֹת אֲמֵינִי מִשְׁטַעֲרִים וְאִזֵּן וְנִתְּבוּרֹת לִי לִבֵּם וְכִסֵּה שְׂחוֹר בְּחִירִים מִשְׁטַעֲרִים, וְהוּא יוֹלֵא מִחֻזֵּךְ מִם שֶׁכֵּת שֶׁ לְעִיל, וְאֵלְיוֹ אִיִּסֵּה דְּשִׁמְתֵּי בִּי מִתְּלִימֵי מִם שִׁיחָלֵן לֵב קִלְתָּ א

כתב הרב והמלך שב"א שנמנעו מלסבב בשבת והוא אמרו יתעלה אל יאז אש ממקומו ביום השביעי ויבאר הקבלה שגבול הכניסה הוא מה שזקף על אלפים חוץ מן המדינה ואפילו אכזב אחת וללכת אלפים אחת לכל ד' הוא מותר, ולשון מכילתא אל יאז אש ממקומו אלו אלפים אחת ובגמרא עירובין (דף י"ז:) אמרו לוקין על איסור החומין דבר תורה. וזה דבר

טעות וקצור במאמר הזה שאלו הם דברי ר' עקיבא דאמר אלפים אחת דלוריהא ואין הלכה כמותו. אבל בחבורו הגדול הורה שאלפים אחת מדברי סופרים אבל אמר שגבול הכניסה מן התורה של פסוקים כנגד מהם ישראל, וכמד כו' הוא וקצת הראשונים על הירושלמי שאמר ר"ש בר יוסףא בשם ר' אחא אין לך מחזור מכלל אלא תחום י"ב מיל כנגד מחנה ישראל. וגם זה אינו נכון שאינו כדרכו התלמוד שלנו, (א) ולא הוזכר השיעור הזה בתלמודנו כלל אלא אלפים אחת דלוריהא לר"ע ותחומין מדבריהם לרבנן, ובפירושו אמרו במקומות מתלמודנו שיש לאו בתחומין אליבא דר"ע או בהעברה אליבא דר' יוסי הא לרבנן אין בשבת לאו גרידא אלא לאוין של מלאכה שיש בהן מיתא כ"ד. ועוד לנו בזה ראיות להאמית הסברה ההיא, (ב) וגם בירושלמי אינה עולה להם בסוף השמועה למי שמסיד בו העיון אלא שאלוהו נקצר בזה מפני שחפרש כבר בדברי זולתו:

כתב

מצוה שכב הוזהר מעונש הגדרים על החומא ולהעביר הדינין עליהם ביום השבת. והוא אמרו לא תבערו אש וגו' ביום השבת, רצה בזה שלא ישרף מי שנתחייב שריפה, והוא הדין לשאר מיתות. ולשון מכילתא לא תבערו אש שריפה בכלל היתה ויצתה ללמד מה שריפה מיוחדת שהיא אחת ממיתות בית דין ואינה דוחה את השבת אף כל שאר מיתות בית דין לא ידחו את השבת. והנה אמרו הבערה ללאו יצתה ואינה הלכה אבל לחלק יצתה והוא שיהיה חייב על כל מלאכה בפני עצמה כמו שהתבאר במקומו. ובגמרא דבני מערבא בכל מושבותיכם רבי אלעאי בשם רבי ינאי אומר מכאן לבתי דינין שלא יהיו דנין בשבת. (ויקרא, ט"ז פ"ד):

מצוה שכב הוזהר מעונש מלאכה ביום ראשון של פסח. והוא אמרו כל מלאכה לא יעשה. (בא אל פרעה, זמנים הלכות שבת יוס טו פ"ה):

מצוה שכב הוזהר מעונש מלאכה ביום שביעי של פסח. והוא אמרו כל מלאכה עבודה לא תעשו. (אמור, ט"ז):

מצוה שכב הוזהר מעונש מלאכה ביום עצרת. והוא אמרו כל מלאכה עבודה לא תעשו. (ט"ז, ט"ז):

מצוה שכב הוזהר מעונש מלאכה ביום ראש השנה. והוא אמרו כל מלאכה עבודה לא תעשו. (ט"ז, ט"ז):

מצוה שכב הוזהר מעונש מלאכה ביום ראשון של חג. והוא אמרו כל מלאכה עבודה לא תעשו. (ט"ז, ט"ז):

מצוה שכב הוזהר מעונש מלאכה ביום שמיני של חג. והוא אמרו כל מלאכה עבודה לא תעשו. ודע שאלו הששה ימים טובים כל מי שיעשה מלאכה איזו שתהיה באיזה יום מהם לוקה אלא אם כן תהיה מלאכה ממה שיצטרך באוכל נפש כמו שבא בכתוב באחד מהם אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה להם, והוא הדין לשאר יום טוב. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת ביצה. (ט"ז, ט"ז):

מצוה שכב הוזהר מעונש מלאכה ביום הכפורים. והוא אמרו כל מלאכה לא תעשו. והעובר על לאו זה בכרת כמו שבאר הכתוב. ואם היה שונג חייב חטאת קבועה. והתבאר משפטי מצוה זו במסכת ביצה ובמגילה וזולתם. (ט"ז, ט"ז):

מצוה של הוזהרנו מגלות ערות אם. והוא אמרו ערות אמן לא תגלה וגו', והעובר על לאו זה בכרת וכשהעידו עליו עדים יסקל אם היה מזיד. ואם היה שונג יקריב קרבן חטאת קבועה. (מקלן עד מלוס כו' ש"ב תמלא כל הערים סללו באתרי מות, קדושה הלכות אסורי ביאה בפרק פ'קס הראשונים):

מצוה של הוזהר מגלות ערות אשת אב. והוא אמרו ערות אשת אביך לא תגלה, והעובר על לאו זה בכרת וכשהעידו בו עדים יסקל אם היה מזיד ואם היה שונג מביא חטאת קבועה. הנה התבאר לך שהבא על אמו חייב עליה משום אשת אב בין בחיי אביו בין לאחר מיתת אביו כמו שהתבאר בסנהדרין:

מצוה של הוזהר מגלות ערות אחותו. והוא אמרו ערות אחותך בת אביך או בת אמן לא תגלה ערותך, והעובר על לאו זה במזיד חייב כרת ובשונג יקריב קרבן חטאת קבועה:

מצוה

לב שמח

מקור אלא עונש קל שצוה על לאו בלגד דמ"ח הוא עם המיתות כלס פריטים ואין להכניסם הפריטים במספר:

עוד הביא הרמב"ן מה שכתב הרב באוסרם העונש שב"א שלא ללכת חוץ לתחום בשבת שאמרו במכילתא אל יאז אש ממקומו אלו אלפים אחת ובגמרא עירובין (דף י"ז:) אמרו לוקין על איסור החומין דבר תורה וזה דבר טעות וקצור מה שכתב וקצור כי אלו דברי ר"ע ואין הלכה כמותו אבל בחבורו הגדול הורה שאלפים אחת מד"ס ומן התורה של פסוקים כנגד מהם ישראל, וכמד כו' הוא וקצת הראשונים על הירושלמי שאמר ר"ש בר יוסףא בשם ר' אחא אין לך מחזור מכלל אלא תחום י"ב מיל כנגד מחנה ישראל. וגם זה אינו נכון שאינו כדרכו התלמוד שלנו, (א) ולא הוזכר השיעור הזה בתלמודנו כלל אלא אלפים אחת דלוריהא לר"ע ותחומין מדבריהם לרבנן, ובפירושו אמרו במקומות מתלמודנו שיש לאו בתחומין אליבא דר"ע או בהעברה אליבא דר' יוסי הא לרבנן אין בשבת לאו גרידא אלא לאוין של מלאכה שיש בהן מיתא כ"ד. ועוד לנו בזה ראיות להאמית הסברה ההיא, (ב) וגם בירושלמי אינה עולה להם בסוף השמועה למי שמסיד בו העיון אלא שאלוהו נקצר בזה מפני שחפרש כבר בדברי זולתו:

כתב

נראה לי שהנכון לדברי הרב שכתב בחבורו הגדול ש"ב מיל היו דלוריהא שכן הוא בירושלמי. ומה שאמר (א) הרמב"ן שגמרא שלנו לא הוזכר זה השיעור, כ"ל שכל מקום נזכר ללמד ממנו כי מה שאמר דהלכתא בגמרא בבלי הוא בזה שילוק הירושלמי עליו, אמנם בדבר של הוזכר בבלי ויהיה בירושלמי בודאי נזכר ללמד ממנו. ואל יקשה עליך מה שהזכירו בגמרא שלנו דתחומין דרבנן לומר שדבר לפי הגמרא שלנו כל תחומין היו מדרבנן מדקאמר סתם תחומין דרבנן, כי זה אינו לפי שכלל המקומות שהזכירו בגמרא תחומין דרבנן, לא קא מיירי אלא באלפים אחת כההיא דפרק מי שהוציאוהו (דף מ"ו) ח"ל אביי מכדי עירובין דרבנן והם באלפים קא מיירי כדמשמע מהך הסוגיא, וכן בפרק כולד מעברין (דף נ"ט) ותחומין דרבנן. אמנם קשה לי אם אמת הוא זה ש"ב מיל הוא דלוריהא ח"ל כשהאמר ב"מ משילין (דף ל"ה) אין רוכבין ע"ג בהמה בשבת גזירה שמה יאז חוץ לתחום ומקשי ש"מ תחומין דלוריהא והדר ומשיי אלא גזירה שמה יתחזק זמורה להם לא הסיב שמה יאז חוץ ל"ב מיל דהוי דלוריהא. ומיהו יש לומר שרצה לומר דל לאסור הרכיבה אפילו בתוך התחום. וכן כתב בהנחות של המרדכי דפ"ק דעירובין. אכן עדיין קשה לי ממה שאמר בפרק כלל גדול (דף ס"ט) כשהואל הגמרא דידע ליה לשבת במאי ומשיי דידע ליה בתחומין ואליבא דר"ע להם לא הסיב דידע ליה בתחומין ד"ב מיל שזה ככולי עלמא. ואין דמיון הסמ"ג שטעם בזה הקושיא בלאו ס"ו מחשב בעיניי שאמר שה"ס דהוא מלי לתרץ הכן, ש"ל להם לא חירץ כך, שהרי אין לומר בזה דעדיפה מינה קא משני שיתר טוב לתרץ חירון אחד שיאז ככולי עלמא ממה שיתר חירון שהוא דברי יחיד בלבד, והנה גם הרא"ש מפני זאת הקושיא סבירא ליה שכל תחומין דרבנן, וכן כתב בסוף פ"ק דעירובין. ומה שאמר עוד הרמב"ן (ב) שגם ההיא בירושלמי במסקנא לא קאי הכי, נראה לי שאין שם גמגום בזה כלל והלכה ברורה היא לפי אותה השקפה ש"ב מיל היו דלוריהא:

נראה

כתב הרב והמלך שנ"ג שנמנעו מהתקן בלילה מכל העריות ואפילו בלילה כיוון חנוך ונשק והדומה להם מפעולות המעמיקים בזה וכו' אמרו יתעלה במעשה הזה אל כל שאר בשר לא תקרבו לגלות ערוה ולשון ספרה חילו נאמר ואל אשה בנדח עומדת לא תקרב בנדח עומדת כלל דעמו, וזה

נראה לי שהנכון בדברי הרב שהקירוב לעריות בלילה הוא בלאו כדמשמע מהכ"ה דספרה שהביא הרב. וזה שאמר הרמב"ן (א) שהדרכה דספרה היא אסמכתא בזה הפסוק שאם לא כן היו מקפין ממנה לר' פדת, אני אומר שדרכה גמורה היא מן הערוה, ואין מקום להקשות ממנה לרבי פדת. שאינה סותרת כלל דעתו, וזה שם שאלו נדח מאו שחשן עם בעלה הוא

ובגדו וזהו צנצנה והשיבו שהוא אסור משום דלחשק לאשם איש ועל זה אמרו ופליגא דרבי פדת היינו שיהא אסור הוא צנצנו וכו' שהוא סובר שלא אסרה תורה רק קירוב של גלוי עריות דהיינו הקירוב שרגילים לעשות כאשר ירצו לגלות ערוה שהוא בקירוב בשר, הרי א"כ שאין הכרייהת חולקת עליו רק אדרבה דעתם שהם והשתא אחיה שפיר כל אותה הסוגיא ומחשיב למה לא הביאו איסור קירוב לנדח מפסוק לא תקרב האמור בה, וזה כי הם היו שואלים כשהוא צנצנו וכו' וזה הפסוק אינו מדבר אלא בקירוב בשר דוקא. וגם דברי ר' פדת יתפרשו כפשוטם שאמר לא אסרה תורה אלא קריבה וכו' שפירש מן המורה אין אסור בלילה

הבהמות נאסר לאשה להביא הבהמה עליה לולא האזהרה בזה מיוחדת. ובתחלת כריתות (דף ז') אמרו ל"ו כריתות יש בתורה ומנו אותם ומנו בכללם הבא על הבהמה והאשה המביאה עליה את הבהמה עם היות שם כולל ענינם מצות לא תעשה, והעובר על לאו זה חייב סקילה, ואם לא נחקרה העדות הרי היא בכרת אם היתה מוידה, ואם היתה שונגת תקריב קרבן חטאת קבועה:

מצוה שנ' שהזהירנו שלא לבא על הזכר. והוא אמרו יתעלה ואת זכר לא תשכב משכבי

אשה. וכבר נבפלה האזהרה בזה הענין בעצמו, והוא אמרו לא יהיה קדש מבני ישראל, וזה דרך האמת שזה הלאו הוא נכפל לחזק לא שהוא אזהרה לנשכב. ושם

אמרו לא תשכב נלמד האזהרה לשוכב ולנשכב. ובגמרא סנהדרין (דף כ"ד:) התבאר דרבי ישמעאל היא שישם לא יהיה קדש אזהרה לנשכב לפיכך הבא על הזכר והביא עליו זכר בהעלם אחת חייב שתים על דעת רבי ישמעאל ורבי עקיבא אומר אינו צריך הרי הוא אומר ואת זכר לא תשכב קרי ביה לא תשכב לפיכך הבא על הזכר והביא זכר עליו בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת ואמרו ^{ט"ז} במעם זה לא תשכב ולא תשכב חדא היא, ואמנם בא לפי דעתי לא יהיה קדש לחזק כמו שאמר לא תנאף והיא ^{ט"ח} אזהרה לאשת איש כמו שבארנו ואח"כ אמר ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע ובגון זה הרבה כמו שבארנו בשרש התשיעי.

והעובר על לאו זה חייב סקילה ואם לא יסקל הנה הוא בכרת אם היה מויד, ואם היה שונג יקריב חטאת קבועה:

מצוה שנ' הזהירנו שלא לבא על האב, והוא אמרו ערות אביך לא תגלה. והעובר על לאו זה חייב סקילה גם כן עד שיחיה הבא על אביו חייב שתים משום שוכב עם זכר ומשום מגלה ערות אביו. ובגמרא סנהדרין (ס"ט)

ט"ח) התבאר שאמרו ערות אביך לא תגלה אביך ממש, והקשו שם האי מואת זכר לא תשכב משכבי אשה נפקא והשיבו לחייבו שתים וכדבר יהודה אמר רב דאמר עכו"ם הבא על אביו חייב שתים. ושם בארו ואמרו מסתברא מילתא דרב יהודה בישראל ובשונג ולקרבן והאי דאמר עכו"ם לישנא מעליא נקט. כל שהוא שונג באביו חייב שתי חטאות כמו ששנג בשתי עריות ואף גם כן זה, ומי ששנג בזכור דעלמא אינו חייב אלא חטאת אחת:

מצוה שנ' הזהיר שלא לבא על אחי האב. והוא אמרו יתעלה ערות אחי אביך לא תגלה, עד שיחיה גם כן שונג באחי אביו חייב שתי חטאות כמו שבארנו באביו. ובגמרא סנהדרין (ס"ט) אמרו הבא על אחי אביו חייב

שתים לדברי הכל דכתיב ערות אחי אביך לא תגלה. ודע שאמרם נחקרה העדות הוא שיהיו שם שני עדים כשרים מתרים בו או יותר ובבית דין כשר של עשרים ושלשה ויעידו עדותן בהם ויהיה זה בזמן שדיני נפשות נוהגין. ומבואר הוא שאלו העריות כלן שקדם זכרם בא בהן בבאור בתורה, והוא אמרו אחר מנינם כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות. וכן כל מה שזכרנו מהם שהוא חייב בהן מיתת בית דין הוא ג"כ כתוב בתורה, ואמנם התחלף המיתות ואמרו בקצתם סקילה ובקצתם חנק ובקצתם שריפה הנה ממנו שהוא קבלה וממנו שהוא כתוב בתורה. והתבאר דיני אלו העריות בכללן במסכת סנהדרין וכריתות. וכבר התבאר בכריתות (דף כ"ד:) שכל עון שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת קבועה חייב על לא הודע שלו אשם תלוי. וענין חטאת קבועה שתהיה מן הבהמה בלבד. וכשתביט כל מצות לא תעשה אחת אחת והתבוננת העונשים הנזכרים בכל מצוה ומצוה מהן תמצא כל עון שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת שהחטאת ההיא קבועה זולת שני עונות שחייבין על זדון כל אחד משניהם כרת ועל שגגתו חטאת שאינה קבועה אבל היא עולה ויורד, ושני העונות ההם הם טומאת מקדש וטומאת קדשיו, ארצה באמרי טומאת מקדש טמא שנכנס לעזרה, וטומאת קדשיו טמא שאכל קדש. וכן התבאר לך שכל מצות לא תעשה שחייבין בודוה כרת חייבין על שגגתו חטאת זולת עון אחד והוא מנדף שזדונו כרת ואין חייבין על שגגתו חטאת. וכן התבאר לך שכל מי שנתחייב מיתה בבית דין איזו מיתה שתהיה הנה האיש ההוא בכרת גם כן כשלא המיתוהו בית דין או לא נודע לו, מלבד עשרה אנשים שהם מחוייבי מיתת בית דין ואין עליהן כרת והם מסית ומדיח ונביא שקר ומתנבא בשם ע"ז וזקן ממרא ובן סורר ומורה וגונב נפש מישראל ורוצח ומכה אביו ואמו ומקלל אביו ואמו, וכל אחד מאלו כשנחקרה עליו העדות יהרג, ואם לא יהרג שלא יוכלו בית דין להרגו או לא נודע לו הנה הוא סתיר עצמו למיתה אבל אינו עומד בכרת. ושמואל אלו השרשים וזכור אותם:

מצוה שנ' הזהיר מהקרב אל אחת מהעריות האלו ואפילו בלא ביאה. כגון חבוק ונשיקה והדומה להם מן הפעולות הזרות, והוא אמרו באזהרה מזה איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה, כאילו יאמר לא תקרבו שום קירוב שביא לגלות ערוה. ולשון ספרה לא תקרבו לגלות ערוה אין לי אלא שלא יגלה מנין שלא יקרב תלמוד

לב שמח

כלומר וכן לא תקרבו לגלות ערוה דכוותיה ולא כמו שדרכו כנרייה דספרה על שאר קרבות שאין בהן ענין ביאה, נראה לי שאין סגור דומה לראש כי כל אדם חקובים שהוא מביא ראיה מהם אין בהם כי אם סקריהם לנדח וענינם שם במקומם יוכיח עליהם שביא מהם היא, אבל ככל חכמי לא תקרבו לגלות ערוה גם בנדח לא תקרב לגלות ערוה ומשמע כסדיה שסקריהם

כתב הרב המלך שנ"ג סוסינו מהתקרב אל אחת מהעריות וכו' ת"ל לא תקרבו לגלות ערוה עד כאן. וענין הרמב"ן הרב פדה דבריו בזה הכרייהת וכו' ותקרב אל הנביאה ותסר ותלך בן ע"כ:

ועל אחרון ראשון, זה שהוא מביא ראיה מהם חקובים שסקריהם כסם היא הכיאה עומה

אלו המצות בשביעי מסנהדרין ובחבורנו הגדול ובארנו
שלוקים עליהם. ומה שראוי שתדעוהו הוא שכל אשה
שחייבין כרת עליה שהנולד מהביאה ההיא שחייבין
עליה כרת יקרא ממזר והוא שריחקו האל יתעלה. בין
שהיתה אותה ביאה בזדון בין בשוגג הולד ממזר, חוץ
מן

גם בגמרא שלנו בפרק במה אשה (דף ס"ד:) יש מי שאומר שכן אמרו שם והדוים
בגדה זקנים הראשונים אמרו שלא תכחול ולא תפקוס ולא תתקשט בבגדי זכעונים עד
שנא ר' עקיבא ואמר א"כ אשה מגנה על בעלה וממנה בעלה מברשה אלא מה ח"ל
והדוים בגדה בגדה תהא עד שתבא צמים. ומה שהביא עוד ראיה (ה) ממה שלא
הקשו על אותו הכס שהיה מחבב את' בתו הנשואה מלאף של לא תקרבו רק מאיסור
אשת

הקב"ה סייג לדבריו ואדם הראשון עשה סייג לדבריו ואף חיוב ואף חכמים ונביאים
טומאתם יכול יתבקש וינסקה וידבר עמה דברים בפנים תלמוד לומר לא תקרב, ומה
שימה יתיבה לא ומלקות מן המורה. (ז) ובאורה ברייתא שזו עוד חסין עמו
והדוים בגדה כל ימים שבגדה תהא בגדיו מכאן אמרו כל המנוולת עמה בימי נדה
מן העצירה. ובתלמוד העלו שהיא מותרת ואם שזו עוד נאמר כאלו לא תקרב לדבר
מהא קל שמה יביא ליד חטא חמור א"כ איך אלא גדרים וסייגים להרחיק מן העצירות
בעירות כדי שיהיו החכמים יכולים לעשות סייג בלשונה וישמעו ממנה הלדיוקם הנשאים
קדושים (דף פ"א:) במעשה של רב הון צר רבא ששק בת' בתו קטנה והודיעוהו שהיא

כחוב אל כל שחר בשרו לא תקרבו וכו' וכנהם כחוב מפורש לא תקרב ואינו כחוב בא"ח מ"ב. ועם מה שכתבתי אין בזה מה שיקשה כלל כי מלא תקרב לא תקרב שחר קריבות שיש בסך קירוב בשר הוא דילפינו וזה בלבד אפי' לדעת רוב ים לאו ומלקות מאלו הכחובים ומאי דגמרינן מסיקא דאיסורא בעלמא מדרבנן היינו הך בבגדה ומילתא אחריית היא כדאמרנו:

חב עוד הרמז"ן וכן מאמרם בכתב בתלמיד שאמרם אשתו לא יכיר שיהי ימן עמה בקירוב כשר
ולא עלתה לדבר אחר ואמר לה כירך המקום שסרגו שלא נשא פנים לתורה שפירי
מאמרם תורה ולא אשה עומדת לא תקרב מפני שעבר על גזירה דרבין נענה ודורן גרד
שכנו נחם ואם היה עובר בלאו מן הסורים היה אומר כירך המקום שסרגו שעבר על דת ואין
משאוי פנים לתורה שדור גנדר וסביב הנעשה לדברים באמרם ולא אשה פנים לישראל שכתבתי
לכם בתורה ואמרת ושמעת וחס דקדקו לעולם עד כיום ועד כבינה כלומר הם נושאים פנים
לתורה ואין אשה להם פנים וחסה לו היה ימן עם הסורס בקירוב כשר ולא מאלו שאיכסור אלא
גמור פנים לתורה ע"ל . הכין אלא וז"ל שאמרם לא נשא פנים לתורה חזר לא תלמיד שלא שמר
הסורס והסביב דייקו השואל פנים כמו שהוא מוכות מלא אשה פנים לישראל וכו' ולא מאלו
שאיכסורו אלא משאוי פנים , כלומר שזה היה איכסורו שלא עשה משה פנים שדור הגדר לתורה
מוכר ובגדר וסביב הוא שחיס לו להרחק מקירוב כשר כדי שלא יבא לויי שמשים דמיס
אלא אשה בנדת עומדת לא תקרב וזהו פירוש השלשון של ולא נשא פנים לתורה שחסי הסורים
מאמר וכו' . אבל כבר אמרנו לער שלא נשא פנים לתורה חזר להכריע שלישי שאמר אשה כפלי
קרבא ושנה וכו' . השניה אליהו ב"ש-נשא פנים לתורה וסרגו כי הסורים אמרם וכו' . ומה
הרמז"ן עוין שאם היה עובר בלאו מן הסורים היה אומר כירך המקום שסרגו שעבר על דת
אשר טעה כי זו עלתה עמה כוננו באומרו שחסי מאמר חזר וכו' כלומר וכוא עבר על מה
מאמרם א"כ למדנו מכאן שבקירוב הכשר שדור היה ימן עמה עבר ממנו על לאו דלא תקרב
וארבעה לו ראוי לדעת כרב :

עוד כתב ראיתי לרב בחבורו גדול שכתב ב' שמדע דלאו חס' שלא לקרב לעריות בדברים המביאים לידו גלוי ערוה כגון חיבוק ונישוק ורמיוס וקפיסע שנאמר לא תקדכו לגלות ערוה המביאה למדע שזו אזהרה לקריבם המביאים לידו גלוי ערוה כוסף שם נרמזו וקפיסע שסיון נכלל בלאו חס' וא"כ אף עליוס הוא לוקח נשקסעס ברייתא אחרת סוף שנייה בראשון נאן שם אלא לתורה שניי לדרבין דקאן ששש שקדיס סיג דבריו ואדס בראשון שש צייג כו' ואף איוב ואף הכמניס ונביאס וכו' איזס סיג שששס תורה לדרביס שנאמר ואל אשם נדמס טומאתס וגו' יכול ותקנא וישקנא וידבר עמם דברים בעליס ח' לא תקרב , וזמס כוסף סרב ונימז וקפיסע וסס בנחמס דברים בעליס שנייה במדבר סס אשחז גרס שיחא יסרס לאו למקוזס מן אלא אסמכתא וסרקה מן העניינ סכ' , וסנ סס שכתב משס ח'ל ב' סמדע לאו נחאל לו מן כ' ס' סמדע יחאל כסוס סכר אחר סמסיוו דרברס וחס נחאלו לו סקס ח'ל מאיפוס אסור לו יחאלס לקרין בידו וסכנלו לו למזס בעניינ אחרת או לשקוע עמס או לסקל ראש כו' וזינין וסמכיון לרבנן זס עמס מדרוס ח' , סנ סס גור לאו שס תורה דרמיוס וקפיסע ונמז סהוא כרמכ' , אומר משמו שאף עליוס לוקס אלא אמר כסס שמכין למכשיון לסס מכס מדרוס וא"כ גס אלא מדקנן ס , וכס סס סס סמגיד דמסכיא ברייתא דאבות ונאל לו כל זס וא"כ זרב ג"כ ס'ל סכל ססורכ ברייתא וקרב דרמיוי אסמכתא בעלמא וכדברי סכמכ' עולוס דכס בעל סטעטיוס סמכורס , אלא עדיין קס לו שסות ברייתא חיבוק ונישוק עס דברים בעליס וסמין עמו כנגדיס תינינו ואפסיונו לבסול מלג סקרב דסכסו ל'כ' אסמכתא כנחור סססו קרב א"כ גס חיבוק ונישוק אסר עמין כן וזס שלא כדעס סרב שללוא ממס כוסס אופן למקוזס , וסרסל סבדריס זס לא סמך סרב על לדריון דאבות ד' , נאן אלא על ברייתא אחרת סכסרל , או שסותס עמס דאבות ד' נאן לדריון קטיי חיבוק ונישוק בלאו גמור דלא סקרב וכל דהאר ססיווס סס כדרר אסמכתא ומדנני :

כתב עוד ובמס' קדושין במעשה דרב חנן בשם רב במו קטנו וכדויעוסו פסיקס מקודשת לומר
 שזה אכור בנ"א ולא אכור עליו משום ערסו של שחר ואילו ריבס בקריבס לאו גמור מן
 ומקודש לא הוהרס להקמיס ולהקדיס וכו' אבל סכל גדר ופיין ומותר בקרובות למי שמוצין וכו'
 ונמנה

יִרְאֶה בּוֹ שְׂאִינֵי אֲכֹרֶר כֻּלָּם אִשִּׁי מְדַבְּרִין וּבְדַבְּרֵי הַרְמִיבֵן, בְּמִקּוֹם הַזֶּה אִי אֲחַסֵּר לִפְנֵי אֵלָּה לֹא אֲכַרֶּה תּוֹרָה מִמֶּנּוּ מִדְּקָא מַסִּיבִים בְּשֵׁל תּוֹרָה שְׂנֵאֲמֵר אִישׁ אֶל כָּל שֶׁאֵר בְּשֵׁר לֹא תִקְרֹב לְגִלוֹת מִפְּנֵי וּקְוֵל, וְהַסּוֹף כִּכְרוּ כִּכְרוּ וּקְבִילוּ דִּר' פֶּתֶחַ לֹא אֲכַרֶּה תּוֹרָה מִמֶּנּוּ קֹאמֵר דְּכַפְּכוּ שֶׁסּ וּפְלִיגָא דִּר' פֶּתֶחַ דֹּאמֵר לֹא אֲכַרֶּה תּוֹרָה תִּמְנֵה מִפְּנֵי דְפִלִּיגָא דִּילְמָא מְדַבְּרִין אֲכֹרֶר אִפְּלִינֵי הוּא בְּנִגְדֵי וּכְוִי יַעֲרֵב:

מִיָּדוּ אֶף הֵם הַחֹמֶ' מַסְכִּימִין בּוֹס לְהַרְמִיז' וְדֹאִסְלוּ מֵאֵן דִּפְלִיג עֲלֵיהֶם דְּרָבִי פֶדֶס חִינּוּ אֲחֵר
אִיבֹר בְּקִרְיָה שְׁחִינָה שֶׁל גִּי"ע מְדֹאֲרִיטִיטָה אֵלֶּם מְדַרְבֵּן בְּלִחְדוּ וּבְכֵן כִּתְּבִין שֶׁסְּבִיב
כּוֹלֵם מִכְּחַת כֵּן דְּלִבֵּ' אִיבֹר מְדֹאֲרִיטִיטָה אִין כֵּאֵן וּמִכְאֵן מוֹדַע לִיבֵּן מִסְּגִיד שֶׁכַּחַס שֶׁהֵרָז וְלִ'
שֶׁגֵּר אִיבֹר וּמִלְקוֹס פֶּסַח סִלְכֵם דִּפְלִיג אֶר' פֶּדֶס, וְעִכְ"ל אִינוּ לֹא לְשׁוֹם שֶׁלֹּא וְסִבִּין
שֶׁעֲמֻמָּה שֶׁל הַרְמִיז' וְלִבְקֵם מוֹתֵם אֲשֶׁר יִיטֵב לוֹ שֶׁיִּלְבֹּשׁ דְּבִרְיוֹ קֶשֶׁן מֵאֵד מִנְּשִׁמְשֻׁתֹם סְבִיבִית
הַנּוֹכַחַת כְּמוֹ שֶׁהִקְדֵּשׁ עָלֵיו הַרְמִיז'. וְסִלְ"ל בּוֹס שֶׁאֵף הַרְמִיז' מוֹדַע דִּבְסִיטָה סְבִיבִית אִיבֹרָה
לְדֹאֲרִיטִיטָה יִיכָל מֵאֵן דְּלִמֵּר בְּשׁוֹם דֵּי וְלֹא עֲנֵלֵם זֶה מִמֵּדוּ אֵלֶּם לְבֹר רֵאשִׁי כֵּן אִיבֹר סְבִיבִית אִינִי
עֵינִי לְעִנְיִנוּ כִּי הַקִּרְבָּנוֹת שְׁחִינִן שֶׁל גִּילּוּי עֲרוֹם שֶׁהוּא אֶחָד אֲחֵר מְדֹאֲרִיטִיטָה פִּירִינִי וְחִזְקִי בְּשֵׁן
לְמִתְחַלְמִתוֹ הִקְדֵּר סוּם עֲרוֹם הַסִּבֵּר מִקְדֵּר לֹא חֲתֵם מִסְּבִיבִיטָה אִינוּ לֹא בִּיטָה כְּגוֹן חִיבּוֹן וְיִשְׁבּוֹן
וְיִדְוֹמֵם לֶפֶן וְכו', וּבְחִזְרוֹתֵי גִדּוּל כִּתְּבֵם כֹּל סִכָּה עַל עֲרוֹם מֵן עֲשִׂיטוֹת דְּרָךְ אִיבִירִים אֹו שֶׁכַּחַס
וְנִשָּׁה דְּרָךְ תֵּאֵסֵם וְנִסְתֵּם בְּקִרְבֹּת בְּשֵׁר הִי זֶה לְקוֹס מֵן הַסִּבֵּר ע"כ, וְהֵסֵם כִּי כֵּן אִין לוֹ לְהַרְמִיז' וְ
עָלֵיו הַתְּשׁוּמָה כֹּלֵם מִסְּבִיבִית דִּשְׁנָה שֶׁכּוֹלֵם כִּתְּבֵם בְּנִגְדֵם וְסִיטָה בְּנִגְדֵם וְקִימָה בְּכָךְ וְדִאִין קוּל טִפִּי
מֵעַל שֶׁהַ קִּרְבָּנוֹת שׁוֹכְנִין הַרְמִיז' דִּבְרָם כְּגַמ' אֲשִׁי' מְדַרְבֵּן כּוֹן בְּשׁוֹר לְמַתְּבִירֵים מִשּׁוֹם דְּלִיבֵּם
דְּמָה אֲחֵרֵם שְׁחִינִי, וְיִסְכֵּ' אֵכָּה כִּסְדִּיטָה גִּילּוּי עֲרִיטוֹת תְּשִׁיבִים מִשּׁוֹם שֶׁזֶר לְקוֹרְבָּה וְאֲשִׁי' קִירֹב
בְּשֵׁר מְדַרְבֵּן וְסִיטָה בְּנִגְדֵם אֲשִׁי' מְדַרְבֵּן יִיכָל לְמַנּוֹר ע"כ, וְזֶה כִּתְּבוּ בִּר' פֶּדֶס וּמִמֵּדוּ נִקֵּה דִמְאֵן
דִּפְלִיג עֲלֵיהֶם בִּיטָה בְּנִגְדֵם וּבְכֵן מְדַרְבֵּן אֲסוּר בְּשֶׁאֵר קִרְבָּנוֹת הַתְּחִיבִי טִפִּי כִּבֵּר מְדֹאֲרִיטִיטָה
אֲסִירִי וּבְנִיבִיטָה דִּמְשִׁיק לֹא מֵלֵךְ תִּקְרֹב לְגִלּוֹת עֲרוֹם וּלְפִיכָה פֶּסַח דִּבְסִיטָה כִּיבִיטָה
דִּמְאֵל דִּפְלִיג אֵכָּה פֶּדֶס אֲשִׁי כּוֹסֵם :

וַיִּבְרַח תַּחֲתָיָה לְקִבְיָה אֵל זֶה דְּבַר חֵטְבַּת הַמִּנְיָה וְלֹא יוֹלָתִי כִּי הוּא כָּתֹב שֶׁהַרְמָבִים פֶּסַח הַלֵּכָה כְּמֵאֵן דְּפִלְגֵי אֶר' פֶּדֶס, וְהַשְׁתֵּתִי לִפְרֵס בְּרֵלֶס לִמְרָד דִּינִין דְּלֵאִסוּ פִּלְגֵי וְכִסְיָה בְּנִגְדָה אֶסְכַּר מִדְּרִיכִין אִלֵּךְ בְּשֶׁלֶר קִרְיֹבִס שֶׁכֵּן יוֹסֵר מַמְרוֹתֵי אִשְׁכּוּר אֵלֶּךְ מִזְלֹאֲרִימָתָהּ וְכִדְעֵת שֶׁהַרְמָבִים, אֵיךְ אִם זֶמֶת הִיָּה כִּוְחוֹן לֹא הִיָּה לוֹ לִכְבוֹת מִן שֶׁכֶּסֶד אֶחָד אֲבָל הַרְמָבִים תְּחַלֵּק עֲלֵיו וְכו' וְהִסְרִיחַ לְהַסְבִּיר דַּעַת כִּי הוּא מִרְכֵּס שֶׁהָלָהוּ דַּעַתוֹ נֶגֶד הַרְמָבִים וְהַשְׁתֵּתִי עֲלֵיו דְּקָרִי יִדְדוֹ, וְחֹסֵי הַרְמָבִים כִּיּוֹן לִמֵּשׁ שְׂרָיִטִי לִפְרֵס בְּדִבְרֵיו הֵסֵב בּוֹ לֹא הִיָּה מִקּוֹם לִדַּעַתוֹ וְלֹא לְהַשְׁתִּיחוֹ כִּלְלֵי כִּי כוּלָּן הָיוּ עַל פִּי הַנֶּחֱמֹת שֶׁהַרְמָבִים הִדִּיחַ בְּנִגְדָה בְּכֻלָּהּ הַקְרֹבֹת שְׂאוֹכֵר אֲוֹתָן מִן הַהוֹסֵד וְהוּא הִרְבַּה הַמִּנְיָה כִּכְרִי מִיֶּזֶר שֶׁלֹּא הִיָּה כֵּן דַּעַת הַרְמָבִים, וְלִכְךָ נִאֲמַר שֶׁהִרְבַּה הַמִּנְיָה קֶבֶל פִּיטוּשׁוֹ שֶׁל הַרְמָבִים שֶׁהַרְמָבִים וְהֵם שֶׁכֶּסֶד הַרְמָבִים פֶּסַח הַלֵּכָה דְּפִלְגֵי כְּמֵאֵן וְכו' הִיָּה כִּסְיָה בְּנִגְדָה וְכו' לִדַּעַתוֹ אֲחֵרֶס הִרְבַּה בְּכֻלָּהּ הַקְרֹבֹת שֶׁאֵינִן בָּרִי' גַּע' אֲבָל דְּבַרְיוֹ שֶׁכֵּן מִשּׁוֹ מִשְׁתֵּתִי לְעִיל, וְזֶע' לִפְנֵי

[illegible]

אין בה מלקות לפי שהוא פוסק כמאן דאמר דכחוסה דרבנן, וכן כתב גפרק י' מהל' אישות שהבאים הם שהקצו כחוסה לאשה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוסיף, ומה שאמר עוד שאלו הללוין משמען דוקא בחגון שאין קדושין מופסין בהם, כבר השכחתי על כל זה באריכות בצורש ה', והדגלה לעמוד על עיקרן של דברים ישיין שם, וגם הסמ"ג מנהל צללו פ"ה אבל אמת הוא שהוא פירש צללו פ' לאו דלא מהיה קדשה בעבד ושפחה שאין קדושין מופסין בהן:

והאונס לא יקרה אלא מעט אבל כשהיה הענין בבחירה והסכמה ירבה זה ויתפשט בארץ, וזה טעם יפה מאד ומשובח בזה הפסוק והוא נאות לכל מה שזכרוהו החכמים למה שהסכימו עליו הדינים התוריים. ועל זה הלוא דפנויה לוקין. והתבארו משפטי מצוה זו במקומות מיבמות. (כי תלא, נשים הלכות אישות):

מצוה שנו הזהיר האדם מהחזיר את נרושתו אחר שנשאת לזולתו. והוא אמרו לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה אחרי אשר הממאה. והעובר על לאו זה לוקה. והתבארו משפטי מצוה זו במקומות מיבמות. (שם, נשים הלכות גירושין פ"ט):

מצוה שנו הזהיר שאר האנשים שלא לבא על היבמה והיא תחת זיקת יבמה. והוא אמרו לא תהיה אשת המת החיוה לאיש זר. והעובר על לאו זה לוקה. והתבארו משפטי מצוה זו ביבמות. (שם, שם):

מצוה שנה הזהיר האונס שלא לגרש אנוסתו. והוא אמרו לא יוכל שלחה כל ימיו, וזה הלוא כבר קדמו עשה והוא אמרו ולו תהיה לאשה. וכן בארו בנמרא ממכות (דף ט"ו) שזה לאו קדמו עשה. ושם אמרו האונס שגרש אנוסתו ומתה קודם שהחזירה או נשאת לזולתו לוקה שהוא לא קיים עשה שבה כמו שהוא השרש אצלנו קיימו ולא קיימו. והתבארו משפטי מצוה זו בשלישי וברביעי ממכות. (שם, נשים הלכות נערה צמול פ"ג):

מצוה שנה הזהיר מוציא שם רע שלא לגרש את אשתו והוא אמרו לא יוכל לשלחה כל ימיו, וזה הלוא גם כן קדמו עשה, והוא אמרו ולו תהיה לאשה. ודינו בגירושין לענין המלקות כדן האונס כמו שהתבאר בסוף מכות ובשלישי וברביעי מכתובות. (שם, שם):

מצוה שם הזהיר מי שנפסדו ממנו כלי המשגל שאי אפשר לו שיוליד שלא לבא על בת ישראל. והוא אמרו לא יבא פצוע דכה וגו'. וכל זמן שבעל בת ישראל אחר קדושין לוקה. והתבארו משפטי מצוה זו בשמיני מיבמות. (שם, קדושה הלכות איסורי ביאה פט"ו):

מצוה שסא הזהיר מהפסיד כלי התשמיש מן הזכרים מאיזה מין שיהיה מבעלי חיים, וישוה בזה האדם וזולתו, והוא אמרו אחר שאמר ומעוך וכתות ונתוק וברות וגו' ובארצכם לא תעשו, ובא הפירוש גם כן ובכם לא תעשו. והעובר על לאו זה לוקה, רוצה לומר מי שיוסרם איש מאישי איזה מין שיהיה. ובפרק שמונה שרצים (דף ק"ה) אמרו מנין לסרום באדם שהוא אסור תלמוד לומר ובארצכם לא תעשו בכם לא תעשו. ואפילו מסרם אחר מסרם חייב דאמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יוחנן הכל מודים במחמץ אחר מחמץ שהוא חייב שנאמר לא תאפה חמץ ולא תעשה חמץ במסרם אחר מסרם שהוא חייב שנאמר ומעוך וכתות ונתוק וברות אם על כרות חייב על נתוק לא כל שכן אלא להביא נותק אחר כרות שהוא חייב. והתבארו משפטי מצוה זו במקומות משבת ויבמות. (אמור, שם פ"ט):

מצוה שסב הזהירנו שלא למנות עלינו מלך איש שלא יהיה מזרע ישראל אע"פ שיהיה גר צדק. והוא אמרו לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא מאחיד הוא. ולשון ספרי לא תוכל לתת עליך איש נכרי זו מצות לא תעשה. וכן שאר המנויין אינו מותר שנמנה עלינו בענין מהענינים לא מנוי תורה ולא מנוי מלכות איש שיהיה מקהל גרים עד שתהיה אמו מישראל, באמרו שום תשים עליך מלך מקרב אחיך תשים עליך, אמרו (קדושין ט"ו): כל משימות שאתה משים לא יהיו אלא מקרב אחיך. אמנם המלכות לבד כבר ידעת מספרי הנבואה שזכה בה דוד וכן זרעו אחריו עד סוף כל הדורות אין מלך למי שיאמין תורת משה אדון כל הנביאים אלא מזרע שלמה לבד וכל מי שהוא מזולת זה הזרע הנכבד לענין מלכות נכרי קרינא ביה כמו שכל זרע אחר בלתי זרע אהרן לענין עבודה זר קרינא ביה, וזה מבואר אין ספק בו. וכבר התבארו משפטי מצוה זו במקומות מיבמות וסוטה ומנהדרין. (שופטים, הלכות מלכים פ"ה):

מצוה שסג הזהיר המלך מהרבות סוסים. והוא אמרו לא ירבה לו סוסים, וגדר זה שלא יהיה לו סוס רץ לפניו ואפילו סוס אחד לא יהיה אצלו אלא בהכמה שירכב עליה לבד או סוסים שישמם באורות כדי שיהיו מוכנים למלחמה וירכבו הפרשים עליהם אבל לעצמו לא יהיה לו אלא בהמה אחת לבד. והתבארו משפטי מצוה זו בשני מסנהדרין. (שם, שם פ"ג):

מצוה שסד הזהיר המלך מהרבות נשים. והוא אמרו לא ירבה לו נשים. וגבול זה שלא יוסיף על שמונה עשרה נשים בכתובה וקדושין. וכבר התבארו משפטי מצוה זו בשני מסנהדרין. (שם, שם):

מצוה שסה הזהיר המלך מהרבות ממון מיוחד לעצמו. והוא אמרו וכסף וזהב לא ירבה לו מאד. וגבול זה שלא יהיה מן הנודל אלא בשיעור מה שיהיה צריך למרכבתו ועבדיו מיוחדים לו. אבל שיקבץ ממון לתועלת כל ישראל הרי זה מותר. וכבר באר האל יתעלה בכתוב מעם שלש מצות אלו, רוצה לומר לא ירבה לו נשים ולא ירבה לו

לב שמח

כלב שיפא אשה בקדושין ואותן קדושין עושין בה קנין שקונים אותה וביא אשתו לכל דבר ומכלעין אינו קונה אותה כבעלה לבד, ולא היא שאל יבעול בלא קדושין עובר שאין האיסור בלאו מן הסורס אלא במי שבעול אשה שאין לו בה קדושין כגון נכרי ועבד וחייבי כריתות וזו על פי דרכו שכתב בשם ה' שאין צלל לאו זה דלא תהיה קדשה הסגלג שמיחדם כלבד לאיש אחד אע"פ שבעל בלא כחוסה וקדושין וכבר הוא ו'ל' הארץ כוס במקום הנאמר ושם ג"כ הארמית גס אני ע"פ:

תם ונשלם

או צוה בכך אלא מפני כך אני אהיה נזהר מהדבר שבעבורו צוה במצוה ההיא ולא אשים לב עליה. ואז יהיה נפסד יושר הדת. ולכן הסתיר האל יתעלה טעמים ואין מהם גם אחד שאין לו טעם ועלה וסבה, אבל רוב הטעמים ההם היה מן הצורך להסתירם שלא ישיגם שכל ההמון ולא יבינום, והם כלם כמו שהעיד הנביא פקודי ה' ישרים משמחי לב מצות ה' ברה מאירת עינים. ומאת האל אשאל עזר לקיים המצווה בו מהם ולהרחיק המוזהר מהם. (שופטים, סלסת מלכים פ"ג):

תמו מצות לא תעשה

מצות יששכח אותן הרב ממצות לא תעשה כפי דעת הרמב"ן

מגלת אסתר

(מצוה א') נראה לי שמה שלא מנחה הרב הוא לפי זה הפסוק הוא צווי כולל על כל התורה כולה כמו שצאח אה"כ בכתוב שאמר אל ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד שצא לפרש לנו פסוק זה של מן השכח וגו' האמור למעלה, וכבר השריש לנו הרב בשורש הרביעי שאין למנוח האזנים הכוללים כל התורה כלה:

(מצוה ב') נראה לי כי מה שלא מנחה הרב הוא לפי שגם זאת היא מצוה כוללת כל התורה כלה והוא שלא נשכח את הדברים אשר ראו עינינו דהיינו ענין התורה כלה ושלך דבריה ונקיים מצוותיה. וכן משמע מפירוש רש"י שם בזה הפסוק שכתב וז"ל השמר לך מן השכח את הדברים אז כשלא תשכחו אותם ותעשו על אמתם תחשבו חכמים ונבונים ואם תשכחו אותם תהיו כחמורים וזכרים. ומה שאמר עוד הרמב"ן כי מה שדרשו בקדושין והודעת להם על למוד הדברים פירושו ללמוד להם המעמד ההוא, וז"ל שאין זה משמע מאמרם רק כונתם הוא כמו שגמרה בברור מלשונם שפירשוהו על למוד התורה לבני צנים:

(מצוה ג') נראה לי שמה שלא מנחה הרב הוא לפי כי דעתו היה לפסוק כחמד משאר הדעות שהובאו שם במכילתא על זה הפסוק שכן אמרו שם וכל אשר אמרתי אליכם תשמרו וכל אשר לאמר לפי שהוא אומר ושמרת את השלחן וגו' אם שיה עובר בלא תעשה לך נאמר וכל אשר אמרתי וגו' ר' מאיר אומר לעשות ד"ת עילך חובב ר' אליעזר אומר לעשות מצות עשה ומצות לא תעשה רבי אליעזר בן עקיבא אומר אין לי אלא שפרט הכתוב שצא דקדוקי פרשה מניין ח"ל וכלל אמרתי אליכם. ד"ל וכלל אשר אמרתי למה נאמר לפי שהוא אומר לא תעשה כל מלאכה אין לי אלא מלאכה דברים שם משום שבות מניין מלמוד לומר וכלל אשר אמרתי אליכם תשמרו להביא דברים שכן משום שבות. ד"ל וכלל אשר אמרתי אליכם תשמרו להביא שבות כלים, עכ"ל המכילתא:

(מצוה ד') נראה לי כי מה שלא מנחה הרב הוא לפי שגם שבו יהיה לאו ועשה אין למנוח מפני שאמר מהשבת פגול בקרבן הוא חלק מחלקי המצוה של הקרבן, כי לעשות הקרבן על הקונו נריך שלא יעברו בו מהשבת הפוסלתו. וז"ל לא יבא במנין כאשר השריש לנו הרב בשורש י"ב. וגם שפסוקי וצוהים אמרו שצוה בלא תעשה על זה לא יבא במנין, שהרי כמה לאוין יש בתורה שלא יבאו במנין להיוות חלקים או פרטים מהמנוח או להיוות לאוין מוכפלין וכן בענין וכוונת שזרע מהשרשים. ומעשה אינו נריך לטעם הסמ"ג שכתב בלאו ש"ה שלא ראה למנוח זאת המניעה גם שפ"ב דצוהים אמר שיש בו לאו והוא לא יתבטל משום דרצא חוסם עיקר כלידך דאמר בשם רבי יואלי שלא יתבטל בלא ללמוד שלא יעברו בו מהשבת אחרות, ואולי אינו נריך לזאת התשובה שפ"ה אם רצא לא היה חוסם עקר כרבי יואלי מ"מ לא יבא במנין. ומה

כל הדורות ידבר בלא ישיגו ענין המעמד ההוא שהיה לכל אדם למראית עיניהם ושמיעת אזניהם ושיעוריקו זה מדור לדור לעולם. וזאת המצוה זכרה בעל הלכות גדולות ג"כ והרב שכתב:

(מצוה ג') שמועניו שלא לשנות סדר הנחה הכלים במקדש כשולחן והמזבח והמזבח. והוא אמרו יתעלה וכלל אשר אמרתי אליכם תשמרו, וצא הפירוש המקובל שהיה אזכרה למה שזרע בענין סדור המקדש. אמרו במכילתא וכלל אשר אמרתי אליכם תשמרו רבי מאיר אומר לעשות דברי תורה עילך חובב, ובגמרא שבת (דף י"ח) דורשין אותו בית שמאי לשביתת כלים ובית הלל לית להו והלכה היא כהנה קמא דמכילתא:

(מצוה ד') שמועניו מלשונם הקדשים על מנת לאכול בשרם או לזרוק דמם ולהקטיר חלבם חוץ למקומם וחוץ למנוח, וכן השוחט חטאת בדרום עובר בלאו והוא אמרו יתעלה ויתבדק לא חזבה לה' אלהיך שור או שה אשר יהיה בו מום כל דבר רע כי תועבת ה' אלהיך הוא, שפירשו לא חזבה לה' אלהיך קרבן אשר יהיה בו מום או כל דבר רע, והוא השוחט ואומר על מנת לאכול ולזרוק חוץ למקומו ולמנוחו שזה דיבור רע הוא אלא האמרה שצדק פסלה בו הקרבן. וכבר נמנעו מזה בעשה ממה שדרשו בספר ציוס קרבנו יאכל אין לי אלא אכילתו ליום אחד מניין אף תחילתו וצוהו לא תהא אלא על מנת להאכל ציוס אחד ח"ל וכי חזבו זה תורה לה' לזנוכס חזבוהו ציוס ההוא יאכל שאין ח"ל אלא אם אינו ענין לאכילה תהא ענין לזביחה שפ"ה תחילתו וצוהו לא תהא אלא על מנת להאכל לשי ימים. והיה לרב ראוי למנוח זה עשה לפי שיטתו אלא לאו לא נמנה רק המניעה, וכן נהרבו במניעה הזאת כל הפסולין בקרבנות כגון רובע ונרבע וכלאים ופירפא וכו' צדס. ולשון ספרי מנין לקדשים ששחטן חוץ למקומם וחוץ למנוחם שצוה בלאו ח"ל דבר, שהלוי בדבור, מנין לרובע ונרבע ומוקדה ונעבד ח"ל תועבת, מנין לאחזק ומחיר כלאים ופירפא ויואל דופן ח"ל כי תועבת. ומה אמרו חכמים אומרים אף השוחט חטאת בדרום עובר בלאו. וראוי לנו שנמנה מניעה אחת שלא לשחוט בעלי מומים והוא אמרו יתעלה לא חזבה לה' אלהיך שור או שה אשר יהיה בו מום, ומניעה אחרת שלא נשחוט שור קרבן פסול שנאמר לא חזבה לה' דבר רע, ושנו בהוספתא בזהרין של מכות בלאו הן הלוקין המקדיש בעל מום למנוח עובר משום חמשה לאוין משום כל הקדש כל השחוט כל חזקתו דמו וכל הקטיר חלב וכל הקטיר מקחו הקדשו ולא שחטו אינו חייב אלא אחת הקדשו ושחטו חזק דמו חייב על כל אחת ואחת המקדש רובע ונרבע ומוקדה ונעבד עובר משום חמשה הללו והרי הן כבעלי מומין שקדס מומין להקדש ואין יואלין לחלוין אלא על מום קבוע בלבד. נלמוד מדבריהם שאלו כן עובר עליהן בכל השמות שצוה על בעלי מומין אלא שאין נפדין כבעלי מומין להוציא אותם לחלוין, ושם שם עוד

לו סוסים וכסף וזהב לא ירבה לו, ובעבור שנודע טעמם וסבתם הניע בעבורם מהנטיה מהדת מה שכבר התפרסם מספור שלמה המלך ע"ה עם גודל מדרגתו ביריעה ובחכמה והיותו ידיר יה. אמרו ז"ל שיש בזה רמז והערה לאנשים שהם ידעו טעמי המצות כלם יקרה להם הנטיה, אם זה השלם בחכמה וגדול במעלה כבר דמה וחשב שאין הפעולה זאת בהכרח סבה לעבירה ההיא מה יהיה שכל ההמון עם חולשת דעתם הנה יחשבו בהם ויאמרו כלום היה אסור כך

עוד הממיר במקדשים והגוזז והעובד במקדשין או ששחטן חוץ לזמנן או ששחטן חוץ למקומן עובר בלא תעשה, לימדו אותנו שכן לוקין כמו שהזכרנו, וכבר בא בזה מחלוקת שם שר' אלעזר מוסיף המניעה הזאת ממקום אחר כמו שאמר בשם של זכאים (פ"ט) ור' אלעזר לא יחשב מאי עביד ליה מיבעי ליה לרדפי ימיו דל"ד ימיו מיין למחשב בקדשים שלוקה שנאמר לא יחשב לא יחשב, ומ"מ המניעות בהן ראויות להמנות, אבל חלל הרב יהיה זה לאו שבכללות לפי שכלל חלל המסולין עם בעל מוס לא ימנה הוא חלל חללו המניעה אחת ובכח הבעל מוס שהיה פרט בו:

מצוה ד' שנומנו מלכות מן הקדשים ששחטן על מנת לחללן או להקריבן חוץ למקומן כשם שנומנו מלכות נשחטין על מנת לחללן חוץ לזמנן שנקרא פגול בלשון חכמים, ויש בהן הפרש שהשחטין בתחיל חוץ לזמנן חייבים עליו כרת והנשחטין חוץ למקומן אין בו כרת אבל יש בו מלקות, ולא בא מזה המניעה בחורה דבר מפורש כשם שלא נאסר בה גם כן הפגול לחון לזמנן, אבל באהנה הקבלה שזה שאמר יתעלה ואם האכל יאכל במשך זמנו שלמיו ביום השלישי לא ירעה מהדבר במחשב בשעת שחיטה לאכול או להקטיר חוץ לזמנו ושנאמר עוד המקריב אותו לא יחשב לו פגול יהיה הוא אזהרה לפסול המחשבה בחוץ למקומו והוא שקראו הכתוב בלא פגול, ובאמרנו והנפש האוכלת ממנו עונה תשא ולא אמר האוכלת מהם לימד שלא תשא העונש הזה אלא הנפש האוכלת האחד משני חלו המניעים והוא חוץ לזמנו והוא נלמד מן היותר שהעון הזה הוא בזכר, ונאסר כל זה בשני של זכאים (דף כ"ה) חלל אמר רבא כולוהו מקרא אריבא אחין ואם האכל יאכל בשני באכילת הכתוב מדבר אחת אכילת אדם ואחת אכילת חיה וזוהי כרת. השלישי חוץ לזמנו פגול זה חוץ למקומו מלמד שמתקריבין זה עם זה והנפש האוכלת ממנו אחד ולא שנים ואיזה זה חוץ לזמנו דגמר עון עון מותר דמי ליה. ובכתוב הבא באכילת מותר הוא מבוחר בכתוב והוא שנאמר בפרשת קדושים תהיו וואכלו עונו יאכל כי את קדש ה' חלל ויכרתה זה כרת לאכול חוץ לזמנו הוא ונלמד בגזירה שזה שבותר הכתוב ידבר מזה שאמר יתעלה ושרפה את היותר בזה לא יאכל כי קדש הוא וזמנו חלל אזהרה לאכילה שלו למלקות אבל פגול עמו במחשבת חוץ לזמנו כרת ואזהרה חלל אכילה חלל אזהרה שזה חוץ לזמנו כי המדרש מכל שבקדש פסול ליתן לא תעשה על אכילתו אין לוקין עליו לפי שהוא לאו שבכללות כמו שהזכר בפסחים והוא מאותו המין שאין לוקין עליו כמו שביארנו בעיקר התעשי. וכן שני בראשון של פסחים (דף ט"ז) ונאסר אהרן את עון הקדשים ובי איה עון קדש נאסר את עון פיגול ארי כתר נאמר לא יחשב ואם עון יותר הרי כבר נאמר לא ירעה, ופירוש פגול בזהו הוא מחשבת חוץ למקומו שקראו הכתוב פגול כפי המדרש, ופירוש יותר הוא היותר במחשבה כלומר מחשב בחוץ לזמנו שבו נאמר לא ירעה שניהם בכחוזה הם לפסול שניהם הוקשו לענין איסור אכילת חלל שמיטה הכרת מן האחר באמרנו ממנו, והראיה על היות מחשבת חוץ למקומו מן המניעות שלוקין עליהם באכילתם כמו שלוקין על היותר ועל הפגול אמרנו ז"ל שהוא לוקה בהקדשתם משום כל ששחט וכל חזרוק את דמו וכל הקטיר את חלבו כמו שביארנו במצות שהקדמו לאח. והם כבר עשו מחשבת חוץ למקומו במחשבת חוץ לזמנו למלקות בהקדשה ועשו מדרש שניהם חורה וא"ל לוקין על אכילתו של זה כמו שלוקין על זה שניהם הוקשו ושניהם קרסו הכתוב פגול ואמר יהיה שמתקריבין זה עם זה בין לפסול מחשבת חוץ למלקות באכילתן שלא מיטע הכתוב ממנו אחד ולא שנים חלל מן הכרת בלבד, וכבר שנינו בזהו חוץ לזמנו (מכות י"א) האוכל חלב ודם ויותר ופגול אע"פ שהם מדרשין ולא כפסוקי קרב בעיקר השני. ואמרנו אתי שהפגול שהזכירו בזהו חלל את שניהם שהרי קראו הכתוב פגול ובלשון חכמים נמי שניהם פגול שמו:

מצוה ו' שנומנו מלכות חוץ למקומו מן המניעות שלוקין עליהם באכילתם כמו שלוקין על היותר ועל הפגול אמרנו ז"ל שהוא לוקה בהקדשתם משום כל ששחט וכל חזרוק את דמו וכל הקטיר את חלבו כמו שביארנו במצות שהקדמו לאח. והם כבר עשו מחשבת חוץ למקומו במחשבת חוץ לזמנו למלקות בהקדשה ועשו מדרש שניהם חורה וא"ל לוקין על אכילתו של זה כמו שלוקין על זה שניהם הוקשו ושניהם קרסו הכתוב פגול ואמר יהיה שמתקריבין זה עם זה בין לפסול מחשבת חוץ למלקות באכילתן שלא מיטע הכתוב ממנו אחד ולא שנים חלל מן הכרת בלבד, וכבר שנינו בזהו חוץ לזמנו (מכות י"א) האוכל חלב ודם ויותר ופגול אע"פ שהם מדרשין ולא כפסוקי קרב בעיקר השני. ואמרנו אתי שהפגול שהזכירו בזהו חלל את שניהם שהרי קראו הכתוב פגול ובלשון חכמים נמי שניהם פגול שמו:

מצוה ז' שנומנו מלכות חוץ למקומו מן המניעות שלוקין עליהם באכילתם כמו שלוקין על היותר ועל הפגול אמרנו ז"ל שהוא לוקה בהקדשתם משום כל ששחט וכל חזרוק את דמו וכל הקטיר את חלבו כמו שביארנו במצות שהקדמו לאח. והם כבר עשו מחשבת חוץ למקומו במחשבת חוץ לזמנו למלקות בהקדשה ועשו מדרש שניהם חורה וא"ל לוקין על אכילתו של זה כמו שלוקין על זה שניהם הוקשו ושניהם קרסו הכתוב פגול ואמר יהיה שמתקריבין זה עם זה בין לפסול מחשבת חוץ למלקות באכילתן שלא מיטע הכתוב ממנו אחד ולא שנים חלל מן הכרת בלבד, וכבר שנינו בזהו חוץ לזמנו (מכות י"א) האוכל חלב ודם ויותר ופגול אע"פ שהם מדרשין ולא כפסוקי קרב בעיקר השני. ואמרנו אתי שהפגול שהזכירו בזהו חלל את שניהם שהרי קראו הכתוב פגול ובלשון חכמים נמי שניהם פגול שמו:

מצוה ח' שנומנו מלכות חוץ למקומו מן המניעות שלוקין עליהם באכילתם כמו שלוקין על היותר ועל הפגול אמרנו ז"ל שהוא לוקה בהקדשתם משום כל ששחט וכל חזרוק את דמו וכל הקטיר את חלבו כמו שביארנו במצות שהקדמו לאח. והם כבר עשו מחשבת חוץ למקומו במחשבת חוץ לזמנו למלקות בהקדשה ועשו מדרש שניהם חורה וא"ל לוקין על אכילתו של זה כמו שלוקין על זה שניהם הוקשו ושניהם קרסו הכתוב פגול ואמר יהיה שמתקריבין זה עם זה בין לפסול מחשבת חוץ למלקות באכילתן שלא מיטע הכתוב ממנו אחד ולא שנים חלל מן הכרת בלבד, וכבר שנינו בזהו חוץ לזמנו (מכות י"א) האוכל חלב ודם ויותר ופגול אע"פ שהם מדרשין ולא כפסוקי קרב בעיקר השני. ואמרנו אתי שהפגול שהזכירו בזהו חלל את שניהם שהרי קראו הכתוב פגול ובלשון חכמים נמי שניהם פגול שמו:

ומה שאמר עוד הרמב"ן כי מה שלא נאסר הרב הוא מפני שאלו הלאו שכללות ולא יבא בזמנין כי אם הלאו, והבעל מוס שכתב בו היה מפני שהוא פרט באותו פסוק. ו"ל שאין זה טעמו שאם כן לא היה לו להחמיר מאותו ולומר שהזכירו מהקריב בעל מוס עובר שנאסר שכוונתו היא שזה הפסוק לא נאמר רק על בעל מוס עובר אבל היה לו לכתוב הלאו ולפרש בו כל האיסורים שהזכרנו ממנו כאשר עשה בשאר הלאו הכללות:

(מצוה ה') אני אומר בזה שאינו יודע טעם הרב למה לא נאסר חלל מחשבת חוץ לזמנו בלאו ק"ב, שהרי המחשבת חוץ לזמנן חוץ למקום נאסרה שכלל בכלל פגול, וכמו שהביא הרמב"ן מפרק חלו הן הלוקין האוכל חלב ודם ויותר ופגול שכוונתם היא על שחיטה. וגם הסמ"ג כלל שחיטה בשם זה בלאו ש"ל, אמנם לא עשה מהם שמי מלות כמו שנאסר שהיה דעת הרמב"ן בזהו. ומה שאמר עוד הרמב"ן שאזהרה חוץ למקומו אינה ממקום שהביא הרב להיוותו לאו שבכללות. אני אומר שכבר הורה לנו הרב בסוף פירושו בהקדמה כי בהיות במצוה כרת או מיתה ב"ד מכל להויתא האזהרה בכל הדרכים על היות היסוד המלאה לא עשה הכתוב חלל אם כן היותר:

(מצוה ו') נראה לי כי מה שהרב לא מלאה הוא מן הטעם אשר כתב עליו הרמב"ן שאיסור נאסר שחוטא דמאורע בא לנו מלאה הכולל איסור עופות עמאים ואם כן הוי לאו שבכללות ולא ימנה כי אם אחת, אמנם בזה שלא נאסר בכלל הלוקין לא ידעתי טעם. ומה שאמר עוד בעגלה ערופה ושער חור ופטר חמור שיצאו בזמנין, ו"ל שמה שלא נאסר הרב הוא להיוות דין מדיני המלוה שאיסור הנאה מהעגלה ערופה הוא אחד מהדינים השייכים במצות עריפת עגלה, וכן איסור הנאה בשער חור הוא דין השייך במצות גדל החור פרע וכן איסור הנאה בפטר חמור. הוא דין השייך במצות עריפת פטר חמור. ואמר שכלם הן דיני המלוה לא יצאו בזמנין שכבר נאסר לנו הרב בשורש ז' שאין למנות דקדוקי המצוה:

(מצוה ז') נראה לי שאינו צריך יותר לתת טעם בזה לרב למה לא נאסר כי כבר נאסר לנו דעתו בעשה ק"ב שהוא שלילת ולא אזהרה וכמו שהביא הרמב"ן שמו. ומה שהביא מפסוקים אחרים הדומים לזה שהם כלל לאחין, אין משם הכרת שנים כי יהיה כחח מהם. גם ראיתי הספרי שהביא, ו"ל שאינה קדושה כל הרב ואקדשה משם יהיה כיוצא בדבריו מלמד קאמר שאם עוברים בלאו חלל שאם נאסרם עליו עון מכלל שאין בו לאו רק עון העשה שלא קיימו כהונן:

(מצוה ח') נראה לי כי מה שהרב לא מלאה הוא לפי שאיסור קבלת שקלים מן הכהנים הוא אחד מדקדוקי מלות נחיות שקלים ולא יבא בזמנין כמו שנודע משורש שביעי, וכן נראה בציור שזה דעתו ממה שבספר זמנים בזה' שקלים פ"א

האחר באמרנו ממנו, והראיה על היות מחשבת חוץ למקומו מן המניעות שלוקין עליהם באכילתם כמו שלוקין על היותר ועל הפגול אמרנו ז"ל שהוא לוקה בהקדשתם משום כל ששחט וכל חזרוק את דמו וכל הקטיר את חלבו כמו שביארנו במצות שהקדמו לאח. והם כבר עשו מחשבת חוץ למקומו במחשבת חוץ לזמנו למלקות בהקדשה ועשו מדרש שניהם חורה וא"ל לוקין על אכילתו של זה כמו שלוקין על זה שניהם הוקשו ושניהם קרסו הכתוב פגול ואמר יהיה שמתקריבין זה עם זה בין לפסול מחשבת חוץ למלקות באכילתן שלא מיטע הכתוב ממנו אחד ולא שנים חלל מן הכרת בלבד, וכבר שנינו בזהו חוץ לזמנו (מכות י"א) האוכל חלב ודם ויותר ופגול אע"פ שהם מדרשין ולא כפסוקי קרב בעיקר השני. ואמרנו אתי שהפגול שהזכירו בזהו חלל את שניהם שהרי קראו הכתוב פגול ובלשון חכמים נמי שניהם פגול שמו:

מצוה ו' שנומנו מלכות חוץ למקומו מן המניעות שלוקין עליהם באכילתם כמו שלוקין על היותר ועל הפגול אמרנו ז"ל שהוא לוקה בהקדשתם משום כל ששחט וכל חזרוק את דמו וכל הקטיר את חלבו כמו שביארנו במצות שהקדמו לאח. והם כבר עשו מחשבת חוץ למקומו במחשבת חוץ לזמנו למלקות בהקדשה ועשו מדרש שניהם חורה וא"ל לוקין על אכילתו של זה כמו שלוקין על זה שניהם הוקשו ושניהם קרסו הכתוב פגול ואמר יהיה שמתקריבין זה עם זה בין לפסול מחשבת חוץ למלקות באכילתן שלא מיטע הכתוב ממנו אחד ולא שנים חלל מן הכרת בלבד, וכבר שנינו בזהו חוץ לזמנו (מכות י"א) האוכל חלב ודם ויותר ופגול אע"פ שהם מדרשין ולא כפסוקי קרב בעיקר השני. ואמרנו אתי שהפגול שהזכירו בזהו חלל את שניהם שהרי קראו הכתוב פגול ובלשון חכמים נמי שניהם פגול שמו:

מצוה ז' שנומנו מלכות חוץ למקומו מן המניעות שלוקין עליהם באכילתם כמו שלוקין על היותר ועל הפגול אמרנו ז"ל שהוא לוקה בהקדשתם משום כל ששחט וכל חזרוק את דמו וכל הקטיר את חלבו כמו שביארנו במצות שהקדמו לאח. והם כבר עשו מחשבת חוץ למקומו במחשבת חוץ לזמנו למלקות בהקדשה ועשו מדרש שניהם חורה וא"ל לוקין על אכילתו של זה כמו שלוקין על זה שניהם הוקשו ושניהם קרסו הכתוב פגול ואמר יהיה שמתקריבין זה עם זה בין לפסול מחשבת חוץ למלקות באכילתן שלא מיטע הכתוב ממנו אחד ולא שנים חלל מן הכרת בלבד, וכבר שנינו בזהו חוץ לזמנו (מכות י"א) האוכל חלב ודם ויותר ופגול אע"פ שהם מדרשין ולא כפסוקי קרב בעיקר השני. ואמרנו אתי שהפגול שהזכירו בזהו חלל את שניהם שהרי קראו הכתוב פגול ובלשון חכמים נמי שניהם פגול שמו:

מצוה ח' שנומנו מלכות חוץ למקומו מן המניעות שלוקין עליהם באכילתם כמו שלוקין על היותר ועל הפגול אמרנו ז"ל שהוא לוקה בהקדשתם משום כל ששחט וכל חזרוק את דמו וכל הקטיר את חלבו כמו שביארנו במצות שהקדמו לאח. והם כבר עשו מחשבת חוץ למקומו במחשבת חוץ לזמנו למלקות בהקדשה ועשו מדרש שניהם חורה וא"ל לוקין על אכילתו של זה כמו שלוקין על זה שניהם הוקשו ושניהם קרסו הכתוב פגול ואמר יהיה שמתקריבין זה עם זה בין לפסול מחשבת חוץ למלקות באכילתן שלא מיטע הכתוב ממנו אחד ולא שנים חלל מן הכרת בלבד, וכבר שנינו בזהו חוץ לזמנו (מכות י"א) האוכל חלב ודם ויותר ופגול אע"פ שהם מדרשין ולא כפסוקי קרב בעיקר השני. ואמרנו אתי שהפגול שהזכירו בזהו חלל את שניהם שהרי קראו הכתוב פגול ובלשון חכמים נמי שניהם פגול שמו:

פ"א במוותו מזהו זו של נתינת מחצית השקל בכל שנה הכנים שם דין זה שאין מקבלים
מן הנכרים מחצית השקל :

(מצוה ט') נראה לי כי מה שהרב לא מנאח הוא לפי שאיבד קבלת עדות מיוחדת בדיני נפשות הוא אחד מדקדוקי מלכות של יקום דבר בעד אחר . וכבר נודע משורש ה' של אבא במנין . וכן נראה דעת הרב ממה שהכניסו בהלכות עדות בפ' רביעי :

(מצוה י') נראה לי כי מה שלא מנחה הרב הוא לפי שהשב לאו זה לשלילה ולא למניעה כי כן נראה פשט הפסוק. ועוד אם היה הירא בלאו אם כן לא היה הולך שום ירא למלחמה ומה היה צריך הכהן להכריזו שילך וישוב לביתו. ואם תאמר מפני עובדי עבירה שהלכו, י"ל שכאם לא הכהנים על מצות התורה כן לא יפקידו בלויים מאחר שלא היו כושיי אפודו לשב:

(מצוה י"א) נראה לי שהכוון למנוחה כדעת הרמב"ן מאחר שכן נדרש בספרי ונס חין לנו מקום ולומר שזה הללו חתנו חלל כפל ולא יבא במנין שללו זה במחנה נתיחד ויהיה לעבור עליו בשמי לאזין כלאו של חסיד בבל כמ"ס הרמב"ן:

(מצוה י"ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵל מֹשֶׁה שָׂא נְדָבָה לְעַם הָעִבְרִי וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּכָבִים רַחֲמֵינוּ
 דִּינִים תִּדְבֹּר כְּאַשְׁרֵי חֻב הָרַחֲמָן בְּשֵׁמוֹ, וְכֵן כָּחוּז הָרַב בְּמִ"ק
 שֶׁל בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה רַחֲמֵינוּ:

(מצוה י"ג) נראה לי שהכוון למנוחה כדעת הרמב"ן, וגם הסמ"ג מנחה בלאו ר"י, וטעם הרב לא ידעתי:

(מצוה י"ד) נראה לי כי מה שהרצו לא מנאח הוא לפי שחשבה אחד מדיני מנאח יבום או חליצה. וכבר ידענו משורש הז' שאין למנות דקדוקי המנאח:

(מצוה ז') נראה לי שפעם הרמב"ן שנתן על הרב למה לא מנחה, והוא לפי שדרכו הוא שלא למנות חלה אחת בלאו שבכללות, וגם זה הוא בלאו שבכללות שבלאו אחד בכללו שני איסורים, אינו נכון כלל, וזה כי גם שהוא מדרך הרב שלא למנות בלאו שבכללות חלה אחת, מכל מקום הוא מביא כל האיסורים שנאמרו בפסוק יהיה במצותו, כמו שעשה בשאר ודבש ורחוק ומיחר כלב וחולסם, חבל בלאו זה שכתבו בלאו ש"ל לא חלה איסור החזרת החרוץ ורששו ולא איסור בזה על אשמו שזמנה. וגם בזה איני יודע למה לא מנחה:

(מצוה ט"ז) נראה לי כי מה שלא מנחה הרב הוא לפי שזה הוא דין מדיני מלות שלוח העבד לחפשי בשנה השביעית, וכבר ידענו מהשורש השביעי שלא יבא במנין:

(מצודת י"ז) נראה לי כי מה שלא נמנה הרב הוא לפי שזה הוא דין מדיני מנהל הנדקה ולא יבא במנין, כאשר בצורש הז' הורה לנו רבינו:

ווקרים אזהרה למוזיא שם רע על אשמו מיון אמרו רבי אלעזר אומר מלא חלק ריבול וואו מיבעי ליה שלא יהרבה אדם ביום ויבוא לידי שוממה צליה, שהו אללם אזהרה ואמרה בתורה אלל במחנה שם היו גורמת הפסד המחנה, אלל בטומאת שרץ וסמם . ובעל ההלכות זכר במלואו היו וזמנה ולא יראה כך ערות דבר :

אבל נחיל אחרו פי שנים כמחשפט הכוכרה, והוא אמרו ישעלה לא יוכל לבכר את בן פי שנים. ובגמרא יש נוחלין (דף ק"ג) אמרו לא יוכל לבכר את בן הכהונה מה כלמי שיהיה יכול אף זה בן התלמוד לומר לא יוכל לבכר. ולא תהאב שלא יהיה זה אמו ועל כרחו יירש פי שנים, אבל באמת מניעה הוא שאם אמר האב בתורתו איש פלוני 'אפי' באומרי יירש פלוני בן נכסי, דן רבי יוחנן בן ברוקא והלכה כמותו שיתקיימו דבריו בן כמותה על מה שכתוב בתורה של יתקיימו דבריו ותי"מ עבר אחרמנא דר' רחמנא, ש על פיו שכבר עבר על הלאו הזה שנעשה מחשבתו הרעה. ולפון ספרי לא יוכל לבכר לבכר אינו מוכר, כי כשלא אמר הכתוב לא יבכר ואמר לא יוכל לבכר למד שאינו ראוי עשה ואיסור על וואוקולום הרבס כגולם לית לך רשו וכן הוא ואם לטון לא ישעיה כן. פי שנים וגם זו מלוא שהוא חייב להכירו ולתת לו פי שנים. והנה התעצב בכורה מן יורש פי שנים הוא מכלל דין אהלות ואם יש בו מלוא עשה מיוחד לו ואינו בן שאר מלוא אהלה על וכן שודישי אומנו מן הוא הכוכר ויפול עליו בכוכרה, ואמנם שמתקיים שאמר בפירשית המשלימות מן לוא עשה, פרשת נחלות ופרשת מחשפט הכוכרה:

ידיד גואל הדם ומה ולא תחום עיך עליו ובערת דם הנקי מישראל ומוזב לך . ופינן
מזה את דיוו , ובמרוזי התקלות הוזהרנו גם במצות לא תעשה לבערם , כמו הלא
נרואה ג"כ לפרך הגדול הבא מזה , ולשון ספרי שמה תאמרו הוואיל ונהרג זה למא אנו
בהשבון התמות כנאמר במסית ומדיה ובמחזקת במזבזיו ג"כ לא תחום עינך :

ואין הענין שיחזור עליה איסור אשת אח כיוון שעברה מהם מלוא היבוס, שאם כן
באשת אח שאין לו בנים מלוא יבוס או מלוא הלילה וגזר בהם שאם יעשו ההלילה
אחיו, ובא הפירוש ממעליה בקבלה כיוון שלא היה שם לא יבנה, ובפירושו אמרו בפרק
בבא רבי עקיבא דלמר חין קדושין ופוסקין ביהיבי לאוין אלל הכמים אומרים יש אחר
נכתבאר דקיי מלוא זו שם בלרם הנזכר ובמקומות רבות בזה :

יובל בעלה הראשון אשר שלחה לשב לקחתה אחרי אשר הועמאה כי חועבה היא לפני השמועה כי אחרי אשר הועמאה הוא לרבות סוטה שנקממה, שהענין הוא לומר שחנני אלה בעודה כאשר צויתה עמו צויתה תחתיו כי חועבה היא לפניו יתברך ויחלה, גרושו מן הישועין אסורה, על האירוסין מותרת שנאמר אחרי אשר הועמאה, והחמים יצאו ופירשו מאי וסבורה בעלה ואמאי ליה נסתרם לינא מעליא והקשו ושאלו אמרי מערבא אמרי ד"ע אמר הבא על סוטהו הולך ממנה המחזיר גרושו הולך ממזר, מן הלואין הוא. אבל רב מדפחו בלאו שבכללות לא ימנע זה :

בב שאלות הפחד ומיעוט בעשרות וכדורו, ושלחנו אותם ע"פ כ"ד שכתבו אותנו על זה
 ופנ' ורפון בעיני לקיים מצות מי ששלח אותם הפשים מיד אדוניים קשים יחזקך שמו
 , והוא אמרו יתעלה לא יקשה בעיך בשלחך אותו חפשי, כי משה שכן שכיר עבדך
 . וזה הללו זכרו בעל הלכות גדולות :

רעה ונחשוב אותה מיעוט לנו, אבל יהיה זה בעינינו שגר ותועלת וחוספת בממונו,

הלמוד למר ומיד בן נכר לא התקיימו את להם אלהים מכל חלה אין לי חלה המידון
שהן קריוון להם שנאמר את קרעני לחמי לשאי שחר כל קרענות האבור מנין ח"ל מכל
אלה, וגם זו מניעה חמנה בכלל חזות ל"ח:

מצוה ז' שמענו שאל לקבל עדות מיוחדת בדיוני נפשות, והוא שיבדו העדים רואין אורו אחד מהלון זה ואחד מהלון אחר רחוק מן הראשון שאין העומדים בחלומות יכולין לראות זה את זה אבל כלם רואין בבטל העבירה. והוא אמרו יתעלה על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המה לא יומת על פי עד אחד, ואמרו בבבלי הקבלה מאי לא יומת על פי עד אחד חילומא עד אחד ממש מרישא שמעין לה ע"פ שנים עדים יומת המה אלל מאי אחד אחד אחד, הג"ה לא יומת ע"פ עד אחד. להביא שנים שראוין אורו או מהלון זה וזה מהלון זה ואין רואין זה את זה שאין מתערפין. וכבר נתבאר זה בפ' ביביל העדים (דף ר"ו):

מצוה י' שמענו היום ורך הלבב מבוא במלחמה שהוא לא יוכל בטבעו לעמוד בקשרי ההלחמה וסבול המכות והחרב ויונים יהיה תחלת מפלה לעם. והוא אמרו יתעלה ולא יחם את לבב אחיו כלבבו. וזה כהנו בעל הלכות גדולות וא"כ יהיה פעל הן יואל, הן שבא כדרך ולא יאכל את בשרו :

מצוה י"א ושמעו בקול ה' אלהיכם מכל דבר רע כגון שפיכות דמים וחילתו מן העבירה הגורמת סילוק השכינה מן המזנה והוא אמרו יתעלה כי חלל מחנה על אויבך ושמרת מכל דבר רע. ובספרי יכול בטומאות ובטעירות ובמשטרות הכתוב מדבר ח"ל ערות אין לי חלל ערות מין לע"ז ושפיכות דמים הלמוד לומר ושמרת מכל דבר רע אי ושמרת יכול בטומאות וטעירות הלמוד לומר ערות מה ערות מיוחדת מעשה בגלו עליו כנענים ומסלחן השכינה וכו' כשהוא אומר דבר חף על לשון הרע. וענין המלה הזאת נשמעו במחנה מן הטעירות האלה הגורמות סילוק השכינה והזכירו יתעלה בלאו הזה שלא יגרסו סילוק שכינתו מעלינו במחנה שהיה העובר בהן מפיל ישראל בהרב ומחלל את ה' ומיקר ע"ז שלהם צעני האויבים והוא אמרו יתעלה כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך להיגיל ולתת אויבך בידך והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר, אזכרה שנשמר שלא יראה בנו ערות דבר, הנה בכאן שני לאוין צענין אחד לחזק, ואם הוא טעם לומר ושמרת מכל דבר רע בלא מונע אומרו מאלו העבירות במחנה, ואל תשבע ויתאמר כי מתחר שאלו האלו הזה מונע אומרו רק מעבירות מוטות אלו בזה צמיון, שזה אינו אלא שיכלל בכל מקום לחזק בלבד אבל נתיחד לו מקום לעבור עליו בשי לאוין במקום ההוא. וזה כגון ההאמר במסעי גדול שהוא מונע מפועל אסור שהוא עובר בלא תחזול ונתייחד בגבולים בצדק לאו אחר לעבור בשי לאוין וכלם באים בחשון הכניעות. וכן זה שהזכירם ה' ית' להשתמר במחנה מכל דבר רע הגורם סילוק השכינה מוסף על אזהרתו בכל מקום באמת ראוי להמנות ואפשר שיכלול בו גם ההרדור שמא יבא לידי קרי ויעמא ויחמיר ויחמיר דמא רבי אומר ויחמיר (וי"ד ע"ב) ויחמיר מכל דבר רע

שלא יתרחק אדם ביום ויבוא לדין קומאה בלילה, וברביעי של כחצות (דף מ"ו) שהם רבי נתן מוגמרת מכל דבר רע ור' אלעזר מצי טעמא לא אמר מהכי קרא ומוניעה. אבל העיקר הוא שחזרה הוא א"פ שהם מזהירים לא בכ"מ לחכות ל

מצוה י"ב שנמנענו בהנהילנו הבנים מהעביר הכבורה מן הבן הגדול אל יתר אחיו האהובה על פני בן השנואה הכבור כי את הכבור בן השנואה יכיר לת

תלמוד למד לפי שאמר והיה ציון החילו את ציון הכורה ומה רשות לאז להחילו מניעה חלה שהוא דין מדיני הנחות שילמדנו הכתוב שאין האז יכול להעביר הירושא בצור לא ירש פי שנים או שאמר יקה הפשט עם הבכור בשוה עבר על הלאז הזה, במקום שאין בכור ויתבטלו במקום הבכור, ומפני מניעתו שמעטו הכורה מעשות כן ומכ"ס אם אמר עליו שאינו בכור בציון להפסיד ממנו הבכורה והוסיפו אחריו כאלה תולמד שאינו רשאי לבכר יכול לא יבכר ואם בכר יהא מבוכר ח"ל לא יוכל לבכר הא אם ששאינו יכול לדבר כן, וכן כל המקומות שבהן הבכורה לא יוכל לעשות, כלם לאון הנהרחה שיש צד עוד מזה עשה שאמר יתעלה כי את הבכור בן השאמה יכיר להח לו הגדול עובר בשעה ופשה ופשה שכן הרב, ואמנם אמר דין הנחות שהיות הבכור האחים וצדו ומהם הלא לעלמו, ולא תחשוב שיהיה זה לאו הבא מקבל בלבד אבל המלוא בשתיקה אם נודע בבכורה. ונראה שבעל הלכות גדולות זכר דין המלוא

מצוה י"ג שנמנעו מלהחמול על נפש הרועה המזיד. והוא חמור יתעלה ונחמו חמור המצוה הזאת שגנאינו בכל מחוייבי בית דין בצמית עשה לקיים בכל אחד מפני שהיא רבת המהומה יתפחו לה הסרי הדעת ויחמלו עליה מאוד, באין לחוב בדמו של זה ת"ל ולא תחוס עיך עליו, והנה ראוי לנו להביא זה

מצוה י"ד שמועס החולץ ליבמתו שלא יבא עליה ולא יאשה חסרי הפרדה ממנו בחליה יהיה מחייב עליה כרה כחייב אשה את שלא במקום יבוס, חבל זה יתחיל לא יזדווג עוד ויחוייב האלמין, ויחוייב אחר לא יבנה את צו יבן גמליאל (דף כ') נתן גט וחלץ אין חולץ חליה כלום חליה כלום, למד משיבמה לאחר חליה היא אכלה מחייב אלמין, וכ

מצוה ז"ו שמענו ה' אלהים שזיכרנו אשורו תחתיו מלבוש עליה עוד, והוא אמרו יתעלה ה' ו' ואין האשה המגורשת נקראת הועמאה בנישואים לאחר, אבל למדנו יתעלה שלא יוכל הבצל להגרש אחרי היוזמה לאיש אחר לשבז לקחה ולא אחרי אשר הוא בצ"ק מיהמות (דף י"א:) אמרו דהמיה רבי יוסי בן כיפר אומר משום רבי אליעזר המחזיר זומרים אחת זו ואחת זו אסורה אלל מה אלו מקיים אחרי אשר הועמאה לרבותה טועה בעלה בזהו כהניס בה טומאה וזכרה וזהו טעמא והשני לתיקס עלה בזללו ובגמולו זה מהם שיוצק דל" עקובא וזה ממזר בחיובי לאוין ונחשאר שזה

מצוה ט"ז שמעונו שלא יחר בעיניו בלחמו העבדים חפשים בשנה השביעית ולא יחר או מעלמו מפני דבר אחר לא בלחמו ולא בלחמו חפשי ונעבד בלחמו, אבל יהיה לנו יסעלה, ונחשב זה ריוח לנו שהוא יברכנו בעבור זה ויקן לנו עבדים ועושר ונכסים וכו' שש שנים וברכך ה' אלהיך בכל אשר תעשה

מצוה י"ז שמנענו גם כן שלא יחר לנו בחרמו נדקה לעינים ולא נתן אותה אליהם צו

ו'ז מ"ע, ובכאן אומר שאינם רק ע"ז :

מהם אבד שמים וכללו נלקחה נחלתם מהם. ויהיואל מכל מה שאמרנו יהיו אלה הא' מניעת הבאות בשעיר ועמון ומואב מאז לדורות, ומכל מקום כיון שבא סנחריב וכלכל את העולם הוצרה ארצם למלך המשיח כמו שאמרנו בחלק (דף כ"ד): שאריות עמון ומואב פיהרו בסיומו, ועוד שיכריסם האל יתברך ויתעלה ויחמיר ירושלים לנו ולכן כחוצ וירשו הנגב את הר שעיר. ואם כן הדבר כמו שחשבנו נחברו לנו שלשה לאוין בחשבון שס"ה. אבל נאמר כי הקדש בעלי המזבח למזבח ושחיטתם וזריקת דמ' עשיית הקרבן מצעלי המזבח. ולשון המזבח כך הוא לא תקריבו: וכבר אמרנו שער עור והאל המיוחד, אשר ממנו לבדו אפחד, יקבלנו

המצוה השנייה היא שהרמב"ם צו' כחז הוא שזו להשבע בשמו כשנשבע לקיים דבר מהדברים או להכחישו כי בזה תהיה הגדולה והכבוד והעילוי והוא תלמודו יתברך ונשמו חשבע. והרמב"ן בהשגותיו כתב שאין הפסוק הזה מורה אלא רשות ששני צדדי צעח הלוך ובתנאים ידועים. ועוד כתב דלף אם רצלה לומר שכל זה

דרך מצותיך חלק ראשון

המצוה השמינית היא שלטוניו בהפרישו תרומה שפריש אותו מן היפה לו מן השום לא מן הרע על היפה והוא שנאמר מכל מהותיכם וגו' מכל חבנו וגו' ועוד האריך בזה יע"ש. והר"ם הביא דין זה בריש פ"ה מהל' תרומות ואע"פ כן לא הביא במנין המלות מזה:

המצוה התשיעית היא שלטוניו להיות כל קרבן שנקריב משלש מיני הבמות אשר הזכיר מן הבקר מן הכשבים ומן העזים ובשלוש מנחות אחרות במעלה איברי חיה אחר רבי יוחנן עובר בעשה בהמה אין חיה לא ולא הבא מכלל עשה עשה ע"כ. וכבר הביא הר"ם עשה זה פ"ה מהל' איסורי מוחצת ואע"פ כן לא הביא מזה: **המצוה העשירית** היא שלטוניו להקריב כל הקרבנות הבאים בנדבה או בחובה בין שני החמדים לא קודם חמיד של שחר ולא אחר חמיד של בין הערבים והוא אומרו יתעלה וערך פניה העולה והקטיר עליה חלבי השלמים עליה השלם כל הקרבנות כולם וכו' והביא סוגיא דפסחים דמוכח מזה שהמקדים או המאחר קרבנו לזמנים האחרים עובר בלאו הבא מכלל עשה שהיא עשה. והר"ם לא הביא מזה: **המצוה האחת עשרה** היא שלטוניו בכבש הנשחט ביום ארבעה עשר עובר שהוא יאכל בלילה לא ביום והאכול ממנו ביום כיה מלבד שלא יא' ידי חובתו יש לו באכילתו עבירה ותעל ממנו עשה מאומרו ואכלו את הבשר בלילה הזה בלילה אין ביום לא וכו' לאו הבא מכלל עשה שהיא עשה ע"כ. והר"ם באר כל זה בפ"ה מהל' קרבן פסח ואע"פ כן לא הביא מזה: **המצוה השנים עשרה** היא שלטוניו בענין הרוח אחר שנתחייב מיתה ב"ד שיבשמו גואל הדם וירדוף אחריו וינקם נקמתו ממנו שיבא אותו לב"ד וימות כמשפטו או שיראה אותו בגואל אם לא יוכלו לו ב"ד ואם אין לו גואל הדם שיעמידו לו ב"ד אדם ממונה מהם לרדוף אחריו ולהיות גואל דמי הנרצח והוא אומרו יתעלה גואל הדם הוא ימית את הרוח מזה ביד גואל הדם ע"כ. וכבר עוד דיש מי שפירש דהא דאמרין בסנהדרין גואל הדם הוא ימית הרוח מזה ביד גואל הדם וכו' דמיידי ברוח שגב שאל חוץ לעיר מקלטו, ולפ"ז ברייתא זו אחי כרבי יוסי דאמר מזה ביד גואל הדם ואין קי"ל כרבי עקיבא דאמר רשות ביד גואל הדם וזה היה טעם הרב שלא כזה המלה דאמר ע"כ. ואלי תמיה על זה שהרי הר"ם בריש הל' רוצח הביא ברייתא זו דסנהדרין דאמר ביד גואל הדם מקרא דגואל הדם הוא ימית את הרוח וכו' מהל' רוצח כבד דבורג שבאג רשות ביד גואל הדם ודברי הרמב"ן ל"ע:

המצוה השלש עשרה היא שלטוניו להרחיק מליהנות בבגד שנראה בו נגע לרעת ונעמל והוא אומרו יתעלה לרעת ממארת ודרשו בספרי קן בו מארת אל הבה בו וכו'. וכבר עוד דבר פסוק הוא שזו המלה אינה נמנית עם משפט הארעת מזה אחת כי אין זה ענין לרין הסומא והסברה אל, הוא דין מיוחד בפני עצמו כאשר שבתו ב"ד מחוץ למחנה נמנה מזה בפני עצמה וק"ל דאמר ע"כ. והר"ם לא הביא מזה: **המצוה הארבע עשרה** היא שלטוניו להודות לשמו יתברך בכל עת שנקרא בחורה על המזבח הגדולה שעשה לנו בחתן חורחנו אלינו וכו' והוא אומרו כי שם ה' אקרא הבו גודל וכו'. ואין ראוי למוחזק מזה אחת עם הקריאה כמו שמקרא בנזירים אינו נמנה אחת עם הבאחו וספור יליאת מזרים עם אכילת הפסח ע"כ. והר"ם לא הביא מזה:

המצוה החמש עשרה היא שלטוניו להחיות צד ומושב להלילו מרעתו שאם היה נטעב בנהר או נפל עליו הגל שנערה בכל כחמו בהללנו ואם היה חולה נחטק ברפואתו כו' והוא אומרו יתעלה וכו' ימוך וגו' והחזקת בו גר ותושב וחי עמך ע"כ. והרמב"ם כלל כל זה במלות הלדקה וכו' שכתב במנין המלות סי' קל"ה ובהיבדור ריש פ"ה מהל' מתנות לעניים יע"ש:

המצוה השש עשרה היא שלטוניו להחיות הרבים שלקחנו מאומרו והוא אומרו יתעלה אל תקח מאומו וגו' וחי אחריך ודרשו בו אהרן ליה דלמי עמך ע"כ. והרמב"ם לא הביא מזה:

המצוה השבע עשרה היא שלטוניו להרחיק מליהנות מעשר נזיר. והרמב"ן בהשגותיו במלות ל"ח שלא הביא הרמב"ם במלות שיש כתב וז"ל והכונן שנאמר בשער נזיר שימנה בכלל עשה שאמר יתעלה קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו וכו' שגב הפירות שיהיה גידולו קדוש ולא נמנה בו ח"כ הוא לאו הבא מכלל עשה ע"כ. והרמב"ם לא הביא מזה:

המצוה השמונה עשרה היא שלטוניו לשמור ארון וכפורת לשם שם העדות והוא מאומרו יתעלה ועשית ארון עץ וגו'. והנה הרמב"ם לא הזכיר מזה: **המצוה התשע עשרה** היא שלטוניו שיש שאלו למנות הלוי המלאכה מהמלאכות שגב האזני בעשיית כל חלק והלק בפני עצמו. ובאר עוד ואמר כמו ועשו לי מקדש שזו מלות עשה אחת מכל המלות ואחר כך בא לבאר הלוי ואין יעשה ואין ראוי שימנה כל מה שאמר בו ועשית מזה בפני עצמה. ובמנין המלות סימן כ' כתב אנו לבנות בית הבחירה כו' וכבר ביארנו שזה הכלל כולל מינים רבים שהם המזורה והשלחן והמזבח וחולתם כלם מחלקי המקדש והכל יקרא מקדש ע"כ. והרמב"ן בהשגותיו במנין המלות להרמב"ם ז"ל בסי' ל"ג כתב דהטעם שלא נמנה עשיית השלחן והמזבח והמזורה הוא מפני שלטוניו לשם לחם לפני ה' ואם איתנו בהכשר העבודה הזאת שהיא לשם אוהו בשולחן המזבח כן כו'. ושם כתב ולכן חללי עשיית הארון והכפורת לשם שם העדות נמנה מזה בפני עצמה ע"כ:

המצוה התשע עשרה היא שלטוניו להחיות הרבים שלקחנו מאומרו והוא אומרו יתעלה אל תקח מאומו וגו' וחי אחריך ודרשו בו אהרן ליה דלמי עמך ע"כ. והרמב"ם לא הביא מזה:

המצוה השנים עשרה היא שלטוניו להחיות הרבים שלקחנו מאומרו והוא אומרו יתעלה אל תקח מאומו וגו' וחי אחריך ודרשו בו אהרן ליה דלמי עמך ע"כ. והרמב"ם לא הביא מזה:

המצוה השנים עשרה היא שלטוניו להחיות הרבים שלקחנו מאומרו והוא אומרו יתעלה אל תקח מאומו וגו' וחי אחריך ודרשו בו אהרן ליה דלמי עמך ע"כ. והרמב"ם לא הביא מזה:

המצוה השנים עשרה היא שלטוניו להחיות הרבים שלקחנו מאומרו והוא אומרו יתעלה אל תקח מאומו וגו' וחי אחריך ודרשו בו אהרן ליה דלמי עמך ע"כ. והרמב"ם לא הביא מזה:

המצוה השנים עשרה היא שלטוניו להחיות הרבים שלקחנו מאומרו והוא אומרו יתעלה אל תקח מאומו וגו' וחי אחריך ודרשו בו אהרן ליה דלמי עמך ע"כ. והרמב"ם לא הביא מזה:

המצוה השנים עשרה היא שלטוניו להחיות הרבים שלקחנו מאומרו והוא אומרו יתעלה אל תקח מאומו וגו' וחי אחריך ודרשו בו אהרן ליה דלמי עמך ע"כ. והרמב"ם לא הביא מזה:

המצוה השנים עשרה היא שלטוניו להחיות הרבים שלקחנו מאומרו והוא אומרו יתעלה אל תקח מאומו וגו' וחי אחריך ודרשו בו אהרן ליה דלמי עמך ע"כ. והרמב"ם לא הביא מזה:

המצוה השנים עשרה היא שלטוניו להחיות הרבים שלקחנו מאומרו והוא אומרו יתעלה אל תקח מאומו וגו' וחי אחריך ודרשו בו אהרן ליה דלמי עמך ע"כ. והרמב"ם לא הביא מזה:

המצוה השנים עשרה היא שלטוניו להחיות הרבים שלקחנו מאומרו והוא אומרו יתעלה אל תקח מאומו וגו' וחי אחריך ודרשו בו אהרן ליה דלמי עמך ע"כ. והרמב"ם לא הביא מזה:

המצוה השנים עשרה היא שלטוניו להחיות הרבים שלקחנו מאומרו והוא אומרו יתעלה אל תקח מאומו וגו' וחי אחריך ודרשו בו אהרן ליה דלמי עמך ע"כ. והרמב"ם לא הביא מזה:

המצוה השנים עשרה היא שלטוניו להחיות הרבים שלקחנו מאומרו והוא אומרו יתעלה אל תקח מאומו וגו' וחי אחריך ודרשו בו אהרן ליה דלמי עמך ע"כ. והרמב"ם לא הביא מזה:

המצוה השנים עשרה היא שלטוניו להחיות הרבים שלקחנו מאומרו והוא אומרו יתעלה אל תקח מאומו וגו' וחי אחריך ודרשו בו אהרן ליה דלמי עמך ע"כ. והרמב"ם לא הביא מזה:

דרך מצותיך חלק ראשון

מחזור ע"כ. הרי שהכנימה דעמו שראוי הוא שימנה מצות עשה שיעבוד הכהן מעומד והדבר צריך אליו תלמוד:

ודע שהרמב"ן בשינוי על הרמב"ם במנין המצות ששכחן הרמב"ם שבע עשרה מצות ובסוף הפרק כתב וז"ל, ואחרי אס חבין כל מה שכתבנו בדיוני מצות עשה חרפה ששקלו מהשכחו של הרב כו' כולם עשרים ושש ויבואו במקומם שש עשרה מצות שכתבנו ששכחן הרב, ואין לומר שהוא ע"ס וז"ל שבע עשרה שהרי אס חקדק היטב חרפה אף להשלים עשרים ושש מצות ששקל מחשבונו של הרמב"ם הביא עוד עשר מצות מלבד השש עשרה שכתב ששכחן הרב. אבל אחר ההבטאות יפה הדברים הם פשוטים לפי שהרמב"ן בכלל אלו השבע עשרה שכתב ששכחן הר"ם כתב המצות הששית נאמרו כשנאמר על עיר לאכול מן האילנות שבגולה כל ימי המצור ואס נכרות ואחרי לבעלה נעבור על עשה מוסף על האלו המפורש בו והוא אומרו יתעלה כי ממנו חאלל מצות עשה ואותו לא חכרות מצות לא חשפה וראוי הרב לפי חשבונו במצות שימנה גם אס אס ע"כ. והנה כונת הרמב"ן מבוררת לפי שהרמב"ם בחשבונו מנה לבדוק בסימני חיה וכן מנה לבדוק בסימני העוף וכן מנה לבדוק בסימני חגבים וכן מנה לבדוק בסימני דגים וכל אלו חיו המצות מלד עומם שהכתוב בזה בסימני חיה ואחר אס עשר פשוטים לפי חכמה שמי שלא יוכל יעבור בעשה אלא הכונה היא שמי שיאכל מהטמאים מלבד שצובר בלאו המפורש בו עובר בעשה זה והוא בלאו הכלל עשה. והרמב"ן במנינו סקל מחשבונו של הרמב"ם כל אלו העשין וכבר שלל מנה אלא האזהרה הכתובה בזה וכמו שכתבנו לעיל במצות השש עשרה ששקל הרמב"ן מחשבונו של הרמב"ם, וא"כ גם מצות כי ממנו חאלל היא דומה לאלו שאין הכונה שנאמרו לאכול אלא שם נאמרו נעבור בעשה ולא חשפה ולפי דרכו של הרמב"ם השיגו הרמב"ן דאמאי לא מנה גם אס זו. אבל כשכא הרמב"ן להשלים מנין המצות לא מנה אס זו שהרי כפי סברתו אין מצות זו וכדומה לזו נכנסה במנין המצות לפי שאין בה קום עשה שלא נאמרו לאכול והמנינה שלא נכרת כבר נמנית בכלל הלאה ואין הלאה הנאמר בלשון עשה מוסף בזה מנין, וזה פשוט:

ודע שחלד אלו השבע עשרים מצות עשה שכתבנו שיש הבדל בין הרמב"ם להרמב"ן עוד יש הבדל ביניהם בחמש מצות אחרות, והוא שהרמב"ם בסמוך ס"ג כתב שזו במעשה קרבן העולה והוא אומרו יתעלה אס עולה קרבנו. ובסי' ס"ד כתב שזו במעשה קרבן החטאת כו' והוא אומרו יתעלה וזאת חטאת החטאת. ובסי' ס"ה כתב שזו במעשה קרבן האשם והוא אומרו יתעלה וזאת חטאת האשם. ובסימון ס"ו כתב שזו במעשה קרבן השלמים והוא אומרו יתעלה ואס זבח שלמים. ובסי' ס"ז כתב שזו שיהיה מעשה המנחה על הארץ כך והוא אומרו יתעלה וזאת חטאת המנחה. והנה אלו החמש מצות שמנה הרמב"ם, הרמב"ן בהשגותיו בשרש י"ב סקל אותם מחשבונו וכבר כי המעשים בדברי הקרבנות היאך נמנה אותם אחר מנותם מצות כאשר קריבו אותם, וזה שנאמרו להקריב על קאת המנחה חטאת וזל קאתם וזל קאתם עולה ומהם גם כן מנחה והאזהרה בהקדבתם היא במנין מצות עשה ארבע מצות ועל כל פנים יטען הכתוב ללמדנו מעשה כל אחד מהם וכו' וא"כ אף נמנה חובת הקדבתם והמעשה שלהם בשמים ועוד האריך בזה יע"ש מטעם אחר שנאמרו בקרבנות לקיים כל היוא משינו לעולה או שלמים וזולתם ולמד מעשה שלהם אף נמנה בו בזהו להשלים הקדר והנה החיוב והמעשה שהוא עושה שמי מצות אס ע"כ. והנה מלבד טענות אלו עוד נראה דמאחר שזו מצות בכל יום חמישים עולות וכן בכל המוספים יש עולות וזולתם ובמוסף חג שבועות יש שלמים גם כן ואשם אף דליתיה בקרבנות כבוד מ"מ הא איתיה בזיר וא"כ אחר שנאמרו בכל קרבנות אלו למד על מעשה שלהם אף נמנה בזה לקיים מצותו יתעלה. הכלל העולה שהרמב"ן סקל מחשבונו חמש מצות אלו שכתבנו והנה המצות שהביא הרמב"ן כנגד חמש מצות אלו שכתבנו אלו הם:

המצוה האחת היא שכתב הרמב"ן בהשגותיו בשרש י"ב שמהם כי מעשה הקרבנות אין הפרש לכהן בין שיעשה חטאת ואשם או עולה ושלמים ונאמרו כל זרע אהרן בעבודתם מצות עשה אחת שאלו עבודתם עבודת חטאת אסן אס כהונתם. ויאה לומר חשבונו בכל עבודת הכהונה כי היא עבודה ומנחה עבודה י ומהנה לכהן שיש לכהן שזכר כאשר תקחו משולחן הגבוע יתעלה ע"כ. אך מאי דקשיא לי בדברי הרמב"ן הללו הוא שמהם שלדעו כל מעשה הקרבנות כולם וכל פרייהם למנוח אחת למה נמנה להקריב מלח על כל קרבן לאומרו יתעלה על כל קרבן תקריב מלח ומנוח זו מנחה הרמב"ם בסי' ס"ב והרמב"ן לא השיגו בזה כלל, והנה המליחה היא כמו היקפה ודלילה וכולם נכנסים בכלל עבודת מנחה אסן אס כהונתם. ודע דמאחרת לא חשבת מלח לא הוקשה לי משום דמאחרת לא חשפה איה נכנסה בזיוי הכלל על עשה והרי אף להר"ם שמונה כל מעשה החטאת אחד מ"מ מונה ללאו בפני עומא לא יבדיל דחשבת העוף וכן ועשו לי מקדש שכולל הכל מ"מ מנה לא חבנה אהרן גזית אף אבנים שלמות לא מנה מפני שהוא חלק מחלקי המצות וכמו שהארכנו בחדושינו, אך ממהות עשה דמליחה קשה. וכי חומא הא קושיא זו שייכה גם להרמב"ם שהרי דעתו הוא שאין למנות חלק מחלקי המצות גנה למי שמנה היקפות והכללות. כבר הוקשה זה להרמב"ם בשרש י"ב וכבר שם אס לא צוויין מנין עבודת מנחה כולם ולא יתייחדו במין זולת זה המין אז ראוי לשימנה כל זיוי מהם למנוח בפני עומא לפי שאין אז חלק מחלקי הקרבנות וכו' וע"ש שהאריך בזה. והנה טעם זה יצדק להרמב"ם שמונה כל מין ממין הקרבן מצות אחת אחר כך מונה הצויות הקוללות וכל הקרבנות. אבל להרמב"ן דס"ל שאין למנות אופן הקרבנות לפי שנאמרו להביא אותם על הטמאים ידועים ואחר כך בלא הכתוב אופן הקדבתם על הארץ כך וכך ולא מנה אלא מצות אחת על הכהנים כי למה נמנה מליחת הקרבנות מלח בפני עומא, והדבר צריך אליו תלמוד: **המצוה** השנייה שהרמב"ם ז"ל בסי' קכ"ז כתב שזו להוציא תרומה גדולה והוא אומרו יתעלה ראשית דגן חתן לו. והנה הרמב"ם סובר שההפרשה והאחונה לכהן הכל היא מצות אחת וכן כתב הר"ם בפירושו בשרש י"ב וז"ל, והוא מבורר כי היות הכהן לוקח מה שיש לו לקחת הוא חלק מחלקי המצות כמו שזכרנו בעור העולה ע"כ. והרמב"ן שם בהשגותיו חלק בזה וס"ל כי בדברים הנזכרים הם שמי מצות ולפיכך נמנה שנאמרו בחינת התרומה מאומרו דגן חתן לו ומהם שנאמרו מאומרו חלה תרומה תרומה גורן כו' הרי שהשם ברמח עומא עשה שמי מצות ע"כ:

המצוה

החדש הזה לכם מצות עשה אחת להורות על קביעות החדשים ושומר את חדש האביב אלו ושמרת את החקק הזה למעשה שמורה על עיבור השנים מצות עשה אחת והביא ראיה לסברה בזה יע"ש. ובהשגותיו במנין המצות שהרמב"ם בסי' קכ"ז כתב שהדין עם בזה"ש שם שמי מצות:

המצוה האחת ועשרים היא שהרמב"ם בסמוך ס"ל כתב אנו להקריב במקדש שמי בשמים בני שנה בכל יום כו' והוא אומרו שנים ליום עולה חמיר. והרמב"ן מונה אותם בשנים דמנה על זו אילו זמנה על זו ואינם מעבדים זה את זה וכמובאר ועיין בזה"ש הרמב"ן בסוף עיקר ט':

המצוה השנים ועשרים שהרמב"ם בסי' כ"ח כתב אנו להקריב קטרת בכל יום פעמים על מזבח הזהב והוא אומרו יתעלה והקטיר עליו אהרן וגו' ע"כ. והרמב"ן מונה אותם לשתי מצות עשה דמנו על זה אילו זמנו על זה ואין מעבדים זה את זה, ועיין בזה שכתב בסוף עיקר תשיעי:

המצוה השלש ועשרים היא שהרמב"ם בסי' י' כתב אנו לקרוא ק"ש ערבית ושחרית והוא אומרו ודברת בם כו' ע"כ. והרמב"ן מונה אותם לשנים דומייהם מוחלטים ואינם מעבדים זו את זו. ועיין בזה שכתב בסוף עיקר ט':

וראיתי להחכם בעל לב שמה בסוף עיקר אחד עשר שראה להלין בעד הרמב"ם ז"ל שמה תמידין וקטרת וקריאת שמע כל אחד מצות אחת וז"ל ובהמדידים הדבר מבורר דלשון הכתוב הוא זה האשם וגו' שנים ליום וגו' הרי בפירוש עשה שמי הכהנים בלחוד מצות אחת ועל שיהיה בלחוד אחר זה האשם, והקטרת אף שאין זה מבורר בכתוב מ"מ הכמים אמרו מנה בכל יום מהותיה בבקר ומהותיה בערב שלשונם זה משמע שהמנה לכל יום הוא המצות מהחלק להאשים בבקר ובערב, ויש לי לתמוך זה מ"מ"ם במהות בבקר והאשם ח"ר אילו נאמר מנחה מהותיה הייתי אומר מביא הרי עשירי ומקריב כו' הא כיצד מביא חלי שלם וחוליו ע"כ. והנה מה שכתב שהמנה בכל יום הוא המצות זה הוא טעות גמור משום דשיעור זה אילו אלא מדרבנן ומן החורש בזכות היות הקטרת. וכן מהבאר בפ"ג דזבחים עלה ק"ט וכן מהבאר מדברי הרמב"ם פ"ט מהלכות ביאת מקדש דין ד'. גם מה שסיים ויש לי לתמוך זה מ"מ"ם בבקר החכמה כו', עירוב פרישתי אני רואה כאן דאחרי כונתו מיירי בחביתו כהן גדול שהיה מקריב לו, ובלשון הכתוב עומא יס חילוק גדול בין חתיקין לקטרת דגבי חתיקין מליחה בבקר ומליחה בערב ולא כחיו צווי הקדשה בכל פרט ופרט אלא הכל בזה שזה זה קרבן אהרן אשר יקריבו אכל גבי קטרת לחיטוב ובהעלות אהרן את הנרות יקטירנה ובהשיבו את הנרות יקטירנה הרי דבכל זמן וזמן בזה המצות של הקטרת ואס כן למד לא ימנה לשתי מצות. הן אחת דגבי קריאת שמע לא כחיו ודברת בם ששכר ודברת בם בקומך אלא כחיו ודברת בם ששכר ובקומך ואס כן למד ימנו לשנים. וכי חומא דהרמב"ן אילו לשטמיהם שם בזה אזהרה אחת על שמי דברים שימנו לשנים ומכאן זה מנה לא מובטל ועומא ומואבי לשנים וכמו שכתבנו כל זה לקמן מ"מ במצות עשה לא שמר כלל זה שהרי כבד את אביך ואת אמך וכן חיש אמו ואביו חיראל לא מנה האב והאם לשנים והטעם לפי שלא בא צווי לכל אחד ואחד בפטר כי אס לקיים צבת אחת. ועוד אנופך ידי בזה לקמן בעזרת האל:

המצוה הארבע ועשרים היא שהרמב"ם בסי' רל"ה כתב אנו בדין עבד כנעני והוא שנעבד בו לעולם ואסין לו חירות אלא בן ועין כו'. והרמב"ן שם בהשגותיו כתב וז"ל ולפי דעתי שמי ששמו נעבד כנעני נעבד כנעני לעולם ולנאמרו שם בפלי אס שנו אס עינו יהיה בן חורין וכמו שהשגותיו והגרדוין שמי מצות הם כן אלו בשוה, וע"ש שהאריך בזה יע"ש:

המצוה החמש ועשרים היא שהרמב"ם ז"ל בסי' רמ"ז כתב שהורנו בדיוי נחלות והוא אומרו יתעלה ואס כי ימות וגו' ומכלל דין זה בלא ספק היות הבכור יורש פי שנים שזה משפט ממשפטי יורשת עכ"ד. והנה הרמב"ן בהשגותיו במצות אס חשפה ששכחן הרמב"ם במצות י"ב כתב בתוך דבריו והיראה שיש בזה עוד מצות עשה שאמר יתעלה כי את הבכור בן השנואה יכיר וגו' וגם זו מצות שהוא חייב להכיר ולחת לו פי שנים. והנה המעביר בכורה מן הגדול עובר בעשה ולא חשפה ושחיתן שכן הרב כו' ובעל ה"ג מזכר בזה המצות וע"ש שהאריך בזה יע"ש:

המצוה השש ועשרים היא שנאמרו להמית כל מי שנחתיב מיתה והוא אומרו יתעלה ובערת הרע מקרבך כלומר בער עושה רעות מיתראל. וכבר האריך הרמב"ן בזה בהשגותיו בעיקר ארבעה עשר וכבר שאלומו יתעלה במקומן וסלקתם ובמקלחתם בלא ישפרו אותו ואסן הם חלק מחלקי המצות והמצות היא אחת והוא שנעבר עושה רעות מיתראל:

המצוה השבע ועשרים מהחפץ בזה הרמב"ן אס היא מצות על המלך או על השופט ולמי שהם ברשותו להוציאם לנאב במלחמת רעות ואלו מצות להיות שאל באורים ותומים והוא אומרו יתעלה ולפני אלעזר הכהן יעמוד ואלו לו במשפט האורים וגו'. ועוד האריך בזה בציואר מצות זו. ובסוף דבריו כתב ואס אילו כן נביא בחרם זה עשה דמיון יין שאסורים בהוראה בלאו הלא מכלל עשה. וכבר האריך הרמב"ן בזה בהשגותיו במצות ל"ח של הרמב"ם בסי' ע"ג כתב בסוף דבריו ועל דעתי חכמים בהוראותם אינם בלאו כי אס בעשה שזה הכתוב אחר אזהרתו מן היין בזהו אס אל אס מועד להורות אס בני ישראל אס כל החקים ולא בהיותם שבורים ולאו הלא מכלל עשה עשה הוא ע"כ. ואלי חמיה על הרמב"ן למה לא מנה מצות עשה שיעשו הכהנים העבדים המעומ לא יעבד ולא שוכח מהם שדרשו לעמידה בחרמים ולא לשיבה. והנה הרמב"ן בהשגותיו במצות עשה שהרמב"ם בסי' ל"ג תמה על הרמב"ם למה לא מנה עשה זה וכתב ואולי מפני שלא בא בכתוב בזה לשון אזהרה ימנה הכשר עבודה לבד ואילו

דרך מצותיך חלק ראשון ושני

ואם כן זו היא מלוא נפרדת לא במה שנמשכו להקריב קרבן חטאת על קלח חמאים ולא במה שכתב הרמב"ן מלוא כללית שנמשכו להקריב על כל עבודה הקרבות שאין זו מעבודה הקרבן. ולפי דעתי הוא מן הראוי כפי חשבונו של הרמב"ן לסקל מן החשבון העשה דעל כל קרבן הקריב מלוא וכתו שכתבנו לעיל ולהכניס במקום עשה זה עשה של חכמים במקום עשה:

וראיתי לבאר מאי דקשיא לי במנין מ"ע בין לדעת הרמב"ן ובין לדעת הסמ"ג: זה יאל ראשונה שהרמב"ם בסיומן ר"י כתב שזוהי לכבוד אב ואם. והוא אומרו כבוד אב אבין ואם אמר ע"כ. הנה הוא מונה אב ואם במלוא אחת לפי דרכו שנהג במלות ל"ה שאל באה אזהרה אחת על שני דברים לא ימנה במנין המלות כי אם אזהרה אחת כגון שאור ודבש, ואחין זונה ומחיר כלב, ועמומי ומואבי ודוכיתיהו, ואם כל אלה לא מנה כי אם באזהרה אחת. ואם כן מכל לומר שהרמב"ם גם במלות עשה חיל בשיטה זו ומש"ס כלל מלות כבוד האב והאם במלות אחת:

אך מה שיש לחמוה בזה הוא על הרמב"ן שהשיגו בזה וכבר שראוי שימנו בשתי אזהרות אף שלא בא בזה כי אם אזהרה אחת וכמ"ס בשרש הס' וכן בסוף החבור כשנא להשלים האזהרות שסלל מחשבונו של הרמב"ם הביא כל אלו שממם הרמב"ם לאזהרה אחת וממם הוא לשהם. ואם כן למה לא נהג כן במלות עשה ולא ראוי לו שהשיג להרמב"ם בזה וגם לא ביאר חזון מלוא סקל מחשבונו של הרמב"ם ז"ל במקום זו: **וראיתי** להרמב"ן בהשגותיו בעיקר השני על מה שהשיג הרמב"ם ז"ל דלמאי לא מנה גם כן כבוד אחיו הגדול, שכתב הרמב"ן ואמנם לפי מנינם ששעו מכבוד אב ואם מ"ע אחת ומקלל אותם מניעה אחת מפני היותם נאמרים בכלל אחד גם כן אחיו הגדול ימנה מלוא אחת ואפילו אם אמר כבוד אבין ואמך ואחך הגדול ע"כ, ומאומרו לפי מנינם נראה דלמאי לא ב"ל הכי אלא שהקשה להרמב"ם דלפי דרכו לכתב קושא להרב בה"ג. אך לא ראיתי בשום מקום שיאמר הרמב"ן שחממה מלוא כבוד אב ואם לשתי מלות:

והסמ"ג כתב בשניין ק"ג לכבוד אב ואם. והנה הוא מונה כל האזהרות כל אחת ואחת בפני עצמה אפילו שכללו בלוא אחד וכמו שיבאר בס"ד. ועל הרמב"ן קשיא לי יותר שהרי בסוף הספר כשנא להשלים מנין המלות כתב שחממה ק"ס בשחריט וערבות בשחיס. והלא בק"ס לא בא כי אם עשה אחת דהיינו ודברה בס' כו' ובשכך ובקומך. וכן בהשגותיו בשרש י"ב מנה נחית מעשר ראשון ללוי ונחית מעשר עני ולעני לשתי מלות מאומרו יתעלה ונחת ללוי לגר ליתום ולאלמנה ופירש שיהיו ללוי חלקו ולעני חלקו ע"כ. והרי הכי לכתב כי אם מלוא עשה אחת דהיינו ונחת ואפילו הכי כיון שהפריטים הם שנים נמנה כל אחד בפני עצמו ואם כן למה לא נמנה כבוד אב ואם לשתי מלות עשה:

גם לענין המורה הנה הרמב"ם בסיומן ר"י"א כתב שזוהי לירא מאב ואם, והוא אומרו יתעלה איש אמו ואביו חירא, וכ"כ הסמ"ג ס' ק"ג וכן נראה שהוא דעת הרמב"ן מדלא השיגו בזה. וקש"א לי דלמאי לא מנו אותם בשחיס וכדכתיבנא בהשגה הקודמת:

חלק שני

אחר שביארנו ההפרש שיש בין הרמב"ם להסמ"ג והרמב"ן במנין מלות עשה. בוא נבא לבאר ההפרש שבניהם במנין מלות לא חששה. והנה כשתחמל במנין מלות לא תעשה להסמ"ג חמלם שסלל מחשבונו של הרמב"ם י"ג אזהרות, ואלו הם:

האזהרה הראשונה היא שהרמב"ם ז"ל בסיומן כ"ו מנה שהזכרנו מהחבולות שמה וכו' ואזהרתו מדכתיב ושם אלהים אחרים לא תזכירו. ואף שהרמב"ם בסי' י"ד מנה לאו זה לענין שהזכרנו מהשבע בשם ע"ו מ"מ חזר ומנה בסיומן כ"ו שהזכרנו מהחבולות בשם ע"ו מפני חילוק העושים שהרי בעבור ונשבע בשמה אין בו כי אם לאו והעובר עליו אינו חייב כי אם מלקות. אך המתנבא בשם ע"ו מיתחם בחנק כדכתיב ואשר ידבר בשם אלהים אחרים ומת הנבואה ההוא. אלא דכיון דכלל זה עלה בידיו לא ענה הכתוב אלא אם כן הזכיר הזכירו להביא האזהרה מן הכתוב דו"ש אלהים אחרים לא תזכירו. וכבר כתב הרמב"ם בסיומן כ"ו וז"ל ואינו נמנה היות לאו אחד מהזכיר מדברים רבים ולא יהיה משפטו לאו שכללותו כשהתבאר העושה בכל אחד ואחד והנה אביו לך מזה דמיונות במקומם ע"כ. והנה דמיון לזה ישנו במקומות רבים, האחד בסיומן ס' שכתב שהזכירו מלקות השם הגדול יתבדך וכו' והאזהרה באה כוללת ענין זה וזולתו והוא אומרו אלהים לא תקלל. וכבר עוד בסיים דבריו ודע שהיות המין הזה מן האזהרות כולל שני דברים או שלשה אינו מחוייב שיהיה ממוין לאו שכללותו בעבור שהכתוב ביאר העושה בכל ענין וידענו בהכרח שכל ענין מהם מזהר ממנו שהיא מלוא ל"ה ובעבור היותו עיקר התורה לא ענה אלא אם כן הזכיר נחפש אחר האזהרה בהכרח ופעמים יאל בהיקש ופעמים יהיה בכלל דבר אחר כו' ע"כ. ובסיומן ש"ח כתב הזכיר שלא לקלל אב ואם כו' והנה לא בא אזהרה מיוחדת אלא אזהרתו היא מקללת כל איש מישראל כו'. והנה אף שמהם בסיומן ש"ז אזהרה קללת כל איש מישראל חזר ומנה בסיומן ש"ח שלא לקלל אב ואם מפני שנינו העושה. וכן בסי' ש"ט מנה שלא להכות אב ואם ולא באה אזהרה מיוחדת לזה כי אם מאזהרה הכוללת שהזכרנו מלהכות שום ב"ר ישראל וכמ"ס בסיומן ש':

והסמ"ג כלל אזהרה זו דמהנבא בשם ע"ו בסיומן ל"ב עם הנודר והשבע בשם ע"ו בלאו אחד ולא ירדתי לסוף דעת הרב בזה שאל דעתו הוא דכיון שאזהרתו היא מקרא דו"ש אלהים אחרים לא תזכירו וכבר מנינו לאו זה לענין הנודר בשמה ובשביל שחממה העושה בחממה בשם ע"ו לא נמנה אותה אזהרה מיוחדת וכמ"ס הרמב"ן בהשגותיו וז"ל. כתב הרב והמאמר ש"ח וש"ס שנמנה כל איש מזהו מלקלל אביו ואמו ומלהכותם ואני אומר שאזהרת האבות בקללה ובכחא לא בא אליה אלא מפני שהם בכלל ישראל שהזכרנו על כולם אפ"פ שזר באלו עושה ליתם מנינות ממות לעצמן כי אין חשבונם בעוונות אלא בלאוין וכו'. וכתב בסוף דבריו אב הרב נהג בכאן לדעת בה"ג שמהם בלאו דלא תנאף נערה המאורסה ואם אף וכן כהן מפני שנינו העושים בלאו דלא תנאף נערה המאורסה ואם אף וכן כהן מפני

הנה סברא זו לא יתכן לדעת הסמ"ג שהרי בסיומן ע"ו כתב שאלו מזהרין על ברכה

המצוה השלישית היא שהר"ם בסי' ק"ג כתב שזוהי להפריש חלה מעריסותיו וליתנה לכהן והוא אומרו יתעלה הלויים עריסותיכם חלה תרימו לכהן ע"כ. הרי שכתב שההפריש והנחיתה הכל היא מלוא אחת. והרמב"ן בהשגותיו בשרש י"ב כתב שהם ב' מלות לפי שכל העיסה אסורה עלינו עד שנפריש אותה ונמנינו בה מלוא נפרדת שנאמר חלה תרימו תרומה ושלא יעלה בלבנו שגרים אותה להוליא העיסה מאיסור ונעבדנה או נשליך אותה בלוא אהנו יתעלה בנחיתה לכהן שנאמר מראשית עריסותיכם תתנו להם תרומה ע"כ:

המצוה הרביעית היא שהרמב"ם בסי' ק"ז כתב שזוהי להוליא מעשר ממחם הארץ והוא אומרו יתעלה וכל מעשר הארץ לה' וכבר באר הכתוב שהמעשר הזה ללויים ע"כ. והנה דבריו בזה הם תמומים שפסוק זה שביא האמור בפרשת בחקוקי אינו מדבר במעשר ראשון אלא במעשר שני שהרי כתוב קדש לה' ומעשר ראשון אינו קדש ומכאן. וכן דבר הא' קרא ואם נאל יגאל המשיחו יוסף עליו וכל זה לא שייך כי אם במעשר שני שזריך להוליו לירושלים ועל זה לזה הכתוב שאל בא לפדותו שיוסף חומש וכן רש"י ז"ל כתב שם במעשר שני הכתוב מדבר. וכבר השיגו בזה הרמב"ן בהשגותיו בשרש י"ב ע"כ. ובחבורו הגדול תקן הענין יפה בפרק ו' מהלכות מחנות עניים שכתב ואחר כך מפריש מן השאר אחד מעשרה וזהו הנקרא מעשר ראשון ונחתו ללוי ועל זה נאמר בתורה כי אם מעשר בני ישראל נחתו ללויים ונאמר ולבני לוי הנה נחתו לא כל מעשר בישראל, וכן כתב דברים הלכות מעשר. ומ"מ הרמב"ן מונה בפרשת מעשר ראשון ונחיתו ללוי הכל מלוא אחת. והרמב"ן בהשגותיו בשרש י"ב כתב וכן הדין במעשר נמנה הפרשה מלוא מפסוק עשר תעשר וגו' ובא הפירוש המקובל בשני מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר ראשון האמור בו ולבני לוי הנה נחתו כל מעשר בישראל בו' וזהו נחיתו ונחת ללוי לגר ליתום ולאלמנה ופי' שיהיו ללוי חלקו ולעני חלקו ע"כ. ודע שהטעם שהרמב"ן לא הביא מלוא הנחיתה ממאמר הכתוב בפרשת קרח ולבני לוי הנה נחתו כל מעשר בישראל וכתיב נמי כי אם מעשר בני ישראל אשר ירמו להם תרומה נחתו ללויים. הוא משום דמחזיקים אלו ליכא שום אלוהא אחרת בנחיתתה אדרבה פסם הכתוב מורה שזה המעשר הוא חלק ה' ונחתו ללויים ובאומרו יתעלה בזה ושק כי אם חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתי מלוא בני ישראל ואחין אותם לאהרן הכהן ולבניו, ומטעם זה כתב הרמב"ן ז"ל אלא במחנות כהונה שבמקדש כגון חלקם מן הקרבנות לא נמנה נחיתתם מלוא לפי שלא בא בהם כתוב מלוא אחרת זה אלא הם חלק השם שלקח מן הקרבנות כמו שזר באומרים לאשים כן לזה במלות לכהנים כמו כי אם חזה התנופה וגו' ע"כ. וכן הפ' האמור בפרשת קרח ובא הלוי כי אין לו חלק וגו' אף דמייירי במעשר ראשון שביא הלוי ויטול מעשר ראשון וכמו שפירש רש"י מ"מ לא בא בפירוש וזו הנחיתה ללוי לפיכך הביא הכתוב האמור בפרשת כי תבא דכתיב כי חלה לעשר בו' ונחת ללוי ופי' שם ונחת ללוי את אשר לו הרי מעשר ראשון:

המצוה החמישית היא שהרמב"ם בסי' ק"ל כתב שזוהי להוליא מעשר עני בכל שנה שלישית והשנייה והשלישית אף אחר כל שלישית כלומר השנים שכלל שמיטה ג"כ והוא אומרו יתעלה מקלה שלש שנים הוליא וגו' ע"כ. הנה גם בזה ס"ל שההפריש והנחיתה לעני הכל היא מלוא אחת. אך הרמב"ן סובר שחממה הפרשה מלוא מאומרו מקלה שלש שנים הוליא וגו' ונמנה נחיתו מלוא מאומרו ונחת ללוי לגר ליתום ולאלמנה שפירשוהו הוא ליתן ללוי חלקו ולעני חלקו:

ודע שהרמב"ן לא באר מלוא זו בפירוש אך כתב בהשגותיו בסוף שורש י"ב וז"ל ויעלו בידו במנין הפרשה הלה והתורה והמעשר ראשון ושל העני ונחיתתם מלות משלימות לנו החשבון ע"כ. וכוננו שכתחלת דבריו כתב שהר"ם מנה חמשה מלות בקרבנות תורה העולה ותורה החטאת ותורה האשם ותורה השלמים ותורה התנופה והרמב"ן סקל אותם ממנין ולא מנה כי אם מלוא אחת שנמשכו כל זרע אהרן שבעודתה מאומרו יתעלה ושבדמה עבודה מהנה. וכבר שם ואם כן יסורו ארבע מלות מחשבונו של הרב בכאן וכפי זה כתב בסוף דבריו שהפרשה חלה והתרומה ומעשר ראשון ושל עני מלות משלימות החשבון שהרמב"ם מונה כל אלו בארבע מלות והרמב"ן מונה אותם בשמה מלות:

ודע שף שהרמב"ן חלה דבריו בדברים הטובלים שכל דבר שהוא טובל נמנה ההפרשה מלוא בפני עצמה אפילו הכי כתב שבעשר ראשון ומעשר עני נמנה ההפרשה לבדה משום דס"ל דבם מעשר עני טובל, ולא מביעט למאן דלמך טעם הטובל למעשר עני הוא בנחיתה וכמו שכתבנו החסופות בפרק י' מותרות עלה ע"ז אלא אף לסברת החולקים הוא באזהרה ולוקה וכמו שכתב הרמב"ם בפ"י מהלכות מ"א דין כ' וכבר הארכתי בזה בחדושי:

ואני חמיה על הרמב"ן דלפי דרכו אמאי לא מנה גם כן בתרומה מעשר שני מלוא האחת היא שנמשכו הלויים להפריש ממעשר ראשון תרומה מעשר והוא מאומרו יתעלה ואל הלויים תדבר וגו' והתרומה ממנו תרומה ה' מעשר מן המעשר ונמנו גם כן בנחיתתה מאומרו ונחתם ממנו את תרומה ה' לאהרן הכהן. ולא ידעתי מה חילוק יש בין זו לכל אותם שמונה אותם הרמב"ן ז"ל לשתי מלות, והדבר ריך אללי תלמוד: **הכלל** העולה ממה שכתבנו הוא שהרמב"ן סקל מחשבונו של הרמב"ם שלשים ושחיס מלות והביא במקומם ל"ב מלות אחרות שלא זכרם הרמב"ם:

עוד קשיא לי בדעתו של הרמב"ן לפי שדבר ידוע שיש בקרבן החטאת דין מיוחד והוא

מחזיקים מזכר ונקבה ואחרתם מדכתיב השכן הרומש. והסמ"ג לא הביא אזהרה זו דהשכן הרומש משום דס"ל דכל השתים בכללם אזהרתם הוא מקרא דוכל השכן הארץ על הארץ שכן הוא לא יאכל וכבר הביא אזהרה זו בס"י קל"ג. ועיין במה שכתב הרמב"ן בהשגותיו על הרמב"ם בעיקר התשיעי י"ע:

והאזהרה התשיעית היא שהרמב"ם ז"ל מנה בס"י קע"ח אזהרות מלאכול חולעים המסולדים בפירות כו' והוא אומרו לכל השכן השורץ על הארץ. והסמ"ג לא הביא אזהרה זו והביא דין אכילת החולעים המסולדים בפירות בס"י קל"ג. ועיין במה שכתב הרמב"ן בהשגותיו על שרשי הרמב"ם בעיקר התשיעי י"ע:

והאזהרה העשירית היא שהרמב"ם בס"י קל"ט כתב אזהרות מלאכול חמץ אחר חנוכה ביום י"ד מיכן והוא אומרו לא האכל עליו חמץ. והסמ"ג נשמיט לאו זה וכבר העמס בס"י ע"ז משום דרש ושמאל פסקו הלכה כרבי שמעון דאית ליה חמץ בין לפני זמנו בין לאחר זמנו אינו עובר עליו בלא כלום. וכן הוא דעת הרמב"ן בהשגותיו במנין המלות י"ע:

והאזהרה האחת עשרה היא שהרמב"ם בס"י רס"ז כתב אזהרות מהשים מחשבותיו לחמוד מה שיש לאחיו ולהתאוות בו כו' ולא התאוו בזה רעך ע"כ. וכבר באר שם הרמב"ם שלא לחמוד הוא לאו בפני עצמו ולא התאוו הוא לאו בפני עצמו. והסמ"ג לא מנה לאו זה וכבר בס"י קל"ח שלח החמוד ולא התאוו הכל הוא לאו אחד והביא סברת הר"ם וכבר ולא יתכן לומר כן כי בן כבוד בדברות לא חמוד אשת רעך ולא התאוו בזה כעך ולפי דבריו החמיר בבית מנאשת איש שלא לחמוד והתאוו הכל אחד: **והאזהרה השמיים עשרה** היא שהרמב"ם בס"י רע"ח כתב שהזכיר הדיין כשידע שהוא אדם רשע ובעל עבירות מלשנות דיונו והוא אומרו יתעלה לא חטא משפט אביון בריבו ואביון הוא במלות. והסמ"ג לא הזכיר אזהרה הלז. ועיין במה שכתב בסיומן ר"ה:

והאזהרה השלש עשרה היא כתב בס"י רל"א שהזכיר העד מדבר בדין שהעיד עליו כו' והוא אומרו יתעלה ועד אחד לא יענה בפניו לחות ע"כ. והסמ"ג לא הביא אזהרה זו. ועיין במ"ס ס"ס רס"ד:

זינה כנגד שלש עשרה אזהרות הללו שסקל הסמ"ג מהשגותיו של הרמב"ם הביא במקומם י"א אזהרות אחרות שלא מנאס הרמב"ם ולא הו:

האזהרה האחת היא שהסמ"ג בסיומן ק"ג ק"ד מנה עמומי ומואבי בשתי אזהרות. והרמב"ם בסיומן ר"ג מנה ארבע באזהרה אחת משום שלא בא בשניהם כי הם אזהרה אחת:

והאזהרה השנייה היא שהסמ"ג בס"י ש"ח ש"ט מנה שאור ודבש בשתי אזהרות והרמב"ם בס"י ז"ח מנה ארבע באזהרה אחת מהטעם שכתבנו:

והאזהרה השלישית היא שהסמ"ג בס"י שט"ז ש"ח מנה חמץ וזוה מחיר כלב בשתי אזהרות והרמב"ם בס"י ק' מנה ארבע באזהרה אחת מהטעם שכתבנו:

והאזהרה הרביעית היא שהסמ"ג בסיומן ש"ן וש"ל מנה נא ומזבל בשתי אזהרות והרמב"ם בס"י קל"ה מנה ארבע באזהרה אחת מהטעם שכתבנו:

והאזהרה החמישית היא שהסמ"ג בסיומן קפ"ט ק"ל מנה רחיים ורכב בשתי אזהרות והרמב"ם בס"י רמ"ב מנה ארבע באזהרה אחת מהטעם שכתבנו:

והאזהרה הששית היא שהסמ"ג בס"י קי"ח קי"ט מנה פלוע דבא וכרות שפכה בשתי אזהרות. והר"ם בס"י ש"ס מנה ארבע באזהרה אחת מהטעם שכתבנו:

והאזהרה השביעית היא שהסמ"ג בס"י מ"ב כתב שלא להקיש פסל אף על פי שלא עשו ולא עבדו לוקה שנאמר ופסל ומנחה לא תקימו לכם ומי בח"כ בפי' בחר סיני מה מנחה בכל חקים אף פסל בכל חקים. והרמב"ם לא הזכיר אזהרה זו. ועיין בהרמב"ן בהשגותיו במנין המלות להר"ם סיומן ה' שהביא ברייתא זו דאורח הכהנים ופירשה. י"ע:

והאזהרה השמינית היא שהסמ"ג בס"י י"ח כתב לא תעבד אחר כתוב בפי' משפטים ללמד על המגפץ והמגפץ לע"ז וכל העובד דרך כבוד עובר בלא העשה אפילו אין דרך עבודתה בכך ע"כ. והר"ם לא מנה לאו זה. והרמב"ן בהשגותיו על הר"ם במנין המלות סיומן ה' כתב מגפץ ומגפץ שלא כדרכה שהוא דין מיוחד ימנה לעצמו וכו' י"ע:

והאזהרה התשיעית היא שהסמ"ג בס"י י"ג כתב הפורש מן החורה אפילו זקן מופלג עובר בלא העשה שנאמר ופן יסורו מלבבך כו'. ואזהרה זו לא כתבה הר"ם. ונראה שדעתו הוא מפני שהוא מהאויים הכוללים שאין ראוי למנותם וכמו שכתב בשרש הרביעי ובעל הלכות גדולות מנא. והרמב"ן כשהביא מלות שכתבה הר"ם סי' ב' הביא אזהרה זו אך כתב בשני אחר והוא שלא נשכח מעמד הר סיני ולא נסיר אותו מדעתנו אבל יהיה עינינו ולבנו שם כל הימים והוא אומרו יתעלה השמר לך ושמוך נפשוך מאד כן תשכח את הדברים וגו' ופן יסורו מלבבך והאריך בצבור אזהרה זו י"ע:

והאזהרה העשירית היא שהסמ"ג בס"י ס"ד כתב השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך אזהרה שלא יתאון בני ישראל כשהקב"ה משפיע להם טובה וכו'. והר"ם לא הזכיר אזהרה זו משום שהוא מהאויים הכוללים וכבר השריש בשרש הרביעי שהאויים הכוללים אין ראוי למנותם:

והאזהרה האחת עשרה היא שהסמ"ג בס"י רי"ב כתב אזהרה תורה שלא לקלל עצמו שנאמר השמר לך ושמוך נפשוך מאד וכו' ע"כ. והר"ם לא הזכיר אזהרה זו ובחיבורו פ' כ"ו מהלכות סנהדרין כתב המקלל עצמו לוקה בלוי שמקלל אחרים שנאמר השמר לך ושמוך נפשוך ע"כ:

והאזהרה הששים עשרה היא שהסמ"ג בס"י פ"ה כתב אל תחלל את בןך להזנותה מה המוסר בזה שלא לשם אישות וכן המוסרת עממה שלא לשם אישות וכו'. והנה הר"ם אף שמורה בדין זה להסמ"ג מ"מ מפי' לה מכתוב אחר דהיינו את חתיה קדשה וכמו שכתב בס"י ש"ה וס"ל דלא חתיה קדשה ואל תחלל את בןך להזנותה הכל הוא אזהרה אחת. אבל הסמ"ג בס"י פ' כתב דעת אונקלוס שחרגס לא יהיה קדש לא יסב בר ישראל אחתה אחתה וחרגס ולא חתיה קדשה ולא תאבד בת ישראל לגבר עבד ע"כ. ועיין במה שכתב הרמב"ן בעיקר החמישי וזמנה שכתב בהשגותיו במנין המלות בסיומן ש"ס. ומכל מקום אף חתיה בדעת הסמ"ג שאם דעתו הוא דעת אונקלוס היה לו למנות

בכחה ה' שנאמר אלהים לא תקלל וכבר מנה לאו זה בסיומן כ"ט. הרי שמפני שיצוי העונשין מנאס אזהרות. וכן בס"י רי"ח כתב אזהרה למקלל אביו ואמו מלא תקלל חרש. וכבר בס"י רי"א מנה לאו זה דלא תקלל חרש. ובס"י רי"ט כתב אזהרה למנה אביו ואמו בכלל אזהרה לא יוסיף שהוא לאו כולל דהואיל שהוא מוזכר שלא להכות שום איש משראל הרי אביו ואמו בכלל. וכבר כתבנו למעלה בס"י קל"ט לאו זה ופירושו וכן לאו של מקלל הוא ופירושו מ"מ נחשבים מקלל אביו ואמו ומכה אותם שני לאוין בפני עצמן הואיל וחיובים עליהם מיתה ב"ד כי אפי' לא מצינו שם שום אזהרה המיתה או הפרה היא האזהרה עכ"ל. והסמ"ג כשמנה בקיור כתב בסיומן רי"ט שלא להכות אביו ואמו שנאמר ומכה אביו ואמו מות יומת. וכבר בארנו שזה הכלל כל שיש בו כרה או מיתה הרי זו מלוא ל"ח חוץ מפסח ומילה ולפיכך נחשבוין אלו שני לאוין במנין חמ"ט שאזהרה שלהם מכלל לאוין שנמנו כבר הואיל ואין באותם שני לאוין שנמנו כבר עונש כרה ומיתה ועיין זה נריך לומר במדבר את ה' עכ"ד:

ולפי זה יש לתמוה על הסמ"ג דלמה לא מנה אזהרה מיוחדת מהתנבאות בשם ע"ז מאחר שבה העונש מפורש בכתוב. ועוד ראיתי לסמ"ג בסיומן ל"ד שכתב שלא להתנבאות שקר וכו' ואזהרותיו הוא מלא תכחשו ולא תשקרו שפילין על עמיתו הוזכר ונש"פ שאין מזהירין מן הדין גלוי מילה הוא ע"כ. וכבר מנה לאוין אלו דלא תכחשו ולא תשקרו בסיומן ר"מ מלוא ל"ח חוץ מפסח ומילה ולפיכך נחשבוין אלו שני לאוין במנין חמ"ט מקרא דמדבר שקר תרחק והוא יתא' טפי שהוא כולל דבשום פנים לא ידבר שקר לאפיקי קרא דלא תכחשו ולא תשקרו דכתיב ביה עמיתו ואין לריבין לק"ו ולעממא דגלוי מ"מ וכתבנו. ונראה משום דקרא זה דמדבר שקר תרחק הוא מלוא עשה וכמו שכתב הרמב"ג במנין מלות עשה סיומן ק"ז וכלל הוא בידינו כל שיש בו כרה או מיתה ב"ד הרי זו מלוא לא תעשה חוץ מפסח ומילה ולפיכך הו"ל להביא אזהרה למנאס שקר מקרא דלא תשקרו שמה שמה הסמ"ג שהסמ"ג דעתו הוא שכל שיש עונש מפורש אף שאזהרהו נכללה בלאו אחר מזה ארבע שתי מיעוט. ואם כן יש לתמוה על הסמ"ג למה לא מנה שלא להתנבאות בשם ע"ז. וגם על הרמב"ן ז"ל הלוגי שהשיג על הרמב"ם שמה אזהרה מיוחדת למקלל האבות והמכה אותם וסקל אותם ממנין המלות מאחר שאין בהם אזהרה מיוחדת, אם כן למה לא השיגו ג"כ במה שמה הרמב"ם בסיומן כ"ז שלא להתנבאות בשם ע"ז שהרי אין בו אזהרה מיוחדת. וכן למה לא השיגו במה שמה הר"ם במלות ה' שהזכיר מנקוב השם הגדול שגם בזה אין אזהרה מיוחדת. וכן למה לא השיגו במה שמה הרמב"ם במלות כ"ז שהזכיר מהתנבא לשקר שגם בזה אין בו אזהרה מיוחדת. והנך רואה שהסמ"ג והרמב"ן הם תלוקין מן הקצה אל הקצה. דהרמב"ן אף שחולק על הרמב"ם במקלל אב ואם או במכה ארבע וס"ל שאינם נמנים באזהרה מיוחדת מכל מקום הורה להרמב"ם במה שמה באזהרה מיוחדת מהתנבאות בשם ע"ז. ואילו הסמ"ג אף שחולק על הרמב"ם ומונה מקלל אב ואם ומה ארבע באזהרה מיוחדת חולק עליו במה שמה מהתנבאות בשם ע"ז וסקל ארבע מהשגותיו, ודברים אלו נעלמו ממני והדבר נריך אללי תלמוד:

והאזהרה השנים עשר שסקל ארבע מהשגותיו היא שהר"ם בסיומן י"ז כתב שהזכיר מהתעלל בשמירת המקדש כו' והוא אומרו יתעלה ושמרתם את משמרת הקדש ע"כ. והסמ"ג לא הביא פסוק זה. ובמלות עשה סיומן קס"ה כתב מלוא עשה שיהיו הכהנים והלויים שומרים את המקדש וכו' והביא פסוק זה דושמרתם את משמרת הקדש, נראה דס"ל שהוא מ"ע ולשון ספרי מורה בזה דהיא כדברי הר"ם:

והאזהרה השלישית היא שהרמב"ם בס"י ע"א כתב שהזכיר בעל מוס עובר שלא לעבוד כו'. והסמ"ג בס"י ש"ח כלל מוס קבוע ומוס עובר באזהרה אחת וכן הוא דעת הרמב"ן בהשגותיו:

והאזהרה הרביעית היא שהרמב"ם בס"י ע"ח כתב שהזכיר לכל עמא מהכנס חור מחנה ליה והוא מאומרו ואיש כי יהיה עמא מקרה לילה לא יבא אל חור המחנה. והנה הרמב"ם מנה בס"י ע"ז שהזכיר כל עמא מהכנס במקדש כו' והוא משער ויקורר ולפנים. ובס"י ע"ח מנה האזהרה ממחנה ליה וחילוק גדול יש ביניהם של מחנה שכינה חייב כרה ועל מחנה ליה הוא באזהרה דוקא. והסמ"ג בסיומן ש"ד כלל כל המלואים באזהרה אחת והוא מדכתיב ולא יטמאו את מחניהם, ולא ידעתי כוונתו: **והאזהרה החמישית** היא שהרמב"ם בס"י ז"ה כתב שהזכיר מהקריב בעל מוס עובר והוא אומרו לא תזבח לה' אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מוס וכו'. והסמ"ג בס"י ש"ג כלל מוס קבוע ומוס עובר באזהרה אחת וכן הוא דעת הרמב"ן בהשגותיו: **והאזהרה הששית** היא שהרמב"ם בס"י ק"מ כתב שהזכיר מלאכול פסולי המוקדשין שאין מותר לאוכלם וזהו כשנעשה איתנו המוס בכוונה והוא אומרו יתעלה לא האכל כל חושה. והסמ"ג לא הזכיר אזהרה הלז. ובסוף סי' רס"ד כתב שמה הרמב"ם שמה לאו זה דלא תזבח וכתב. ואין נראה לי למנות לאו שיש דרשה גמורה שהרי בפרק כל פסולי המוקדשין משמע גבי כבוד שהטילו בו מוס שלא ישחוט עליו משום קנס ע"כ. הן אמת שדברי הר"ם הללו שכתבין המלות ודבריו בחבורו הגדול פ"ח מהלכות פסולי המוקדשין דין ה' הם מתמימים וכבר עמדתי עליהם בחידושי: **והאזהרה השביעית** היא שהר"ם בס"י קס"ה כתב שהזכיר הכהנים מלאכת המקדש בשעת עבודה והוא אומרו יתעלה ויפתח אתל מועד לא מנה אזהרה אזהרה זו גם כן בבין גדול ואמר ומן המקדש לא יא' ע"כ. והסמ"ג לא מנה אזהרה הלז ולא ידעתי עממא דמלתא. וראיתי לסמ"ג בסיומן ש"ב וס"ל אכל כהן גדול עובד כשהוא אונן שנאמר ומן המקדש לא יא' ולא יחלל כלומר אינו נריך ללאת מן המקדש ולהיות עובדו שרי אם עבד לא חלל ע"כ. והנראה מדבריו הוא דס"ל דפסוק זה אינו אזהרה כי אם שלילה שאינו מחוייב ללאת לפי שאינו מחלל העבודה וללמד שכהן הדיוט מחלל העבודה כשהוא אונן. וכבר הרמב"ן בפירוט החורה נא ונתן בזה אם פסוק זה הוא אזהרה או שלילה להסכימה דעתו שהוא אזהרה גמורה וכן מנו אותו כל מוני המלות:

והאזהרה השמינית היא שהרמב"ם מנה בס"י קע"ז אזהרות מאכילת השתים המתהוים מהעונשים וכו' ולא יתאו מזכר ונקבה והוא אומרו ולא תטמאו את גפשוכם בכל השכן הרומש על הארץ ע"כ. ומה שמה בס"י קע"ז שהזכיר מלאכול שכן הארץ הוא המתהוים מזכר ונקבה ואזהרות מדכתיב השכן הארץ הארץ הארץ הארץ

וריע שמלבד השגשגה אשרה שבהנה ספקל הסמ"ג ברחות ספרו במצין המנות והכנים במקומם של עשרה אזהרות אחרות של מנאס הר"ם עוד לו לכמ"ג ברחותו הכול זיוו להר"ם, והוא שהסמ"ג מהה בסימני המנות סי' רס"ג שלל לאכול מעשר שני בנזמאס שנאמר לו בערתי ממנו בטמא, ובסי' רס"ג מהה שלל לאכול מעשר שני שני בלתינוט שנאמר לו אכלתי באוני. ובסי' רס"ג מהה שלל להוית מעות מעשר שני בשאר דברים שכל בהם אכילה ושניה שנאמר לו נחתי ממנו למח. ואלו השגשגות אזהרות מנאס הרמב"ם במצין המנות בסי' ק"ן קל"א קי"ב. וכבר כתב הר"ם בסוף שורש ח' וז"ל ונאמר עלינו לכאד דבר אחד וזה כי כשספר בהוריה וגזר עלינו שנקאס ופשוהינו בשמחול ממנו דקועל להלווי והפלווי הנה אורו הפועל ימנה מחל למח וזש"פ ושלחם שש בן הוא שילה לו אזהרה, מאחר שזנו שגשלו אורו מנפשוהינו, ובאורו מנאס להלווי שש וכן ידענו בהרה שהפועל כך ומן מוחרר ממנו, וזה כמו שז"ל הכתוב לנו שנאמר לו אכלתי באוני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא ולא נחתי ממנו למח

לחובל בשעריך אבל ההבדלים שמיני הוא דלמר אזהרה זו היא מכלל מנין המצות ולמר אינה מכלל מנין המצות וכמבואר:

עוד ראיתי להסמ"ג בסימני הספר סי' ח' וז"ל שלא לענות אלמנה ושלא לענות יתום שנאמר כל אלמנה ויתום לא תענון ומי שלבו נוקפו למנוח בשני לאוין לא ימנה שלא להנות עבד שבת מח"ל שנאמר לא תענון ע"כ. כך היא הגירסא הנכונה וכוונת הרב היא שאם נמנה יתום ואלמנה בשתי אזהרות לא נמנה לא תענון בכלל אזהרה הגר היא. ומ"מ בחיבורו בסי' ק"פ כתב דאזהרה זו דלא תענון וזו דלא תענון כולל אזהרה הגר הוא והכל ענין לאו אחד והדעת מוכרעת שהם שני לאוין ולא נמנה כל אלמנה ויתום לא תענון כי אם בלאו אחד ע"כ. הרי שהסכימה דעתו שלא לענות אלמנה ויתום כי אם באזהרה אחת ולא ידעתי טעמו של הסמ"ג בזה דכיון שהוא מנה כל הכללין באזהרה אחת כמספר הפרטים אף שאין בהם כי אם אזהרה אחת וכמו שכתבנו למעלה א"כ אפוא אמאי לא מנה ב"כ יתום ואלמנה בשתי אזהרות. ואי משום שכולם הם מטעם אחד דהיינו משום דנפסק שפלה או מפני דברית כרותה להם וכמ"ס בחיבורו סי' ח', הרי רחוק ורב מנה אחרים בשתי אזהרות אף ששניהם הם מטעם אחד שהקפיד הכתוב שלא ימשכן דברים ששונים בהם אוכל נפש, ופועל דכא וכוונתו שפכה מנה אחרים שמים והם הכל הוא מטעם אחד דהיינו שהזכרנו שמי שנפסקו ממנו כלי המשגל שלא יבא על בת ישראל. ואי משום דבשני שייך חיוב מלקות בכל אחד מהם אבל באלמנה ויתום לית בהו מלקות, אין זו טענה שהרי לגבי מנין המצות אין אנו מקפידין אם ילקח אם לא ואין מניינו אלל הדברים שהזכרנו מהם. והסמ"ג בהקדמתו כתב שחלק על הרמב"ם במנין המצות וכתב שהוא מנה אלמנה ויתום לא תענון בלאו אחד. ואם הרב כך הוא דעתו לא הו"ל להזכירו בכלל מה שחלקו עליו, והרמב"ם בסוף סדר השגותיו כתב להשלים הל"ל אזהרות שסלק מחשבונו של הרמב"ם כתב שיתום ואלמנה נמנה אחרים לשתי אזהרות. וגדולה מזו ראיתי להרמב"ם בהשגותיו שהרמב"ם כתב בסי' רנ"ו שגמנועו מלהכביד על היחוסים ואלמנות והוא אומרו כל אלמנה גוי, והשיב עליו וז"ל ואני אומר שאפילו נאות לדעת הרב וגאמר שהלאו שכללות לא ימונו פרטיו אלא אחת אבל כאלו נאמר שהוא לאו פרטי וימונו שמים שדין חלקן הכתוב באומרו אם ענה חסונה אחר זה וזה מדרש חכמים בכל מקום כיוצא בזה עד כאן, וכענין זה השיב הרמב"ם לר"ם בזה שכתב במצוה ז"ה שגמנועו מלהקריב שאור או דבש יעוין שם, ואם כן יש לתמוה על הסמ"ג שהוא הסכים למנוח כל לאו שכללותו לשמים וגבי אלמנה ויתום לא מנאם כי אם באחת ולא ידעתי למה:

עוד חזי תמיה על הסמ"ג שמהם בחיבורו סי' פ"א שורה כסותה ועונתה לא יגרע בלאו אחד. הרי מוכח מדבריו דס"ל שכל ה' הם מן התורה. ואף אם נאמר לדשיתיה אילו דמונה כל אלמנה ויתום בלאו אחד אכתי ק"ל דבסימני הספר סי' פ' כתב סתם שורה כסותה ועונתה לא יגרע ולמה לא כתב שם ומי שלבו נוקפו למנוח ב' אזהרות כו' כמ"ס בסימני הספר סי' ח'. ולומר שחוקף ומיד בכתבו בסימני הספר חזר בו ממה שהיה סבור למנוח אלמנה ויתום בשמים והסכימה דעתו. למ"ס בחיבורו, זה הוא דוחק בעיני. ונכחו חזי לומר דהסמ"ג פסק כרמב"ם דלמר לפי עונתה מן לה כסותה ולפי שורה מן לה כסותה נמא' דלא בזה אזהרה בכתוב כי אם על הכסות ומ"מ מוזן ועונה נמי הוא מן התורה מדיון ק"ו וכמ"ס דבריהם והביאם הסמ"ג וכן הוא דעת החסידות בפרק ערע דף מ"ד ר"ב, ואף שכל ה' הם מן התורה כיון שלא בא בפירוש כ"ל אזהרה אחת מה שיוצא בק"ו אינו נכנס במנין המצות. ופסקו כרמב"ם ולא כחכמים דס"ל דכל ה' הם מפורשים בחורה משום דמשנת ראב"י קב ונקי וכמ"ס ה"ה רפ"ב מהלכות אישות. ומ"ס הסמ"ג ולראב"י מוזנות ועונתה מדרבנן כרמב"ם דמ"ס הוא וליחא להאי גירסא ובקצת ספרים ראיתי שהשמיטו זה הלשון. וראיתי לזה שהוא עממו מציא דבריהם דילוף מוזנות ועונה מדיון ק"ו ולומר דס"ל להסמ"ג דהאי ק"ו אסמכתא בעלמא הוא ולעולם דס"ל לראב"י מוזנות ועונה הם מדרבנן הוא דוחק בעיני דא"כ ה"ל לפרש:

הן אחת שראיתי להרמ"ם ז"ל בפירושו התורה שמביא הגירסא הכתובה בספרים דלראב"י מוזנות ועונה הם מדרבנן וכתב דהסמ"ג ס"ל דהבדלה דמפיק מוזנות ועונה מקל וחומר אסמכתא בעלמא הוא:

ודע שראיתי להסמ"ג עשין מ"ה שכתב שורה אלו מוזנות כסותה כמשמעו כו' והדבר מבוזר דפסק כחכמים ואם כן הדרגא אחרת לדוכתא אמאי לא מנה ב' אזהרות בפסוק זה ואין לו ענין כי אם מה שכתבנו דכיון שאין בו מלקות אמאי נמנה אלא אזהרה אחת. ודע שהרמב"ם ג"כ לא מנה אזהרה זו דלא יגרע כי אם באזהרה אחת אע"פ שמהם אלמנה ויתום בשתי אזהרות. והטעם דהרב חזין לשיתיה דכתב בפירוש התורה דדוקא עונה היא מן התורה אף שורה וכסותה הם כינוי לעונה והמונחות והכסות הם מדרבנן ולפיכך אין תלונתו עליו אף על הסמ"ג היא תלונתו וז"ל:

ודע להסמ"ג סי' ב' כתב אזהרה אחת קרא דכתיב ונקי ונדיק אל תהרעו והביא דבריהם השווה בפרק אחד דיני ממונות דדרשו נקי לענין אחד ונדיק לענין אחר ואע"פ"כ לא מנאם כי אם באזהרה אחת. אף הרמב"ם בסוף סדר השגותיו מנאם בשמים ובהשגותיו האריך בזה יע"ש. עוד ראיתי להסמ"ג סי' קנ"ו וז"ל כתוב בפרשת קדושים לא תעשוק את רעך ולא תגזול כו' אע"פ שפשוטו כך הוא מ"מ אמר רבא בפרק המקבל זה עשק וזהו גזל להכי אפקיה רחמנא כחרי לישני לעבור עליו בשני לאוין, לפי ענין זה לאו אחד הוא ומהם תחיהו הם דגרסינן בפרק חלק א"ר כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר ולא יהיה קרעה ובעדו ע"כ. והנה ח"כ"ס שלא נמנה לא תגזול ולא תעשוק בשתי אזהרות עיין מ"ס ה"ה בפ"א מהלכות גזלה. ומ"ס שביא בשבטן ולא יהיה קרעה ובעדו כן הוא דעת הר"ם והר"ם בשרש ח' כתב שאין ראוי למנוח אזהרה זו וע"ס בהרמב"ם שהאריך בזה אף בסוף הספר כתב אזהרה זו להשלים המנין. אבל הגרסא מדעת הרמב"ם בציפורי בשרש ה' באזהרה זו אף שהיא נכנסת במנין המצות עיקרה היא שבה הכתוב להזהיר מחלוקת על הכסות ורז"ל סמכו לזה שאר המחלוקות להזהיר מהם. ומנא לפי זה שהסמ"ג סלק מחשבונו של הר"ם סי' אזהרות והכניס במקומם סי' אזהרות אחרות וכמו שביארנו:

ודע שהרמב"ם בסי' קנ"ד כתב שהזכרנו מלשונות יין נכך זה לא בא בכתוב וגלה בציבור:

הלא דהיינו לא אכלא בלוי ולא נחתי ממנו למח ולהכניס במקומם שלא יאכל ערל במעשר ואף שלא בא אזהרה מיוחדת כי אם מנ"ס הוא דמייחין לה מ"מ נכנס הוא במנין המצות שהרי בסימן רנ"ח מנה שלא יאכל ערל תרומה ולא למדנו זה כי אם מנ"ס דמועז ויכיר ודליתא בפרק הערל והר"ם גם כן מנאם בסימן קל"ה והסמ"ג בסימן רנ"ד מנה שלא יכנס כהן הדיוט בזהל המה ודיון זה נלקח מנ"ס דכ"ג וכת"ס לעיל. והאזהרה השניה שהכניס הר"ם היא ועד אחד לא יענה בנפש והר"ם מנאם בסי' רנ"א, וכבר כתבנו למעלה שהאזהרה הי"ג שהשמיט הסמ"ג מחשבונו של הר"ם היא זאת. ומנא לפי זה שסלק מחשבונו של הרמב"ם ארבע עשרה אזהרות והם השמים עשרה שכתבנו ולא אכלתי בלוי ולא נחתי ממנו למח והכניסו במקומם ארבע עשרה והם השלש עשרה שכתבנו ואזהרה אחרת שלא יאכל ערל מעשר שני הרי י"ד אזהרות, וכל זה הוא לפי מ"ס בחיבורו. אף בספר המצות בתחלת ספרו כתב בסימן רס"ב שלא לאכול מעשר שני בטומאה ואפילו בירושלים עד שיפדה שנאמר ולא בערתי ממנו בטמא ואזהרתו מלא חובל לאכול בשעריך בפרק הערל וסימן רס"ג שלא לאכול מעשר שני בלויטות שנאמר לא אכלתי בלוי ממנו ואם לא ימא לאו באזהרתו אלא ימא מכלל עשה דושמחה כמו בכתובים נמנה שלא לאכול קדשים בלויטות שנאמר ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה' ואף אם ימא לאו באזהרת מעשר שני שניהם לאו אחד שלא יאכל קדשים בלויטות ואין למנוחם שניהם כי אם הכל בלאו אחד. ובסימן רס"ד שלא להניח מצות מעשר שני בשאר דברים שאין בהם אכילה ושחיה וסביה שנאמר לא נחתי ממנו למח כלומר לא הלאהי ממנו דבר שמיני מקיים חיי הנוף ואם כזה לא ימא אזהרה לאו נמנה תחתיו שלא יאכל ערל במעשר שני בפרק הערל למדנוה בנ"ה נאמר ממנו בפסח ונאמר ממנו במעשר שני ממנו דגבי פסח ערל אסור בו אף ממנו דגבי מעשר ערל אסור בו ואם ימא לאו דלא נחתי ממנו למח נאמר שענין לאו אחד הם מעשר ותרומה כי שניהם נקראים קדש ובשניהם ערל אסור ע"כ:

והנה כפי הדברים הללו פשיטא ליה להסמ"ג דשליחות אלו דלא בערתי ולא אכלתי ולא נחתי אינם לאוים למנוחם ג' ענין המצות, וכתב בתחלתו שלא לאכול מעשר שני בטומאה משום דליכא לאו מפורש דהיינו לא חולל לאכול בשעריך ואחר כך כתב שלא לאכול מעשר שני בלויטות שנאמר לא אכלתי בלוי, ואפשר שימא בו לאו מיוחד כי היכי דנמא' ללא בערתי דע"כ כיון שזה הכתוב שנוקף נפשוטיו מזה הפועל ודאי שאנו מזהירים עליו ואם ח"ל שאין כאלו אזהרה מיוחדת לאוכל מעשר שני בלויטות ומה שזה הכתוב שנוקף נפשוטיו הוא משום שאנו מזהירים עליו מכלל עשה דושמחה ואם כן אינו נמנה בכלל הלאוין נמנה שלא לאכול קדשים בלויטות שנאמר ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה', ואחר כך כתב דלאו אם ימא אזהרה מיוחדת לאוכל מעשר שני מכל מקום אין ראוי למנוח שמי אזהרות שלא לאכול מעשר שני בלויטות וכן שלא לאכול קדשים בלויטות לפי ששניהם ענין אחד דהיינו שלא לאכול קדשים בלויטות ומעשר שני נמ נקרא קדש וכמבואר:

ונראה לי דלפי דברי הסמ"ג הללו ח"ל דליכא אזהרה מיוחדת לאכול מעשר שני בלויטות אף שנאמר דמקרא דואכלתי חטאת היום ילפינן אזהרה לאוכל קדשים בלויטות מכל מקום אין ללמוד מהם למעשר שני דאפשר דכתבו לא חסיד בלאו אלא בקדשים גמורים דהיינו אזהרה אחת שמהם לאו מעשר שני אף לו ואין בו איסור אלא מכלל עשה דושמחה ומאידך ק"ו הוא שזה הכתוב שנוקף נפשוטיו וזה שנאמר לא אכלתי בלוי ממנו. וכי ימאם אם כן אם ימא' לומר דליכא אזהרה באוכל מעשר שני בלויטות אמאי לא נמנה אחרים בשמים מאחר שאין מעשר שני ללמד מקרא דואכלתי חטאת היום. י"ל דס"ל להסמ"ג דאם ימא אזהרה במעשר שני הכונה היא דגלה הכתוב דמה שהקפיד בקדשי מוצה שלא לאכלם בלויטות לאו דוקא קדשי מוצה אלא ההקפדה היא שלא נאכל שום קדש בלויטות ונמנה אזהרה אחת שלא יאכל קדש בלויטות:

אלא שאני תמיה לפי זה דאמאי מנה הסמ"ג שלא יאכל ערל בפסח ואחר ומהם שלא יאכל ערל בתרומה היה לו למנוחם באזהרה אחת דהיינו שלא יאכל ערל קדש שהרי גם התרומה נקראת קדש שהרי אזהרה זו שאלה תרומה. נפקא לן מדרבנן וכל זה לא יאכל קדש וכמו שכתב בסי' רנ"ד. ואזהרה כהן עמא מלאכול תרומה נפקא לן מדרבנן בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר וכמו שכתב בסימן רנ"ז. ואם כן לפי סדרת הסמ"ג דאף אם ימא אזהרה מיוחדת במעשר שני שלא נמנה כי אם אזהרה אחת דהיינו שלא לאכול קדש בלויטות הכי נמי היה לו למנוח אזהרה אחת שלא יאכל ערל קדש וז"ל:

עוד חזי תמיה דמדבריו אלו נראה דפשיטא ליה דקרא דואכלתי חטאת היום השיב לאו עד שדקדק אם ימא לאו באוכל מעשר שני בלויטות שלא נמנה אחרים בשמים אלא הכל הוא לאו אחד ואמאי לא כתב דאם ימא לאו באוכל מעשר שני בלויטות לא נמנה ואכלתי חטאת היום משום דליסורו יוצא ממה שנאמר בקדשים למשחה לגדולה כדרך מליכים וכמו שכתב בחיבורו וכתבנו דבריו לעיל וגם זה ל"ע. וכתב אחר כך שלא להניח מצות מעשר שני בשאר דברים שנאמר לא נחתי ממנו למח ואפשר שימא בו אזהרה כי היכי דנמא' ללא בערתי ממנו בטמא. וכתב עוד ואם לא ימא בו אזהרה כו' ולא בחר דאם לא ימא בו אזהרה ממה שזה הכתוב שנהודו ונאמר ולא נחתי ממנו למח, אף בחיבורו בחר זה דליסור דאשר לרכים נפקא לן דכל הפרשה מדרבנן ברכי אכילה ואם כן הוא לאו הבא מכלל עשה. ואפשר דמפני איסור זה היה הכתוב שנוקף נפשוטיו ונאמר לא נחתי ממנו למח לזה אמר שגמנה תחתיו שלא יאכל ערל במעשר שני ואם ימא אזהרה דלא נחתי ממנו למח נאמר דליסור הערל בתרומה ובמעשר אחד הוא. והנה כפי זה לא הסכימה דעתו להביא במנין המצות אזהרה זו דודע אחד לא יענה בנפש ולפי זה נמא' שהסמ"ג סלק מחשבונו של הרמב"ם סי' אזהרות והיינו הי"ג שכתבנו ולא אכלתי בלויטות ממנו ולא נחתי ממנו למח הרי סי' והכניס במקומם סי' אזהרות אחרות והיינו הי"ג שכתבנו ואכלתי חטאת היום ושלא יאכל ערל מעשר שני הרי סי' אזהרות:

ודע שאזהרה שלא יאכל מעשר שני בטומאה אף שהסמ"ג מפיק לה מקרא דלא חולל לאכול בשעריך מכל מקום אינו נכנס בסוג הדברים שמיני שהסמ"ג סלק מחשבונו של הרמב"ם לפי שזו בין למר ובין למר הוזהרנו שלא לאכול מעשר שני בטומאה ולכ"ע אזהרה זו נכנסת בהשגות אלא דמר מפיק לה מלא בערתי ממנו בטמא ומר מלא חולל

דהאי' דשטר שיש צו רבי'ס צדק מילתא בלאו שאין צו מעשה דלין לוקין עליו י"ש"ס.
עוד איז ממה צמה שכח שאלוה מלקות ששלקא רבא מדרבנן וזכרית הדבר משום
דדיני נפשות אינה נוהגת אלא בזמן סנהדרין נוהגת וס"ל דמלקות איחיקוש לדיני נפשות
לדין זה. והם דברים ממתימים דדוקא דיני נפשות אינה נוהגת אלא בזמן הצית ובהנאי
גם כן שיהיה צ"ד הגדול שם בלשכה שבמקדש וכמו שכתב הר"ם בסוף פ"ד מהלכות
סנהדרין אבל להלקות מלקין בכל זמן אלא דבעינן סמוכים וכמו שכתב הר"ם ריש פט"ז
מהלכות סנהדרין ואלו הם דברים פשוטים. והנה בזמן הרב מוהר"ם ב"ר רב ז"ל היו
מלקין מן הסוהר המהוי"ב מלקות ואף מהרל"ה שנהלק עליו לא נחלק עליו אלא מטעמא
לדעתו לא היחה מועלת הסמכיה וכמו שיראה הרואה בספרו. באופן שדברי הסמ"ג
ביומן זה צריכים אולי תלמוד, ונ"ע.

כתב עוד הסמ"ג סי' ר"ה ר"ן, כתוב בצרפת קדושים לא תעשו עול במשפט וכו' והרי לאו זה בכלל לא תעשה משפט כל המעשה משפט אחד מן המעשים עובר בשני לאוין לא תעשו משפט ולא תעשה משפט ואם היה אלוין עובר בשלושה לאוין שנאמר לא תעשה משפט אבינוק דריבוי ואם היה רק עובר בד' לאוין שנאמר לא תעשה משפט גר ואם היה יסור עובר בזה' לאוין ששלושה משפט גר יסור ואלויו לנמות כן שני לאוין בלבד לא תעשה משפט גר ענין לאו בפני עצמו וכל השאר בלאו אחד ע"כ

והנה מ"ט דלף דכתיב לא תעשו עול במשפט וכתיב לא תעש משפט שלא ימנה אלא ללא אחד יחא טף שגאו בזה ב' תורה מ"ט כיון שהכל הוא ענין אחד חינו ומנה במינו המנה כי אם באברהם אחם כמו השוהה דפרשת משפטים כתיב וזה לא תהא ונשנה ללא זה ב' שופטים דכתיב ולא תהא שחד וראוי נמנה אלא בלא אחד ונמנה

[illegible]

וידע דברפֿרש קדושים כתיב לא תעשוק וגו' וכן' האל כתיב לא תעשוק שכיר עני ואביון מאחיך או מגרך וגו' ולא ראייתו לשום ח' ממני המלות שמנו אותם בשתי אזרחות וילומר שהעשוק העני והאביון והגר עובר בשני לאוין. וראייתו להר"ם במנין המלות כי' רמ"ז שכתב וז"ל הזהירינו במה שהוא אילנו בעין שלל לעכב אותו וכו' והוא אומרו לא

החשק וכו' ובדר כפלה האזהרה בו בענין זה ואומר לא חשקו שכיר עמי ואציון וכו' וזושא אמרו בפירושו ממחר אני ליפרע על ידי עמי ואציון ע"כ. ולא ידעתי למה גבי בצורה פלגי מנחה ולומר שהחייב על הגר לעבור בשני לאיון אונסה נמנה אונסה הגר בצורה פלגי מנחה ולומר שהחייב על הגר לעבור בשני לאיון

[illegible]

דספרי שאמרו ממחר אני ילפרע על ידי עני ואביון דס"ל שלא בא הכחוב לעבור בשני בלואין כי אם על מהירות הפרעון ולא ידעתי למה לא ידעו כל גבי אואה לומר שממחר ילפרע במאה הגר, וכן במטה משפך גר יחוס למה לא ידעו כל גבי אואה לומר שממחר ילפרע במטה משפך גר יחוס ולא ידעתי טעם לחלל בייבוש וי"ע :

וראיתי להרבהני צפירות הכורה שכתב וז"ל ובספר חסדיו אמרו ח"כ למח נאמר עני ואביו
אמרה אני ליפרע ע"י עני ואביון יומה מכל אדם ודרשו מאריך זה גר דאק
לעבור עליו בשני לאוין ע"כ, ובס זה לא הניחוהו לדאמי בבי עני ואביון דרשו אהו
לענין מהיודות הפרעו וגבי גר דאק דרשו אהו לעבור עליו בשני לאוין ומה לא דרשו
בכלל דרשא א' או שבה הכתוב לומר שממה ליפרע ג"כ ע"י גר דאק אף שכתוב בה
לומר שאם הוא אביון עובר בשני לאוין, והדבר נר"ח תלמוד:

וידע שהר"ם סי' רמ"ח כחז' שהירנו שלל לבש' החובות שנתחייבנו בהם והפקדונות אשר הופקדו אלנו והוא אמרו לו הפתחו כו'. והסמ"ג הביא אזהרה זו בסיומן ר"ח והסבדל שיש ציון אזהרה הלזו לאזהרת כל תשקוב הוא מזהיר שאלזהרה לא תשקוב הוא שחם יהיה בידו ממון מחזיק בו ולל' נחמנו לו בזהוים כו' בלל' אולם אבל ברמיזה וכומו שבאר הר"ם במינוי המלות סיומן רמ"ח' אבל כאן הזהיר כפופר בממון שיש בידו

ובמיוחד. ורציתי עוד להר"ם בכו"מ רמ"ט שכזה ההיסטוריה מהשבע על כפירת ממון המוסל ועליו והוא אומר ולא תסקרו איש בעמיו ע"כ. והבמ"מ הביא ג"כ לאורה זו בכו"מ רמ"א : ואיבא לשינוי טובא דלאורה זו להם דה"ל מדרבנא לא תשבעו בשמי' והאגדלי התימה הוא בכו"מ בתי"ב והביארה הה"ס והבמ"מ לא תסקרו מלא כלפי שטנאמר ונשבע ע"כ תסקרו עונש שטנאמר אורה מנין ת"ל ולא תסקרו ע"כ. דמשמע דלא מאלו מקום לאורה

[illegible][illegible]

וכמ"ס

דרך מצותיך חלק שלישי ורביעי

קין וחומר ומיתתה בחוק דברי רבי מאיר וכו' א"ל זו וזו משלמת את הקין ואינה משלמת את החומר ומיתתה בשריפה עד כאן. וק"ל כהנאים כמו שפסק הר"ם בפ"ג מהלכות איסורי ביאה הלכה ג' ובפ"ה מהל' תרומות הלכה י"ב ואיננה משנה זו בפ"ד דמסדרין דף כ"א. וראיתי לרש"י בפ"ג אלוהים לכ"ג דף ס"ט ע"ב שכתב הנה מקולקלת למפרע לשלם תרומה שאכלה קין וחומר דלשון הכהן דורה הויה ואכלה תרומה בשוגג עד כאן. ותימה דשנה משנתו ללא כהנאים דלית להו דליכא חיובא דחומר אלא בזה משיקרא. ועוד אי תמיה דלף כר"מ לא אחי דהא ר"מ מודה בזה כן ששאל לישאל שאלה משלמת חומר משום דאפשר לה לחזור לבית אביה במיתה בעלה וה"ל אפשר במיתה העובר ולא נחלק ר"מ אלא בשאלה לאחד מכל הפסולין דאינה ראויה לאכול עוד בתרומה אלא זו אפשר שחשוב לבית אביה וכו' :

ובפ"ק דכריתות דף ה' אמרין הסך למלכים ולכהנים ר' מאיר מחייב ור"י פוטר ואמרין במאי פליגי א"ר יוחנן ואמר יתן ממנו על זר כהוב ומלך וכהן השאח זרים יניחו ור"י סבר בעינן עד דליכא זר מחללו ועד סופו ומלך וכהן משיקרא לאו זרים הוו וא"ר ליקא בריה דרב אחי ואזדו לטעמיהו דהקן בזה כהן ששאל וכו' יוסף לאחד מכל הפסולים משלמת קין וחומר וכו' עד כאן. כלומר דלרבי יהודה כי היכי דס"ל דהסך למלכים ולכהנים פוטר משום דבעינן זר מחללו ועד סופו ס"ל נמי דכהנה שנתחלה אינה משלמת את החומר משום דכהוב וכל זר לא יאכל קדש ועלה קאי וא"ש כי יאכל קדש וכו' :

והשתא אליבא דהר"ם מ"ל לתלמודא דכהנאים דתרומות אולי בשיתת רבי יהודה ומש"ה פטרי מן החומר אימא דטעמיהו הוא דס"ל דלא חייבה תורה חומר אלא במקום מיתה אבל בלאו א"מ חומר. ובשאלה דלר"מ דס"ל דמשלמת חומר י"ן לחומר דאמאי משלמת חומר כיון דה מיתה וכו' בפ"ד דשבת דף ס"ט אמרין רבא אמר מיתה במקום כרת עומדת וחומר במקום קרבן וק"ל כרבא וכמו שפסק הרמב"ם ריש פ"י מהלכות תרומות. וכפי סברה הרמב"ם ה"ק רבא דחומר במקום קרבן וכו' מצינו דחייב חומר אף במקום דליכא מיתה וא"י חומר במקום קרבן היכי מחייב אלאו הא אמרין בפרק כלל גדול דשבעות בסוי דחייב עליה קרבן חורש הוא דכלל התורה לא אשכחן לאו דחייב עליה קרבן והכא מיימי :

וכי תימא דרבא לא אמר למיתיה אלא אליבא דכהנאים וכו' דמש"ה פטרי רבן משום דחומר במקום קרבן וקרבן אלאו לא מיימי, אם כן היכי מדמו לה בכריתות להך דתרומות עם הדין דסך למלכים ולכהנים, והדבר נר"ך אללי תלמוד : ודע דלעיל כתבנו דכהנה אשת הזר לכ"ע חייבת מיתה, אך כפי מה שכתבנו דלכ"ע אינה משלמת חומר, הנה כי כן אי משתק דכיון דטעמא הוא משום דזו אינה זרה אם כן כי היכי דאמרין דקרא דא"ש כי יאכל קדש לא קאי אלא ליהא גמורה אבל לכהנה אשת הזר אף דרבינו קרא לאיסורא לחומר לא רבינו ה"ל יומא דקרא דומתו בו כי יחלוהו לא קאי אלא אור גמור אבל כהנה אשת הזר ליכא מיתה, ודו"ק :

או ליה וישראלית שיש להם בן מכהן שאוכלות בתרומה בשביל הבן מדכתיב ליד ביום הם יאכלו קרי ביה הם יאכלו וכדאיתא בפרק יואל דופן דף מ"ד, ואחא קרא דוכא איש כהן למעט דכל אשה שנבעלה ביאה איסור דנמעט ממנה שתי אכילות הללו, ושפסא דקרא דמייירי בזה כהן שהיה אוכלת בשביל עמה, שמעיין ליה גמופיה דקרא דהיכא דהיה אוכלת בשביל עמה כל שנבעלה לאסור לה שלא האכל ומרבי הכחוב דכנה ובה דהוי קרא יורא וכדאיתא בפ"ד דיבמות עלה ס"ה ממעיטין ליה וישראלית האוכלות בשביל אחרים שאם נבעלו לאסור להם שלא האכלנה. והנה מדיון זה ליכא למילף מיינה משום דהכא גזרת הכחוב הוא ולא משום דפקעה קדושתן שהרי הם מיד עמין לא היה בהם קדושה אלא דגזרת הכחוב הוא דכל שנבעלו בעילת איסור לא האכלנה בשביל אחרים ומשום הכי ליה שנתעברה מכוחי פטור בזה מדיון וכל ליה שנבעלה בעילת איסור נותן לה מן המעשר משום דלא שמעיין מהאי קרא דלית פקעה ממנה קדושת ליה בבעילת איסור. אבל מה שמיעט הכחוב הכהנה האוכלת בשביל עמה בבעילת איסור הוא משום דפקעה ממנה קדושת כהונה. ובגמרא אמרין דלי לאו רבויה לא היינו חומרים דלית וישראלית שנבעלו לאסור להם שלא האכלנה בתרומה מק"ל דכהנה משום דהוה אמינא כהנה דבקדושה נפשה אכלה פסל לה ליה וישראלית דלא קדש גופה ואכלה בשביל בנה לא פסל לה, ומכאן יליף רבא דכהנה שנבעלה לבויה דכהנה חייב משום דשמעיין מקרא דוכא איש כהן דכהנה שנבעלה נתחלה מן הכהונה, וכן פירש"י בבכורות דרבא מהאי קרא דוכא איש כהן קאי יליף למלתיה :

וראיתי בהר"ם בפ"ג מהלכות בכורים הלכה כ' שכתב אבל חללה אינה אוכלת שאין חללים בכלל כהנים ע"כ. וקשה דאמאי נקט למלתיה בנקבה ליתא שהחלל אינו אוכל ומיניה ילפינן לחללה ועוד דמלתא דפשיטא היא דחללים אינם בכלל כהנים וכו"ש הפ"ח בס"י ס"א ק"י. אבל נראה דהתם לא מייירי בשולדה מפסולי כהונה דהתם מלתא דפשיטא היא דכל שולד מפסולי כהונה אין לו דין כהן כלל וכדאמרין הכהנים ולא חללים אלא הכא מייירי בכהנה שנבעלה בעילת איסור וקראת חללה לפי שנתחלה מן הכהונה וכן נמי הכא כהן חללה שחללה תרומה ומייירי שנבעלה בעילת איסור. ויליף הר"ם דין זה מההיא דבכורות שכתבנו ומש"ה נקט לדמיה בנקבה משום דלא שייך בזכר וכמנעול. ולפי זה קשה דאם אימא דחללה שאכלה תרומה אין בה חיוב מיתה אלא לאו היכי יליף מיהא רבא דכהנה שנתעברה מכוחי דכהנה חייב בפדיון משום דנעשית זרה גמורה וע"כ לא זרה גמורה היא מדלא חייבה הכחוב מיתה כזר. עוד ק"ל מההיא דאמרין בפרק הערל עלה ע"ד איזה דבר ששם בזרעו של אהרן הוי חומר זו תרומה כו' ופריך תרומה נמי אינה בחללה ומשני חללה לאו זרעו דאהרן היא ע"כ, ופשיטא דחללה דהקשה לאו שולדה מפסולי כהונה דהיא אפילו בזכרים אינו אלא ודאי שנבעלה ביאה אסור הוא ומש"ה פריך דתרומה נמי אינו שום בזרעו של אהרן ועל זה חירצו דחללה לאו זרעו של אהרן היא, וא"כ יש לחומר לה לא החייב מיתה מאחר שאינה מזרעו של אהרן :

עוד זאת אדרש מההיא דהקן פ"ד דתרומות משנה ב' ששאל לאחד מכל הפסולין משלמת

לשלמות המלאכה מלאכת הקודש סדרנו גם חלק הרביעי, אף כי איננו שייך לספר המצות אך לספר החינוך :

חלק רביעי

והם הגהות וחדושים שנמצאו כתובים בכתב ידו של הרב המחבר ז"ל בגליון ספר החינוך :

לפי שלא הועיל לו משעיו וכו"ש בפ"ו מהלכות בכורות והמחבר בכלל זה פוסח על שתי הסעיפים :

סימן מ"ז בהג"ה האמת הוא כי הרוגה מיתהו בסיוף וכו'. כ"כ וכ"כ לעיל סי' ל"ד ולא ידעתי איך עלה בדעתו שיהיה חמור העבד שהישראל זה דבר מחמיר :

שם ואלוהם במשפטי הזמה וכו'. כ"כ לא יכולתי להלוס כונה דבריו :

סימן מ"ח ובהכרח אב ואם הרי יש בו כרת. כ"כ מעולם לא שמענו כרת במכה אביו ואמו, וזכרנו כריהות כשמו מחוייבי כריהות לא מנו זה. וכו"ל במנין המוות ל"ה סי' שני כשמה מחוייבי מיתה כ"ד שאין בהם כרת מנה את זו בכלל. וכו' :

אימא בתי"כ פרשת ויקרא גבי פר כהן משח יע"ש :

סימן ס"ה ואע"פ שאין לוקין על לאו זה לפי שאין העיטוי דבר מסוים. כ"כ עוד אפשר לומר לפי שלא זה אפשר לעבור עליו מבלי מעשה שהרי אפי' בדברים איכא לאו דלא הענין וכל לאו שאפשר לעבור עליו מבלי מעשה אין לוקין עליו אף במעשה וכו"ש המחבר סימן ש"ד ושם"ה ותקס"ט יע"ש. והעטם שכתב המחבר אינו מוח לי ודו"ק :

סימן ע"ה וכומו כן נאמר בחשוד על עבירה אחרת. כ"כ עיין במ"ם מרן ספי"ב מהל' עדות ודו"ק :

שם לפי שניתן להשגות אין לוקין עליו. כ"כ לפי שיטתו שכל לאו שאפשר לעבור עליו בלי מעשה שאין לוקין עליו במעשה אין לוקר לפעם שניתן להשגות :

סימן ע"ז ואם יש ממש בדבריו אינו יורד משם כל אורח היום. כ"כ זה אינו אלא לא היה יורד משם לעולם. ומאי דהקן במיתותיו לא היה יורד משם כל היום כבר תרגמה אב"י שאין ממש בדבריו יע"ש :

סימן פ' ושאל זה אינו כשונה שזכרנו. כ"כ כלומר דשאל דקרא לא שייך כפיית יצר כיון שמהו לשאלותיו וכו"כ ההוספות פ"ב דמיעוט דף ל"ב. אך בערבי פסחים דף קי"ג כתבו שד"ן זה הוא בשונה דקרא. ודברי הר"ם בסוף ה' רננה נוסים למ"ש הכותב בפ"ע ודו"ק :

סימן פ"ד מדיני המלוא מה הם הדברים. כ"כ לא חלו הדיונים אין זה מקומם כי אם לקמן פרשה כי השא שנלטינו ששצות הארץ מעבודה בשנה השביעית וכו"כ שם המחבר :

שם ומדרבנן נוהגת אפילו בזמן הזה. כ"כ מדרבי סר"ס פ"ד מהלכות שביעית נראה דפ"ל :

יתרו סי' ל' ואם תשאל מי שגד וכו' תשובתך שהגד עשה וכו'. כ"כ יש לחומר בזה שחירץ המחבר לקבוע זה מההיא דאמרין בפרק שני מיריס דף כ"ה דמיר שנתערב דמגלה דלתי עשה דמלוצר ודחי ל"ה דמיר ואע"כ דמיר איכא נמי עשה דכתיב קדש יהיה גדל פרע ואין עשה דוחה ל"ה ועשה מ"מ שאני מיר דקול הואיל ואימיה בשאלה ומש"ה אחי עשה דמלוצר ודחי ל"ה ועשה דמיר וכו' אימא בריה יבמות דף ה'. ואם כן ה"ל יומא יבא עשה דמלוצר וידחה עשה וכו' דנדר הואיל ונדר אימיה בשאלה. וראיתי להרמב"ם שכתב בספ"ו מהל' נזירות טעם אחר למיר שנלטרע. ואולי ק"י היתה גירסתו וגורמה המחבר וכו' :

שם אלא שרצונו היום כמו שהיה תחלה. כ"כ כל זה לפי שיטת הר"ם בפ"ו מהלכות שבעות ועיין לקמן סי' ת"ו :

ס"ה ל"ג ואם יש כה כב"ד כופין אותו. כ"כ במ"ע שמתן שכרה בזה לא מצינו כפיה אף על העמיד וזה מוכרח ממה מקומות. ואולי יאמר הרב אם ירצו כ"ד, ומקלת המורים הכי ס"ל, אבל אין זה במשמעות דבריו שגורא דמשום עשה זה לשאר עשה וכו' :

סימן ל"ה ואפי' עשו בו שום מעשה אינו חייב. כ"כ המחבר ס"ל בהראש"ד דלאו זה אינו אלא בדלא אמר רואה אני ולפיכך פטרו מן המלקות משום דיתן להשגות. אך הר"ם ס"ל דאפי' אמר רואה אני עובר בלאו ופטור מן המלקות לפי שאין בו מעשה יע"ש :

ס"ה ס"ל כלומר ואין בה חיוב מלקות. כ"כ לא ידעתי טעם הדבר והר"ם בהלכות מסהדרין מנא בכלל הלוקין וכו"כ במנין המלות סי' ד' :

משפטים סי' מ"ב שאין האשה קונה עבד עברי. כ"כ מפני השדד הוא וכדאיתא בגמרא. ומשכחת לה בנקבות בפתות חט' שנים וכו"ש הר"ם סוף ה' :

עבדים. ואני מסתפק בזה לפי שהמחבר כתב לקמן סי' ש"ב שמהו לעולם בזה העבדו הוי אף בנקבות שאם עברו וקנו אסור להחרסם אלא ימכרו אותם בעבד עברי היכי לידיעות דייני, למוכרו אינו ראוי דכתיב לעם נכרי וכו"ה לעבד עברי וכו"ש הר"ם. ואולי כופין אותו לשחררו ודבר נר"ך תלמוד, ועיין לקמן פרשת ראש סימן תפ"א :

סימן מ"ה דיני המלוא כתוב למעלה במלות יעוד. כ"כ לא ביאר המחבר אם לוקין על לאו זה, והר"ם לא הביאו בהלכות מסהדרין בכלל הלוקין. ואולי משמו

ממדות ס"ח חז' אצל אינו לוקה עליו לפי שאין בו מעשה . וצ"ל לא ידעתי למה שאלו

אמר

הוא חייב כרת, והגורלה מדעת המחבר הוא דס"ל דהמקריב קרבן פסח בחוץ מלכד הכרת הכולל עובר ג"כ בלאו זה שהרי כתב שוה"נ איסור זה בזמן הבית ובזמן הזה, ומכאן דפ' בחרה דזבחים יראה דליהא להאי דינא. והר"ם שהביא דין זה בריש הלכות קרבן פסח לא הביאו כי אם להפליג הדיו שכתב אין שומעין את הפסח אלא בעזרה כו' אך במנין המזות לא הביאו וז"ע. שוב ראיתי הלאו שחבר מחשבונו של הר"ם במקום לאו זה והוא וזר לא יאכל כי קדש הם האמור בפרשת חלה שהוא אזהרה לזר האוכל קדשי קדשים והביאו הר"ם במנין הלאוין כו' קמ"ז ובחיבורו פ"א ממעשה הקרבנות וכו' כל מוני המזות לאו זה, והוא סימה איך השמיטו המחבר ז"ל: שופטים סימן תקכ"ז דין במלחמת רשות כו'. ג"כ הרמב"ן בפירושו התורה כתב שאין דין זה נוהג בכל חלוני זבא אלא בחרץ אשר נשבע לאבותיו לתת לנו כמו שפורש בענין. אך הר"ם בפ"ה מהל' מלכים כתב סתם ולא חלק משמע דס"ל דאף במלחמת רשות נוהג דין זה, וכן נראה ממ"ש סמוך לדין זה וכן בעל כו' והא' מייירי במלחמת הרשות כתב: כי תצא סי' תר"ב ועוד שאפילו עבר ושקל. ג"כ ע"ל סי' תס"ז: סימן תר"ד ובאמת כי גם על על יחיד כו'. ג"כ ע"ל סי' תכ"ה: כי תבא סי' תר"י אין בו חיוב מלקות. ג"כ עיין בת"ש הרמב"ן סוף עיקר ת' ובס' לב שמח שם:

אשר על עמנו איזה דבר ואכל מן האיסור אין לך מעשה גדול מזה. ובפירושו כתב הר"ם שלוקה על לאו זה, ומה שהוצרכו לומר שהנשבע לוקה אף שאין בו מעשה היינו בשבועה דלעבר כגון נשבע שאכל ולא אכל או שלא אכל ואכל, אבל בנשבע שלא יאכל ואכל זהא פשיטא דלקי: סימן תט"ז ואין בו מלקות. ג"כ עיין לעיל סי' ל"ח ולקמן סי' תר"ב: ואתחנן סי' ת"ך ויש עוד סופה. ג"כ עיין בכ"מ ספ"א מהל' ק"ט: סימן תכ"א ומפני כן חז"ל שהכהנים והלוים. ג"כ אף דהכהנים דוקא הם דפטורים בשעת עבודה מתפלגין של יד משום דהוי חליה בין בגד לבשר וכתיב ילבש על בשרו כדליהא בפ"ק דערכין היינו דוקא לענין איסורא אבל לפטור אף בשל ראש בשעת עבודה והלוים בדוכסם וישראל במעמדם פטורים מן התפילין כדליהא בפ"ב דזבחים עלה י"ט: סימן תכ"ד ומהגת מזה זו בזכרים ונקבות. ג"כ עיין לקמן סוף סימן תקט"ז וסימן תקי"ז ותקי"ח: ראה סימן תפ"ב ומהגת מזה זו בזכרים ונקבות. ג"כ ע"ל סי' מ"ב: סימן תפ"ז שנמנעו מהקריב שם הפסח. ג"כ לא ראיתי לשום א' ממוני המזות שמה לאו זה בכלל הלאוין, לפי שלא זה הוא דוקא בשעת היתר הבמות שאף שהותר להקריב בבמה יחיד קרבן פסח לא הותר כי אם בכמה גדולה אבל לאחר שנכנה הבית אין חילוק בין פסח לשאר קרבנות וכל המקריב איזה קרבן שיהיה חוץ לבית אף בזמן

תם ונשלם

חדושים מהגאון הרשב"י ז"ל בעל זהר הרקיע

העשה שבהם, אע"פ שיש בליית ה' עשה ובחפלין שמונה ובזכרת כהנים ג' ובחזוהו ב'. זה אמת הוא ולא נסתפקתי בזה, אבל נסתפקתי אם יש בחדד מאלו החמשה אחד שאינו במעשה הלבושה שהוא ראוי למנוח. והנה הרב ז"ל פירש אלו החמשה עשר. ה' ונחמו על לינותי הכנף, ב' ועשו להם לינות. ג' והיה לכם לינות. ד' גדילים תעשה לך. ה' על ארבע כנפות כסותך, וזהו פירושו ואינו נראה, שכל הפסוק אינו אלא מזאת אחת גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך וסוף הפסוק לייחד מקום הלינות ומה עשה יש בו. על כן נראה שהעשה חמישי הוא וראיתם, וכן פירש"י ז"ל, ואם כן למה לא נמנה מזאת הראיה מזאת אחת שהיא עיקר המזנה, וכמו שאמרנו בפרק התכלת (מ"ב ב) ראיה מביאה לידי זכירה וזכירה מביאה לידי עשייה. ובמדרש חתלים אמר דוד לפני הקב"ה אני משבחך בכל איברי, בראשי אני הופכו וקורא קריאת שמע, בשערות ראשי אני מקיים לא תקיפו, ועוד תפילין אני מניח בראשי, ובזאורי מזות עטיפת לינות, בעיני אני מקיים וראיתם אותו, ועוד שם יד ימנית בה אני כותב ומראה בה קעמי תורה, שמאלית בה אני קושר תפילין ובה אני אוחז לינות בזמן קריאת שמע לראותן בעיני. אם כן למה לא נמנה מזאת ראיה מזאת אחת, שהלבושה מעשה אחד והראיה מעשה אחד, וכבר מנה בעל ספר המזנות להסביל בלינות. ולא תטעה לומר שזה נאמר לדברי חכמים שאין דורשים וראיתם אותו לפטור ממזנות לינות כמות לילה לפי שהן סוברים שהלינות שהיא מזנות עשה שלא הזמן גרמא ונשים חייבות בה, אבל ר' שמעון שהוא דורש אותו פרט לכמות לילה והוא ליה מזנות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות והלכה כדבריו כי כן פסקו הראשונים ז"ל לא ידרוש וראיתם אותו למזנה אלא למיעוט הזה. שזה טעמו הוא שאע"פ שיש לר' שמעון בפסוק זה מיעוט לכמות לילה אבל עיקר הכתוב אינו יולא ממשמעותו שהוא מזנה לראות לינות ששם אמרו כך וראיתם אותו וזכרתם ועשיתם ראיה מביאה לידי זכירה זכירה מביאה לידי עשייה, ר' שמעון בן יוחאי אומר כל הזכיר במזנה זו וזה להקביל פני שכינה כתיב הכף וראיתם אותו וכתיב ההם את ה' אליהם חירא ואותו תעבד, הנה נחבאר שאע"פ שר' שמעון הוא דורש אותו למעט כמות לילה אינו נמנע מלעשות אותו מזנה ושקולו כהקבלת פני שכינה, אם כן למה לא הכנסו במנין המזנות אבל מזנה זכירה אינה נמנע שהיא מן המזנות הכוללות שלא ימנו כמו שטעם מהרש"ם:

הרמב"ם ז"ל מנה מזנות לינות מזנה אחת, ולפי דרכו שמה תפילין שתי מזנות יש לנו למנות לינות שתי מזנות לפי שרשו שכתב בשרש י"א שכל מזנה שהלקיה אין מעבדין זה את זה ראוי למנות כל חלק מהלקי המזנה כמו ששינוי תפלה של ראש אינה מעבדה של יד כן שינוי התכלת אינו מעבד את הלבן. אלא שהרמב"ם ז"ל הסכים למנוחה מזנה אחת מפני מה שנמנע במכילתא שאינה אלא מזנה אחת והוא אומרים שם יכול שהם שתי מזנות מזנות הכלת ומזנות לבן ח"ל והיה לכם לינות מזנה אחת היא ואין שתי מזנות. ואיזה ראיה שהביריתא הזאת לדעת רבי נשים שאמר בפרק התכלת (ל"ח) שהתכלת מעבד את הלבן וזהו פירושו של בריתא זו יכול שהן שתי מזנות ולא יעבדו זה את זה ח"ל והיה לכם לינות, דמשמע שהיא מזנה אחת ויעבדו זה את זה, וכן אמרו בספרי ובמשנה במסכת מנחות (כ"ח) ארבע לינות מעבדות זו את זו שארבעתן מזנה אחת ר' ישמעאל אומר ארבעתן ארבע מזנות, כלומר אינן מעבדות זו את זו. והלמד מזה שכל מקום שהן אומרים שהן מזנה אחת לא יאמרו כן אלא לדעת רבי שאמר מעבדין זה את זה הם שנים והיה ראוי לפי שרש הרב ז"ל למנות שתי מזנות כמו שמה תפילין שתי מזנות, אבל כבר אמרנו שהגאון ז"ל לא ימנה תפילין כי אם מזנה אחת כי מה שכתוב בזה כחוב בזה. וכל שכן שראוי שימנה לינות מזנה אחת הכלת ולבן לפי שהמעשה הוא אחד והכוונה בשניהם אחת לזכור מזנה ה' ולעשות אותה. ולדברי הרב ז"ל היה אפשר לומר שהלינות הם שתי מזנות שאם התפילין שאין הפרש בהם בענין הפרשיות שמה שכתוב בזה כחוב בזה והכוונה בשתיים היא שתייה חזרת ה' שומה כנגד הלב והמזנה שהם כלי המתעבה כל שכן שיהיה זה יוחזר ראוי בלינות שזה תכלת וזה לבן. ואולי יחלק הרב ז"ל בין תפילין ללינות שהתפילין שני מעשים ראוי למנות בשתי מזנות והלינות אינו אלא מעשה אחד. זה כתב הרמב"ן ז"ל ליישב מניינו של הרב ז"ל, אבל לפי שרשו אחר שראיתו ממכילתא אינה ראיה היה ראוי למנותן שתי מזנות כהתפילין ומזנות הכלת ומזנות לבן: ראני לעניות דעתי נולד לי ספק אחד במנין מזנות לינות, והוא מה שאמרנו בגמ' מנחות (מ"ד) והוא כל שאין לו לינות בבגדו עובר בחמשה עשר, וכבר ביאר הרב ז"ל בשרש הס' שאין ראוי למנות הלאוין והעשה אלא הדבר המוזכר מזה והמזנה בזה ועל זה הסכים למעט מזנות לינות ומזנות תפילין ובזכרת כהנים ומזנה המזנה בלבד לא כמספר